ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 2 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7080 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ: 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2491

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

•

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը իր քննական պտոյտին առթիւ, անգամ մը եւս հաստատեց թէ որքան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Թուրքիոյ, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար:

Նախարարը, Պ. Ֆոսթըր Տըլըս, թերեւս ոչ մէկ տեղ այնքան խանդավառ խօսքեր արտասանեց որքան Անգարայի մէջ:

Դիւանագէտներու լեզուն միշտ բանուկ է եւ մենք շատոնց կորսնցուցած ենք զարմանալու կարողութիւնը:

Պ. Տըլըս կը սիրէ ազմուկ յարուցանել, ելոյթներ սարքելով: Այդ յատկանիշը շատոնց աչքի կը զարնէր, — երբ դեռ նախարար չէր:

Բայց եւ այնպէս, ուշագրաւ են Անգարայի մէջ արտասանած խօսքերը (26 Մայիս), իբրեւ նոր վկայութիւն մը Մ. Նահանգներու հետապնդած քաղաքականութեան:

Կը թուի թէ բառերն անգամ յատկապէս ընտրուած են.

— « Մենք Թուրքիան կը նկատենք մեր ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը:

... « Մենք ամէնքս ուրախ ենք վայելելով ընկերակցութիւնը ազգի մը որ օժտուած է քաջութեամբ եւ կարգապահութեամբ»:

Քիչ մը աւելի յառաջ երթալով, մոռնալով ժամանակակից պատմութիւնը եւ անողոք իրականութիւնը.

— «Թուրքիան այժմ կը կազմէ աշխարհի մեծ ժողովրդապետութիւններէն մին»:

Եւ վերջապէս, յանուն իր պետին.

— « Նախագահ Այզընհաուըր ջերմապէս կը գնահատէ այն կարեւոր դերը զոր կը կատարէ Թուրքիան ազատ աշխարհի մէջ»:

Այս շռայլաբան հաւաստիքները բնականաբար պիտի սրէին Անգարայի վարիչներուն ախորժակը, նոր գումարներ եւ պիտոյքներ պահանջելու համար:

Արդարեւ, յաջորդ օրը հեռագիրը կը ծանուցանէր թէ անոնք անբաւական կը գտնեն Թուրքիոյ տրամադրուած ռազմական եւ տնտեսական օգնութիւնը:

Այս պարագան ուղղակի յայտնելով, Թուրքերը բացատրած են Պ. Տըլըսի թէ այդ օգնութիւնը «շատ վար կը մնայ ուրիշ երկիրներու վայելած աջակցութենէն»:

Ուրեմն, կը սպասեն աւելի մեծ վարկերու եւ պարգեւներու, թէ ռազմական ճակատը զօրացնելու եւ թէ հանրօգուտ շինութիւնները յառաջ տանելու համար:

Տարակոյս չկայ թէ Ուաշինկթըն պիտի ջանայ գոհացնել այս պահանջները, նկատի առնելով Թուրքիոյ աշխարհագրական դիրքը եւ անոր սահմանուած դերը՝ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ:

Ինչպէս Մ. Նահանգներուն, նոյնպէս Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ գլխու վրայ տեղ ունի Թուրքիան:

Վերջին երկուքը զինակից են 1939էն ի վեր. իսկ Ամերիկան սովորական զինակիցէ մը աւելի վեր կը դասէ զայն, առանց մասնաւոր դաշինք մը կնքած ըլլալու:

Թրումընի վարդապետութիւնն է որ կը շարունակուի 1947 Մարտ 12էն ի վեր:

Երեք դաշնակիցները տեսնելով արաբական երկիրներու վերապահ դիրքը, տիրական դեր մը վերապահած են Թուրքիոյ, որ առաջ գլուխ հանելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը:

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կու տան թէ ի վերջոյ այդ ցանցը պիտի կազմակերպուի ընդ հովանեաւ Թուրքիոյ, քանի որ ա'ն է միակ զինուորական ուժը՝ այդ շրջանին մէջ:

Այս հեռանկարը տուն կու տայ շարք մը խորհրդածութեանց, հայկական տեսակէտով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

•

ԻՐ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ՝ ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ. Մանտէս - Ֆրանս Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ վաղը, չորեքշաբթի, վստահութեան քուէ պահանջելու եւ դահլիճը կազմելու համար:

Իր նշանակումէն ի վեր, Պ. Մանտէս - Ֆրանս խորհրդակցութիւններ կը կատարէ բոլոր հոսանքներու հետ: Իսկ վերջին օրերս յատկապէս ուսումնասիրեց ելմտական եւ տնտեսական կացութիւնը, իր մօտ հրաւիրելով մասնագէտներ: Թերթերը կը գրեն թէ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ ճշգրիտ հարցեր եւ նոյնքան ճշգրիտ ծրագիրներ՝ զանոնք լուծելու համար: Իր կարծիքով, յանցանք է խնդիրները շօշափել թեթեւօրէն, չափուած-ձեւուած յայտարարութեամբ մը: Ահաւասիկ իր խօսքերը.

— « Կ'ուզեմ լուրջ աշխատանք մը կատարել, երեք ճակատի վրայ, — 1. Երկրին տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը. — 2. Միջազգային կացութիւնը եւ Պերմուտեան կղզիներուն մէջ գումարելի խորհրդաժողովը. — 3. Ֆրանսական Միութեան (գաղթավայրեր) վերաբերեալ խնդիրներ: Ես չեմ ուզեր ափյափոյ շօշափել այս խնդիրները: Չեմ ուզեր գոհանալ տարտամ յայտարարութիւններով որոնք տեղի պիտի տային թիւրիմացութեան, ծանրացնելով քաղաքական խառնաշփոթութիւնը: Տեսնուեցայ կարգ մը անձնաւորութեանց հետ որոնք կրնային տեղեկութիւններ հաղորդել զանազան հարցերու մասին, կրկին տեսայ Պանք տը Ֆրանսի կառավարիչը եւ ելմտական նախարարութեան կարգ մը մասնագէտները: Երկար տեսակցութիւններ ունեցայ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներուն, գաղթային եւ վերաշինութեան նախարարներուն եւ զօր. Քէօնիկի հետ:*

« Այս բոլոր խօսակցութիւնները ամրապնդեցին այն համոզումս թէ կը գտնուինք մեծ դժուարութեանց առջեւ, բայց լուծման միջոցներ չեն պակսիր: Կարգ մը լուծումներ կրնան տաժանելի ըլլալ եւ երկար ժամանակի կը կարօտին: Իմ պարտականութիւնս է զանոնք ներկայացնել խորհրդարանին: Ես կատարելապէս համոզուած եմ թէ երկրին վերելքը կրնայ տեղի ունենալ բաղդատաբար արագ, եթէ խորհրդարանը քուէարկէ այդ լուծումները: Ամբողջ խնդիրը այն է թէ պիտի կրնա՞նք համաձայնիլ այդ միջոցներու մասին: Ես վստահ եմ թէ երկիրը անելի մը առջեւ չի գտնուիր, եւ թէ խիստ այլ ազդու միջոցներ կան տագնապը լուծելու համար »:

× *Նախկին Ռազմիկներու Ազգ. Միութիւնը նամակ մը ուղղեց Հանրապետութեան նախագահին, եւ ցաւ յայտնելով դահլիճներու անհաստատութեան մասին, «որ կը կորսնցնէ մեր երկրին անհրաժեշտ հեղինակութիւնը», թախանձագին խնդրեց փութացնել սահմանադրութեան վերաքննութիւնը: Իր գլխաւոր պահանջն է զօրացնել գործադիր իշխանութիւնը եւ ծերակոյտին դերը:*

....

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները չորս օր եւս յետաձգուեցան: Նախագահ Այզընհաուըր կը ջանայ համոզել Հարաւ. Քորէայի նախագահը որ միշտ կ'ընդդիմանայ զինադադարին:

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ԱՄՈՒՍԻՆ, Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկի տասնամեայ տղան աղերսագիր մը ուղղեց նախագահ Այզընհաուըրի, խնդրելով որ հայրիկը եւ մայրիկը տուն վերադառնան: «Ես եւ վեց տարեկան եղբայրս շատ կարօտցած ենք զանոնք»:

ՉԵԽԱԿԱՆ ԴՐԱՄԸ ՌՈՒԲԼԻՈՎ ՊԻՏԻ ՀԱՇՈՒԻ

•

ՀԱՐՈՒԱԾ ՄԸ ԵՒՍ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ

Չեխական կառավարութիւնը Մայիս 31-ին հրամանագիր մը հրատարակեց որով դրամական արժեզրկում կը կատարէ, շատ խիստ միջոցներով: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այս տնօրինութենէն առաջ ժողովուրդը լման մէկ շաբաթ խուճապի մատնուած էր եւ կը գնէր ինչ որ գտնէր խանութներու մէջ, — ուտելիք, ապրանք եւն.:

Խորհրդարանը նոյն օրը կը վաւերացնէր դրամական բարենորոգումը որ հիմնուած է 1947ի խորհրդային օրէնքին վրայ: Նոր օրէնքը գործադրելի է Յունիս 1էն սկսեալ եւ կը տրամադրէ նախկին 50 քուրոնը փոխանակել մէկ նորի հետ: Բայց վարձու աշխատաւորները եւ անոնք որ պարենատոմս ունին պիտի կրնան 300 քուրոն փոխանակել հինգի փոխարէն մէկով: Նոր քուրոնը հիմնուած է ռուբլիին վրայ, 1.80 քուրոնը մէկ ռուբլի (նախապէս 12 քուրոնը մէկ ռուբլի կը հաշուէին): Ջնջուած են 1945 Հոկտ.ի դրամական բարենորոգման հետեւանքով արգելքի տակ առնուած հաշիւները: Պիտի ջնջուին պարէնի եւ կերպասի տոմսերը, իսկ հողագործական եւ ճարտարարուեստական արտադրութիւնները Յունիս մէկէն սկսեալ պիտի ծախուին խանութներու մէջ, պետութեան կողմէ նշանակուած գիներով: Զանազան սակեր հաստատուած են դրամատուններու մէջ եղած գումարներու փոխանակութեան համար, — առաջին հինգ հազարը մէկի տեղ հինգով, երկրորդ հինգ հազարը մէկի տեղ 6.25ով եւն.: Փոխանակութեան համար պայմանաժամ նշանակուած է մինչեւ Յունիս 4:

Նախկին պաշտօնական սակով մէկ տոլարը կ'արժէր 50 քուրոն: Փրակայի անթենը ծանուցանելով տրուած որոշումը, յատկապէս շեշտեց թէ չեխական նոր դրամը «այլեւս պիտի չկապուի դրամատիրական երկրի մը դրամին հետ: Այլեւս արժէք չունին 1945էն վերջ կնքուած փոխառութիւնները:

Պաշտօնական զեկոյցը, որ հաղորդուեցաւ յանուն Կեդր. Կոմիտէին եւ կառավարութեան, կ'ըսէ թէ «դրամի շրջաբերութիւնը շատ բարձր էր եւ կը պակսեցնէր գնելու կարողութիւնը: Նոր դրամը պիտի հիմնուի ոսկեզօծի եւ ռուբլիին վրայ: Բարենորոգումը վերջ կու տայ Բ. աշխարհամարտի ժառանգութեան: 1945էն վերջ քանի մը տեսակ դրամներ ունէինք, մէկ մասը տպուած՝ դրամատիրական երկիրներու մէջ: Թող պիտի չտանք որ քաղքենի տարրեր հարստանան եւ վերջ պիտի տանք Սլանսքիի եւ իր աւազակա-

....

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաքաթ գիշեր տեղի ունեցաւ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը, Ե. Թաղապետութեան շքեղ սրահին մէջ, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: Ներկայ էին նաեւ օտար հիւրեր: Խօսեցան ընկեր Հրանտ Սամուէլ (հայերէն եւ ֆրանսերէն), պրոֆ. Տոտոմեանց եւ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ: Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր: Մասնաւորապէս գնահատուեցան կովկասեան եւ հայկական պարերը:

Երեկոյթը տեւեց մինչեւ առտու: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ երկրորդ Հանգստեան Տան (ծերանոց) բացումը, Մոնմորանսիի բարձունքին վրայ, նախագահութեամբ Փոնթուազի փոխ - նահանգապետ Պ. Մալէնի: Ներկայ էին նաեւ խումբ մը բարձր պաշտօնատարներ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Անցողակի ըսենք թէ շինութիւնը արժած է 67 միլիոն ֆրանք (12 միլիոն՝ գինը, մնացեալը ծախք նորոգութեան, ընդարձակման եւ ւկահաւորման):

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Դարձեալ կիրակի օր տօնուեցաւ Մայրերու Օրը, Միւթիւալիթէի ընդարձակ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Զափահաս Որբերու Միութեան: Ճառեր խօսեցան նախկին նախարար Տոքթ. Լաֆէյի փոխանորդը, Շ. Նարդունի եւ մեր հայրէն բարեկամը, Պ. Ֆրետէրիք Ֆէյ-տի: Նուագը մը է գեղարուեստական բաժինը, որ ջերմապէս գնահատուեցաւ: Մանրամասնութիւնները առանձին:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք. —

Ընկեր Յակոբ Ագիզեանէ (Լովալիէռ), 5000 *Ֆրանք:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՄԵՐ ՏՈՒՆԸ ՉԷ

Քալիֆորնիոյ «*Մշակ*»էն կ'իմանամ թէ Ֆրէզնոյի բոլոր հանդիսասրահները փակուած են Հայերուն առջեւ:

Միայն Ամերիկացիներ՞ն են որ կը մերժեն սրահ տրամադրել:

Ոչ. Ամերիկեան Քաղաքացի Հայերու Ընկերութիւնն անգամ կը մերժէ վարձու տալ իր շքեղ սրահները:

Պատճա՞ռ, — Հայերը կարգապահութեան չեն վարժուած: Կ'աղմկեն, կ'աղտոտեն: Նոյնիսկ պատերուն վրայ ծակեր կը բանան, կարասիներ կը փճացնեն եւն.:

Համառօտակի կ'արձանագրեմ գործուած անկարգութիւնները եւ աւերները:

Ինչպէս կ'երեւայ, կացութիւնը այնքան ծանրացեր է որ, *Մշակ* բարեկրթութեան, կարգապահութեան, մաքրութեան խրատներ կու տայ մասնաւոր խմբագրականով մը:

Կ'ուզէի որ «*Յառաջ*» արտատպէր այդ խմբագրականը: Ոչ միայն ամբողջական գաղափար մը տալու, այլեւ ուրիշ գաղութներու խելքը տուն կանչելու համար:

Սրահ մը վարձել քանի մը ժամուան համար՝ չի նշանակեր տանտէր դառնալ:

Կը կարծէք թէ մենք աւելի՞ կարգապահ ենք:

Տարիներու ընթացքին, ո՛րքան սրահներ եւ սրահներ փակեցին «Արմենի - էն»ներու առջեւ, ծանօթ բառ մըն ալ նետելով մեր երեսին:

Թերեւս պատահմունք է աթոռ - սեղան կոտրելը:

Իսկ պոռալ - կանչե՞լը, որ երբեմն ուրիշ հետեւանքներ ալ կ'ունենայ:

Քի՞չ է պատահած որ հայկական հանդէս մը վերջ տախտակամածը փողոցի վերածուած ըլլայ, պիստակի եւ ամէն տեսակ պտուղներու կեղեւներով:

Իսկ ամէնէն սովորականը եւ «անմեղ»ը — հանդէսը կը վերջանայ, բայց հանդիսականները դուրս կ'ելլեն օրօրուելով, տնտնալով, խօսակցելով:

Սրահին տէրը լոյսերը կը մարէ, իբրեւ անուղղակի ազդարարութիւն:

Չի բաւեր: Եթէ դահլիճէն դուրս ելած են, գաւիթին, բակին, նրբանցքներուն մէջ կը խռնուին եւ կը խօսին:

Ճարահատ, մարդը փողոցին դուռները կը փակէ, նեղ անցք մը ձգելով, դուրս ելլելու համար:

Կը մոռնանք որ այստեղ ամէն բան հաշուած են: Ելեկտրական լոյսէն մինչեւ դռնապանին աշխատելու ժամը: Եւ կամ սրահը վարձու տուած՝ յաջորդ ժամուան համար:

Ամէն տեղ մեր տունը չէ: Եթէ նոյնիսկ տունը հայկական ըլլայ: ՎԱՀԷ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յատուկ) — Պ. Տըլըսի այցելութեան առթիւ, Լիբանան եղաւ միակ երկիրը, որուն ժողովուրդը, օգտուելով իր սահմանադրական իրաւունքներէն, փորձեց քաղաքական ցոյց մը կազմակերպել:

Նախարարը Պէյրութ հասաւ կէսօրէ ետք ու դեռ չեկած, արդէն փողոց թափած էին ուսանողներն ու աշակերտները, որոնք թափօր կազմած, արաբական միացեալ դրօշները պարզած, պաստառներու վրայ նշանախօսքեր գրած եւ նոյն այդ խօսքերը բարձրաձայն արտասանելով, ոստիկանական ուժեղ շղթայի մը հսկողութեան տակ անցան քաղաքի գլխաւոր փողոցներէն, առանց միջադէպի: Միւս կողմէ յայտարարուած էր կէսօրեայ գործադուլ մը, բոլոր խանութներու փակումով, ինչ որ չիրականացաւ: Փոքրաթիւ խանութներ միայն վար առին իրենց փեղկերը, այն ալ իբրեւ նախզգուշութիւն: Համայնավարներու կողմէ կազմակերպուած մէկ ցոյց միայն խեղդուեցաւ սաղմին մէջ եւ ցուցարարները, հարիւր քայլ իսկ չառած, ցրուեցան ոստիկանական ճնշումի տակ, առանց դիմադարձելու:

Պ. Տըլըս չտեսաւ այս ցոյցերը, բայց անշուշտ իմացաւ Պէյրութ հասնելէն ետք: Կարգ մը թերթեր քննադատեցին կառավարութիւնը, որ թոյլատրած էր առաջին ցոյցը: Քննադատեցին դիտել տալով թէ համալսարանական վարժարաններու ուսանողներն ու նախակրթարաններու աշակերտները չեն որ կը ներկայացնեն հանրային կարծիքը Լիբանանի մէջ: Ու քննադատեցին նաեւ այն իմաստով, որ Լիբանան ,բոլոր միւս արաբական երկիրներու մէջ եղաւ միակը, որ ցոյցերու լեզուով ալ փորձեց խօսիլ Ամերիկայի հետ: Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ մէջ այսպիսի ցոյցեր չէին կրնար կազմակերպուիլ, առանց կառավարութեանց համաձայնութեան եւ մասնակցութեան եւ հետեւաբար առանց քաղաքական հետեւանքներու: Իսկ միւս երկիրներու մէջ կառավարութիւնները պիտի չթոյլատրէին այդ կարգի ցոյցեր:

Ցոյցերը, սակայն, կատարուեցան մամուլը մանաւանդ քակած էր լեզուին կա– արտայայտութեամբ: Եգիպտական մամուլը մանաւանդ քակած էր լեզուին կապերը, միաբերան յարձակողականի անցնելու համար Պ. Տըլըսի դէմ: Առիթն ալ տուաւ արտաքին նախարարը, երբ հազիւ եգիպտական հողին վրայ ոտք կոխած, յայտարարեց.

— «Ամերիկեան կառավարութիւնը շատ շահագրգռուած է Ջրանցքի շրջանակին պաշտպանութեամբ: Պարպումը կարելի պիտի ըլլար կատարել աստիճանաբար, որպէսզի այս խարխուլը տեւապէս պատրաստ ըլլայ ազատ աշխարհի պահանջներուն համար, երբ որեւէ պատերազմ պայթի ապագային»:

Այս քանի մը խօսքերն ալ — որոնք կը ջատագովէին անգլիական տեսակէտը — նոյն օրն իսկ բանալ տուին մամուլին բերանը: «Ալ Ախպար»ի մէջ Մոհամմէտ էլ Թապէի կը գրէր.

— «Պ. Տըլըս հաւանաբար իր վրայ կը միացնէ Սողոմոն Իմաստունի եւ Լոքման Հէքիմի յատկութիւնները, ինչ որ ճիշդ չէ, իսկ եթէ ճիշդ է, ապա ուրեմն մենք չենք հասկնար զինք: Ինչպէ՞ս կարելի է: Տասնըվեց օրուան մէջ — ճամբորդութիւններով, գիշերներով եւ պտոյտներով միասին — կը յաւակնի ան հիմնապէս վերլուծել Միջին Արեւելքի կացութիւնը: Բայց ինչո՞ւ Իրանն ալ չկայ իր ճանապարհացանկին մէջ: «Եւ նախախնամական ի՞նչ դիպուածով անոր Իսրայէլ այցելութիւնը կը զուգադիպէր՝ այդ երկրի կառավարութեան հաստատման հինգերորդ տարեդարձին: Այս բոլորը շատ վրդովիչ են: Մեզի բացուեցաւ թէ ան Արեւելք կու գայ բոլոր կարծիքները լսելու եւ արձանագրելու տրամադրութեամբ: Բայց հագիւ ոտքը գետին դրած, արդէն իսկ կը դատէ ու կը վճռէ ամէն բան: Այս պատմութիւնները կրնար իր տունէն ալ ընել, առանց մէկ լիտր պէնզին սպառելու, ճամբորդութեան համար»:

Ուրիշ օրագրող մըն ալ, Մոհամմէտ էլ Թապէի կ'ըսէ, թէ իր տեսակէտները նորութիւն մը չեն — «Դեռ 1951ին գրած եմ թէ պէտք չէ թոյլատրենք որ Ամերիկացիները մեզ չարաչար գործածեն: Անցեալ օր ալ գրեցի եւ ըսի, թէ եթէ կայ մէկը, որ խաղաղութիւն կ'ուզէ, այդ մէկն ալ Ամերիկացին չէ»:

«Ախպար էլ Եոմ»ի խմբագրապետը, իրաւագէտ Քամալ էլ Շէնաուի, իր մէկ խմբագրականը կը վերջացնէ հետեւեալ տողերով.

— «Նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ Պ. Տըլըս ատրճանակ մը նուէր բերաւ մեր վարչապետին, ըսելով սակայն, թէ պէտք չէ զայն գործածել: Թող երթայ եւ աչք մը նետէ Ջրանցքին շուրջը տեսնելու համար, թէ իրաւունք չունի՞նք գործածելու մեր զէնքերը»:

«Ալ Մըսրի» թերթին խմբագրապետը, Ահմէտ Ապուլ Ֆաթեւ, որ Ամերիկայի ամէնէն թունդ հակառակորդներէն է եւ որ Պ. Տըլըսի Գահիրէ հասած օրը, օդանաւային կայանին ճիշդ դիմացը — ու նաեւ թերթին մէջ — մեծատառ, գրած էր — «Ամերիկացիներ, կը խորշինք ձեզմէ», խմբագրականով մը կ'ըսէ, թէ Իսրայէլը հինգերորդ զօրաթեւ մը պիտի ըլլայ Միջին Արեւելքի զինուորական դաշինքին մէջ: — «Մինչ մենք անխնայ կը հալածենք համայնավարները եւ մեր արգելարաններն ու բանտերը կը յորդին կարմիրներով, Իսրայէլ կը թոյլատրէ համայնավար կուսակցութեան մը գոյութիւնը»:

Լիբանանեան մամուլն ալ ժխտական դիրք մը բռնեց Պ. Տըլըսի դէմ:

«Տէսթուր» յայտարարեց, թէ Ամերիկա չի կրնար միաժամանակ բարեկամ ըլլալ թէ Արաբներուն եւ թէ Հրեաներուն: «Լաւ պիտի ըլլար, եթէ ամերիկեան կառավարութիւնն ալ անկեղծ ըլլար Չըրչիլին չափ»:

«Թէլէկրաֆ»ի համաձայն, Արաբները, միաձայնօրէն պիտի մերժեն հաւաքական պաշտպանութեան ծրագիրները, որոնց նպատակը, «արաբական երկիրներու զինուորական գրաւումն է»:

Պատկերը ամբողջացնելու համար յիշենք նաեւ Չըրչիլի ճառին առթիւ «Ալ Ժարիտա»յի թափանցիկ մէկ ակնարկը.

— «Անշուշտ մենք չենք կրնար կռուիլ ձեզի դէմ մեր սեփական ուժերով. այդ բանին համար մենք պէտք ունինք դաշնակիցներու. իսկ մենք պիտի գտնենք այդ դաշնակիցները, ինչպէս դուք ըրիք այդպիսի պարագաներու տակ: Այն ատեն ձեզի եւ ձեր դաշնակիցներուն պիտի մնայ ըսել, թէ ով բացաւ առաջին անգամ Միջին Արեւելքի դռները համայնավարութեան առջեւ»...

Ահա թէ ինչպիսի բուռն արտայայտութեանց առիթ տուին Տըլըսի ճամբորդութիւնն ու Չըրչիլի ճառը, արաբական երկիրներու մէջ: Եւ այս գրգռութիւնները երբեք պիտի չմարին, որչափ Իսրայէլ կը մնայ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ հովանաւորեալը եւ Եգիպտոսը գոհացնող լուծում մը չի գտնուիր Սուէզի թնճուկին համար:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

●

Սուէզի Ջրանցքին շուրջ Եգիպտոսի եւ Անգլիոյ միջեւ բացուած քաղաքական սուր պայքարին առթիւ կ'արժէ ամփոփել անոր կառուցման համառօտ պատմութիւնը:

Ո՞վ յղացած է, Սուէզի պարանոցէն Կարմիր ծովը միացնել Միջերկրականին: Գիծ մը՝ որ Եգիպտոսը կ'անջատէ Արաբիայէն եւ Ափրիկէն՝ Ասիայէն: Ըստ յունական հին բնագրերու, նախապէս ջրանցք մը գոյութիւն ունեցած է Փարաւոններու 12րդ հարստութեան ժամանակ: Այսինքն Քրիստոսէ 1800 – 2000 տարիներ առաջ: Այդ ջրանցքը յաջորդաբար օգտագործուած ու լքուած է, ամէն անգամ փոխելով նաեւ իր գիծը: Իր ամէնէն ծաղկեալ շրջանները հանդիսացած են Պարսից Դարեհ Թագաւորին տիրապետութեան օրով, Քրիստոսէ հինգ հարիւր տարի առաջ եւ Հռովմայեցի Տրայիանոսի տիրապետութեան տակ ,այսինքն՝ Քրիստոսէ հարիւր տասը տարի ետքը: 676 Թ. Իրն Ճաֆֆար էլ Մանսուր խալիֆան փակել տուած է ջրանցքը, Մէքքէի մէջ պատահած ապստամբութիւն մը չէզոքացնելու համար: Այս պատճառով ջրանցքը աւազով լեցուած է ու գործածութենէ դադրած: Անկէ մօտաւորապէս 11 դար վերջն էր որ ջրանցքը, դարձեալ պիտի բացուէր:

Ջրանցքը դարձեալ կառուցանելու անհրաժեշտութիւնը հետզհետէ զգալի կը դառնար ծովային հաղորդակցութեանց յառաջդիմութեամբ: Եթէ աչք մը նետենք քարտէսին վրայ պիտի համոզուինք թէ Եւրոպան արեւելքին միացնող կարճ ճամբան է Սուէզը: Արեւելքի բոլոր արտադրութիւնները մեծ մասամբ այդ ճամբով կը հասնին Եւրոպա եւ փոխադարձաբար ճարտարարուեստական արտադրութիւններ կը ղրկուին արեւելք: Մանաւանդ Անգլիոյ համար Հնդկաստանի հետ հաղորդակցելու կենսական երակ մըն էր Սուէզը: Նախապէս այդ փոխադրութիւնները կը կատարուէին ասիական ցամաքի ուղղակի ճանապարհներէն, սակայն Թուրքերու կողմէ Պոլսոյ գրաւումը 1453ին վտանգաւոր կը դարձնէ այդ ճանապարհը: 1498ին Վասկօ տէ Կամա կը գտնէ Բարեյուսոյ հրուանդանը եւ նաւարկութեան նոր ուղի մը կը բանայ:

Սուէզի Ջրանցքին կառուցման միտքը եթէ հետզհետէ կը հասուննար, միւս կողմէ անոր իրականացումը կը բախէր քաղաքական եւ նիւթական դժուարութեանց: Եգիպտոսը, փարաւոններու իշխանութեանց կործանումէն վերջ թատերաբեմ դարձած է յաջորդական տիրապետութեանց եւ ենթարկուած օտար լուծերու:

1798ին Ֆրանսացի ճարտարագէտ Լըփէր, Նափոլէոնի հետ կը մեկնի Եգիպտոս եւ տեղւոյն վրայ իր կատարած քննութիւնները ջրանցքին կառուցման դրական եզրակացութեան կը յանգին: 1805ին Եգիպտոսի փոխարքայ կ'ըլլայ Մէհմէտ Ալի: Ուժեղ, գործունեայ ու յառաջադէմ գաղափարներով օժտուած անձնաւորութիւն մը:

Նոյն ժամանակները Ֆրանսացի Սէն Սիմոն ու իր գաղափարակիցները մեծ ծրագիրներ կը յղանան ժողովուրդներու միջեւ հաղորդակցութիւնները դիւրացնելու համար: Ասոնց մէջ կը յիշուէին Սուէզի եւ Փանամայի Ջրանցքներու կառուցումները: Ուրեմն, Ֆրանսայի մէջ եւս կը ստեղծուէր նպաստաւոր մթնոլորտ մը Սուէզի Ջրանցքին կառուցման շուրջ, որմէ պիտի օգտուէր Ֆրանսացի ճարտարագէտ Ֆէրտինանտ տը Լեսեփս որ պիտի չընկրկէր որեւէ խոչընդոտի առջեւ ու ժամանակի այդ մեծ ձեռնարկը պիտի կապէր իր անուան: Ֆերտինանտ Լեսեփս ծնած է Վերսայլ 1805ին:

Իր հայրը դիւանագէտ մը եղած է. ինք ալ իր կարգին ժառանգած է հօրը յատկութիւնները, ըլլալով ճկուն դիւանագէտ, յամառ գործող ու կամքի տէր ազնուական մը: 1830ին դիւանագիտական պաշտօնով կը փոխադրուի Աղեքսանդրիա, ուր կ'ուսումնասիրէ Սուէզի Ջրանցքին իրագործման հետ կապուած բոլոր խնդիրները: Սերտօրէն կը բարեկամանայ Մէհմէտ Ալի փաշայի տղուն՝ Մոհամմէտ Սայիտի հետ ու երբ այս վերջինը 1854ին կը յաջորդէ իր հօրը, Լեսեփս անոր կը պարզէ իր ծրագիրը: Մոհամմէտ Սայիտ խանդավառուելով ծրագրէն, ամիս մը վերջ կը յայտնէ ջրանցք մը բանալու որոշումը:

Աշխատանքները պիտի ստանձնէր Լեսեփսի միջոցաւ հիմնուելիք ընկերութիւն մը: Ջրանցքը բաց պիտի ըլլար բոլոր ազգերու նաւերուն առջեւ առանց որեւէ անձնաշնորհեալի: Լեսեփս խիկոյն գործի կը լծուի խանդավառութեամբ: Նախ պէտք էր իրաւունքի պարագան ճշդել եւ Թուրքերու համաձայնութիւնը ձեռք բերել: Այդ համաձայնութիւնը կը գոյանայ 1866ին, երկար բանակցութիւններէ վերջ: Յանձնախումբ մը կը կազմուի հետազօտութիւններ կատարելու եւ ճշդելու համար ջրանցքին ճամբան: Նախկին ջրանցքները կը հետեւէին Նեղոսի հոսանքին:

Պէտք էր հարթել նաեւ Անգլիոյ ընդդիմութիւնը: Այդ նպատակով Լեսեփս կը մեկնի Լոնտոն: Վերջապէս, ձեռնարկը կը պահանջէր երկու հարիւր միլիոն ֆրանքի դրամագլուխ մը զոր պէտք էր ճարել 500 ֆրանքնոց 400 հազար բաժնետոմսերով:

Լեսեփս այս առթիւ կը մերժէ Ռոչիլտի ընձեռած աջակցութիւնը ու ինք անձամբ կը վարէ շարժումը, հրապարակային բանախօսութիւններ սարքելով ու ծանուցումներ տալով: Ամիս մը վերջ Ֆրանսայի մէջ կը սպառին 207 հազարէ աւելի բաժնետոմսեր՝ 400 հազարի վրայ: Օսմանեան կայսրութիւնը Մոհամմէտ Սայիտի միջոցաւ կը գնէ 96.500 բաժնետոմսեր:

Անմիջապէս աշխատանքները կը սկսին: Քսան հազար բանուորներ 140 միլիոն խորանարդ մեթր հող կը փորեն եւ ջրանցքին բացումը կը կատարուի մեծ շուքով 17 Նոյեմբեր 1869ին:

Ձեռնարկը արժած էր 369 միլիոն Ֆր.: Լեսեփս նշանակուած էր ընկերութեան առաջին նախագահը: Սակայն, իր գործը չէր աւարտած տակաւին, որովհետեւ 1879ին ֆրանսական ընկերութեան մը գլուխը անցած յանձնառու կ'ըլլար Փանամայի Ջրանցքը եւս իրագործելու: Ի մեծ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Անոնք կը զրկեն մատուռները իրենց հարուստ ընծաներէն եւ սրբազան առաջնորդներէն օրհնուած թանկագին անօթներուն համար կռիւի կը բռնուին իրարու հետ: Դէպի խորան կը վազեն անոնք: Օ՛, փառապանծ տեսարան: Մեծ խորհուրդներուն սկիհը դեռ սապանակին վրայ է. այս ոսկիէ բաժակը կը հրապուրէ Մուհամմէտի զինուորներուն ընչաքաղց աչքը: Ան կը պարունակէր մնացորդը Քրիստոսի արիւնը դարձած նուիրական գինիին, զոր քահանան այդ օրը բաշխած էր զինքը պաշտողներուն, նախ քան կռիւի զրկելը՝ անոնց հոգիները սրբագործելու համար: Տակաւին քանի մը կաթիլներ կը գտնուէին սկիհին յատակը. խորանին շուրջ ամենաընտիր մետաղէ տասներկու բազմաստեղ ճրագարաններ կը շողային: Ո՞վ պիտի տիրանար այդ աւարին. — ամենագեղեցիկն է ու վերջինը:

Արդէն իսկ Թաթար մը պիղծ ձեռքը կը մեկնէր նուիրական բաժակին, երբ, յանկարծ, Մինոթթի ջահը կը մօտեցնէ վառօդին: Զանգակատունը, կամարները, խորանը, նշխարները, պաշտամունքի թանկագին իրերը, յաղթականները, Քրիստոնեաները, մեռեալներն ու ապրողները օդը կ'ելլեն տաճարին բեկորներուն հետ: Քաղաքը դրեթէ կործանած է, հիմնայատակ, որմերը կը տապալին, ծովուն ալիքները պահ մը ետ կը մղուին, լեռները կը սասանին, երկրաշարժի մը ցնցումին պէս: Այս ահարկու պայթիւնը բոցեղէն անհուն ամպի մը մէջէն, մինչեւ երկինք կը նետէ հազարաւոր անկերպարան բեկորներ: Մոխիրներու անձրեւ մը կը թափի երկրին վրայ, կը սեւցնէ հեռուն՝ Թերակղզին ծովափը, կամ բազմաթիւ բոլորակներ կը գծէ ծովուն մէջ:

Շատ մը հերոսներու անդամները ցանցնուած են դաշտագետնին վրայ: Քրիստոնեա՞յ եղած էին, Միւսլիմա՞ն եղած էին, թող իրենց մայրերը տեսնեն եւ ըսեն: Անոնք ատենօք օրօրոցներուն մէջ նիրհող իրենց զաւակներուն ժպտած էին գորովագին .այն ատեն դրեթէ բնաւ չէին խորհած որ այս փափուկ անդամները օր մը անճանաչելի ծուէններ միայն պիտի դառնային: Հազիւ քանի մը հոգի տակաւին կը պահեն իրենց մարդկային կերպարանքը: Ծխարձակ հեծանիկներ ու խանձած կամ արիւնաթաթախ քարեր հեռուն կը ծածկեն ծովափը: Այս ահռելի պայթիւնը լռող բոլոր կենդանի էակները անհետացան պակուցումով: Անտառներու թռչունները փախան, վայրի շուները մըռնչելէն հեռացան կիսովին գիշատուած դիակներէն: Ուղտերը լքեցին իրենց պահապանները. հլու եզը, որ Կորնթոսէն հեռու ծանր ակօս մը կը բանար, յանկարծ խոյս տուաւ լուծէն: Ու երիվարը խորտակելով թամբին կապն ու զինք առաջնորդող պախուցի փոկերը, սլացաւ դէպի դաշտագետին: Ծահիճներու սողունը լսելի ըրաւ իր տրտում կրկռոցը, գայլերը ոռնացին իրենց որջերուն մէջ, որուն արձագանգը անդրադարձուցած էր Կորնթոսի ականջին ճայթիւնը, շնագայլը լսելի ըրաւ իր ողբագին ճիչերը, նման երեխաներուն եւ պատժուող շան մը աղիողորմ կաղկանձիւններուն: Արծիւը կուրծքին փետուրները ցցելով, սլացաւ իր հարթարոյնէն ու ապաստան որոնեց արեւին մօտ, հալածուած ծուխէն սեւ գոլորշիներուն, որոնք իրմէ կը ծածկէին երկրին տեսքը:

Այսպէս է որ նուաճուեցաւ Կորնթոսը:

(11 եւ վերջ)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

ԼՈՆՏՈՆ (Յառաջ).— Մայիս 22ի գիշերը Լոնտոնի Հայկական Միութիւնը երեկոյթ մը սարքած էր Փոլիթեքնիքի հանդիսասրահին մէջ՝ իբրեւ յայտագիր ունենալով պատկեր մը Զարշըլը Արբիճ Աղայէն եւ « Հնարամիտ Վարժակալը » գաւեշտը:

Երուսաղէմէն նոր հասած համակրելի երիտասարդ մը, Ս. Պալեան երկու խաղերուն գլխաւոր դերակատարն էր եւ անվերջ խնդացուց ներկաները: Հալէպէն Օր. Մարգրիտ Թաշճեան (Ուրֆացի) մանկաբարձութեան ուսանողուհի, յաջողութեամբ խաղաց կանացի դերերը: Գէորգ Պըլքեան (ճարտարագէտ – ուսանող) եւ Պ. Տ. Ուզունեան եւս իրենց մասնակցութիւնը բերած էին այս խաղերուն:

Լոնտոնի Հոգեւոր Հովիւին ղեկավարութեամբ եկեղեցւոյ դպրուհիները քանի մը ազգային երգեր երգեցին, իսկ Օր. Առուսեակ Պասթաճեան (Երուսաղէմէն) մեներգեց « Կարմիր Վարդը »:

Միութեան ատենապետը, Պ. Ս. Մկրեան նախագահելով հանդէսին, հարկ եղած բացատրութիւնները կուտար յայտագրին մասին, հայերէն եւ անգլերէն:

Ցաւալի է որ այս հաճելի երեկոյթին 90էն 100 Հայեր հազիւ կային: Միւսները միայն համայնական խորհուրդին սարքած պարահանդէսներուն կ'երթան:

Մեր ջոջերն ու իրենց խորհուրդը ազգը փրկելու միակ միջոցը՝ պարահանդէսը կ'ընդունին եւ «ազգային» ռեւէ հանդէս «քաղաքական» համարելով չեն քաջալերեր...

Թղթակից

դժբախտութիւն իրեն այս անգամ նոյն յաջողութիւնները պիտի չունենար:

Սուէզի Ջրանցքին բացումը յառաջ կը բերէր սուր պայքար մը ազգերու միջեւ: Անգլիոյ համար էական հանգոյց մըն էր Սուէզը, ըլլալով Հնդկաստանի միակ կարուկ ճանապարհը: Ջրանցքին հսկողութիւնը ձեռք բերելու համար ան կը կատարէր երկու ճարպիկ ձեռնարկներ: Առաջին՝ 1875ին կը գնէր Մոհամէտ Սայիտի յաջորդ խտիվ Իսմայիլի բոլոր բաժնետոմսերը: Երկրորդ՝ 1882ին կը գրաւէր Եգիպտոսը: Թէեւ Ջրանցքին նեղ ու երկար հողաշերտը չէզոք գօտի յայտարարուած էր, բայց 1914ի համաշխարհային պատերազմը պատրուակ ծառայեց Անգլիոյ զինուորական խիստ հակակշռի ենթարկելու ջրանցքին ելեւմուտը:

Պատերազմէն վերջ ազգերու ինքնորոշման ու անկախութեան գաղափարը ծնած էր ու Եգիպտոս իր կարգին կը պահանջէր իր անկախութիւնը: Անգլիա ստիպուեցաւ տեղի տալ եւ 1936ին ստորագրեց դաշնագիր մը: Անգլիա սակայն տեղի չէր տուած ջրանցքը պաշտպանելու հարցին մէջ:

1941 - 43ին կ'իրականային իր մտահոգութիւնները: Բայց շնորհիւ իր ռազմավարութեան, Ռոմէլի բանակները պարտութեան կը մատնուէին: Այդ դէպքերը տակաւին թարմ են մեր յիշողութեան մէջ:

Սուէզի Ջրանցքին երկայնութիւնն է 161 քիլոմեթր: Այսինքն՝ Փանամայի Ջրանցքին կրկինը: Այս երկայնութեան վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ 9200 մեթր Միջերկրականի ափին փոքր ջրանցք մը եւ երեք քիլոմեթր Կարմիր Ծովուն կողմէ: Իր յատակի լայնութիւնն է 60էն 75 մեթր իսկ մակերեսի լայնքը 120 – 150 մեթր: Ինչ որ կարելի կը դարձնէ երկու նաւերու խաչաձեւումը: Ամբողջ երկայնքին վրայ խորութիւնն է 12·5 մեթր: Ամենամեծ նաւերը կրնան անցնիլ ջրանցքէն: Մօտաւորապէս 11 ժամ կը տեւէ այդ անցքը: Նկատի ունենալով ջրանցքին ներքին նաւարկութեան փափկութիւնը, ընկերութեան կողմէ տրամադրուած վարժ նաւավարներ նաւերը կ'անցընեն մէկ ծայրէն միւսը: Ընկերութեան Թրանզիթի կեդրոնը հաստատուած է Իսմայիլիա, որ ջրանցքին եւ Թիմսահ լճին ափին վրայ կառուցուած փոքր քաղաք մըն է: Ընկերութեան վարչական խորհուրդը կը բաղկանայ 32 անդամներէ, որոնց 18ը Ֆրանսացիներ են: Նախագահը չարունակ Ֆրանսացի մը եղած է: Ընկերութեան պայմանագրութիւնը կը վերջանայ 1968ին: Այսինքն՝ տասներհինգ տարիէն: Սակայն քաղաքական դէպքեր կրնան փութացնել ընկերութեան իրաւունքներու փոխանցումը Եգիպտոսի՝ այդ թուականէն առաջ: Անգլիոյ իրանեան քարիւղի ընկերութեան վախճանը կենդանի օրինակ մըն է այս տեսակէտէն:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

★

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Մեր գաղութը, տարիներէ ի վեր հաւատարմօրէն կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտը, Փարիզի, Մարսէյլի հետ մրցելու ատեն: Վիէն այս տեսակէտով միշտ պատնէշին վրայ գտնուած է:

Ինչպէս անցած տարի, այս տարի ալ, այդ մեծ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ քաղաքապետական ընդարձակ սրահին մէջ, շաբաթ իրիկուն, 23 Մայիսին:

Յայտագիրը կոկիկ էր եւ բաժնուած երկու մասերու, առաջինը՝ գեղարուեստական եւ բանախօսութիւն, իսկ երկրորդը՝ պարահանդէս, արդիական եւ մեծածախս նուագախումբով մը:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Ձէյթունի քայլերգով, երգուած Կապ. Խաչի սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Լեւոնեանի: Յետոյ օրուան նախագահը՝ Պ. Ա. Խլոյեան կարդաց գրաւոր ճառ մը, նախ հայերէն եւ ապա ֆրանսերէն, այս վերջինը ուղղուած յատկապէս նոր սերունդին: Նախագահին հրաւէրով ամբողջ հասարակութիւնը մէկ վայրկեանի լռութեամբ, յոտնկայս, իր յարգանքը յայտնեց բոլոր հերոսներու յիշատակին:

Յաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան արտասանելու եւ մեներգելու համար Արման Մանուկեան (խօսք իմ որդւոյն՝ Սիլվա Կապուտիկեանի), Օր. Ա. Մուրատեան (Հայրենիքիս), Տիկին Վ. Ռստիկեան «Իմ երգը»՝ (Ալէմշահի) եւ Ա. Մեսումեան (Վանայ կոտորածը):

Ողջերթներ կարդացին, Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ՝ Պ. Մ. Բարխեան, իսկ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ՝ Պ. Մ. Մարգարեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչը՝ Պ. Կ. Տէրմոյեան խօսք առնելով, պանծացուց Վասպուրականի Հերոսամարտը: Ընկեր Մուշեղ Մուրատեան յարգանք յայտնեց Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի:

Գեղարուեստական բաժինին մասնակցողները, ինչպէս նաեւ խօսք առնողները ողջունուեցան ջերմ ծափերով: «Արաքս» երգչախումբը նորէն թնդացուց, այս անգամ աւելի զօրեղ «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը:

Եւ այսպէս կարգն եկաւ օրուան բանախօսին, մեր գրագէտ եւ «Հայ–Բոյժ»ի անխոնջ խմբագրին՝ ընկեր Շ. Նարդունիին, որ միշտ իր սովորական պարզութեամբ, իբրեւ թէ զրոյց մը կատարած ըլլար, սկսաւ իր բանախօսութիւնը, տալով հետաքրքրական տեղեկութիւններ Վասպուրականի մասին: Անցողակի եւ յուզումով յիշեց նաեւ Լինչի նշանաւոր խօսքը, թէ՝ «Եթէ ապրիլ կ'ուզես այս աշխարհիս մէջ՝ Վան. իսկ անդիի աշխարհը՝ դրախտ»: Պատմական տուեալներ, պատերազմական դէպքեր ու դրուագներ իրարու յաջորդեցին, եւ ի վերջոյ մեր յարգելի ընկերը, կանգ առաւ անդրադառնալու մեր ներկայ ազատագրական վիճակին վրայ, խօսեցաւ նաեւ Հայ ժողովուրդին լաւագոյն բարեմասնութեանց մասին: Հայ հանճարին պանծացումը եւ մեր ցեղային ընդունակութիւնները աւելի խղճամիտ առաքեալ չէին կրնար գտնել:

Ներկաները, տարէց թէ երիտասարդ, լսեցին եւ խանդավառուեցան, իսկ բացակաները — պաղուկ անտարբերները, պէտք է զղջան որ թանկագին առիթ մը կորսնցուցին: Եթէ եկած ըլլային, պիտի իմանային որ այդ պատմական օրերուն, այդ կենաց ու մահու օրերուն, ժողովուրդը՝ Դաշնակցական, Հնչակեան թէ Արմենական, ամէնքը՝ գլխաւորութեամբ Արամի մարտնչեցան, անհաւասար կռիւ մղեցին, յաղթանակ տարին, թշնամին խուճապահար փախուստի մատնելով: Այսպիսի հրաշք մը, միայն միացեալ հայութիւնը կրնար ընել:

Նարդունին, իր բանախօսութեան սկիզբը հանդարտ էր, շատ մեղմ ձայնով մը, բայց երբ բարձրախօսին առջեւ անցաւ, մէկէն որոշ խանդ մը, ուժեղ վրդովում մը յայտնաբերեց. ունկնդիրները ելեքտրականացած վիճակի մէջ մնացին:

Եւ երբ վերջացուց իր խօսքը՝ սրահը թնդաց ջերմ ծափերով:

Նուագախումբը արդէն բեմին վրայ էր կազմ ու պատրաստ: Եւ ահա, ըստ յայտագրին, ազդանշանը կը տրուի պարահանդէսին որ տեւեց մինչեւ առտուան ժամը 2·30ին:

Տօնակատարութեան ներկայ էր նաեւ ընկերավարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը Պ. Փուլէ աշխատակից «Տոֆինէ Լիպէռէ »թերթին:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

★

Մայիս 17ի կիրակին, անսովոր հոծ բազմութեամբ եւ մեծ խանդավառութեամբ Սէրքըլ Միլիթէրի սրահներուն մէջ, տօնուեցաւ Պոնտացիներու «Օր»ը, զոր կազմակերպած էր Տրապիզոնի Հայր. Միութիւնը:

Երեկոյթին նպատակն էր առիթ մը ստեղծել հայրենի յիշատակներ արծարծելու:

Կազմակերպիչները այս անգամ վարձեր էին երեք միացեալ սրահները, բայց եւ այնպէս կարելի չեղաւ տեղաւորել ամբողջ բազմութիւնը: Վերջին պահուն հարկ եղաւ նոր սեղաններ եւ աթոռներ ճարել:

Հանդիսականները իրենց լամբակներուն վրայ իբրեւ խորհրդանիշ կը կրէին նորափթիթ կաղիններ: Ձեռակերտ աշխատութիւն Պ. Ե. Գրիգորեանի: Այս զարդանիշերէն գոյացած է մօտ քսան հազար ֆրանք:

Ժամը 5ին Պ. Կարօ Սարեանի նուագախումբը հնչեցուց «Զէյթունցիները», իբրեւ բացում: Յետոյ Միութեան նախագահը, Պ. Երուանդ Յարութիւնեան ողջունեց ներկաները, որոնք երկու տարեդարձներուն ալ անվերապահօրէն եւ մեծ բազմութեամբ քաջալերած են Միութիւնը: Հակառակ իր համեստ յայտագրին երեկոյթը ուրախութիւն ստեղծեց իր ժողովրդականութեամբ:

Գեղարուեստական բաժինը կը վարէր Պ. Ե. Գրիգորեան: Հայրենասիրական երգեր երգեցին Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Աւետիս Քիւփէլեան: Պոնտական տարազներ հագած խումբին լազ-պարը եւ Տիկին Երուանդուհի Ֆէսլեանի մենապարը (Շամիլա) մեծ ուշադրութիւն գրաւեցին: Ընդհանուր հետաքրքրութիւն ստեղծեց Պ. Վոլոշինոքի վարած ռուս «Գեղարուեստական երկսեռ խումբը» որուն 15 անդամները իրենց ազգային տարազներով և զարմանազան գործիքներով նուագեցին, պարեցին եւ երգեցին:

Պարերու ընթացքին տեղի ունեցաւ նաեւ «Թանկոյի» մրցում մը՝ զոր կը վարէր Ժիրայր Դատաւորեան: Կազմուեցաւ եօթը հոգինոց մարմին մը՝ նախագահութեամբ Պ. Վրոյրի, որ կը հսկէր «Թանկոյի» մրցման մասնակցող 32 զոյգերուն վրայ: Քուէներու մեծամասնութեամբ առաջին պարող զոյգը հանդիսացաւ Տէր եւ Տիկին Վահրամ Եսայեան եւ երկրորդը Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թոմրուքճեան: Առաջին շահողը ստացաւ կօշիկի մեծ հաստատութեան մը վարիչ տնօրէն Պ. Պատրիկի կողմէ նուիրուած 8000 ֆրանքնոց զոյգ մը կօշիկի տոմս, իսկ երկրորդ զոյգը ստացաւ նմանապէս գեղեցիկ նուէր մը:

Խանդավառութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Սպառած էին թէ վիճակախաղի տոմսերը եւ թէ «պուֆէն», ապահովելով կարեւոր հասոյթ մը:

Միութիւնը այս յաջողութիւնը կը պարտի կազմակերպիչ յանձնախումբին եւ մասնաւորապէս Տիկնանց օժանդակ մարմնին:

ԶԱՐՄԻԿ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— 85ԱՄԵԱՅ ԿԱՂՆԻ ՄԸ ԵԽՍ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայրենակցական Միութիւնը օտար հողին յանձնեց իր հին ֆետայիներէն մին, յանձին Զօհրապ Հայրիկի: Ողբացեալ ծերունին ծնած էր Տարօնի Պուլանուխ գաւառ Խարալըղ գիւղը: Երիտասարդ տարիքէն կը մտնէ յեղափոխական շարքերը: Կը ստանձնէ պատասխանատու գործեր, կը մասնակցի Հայ Թաթարական կռիւներուն, Հայաստանի Հանրապետութեան օրով Համամլուի եւ շրջակայքի ոստիկանապետի պաշտօն կը վարէ մինչեւ խորհրդայնացումը:

1921ին կ'անցնի Պոլիս, քեմալական շարժման ատեն Ռումանիա, իսկ 1926ին կուգայ Ֆրանսա ու կը հաստատուի Մարսէյլ: Հանգուցեալ Պալաքեան եպիսկոպոսի օրով Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանի եւ Ազգ. Միութեան որպէս երեսփոխան երկար ատեն ծառայեց խղճմտօրէն: Վերջերս քաշուածէր գործէ:

Թաղման արարողութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Ներկայ էին բոլոր հայրենակիցները, բարեկամները եւ ծանօթները անխտիր, Հանգուցեալին դամբանականը խօսեցաւ հայրենակից Քերովբէ Կարապետեանը: Ծաղկեպսակներ բերած էին Տարօն – Սալնոյ Ձորի եւ Լա Սիոթայի Հայր. Միութիւնները:

Այս առթիւ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պօղոսեան Տէրոյեան, Մկրտիչեան եւ Սարգիսեան ընտանիքներուն եւ պարագաներուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

— Ապրիլ երկուքին գիշերը դեռ ոչ մէկ բանէ տեղեկութիւն ունէինք: Գիշերը գիւղերը լուր զրկեր եւ բէտիֆները հաւաքեր էին: Այս բանը լսելնուս՝ քիչ մը շփոթուեցանք, խալամ գիւղերէ եկողներ կը պատմէին թէ մեծ գրգռութիւն կայ մէջերնին եւ սպառնալիքներով լեցուն են: Հեւեւեալ առաւօտուն, կանուխ Օսմանիյէի Հայերէն քանի մը հոգի ժողովուրդին կողմէն Գայմագամին գացին եւ հարցուցին որ եթէ վտանգ մը կայ՝ ի՞նչ կրնան ընել ինքզինքնին:

Ո՞ւր պիտի կենանք, որո՞ւ պիտի դիմենք այս օտար քաղաքին մէջ. ո՞ւր պիտի ընտրենք մեր հանգրուանը. նախապէս գիտէինք թէ ոչ եկեղեցի մնացած էր, ոչ դպրոց, հայկական ոչ մէկ երդիք, ուր երթայինք հիւրընկալութիւն խնդրելու:

— Կայ, կայ, կը գոչէ սայլապանը, անգամ մըն ալ շաչելով մտրակը, մէկ տուն մը միայն ազատուած է, որովհետեւ Թուրքերու շուկային մէջ ըլլալուն՝ չեն ուզած զայն այրել շրջակայ խալամ տուներուն չվնասելու համար, հոն ապաստանած են Օսմանիէյի մնացած Հայերը... այրիներ, եւ որբեր...

Սայլը կեցաւ... մինչ տղոց երամ մը շրջապատեց մեզ, ամէն տարիքէ եւ սեռէ, ցնցոտիներ հագած, մազերնին թնճուկ, աչքերնին հիւանդոտ, շրթունքներնին վէրքոտ՝ կրելով այն մասնաւոր կնիքը որ այլեւս մեզի ընտանի դարձած էր. — արկածեալներու կնիքը:

Այն տունը ուր իջեւանած էինք ընդարձակ էր եւ բազմայարկ, շրջապատուած ընդարձակ պարտէզով մը. ամէն յարկերը լեցուն էին այլ եւ այլ ատրիճանի արկածեալներով: Եղերական պատկերը որ կը ներկայանար աչքիս՝ անմոռանալի էր. պատառատուն հագուստներով, սգաւոր խումբ խումբ թէ առանձին այրիներ՝ մայրեր, խարխափող կոյրեր կ'ողբային անդադար:

Օրեր եւ շաբաթներ անցեր էին դէպքէն ի վեր, բայց իրենց սիրտերը բզկտող ցաւը չէր մեղմացեր. ապշահար տղաք կը դեգերէին իրենց ծնողներուն շուրջը եւ իրենց նայուածքներուն հաստնութիւնը սրտառուչ էր: Երբ այրիները մեզ տեսան, պահ մը դադրեցան հեկեկալէ ու իրենց արցունքէ ուռած եւ կարմրած աչքերը դարձուցին մեզի, ու կարծես իրենց ցաւը արծարծուէր մեր ներկայութենէն, վերսկսան արտասուել աւելի եռանդով:

Թշուառութիւնն ու աղտեղութիւնը աննկարագրելի էին. նոյնիսկ սանդուխներուն վրայ խճողուած կիներ ու տղաքներ կային. ծծկեր տղաք կը ճչէին իրենց մօրը պարապ կուրծքերէն կախուած, որովհետեւ յուզմունքը ու անօթութիւնը ամէնէն հարուստ կուրծքերը անգամ ցամքեցուցած էին:

Նորատի մայրեր ցաւագարի ծամածռութիւններ ունէին եւ յուսահատութենէ ջղագրգռուած կը գոչէին սուր ձայներով:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

խումբին կողմէ մեր տնտեսութեան տըր֊ուած վնասներուն » :

Բանուորներու աշխատավարձքը պիտի վճարուի հինգի դէմ մէկով, այսինքն ան որ հինգ հազար քուրոն կը ստանար, պիտի առնէ հազար նոր քուրոն :

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ այս բարենորոգումը եւս կը հաստատէ այն ծանր տագնապը որ կը տիրէ աւելի քան երկու տարիէ ի վեր : Կառավարութիւնը չէր կրնար աւելցնել անհրաժեշտ պիտոյքներու արտադրութիւնը եւ հրամայեց արմատական միջոց մը, պակսեցնելով դըրամին արժէքը : Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ պարէնատոմսերու ջնջումը պիտի քաջալերէ սեւ շուկան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ լուծուեցաւ շաբաթ օր : Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին յուլիս 12ին եւ 19ին : Նոր օրէնքը 77էն 44ի կը զեղչէ երեսփոխաններուն թիւը : Քուէարկութիւնը պարտաւորիչ է : Առաջին անգամ ըլլալով կիներն ալ պիտի մասնակցին : Լուծման հրամանագիրը կ'ըսէ թէ հանրապետութեան նախագահը նախարարական խորհուրդին առաջարկով որոշեց ճամբել երեսփ. ժողովը «որ գանցառութիւն ցոյց տուած էր իր աշխատանքներուն մէջ» : Լուծման որոշումը տրուած էր խիստ գաղտնապահութեամբ եւ մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Սուէզի շրջանին մէջ, եգիպտական ոստիկանութեան կողմէ : Կալանաւորները կ'ամբաստանուին թէ ծառայութիւններ մատուցած են Անգլիացիներուն, վնասելով ազգ. դատին : Առաջին անթիւ ձերբակալուեցան 45 հոգի որոնց մէկը Սուէզի Ջրանցքի ընկերութեան պաշտօնեայ մըն է :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ տեղի պիտի ունենան Աթէնքի մէջ, Յունիս երեքէն 11, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, զինուորական դաշինք մը կնքելու համար, իբրեւ լրացուցիչ մաս բարեկամութեան դաշինքին : Եթէ յաջողին, պիտի դիւրանայ Եուկոսլաւիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին :

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊԻ մը մատնուած է Զուիցերիոյ ծանօթ օրաթերթը, «Կազէթ տը Լոզան» : Խմբագրապետը եւ վարչական խորհուրդին անդամներէն չորսը հրաժարեցան :

ԿԾՈՒ ՑՈՒՐՏ ՄԸ կը տիրէ Փարիզի թէ գաւառի մէջ : Հօդեգալուստին սաստիկ տաք էր օդը, բայց հազիւ երկու օր տեւեց :

ՍՈՒՐԻՈՅ դիկտատորը եւ Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը երէկ տեսակցութիւն մը ունեցան Շթորայի մէջ (Լիբանան) :

ՄԱՐՈՔԻ փաշաներուն եւ ցեղապետներուն աղերսագիրը նկատի առնելով հանդերձ, Ֆրանսա որոշեց առ այժմ ընթացք չտալ անոնց պահանջին (գահընկէցութիւն Սուլթանին) :

ԱՆԳԼԻՈՅ Ելիզապէթ թագուհիին թագադրութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր, երեքշաբթի, աննախընթաց հանդիսաւորութեամբ : Աշխարհի բոլոր մասերէն թագաւորներ, իշխաններ, իշխանուհիներ եւ ուրիշ անհամար երեւելիներ Լոնտոն թափած են : Արքայական պալատին մէջ տեղ մնացած չըլլալով, շատ մը իշխաններ մասնաւոր պանդոկ մը կը բնակին : Ապագայ գահաժառանգը, իշխան Զարլզ, որ հինգ տարեկան է, կէս ժամ ներկայ պիտի ըլլայ արարողութեան, դիտելով այն թագը զոր իր մայրը դրած էր 1937ին, Ճորճ Զ.ի թագադրութեան ատեն : Մասնաւոր միլիոն մը պատրաստուած է հազուագիւտ ծաղիկներէ, թագուհին օծելու համար :

ՕՐՏՈՒՅԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Տեղահանութեան օրերուն երեք փոքրիկ Հայորդիներ, փոքրը հինգ տարեկան, միւս երկուքը իրարմէ մէկ - երկու տարու տարբերութեամբ իրենց ծնողքին կողմէ յանձնուած են տեղւոյն նամակատան տնօրէնին : Ժամանակ մը վերջ տնօրէնը Պոլիս կը փոխադրուի միասին տանելով ամէնէն փոքր տղան, Օրտու ձգելով աւելի մեծ եղբայրը եւ քոյրը :

Ջերմապէս կը խնդրուի բոլոր Օրտուցիներէն որ այս փոքրիկներու մասին ինչ տեղեկութիւն որ ունին եւ կամ եթէ գիտեն անոնց անունը - մականունը, տեղեկացնեն Հ. Քէֆէլեանի՝

22, Rue Lacretelle, Paris 15·

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Վէռտի թատրոնին մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ, բարձր հովանաւորութեամբ երեսփոխան եւ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

GASTON DEFERRE ի

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական քաղաքացիներ՝

Francis Leenhardt, Irma Rapuzzi, Jean Masse, Achile Cini.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ԱՆԺԵԼ ԱԿԻՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Լ. ՂԵԻՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), Օր. ներ Ցարու-թիւնեան, Սարգիսեան, Ժ. Գույումճեան, Մարկոսեան, Պօյաճեան, Սիմոնեան :

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր :

Ընտիր նուագախումբ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին :

Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփիւպլիքէններու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տավիտ :

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ :

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ :

Կը խօսի Տ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան :

Այս կիրակի, Յունիս 7ին, կէսօրէ ետք Փաթրոնաժի սրահին մէջ :

Կը խօսի Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր :

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մրըրեանի եւ Պ. Ա. Գմբէթեանի :

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ : Նոր պարեր շքեղ տարազներով : Դաշնակի ու ջութի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի :

Մուտք 200 Ֆրանք

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի վիճակի չենք անվճար ծանուցումներ հրատարակելու : Ընթացիկ ծանուցումներու սակերն են. —

1. — Նշանախօսութիւն կամ հարսանիք 1000 ֆրանք :
2. — Շնորհակալիք, ցաւակցութիւն, հոգեհանգիստ 500 ֆրանք, իւրաքանչիւր անգամը :
3. — Կը փնտռուի, երեք անգամը 1000 ֆրանք :
4. — «Կ'ուզուի»ներ 500 ֆրանք, մէկ անգամը :
5. — «Ծախու է» 500 ֆր. 1 անգամը :
6. — Մահագդ 1500, շնորհակալիքով 2000 ֆրանք :
7. — Առեւտրական ծանուցումներու մասնաւոր պայմաններ :

Ջերմապէս կը խնդրուի գին չհարցնել այս կարգի ծանուցումներուն համար եւ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՂՐԿԵԼ ՆԱԵՒ ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ :

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Tèr Minassian
56,Rue Frédéric Clément,Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Կրթ. Մարմնոյ կողմէ : Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս կիրակի, ժամը 15ին :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պարեր :

Պիտի ներկայացուի «ԽԵԼՔԻՆ ՊԱԿԱՍԸ, ՔՍԱԿԻՆ ՎՆԱՍ Է» թատերական կտորը : Մուտքի տոմսերու համար այժմէն դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանին :

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը. —

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆին 6 լաւագոյն արտասանութիւնները :

Նոյնպէս ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք :

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մըթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի :

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք՝

1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st. Barbe
HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ «փիկըփ»ներ հաստատուած են : Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը :

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր. :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Փօթօրիկ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այսօր, երեքշաբթի, Քաֆէ Ռէժան, ժամը ճիշդ 21ին : Շատ կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութիւնը ամբողջ կազմով : — Հայերէնի դասերը ժամը 21.15ին :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Դասախօսն է գեղագործ Պ. Արման Ինճուճեան, նիւթը՝ «Առողջապահական սննդառութիւնը» : Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ որոշած է պարբերաբար յարգանքի երեկոներ ընծայել մեր ազատագրական պայքարի հերոսներու յիշատակին : Այսպէս, այս չորեքշաբթի գիշեր Քառէի վերնայարկը, յատկացուած է Անդրանիկի եւ իր գործունէութեան : Կը խօսի Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ : Յաջորդաբար երեկոներ պիտի նուիրուին՝ Քեռիի, Ժիրայրի, Մուրատի եւայլն : Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Դատեմցիներու դաշտահանդէսը Յուլիս 12ին, Տէսին, Պ. Նազարի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Իսիի «Խրիմեան» դպրոցի տարեվերջի հանդէսը՝ Յունիս 21ին, դպրոցի սրահին մէջ :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16 – 23

Արձանագրութեան եւ պայմաններու համար դիմել՝

Rev. Père V. Momdjian,
78, Rue Rabelais, LYON
ou, Rev. Père V. Babian
11, Rue Belle Image, VALENCE

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամը Յուլիս 25 :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P.Paris 1678 - 63
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 փր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 փրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 3 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7081 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2492

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐՆԱՆ ՋՈՒՐ ՊՂՏՈՐԵԼ

Դաշնակիցներուն կողմէ Թուրքիոյ վերապահուած գործօն դերը սերտ կապ ունի մեր արեւելեան գաղութներուն կացութեան հետ :

Շատոնց է որ Թուրք վարիչներուն եւ գրիչներուն համար ջուրի ճամբայ դարձած է Միջին Արեւելքը :

Վարիչները չեն խօսիր, բայց գրիչները պարբերաբար կը ճռնչեն, մեղրածորան տողեր թխելով :

Երբ կազմակերպուի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ցանցը, հաւանօրէն Թուրքիոյ պիտի յանձնուի գլխաւոր հրամանատարութիւններէն մին :

Արդէն Անգարան հետզհետէ աւելի անհամբեր կը դառնայ, պահանջելով օր առաջ գործադրել այդ ծրագիրը : Նոյն իսկ առանց սպասելու արաբական պետութեանց հաւանութեան :

Ուրեմն, ժամանակի խնդիր է Թրքական ազդեցութեան զօրացումը՝ հարեւան երկիրներու վրայ :

Ինչ հանգամանք ալ ունենան, Թուրքերը լիովին պիտի օգտագործեն իրենց ներկայութիւնը, սահմանամերձ երկիրներուն մէջ :

Զօրս աչքով պիտի հետեւին անոնց ներքին անցուդարձին, մամուլին, ընկերային կարգուսարքին :

Բնականաբար պիտի զբաղին, նաեւ, փոքրամասնութիւններով եւ մանաւանդ մեր տարադիր բազմութիւններով :

Թերեւս ոչ մէկ տեղ անոնք այնքան գաղտնի կապեր ունին որքան արեւելեան երկիրներուն մէջ, որոնք նոր ազատեցան իրենց արիւնազանգ լուծէն :

Այդ կապերուն շնորհիւ եւ ուրիշ «ա լա Թուրքա» միջոցներով անոնք պիտի փորձեն մոլորեցնել արաբ ժողովուրդին հանրային կարծիքը : Նոյն իսկ ճեղքեր բանալ հայկական ճակատին վրայ :

Կրնան շահագործել նաեւ կարգ մը դիմակաւոր խմբակներու ձախաւեր մարդանքները, պղտոր մթնոլորտ ստեղծելու համար :

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ իյնալ, ուրիշ անախորժութիւններ եւս նախատեսելով :

Այս պարագաները արտակարգ արթնութիւն կը պարտադրեն բոլորին : Առանց դաւանանքի կամ դասակարգի խտրութեան :

Միջին Արեւելքի ազգ. իշխանութիւնները անշուշտ աւելի գիտեն եւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած են, որպէսզի ջուրերը չպղտորին, դուրսէն եւ ներսէն :

Նորազատ արաբ ժողովուրդները չափազանց դիւրազգած են, մասնաւորապէս ներկայ պարագաներուն մէջ: Այնպէս որ, ամէնէն թեթեւ թիւրիմացութիւնն ալ դժուար կը դարմանուի :

Որ եւ է անմիտ հրապարակութիւն կրնայ միտք եւ արիւն պղտորել :

Արեւելքի մէջ սովորական երեւոյթ է սուտ լուրերու տարածումը :

Անցեալ շաբթու առիթ ունեցանք արձանագրելու հատ մը, որ միաժամանակ հրապարակուեցաւ քանի մը արաբական թերթերու մէջ :

Լուրը կ'ըսէր թէ Քանատայի կառավարութիւնը հող տրամադրած է, հայկական հայրենիք մը հաստատելու համար, եւ թէ Սուրիոյ Հայերը կը պատրաստուին գաղթել, մեծապէս խանդավառուելով :

Այս կարգի «բադեր» աւելի շատ պիտի թռչնին այսուհետեւ, եթէ ուշադրութեամբ չհետեւինք անցուդարձին :

Աւելի քան երբեք ժամանակն է սերտ կապեր հաստատելու ամէն երկրի պաշտօնական, լրագրական եւ մտաւորական շրջանակներուն հետ :

Այստեղ, Փարիզի մէջ ալ, աշխատանք չի պակսիր մեր ուսանող սերունդին համար որ միասին կ'ուսանի Միջ. Արեւելքի արաբ երիտասարդութեան հետ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ֆ. ՏԸԼԸՍ ՅՈՌԵՏԵՍ Կ'ԵՐԵՒԱՅ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս Բչ. օր ձայնասփիւռ ճառով մը պարզեց իր տեսակէտները Միջին Արեւելքի կացութեան մասին, իբրեւ արդիւնք իր վերջին այցելութեան :

Իր կարծիքով, առ այժմ յոյս չկայ որ իրագործուի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը, նկատի առնելով արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի փոխադարձ ատելութիւնը: Ինք պարզապէս «տարտամ բաղձանք մը» տեսած է հաւաքական ապահովութեան մասին: Եւ չի հաւատար թէ արեւմտեան պետութիւնները պիտի կրնան պաշտպանութեան կազմակերպութիւն մը պարտադրել Միջին Արեւելքի, մինչեւ որ արաբական երկիրները եւ Իսրայէլ չլուծեն իրենց վէճերը : Այս առթիւ անհրաժեշտ կը գտնէ Մ. Նահանգներուն աջակցութիւնը, գործադրելու համար 1950ի եռեակ համաձայնութիւնը որով Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Անգլիա կ'երաշխաւորեն Իսրայէլի ներկայ սահմանները եւ զինադադարը : Այդ պարագային կարելի է վստահութիւն ներշնչել Արաբներուն, որոնք միշտ կը կասկածին թէ Մ. Նահանգները կը քաջալերեն Իսրայէլի ծաւալումը: «Հարկ է փարատել այս կասկածամտութիւնը, համոզելով Արաբները թէ Մ. Նահանգները անաչառութեամբ կը գործեն : Խոհեմութիւն չէ անվստահութիւն ներշնչել միլիոնաւոր ժողովուրդներու որոնք կրնան ազատութեան թունդ բարեկամներ դառնալ : Պէտք չէ որ անոնք աւելի ստուարացնեն համայնավար դիկտատորներու շարքերը» :

Պ. Տըլըս բացատրեց թէ Իսրայէլի վարիչներն ալ իրեն պէս կը մտածեն եւ թէ անհրաժեշտ է շահիլ ոչ միայն Իսրայէլի, այլեւ արաբ ժողովուրդներու յարգանքը:

Նախարարին կարծիքով, Միջին Արեւելքը մեծ կարեւորութիւն չընծայեր խորհրդային ծաւալման :

Այս ճառէն առաջ, Պ. Տըլըս զեկուցում տուած էր Փոխադարձ Ապահովութեան խորհուրդին առջեւ, նախագահ Այզընհաուըրի հրահանգով :

Ահաւասիկ իր եզրակացութիւնը Եգիպտոսի մասին.— Իր համոզումով, Եգիպտոս եւ Անգլիա կրնան կարգադրել Սուէզի վէճը, վասնզի չկայ որեւէ անհաշտելի պարագայ: Ինք յաջողած է որոշ չափով համոզել զօր. Նեկիպը որպէսզի շարունակեն բանակցութիւնները: Վէճին գլխաւոր պատճառը անգլ. զօրքին ներկայութիւնը չէ, վասն զի երկու կողմերն ալ համաձայնած են պարպումի մասին, այլ Սուէզի խարիսխին, զինարաններուն եւ շտեմարաններուն ղեկավարութիւնը :

Հնդկաստանի մասին ալ խօսելով, Պ. Տըլըս յայտարարեց թէ մեծապէս ազդուած է վարչապետ Նեհրուէն որ «մեր ժամանակներու մեծագոյն վարիչներէն մէկն է»: Անոր հետ խօսած է Քորէայի մասին ալ: Փաքիստանի համար անհրաժեշտ կը գտնէ ցորեն ղրկել, սովին դէմ պայքարելու համար: Գալով Իրանի, յարմար չէ դատած հանդիպիլ : «Մ. Նահանգները պէտք չէ միջամտեն քարիւղի վէճին, բայց պէտք է շարունակեն արհեստագիտական եւ ճարտարագործական օգնութիւն ընծայել որպէսզի տնտեսական տագնապը համայնավարներուն գիրկը չնետէ այդ երկիրը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ ձերբակալութիւններ կատարել Սուէզի շրջանին մէջ: Կալանաւորներուն թիւը յիսունը անցած է : — Անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտերս :

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Յորդանանի եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ :

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ. Մանտէս Ֆրանս, Ազգ. ժողովին կը ներկայանայ այսօր, չորեքշաբթի, վաւերացում խնդրելու համար :

Ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասեն արդիւնքին, վնասակար գտնելով դահլիճի տագնապին երկարաձգումը : Մինչեւ երէկ անստուգութիւն կը տիրէր: Գլխաւոր խմբակցութիւնները որոշած էին իրենց դիրքը ճշդել նոր թեկնածուին յայտարարութիւնը լսելէ ետք: Պ. Մանտէս Ֆրանս երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ մասնագէտներու հետ, պարզելով երկրին ելմտական եւ տնտեսական կացութիւնը եւ իր տեսակէտները : Ըստ թէ անհրաժեշտ է յունիս 16ին վերադարձնել Պանք տը Ֆրանսի կանխավճարը, ութսուն միլիառ ֆրանք եւ նոր պայմանագիր մը կնքել, 180 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական վարկ մը ստանալու եւ յունիսի վճարումները ապահովելու համար: Յետոյ հարկ է կրճատել յառաջիկայ վեց ամիսներու ծախքերը: Այս առթիւ լայն իրաւասութիւններ պիտի պահանջէ: Պանք տը Ֆրանսը նոր վարկեր բանալու համար պայման դրած է որ ազդու միջոցներ ձեռք առնուին ելեւմուտքը բարեկարգելու համար :

Ներքին հոգերէն զատ, արտաքին խնդիրներն ալ անհրաժեշտ կը դարձնեն դահլիճին կազմութիւնը: Առաջին առթիւ հարկ է պատրաստ ըլլալ Պերմուտեան կղզիներու ժողովին համար, որ պիտի գումարուի յունիս 17ին: Յետոյ կայ եւրոպական բանակի խնդիրը, թէեւ Պ. Մանտէս Ֆրանս կը կարծէ թէ կարելի է զայն յետաձգել մինչեւ աշուն, աւելի չխորացնելու համար բանավէճերը խորհրդարանին մէջ :

Ստիպողական կը համարուին Հնդկաչինի եւ ազգ. պաշտպանութեան խնդիրները: Նոր թեկնածուն տարբեր տեսակէտ ունի Հնդկաչինի պատերազմի մասին, 1950էն ի վեր, բայց անմիջական լուծում չի գտներ առ այժմ, հետեւաբար որոշ վերապահութիւն կը ցուցնէ :

Գալով ընկերային խնդիրներուն, Պ. Մանտէս Ֆրանս կը մտածէ կարգ մը առժամեայ լուծումներ,— վարկեր ստանալ ընտանեկան նպաստներու սնտուկէն, զարկ տալու համար բնակարաններու շինութեան եւ լման գործ ապահովել բանուորներուն :

Առջի օրուան տեսակցութեանց ընթացքին, նոր թեկնածուն յայտարարեց թէ համաձայն է հողագործութեան արդիականացման եւ գիւղական ժողովուրդի կեանքի բարելաւման :

ԹԱԳԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԽՐԱԽՃԱՆՔԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼԵՌՆԱԳՆԱՑՆԵՐ ԷՎԷՐԷՍԹԻ ԳԱԳԱԹԸ ՀԱՍԱՆ

Անգլիոյ Էլիզապէթ թագուհին թանկագին նուէր մը ստացաւ երէկ, երեքշաբթի, իր թագադրութեան առթիւ : Անգլիացի լեռնագնացները յաջողեցան Էվէրէսթի գագաթը բարձրանալ, փորձ մը որ կը շարունակուի 31 տարիէ ի վեր եւ որուն զոհ գացած են 16 հոգի :

Ուրբաթ առտու արշալոյսին, Նոր-Զելանտացի լեռնագնաց մը, Հիլըրի, եւ իր առաջնորդը՝ Թենսինկ, աշխարհի ամենաբարձր լերան գագաթը հասան (8840 մեթր): Յաղթանակին աւետիսը անմիջապէս հեռագրուեցաւ Լոնտոն եւ առաջին անգամ կարդաց թագուհին ինք: Հեռագրողն էր գնդ. Հընթ, որ ուզած էր անակնկալ մը պատճառել թագադրութեան

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՉ ԻՍԿ ՏԷՐՏԷՐ ՄԸ

Հազուադէպ է որ տէրտէր մը երեւայ մեր հանրային հանդիսութեանց մէջ :

Եկեղեցասէր մը չեմ: Բայց, երբեմն կը փորձուիմ հարցնել .

— Ի՞նչ կը բանին մեր տէրտէրները, այսպիսի պարագաներու մէջ :

Գիտեմ, կը խուսափին Մայիս 28էն, «քաղաքական» համարելով զայն:

Մոռնալով որ, Տանն Կիլիկիոյ հանգուցեալ կաթողիկոսը, Գարեգին արք., խաչով ու վեղարով կը խրախուսէր հայկական զօրքը, 1918 Մայիսին, Արարատեան դաշտին վրայ :

Ներկայ կաթողիկոսն ալ քանի մը տարի առաջ կը փառաբանէր Սարդարապատի ճակատամարտը : Ոչ թէ բերանացի, այլ գրաւոր, «Էջմիածին» ամսագրին մէջ :

Միւս կողմէ, եպիսկոպոսներ, վարդապետներ եւ քահանաներ կան, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, որոնք միշտ ներկայ կ'ըլլան Նոյ. 29ի տօնակատարութեանց: Եւ նոյն ալ կը խօսին :

... Զափահաս որբերը «Մայրերու Օր»ը կը տօնէին կիրակի օր, Միութիւնիքէի ընդարձակ սրահին մէջ :

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Սեւրի վարժարանին տեսուչը եւ հայ բողոքականներու հոգեւոր հովիւը :

Ի զուր փնտռեցի Հայ. եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը:

Ոչ իսկ տէրտէր մը :

Ըսին թէ մեր առաջնորդը ծերանոցի բացման գացած ըլլալով, չէր կրցած այս հրաւէրն ալ ընդունիլ :

Բայց կրնար փոխանորդ մը նշանակել :

Առանց հրաւէրի ալ, ոեւէ քահանայ ազատ չէ՞ր գալու: Պարտաւոր չէ՞ր :

Տէրտէրները միայն նշանտուքի, հարսնիքի եւ յուղարկաւորութեան համա՞ր են:

Իրենք ալ մաս չե՞ն կազմեր «հոգեւոր հօտ»ին: Անոր կեանքին եղելէջները, փառքերը կամ սուգերը արժէք չունի՞ն իրենց համար :

Մշակոյթի ձեռնարկներէն ալ բացակայ են անոնք: Մինչդեռ կրնային քիչ մը պաշար ամբարել :

ՎԱՀԷ

ԱՆՋՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Վերջին պահուն զզուելի թռուցիկ մը ստացանք Մարսէյլէն, Մայիս 28ի դէմ, հայերէն եւ ֆրանսերէն :

Տարիներու կուսակցական պայքարին մէջ դժուար է գտնել այնքան պիղծ, աղտոտ լեզու, այնքան թրքավարի ցնդաբանութիւն եւ անբարոյականութիւն :

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն այս առթիւ յայտարարութիւն մը ղրկած է, ուր կ'ըսէ .

— «Դիմակաւոր մատնիչներու ծանօթ խմբակը, թագնուած՝ «Ֆրանսահայ Երիտ. Միութիւն (Ժաֆ) եւ Ֆրանսահայ Մշակ. Միութիւն» կեղծ պիտակին տակ, ֆրանսերէն եւ հայերէն թռուցիկ մը հրատարակած է ուր վարպետ մատնիչներու եւ դաւադիրներու իսկական մտայնութեամբ յարձակումներ կը գործուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մեր Ազգային տօնին՝ Մայիս 28ի դէմ, գարշելի լեզուով մը եւ փաստերու ակնյայտնի խեղաթիւրումով :

« Դիմակաւոր մատնիչները իրենց իսկական դերին մէջ են :

« Գիտակից հայ ժողովուրդը արժանի պատասխանը պիտի տայ խուռներամ փութալով Մայիս 28ի տօնակատարութեան, ինչպէս ամէն տարի եւ ամէն տեղ, անարգանքի սիւնին գամելով խառնակիչ դաւադիրները »:

Ոչ մէկ տարակոյս այդ մասին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը դիտողներ նշանակեց, Պերմուտեան կղզիներու խորհրդաժողովին մասնակցելու համար, թէեւ դաշնակիցները տրամադիր չեն ընդունելու :

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷ

Տիգրանակերտի հարաւային մասին մէջ դէպի Մարտին, Տիգրիսի հոսանքն ի վար արաբախօս Հայեր ալ կային: Շէն գիւղեր որոնք խառնուած էին Ասորի բնակչութեամբ:

Արեւմուտքը՝ հայախօս գիւղակներ ու գիւղեր մինչեւ Սեւերէկ քաղաքը, որ նշանաւոր էր իր այգիներով: Կ'արտադրէր գինի եւ քաղցուէ պատրաստուած քաղցրեղէններ:

Իսկ հիւսիսը եւ հիւսիսային արեւելքը կը գրաւէին շէն ու բարեբեր, քաղաքներ եւ գիւղաքաղաքներ, հայախօս:

— Մատլէնն ու Արղնին, Ջերմուկն ու Ձնքուշը, Ակըլը, Լըճէն ու Հայնին, Հազրօն իրենց շրջականներով: Դրախտային վայրեր ականակիտ աղբիւրներով ու առուակներով, եդեմական բերքերով, հնութիւններով ու վանքերով հարուստ: Հին հին դարուց յիշատակներ... իսկ հիմա՞ — աւերակներ...:

Ամէնէն փոքր վայրն իսկ ունէր իր եկեղեցին ու դպրոցը, եւ իր գաւառաբարբառը գրեթէ իրարու նման:

Բոլորովին տարբեր է սակայն Տիգրանակերտի բարբառը, ուրոյն բարբառ մը մի միայն իրեն համար յօրինուած:

Բարբառներու այս տարբերութիւնը թերեւս կուգար այն պատճառէն՝ որ գաւառը քաղաքէն հեռու էր, ու հաղորդակցութեան միջոցները խիստ դժուար էին: Այնպէս որ կարելի չէր եղած լեզուական կապեր ստեղծել:

Քաղաքին շատ մօտ, մի միայն երկու գիւղեր կան, մէկը դէպի արեւելք Բերդի պարիսպէն դուրս, ուր լեռնադաշտը կը հակի երկար զառիվարէ մը, դէպի Տիգրիս, որուն հանդիպակաց եզերքին վրայ կը կանգնի գեղատեսիլ Գըթըլպըլը:

Հայ եւ ասորի բնակիչներով շէն այս գիւղը տեսակ մը նաւահանգիստ էր Տարօն Վասպուրական - Կարին - Նփրկերտ ճամբորդողներուն համար, իսկ Տիգրանակերտցիներուն՝ սքանչելի ամարանոց՝ ուր կը մշակուէին համբաւաւոր ձմերուկներն ու սեխերը, Տիգրիսի գեղածիծաղ ափերուն երկայնքը:

Իսկ միւսը դէպի արեւմուտք պարիսպին Հռոմըն դուռնէն դուրս, կէս ժամ հեռու Ալփունար գիւղը, զոր 1895 – 96ի ջարդերուն աւերակի վերածեր էին դրացի Քիւրտերը:

Եկեղեցին ու չուրջի երկյարկանի սենեակները նորոգուած էին գիւղացիներու ջանքերով, իսկ գիւղին փլատակները կը մնային՝ ու կը հասնէին մինչեւ Երէց Կնոջ Ակը, որուն այնքան սրտառուչ աւանդութիւնը առանձին յօդուածով մը գրի առած եմ «Յառաջ»ի մէջ:

Բնիկներէն հազիւ 2 – 3 ընտանիք ողջ էին մնացեր: Մնացեալները սրէ անցուցած էր Քիւրտը:

Ամառ ձմեռ ուխտաւորը անպակաս էր Աստուածածնի այդ սրբավայրէն:

Դէպի արեւմուտք գաղթողները (Ամերիկա), հոն կ'իջեւանէին ու մօտ կը վայելէին բարի ճանապարհի աղերսանքով:

Հրաժեշտի ինչ սրտայոյզ պատկերներ կը պարզուէին սպիտակ ճամբուն վրայ որ կ'երկննար ու կ'անհետանար, հեռաւոր ու օտար հորիզոններ:

Գիւղը կը շէննար հետզհետէ: Ունէին դպրոց ուր հայկական երգերու քաղցր հնչիւնները կը հասնէին եւ կը տարածուէին ընդարձակ դաշտերուն մէջ, որոնք հայկական կալուածներ էին:

Տիգրանակերտի պարիսպները չորս դուռներ ունէին. հիւսիսէն Լերան Դուռ, արեւելքէն Նոր Դուռ որ գրեթէ ամայի էր, հարաւէն Մարտինի Դուռ, արեւմուտքէն Հռոմըն Դուռ: Ասկէ կը սկսի դաշտերու անվերջանալի տարածութիւններ:

Կ'երեւի թէ Հռոմայեցիները այս ուղղութեամբ արշաւեր են Մեծն Տիգրանի քաղաքին վրայ, որուն բարձրաբերձ պարիսպներուն տակ շատ անգամներ ինկեր են կատաղի ճակատումներէ վերջ, դիակոյտներ կազմելով:

Եւ եղեր են դժբախտ օրեր, ուր թշնամին յաջողեր է մտնել պարիսպին այս դուռնէն ներս որ կոչուած է Հռոմըն, Հռոմներու Դուռ:

Դարձեալ հայկական մեծ թաղին մէջ նեղլիկ, փողոց մը կար որ կը կոչուէր Հռոմէոնց (Հռոմէոնց): Արդեօք հո՞ս բնակեր են Հռոմայեցիները:

Թերեւս զերմներ ... Որովհետեւ շէնքեր շատ հին ու ցած էին եւ իրարու քով սեղմուած:

Թուրքը հետզհետէ տարածուեր եւ գրաւեր էր քաղաքին եզերքը պարիսպներուն դէմ կանգնած օդաստուն եւ ընդարձակ շէնքերը, որոնք հայկական կալուածներ էին:

Եւ այս պատահեր էր 1895 –96ի ջարդերէն խվեր, որ տեւեր էր երեք օր երեք գիշեր:

Կարմիր Սուլթանը միայն երեք ժամուան ջարդի հրաման է արձակեր, Բայց Տիգրանակերտի Թուրքը երեք օրերու եւ երեք գիշերներու վերածեր է նախճիրը, գոհացնելու համար իր արիւնծարաւ բնազդը:

Ցարձակեր՝ ու անխնայ կոտորեր են անմեղ ու խաղաղ ժողովուրդը իրենց տուներուն մէջ, շուկան, դուրսը, ճամբաներուն վրայ, ուր որ հանդիպեր են Հայերու կամ քրիստոնեաներուն:

Շնորհիւ լուրջ դիմադրութեան մը պաշտպանուեր են քանի մը հայկական թաղամասեր լեցուն հայ բնակչութեամբ:

Բազմաթիւ ընտանիքներէ շառաւիղ չէր մնացած, Բերդի թաղին մէջ: Անոնք որ թրքական թղերու եւ մզկիթներու մօտ կը բնակէին, մեծ ու պզտիկով արեան մէջ խեղդուեր էին: Կոտորածը ահաւոր էր:

Ահ ու սարսափի մատնուած Հայերը գրեթէ համախմբուած կ'ապրէին: Զգեր էին իրենց լայն ու հանգստաւէտ բնակարանները, կեդրոնացեր էին աւելի ապահով թաղեր, Ս. Կիրակոս եկեղեցւոյ շրջականները, նեղ տուներու մէջ:

Կը նշանակէ թէ, Սուլթան Համիտէն առաջ կեանքը քիչ մը աւելի տանելի եղեր է Հայերուն համար, քանի որ անոնք կրցած էին պահել իրենց ընտանեկան ժառանգութիւնը՝ բնակարանները, նոյն իսկ մզկիթներու դրացի ըլլալով մինչեւ 95–96 չարաշուք թուականը:

Ցեղասպան հրէշը, Սուլթան Համիտ, սրեր էր արիւն խմելու ախորժակը ամբոխին մէջ, որ ծուլութեան եւ անբարոյութեան մէջ յափրացած՝ վարժուեր էր աւարով սնանիլ, յափշտակելով Հայուն քրտինքն ու վաստակը, պղծելով անոր ընտանեկան հոգեկան սրբութիւնները:

Եթէ քաղաքին մէջ կոտորածը տեւեր էր երեք օր եւ երեք գիշեր, ուրեմն գիւղերուն մէջ երեք անգամ երեք օրեր ու գիշերներ կրնար տեւել:

Եւ շատ մը շէնութիւններ բնաջնջուեր էին ի սպառ:

Այդ թուականներուն կոտորածէն ազատած էր միայն Ակըլը, որ նշանաւոր էր իր Ս. Նշան վանքով, անվերջանալի այգեստաններով ու բիւր բերքերով... կը պատմէին ականատեսներ, քաղքցի ուխտաւորներ, որոնք ամէն տարի այդեկութքին Ակըլ կը գտնուէին:

... Երբ քիւրտ աշիրէթներ զինուած՝ պատրաստուեր են յարձակիլ Ս. Նշան վանքին եւ Ակըլի հայ բնակչութեան վրայ, կոտորելու եւ թալանելու համար, քիւրտ ծերունի պէկ մը արգելք է հանդիսացեր...

Ու կատղած խուժանը որ « սալովաթ » կը գոռար, գլխիկոր ետ էր դարձեր:

Քիւրտ չէր արիւնած Ակըլի մէջ, հակառակ քիւրտ պէկերով ու ցեղերով շրջապատուած ըլլալուն:

Բարբարոս ու տգէտ Քիւրտին մէջ ուրկի՞ց ծնած էր յարգանք ու ակնածանք Ս. Նշանին հանդէպ:

Կը պատմէին.— Ժամանակին Քիւրտ պէկի մը մէկ հատիկ զաւակը ծանր հիւանդ կ'իյնայ: Գեղին բանդէտները, շէյխերը ճար չեն կրնար ընել: Պէկը կը սոսկայ եւ կը տագնապի: Իր ճրագը պիտի մարի:

Կը դիմէ վանքի քահանային եւ կ'աղերսէ որ եթէ Ս. Նշանը իր զաւկին սնարին վրայ բերէ, պիտի բժշկուի:

Տէրտէրը անել կացութեան մէջ կ'իյնայ: Ի՞նչպէս պիտի կրնար դպչիլ Սրբութիւն Սրբոցին, եթէ իր ձեռքը քաշուի, ու տեղն ու տեղը պատուհասուի իր տունով տեղով...

Այդ գիշեր ծնրադիր կ'աղօթէ եւ Սաղմոս կը քաղէ: Արշալոյսին չող մը կը ծագի մտքին մէջ. փայտէ խաչ մը կը շինէ եւ կը փաթթէ զայն գունաւոր շղարշներով՝ զորս ամէն ուխտաւոր կը բերէր Ս. Նշանին:

Առտուն տէրտէրը կ'ուղղուի դէպի պէկին տունը փայտէ խաչը իբրեւ Ս. Նշան՝ հիւանդի անկողնին վերեւ կը դնէ:

Հրաշքը կը կատարուի ու մահամերձ հիւանդը կը բուժուի:

Այնուհետեւ տէրտէրը «փըկիչ» կ'անուանէ իր շինած խաչը՝ զոր կը զետեղէ Ս. Նշանին քով:

Սերունդէ սերունդ Քիւրտը աւանդեր էր բուժիչ ու գերբնական ուժը Ս. Նշանին՝ որ ի զօրու էր մինչեւ Մեծ Եղեռնի ահաղանդը:

Ս. Նշանը Ակըլի եւ ինքնապաշտպանութեան փրկարար գնդակները Տիգրանակերտի մէջ՝ հրաշք գործեցին 95 - 96ի կոտորածին զոր ժողովուրդը կ'անուանէ զարկ ու զարկ կամ զարկէ զարկ: Ոմանք «դէպք» կ'անուանէին բայց այս բացատրութիւնը շատ տժգոյն է այդպիսի ջարդի մը համար: (ԽՄԲ.— Պոլսոյ մէջ ալ Մեծ Դէպք կ'անուանէին 1895 – 96ի ջարդերը):

Ու ցուրտ ձմրան երկար ու ձիւնապատ գիշերներուն երբ դրացի ընտանիքներ իրարու մօտ հաւաքուէին՝ խօսակցութիւնը կը դառնար ու կը կեդրոնանար զարկէ զարկին չուրջ:

Ինչ անհուն տրտմութեամբ ու անհընարին կսկիծով կը յիշէին այն արենակիցները, ընկերները ու մտերիմները, որոնք սպաննուեր էին իրենց բոլոր ընտանեկան անդամներուն հետ, եւ ոմանց հետքն իսկ չէր մնացեր...

Խեղճ միամիտ Հայեր, անոնք չէին կրնար երեւակայել որ, աւելի ահռելի ու արիւնալի սպանդ մը կը պատրաստէր «Ժէօն Թիւրք»ը բնաջնջումի աննախընթաց մեթոտներով, անճիտելու համար ամբողջ հայութիւնը, որուն յառաջդիմութիւնն ու վերելքը մղձաւանջ մը դարձեր էին իրեն համար:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ.

« ՄԻՇՏ ՓԱՅԼՈՒՆ ԱՐԵՒԻ ՊԷՍ »

Անձրեւոտ իրիկուն մը ուղղուեցայ իր բնակարանը: Երբ պարտէզի դռնէն ներս մտայ գլիս դիմաւորեց ծերունի մը՝ ճգնաւորի կերպարանքով:

— Բարի իրիկուն, հայրենակից, ի՞նչպէս էք:

— Միշտ արեւի պէս փայլուն:

Փայտաշէն խրճիթէն ներս մտանք, քարիւղի լամբարի լոյսով: Քարայրի տըպաւորութիւն թողուց վրաս, ուր «Սուրբ Յակոբ» մը կը ճգնի իր երկու շուներով եւ քառասունի մօտ հաւերով:

Անունը Յակոբ Աբրահամեան (Յակոբ-Յարութիւն Կիմիւշեան), ծնած 1890ին Պէյլէն (Ալեքսանտրէթ): 1915ին տարագրուած՝ Տէր Զօր: Սպանդէն հազիւ ճողոպրած՝ թրքական զինուոր: Տարտանէլի մէջ զինուորութեան շրջանին տեսնելով որ մինչեւ իսկ թեթեւ վիրաւորները կիրի մէջ կ'այրեն, քանի մը զինուորներով (Յոյն – Հայ) կ'որոշեն փախչիլ եւ կը յաջողին: Մօտ վեց ամիս լեռները թափառելով, հայ զինուորները՝ Սուէտիացի, Քէսապցի, Հաճընցի եւ Ուրֆացի, Հալէպ կը հասնին: Ինք՝ Եգիպտոս կ'երթայ ուրիշներու հետ: Հոն մայրը եւ եղբայրը կը գտնէ 1917ին: Կ աշխատի որպէս նկարիչ, միեւնոյն ատեն հետեւելով քալելու մըրցումներուն: Երրորդ տարին կը հանդիսանայ առաջին «Եգիպտոսի ախոյեան»ի չափիկը ստանալով:

Եգիպտոսի մէջ քաղաքացիական կռիւներու ընթացքին մօրը եւ եղբօրը հետ կը մեկնի ծննդավայրը՝ Պէյլէն: Տեսնելով իր հայրենի տունը աւերակ, վիրաւոր սրտով կը վերադառնայ Սուրիա, միշտ շարունակելով իր արհեստը եւ հետեւելով մարզական ասպարէզին:

Խօսքը իրեն տամ.

— Թուրքը եթէ իկիտ էր կրնար մինակ էրիկ մարդիկը ժողվելով « ամելէ թապուրի»ներուն մէջ անօթի ծարաւ «կեավուր տէի» մեռցնել: Բայց մեր մայրերէն, քոյրերէն, եղբայրներէն եւ անմեղ «չօճուխ»ներէն ի՞նչ կ'ուզէր, «սիւնկիւ-խասաթուրայ – խանչար»ներով եւ ուրիշ երկաթի գործիքներով կտոր կտոր ընելով, սպաննելով, վառելով, ջուրին մէջ խեղդելով, «տէրէ»ներէն վար նետելով խեղճ Հայերը...:

Վերյիշելով զարհուրանքի եւ տառապանքի դեհենի օրերը, դառնահոգի ծերուկը չկրցաւ շարունակել: Կարծես յանցանք մը գործողի պէս, աւելի ճիշդ՝ Հայու հպարտութիւնէն ամչցած գլուխը կախեց եւ սկսաւ արտասուել: Գլուխը վեր բարձրացուց, զայրոյթը զսպելով շարունակեց.

— Այս բոլորը պատմեցէք ձեր զաւակներուն, բոլոր երիտասարդներուն որ գիտնան թէ վայրենի ազգ մը սփիւռքիւն ընելով եւ մորթելով աշխատասէր ժողովուրդ մը, կը կարծէր թէ պիտի փճանար հայ ազգը, եւ իրենք ալ հանգիստ պիտի վայելէին Հայերու ձգած բոլոր հարստութիւնները: Այսօր, այդ բոլորէն բան մըն ալ չէ մնացած եւ այդ ծոյլերը իրարու հետ կը կռուին...: Այս բոլորը մեր պարտութիւնն էր: Բայց պատմեցէք նաեւ մեր երիտասարդներուն թէ մենք յաղթեցինք 1918ին, Հայու կամքով եւ մեր բոլոր մեռելներու վրէժով զինուած: Մեր շինարար եղբայրները այդ օրէն սկսեալ ամուր կեցած են Հայաստանի մէջ, ամէն

ՆՈՐՎԷԿԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԸ

Մարդը՝ որուն պատմութիւնը պիտի պատմենք՝ իր աւանին ամէնէն հարուստ եւ ամէնէն ազդեցիկ անձնաւորութիւնն էր: Թորտ Օվերահաաս կը կոչուէր: Օր մը քահանային գրասենեակէն ներս մտաւ, բարձրահասակ ու լրջադէմ.

— Զաւակ մը ունեցայ, ըսաւ, եւ կ'ուզեմ մկրտել տալ:

— Ի՞նչ պիտի դնէք անունը:

— Ֆին, հօրս անունով:

— Հապա կնքահա՞յրն ու կնքամա՞յրը:

Տուաւ անոնց անունները, ու երեւան եկաւ թէ անոնք աւանին մէջ Թորտի լաւագոյն բարեկամներն էին:

— Ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ք, հարցուց քահանան, ու աչքերը վեր առաւ:

— Գիւղացին թեթեւ վարանում մը ունեցաւ:

— Շատ պիտի ուզէի որ լուր օր մը մկրտուէր Երամեան:

— Այսինքն՝ չարթե՞ւ մէջ:

— Յաջորդ շաբաթ, ճիշդ կէսօրին:

— Ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ք, հարցուց քահանան:

— Ուրիշ ըսելիք չունիմ: Եւ գիւղացին գլխարկը մատներուն միջեւ դարձուց, հրաժեշտ առնելու պատրաստուելով:

Քահանան ոտքի ելաւ: «Ես ըսելիք մը ունիմ»: Եւ Թորտի ուղղութեամբ քալելով, թեւը բռնեց եւ անոր աչքերուն մէջ նայեցաւ խոհուն կերպով.— « Ամենակալէն կը խնդրեմ որ բախտաւոր զաւակ մը ըլլայ »:

Տասնեվեց տարի վերջ, օր մը, Թորտ անգամ մը եւս եկաւ քահանային խցիկը:

— Իրաւ որ, Թորտ, դուն բնաւ տարիքդ ցոյց չես տար, բացագանչեց Տէր Հայրը, որովհետեւ ոչ մէկ փոփոխութիւն հաստատած էր մարդուն մէջ:

— Այդ անոր համար որ վիշտ չունիմ, պատասխանեց Թորտ:

— Ի՞նչ բանի կը պարտիմ այս իրիկուն ձեր այցելութիւնը:

— Այս իրիկուն եկայ, որպէսզի տղուս կնունքը թէ տղաս կը հաղորդուի վաղը:

— Խնդրեմ տղաս մըն է:

— Զաւկիդ եկեղեցին տարեր փնտռել, մինչեւ որ չկրնամ թէ զաւկին մէջ տղաս որ տեղը պիտի դրաւէ:

— Թիւ մէկը պիտի տրուի իրեն:

— Այդպէս ըսին ինծի, առ այդ ահա տասը տոլար՝ եկեղեցիին համար:

— Ուրիշ ի՞նչ կրնամ ընել ձեզի համար, հարցուց քահանան, աչքերը սեւեռելով Թորտի աչքերուն:

— Ուրիշ ոչինչ:

Թորտը մեկնեցաւ:

Ութը տարի եւս անցան, եւ, օր մը քահանային սենեակէն դուրս լսելի եղաւ ժխոր մը, որովհետեւ բազմաթիւ մարդիկ կը մօտենային, ու անոնց առջեւը ինկած էր Թորտ, որ ամէնէն առաջ ներս մտաւ:

Քահանան աչքերը վեր առաւ ու ճանչցաւ այցելուն:

— Բարի եկար, Թորտ, ըսաւ:

— Եկայ խնդրելու որ տղուս հարսանեկան թուղթերը հրատարակուին: Ան պիտի ամուսնանայ Քաջէն Սթորլիտէնի հետ, դուստրը Կոսմոսիոնի, որ կեցած է քով:

Գ. ՊԻՌՈՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

օր չէնք մը, ծառ մը կը տնկեն, գործարան մը կը հիմնեն եւ դեռ շատ բաներ, որ Թուրքին անհանդստութիւն կը պատճառեն: Իսկ, եթէ Հայեր ալ տանելով աւելցնէին մեր թիւը, ինչ լաւ կ'ըլլար մեր հայրենիքին ...

1922ի վերջերը Ֆրանսա կուգայ եւ կը հաստատուի Փարիզ, շարունակելով իր արհեստը եւ հետեւելով մրցումներուն: Ժամանակ մը կը հետեւի կոփամարտի: 1953ին Փարիզ — Սթրազպուրկի քալելու մրցումին Գ. կը հանդիսանայ ժաքոյ անունով: Մինչեւ պատերազմը կը շարունակէ մասնակցիլ բոլոր մրցումներուն Գ., Դ. եւ Ե. հանդիսանալով:

Պատերազմի ընթացքին զինքը կ'ուղարկեն Սուլաք (Ժիրօնտ նահ.) պարտաւորիչ աշխատանքի համար:

Ազատագրութենէն վերջ կը վերսկսի մասնակցիլ բոլոր մրցումներուն:

Ահաւասիկ ալեւոր Հայ մը որ մարզական ասպարէզը դեռ չէ լքած, հակառակ իր յառաջացած տարիքին, (63 տարեկան): Նախանձախնդիր իր Հայու անուան, կ'ուզէ շարունակել, քանի մկանները, կորովը եւ կամքը զօրաւոր են: Կ'արժէ տեսնել իր հպարտ քալուածքով երբ ամէն տարի Պոտոյի շրջանին մրցումներուն կը մասնակցի (քալելով): Թէեւ առաջնութիւն չի կրնար շահիլ, սակայն 45–50 մրցորդներուն մէջ 7րդ, 8րդ եւ անցեալ տարի 9րդ հանդիսացած է: Իսկապէս որ «միշտ արեւի պէս փայլուն» է, միջահասակ, ամրակազմ, ջղուտ եւ պայծառ: Դէմքէն թարմութիւն կը հոսի:

Անցեալ տարուան նոյեմբեր 11ի Ֆրանսայի ախոյեանը՝ Պ. Շուալիէն երբ քալել – վազքին առաջին հանդիսացաւ Աբրահամեանին մօտենալով ըսաւ — մարզական ասպարէզին մէջ պատիւ է ունենալ ձեզի պէս ծերունի մը որմէ երիտասարդներ կրնան օրինակ առնել: Դուք առանց ընկրկումի կը շարունակէք ձեր սիրած ասպարէզը: Ուրեմն թոյլ տուէք որ ձեր ճերմկած մօրուքը համբուրեմ, որպէսզի ինծի եռանդ եւ բախտաւորութիւն տայ:

— Պիտի շարունակեմ այսպէս, թերեւս մինչեւ 80 տարեկանս, եթէ անակնկալ մը չպատահի:

Սթատ Պոտօ – Պասթիտ - Պէնօժի վարիչներէն զօր. Օկիւտ Տիւշէն բարեխօսելով Պորտոյի քաղաքապետին՝ Պ. Շապան Տէլմասին (ինքն ալ մարզասէր) պարտէզով փայտաշէն խրճիթ մը կը տրամադրէ Աբրահամեանին եւ կ'ըսէ. —

Ազատ էք որեւէ վճարումէ: Դուք, ձեր յառաջացած տարիքին մէջ քանի կը շարունակէք մարզական ասպարէզը մեր շրջանին համար պատիւ է: Մենք կ'ուզենք որ այսուհետեւ հանդարտ կեանք մը ունենաք:

— Շատ ուրախ եմ որ Ֆրանսա կը բնակիմ, չափէն աւելի կը սիրեմ Ֆրանսան: Միեւնոյն ատեն հպարտ եմ որ Հայ եմ: Իմ ծնողքս մեռած են Հայ, ես ալ կը մնամ Հայ, միշտ յոյս ունենալով որ հայրենի հողը պիտի գրկեմ:

Քաղաքապետութեան ձեռնարկած նոր չէնքերու կառուցման աշխատանքին մէջ դիւրին գործ մը տուած են իրեն, 3700 ֆրանք չաբաթականով: Այժմ կը պատրաստուի այս տարուան մրցումին եւ փորձեր կը կատարէ: Երբ քաղաքէն անցնի իր խրոխտ քալուածքով, ժողովուրդը հիացումով կը դիտէ զինքը:

— Voilà l'Arménien centenaire.

Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՏՈՒՌ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

•

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, 27 Մայիս.— Հոգեգալստեան, Բշ. օրը տօնական օր մը եղաւ մեր գաղութին համար, նորահաստատ մատուռով որ կը կանգնի քաղաքին կեդրոնը, Ավ. Ֆոխշիէ:

Կրօնական արարողութիւնը տեւեց լուսաբացէն մինչեւ կէսօր, ի ներկայութեան Մարսէյլի հայաշատ արուարձաններու եւ եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն, — Պ. Պ. Մ. Խաչիկեան (Փրատօ), Լ. Ճերահեան (Պոմոն), Դպրաց դասով եւ Թաղ. Խորհուրդով, Սէն Ժէռոմ (Ցարութիւնեան եւ Պետրոսեան) Սէն լու (Փիլիկեան), Սէնթ Անթուան: Ներսէս քհնյ. Կատարինեան եւ Հ. քհնյ. Բանտիկեան, Պուլվառ Օտտօ (Յ. Արզումանեան):

Այս ներկայացուցիչներուն հետ եկած էր նաեւ խուռներամ բազմութիւն մը:

Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ Պ. Ժ. Ալէքսանեան, հրաւիրուած էր նաեւ ՀայԱւետ. եկեղ. տեղւոյս հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը: Ներկայ էին Լա Սիոթայի ընկերվարական քաղաքապետը Պ. Ժան Կրէյ, ուրիշ պաշտօնատարներ եւ թղթակիցներ:

Կրօնական արարողութեան կը նախագահէր Սէնթ Անթուանի (Քամփ. Փէրիէ) հովիւը, Ներսէս քհնյ., օրուան պատարագիչն էր Պոմոնի եւ Լա Սիոթայի հովիւ Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան: Ներսէս քհնյ. ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ օտար հիւրերուն համար:

Վարագոյրին բացումը աճուրդի դրուելով գոյացաւ կոկիկ գումար մը, 5000 ֆրանք: Կնքահայր եղաւ Պ. Քերոբ Երանոսեան (Մշեցի): Օտար հիւրերը մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:

Արարողութենէն վերջը, բոլոր հիւրերը մեր հայրենակիցներէն, ինչպէս նաեւ բժիշկ Ժիլորմէնին որ վերադարձած էր ինքնաշարժերով փոխադրուեցան Պ. Կարապետեանի ագարակը, ուր սեղան մը սարքուած էր: Ներկայ էին մօտ վաթսուն հոգի, բոլորն ալ Մարսէյլի շրջանէն: Սեղանը ճոխ էր:

Սեղանապետ ընտրուեցաւ, Պոմոնէն հիւր մը որ առաջարկեց միաբերան երգել «Տէր կեցո դու զՀայս» առաջնորդութեամբ Հմայեակ քահանայի: Եւ ապա սեղանապետը խօսքը ուղղելով մատուռին բարերար Պ. Յ. Գրիգորեանի եւ իր Ֆրանսացի տիկնոջը, գնահատեց անոր ազգասիրութիւնը: Մեր հայրենակիցը իր տանը կարեւոր մէկ բաժինը սիրով տրամադրած է որ նորոգուելով վերածուած է մատուռի, տասը տարուան համար, (մօտ բոլորովին ձրի): Ազնիւ բարերարը նոյնպէս յուզուած, իր եւ կնոջը կողմէ ըսաւ.— «Մօտ 40 տարի կ'ընէ որ հոս եմ, եւ այս չնչին նուէրը թող մեծ չերեւի, հալալ ըլլայ ազգիս եւ Լա Սիոթայի գաղութին»:

Սեղանապետը յաջողութեամբ վարեց գեղարուեստական բաժինը: Լա Սիոթայի գաղութը քիչ անգամ տեսած է այսպիսի նշանակալից հաւաքոյթ մը: Վերոյիշեալ ներկայացուցիչները կարգով խօսեցան եւ շնորհաւորեցին թէ տեղւոյս գաղութը թէ նորընտիր հովիւը, եւ թէ մատուռին բարերարը, նաեւ ամէն անոնք որ բարոյապէս եւ նիւթապէս օգնեցին այս ձեռնարկին: (Մատուռը կոչուեցաւ Ս. Կարապետ):

Եղան նաեւ նուէրներ Մարսէյլի քոյր եկեղեցիներու կողմէ: Այս առթիւ Լա Սիոթայի կրօնական ընկերութիւնը եւ իր հովիւը կը յայտնեն թէ մատուռի շինութեան ձեռնարկէն մինչեւ օծման թուականը ստացած են հարիւր իննսուն հազար ֆրանք: Այս առթիւ երախտապարտ են բոլորին:

Ուրեմն Լա Սիոթան ալ ունի իր նորաշէն մատուռը, ինչպէս եւ ժրաջան հովիւ մը, որ խոստացած է հայեցի դաստիարակութիւն տալ հայ մանուկներուն, իր հոգեւոր պարտականութեան հետ: Այս առթիւ ջերմապէս գնահատելի են Կարապետեան, Թաշճեան, Տօնոյեան, Պոտիկեան, Ազամեան, Թորոսեան, Գասպարեան, Ցարութիւնեան, Գուլունճօյեան ընտանիքը եւ այն ժրաջան տիկինները, որոնք օժանդակեցին մատուռին նորոգութեանը, մաքրութեանը եւ կահաւորմանը եւ հիւրասիրութիւններ կատարեցին:

Ջերմագին շնորհակալութիւն Մարսէյլի բոլոր ներկայացուցիչներուն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

×

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 23ին արտակարգ շուքով տօնեցինք «Մայիս 28»ը, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Հանդէսը կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին: Օրուան նախագահը, ընկեր Խ. Ղարիպեան քանի մը խօսքով պարզեց «Մայիս 28»ի իմաստը: «Ժողովուրդ մը որ ընդունակ է ըմբռնելու ազգային անկախութեան կենսական պահանջը, երբեք չի դադրիր պայքարելէ: Թէեւ Լուսինեան գահի անկումով Հայաստան կորսնցուց իր անկախութիւնը, սակայն վերստացաւ զայն շնորհիւ իր հաւաքական ուժին»:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Գալուստեան, բացատրեց թէ «Մայիս 28»ը պատահականութիւն մը չէր եւ ոչ ալ նուէր մը Թուրքին կամ բոլշեւիկին կողմէ:» «Մենք ափ մը հող չահեցանք մեր հերոսներուն արեան գնով, Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի եւ Սարդարապատի ճակատամարտներով: Հայ ժողովուրդը երբեք չընկճեցաւ 600 տարուան գերութեան ընթացքին: Միշտ յուսաց եւ գեղեցիկ օր մը իրականացուց իր անկախութեան երազը»:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ երգեց ընկեր Ս. Թիւթիւնճեան, «Հայաստան»ը: Գուլաքսըզեան (ջութակ) նուագեց «Մայր Արաքսի»ն: Փոքրիկ Մ. Գալամեան նուագեց դաշնակի վրայ եւ պարեց ջութակով կ'ընկերանար Ք. Մուսիկեան:

Հանդիսականները ցրուեցան խանդավառ տրամադրութեամբ: Տ.Ա.Ղ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

●

Մայիսի 24ին, տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի Հայոց Ս. եկեղեցւոյն մէջ, նախագահութեամբ առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ.ի, որ արարողութենէն առաջ ջերմապէս գնահատեց Դպրոցասէրի հիմնադիր, գործակից եւ վաստակաւոր հոգելոյս գործիչները:

Նոյնպէս արժանաւոր յարգանքն ու գնահատանքը մատոյց հանգուցեալ ակադեմական Հրաչեայ Աճառեանի, ինչպէս եւ Կեդրոնականի նախկին աշակերտներէն գիտնական Երուանդ Մանուէլեանի, որոնց հոգեհանգիստն եւս տեղի կ'ունենար նոյն առթիւ:

Հանդստեան երգեցողութիւնները կատարուեցան Դպրոցասէրի սանուհիներու երգչախումբին կողմէ, մեներգութեամբ՝ նախկին սանուհի Տիկին Շաքէ Գալայճեանի, առաջնորդութեամբ երաժիշտ ուսուցիչ Պ. Ա. Պատմագրեանի: Ներկաները մեկնեցան խորապէս յուզուած:

Ներկայ մը

ՍԵԼԱՆԻԿ, 26 Մայիս (Յառաջ).— Թենիսի հայ ախոյեանը Մաքս Պարոնեան, որ Սելանիկէն Աթէնք անցած էր, ջերմ ընդունելութիւն գտած է հոն եւս: Բազմաթիւ Հայեր, որոնց մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչներ կայարան եկած էին, դիմաւորելու համար:

Աթենահայ գաղութը, Հ. Բ. Ը. Մ.ը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ կարգ մը ուրիշ հայ կազմակերպութիւններ, ի պատիւ Պ. Մ. Պարոնեանի, կարգ մը հանդէսներ եւ դասախօսութիւններ սարքեցին: Հայ ախոյեանը Պոլիս մեկնեցաւ: — Տ. Գ.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՆԹԵԼԸ նոր կոչ մը ուղղեց, վերսկսելու համար առեւտուրը արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ, իբրեւ ազդու դարման տնտեսական տագնապի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԺԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Տանը երկրորդ յարկը նոյնպէս խճողուած էր արկածեալներով. մեզ առաջնորդեցին այն սրահը ուր ատենօք հիւրեր կ'ընդունուէին:

Ծուփ ծուփ եղած բազմոց մը միայն հրաշքով թողուցեր էին թալանողները. այդ բազմոցին վրայ տեղաւորցուցին մեզ եւ սկսան շուրջերնիս հաւաքուիլ: Հետզհետէ ընտանենալով մեզ հետ՝ մօտիկցան մեզի, տաք եւ առատ արցունքներ կը հոսէին տանջուած դէմքերու վրայ եւ նախապէս ոչ ոք կրցաւ կանոնաւոր բան մը բացատրել ... Զարհուրելի ատելութիւնով մը վարուեր էին Օսմանիէի մէջ, բոլոր տուներն ու խանութները այրած էին ու, այդ տունը ապաստանողներէն զատ բոլոր մնացեալ քրիստոնեայ բնակիչներն ալ սուրէ փճացած էին: Անոնք որ հրաշքով ազատած էին, խենթի պէս էին, որովհետեւ անընդհատ կ'ապրէին այդ օրերու ահռելի յիշատակներովը:

Արկածեալները կցկտուր բառերով կը խօսէին եւ կը ջանային մեզի փոխանցել իրենց կրած տառապանքներուն ամբողջ արհաւրալի իրականութիւնը, պաշտպանելու համար: ««Հոգ մի ընէք, պատասխաներ է անիկա, ձեզի համար բան չկայ»:

Մեր մարդիկը դեռ չէին տուն դարձեր՝ երբ «տիւշմանը» յարձակեցաւ մեր տուներուն վրայ: Չորս ժամուան մէջ ամբողջ քաղաքը փճացուցին. վեց հարիւր հոգի մեռան սուրէ կամ հրդեհէ: 250 հոգի ապաստանած էին եկեղեցին. անոնք ալ ամբողջովին այրեցան: Կառավարութեան դիմողները սուինէ անցան. Թուրք տան մը մէջ հայ կիներու աչքին առաջ 22 հոգի կացինով եւ դանակով մեռցուցին:

Փախստականները հրացանով կը զարնէին ու անոնց կիները կը տանէին կառավարութեան յանձնելու: Տասներկու օր շարունակ, դէպքին միջոցին պահուըտած ու հետզհետէ երեւան ելլող մարդիկ ըսպաննեցին ահաւասիկ ...»:

Հաճի Սառա լռեց, իր շրթները աւելի սեղմուեցան, կծկուեցան, աչքերը պիշ կը նայէին հեռուն, անորոշ կէտի մը, ու ատենը մէկ մը ուսերը անմրռնելի ցնցում մը կ'ունենային.

Դարձեալ մեզի դարձաւ ու խստութեամբ աւելցուց.

— «Քանի մը խեղճ մարդիկ, աղբին անդին ծածկուելով եւ օրերով խոտ եւ հող ուտելով, ազատեր էին: Երբ տասնըհինգ քսան օր եաքը, երեւան եկան, կառավարութիւնը իրար անցաւ, չփոթուեցաւ թէ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, ո՞ւր ծածկուեր էին, ի՞նչով դիմադրեր էին... Ու ձերբակալուեցան»:

Հաճի Սառա ուսերը թօթուեց քանի մը անգամ ու շարունակեց.

— «Հարցաքննութեանց պահուն՝ այնպիսի հարցումներ ուղղեր էին որ կարծես ըսել կ'ուզէին. «Ինչո՞ւ ազատեցաք, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ կ'ապրիք»... Անդին ոճրագործութիւններն ապացուցուած մարդիկ ազատ արձակուած են ու երբ մեր քովէն կ'անցնին կը դառնան լրբութեամբ, կը նային երեսներնիս... ահաւասիկ»:

Հաճի Սառա իր պատմութիւնը աւարտած էր երբ աղբին անդին ցրուած ցանցառ Հայեր լսելով մեր ժամանումը՝ եկեր էին մեզ տեսնելու. կիներ, դարձեալ կիներ, յետոյ Հաճընցի ուսուցիչ մը, որ ազատեր էր Զատկի արձակուրդի պատճառաւ մեկնած ըլլալով Օսմանիէէն:

Նիհար եւ պզտիկ մարդ մըն էր այս վերջինը, համակրելի երեւոյթով, որուն հքաւորութիւնը պարզապէս կ'ըմբռնատացնէր մեզ. մաքուր եւ ընտրուած ոճով մը կը խօսէր եւ նոյնպէս շատ չափաւոր էր իր բացատրութիւններուն մէջ: Աղէտէն անմիջապէս ետքը վերադարձած ըլլալով Օսմանիէ, անմիջապէս ձեռնարկեր էր աշխատութեան եւ պատրաստեր էր այրիներու եւ որբերու ցանկը: Կարճ էր այդ ցանկը բաղդատմամբ ուրիշ տեղերու: Ու երբ յայտնեցինք մեր զարմացումը, բացատրեց.

— Օսմանիէի մէջ կիներն ու տղաքը հրդեհի զոհ գացին:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ ընդառաջ երթալով մեր փափաքին՝ առաջնորդեցին մեզ աւերակները այցելելու:

Անգամ մըն ալ արկածեալներուն չարաբաստիկ թափօրը զգացինք մեր ետեւը: Բայց հոս Ղարս — Բազարի պէս չէր. ամէնուն սիրտերը կը վառէին անդարմանելի սուգով... այրիներ ու մայրեր էին մեզի հետ եկողները: Ու մինչ որբերը վազելով կ'երթային իրենց ընտանի ճամբաներուն վրայէն, սգաւորները վշտահար կը քալէին սիրելիի մը յուղարկաւորութեան գացողներու պէս:

Ցանկարծ կեցան ու մենք ալ հնազանդեցանք իրենց: Դիմացնիս կը պարզուէր անվերջանալի յաջորդութիւն մը պարտէզներու, թթենիներու խիտ շարքեր տեղ տեղ անտառակներ կը կազմէին ու ծառերու մէկ խումբէն միւսը, մէկ պուրակէն միւս պատուտակ, պտուտքող եւ մագլցող խոլ բուսականութիւն մը հովանիներ կը կազմէր. կլիսինէներու ողկոյզները իրենց ծանրութենէն կը դողդոջէին, ու որթատունկերու ծիլեր կը թրթռային ոստերուն վրայ: Կապոյտ եւ անբիծ երկինքին վրայ արեւը կը ճառագայթէր վեհապանծ գեղեցկութիւնով մը, ու անհամար ճանճիկներ մաղուելով տերեւներուն եւ խիտ ճիւղերուն մէջտեղուանքէն կ'երթային կը խաղային շուքերու մէջ բեկբեկուելով եւ լոյսի քմահաճ խաղեր ու արատներ յօրինելով ...

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

թոթիւ, մինչ շատեր յուսահատած էին :

X Թագադրութիւնը տեղի ունեցաւ ե-րեքշաբթի առտու, աննախընթաց շքեղու-թեամբ: Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը ա-ւանդական արարողութիւնը կատարելով Ուէսթմինսթըրի աբբայարանին մէջ, հը-րաւիրեց թագուհին երդում կատարել : Էլիզապէթ խորանին առջեւ գնաց եւ կա-տարեց երդումը, ձեռքը Աստուածաշունչին վրայ դնելով: Յետոյ բազմելով ար-քայական գահուն վրայ, օծուեցաւ միւ-ռոնով : Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը կատարեց այս արարողութիւնը ոսկի դը-գալով մը որուն կոթը զարդարուած է չորս մարգարիտներով (700 տարուան հնութիւն ունի այս դգալը) : Արքեպիսկո-պոսը իր մատը կոխեց միւռոնին մէջ, համաձայն Ժի. դարէն մնացած ծիսակա-տարութեան մը :

Տասը հազար երեւելիներ կը հետեւէին պաշտօնական թափորին, իսկ հանդիսա-տեսներու բազմութիւնը միլիոններով կը հաշուեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ խնդիրը հետզհետէ կը բար-դանայ: Հարաւ. Քորէայի նախագահը միշտ կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ, մերժելով նախագահ Այզընհաուըրի միջա-մտութիւնը: — Կռիւները կը շարունակ-ուին, հետզհետէ սաստկանալով :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ պալքան-եան ռազմագիտութեան ծրագիր մը պիտի մշակուի Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ սպայակոյտներու ժողովին մէջ, որ կը բացուի այսօր :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 6500 միլիոն տոլար պիտի տրամադրեն արտասահմանի օգ-նութեան համար: Այզընհաուըրի որոշու-մով, միայն արտաքին նախարարութիւնը պիտի հսկէ այս վարկերու գործածու-թեան վրայ :

ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԱՇԽԱՏԱՆՔ հաստատ-ուեցաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Վէռոփ թատրոնին մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ, բարձր հովանաւորութեամբ երեսփոխան եւ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

GASTON DEFERRE ի

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. խումբերու, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին, եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական քաղաքա-ցիներ՝

Francis Leenhardt, Irma Rapuzzi, Jean Masse, Achile Cini.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ԱՆԺԵԼ ԱԿԻՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Լ. ՂԵ-ԻՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), Օր.ներ Յարու-թիւնեան, Սարգիսեան, Ժ. Գույումճեան, Մարկոսեան, Պօյաճեան, Սիմոնեան :

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր : Ընտիր նուագախումբ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ :

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան :

Այս կիրակի, Յունիս 7ին, կէսօրէ ետք Փաթրոնաժի սրահին մէջ, ժամը 4ին:

Կը նախագահէ Տիկ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Յունիս 7ին:

Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփիւպլիքէն-ներու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տավիտ :

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ամերիկահայ «Գէորգեան» խումբի ղե-կավար հիմնադիր Պ. Աստր Գէորգեան եւ Պօղոս Գալուստեան կը մասնակցին նուա-գով :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին —Նոր Սերունդի մանուկներու կողմէ: Պատկեր մը եռագոյնի երգով, պարեր տոհմիկ տա-րազներով ու արտասանութիւններ :

Ձրի պիւֆէ: Մուտքը ազատ է :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Բոլոր ըն-կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչու-թիւնը ամբողջ կազմով : — Հայերէնի դասերը ժամը 21.15ին :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կա-րեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կո-միտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացու-ցիչները :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմի-տէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խը-րիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայու-թիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատե-ղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկա-յացուցիչը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ որոշած է պար-բերաբար յարգանքի երեկոներ ընծայել մեր ազատագրական պայքարի հերոսնե-րու յիշատակին: Այսպէս, այս չորեքշաբ-թի գիշեր Քատէի վերնայարկը, յատ-կացուած է Անդրանիկի եւ իր գործու-նէութեան: Կը խօսի Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴ-ՐԷԱՍԵԱՆ: Յաջորդաբար երեկոներ պի-տի նուիրուին՝ Քեռիի, Ժիրայրի, Մու-րատի եւայլն: Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսիի «Խրիմեան» դպրոցի տարեվերջի հանդէսը՝ Յունիս 21ին, դպրոցի սրահին մէջ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Ան-թուանի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, Յունիս 14ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Նաճարեանի ագարակը :

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կազմակերպուած՝ Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէ-որգ Չաւուշ» խումբին կողմէ, այս կի-րակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Սալ Քարլօնիա, 13 ռիւ Մաճարանի :

Վասակի պաշտպան ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Վարդանի պաշտպան Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ժիւրին պիտի կազմուի տեղին վրայ :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցու-թեան Կրթ. Մարմնոյ կողմէ : Հովանա-ւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս կիրակի, ժամը 15ին :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, կեն-դանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ, ար-տասանութիւն եւ պարեր :

Պիտի ներկայացուի «ԽԵԼՔԻՆ ՊԱԿԱ-ՍԸ, ՔՍԱԿԻՆ ՎՆԱՍ Է» թատերական կը-տորը: Մուտքի տոմսերու համար այժմէն դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւա-նատունը :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցու-թեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 13 Յունիս, ժամը 21ին, Սինէմա Ռեքսի մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

14 Յունիս, կիրակի 15.30ին Սալ Սէն Լուի, 4 ռիւ Ժէի :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագները, ժողովրդական երգեր, Սիւնիէն, Ալէմշա-հէն եւն.:

Կազմակերպող՝ Հ. ՅՈՎՍԷՓ ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Յա-կոբ Դաւիթեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, Տեսինէն թէ շրջականերէն, որոնք հիւանդանոց այցե-լեցին իրենց որդւոյն Գէորգի հիւանդու-թեան ընթացքին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա-րանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր:

Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ (Ֆր. Կապ. Խաչի Կ. Վարչութեան նախագա-հուհի) :

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱ-ՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծա-նօթ դերասան Մըսըրեանի եւ Պ. Ա. Գիմէքեանի:

Երգ՝ Տիկին Մայրի Մելիքեան (Մար-սէյլի Ազգ. երաժշտանոցէն) եւ Օր. Շաքէ Պէկեան (ազգային տարազով):

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պա-րախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ : Նոր պարեր շքեղ տա-րազներով: Դաշնակի ու դափի ընկերակ-ցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բե-նոյի : Մուտք 200 ֆրանք

Վարժարանի կարգապահութիւնը յար-գելու համար կը խնդրենք հասարակու-թիւնէն ճշդապահ ըլլալ :

Վարագոյրը կը բացուի «Քօրրատօ»ով ժամը ճիշդ 14.30ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆր. Կապ. Խաչի օգափոխութեան կա-յանի մանուկներուն արձանագրութիւն-ները պէտք է սկսին մասնաճիւղերու կող-մէ: Մանրամասնութիւնները շրջաբերա-կաններով :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. Թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian

56,Rue Frédéric Clément,Garches (SetO)

FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու-թեան :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի վիճակի չենք անվճար ծանուցումներ հրատարա-կելու : Ընթացիկ ծանուցումներու սա-կերն են. —

1. — Նշանախօսութիւն կամ հարսանիք 1000 փրանք :

2.— Շնորհակալիք, ցաւակցութիւն, հոգեհանգիստ 500 փրանք, իւրաքանչիւր անգամը :

3.— Կը փնտռուի, երեք անգամը 1000 փրանք :

4.— «Կ'ուզուի»ներ 500 փրանք, մէկ անգամը :

5. — «Ծախու է» 500 փր. 1 անգամը:

6.— Մահազդ 1500, շնորհակալիքով 2000 փրանք :

7.— Առեւտրական ծանուցումներու մասնաւոր պայմաններ :

Ջերմապէս կը խնդրուի գին չհարցնել այս կարգի ծանուցումներուն համար եւ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՂՐԿԵԼ ՆԱԵՒ ՓՈ-ԽԱՐԺԷՔԸ:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 4 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7082 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2493

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՃԿՑԱՆ, ՏԱՃԿՑԱ՛Ն

Թող քովի չարեցէք հետեւեալ բառերը, գլխագիր. —

Տգիտութիւն: Լրբութիւն: Կեղծիք: Քսութիւն: Սուտ: Դաւաճանութիւն: Խուժանավարութիւն:

Բոլորը միասին գումարեցէք, վերածելով մէկ բառի, — Անբարոյականութիւն:

Եւ ձեր առջեւ կ'ունենաք գարշելի թռուցիկ մը, հետեւեալ ստորագրութեամբ. — « Ֆրանսահայ Երիտ. Միութիւն (ժաֆ), Ֆրանսահայ Մշակութային Միութիւն »:

Հայերէնը բաւական չհամարելով ֆրանսերէնի ալ թարգմանած են: Եւ կամ նախ ֆրանսերէն թխած, յետոյ հայերէնի թարգմանած են:

Ամէն պարագայի մէջ նոյնքան թրքավարի է հայերէնը, որքան ամբողջ ոգին: Բառերն անգամ տաճկցած են:

Բովանդակութեան մասին անմիջական գաղափար մը կազմելու համար, կը բաւէ կարդալ առաջին տողերը.

— ՄԱՅԻՍ 28, հայաջինջ թուրք Իթթիհատի կառավարութեան յաղթանակի օր. — Հայկական տխրահռչակ թուականն. — Դաշնակ ղեկավարներու հայադաւ «գործ»:

Մնացեալը՝ քնարեր առասպել վերէն վար, յանգելով լեղապատառ կոչի մը.

— «Մի՛ տօներ Մայիս 28ը — Թող քեզ չտեսնեն Մայիս 28ի տօնին մէջ»:

— « Թէ որ մասնակցիս այդ տօնին, Պիթլիսէն Կարս, Կարսէն Էջմիածնի պատերուն տակ ինկած մեր կէս միլիոն նահատակները քեզ կ'անիծեն »:

Կ'ուզէինք ճիշդ այդ կէտէն սկսիլ, ապացուցանելու համար այս ծածկանուն թշուառականներուն խուժանավարութեան եւ անբարոյականութեան խորութիւնը:

Նոյն խառնիճաղանճին երկու թեւերը, «երիտասարդական»ը եւ «մշակութային»ը, երար կը գերազանցեն անյատակ տգիտութեամբ եւ անպարտկելի նենգամտութեամբ:

Եւ անշուշտ բուն մեղքը կապարի ծանրութեամբ կ'իյնայ երէցներուն վրայ, քանի որ կրտսերները հայերէն անգամ չեն գիտեր: (Իրենց անունն ալ չինծու է):

Այդ երէցներուն մէջ կան հատընտիր « ուսումնականներ »: Դեղնած դէմքով, ճերմկած մազերով եւ մօրուքով տիպարներ, որոնք երբեմն պատիւ կը սեպէին մասնակցիլ Մայիս 28ի տօնակատարութեան:

Այն ատեն «անիծուելու» վախ չկար:

Այն ատեն փառքի օրեր էին եւ բացակայիլ՝ կը նշանակէր մեղանչել հայրենասիրութեան դէմ:

Ժամանակները փոխուեցան եւ փառքերն ալ այլուր փոխադրուեցան: Պէտք է յարմարիլ օրուան հովերուն: Նոյն իսկ ուրանալով ինչ որ կը գրէին երէկ ...

Այս հայատառ գարշահոտութեան մէջ, դիմակաւոր կեղծարարները երբեք չեն խօսիր 1917 Հոկտեմբերէն 1918 Մայիս պատահած դէպքերու մասին:

Ոչ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւն, ոչ արեւմտեան Հայաստանի պարպում, ոչ օրհասական կռիւ եւ յաղթանակ:

Պարզապէս Թալաթ փաշան վերջնագիր մը տուեր է, որպէսզի « ազատ - անկախ պետութիւն մը» հիմնեն: Եւ «Դաշնակ ղեկավարութիւնը» կատարեր է այդ հրամանը:

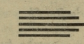
Ոչ երկամեայ պետութիւն, ոչ ալ Սեւրի դաշնագիր եւ Ուիլսընեան սահմաններ, որոնց անմիջական գործադրութիւնը կը պահանջէին այս թութակները, քանի մը տարի առաջ, իբրեւ «Ազգ. ճակատ»:

Եթէ այս մարդիկը տաճկցած չեն, ուրեմն անզօր կատաղութենէն փրփրած խելագարներ են,

Անցնինք հիմնական կէտին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ. Մանտէս Ֆրանս, Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, չորեքշաբթի, ծրագիրը պարզելու եւ վաւերացում խնդրելու համար:

Վիճաբանութիւնները սկսան առտուան ժամը 10ին, տեւելով մինչեւ ուշ ատեն: Բոլորն ալ վերապահ կ'երեւային, սպասելով անակնկալի մը: Գլխաւոր խմբակցութիւնները իրենց վերջնական որոշումը պիտի տային վիճաբանութեանց ընթացքին: Պ. Մանտէս Ֆրանս ինքն ալ շատ լաւատես չէր, մանաւանդ որ արմատական բարենորոգումներ կը պահանջէր, ելմտական թէ ընկերային գետնի վրայ: Արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով ալ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը նեղացուցիչ հարցումներ կ'ուղղէր, ճշգրիտ բանաձեւեր պահանջելով: Վարչապետութեան պաշտօնին վաւերացումը մասնաւորապէս կախում ունէր ընկերվարականներու դիրքէն (110 ձայն): Այս խմբակցութեան մէջ ալ կարծիքի տարբերութիւններ կան: Շատեր կ'ըկարծեն թէ երբ նպաստաւոր քուէ տան, պիտի ստիպուին մասնակցիլ դահլիճին կազմութեան: Մինչդեռ ուրիշներ կը նախընտրեն մնալ ընդդիմադիր:

Նոր թեկնածուն իր յայտարարութիւնը խմբագրելէ առաջ կարգ մը կարեւոր տեսակցութիւններ եւս ունեցած էր, գլխաւորը՝ նախկին վարչապետ Փոլ Ռէնոյի հետ: Երէկուան վիճաբանութեանց գլխաւոր նիւթն էր ելմտական բարենորոգումը: Պ. Մանտէս Ֆրանս 1950էն ի վեր կը պահանջէ կրճատել ծախքերը, զարկ տալ արտադրութեան եւ արտածման: Իր կարծիքով, սպառազինութեանց բեռը եւ Հնդկաչինի պատերազմը շատ ծանր կը կշռեն Ֆրանսայի վրայ: Երկիրը իր կարողութենէն վեր յանձնառութիւններ ստանձնած է:

Նոր թեկնածուին ընդդիմադիրները լարած էին իրենց բոլոր ուժերը, յուսահատութիւն ներշնչելով անոր կուսակիցներուն: Եւ սակայն Պ. Մանտէս Ֆրանս վճռած էր մինչեւ ծայրը երթալ:

Բարեկամ երկիրներու մէջ անհամբեր կը սպասեն տագնապին լուծման: Շատ մը անգլիական եւ ամերիկեան թերթեր խստօրէն կը քննադատեն Ֆրանսայի խորհրդարանը, իբրեւ պատասխանատու դահլիճներու անհաստատութեան:

× Վերջին լուրերու համաձայն Պերմուտայի խորհրդաժողովը քանի մը օր պիտի յետաձգուի, նկատի առնելով Ֆրանսայի նախարարական տագնապը:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈԶԷՆՊԷՐԿ, որոնք մահուան դատապարտուած են Մ. Նահանգներուն մէջ, իբրեւ հիւլէական լրտես, ելեկտրական աթոռ պիտի առաջնորդուին յունիս 18ին, ինչպէս կը հաղորդեն պաշտօնապէս, մահապատիժին գործադրութեան ժամն ալ ճշդելով: Կը նշանակէ թէ բոլոր դիմումները ապարդիւն անցած են:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ խորհրդարանը որոշեց ընդդիմանալ կարմիր Չինաստանի անդամակցութեան՝ Ազգաժողովին մէջ: Եթէ այդ երկիրը անդամ ընդունուի, Ամերիկա պիտի մերժէ մասնակցիլ Ազգաժողովի ծախքերուն: Յետոյ, երբեք պիտի չընդունի որ այդ խնդիրը կապուի Քորէայի զինադադարին հետ:

ՔՈՐԷԱՅԻ համայնավար ուժերը կը շարունակեն արշաւանքներ կատարել գանազան կէտերու վրայ: Զինադադարի բանակցութիւնները միշտ կը ձգձգուին: — Հարաւ. Քորէայի նախագահը համակերպեցաւ Մ. Նահանգներու առաջարկին, այն յոյսով թէ զինուորական օգնութիւն պիտի ստանայ:

ԹԱԳԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԽՐԱԽՃԱՆՔԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Յունիս 2ին Անգլիոյ Էլիզապէթ թագուհիին թագադրութիւնը տեղի ունեցաւ աննախընթաց հանդիսաւորութեամբ, հակառակ տեղատարափ անձրեւին: Փարիզի եւ միւս գլխաւոր մայրաքաղաքներուն մէջ հանդիսութեանց կը հետեւէին ժամը ժամին: Անթելը եւ հեռատեսիլը (թելեվիզիոն) կը բանէին անընդհատ, վայրկեանէ վայրկեան հաղորդելով ամբողջ անցուդարձը: Փարիզի գլխաւոր թերթերը մասնաւոր թղթակիցներ եւ լուսանկարիչներ ղրկած էին եւ բացառիկ թիւեր հրատարակեցին:

Թագադրութիւնը տեղի ունեցաւ Ուէսթմինսթըրի աբբայարանին մէջ, համաձայն դարաւոր աւանդութեան: Արարողութիւնը եւ օծումը կը յիշեցնէին մեր կաթողիկոսներուն օծումը, միւռոնով եւ ուրիշ ծիսակատարութիւններով: Թագուհին յանձն առած էր ամէն յոգնութիւն, որպէսզի հաւատարմօրէն կատարուին բոլոր ծէսերը, որոնց համար մասնաւոր փորձեր կատարուած էին նախապէս: Պահ մը ապագայ գահաժառանգն ալ, հնգամեայ Չարլզ իշխանը երեւցաւ:

Ամբողջ բազմութիւններ գիշերը լուսցուցած էին փողոցներուն մէջ, որպէսզի կարենան տեսնել արքայական թափօրը: Թերթերը կը գրեն թէ 25 միլիոն Անգլիացիներ արարողութեանց կը հետեւէին հեռատեսիլով, որոնցմէ 2.142.000 հատ կը գտնուի Լոնտոնի մէջ: Ուէսթմինսթըրի մէջ արարողութիւնները տեւեցին երեք ժամ: Անգլիական թագադրութեանց հազարամեայ պատմութեան մէջ, երբեք այսքան բազմաթիւ քաղաքացիներ հետեւած չէին ծիսակատարութեանց: Թերթերը կը գրեն թէ միայն երկու արարողութեանց համար արգիլուած էր հեռատեսիլը (կամ հեռապատկերը): Մէկը՝ օծումն էր, Էլիզապէթի ձեռքերուն, կուրծքին եւ գլխուն վրայ, երկրորդը՝ թագադրութեան վերջին մասը, երբ թագուհին եւ ամուսինը դէպի խորան կը յառաջանային: Եւ սակայն կարելի եղաւ արարողութեան այս մասն ալ տեսնել:

Հանդիսութեանց կը մասնակցէին բազմաթիւ իշխաններ եւ իշխանուհիներ, ամէն երկրէ, գոյնէ, ցեղէ եւ կրօնէ: Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին այլազան դէմքեր, Խ. Միութեան դեսպանէն, Թուրքիոյ վարչապետէն մինչեւ Եմէնի թագաւորին ներկայացուցիչը: Միայն թագաւորներ կը բացակայէին, եթէ չհաշուենք Ափրիկէի կարգ մը վեհապետները:

Արքայական թափօրի ճամբուն վրայ դիրք բռնած էին աւելի քան երկու միլիոն քաղաքացիներ, այր թէ կին, համբերութեամբ համակերպելով կարգապահութեան, ցուրտին եւ անձրեւին: Շատ մը թղթակիցներ ոտքի վրայ մնացած էին ամբողջ 12 ժամ, հետեւելով անհամար բազմութեան շարժումներուն:

Աբբայարանէն մինչեւ Պըքինկէմի պալատը թագուհին դրած էր կայսերական թագը որ կը բաղկանայ 2783 ադամանդներէ: Այդ հինգ մղոն ճամբուն վրայ բազմութիւնը խրախճանքի կանչեր կ'արձակէր: Խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասաւ երբ թագուհին երեւցաւ պալատի պատշգամէն, իր ամուսնին, երկու զաւակներուն եւ արքայական ընտանիքի անդամներուն հետ: Աւելի քան երկու միլիոն հպատակներ թագուհին կը ծափահարէին խելայեղօրէն: Մինչեւ պալատ արքայական թափօրին կը հետեւէին 12000 զինուորներ, իսկ ուրիշ 15000 զինուորներ դիրք բռնած էին ճամբուն երկայնքը: Հարիւր հազարաւորներ « Տէր

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

«ՄԵԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՑՆՈՐՔԸ»

Պոլսոյ Ազգամ թերթը հետեւեալ թղթակցութիւնը հրատարակած է վերի խորագրին տակ, չորս սիւնակի վրայ (26 Մայիս). —

— Ֆրանսայի մէջ գտնուող կարգ մը հայկական ընկերակցութիւններ դժբախտաբար մերթ ընդ մերթ կը կատարեն կարգ մը անախորժ ցոյցեր մեր երկրին դէմ: Երէկ այստեղ ականատես եղանք ատոնց տգեղ մէկ օրինակին: Փարիզի «Հայ Տիկնանց Կարմիր Խաչի կազմակերպութեան» կողմէ կիրակի օր Սորպոնի բանախօսութեան սրահին մէջ հաւաքոյթ մը սարքուած էր: Գացի Սորպոն ուր հաւաքոյթին հազարաւոր Հայեր կը մասնակցէին: Այս առթիւ գաւիթին մէջ բացուած էր գրքի ու լրագրի ցուցահանդէս մը եւ եւ վաճառում կը կատարուէր: Ցուցահանդէսին այլազան տեղերը քարտէսներ տեղաւորուած էին: Երբ ուշադրութեամբ զննեցի զանոնք տեսայ որ «Մեծ Հայաստանը» կը ներկայացնեն:

Այլազան թուականներու տպագրուած այս քարտէսներուն մէջ երկուքի կ'անջատուի Թուրքիան գծով մը որ Օրտուէն կ'երկարի մինչեւ Մերսին ու կ'ընդգրկէ բովանդակ արեւելեան եւ հարաւային Անատոլուն, Սվազը, Գայսէրին եւ Ատանան եւ ամբողջ այս շրջանները Հայաստան կը յորջորջուին:

Վրայի գրութիւններէն յայտնի կ'ըլլայ որ այս անպատկառութեան նմոյշ քարտէսներէն մին 1919ին Կ. Պասմաճեան անուն Հայու մը կողմէ պատրաստուած եւ Փարիզի մէջ տպագրուած է: Քարտէսին մէկ անկիւնն ալ «Վերածնունդ» անուն հայերէն թերթին կնիքը կը գտնուի:

Ցուցահանդէսի վարիչին հարցուցի թէ այս քարտէսը ի՞նչ կը ներկայացնէ:

— Հայաստանը ասիկա է, պատասխանեց: Յետոյ գլխ Ֆրանսացի կարծելով, քարտէսին վրայ Տրապիզոնը եւ Էրզրումը ցոյց տուաւ եւ ըսաւ.

— Նայեցէք, ձեր այս տեսած բոլոր քաղաքները հայկական քաղաքներ են: Բայց Թուրքերը այնտեղի բոլոր Հայերը ջարդեցին:

Ցուցահանդէսին մէջ կը գտնուէին նաեւ բազմաթիւ հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքեր, որոնցմէ մին առնելով ակնարկ մը նետեցի էջերուն վրայ: «Արեւելքի Հայերուն բնաջնջումը» անուն ֆրանսերէն գրքին մէջ բազմաթիւ գրութիւններ կան իբրեւ թէ Հայերուն դէմ ի գործ դրուած ջարդերուն (?) մասին ու Եւրոպայէ օգնութիւն կ'ուզեն «Քէմալականներու բարբարոսութեանց դէմ»:

1922ին գրուած այս գիրքը ծայրէ ծայր անպատկառութեան նմոյշ մըն է: Գրքին մէջ տեղ մըն ալ Հելլէնները կը հրաւիրուին չհեռանալ Իզմիրէն, պնդելով որ հակառակ պարագային Հայերը պիտի բնաջնջուին: Գրքին մէջ Աթաթիւրքի հասցէին ալ շատ տգեղ լեզու մը գործածուած է:

Ցաւով դիմաւորեցինք հայկական կազմակերպութեան մը այս տգեղ ցոյցը:

Ազատ աշխարհը գիտէ որ այսօր Թուրքիոյ մէջ հայկական խնդիր ըսուած բան մը չէ մնացած: Վստահ ենք որ Ֆրանսահայերուն ստուար մեծամասնութիւնը երբեք կուսակից չէ նման վրիժառութեան զգացում մը հրահրելու: Մնաց որ նմանօրինակ անհամութիւններ մեր երկրին հայ հայրենակիցներուն ալ միայն պժգանք եւ զայրոյթ կրնան պատճառել: Հետեւաբար շատ ցաւեցանք այս ելոյթին համար:

«Ազգամ» հրատարակած է նաեւ ցուցադրուած հայկական քարտէսը չորս սիւնակի վրայ եւ «Նայիրի» երգչախումբին կողմէ սարքուած համերգին հրաւիրագիրը:

ԽՄԲ. — Անհրաժեշտ է բացատրել թէ ինչ որ թուրք թղթակիցը «ցուցահանդէս» կը կոչէ, հայ շրջուն գրավաճառի մը ծախած գիրքերն են, որոնք տեղէ տեղ կը փոխադրուին, հանդէսներու առթիւ:

1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՕՐԵՐԸ

1918ի Ապրիլին անկախ Անդրկովկասի կառավարութեան նախագահ Չխենկելին հեռագրում էր Կարսի հրամանատար զօր. Նազարբէգեանին, համաձայն Բրեստ–Լիտովսկի դաշնագրի անյապաղ, առանց կռուի յանձնել Կարսի բերդը Թրքական բանակին: Յայտնի է, որ Բրեստ–Լիտովսկի դաշինքը տեղի էր ունեցել Ռուսաստանի եւ գերման–Թուրք ճակատի միջեւ: Այս հանգամանքը չէր խանգարում սակայն դրա հետ ուղղակի կապ չունեցող մի երկրի,— չէ՞ որ Անդրկովկասն իրեն անկախ էր յայտարարել,— ներկայացուցիչին այդպիսի մի նուաստացուցիչ քայլի դիմել: Թերեւս վրացի վարչապետը կարծում էր, թէ այդպիսով կարող կը լինի շահել Թուրքերի բարեացակամութիւնը՝ թէկուզ վտանգելով Հայերին: Չխենկէլին այդ քայլին դիմում էր Հայերից անկախ, անգամ լուր չտալով կառավարութեան վրացի անդամներին :

Կարսի հրամանատար զօր. Նազարբէգեանը շուարանքի մատնուեցաւ: Նա կարողացել էր բաւական լաւ կազմակերպել բերդի պաշտպանութիւնը՝ ուժեղացնելով բանակը եւ բարձրացնելով զօրքի բարոյականը, որով Կարսը կարող էր յարձակման պարագային շաբաթներ, նոյնիսկ մէկ ամիս դիմադրել: Եւ ո՞րն էր այդ ուժը, եթէ ոչ հայ բանակը բացառապէս, գի թէեւ Կարսը բերդն էր անկախ Անդրկովկասի, ուր Վրացիներն էլ, Ազէրիներն էլ պարտաւոր էին կռուել իրենց բանակներով, բայց այդպիսի բան տեղի չունեցաւ: Վրացին իր երկրում էլ կռուելու առանձին տրամադրութիւն ցոյց չէր տալիս, իսկ երկրի Թաթարը շատ պատճառներ ունէր Կարս չգալու, նա ուրախ էլ էր, որ իր կրօնակից Թուրքը մտնում է Կովկաս՝ իրականացնելով համաթուրանականութեան վաղեմի երազը :

Նազարբէգեանը փորձեց ուղիղ հեռագրաթելով կապ հաստատել Թիֆլիսի Ազգ. Խորհրդի հետ՝ մի կողմից բացատրելու համար ռազմական կացութիւնը, որ նպաստաւոր էր, միւս կողմից պարզելու համար ստացած անակնկալ հեռագիրները: Բայց այդ մասին էլ ժամանակին հոգացել էր Չխենկելի: Հեռագրալարը «փըչացել էր եւ նորոգւում էր», որով Նազարբէգեանը, հակառակ մի քանի օր տեւող փորձերին, չկարողացաւ որեւէ կերպ կապ հաստատել Թիֆլիսի մեր ներկայացուցիչների հետ եւ սրտի խոր ցաւով ըստիպուեցաւ ենթարկուել Չխենկելու ռազմական նախարար Օդիշելիձէի կրկնակի պնդումներին՝ առանց ճակատամարտի Կարսի բերդը ապրիլ 11ին յանձնելով Թուրքերին :

Մեր Ազգ. Խորհուրդը ուշ իմացաւ այս զարհուրելի եղելութիւնը : Նոյնիսկ փորձեց հեռագրով Նազարբէգեանին հրահանգել՝ որ չենթարկուի այդ ստոր կարգադրութեան, որին ինքը բացարձակապէս անտեղեակ էր, բայց եղածը եղած էր, եւ արդէն Կարսի բերդը մտած Թուրքերը կարելի չէր այնտեղից հանել :

Կարսի բերդին յանձնումով մեր բանակը ստիպուած էր նահանջել Ախուրեանի ափերը: Այս անտանելի էր նաեւ շրջանի հայ ազգաբնակութեան համար, որ խուսափելով Թուրքերից, թողեց տուն ու տեղ եւ գաղթականի ճանապարհն ընտրեց : Վհատած էր նաեւ զօրքը, որ ոչ մի կերպ չէր կարող հասկանալ անիմաստ անցուդարձը: Սեղմուեց գաղթ ու բանակի քայքայում: Դիւրին չէր Նազարբէգեանի համար միջոցներ մտածել կացութիւնը պահպանելու համար :

Մայիս 11ին բացուեցաւ Բաթումի խորհրդաժողովը, որի նախագահն էր Խալիլ պէյը: Անդրկովկասի պատգամաւորութեան նախագահն էր Չխենկելին : Հայերի կողմից, Ազէրիների, Լեռնականների եւ Վրացիների հետ, մասնակցում էին Ա. Խատիսեան, Քաջազնունի, Վրացեան, Բունեաթեան, զօր. Ղորղանեան : Հաշտութեան բանակցութեանց մասնակցում էին նաեւ Գերմանացիք՝ Ֆոն Լոսսով, Կոմս Շուլենբուրգ :

Թուրքերը, որոնց ախորժակները շատ էին բարձրացել, չգոհանալով Բրեստ-Լիտովսկի դաշնագրից, էլ աւելի ծանր պայմաններ առաջարկեցին Հայերին : Գերմանացիք բաց աչքերով տեսնում էին, որ Թուրքերի նպատակն է պարզապէս գըրաւելով Կովկասահայաստանը, հայ ժողովրդի մնացած մասն էլ ոչնչացնել, ինչպէս այդ արին Թուրքիայում : Ֆոն Լոսսովն այս մասին լուր տուեց նաեւ իր կառավարութեան: Թուրքերն ըստ այդ պայմանների մեզնից խլում էին Գիւմրին (Ալեքսանդրապոլ), Ախալքալաքը, Շիրակի եւ Էջմիածնի գաւառների որոշ մասերը, Սուրմալուի գաւառը եւ Կարս–Գիւմրի–Ջուղա երկաթուղին : Այսպիսով մեր շուրջ 700.000 հայ ազգաբնակութիւնը պէտք է տեղաւորուէր եւ սնանէր Արագածի եւ Սեւանայ լճի միջեւ ընկած լեռնաշխարհում, առանց դաշտերի, մասամբ անբնակելի — մի տարածութիւն, որ հազիւ 11 հազար ք. կ. լինէր:

Բաթումի բանակցութիւնները դեռ շարունակւում էին եւ սակայն առանց սպասելու դրանց ելքին, առանց կռուի յայտարարութեան, Թուրքերը յարձակեցան Գիւմրու վրայ եւ գրաւեցին՝ ստեղծելով նոր եւ աւելի զարհուրելի պայմաններ հայութեան համար :

Զօր. Նազարբէգեան մեր բանակի նահանջը կատարեց երկու ուղղութեամբ. — Ա. զօրաբաժինը եւ Բ.ի 7րդ, 8րդ գունդերը մնացին Գիւմրիի շրջակայքում: Հեծելազօրքի մի մասն ուղարկուեց Սարդարապատ, գի պէտք էր ուժեղացնել Երեւանի բանակը :

Թուրքերը Մայիս 22ին գրաւեցին Համամլու կայարանը, որով վտանգւում էր Երեւանի ճանապարհը: Նազարբէգեանը գիտէր այս, ուստի նրանց դէմ ուղարկեց մի զօրախումբ՝ Դրոյի գլխաւորութեամբ: Մեր սպարապետի այս ուշադիր քայլերի շնորհիւ էր, որ վհատած զօրքը թօթափելով իր թմրութիւնը, նորէն ոգի առաւ : Նազարբէգեանը ճարպիկ կերպով օգտագործեց բանակի բարձրացող այս տրամադրութիւնը եւ մայիս 24ին յարձակման իր հրամանն արձակեց : Ղարաքիլիսէի մօտ տեղի ունեցաւ յաջող ճակատամարտ : Թուրքերը խուճապով քաշուեցան Համամլու: Այժմ նրանք սպառնում էին մեր աջ թեւին :

Օրհասական, բայց յաղթական կռիւներ տեղի ունեցան Մայիս 25 – 26ին, ուր ընկան շատ քաջեր՝ սպայ, զինուոր, դեղջուկ կամ ուսանող, որոնք անվարան նայում էին մահուան աչքերին, գի մեր երկիրն էր, որ պէտք էր ազատել այդ ասպատակողից: Հօյակապ Նազարբէգեանն իսկ՝ գոհ իր բանակի ոգի կեցուածքից, նաեւ արհամարհում էր մահը, որովհետեւ գտնուելով պատերազմի կենդրոնում, ուր աջ ու ձախ կրակներ էին տեղում իր շուրջը, նա ժպտադէմ, անուշադիր կեանքին սպառնացող վտանգին՝ իր անվեհեր մարտիկներին էր ներշնչում դուրս հանել անարգ թշնամուն Ղարաքիլիսէի շրջանից: Ահա թէ ինչո՞ւ Վեհիբ փաշան Էնվէրի կողմից զինակցութիւն էր առաջարկում : Կարելի էր նման առաջարկ անել այն դէպքում, երբ Թուրքը տեսնում էր, որ Կովկասահայութեան մասին ունեցած իր մտադրութիւնները ոչ թէ չէին իրականանում, այլ եւ վտանգ էր ստեղծում Թուրք բանակի համար: Այդ պարագային անզօր էին հանդիսանում նաեւ իրենց հրահրած Թուրք խուժանի յանկարծակի յարձակումները կամ կողոպուտի փորձերը՝ անպաշտպան հայ գիւղերի վրայ, մի երեւոյթ որ յաճախ էր կրկնւում :

Գիւմրիի անկումը ծայրայեղ խուճապի մատնեց շրջանի ազգաբնակութիւնը : Փախչում էին ամէնքը, ինչով կարող էին: Մեր բանակի մի մասն էլ նահանջեց Երեւանի ուղղութեամբ եւ անընդհատ կռիւներով մայիս 19ին հասաւ Սարդարապատ:

Իսկ ի՞նչ էր այս շրջանի կացութիւնը :

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՋԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առաջին անգամ զինքը ճանչցայ համալսարանին մէջ: Երբ իմացաւ որ Հաճընցի եմ, ուրախութեամբ մօտեցաւ հասկնալու համար թէ գիտե՞մ մեր գաւառաբարբառը: Ինք բուռն ցանկութիւն ունէր գրի առնելու: Հաստատական պատասխանիս վրայ անմիջապէս հարցուց .— Դուք hացին, hէց, hի՞ց թէ hօց կ'ըսէք: Հօցն է ճիշդը: Ցետագային իր դասախօսութիւններէն սորվեցանք ձայնափոխութեան օրէնքը, որով բառի մը մէջ միայն ձայնաւորներն են որ փոփոխութեան կ'ենթարկուին, իր փնտռած պատասխանը դիւրաւ գտնելու համար մէկ վանկնոց բառ մը ընտրած էր: Հաճընի գաւառաբարբառի մասին կարդացած էր ուսումնասիրութիւն մը «Մուրճ»ի մէջ, գրուած Հայկանոյշ Փօյաճեանէ (Ժիրայրի եւ Մուրատի քոյրը), սակայն կ'ուզէր լսելով գրի առնել: Իրեն հետ քանիցս ներկայ եղած եմ, Երեւանի մէջ վանեցի պզտիկ տղոց գնդախաղերուն: Մանուկներուն հետ կը ծռէր անոնց գործածած բառերուն առոգանութիւնը ճշգրտօրէն գրի առնելու համար :

Ատեն մը վերջ սկսանք աշխատիլ: Հաճընի գաւառաբարբառը գրի առնելու համար հայերէն գրերը պակասաւոր են : Ե եւ Է գրերէն զատ ուրիշ Է մըն ալ կը պակսի, այդ էն ծանօթ էր իրեն: Այդ երկրորդ էերը պարունակող բառերը զատորոշելու համար էր որ ուշի ուշով լսելով պիտի գրի առնէր: Խնդրոյ առարկայ էն նշանակելու համար ինք գիտական ձեւ մը ունէր, որովհետեւ մեր գաւառաբարբառներէն շատերը ունին այդ է գիրը: Պէտք եղաւ անուն մը տալ անոր: Մեր պարապմունքներուն եւ իր դասախօսութեանց մէջ այդ է գիրը կը կոչէր այճ էն, զոր արարատեան դաշտեցիք չունին (*):

Հայերէն լեզուն իր գաւառաբարբառներուն մէջ պարունակող բնաշխարհիկ հաղուագիւտ բառերով ճոխացնելու համար այդ էն օր մը պիտի մուտք գործէ՝ մեր այբբենարանին մէջ: Հ. Ա. Բագրատունիի «Ի պէտս զարգացելոց»ի վեցերորդ գլուխը կը պարունակէ շարք մը նման է պարունակող բառեր, սակայն ակնարկութիւնը կը պակսի :

Այս գիրէն զատ, ուրիշ գիր մըն ալ պէտք էր, Իգրի եւ խնդրոյ առարկայ է գրի միացումով կազմուած Իէ, օրինակ ուտիէլ (ուտել), քիշտիէլ (զարնել), հավքիէլ (հաւաքել) եւայլն: Այս զուգաւորեալ գրաձայնը նոյնպէս կը պարունակեն մեր գաւառաբարբառներէն շատերը: Ըստ Գ. Ախվերդեանի Թիֆլիսցիներուն պէս Անիի քաղաքացիներն ալ ունէին այս գիրը (տես «Սայեաթ Նովայի» նախաբանը, տպուած Մոսկուա, 1852ին՝ Մ. Էմինի հսկողութեամբ):

Մեր պարապմունքները դիւրացնելու համար պատրաստ բառարան մը ունէր (արտագրուած անշուշտ), այդ բառերուն դիմաց կը նշանակէր հաճներէնը : Այդ բառարանը մայր բառերէ բաղկացած ըլլալով երկար չտեւեց մեր պարապմունքը: Վերջէն ամբողջական բառարանով մը սկըսանք աշխատիլ որ երկար տեւեց : Այս անգամուան գրի առածը յաջորդ անգամ ստուգման կ'ենթարկէր, դանդաղեցնելով պարապմունքին ընթացքը : Մեր աշխատութեան ընթացքին պարզուեցաւ որ Հաճընի գաւառաբարբառին մէջ մեր կրկնագիր Ռ գիրը մշտապէս կէսի կը վերածուի եւ կ'ըլլայ Ր: Բոլոր Ր գիրերը անխտիր կը փոխուին Ցի: Ասկէ զատ, պարզուեցաւ նոյնպէս որ Կիլիկեան հայ մատենագիրներու գործածած բառեր կ'ապրին Հաճընի գաւառաբարբառին մէջ, որ մեր աշխարհաբարէն չքացած են. — պախրէ (իգ), փիճի (մայրի ծառ) քէշփիէլ (այպանել): Գրաբարի անվթար ձեւեր, հայերէնի մէջ պակսող բառեր ուրախութեամբ կը նշմարէր եւ կ'արձանագրէր, որոնց շարքը երկար պիտի ըլլար յիշել հոս :

Ատեն մը մեր տունին մէջ կ'աշխատէինք: Ժամադրութիւններուն մէջ այնքան ճշդապահ էր որ նախընտրեցի իր տունին մէջ աշխատիլ, որպէսզի կարելի ըլլայ շունչ քաշել՝ երբեմն փախուստ կատարելով: Ատեն մը վերջ այս աշխատանքէն ազատեցանք ու եղանք մօտիկ բարեկամներ :

Իր բնակավայրը կը բաղկանար խոշոր սենեակէ մը եւ խոհանոցէ մը : Աշխատանքի խոշոր սեղան մը ունէր, որուն վրայ բուրգի պէս շարուած էին իր ձեռագիրները: «Արմատական բառարան»ին կիսաբարձրացած էր Հայաստանի մէջ գտնըւած բոլոր արձանագրութեանց արտագրութիւնը, իւրաքանչիւր արձանագրութիւն մէկ էջի վրայ: Այս նշանաւոր գործին մէկ մասը Բագուի մէջ հրդեհի հանդիպած եւ այրած էր, մնացած մասն ալ ճերմակ թուղթի տեղ գործածելով կը փճացնէր, չկարենալով տանիլ անկատար գործեր : Մեր պաղատագին յորդորները զուր անցան: Բագուի հրդեհին մէջ կորսնցուցած էր նաեւ իր պատրաստած Հայաստանի մէկ քարտէսը, որ այնքան մեծ է եղած որ Սեւ Ծովուն վրայ քանի հոգի կը կայնին եղեր ...

«Կեանքիս մէջ երկու նպատակ ունիմ» կ'ըսէր: Առաջինը Արմատական բառարանին հրատարակումն էր, երկրորդը՝ Վե –

(*) Հաճըճի գաւառաբարբառին մէջ այդ էն պարունակող բառեր՝ — էնկիզ (ընկոյզ), էձօմը (ասանկ), էղպիենկ (լուբիա) եւն.: Պոլսեցիները ամէնէն մեծը գրելու փոխարէն երբեմն էն մեծը կը գրեն, խօսքը այս է գրի մասին է :

НОРВЕКЕАН

ՆՈՐՎԵԿԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Օհ, ան մեր ծուխերուն ամէնէն հարուստ աղջիկն է:

— Այդպէս կ'ըսեն. պատասխանեց գիւղացին, մէկ ձեռքով մազերը ետ հրելով :

Քահանան անունները արձանագրեց իր տոմարին մէջ, ներկաները ստորագրեցին անոնց տակ: Թորտ տասը տոլար շարեց սեղանին վրայ :

— Մէկ տոլարը բաւական է, ըսաւ քահանան :

— Շատ լաւ գիտեմ, բայց միակ զաւակս է ան եւ կ'ուզեմ որ ամուսնութիւնը շքեղ ըլլայ :

Քահանան առաւ դրամը :

— Թորտ, այս երրորդ անգամն է որ հոս կուգաս քու գործերուդ համար :

— Բայց այլեւս վերջացած է, ըսաւ Թորտ, ու դրամապանակը գրպանը դնելով հրաժեշտ առաւ ու մեկնեցաւ :

Տասնըհինգ օր վերջ հայրն ու որդին կը նաւարկէին լճին վրայ, խաղաղ օդով մը, դէպի Սթօրլիտէն, ամուսնութեան վերջին կարգադրութիւնները ընելու համար:

— Այս նստարանը լաւ ամրացուած չէ, ըսաւ զաւակը ու ոտքի ելաւ տեղաւորելու համար նստարանը, որուն վրայ էր ինք :

Ծիշդ այդ վայրկեանին ոտքը սահեցաւ ու թեւերը վերցուց, ճիչ մը արձակեց եւ ջուրը ինկաւ :

— Թին բռնէ, աղաղակեց հայրը, ընդոստ ցատկելով ու թին երկարելով :

Բայց տղան, մէկ – երկու փորձերէ ետք, անշարժացաւ :

— Կը հասնիմ, գոչեց հայրը ու սկըսաւ թիավարել դէպի իր որդին: Այն ատեն, տղան կռնակին վրայ դարձաւ, երկար նայուածք մը նետեց հօրը ու իջաւ ջուրին յատակը :

Թորտ չէր հաւատար տեսածին, նաւակը կեցուց, աչքերը սեւեռեց այն կէտին ուր տղան ծովամոյն եղած էր : Քանի մը պղպջակներ յայտնուեցան ջուրին մակերեսին, յետոյ՝ քանի մը հատ եւս, ու ի վերջոյ պղպջակ մը ցայտեց, եւ լիճը հանդարտեցաւ եւ հայելիի մը նման կը փայլէր առաջուան պէս :

Երեք օր ու երեք գիշեր մարդիկ տեսան հայրը որ կլոր կլոր կը դառնար աղէտին վայրին վրայ, առանց սնունդ առնելու ու առանց անկողին մտնելու: Լճին ջուրերը կը փրփրեցնէր, գտնելու համար զաւկին մարմինը: Ու երրորդ օրուան արեւածագին, գտաւ զայն, ու իր թեւերուն մէջ գրկած, բլուրն ի վեր մագլցեցաւ դէպի իր տունը :

Այդ օրէն մօտաւորապէս տարի մը վերջըն էր որ, աշնանային իրիկուն մը, քահանան լսեց ոտնաձայն մը. դուռը բացաւ ու ներս մտաւ բարձրահասակ, նըրբամարմին, քիչ մը կորաքամակ ու սպիտակահեր մարդ մը: Քահանան երկար ատեն անոր նայեցաւ, մինչեւ որ ճանչցաւ զինքը: Թորտն էր :

— Ինչո՞ւ դուրս ելած էք այսքան ուշ, ըսաւ Տէր Հայրը ու կանգ առաւ անոր դիմաց :

— Օհ, այո, ուշ է, ըսաւ Թորտ, ու աթոռ մը առաւ :

— Հետս բերած եմ բան մը զոր ուրախ պիտի ըլլայի աղքատներուն տալով, կ'ուզեմ որ ան իբրեւ կտակ արձանագրուի իմ զաւկիս անունով :

Ոտքի ելաւ, բուռ մը դրամ դրաւ սեղանին վրայ, ու կրկին նստաւ: Քահանան համրեց :

— Խոշոր գումար մըն է, ըսաւ :

— Տանս գնին կէսն է: Այսօր ծախեցի :

Քահանան լռեց երկար ժամանակ :

— Կը յուսամ թէ ի վերջոյ բախտաւոր տեղ մը գնաց մանչդ, ըսաւ քահանան :

— Այո, այդպէս կը յուսամ, պատասխանեց Թորտ, աչքերը վեր առնելով, մինչ արցունքի երկու խոշոր կայլակներ կը սահէին այտերն ի վար :

Պ. ՊԻՕՌՆՍԸՆ

Թարգմ. ԵՂԻՇԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ «ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ» ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

★

Կիրակի, Մոնմորանսիի գեղատեսիլ բարձունքին վրայ կառուցուած երկրորդ Հանգստեան տան պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ, ի ներկայութեան պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ մօտ երկու հարիւր հրաւիրեալներու:

Հանդէսին մասին խօսելէ առաջ կ'արժէ անգամ մըն ալ անդրադառնալ այս իրապէս գեղեցիկ, հանգստաւէտ եւ առողջապահական բոլոր պայմանները լրացնող հաստատութեան, որուն եթէ նիւթական հոգը կը պարտինք միջազգային օգնութեան ստուկի մը, մնացեալը՝ իր բոլոր մանրամասնութեանց մէջ գործն է խումբ մը ժրաջան հայրենակիցներու որոնք համախմբուած են Փարիզի Աղքատախնամին շուրջ:

Դժուար է մի առ մի նկարագրել այն հանգստաւէտ պայմանները որոնք կը ըսպասեն հայ ծերուններու: Շէնքը իր դիրքով, շրջապատով, իր արտաքին տեսքով եւ ներքին կարգուսարքով կը նմանի արդիական հաստատութեան մը, նոյնիսկ օտարներու գնահատման արժանացած:

Այս ամէնը արժած է 67 միլիոն ֆրանք, 12ը շէնքին գինը, մնացեալը անոր նորոգութեան ընդարձակման եւ կահաւորման ծախքը:

Հպարտութեամբ կը լեցուի ձեր սիրտը երբ կ'անդրադառնաք թէ այդ երես-ձերմկցնող «Տուն»ը հայկական է: Եւ կ'ուրախանաք այժմէն իսկ երեւակայելով դողդոջուն մամիկներ եւ պապիկներ իրենց ճեփ-ճերմակ սենեակներուն մէջ, տաք ջուրի ծորակներով եւ նոյնքան ճերմակ ճաշարահին սեղաններուն առջեւ, որոնց ձգախէժով պատած ոտքերը կը խնայեն իրենց աւելորդ աղմուկն անգամ:

Դարաստանին առջեւ հետզհետէ կը հասնէին հրաւիրեալներու կառքերը, դիմաւորուելով Պ. Վահէ Ֆրէնկեանի, բժ. Վահրամ Ջիլինկիրեանի, Պ.Պ. Արմենակ Աճէմեանի, Վահէ Ջիլինկիրեանի, Նուպար Յովհաննէսեանի, Մկրտիչ Գազանճեանի, Պ. Փաթթուկեանի, Հայ Գաղթ. գրասենեակի տնօրէն Պ. Ժ. Արթինեանի եւ հաստատութեան տնօրէն Պ. Մանուկեանի եւ Վահէ Զոփուրեանի կողմէ:

Հետաքրքրական է լսել զիրենք երբ կը խօսին կատարուած աշխատանքի մասին: Մէկը միւսը կը մատնանշէ իբրեւ «գործին հոգին», «ան որ ամէնէն աւելի տքնած է», «ան որ ամէն բան մանրակրկիտ ուշադրութեամբ ծրագրած եւ գործադրած է» ձեռք ձեռքի երկու ճարտարապետներու՝ Պ. Յակոբեանի եւ Թերզեանի հետ:

Ժամը 5·30ին հասաւ Փոնթուազի փոխնահանգապետը Պ. Մալին: Հոն են արտաքին գործերու նախարարութեան գրասենեակի պետերէն Պ. Սեռ որ մօտէն հետեւած է գործին, որովհետեւ Գաղթ. գրասենեակները կապուած են իր պաշտօնատան, Միացեալ Ազգերու տարագիրներու վերատեսչութեան ներկայացուցիչ Պ. Տը Պօվէրժէ, Պ.Պ. Ռամբան, տէր-տնօրէն գաղթ. գրասենեակներու, նոյն պաշտօնատունէն ընդհ. հիւպատոս Պ. Շաստան, Պ. Էմպօ Իւար :արտաքին գործերու նախարարութենէն Պ. Սոկոն, Գաղթականներու ընկերային օգնութեան Ֆրանս. գրասենեակէն Օր. Ներ Թուիլիս, Կրիւնվալտ Տանսըր: Պ. Սեռի գրասենեակէն քարտուղարուհին Օր. Մապուրի, իսկ Մոնմորանսիէն, քաղաքապետը Պ. Քուրթիէ եւ նահանգային խորհուրդի անդամ Պ. Կրիմօ եւ ԻՐՕի ներկայացուցիչը Պ. Պայլի:

Օտար հիւրերուն քով նստած էին նաեւ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ.Վ. Մանուկեան, Ազգ. քհնյ. Փայլակեան, կաթողիկէ Հայոց վարչութենէն Պ. Հէքիմեան, բողոքականներու եկեղ. հովիւ պատ. Սիսլեան, Պ. Զօպանեան, Պ. Բունաթեան եւ բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ Փարիզի հայ գաղութէն, մամուլէն եւ զանազան միութիւններէ:

Խումբ մը ոստիկաններ պատուի կեցած էին Ֆրանսական դրօշին առջեւ երբ նահանգապետը կը կտրէր մուտքի ժապաւէնը, իսկ Մոնմորանսիի քաղաքապետը Պ. Քուրթիէ իրեն յանձնուած բանալիով կը բանար հաստատութեան մուտքի դուռը:

Հիւրերը նախ այցելեցին ամբողջ շէնքը, սենեակները, բաղնիք, խոհանոց, հիւանդանոցի բաժին, լուացարան, ջեռուցման մեքենաները, որոնք իրենց կանոնաւորութեամբ, մաքրութեամբ, քիչ մըն ալ պերճանքով գոհունակութիւն կը պատճառեն բոլորին:

Հանդիսասրահին մէջ բացումը կատարեց Աղքատախնամի նախագահը, Պ. Վ. Ֆրէնկեան ջերմ շնորհակալութիւն յայտնելով ներկայ հիւրերուն, Ֆրանսական կառավարութեան, Միջազգային Օգնութ. գրասենեակին եւ բոլոր անոնց որոնց միացեալ ջանքերով գլուխ հանուած էր գործը:

Յետոյ խօսեցաւ Պ. Սեռ, շնորհաւորելով աշխատողները եւ իր գոհունակութիւնը յայտնելով ձեռք բերուած փայլուն արդիւնքին համար: Պ. Կրիմօ, որ նոյնպէս խօսք առաւ, կը ճանչնայ հայ ժողովուրդը իր հին պատմութեամբ, Խաչակիրներու եւ Ռուբինեանց թագաւորներու օրերէն: Գիտէ հայ ժողովուրդին տաժանելի, այլ տոկուն կեանքը, սկիզբէն մինչեւ նոր արտագաղթ, մինչեւ Ֆրանսայի հիւրընկալ հողին վրայ, մագապուրծ ազատած հուրէն ու սուրէն:

Վերջին խօսողն է նահանգապետը ինք, որ նախ բացատրեց այսպիսի հաստատութիւններու դերը, եւ մարդկային ընկերութեան պարտականութիւնը անկարին եւ ծերին հանդէպ: Մեծ բարեացակամութեամբ եւ նոյնիսկ հաճոյքով խօսեցաւ իր շրջանին մէջ հաստատուած հայկական համախմբումներու մասին ինչպէս Առնուվիլ, ուր մեր հայրենակիցները իրենց օրինակելի, աշխատունակ եւ իրենց ընտանեկան եւ կրօն. աւանդութեանց հաւատարմութեամբ մեծապէս սիրուած ու գնահատուած են իրենց ֆրանսացի դրացիներէն:

Շնորհաւորեց ոչ թէ ծերանոցին, այլ «հիւրընկալ կեդրոն»ի յաջող աւարտումը, եւ զայն համարելով խորհրդանշան մը ֆրանքօ-հայկական բարեկամութեան, դրացի «Պատերազմի Այրիներուն» տան հետ:

Հանդիսութեանց պաշտօնական մասը փակեց Սերովբէ Ծ. Վ., Պահպանիչով, Հայր Մերով:

Օտար հիւրերը, որոնց մեծ մասին կ'ընկերանային իրենց տիկինները, եւ բոլոր հրաւիրեալները հիւրասիրուեցան շամփանեայով եւ կարկանդակներով:

Հաստատութիւնը շուտով կը հիւրընկալէ արդէն իսկ ընդունուած 40 ծերունիները, եւ ժողովրդական հանդէսով մը զայն պիտի ներկայացնէ հասարակութեան: (Հաստատութիւնը կրնայ պատսպարել 100 անկարներ: Դիմում կատարած են 120 հոգի, այր եւ կին: Կառավարութիւնը քննած եւ վաւերացուցած է առաջին ցանկը (40 հոգի):

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

նետիկ երթալ եւ շարք մը գրքեր նորէն կարդալ: Աւելի վերջը ուրիշ նպատակ մըն ալ ունի ընելիք չունի: — Անպայման կ'ուզէր կնոջը քովը թաղուիլ: Օր մը իրեն հետ Քաղդործկոմ (քաղաքապետութիւն) գացինք եւ իր կնոջը քովի հողը գնեցինք, իբրեւ իրեն վերջին հանգրուան: Այս միջոցին էր որ հրատարակեց Լուկաշինին նուիրուած Նոր Նախիջեւանի գաւառաբարբառը:

1924ին Հայաստանի հեռագրական գործակալութիւնը ապակետիպի սխտեմ մը ունէր, որով խմորատիպի ձեւով ապակիի վրայ կարելի կ'ըլլար տպել: Այդ ձեւը յարմար գտաւ «Արմատական Բառարան»ը տպելու համար: Ինք պիտի արտագրէր, ուրիշ մը պիտի տպէր, ծախքերը ինք պիտի հոգար: Իր անհատնում աշխատանքներուն վրայ այս մէկն ալ պիտի աւելնար, սակայն ինք այնքան ուրախ էր որ կը յաջողէր վերջապէս տպել «Արմատական Բառարան»ը:

Այս արտագրումի գործը իրեն շատ ծանր պիտի գար որովհետեւ յատուկ անունները Բառարանն ալ սկսած էր կազմել:

Խորհրդային Հայաստանի Պետհրատը բառարանին տպագրութեան ծախքը: Անկէ վերջ մենք բաժնուեցանք իրարմէ՝ կամքէ անկախ պատճառներով: Աճառեան իր մնացած տարիները աւելի բեղնաւորեց, բազմաթիւ աշխատութիւններ վերջացուց եւ հաւանաբար դոհ մեկնեցաւ այս աշխարհէն: Անոր ձգած ժառանգութիւնը Հայ լեզուագիտութեան շտեմարանը պիտի մնայ:

Իր գործերուն քննութիւնը Ռ. Ղ. Ալիշանի համեստութեամբ թողունք ձեռնհաս գիտուններուն: Այս քանի մը սեղմ տողերը թող ծաղկեփունջ մը ըլլան իր շիրիմին վրայ:

ԱՐԱՄ ԳՆԴՈՒՆԻ

ԷՅՖԷԼԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

★

Էյֆէլի աշտարակը որ Ֆրանսա այցելող շրջիկներուն համար ամէնէն գրաւիչ վայրն է, 25 միլիոներորդ այցելուն արձանագրեց անցեալ շաբթու: Աշտարակը իր կառուցումէն (1889) ի վեր թէ շատ սիրուած է եւ թէ շատ ատելի եղած է: Միշտ ալ զրոյցներ շրջած են անցեալին թէ պիտի քանդուի, սակայն ներկայիս ընդհակառակն, ամէն հաւանականութիւն կայ որ դար մը եւս տարեկան մէկ միլիոն այցելու ունենայ:

Առաջին տարին երկու միլիոն այցելու ունենալէ ետք, 1902ին այս թիւը իջաւ 121·114ի: Ա. Աշխարհամարտին բնաւ այցելու չունեցաւ: Սակայն Բ. աշխարհամարտէն ետք, երբ զարկ տրուեցաւ շրջիկներու այցելութիւն, տարեկան մէկ միլիոն այցելուներ իրեն քաշեց: Վերջին տարիները տարեկան տասը առ հարիւր աւելցած է թիւը:

1887ին, հազիւ թէ երեք շաբաթ աշխատած էին Էյֆէլի աշտարակին վրայ, երբ ականաւոր արուեստագէտներ եւ գրագէտներ միացան դադրեցնելու համար աշխատանքը, իբրեւ հրէշային գործ: Յաջորդ տարիներուն շարունակուեցաւ պայքարը:

Աշտարակը դիմացաւ ամէն տեսակ փոթորկոտ պայքարի եւ կը թուի թէ այլեւս ապագային համար պիտի ունենայ պարզ երկինք: Մինչեւ իսկ Փարիզեան արուեստագէտներ համակերպած են հիմա անոր գոյութեան: Կի տը Մոփասան եւ Ալեքսանտր Տիւմա որդի դէմ եղան աշտարակին, իսկ Շակալ, Իւթրիլլօ, Ռաուլ Տիւֆի եւ Տըլօնէ դրին զայն իրենց նկարներուն մէջ:

Էյֆէլի աշտարակը եօթը տարին անգամ մը կը ներկուի: Այս ամառ ալ պիտի ներկեն, գործածելով 35 թոն ներկ: 1912ին բաց դեղին գոյն մը գործածուեցաւ, հակառակորդներուն զայրոյթը գրգռելով: Վերջին բոլոր ներկերը մութ գոյն են, իսկ այս անգամ «կաթով շոքոլայի» գոյնէ պիտի ըլլայ: Կ'ըսուի թէ Փարիզեան կարուհի մը այնքան հրապուրուած է այդ հարուստ տաք գոյնէն որ կը ծրագրէ բազմաթիւ «մօտէլներ» շինել այս տարի «Էյֆէլի աշտարակի զորշ գոյնով»:

Շրջիկները մինչեւ կէսը 984 ոտք կը քալեն: Ուրիշներ վերելակը կը գործածեն:

25 միլիոներորդ այցելուին մուտքի առթիւ, «քոքթէյլի» ընդունելութիւն մը պիտի սարքուի, տօնելու համար յունիսին երեսուներորդ տարեդարձը:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը արտասանութեան մրցում մը սարքած էր Բարեգործականի սրահներուն մէջ, անցեալ շաբթու: Մասնակցելու հրաւիրուած էին Փարիզի եւ շրջականերու հայերէնի դասընթացքներու աշակերտները: Յաջող արտասանութիւններ ըրին եւ դրամական եւ գրական մրցանակներ ստացան.— Զարուհի Փափազեան, Մարի Սօֆեան, Ժիրայր Պազանճեան, Թէրէզա Գասապեան, Մկրտիչ Սըմսարեան, Օտէթ Տատուրեան, Սարգիս Պէտօեան, Քրիստինէ Էֆէեան, Մատլէն Էյմաճեան, Լիւսի Զատիկեան: Որոշուեցաւ ամէն ամիս կատարել այն մրցումները: Բարեգործականի անդամները պատուասիրեցին փոքրերն ու ծնողները:

Լ.

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Այդ պարտէզներուն մէջ էին Օսմանիէի աւերակները:

Առաջին նայուածքով ոչ մէկ բան կարելի չէր նշմարել: Թաղեր չկային հոն, այլ պարտէզներու մէջ առանձնացած տուներ, ու թշնամին մէկիկ մէկիկ այրած էր տուները:

Խոր ու հանդիսաւոր լռութիւն մը կը շրջապատէր մեզ, կարծես բնութեան ներշնչած սքանչացումը ալ աւելի սուր ցաւով կ'անդրադառնար մեզ աղէտին:

Քանի մը քայլ առինք ու այդ շլացող գեղեցկութեան ներքեւ, երեւան եկաւ ցուրտ, գերեզմանային իրականութիւնը: Ընդարձակ տան մը աւերակն էր. տէրերը չկային, ամէնքն ալ սպաննուած էին, եւ աւերակներու մոխիրներուն մէջ խառնուած էր նաեւ դժբախտ տնեցիներուն աճիւնները, ոչ այրի, ոչ որբ կար այս տունէն, բայց ուրիշները կուլային աւերակներու վրայ եւ նոյն սրտագին եղանակով որ կը խօսէին իրենց սիրելիներուն վրայ, կը խօսէին անհետացածներու մասին:

Ու մինչ արկածեալները հետզհետէ աւելի եռանդով կը սգային, ինծի կը թուէր թէ տանը ողին կանգուն կեցած մեր դէմ խոժոռ ու եղերական՝ մտիկ կ'ընէր մեզի...:

Ետեւ դարձանք ու միջոց մը թափառեցանք թթենիներու պարտէզի մը մէջ...

« արդեօք կարելի է՞, կարելի՞ ... » կը խորհէի մեքենաբար, երբ խելագարուած այրիի մը կցկտուր մէկ երգը սթափեցուց զիս .տղաքը ալ աւելի կը մօտիկնային մեզի, ցոյց կուտային շատ մը ուրիշներու ուշադրութենէն վրիպած կէտեր, կը շահագրգռուէին մեր խորհրդածութիւններով ,մեր ցաւի եւ ըմբոստութեան աղաղակներով:

Մեր առջեւէն վազելով գացողները կը վերադառնային մարդկային ածխացած ոսկորներով .կը պատահէր երբեմն որ գտնուած կերպասի կտորէ մը կամ ռեւէ առարկայէ մը ճանչնային իրենց ծնողքներուն կմախքները...

Արահետներէն անդին, որոնք ծածկուած էին ցեխին վրայէն սողոսկող եւ մագլցող բոյսերու առատութեան մը ներքեւ, գտանք քանդուած օճախներ... փխաթի խանձած կտոր մը հրաշքով մնացեր էր: Զափահաս աղջիկ մը մօտեցաւ կեցաւ դիմացը ու յետոյ մեզի դառնալով ըսաւ.

— Հայրս հոս կը նստէր ...

Իր թուխ եւ համակրելի դէմքին վրայ արցունքները չէին թափեր եւ ուրիշ բան ալ արտասանելու անկարող էր: Երբ իր մեռելի պէս ճերմակ շրթունքը շարժեց խօսելու, կարծեցինք թէ իր վիշտն ու զանգատը պիտի յայտնէր բայց անիկա ցաւագին խելայեղ նայուածքը մեր աչքերուն՝ յառելով կրկնեց պարզապէս.

— Հայրս հոս կը նստէր ...

Հետզհետէ մեր սրտին անձկութիւնը այնպիսի սաստկութեան մը կը հասնէր որ ֆիզիքական ցաւ կը պատճառէր: Անորոշ մրմունջ մը կը պտըտէր այրիներու շրթունքներուն վրայ, կ'երգէի՞ն թէ կ'աղօթէին ... իրենց ցաւին յիմարեցուցիչ արբեցութիւնը կը պատէր նաեւ մեր գլուխները, աշխարհիս վրայ ոչ մէկ տեղ գոյութիւն չէ ունեցած այդպիսի դժբախտութիւն:

Մայրեր քանի մը անգամ սգաւոր էին, այրիներ չէին գիտեր թէ իրենց ամուսինի՞ն, հօ՞րը թէ եղբօրը վրայ լան, եւ իւրաքանչիւրին բազմապատիկ վիշտը ալ աւելի կ'ընդլայնուէր հաւաքական դժբախտութեան մէջ:

Երբեմն ալ քարացած ու անշարժացած իրենց ցաւին մէջ ,անտարբեր կը թուէին. բայց յանկարծ ցաւագարի պէս աղաղակելով կը խօսէին ու կը խօսէին. լորձունքը կը վազէր թուլցած շրթունքներէ, արցունքները կը ժայթքէին ու դալարուած մատներով կուրծքերնին կը բզքտէին, մազերնին կը փետտէին ու այսահարի պէս անդամներնին կը պրկէին մինչեւ որ անկենդան իրի մը պէս թաւալգլոր իյնային իրենց տանը մոխիրներուն մէջ:

Շատ տեղ Հայերը փախած ըլլալով, հրդեհուած տուներէն հրացանով զարնուած էին... Դէպքին յաջորդ օրերուն դիակները թաղած էին աւերակներուն քով, այնպէս որ իւրաքանչիւր մոխրացած տան կողքին կը գտնէինք մէկ կամ երկու հողակոյտեր:

Ամէն անդամուն արկածեալներու խումբին մէջէն հերարձակ մայր մը կը վազէր դուրս, եւ յաճախ ճերմակ մազեր, բամպակի ծուէններու պէս, կը թռչկոտէին մեր շուրջը: Իրենց ցաւին կատաղութիւնը այնքան սաստիկ էր որ եղունգներով երեսնին կը ճանկէին եւ արցունքին հետ արիւնի կաթիլներ կը վազէին այտերէն ի վար... Յետոյ ամբողջ մարմինով ծածկելով հողակոյտը՝ կուլային ու կ'երգէին ... :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

պահէ Թագուհին » կ'երգէին անձրեւին տակ :

× Թագադրութեան ատեն, Թագուհին աջ ձեռքով բռնած էր արքայական մականը, իբրեւ խորհրդանշան արքայական իշխանութեան եւ արդարութեան, իսկ ձախ ձեռքով գաւազանը որ կը ներկայացնէր գթութիւնը :

Եղիզապէթ Բ. Անգլիոյ վեցերորդ թագուհին է եւ 39րդ վեհապետը որ կ'օծուի նոյն աբբայարանին մէջ, 1066 թուականէն ի վեր (Կարոլոս Աշխարհակալի օրէն ի վեր) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՎԸՐԷՍԹ ԼԵՌԱՆ յաղթականը, Էտուըրտ Հիլըրի, որ յաջողեցաւ ամենաբարձր գագաթը հասնիլ, 34 տարեկան է եւ քաջ լեռնագնաց : Քանի մը տարի առաջ կ'ըսէր իր բարեկամներուն.— «Օր մը Էվէրէսթի կատարը պիտի հասնիմ» : Նախապէս արշաւանքներու մասնակցած էր 1951ին եւ 1952ին : Իր առաջնորդը, Թենսինկ, ծնած է 1914ին, Հնդկաստան : Վերջին ամիսներու ընթացքին զուիցերիացի լեռնագնացներ ալ փորձեցին վերելքը, բայց չկրցան գագաթը հասնիլ : Անցեալ տարի ալ Ֆրանսացիներ փորձեցին, գնահատելի յաջողութիւններ շահելով :

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարիչները, նախագահ Շամունի եւ զնդ. Շիշագլիի տեսակցութեան առթիւ, իրազեկներ գիտել կուտան թէ մօտերս խորհրդաժողով մը պիտի հրաւիրուին արաբական երկիրներու ներկայացուցիչները, քննելու համար հաւաքական պաշտպանութեան խնդիրը : Սուրիա կ'ուզէ վերահաստատել տնտեսական միութիւնը Լիբանանի հետ :

ՑՈՒՐՏԸ ԵՒ ԱՆՁՐԵՒԸ կը շարունակուին Փարիզի մէջ, արտակարգ դժուարութիւններ պատճառելով ժողովուրդին : Կը կարծուի թէ դեռ երկար պիտի տեւէ այս ձմեռնային օդը :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՍՐԲՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք : Պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջակայից հայ ժողովուրդը :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան : Այս կիրակի ժամը 15–ին, Օրլոժի շքեղ սրահին մէջ, 145, Քուր Լաֆայէթ, Լիոն :

Դպրոցական եւ մանկական հաճելի պարեր, խմբական երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ սիրուն անակնկալներ, մարզախաղ եւ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» վարժարանի ուսուցչուհի Օր. ԸՆԾԱՅ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Կրթ. Մարմնոյ կողմէ : Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս կիրակի, ժամը 15ին :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պարեր :

Պիտի ներկայացուի «ԽԵԼՔԻՆ ՊԱԿԱՍԸ, ՔՍԱԿԻՆ ՎՆԱՍ Է» թատերական կտորը : Մուտքի տոմսերու համար այժմէն դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Վէստի Թատրոնին մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ, բարձր հովանաւորութեամբ երեսփոխան եւ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

GASTON DEFERRE ի

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. խումբերու, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին, եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական քաղաքագէտներ՝

Francis Leenhardt, Irma Rapuzzi, Jean Masse, Achile Cini.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ԱՆԺԷԼ ԱԿԻՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), Օր.ներ Յարութիւնեան, Սարգիսեան, Ժ. Գույումճեան, Մարկոսեան, Պօյաճեան, Սիմոնեան :

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր :

Ընտիր նուագախումբ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ :

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ :

Կը խօսի Տ. ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան :

Այս կիրակի, Յունիս 7ին, կէսօրէ ետք Փաթրոնաժի սրահին մէջ, ժամը 4ին :

Կը նախագահէ Տիկ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Յունիս 7ին :

Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփիւպլիքէններու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տավիտ :

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ամերիկահայ «Գէորգեան» խումբի ղեկավար հիմնադիր Պ. Աստր Գէորգեան եւ Պօղոս Գալուստեան կը մասնակցին նուագով :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին —Նոր Սերունդի մանուկներու կողմէ : Պատկեր մը եռագոյնի երգով, պարեր տոհմիկ տաբազներով ու արտասանութիւններ :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր :

Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ (Ֆր. Կապ. Խաչի Կ. Վարչութեան նախագահուհի) :

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըսըրեանի եւ Պ. Ա. Գմբէթեանի :

Երգ՝ Տիկին Մայրի Մելիքեան (Մարսէյլի Ազգ. երաժշտանոցէն) եւ Օր. Շաքէ Պէկեան (ազգային տարազով) :

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ : Նոր պարեր շքեղ տարազներով : Դաշնակի ու դափի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի : Մուտք 200 ֆրանք

Վարժարանի կարգապահութիւնը յարգելու համար կը խնդրենք հասարակութենէն ճշդապահ ըլլալ :

Վարագոյրը կը բացուի «Քօրրատօ »ով ժամը ճիշդ 14·30ին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆր. Կապ. Խաչի օղափոխութեան կայանի մանուկներուն արձանագրութիւնները պէտք է սկսին մասնաճիւղերու կողմէ : Մանրամասնութիւնները շրջաբերականներով :

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն : 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ :

Կ մասնակցին՝ ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՄՔԻՆ (տաւիղ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ) :

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ : Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըքի : Պօթ. 99·22

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կազմակերպուած՝ Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Սալ Քարլօնիա, 13 ռիւ Մաճարանի :

Վասակի պաշտպան ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

Վարդանի պաշտպան Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ժիւրին պիտի կազմուի տեղին վրայ :

Օր. ԱՆԹՈՒԱՆԷԹ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ
ԱՐՄԷՆ ՆՈՐՍԻԿԵԱՆ
Ամուսնացած

Պաղենվիլ 30 Մայիս 1953

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքավայրը : Խիստ կարեւոր օրակարգ– Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ պիտի ըլլայ «Եդիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութիւնը ամբողջ կազմով : — Հայերէնի դասերը ժամը 21·15ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը երեքին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայանալ անդամատետրներով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շրջաններու ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը : Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կոմիտէի երկու անդամները :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խըրիմեան սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՍԵՒՐԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ընկերուհի Վերժին Օհաննէսեանի տան մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, Յունիս 14ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Նաճարեանի ագարակը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Որբախնամ Մարմինին (Փարիզի Տիկն. Միութիւն) ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 8 Նոյեմբեր, Կիրակի, ժամը 16էն 24 :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 5 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7083 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2494

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

★

Տարիներէ ի վեր յայտնի կամ գաղտնի խմբակներ սրբազան պարտականութիւն կը սեպեն թշնամական ելոյթներ սարքել Մայիս 28ի դէմ: Թուղթ մրոտելով կամ ճարտասանական մարզանքներ կատարելով:

Երկրորդ Աշխարհամարտէն առաջ, նոյն թերթավարի «քաջագործութիւնը» կը փորձէին 1915 Ապրիլ 11–24ի դէմ:

Բայց նոր հրահանգներ ստացան 1945-ին: Այդ օրէն ի վեր ամարդի եւ անճոռնի խաղեր կը սարքեն, ազահանդէսը իրենց ուզած եղանակով տօնելու համար:

Եթէ չյաջողին եւ հոգեւոր պետերու շուքը չապահովեն, կ'երթան առանձին կը տօնեն, սկսելով Քօրէայի պատերազմէն եւ Ատլանտեան դաշինքէն:

Ի հարկին վրէժը կը լուծեն Մայիս 28-էն, ճոխացնելով մաղձը եւ թոյնը:

Ահաւասիկ վերջին վաւերագիրը, — կատարեալ շոշորթապատում, որուն տակ ստորագրած են երկու դիմակաւոր խմբակներ, «Ֆրանսահայ Երիտ. Միութիւն (Ժաֆ) եւ Ֆրանսահայ Մշակութային Միութիւն»: Մէկը միւսին լրացուցիչը: Մէկը աշկերտ, միւսը վարպետ:

Երէկ յիշեր էինք ողբաձայն, լեզապատառ կոչ մը այս թրքապատումէն, որ տպուած է թէ հայերէն եւ թէ ֆրանսերէն.

— Հայ ժողովուրդ, մի երթար Մայիս 28ի տօնին …

Հատուած մը եւս.

… Մայիս 28ը ազգային ցնծալի եւ պանծալի դէպք մը ըլլալէ հեռու՝ թրքական յաղթանակ մը կը վաւերացնէ:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս ծածկանուն փախուկները պատմութի՛ւն ալ գիտեն: Եւ իրար կը խառնեն կարգ մը թուականներ, տպաւորութիւն գործելու համար:

Բարեհաճեցէք հարցնել այս հրձիգներուն. —

Մինչեւ 1917 Հոկտեմբեր – Նոյեմբեր, մինչեւ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը արեւմտեան Հայաստանը Ռուսերուն եւ Հայերուն ձեռ՞քն էր:

Այդ ընդարձակ տարածութիւնը հետզհետէ կը վերաշինուէ՞ր, Սեւ Ծովու ափէն, Տրապիզոնէն մինչեւ Վասպուրական:

Կեդրոնական իշխանութիւն մը հաստատուա՞ծ էր Կարինի մէջ, հայկական նահանգները կազմակերպելու եւ գրաւումը շարունակելու համար մինչեւ Սեբաստիա եւ Խարբերդ:

Հայաջինջ Սարսափներէն ողջ մնացած բեկորները հետզհետէ վերադառնալով կը տեղաւորուէ՞ին:

Նոյն 1917ի Փետրուարին, հաստատուած ռուսական իշխանութիւնը (Կերենսկի եւ ընկ.) վճռած չէ՞ր շարունակել պատերազմը՝ Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ դէմ:

Ո՞վ քայքայեց ճակատը, վեր ի վայր հրջելով ամէն բան:

Ո՞վ արձակեց խելագար կանչը, — «Դէպի տուն», կազմալուծելով ռուսական բանակը եւ անտիրութեան մատնելով գրաւեալ նահանգները:

Երբ ռուս զինուորը «դէպի տուն» կը խուժէր խուճապահար, լքելով ամէն բան, ի՞նչ վիճակ ունէին արեւմտեան Հայաստանի մէջ ծուարած հայկական համախմբումները եւ զօրամասերը:

Սակաւաթիւ հայ զօրքը եւ կամաւորները կրնայի՞ն պաշտպանել այդ ընդարձակ տարածութիւնը — Սեւ Ծովէն մինչեւ Վասպուրական, երբ թուրք բանակները եւ խուժանը յառաջ կը խաղային սանձակոտոր մոլեգնութեամբ:

Եւ սակայն անկարելին չփորձեցի՞ն մինչեւ Երեւանի դուռները, ե՛ւ երկիր ե՛ւ ժողովուրդ փրկելու համար:

Անոնց արիւնով ներկուած չէ՞ այսօրուան ափ մը հողը:

Դեռ կը տեսնուինք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ՞

●

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԵՐԷԿ ՊԻՏԻ ՃՇԴԷՐ ԻՐ ԴԻՐՔԸ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ. Մանտէս Ֆրանս, չորեքշաբթի օր պարզեց իր ծրագիրը Ազգ. Ժողովին առջեւ:

Յայտարարութիւնը կը բաղկանար 43 մեքենագիր էջերէ եւ խոր տպաւորութիւն գործեց նոյնիսկ ընկերվարականներուն վրայ: Ընթերցումէն ետք շարք մը հարցումներ ուղղուեցան որոնց պատասխանեց թեկնածուն: Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր: Նախագահը տեսնելով որ դեռ երկար պիտի տեւէն, նիստը յետաձգեց երէկուան (հինգշաբթի): Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, առաջին անգամ է որ այսպիսի ընդհատում մը տեղի կ'ունենայ:

Ահաւասիկ Պ. Մանտէս Ֆրանսի ծրագրին հիմնական կէտերը. —

1. Հնդկաչին. — Բացարձակապէս անհրաժեշտ է թեթեւցնել Հնդկաչինի պատերազմին բեռը: Պերմուտեան կղզիներու ժողովին մէջ, ինք պիտի բացատրէ Այզընհաուըրի եւ Չըրչիլի թէ այս պատերազմը կը քամէ Ֆրանսայի կենսական ուժերը, իբրեւ ջախջախիչ բեռ մը: Այս առթիւ, «ճշգրիտ ծրագիր մը» պիտի ներկայացնէ երկու դաշնակիցներուն, պատերազմը վերջացնելու համար: Թեկնածուն մերժեց մանրամասնութիւններ հաղորդել այս ծրագրի մասին: Երկար ատենէ ի վեր ինք այն տեսակէտն ունի թէ Ֆրանսա պէտք է բանակցի լաւագոյն պայմաններով եւ քաշուի այս պատերազմէն:

2. Վերազինում. — Ֆրանսա պէտք է կրճատէ իր զինուորական ծախքերը, «ինչպէս ըրած են մեր դաշնակիցները»: Այլապէս երկրին բոլոր տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութիւնը չարաչար պիտի տուժէ, ինչ որ ներելի չէ: Ֆրանսայի լաւագոյն ռազմագէտները պէտք է գործի ձեռնարկեն ազգ. պաշտպանութեան կազմակերպումը վերաքննելու համար: Պ. Մանտէս Ֆրանս այս առթիւ ալ մերժեց մանրամասնութիւններ տալ, բայց շատ մը երեսփոխաններ բողոքեցին, լուսաբանութիւններ պահանջելով: Անոնք ուզեցին գիտնալ թէ վարչապետութեան թեկնածուն ծրագրուած զօրաբաժիններու կրճատո՞ւմ կը պահանջէ թէ կ'ուզէ փոխել բանակին պարտականութիւնները:

3. Չէզոքութեան խնդիր. — Պ. Մանտէս Ֆրանս վնասակար կը գտնէ չէզոքութիւնը, վասն զի Ֆրանսա չի կրնար մասնակցութենէ խուսափիլ, եթէ պատերազմ ծագի, հետեւաբար իր խաղաղութիւնը պահպանելու համար պարտաւոր է գործակցիլ ամբողջ աշխարհի խաղաղութեան դատին:

4. Զօրս Մեծերու ժողովի մասին. — Թեկնածուն կը յուսայ թէ այդ ժողովը պիտի գումարուի, հետեւաբար իւրաքանչիւր պետութիւն պէտք է մասնակցի յառաջ կապէս պատրաստուելով:

5. Մ. Նահանգներուն հետ. — Ֆրանսա պարտաւոր է վերջ տալ ներկայ վիճակին յանուն իր անկախութեան: Այդ վիճակը այն է որ Ֆրանսա ծանրապէս կախում ունի ամերիկեան օգնութենէն: Երկրին ռազմական կազմակերպութեան երկու երրորդը օտարին պարգեւն է: Հնդկաչինի պատերազմական ծախքերուն կէսը եւ ազգ. ելեւմուտքի բացին կարեւոր մէկ մասը նոյնպէս օտարին պարգեւն է: Որպէսզի Ֆրանսա կարենայ լիովին իր ազդեցութիւնը արժեցնել արտաքին գործերու մէջ, պէտք է կրճատէ զինուորական եւ ուրիշ ծախքեր, որպէսզի չստիպուի արտակարգ օգնութիւն խնդրել Ամերիկայէն:

6. Եւրոպական բանակ. — Ինք պիտի

ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը, Պ. Մալիք, յունիս 3ին երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլի հետ: Նախաձեռնութիւնը առանձնած էր խորհրդային դեսպանը, ինչ որ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց: Պաշտօնական շրջանակները գաղտնի կը պահեն մանրամասնութիւնները: Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, Պ. Մալիք մասնաւոր հրահանգ ստացած էր իր կառավարութենէն, պարզելու համար անոր տեսակէտը Չորս Մեծերու ժողովի մը մասին: Ուրիշներ ալ կ'ենթադրեն թէ ռուս դեսպանը, որուն առաջին գործը եղած էր մերժել Անգլիոյ հրաւէրը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին քննութեան համար, խօսած է նաեւ այս մասին:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Չըրչիլ այս առիթէն ալ օգտուած է, «անձնական դիւանագիտութիւն» փորձելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայուի տեսակցութեան:

Ուրիշ նշանակելի դէպք մը, միշտ Չորսերու ժողովին առնչութեամբ. — Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը դեռ նոր հաղորդեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին մասնաւոր պատուիրակը, Պլանքէնհօրն, գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցած է Պ. Ֆ. Տըլլըսի հետ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը զարմանան որ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

հինդրէ որ խորհրդարանը վաւերացնէ այդ ծրագիրը գոնէ մինչեւ Հոկտեմբեր, երբ տեղի կ'ունենան Գերմանիոյ երեսփ. ընտրութիւնները: Այս խնդիրն ալ պիտի քննուի Պերմուտեան կղզիներու ժողովին մէջ:

Պ. Մանտէս Ֆրանս անհրաժեշտ կը գտնէ որ Ֆրանսա եւ Անգլիա աւելի սերտօրէն գործակցին միջազգային խնդիրներու մէջ:

Վարչապետական յայտարարութիւնը մանրամասնօրէն պարզելով ելմտական եւ տնտեսական յարաճուն տագնապին պատճառները, կարգ մը հիմնական բարենորոգումներ կ'առաջարկէ: Եւ իր կարգին լայն իրաւասութիւններ, ի հարկին հրամանագիր – օրէնքներով գործելու համար: Այդ հրամանագիրները անմիջապէս գործադրելի են, բայց ենթակայ խորհրդարանին վաւերացման: Եթէ մերժուին, մեքենաբար կը դադրին: Իր ուզածը այն է որ խորհրդարանը դիւրացնէ կառավարութեան աշխատանքը, սերտ գործակցութեամբ: «Ձեզմէ իւրաքանչիւրը որ թեր պիտի քուէարկէ այսօր, պարտաւոր է կառավարութեան հետեւիլ անոր լաւ թէ գէշ օրերուն, ցորչափ ան չէ դրժած իր յանձնառութիւնները:

Միջազգային շատ կարեւոր ժողով մը պիտի գումարուի քանի մը շաբաթէն: Չեմ կրնար ըմբռնել որ վաղը կազմուած կառավարութիւն մը տապալի մինչեւ այդ օրը: Եթէ ազգ. ժողովը վաւերացնէ պաշտօնս, առով իսկ կը պարտաւորուի իմ պահանջած լայն իրաւասութիւններս շընորհել գալիք օրերու մէջ»:

ԾԵՐԱՆՈՑ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Մոնմարանսիի երկրորդ հանգստեան տան համար արձանագրուած եւ ընդունուած հայրենակիցները պարտաւոր են սպասել ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՏԱՆԱՆ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացանք. —

Ստեփան Սրապեանէ (Միլան) 5000 ֆր.:

Նոյնպէս 5000 ֆրանք կը նուիրէ «Հայբոյժ»ի տարածման համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԱՄԵՆԱՅՆ ՅԱՄԱՌՈՒԹԵԱՄԲ

Հիւս. Ամերիկայի «առանձնաշնորհեալ» թեմը առաջնորդ մը ունի, Տիրան արք. Ներսոյեան:

Աստուածաբան, անգլեւսաքսոն համալսարան աւարտած, «յառաջդիմական» յատկութիւններով ուռած երիտասարդ իշխանաւոր մը:

Տարին տասներկու ամիս կը զբաղեցնէ իր հօտը, գործակիցները եւ մամուլը:

Իր չար բախտէն, ամէնէն շատ իր գործակիցներն են որ կը տրտնջան: Եւ կծու խօսքեր կ'ուղղեն, պարբերաբար:

Պատմական պիտի մնայ իր վերջին ելոյթը:

Տիրան արք. իր հմտութիւնը ապացուցանելու համար, Հայ. Եկեղեցին կը կոչէ «օրթոտոքս», իբրեւ հոմանիշ «ուղղափառ»ի:

Բազմաթիւ բողոքներ եղան այս նորօրինակ մկրտութեան դէմ, որ ոչ միայն խորթ կը հնչէ, այլ եւ տեղի կուտայ լուրջ թիւրիմացութեանց:

Մանաւանդ որ, արքեպիսկոպոսը զայն կը գործածէ նաեւ անգլերէն, իր քարոզներուն, գիրքերուն, յօդուածներուն մէջ:

Այս յամառութեան դէմ ըմբոստացած է, այս անգամ, ռամկավար վաստակաւոր մը, Բժ. Յովհաննէս Ծովիկեան:

Իրենց պաշտօնաթերթը, Պայքար, Մայիս 9էն ի վեր կը հրատարակէ բժշկին մէկ յօդուածաշարքը: (Վեցերորդ եւ դեռ շարունակելի):

Առաջին յօդուածէն կ'իմանամ թէ անցեալ 1952 Հոկտ. 11 – 12ին, իրենց երեսփ. ժողովը գրեթէ միաձայնութեամբ որոշեր է «օրթոտոքս» բառը ջնջել բանաձեւէն:

Եւ սակայն, Տիրան արք. յամառօրէն կը շարունակէ գործածել այդ բառը:

Բժ. Ծովիկեանն է որ կը վկայէ (Պայքար, 12 Մայիս).

— «Սակայն մեր Սրբազան առաջնորդը ոչ միայն չարդարացուց իր համայնքին ակնկալութիւնները ու չհրաժարեցաւ իր նորոյթը ամերիկահայ հաւատաւոր հասարակութեան վրայ պարտադրելու փորձերէն, այլ ինքն եղաւ առաջինը, որ խնդիրը մամուլին յանձնուիլը թոյլատրեց»: Եւ այլն:

Եւ երեւակայել որ այս արքեպիսկոպոսը թեկնածու է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան …

ՎԱՀԷ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

Վաղը շաբաթ Հայաստանի անկախութեան 35րդ տարեդարձը կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, արտակարգ պատրաստութեամբ: Պիտի տեւէ մինչեւ լոյս:

Հովանաւորութիւնըստանձնած է Մարսէյլի ընկերվարական քաղաքապետը, Պ. Կաստոն Տէֆէռ, նախկին նախարար եւ երեսփոխան: Պիտի խօսին նաեւ ուրիշ ֆրանսացի բարեկամներ:

Յայտագիրը կը բաղկանայ այլազան բաժիններէ, — բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ ուրիշ անակնկալներ:

Կազմակերպիչ յանձնախումբը մեծ զոհողութիւններ ստանձնած է, արժանավայել տօնակատարութիւն մը ապահովելու համար: (Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ):

1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՕՐԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ապրիլի կէսերին Բ. զօրաբանակի պետ զօր. Սիլիկեանի տրամադրութեան տակ էին Երեւանեան նահանգում Ե. եւ Զ. գունդի մէկ գումարտակը եւ Վանի Ա. եւ Բ. գունդերը 28 թնդանօթով :

Հայկական Պարի Բարթողեան բարձունքները պաշտպանող Վանի այդ երկու գունդերը ապրիլ 27ին ենթարկուեցան յարձակման եւ փոխախակի կռիւներից յետոյ նահանջեցին Օրգով – Արհոջի վրայով Խալֆալու – Սուլթանապատ :

Օգտուելով տեղական Թիւրքերի եւ Քիւրտերի օժանդակութիւնից եւ ստանալով նորանոր ուժեր, Մայիսի կէսերին Թուրքերը դիմեցին ընդհանուր յարձակման : Այսպիսով Արարատեան դաշտը, Կարսի եւ Գիւմրու անկումից վերջ, բոլոր կողմերից շրջապատուեց թշնամիներով : Դժբախտութիւնը մեծանում էր նաեւ ըստեղծուած պարէնաւորման սուր տագնապով: Երկաթուղին չէր գործում. Երեւան Դիլիջան խճուղին բռնուած էր աննպատակ վեր ու վար դիմող յուսահատ ազգաբնակչութեամբ, որով նոյնիսկ ճանապարհ չկար զօրքի շարժումների համար:

Կացութիւնն անտանելի էր, ժպիտ չկար մարդոց դէմքերին : Երեւանի փողոցներում յուսահատ ամբոխի ջղաձգական եռոյթներն էին տեղի ունենում. իւրաքանչիւրը փրկութեան ելք էր որոնում, եւ այդ չգտնելով՝ մեղադրում Ազգ. Խորհուրդը: Խելակորոյս ամբոխը լսում էր մի պատահական հացթուխի, որ շաղակրատում էր փողոցում, փորձում էր դիկտատոր դառնալ՝ փրկելու ժողովուրդը կորուստից: Հայրը դիմացս բերեց չափահաս աղջիկները՝ խնդրելով վերցնել մեզ հետ, որպէսզի Թիւրքերի ձեռքը չընկնեն :

Ստիպուած էինք առնել դրանց զօրքի մէջ եւ առաջ տանել մեզի հետ: Ո՞ւր... չգիտէինք: Ո՞ւր էր ուզում փախչել ժողովուրդը, տեղ չկար, Շարուր-Նախիջեւանը՝ Պարսկաստանի ճանապարհը, կտրուած էր մեզնից: Ճակատից՝ Սիլիկեանի զեկոյցներն էլ մխիթարական ոչինչ ունէին : Գլուխը կորցրել էր, Ազգ. Խորհուրդը. իւր ամբողջ կազմով (Արամ, Ս. Թորոսեան, Դ. Զուբեան, Երեւանի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս Մուրադբէգեան, Յ. Մելիքեան, Խաչատրեան) անվերջ նիստեր էր գումարում եւ կացութիւնը փրկելու մի ելք որոնում : Երեւանի պարէտ Ա. Շահխաթունին, անկախ իւր զինուորական զբաղումներից, ստիպուած էր ճակատի զինուորների պարէնի խնդիրներն էլ հոգալ :

Այդպիսի պայմաններում Թուրք զօրքերը Մայիս 21ին մօտեցան Սարդարապատին: Սիլիկեանն ունէր իւր տրամադրութեան տակ շուրջ տասը հազար զինուոր, հետեւեալ կազմով.—

4րդ գունդ՝ 1500 զինուորով, 5րդ՝ 800 ասպատակ (պարտիզանական), Ա. գունդը 1200, Երզնկայի գունդը՝ 700, Մակուինը 300, Պարէտի գումարտակը 200, Վանի Ա. եւ Բ. գունդերը 2500, Բ. ձիաւոր գունդը 800, յատուկ հեծելազօրքը՝ 500, ժողովրդական հերոսներ՝ Սմբատ - Դալի Ղազար – Մուրատի գունդերը 500, եւ չորս մարտկոց 16 թնդանօթներով :

Սրանց մի մասը Դրոյի ղեկավարութեամբ Բաշ Ապարան ուղղուեց, միւսը՝ Դանիէլ բէգ Փիրումեանի հրամանատարութեամբ, Սարդարապատի դաշտն ուղղուեց: Ճակատի ընդհանուր հրամանատարն էր զօր. Սիլիկեան, սպայակոյտի պետը՝ գնդ. Վեքիլեան, որ գծել էր կռուի ընդհանուր պատկերը :

Կացութիւնը շատ վտանգաւոր էր, փոքրաթիւ մի բանակ ստիպուած էր դէմ կենալ իրենից քառապատիկ աւելի, լաւ կազմակերպուած փորձ ու յարաճուն մի ուժի, որի պակասն էլ լրացնում էին Թիկունքի չարակամ մահմէտականները՝ ատամ կճրտացնելով եւ սպասելով այն պահին, երբ պիտի տիրանային հայութեան ստացուածքին ու գեղանի աղջիկներին : Երեւան - Վաղարշապատ - Աշտարակ, կըտրուած էին իրարից :

Եւ յանկարծ, ծանր կացութեան առջեւ ընկճուած հայութիւնը, պարզ տեսնելով դարհուրանքը, թօթափեց թմրութիւնը եւ անկազմակերպ, մէկը միւսից անկախ, տարէց ու պատանի, ճակատ դիմեց, գոչելով՝ մահ կամ ազատութիւն: Այստեղ իւր խոշոր դերն ունեցաւ Հայ. Եկեղեցին:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որ հակառակ Ազգ. Խորհրդի առաջարկին, վճռապէս մերժած էր ձգել Էջմիածնի դարաւոր պարիսպները եւ վանքի պատերին ապաստանած ժողովուրդը, ինչպէս միշտ արել էր հայութիւնը վտանգի պահուն, յուսահատութեան փոխարէն, ճակատ ուղղեց յանձին իր Ղեւոնդ Երէցի՝ Գարեգին եպիսկոպոսը, որ մենակ չէր՝ իւր հետ էին նաեւ բոլոր հոգեւորականները :

Մայիս 23ին Թուրքերը յարձակեցան Բաշ Ապարանի վրայ, բայց յետ շպրտուեցան, իսկ 24ին դիմեցին փախուստի: Մայիս 28ին բոլոր ճակատների վրայ նրանք նահանջում էին :

Այսպիսով կռուի բոցերի մէջ եւ ծանր երկունքով, ծնաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Ոգեւորուած Սիլիկեանը մտադիր էր Թուրքերին քշել նաեւ Կարսից, վերադարձնել մեր բերդը, ազատել Գիւմրին, բայց Բաթումի ժողովը հաշտութիւն կնքելով՝ սառն ջուր լցրեց նրա գլխին : Պարտուած Թուրքը ըստ այդ պայմանագրի, յաղթականօրէն գծեց իր սահմանները, որոնք Երեւանից եօթը քիլոմեթր հեռու էին միայն: Այնուամենայնիւ ըստեղծուած էր մեր Անկախ Հանրապետութիւնը շնորհիւ իւր արի մարտիկների, որոնք համակ զոհաբերութեամբ՝ մեր երկիրն էին պաշտպանում թշնամուց եւ չէին թողնում նրան սրբապղծել մեր սրբազան վայրերը, այնպիսի հպարտութեամբ, ինչպէս իրենց նախորդները դարերի ընթացքում, ամէն անգամ, երբ մեր երկրի գլխին ծառանում էր վտանգը :

Նրանք անում էին այդ՝ յանգելու տրամաբանական եզրակացութեան — ազատ պահելու համար մեր հողը օտարի ոտնձգութիւնից, որպէսզի մեր տանը մենք էլ շնչելու եւ մեր ստեղծագործական հնարաւորութիւնները զարգացնելու միջոց ունենանք:

Եւ նրանք իրագործեցին մի պահ այդ բանը: 1918ի սովալլուկ, մռայլ ու մահացող երկիրը 1919ին, զարմանք պատճառելով անգամ ականատես Ամերիկացուն, ոտքի կանգնեց եւ սկսում էր արդէն դրախտի վերածուել :

×

Այժմ մի պահ մտովին մենք էլ գնանք Անկախ Հայաստանի մայրաքաղաքը՝ Երեւան, եւ մասնակցենք Անկախութեան տարեդարձի՝ Մայիս 28ի, տօնակատարութեան :

Գարնանային զուարթ ու արեւոտ մի առաւօտ է: Փողոցները եռում են մեծ բազմութեամբ, որոնց ափերին, փոքրիկ դրօշակները պարզելով շարուած են մայրաքաղաքի դպրոցականները : Աբովեան պողոտայի պարէտի հրապարակում շարուած են Հայաստանի կառավարութեան անդամներն ու պատգամաւորները՝ խորհրդարանի առջեւ, լսւում է զինուորական նուագը եւ կուռ շարքերով տողանցում են հայ զօրքերը՝ Երեւանի գունդը, Կարնոյ գունդը, Զէյթունի գունդը, Մշոյ գունդը՝ ազգագրական զինուորական տարազով: Դրանց ներկայացնում է Հայոց ըսպարապետը կառավարութեան եւ խորհրդարանի նախագահներին: Ոգեւորութիւնը ի տես այս ամէնի, աննկարագրելի է. շատերի աչքերից հոսում են ուրախութեան ու հրճուանքի արցունքներ : Վաստակաւոր գիտնականը՝ Մանուկ Աբեղեան, որ Էջմիածնի ճեմարանում, միւսների հետ, այս օրն էր կազմակերպում գաղափարաբանօրէն, մի պահ թողած իւր գիտնականի գրասենեակը, դիտելով մեր զօրքերի հոյակապ տողանցքը, որ տեղի էր ունենում շնորհալի ճարտարապետ Թամանեանի յաղթական կամարների տակ, կորցրած իր պաղարիւնը եւ հանելով գլխարկը գոչում է միւսների հետ.

— «Կեցցէ եւ թող շատ ապրի Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Զօրքերի տողանցքին հետեւում են գեղեցկօրէն ու ծաղիկներով զարդարուն խորհրդանիշ – ինքնաշարժերը, որոնցից մէկը՝ լեցուն ազգագրական տարազներով պճնուած հայուհիներով, խորհրդանշում է Կարինը, միւսը՝ Վանը, երրորդը՝ Զէյթունը, չորրորդը՝ Կիլիկիան : Դրանք խորհրդանիշից զատ արտայայտիչն էին նաեւ մեր ցանկութեան,— անխախտ հաւատք, որ մի օր մենք տիրանալու ենք մեր ամբողջական հայրենիքին :

Ապա առաջ է շարժւում աշխատանքի բանակը: Նորէն անցնում են բեռնատար ինքնաշարժերը, որոնց մէջ տպագրական աշխատողներից մէկը շարում է, միւսը տպում է, տպագրուած այդ թերթիկները ցրում է հասարակութեան՝ գովերգելով մեր վերածնուող հայրենիքը :

Այսպէս էինք տօնում մենք մեր երկրի անկախութեան տարեդարձը Հայաստանի մայրաքաղաքում: Պիտի վարանե՞նք յուսալ, որ անցած եւ երազի վերածուած այս օրերը նորէն պիտի գան, երբ Ռուսն ու Թուրքը պիտի ստիպուին քաշուիլ մեր երկրից դէպի իրենց աշխարհները եւ հնարաւորութիւն կը տան մեզ կրկին տէր կանգնելու մեր ստացուածքին:

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՋԱՐԵԱՆ

Յ. Գ.— Սոյն գրութեան թուականներն ու փաստական մասերը քաղել եմ Ս. Վրացեանի, «Հայաստանի Հանրապետութիւն» աշխատութիւնից, որ շատ կողմերով այսօր մի Հանրագիտարանի դեր է կատարում նման գրութեանց համար :

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴԸ

Ո՞վ է սա մարդը՝ որ ձեռքը պայուսակ մը՝ արագ արագ կը քալէ, առանց շուրջը նայելու: Մտազբաղ երեւոյթ մը ունի ան: Չի հետաքրքրուիր շուրջը անցած դարձածով, եթէ կապ չունի իր գործին հետ :

Կը մտնէ սրճարան մը՝ ոտքի վրայ հապճեպով զովացուցիչ մը կ'առնէ, իսկ եթէ ձմեռ է տաք բան մը կը խմէ, կազդուրուած եւ աշխուժացած դուրս կ'ելլէ եւ դարձեալ կը վազէ: Եւ վերջապէս դուռ մը ներս կը մտնէ, կը թաւալի սանդուղներէն վեր, դրանը առջեւ պահ մը կանգ կ'առնէ եւ դուռը կը զարնէ :Հոդ է որ շունչ մը կ'առնէ մինչեւ դրան բացուիլը:

Գործի մարդն է ան :

Ոմանք կ'ըսեն թէ ընդոծին յատկութիւն մըն է գործի մարդ ըլլալը: Ըստ իս սխալ է այդ գաղափարը : Իզմիրցիները խօսք մը ունին — «Գործի մարդու որդը արթնցած է իր մէջ»:

Այս խօսքը կուգայ հաստատել իմ տեսակէտս, թէ ամէն մարդու մէջ կայ գործի մարդու որդը: Խնդիրը կը կայանայ զայն արթնցնելուն մէջ, սակայն ի՞նչպէս: Ահա հոս է որ մարդուն անհատականութիւնը մէջտեղ կ'ելլէ :

Գործի մարդ ըլլալու համար երկու միջոց կայ: Առաջին՝ գիտականը, այն որ կը սորվեցնեն դպրոցներու, առեւտրական վարժարաններու մէջ: Հոս մանրադէպ մը միտքս կուգայ :

Պոլիս կը գտնուէի: Փարիզի առեւտրական վարժարանի ուսանող մը արձակուրդի առթիւ վերադարձած էր իր ծնողքին մօտ: Օր մը մեր բարեկամներէն մէկը ըսաւ անոր.— «Հալէպէն իւղ բերած եմ եւ չեմ կրնար ծախել, դուն որ առեւտրական վարժարան կը յաճախես, ըսէ տեսնեմ, ի՞նչ պէտք է ընեմ ապրանքս ծախելու համար»: Մեր ուսանողը չկրցաւ պատասխանել, բայց յանցանքը իրենը չէր, որովհետեւ 32 տարի առաջ առեւտրական ծանուցումը այսքան չէր զարգացած: Այսօր գիտութեան կարգը անցած է, եւ դպրոցներու մէջ կ'աւանդուի : Եթէ մեր ուսանողը այդ գիտութենէն տեղեկութիւն ունենար պատշաճ պատասխան մը պիտի կրնար տալ :

Գործի մարդ ըլլալու երկրորդ միջոցը մեր գիտցածն է,— հայկականը, շուկայի քերականութիւնը :

Շատ կը սիրեմ հայ խանութպաններէ ապրանք գնել: Քեզ կ'ընդունի ժպիտը երեսին, քաղաքավար եւ հաճոյակատար ուզած ապրանքդ առջեւդ կը դնէ, երբ չհաւնիս ուրիշ մը, անոր ալ չհաւնիս՝ երրորդ մը, չորրորդ մը եւ ամբողջ խանութին ապրանքը առջեւդ կը թափէ : Հայ խանութպանին կրնաս ըսել .— Ապրանքդ դէշ է, վար տեսակ է: Ան մտիկ կ'ընէ առանց բարկանալու, առանց նոյնիսկ յօնքերը պռստելու: Միայն կը ջանայ քեզ համոզել որ ըրած գնահատումդ ճիշդ չէ : Կը պատահի որ խանութէն դուրս կ'ելլես առանց բան մը գնելու : Դարձեալ ժպիտը երեսին քեզի կ'ըսէ .— «Կը յուսամ թէ յաջորդ անգամ պիտի կրնամ ձեզի բան մը հաւնեցնել :

Արեւմուտքցի խանութպանը ընդհանրապէս չունի այս համբերութիւնը : Ան առջեւդ կը դնէ ապրանքը, եթէ չհաւնիս երկրորդ մըն ալ, եթէ անոր ալ չհաւնիս չոր «ուրիշ չունիմ» մը կ'ըսէ, առջեւէդ կը վերցնէ եւ իրենց տեղերը կը դնէ: Դուն ալ ամօթահար դուրս կ'ելլես եւ անգամ մըն ալ այդ խանութէն ներս ոտք չես դներ:

Ի՞նչպէս է հայ յաճախորդին վերաբերմունքը հայ խանութպանին հանդէպ: Մեծ մասով բացասական : Տուն կ'երթայ, աչք մը կը նետէ առած ապրանքին վրայ : Կը պատահի որ չնչին թերութիւն մը կը տեսնէ որ վրիպած է խանութպանին ուշադրութենէն: Անմիջապէս «իշտէ» ասանկ է, Հայու հետ գործ չըլլար»: Մինչդեռ օտարէն առած ապրանքին աւելի մեծ թերութեան աչք կը գոցէ :

Մինչեւ հոս ընդհանուր ակնարկ մըն էր հայ առեւտրականներու մասին: Այժմ ամփոփուելով փարիզահայ առեւտրականներուն վրայ, մեր ոտքերը կ'ուղղուին դէպի Թռեվիզ փողոց: Հոն հայ նպարավաճառները Արեւելքը փոխադրած են Փարիզ, Արեւելքի բոյրը կայ զոր միայն Փիէռ Լօթի չէր գնահատողը: Բայց թողլով բանաստեղծութիւնը մտնենք խանութէ մը ներս, Շիրակի ամբարի մը պէս լեցուն : Հոն Փոքր Ասիան ներկայացուած է իր բերքերով մինչեւ «քիշնիշ»ը եւ այծեղջիւրը որ հակառակ իր ծուռումուռ, սեւուլիկ, անհրապոյր կերպարանքին կը գգուէր մեր քիմքը եւ Կաղանդի սեղաններու վրայ Թուզին եւ արմաւին քով իր պատուաւոր տեղը ունէր: Չէ մոռցուած նաեւ Կիլիկեցիներուն այնքան սիրած կարմիր ոսպը :

Թռեվիզ փողոցէն անցնինք շատ մօտիկ Լաֆայէթ փողոցը: Հոն կը տեսնենք Հայեր, որոնք սուրճի կամ գարեջուրի երկու ումպի միջեւ առեւտրական սակարկութիւններ կ'ընեն :

Ի՞նչպէս չյիշել Պելվիլը, կօշիկի մայրաքաղաքը: Հոն կը հիանանք մեր հայրենակիցներու ձեռներէցութեան եւ մանաւանդ գործերուն վրայ : Շատեր կօշկակարութիւնը գեղարուեստի մը վերածեր են : Անիրաւութիւն պիտի ըլլար եթէ այցելութիւն մըն ալ չտայինք լոքումի, հէլվայի եւ արեւելեան խմորեղէններու աշխատանոցներուն: Անոնք կը գանգատին թէ հետզհետէ կը պակսի յաճախորդներուն թիւը : Տարբեր կերպով չէր կրնար ըլլալ: Երեւի Փարիզահայերուն ճաշակը նրբացած է եւ անոնք ալ Ֆրանսացիներուն նման շատ անուշ բան չեն սիրեր եղեր եւ փախլավա, լոխմա, պուռմա, թուլումպա, թռիկօճա ուտելու տեղ կը նախընտրեն եղեր մօքա, պապա եւն.:

Մածունի գործը շատոնց դադրած է, գոնէ Փարիզի մէջ, հայկական ըլլալէ : Այսօր կան ամէն ամէն ազգի մածուն շինողներ, գլուխն ըլլալով Ֆրանսացիները: Իրարու հետ մրցումի ելած են լաւագոյնը ներկայացնելու համար ամաններու ձեւի տեսակէտով :

Իրիկունն ալ երթանք հայկական ճաշարան մը: Հոն են անխուսափելի ինճէ սազը եւ արեւելեան երգչուհին, բայց գործը գործ է: Հայ ճաշարանապետը շատ լաւ գիտէ որ արեւելեան մեղեդին եւ օղին իրարու յարմարած են դրամ հոսեցնելու համար :

Երբ գրիչը ձեռք առի իմ նպատակս փարիզահայ առեւտրականներու պատկերը գծել չէր : Չեմ գիտեր ինչպէս եղաւ հոն յանգեցայ :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Նախանցեալ կիրակի, 24 Մայիս, տեղի ունեցան Ֆութպոլի Ֆրանսայի ախոյենական փրօֆէսիոնէլ Ա. եւ Բ. 34րդ շարթուան եւ վերջնական մրցումները :

Գլխաւոր մրցումն էր Սթատ տը Ռէնս–Սթատ Ռընէ (առաջին խումբին դաշտին վրայ), հասոյթը 1.405.400 ֆրանք: Ներկայ էին նաեւ Իտալիոյ եւ Պ՛լժիոյ ֆութպօլի դաշնակցութեան ներկայացուցիչները եւ ակումբներու պատկանող ականաւոր դէմքեր, ի միջի այլոց Ռէնսի նահանգապետը, երկու նախագահներ, եւ մարզիչ Սարգիս Կարապետեան :

Սթատ տը Ռէնս՝ երկրորդ անգամ խըլեց Ֆրանսայի ախոյենութիւնը, ջախջախելով Սթատ Ռընէն 5–1 եւ նշանակելով ընդհանուր դասաւորման մէջ 48 կէտ:

Սարգիս Կարապետեանի միջազգային աշակերտը Ռօպէռ Ժօնքէ (Թիւ հինգ), ջերմ գնահատանքներու արժանացաւ : Կ'ըսուի թէ Իտալիոյ երեւելիները 40 միլիոն ֆրանք տրամադրած են, յափշտակելու համար Ժօնքէն ...: Բայց Ռէնսի ականաւորները կը մերժեն զայն ծախել:

× Ֆրանսայի բաժակի ֆինալ մրցումները տեղի ունեցան Մայիս 31ին, Քոլոմպի դաշտին վրայ քսան միլիոն հասոյթով: Լիլ յաղթեց Նանսիի 2–1:

× Համաշխարհային ֆութպոլի ախոյենութեան մրցումները տեղի ունեցան Մա–

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր Ե. Թաղապետարանի ընդարձակ սրահը նեղ կուգար այն բազմութեան որ փութացած էր իր յարգանքի տուրքը տալու անկախութեան հերոսներուն:

Այս տարի նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը:

Առաջին շարքին վրայ տեղաւորուած էին Կովկասեան Հանրապետութեանց ներկայացուցիչները:

Բացումը կատարուեցաւ Մարսէյէզով եւ Մեր Հայրենիքով:

Օրուան նախագահը, ընկեր Հրանդ Սամուէլ բացման խօսքին մէջ ըսաւ.

— 1918 Մայիս 28ին Հայաստան իր անկախութիւնը գտաւ շնորհիւ իր բոլոր զաւակներու անհուն զոհողութեանց: Դարերով օտար տիրապետութեան տակ տուայտող ժողովուրդը իր պատմութեան ամէնէն մռայլ օրերուն անգամ չկորսնցուց հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը: Շրջապատուած թշնամի եւ այլակրօն ազգերով, հայ քրիստոնեայ ժողովուրդը ջերմօրէն փարեցաւ իր կրօնքին եւ հայրենի հողին: Մէկ դար առաջ հայկական նոր վերածնունդի ռահվիրաները ճամբայ բացին դէպի հայրենիքի ազատագրութիւնը: Գրագէտներու եւ բանաստեղծներու հայրենաշունչ կոչերը մարմին առին, հրապարակ բերելով յեղափոխական սերունդ մը, որ սորվեցուց թէ միայն զէնքով կայ հայուն փրկութիւն: Հայ ժողովուրդը իր զաւակներուն կէսը զոհ տուաւ՝ անկախութիւն ձեռք բերելու համար: Թուրքը կոտորեց մեզ, արգիլելու համար ազատ Հայաստանի մը կազմութիւնը, բայց սխալեցաւ իր հաշիւներուն մէջ: Այս հանդիսաւոր պահուն, մեր մտածումները կ'երթան աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներուն՝ որոնք 1895էն մինչեւ 1918 իրենց արիւնը տուին կերտելու համար ազատ եւ անկախ Հայաստանը: Յարգանք անոնց յիշատակին»:

Նոյն իմաստով խօսեցաւ նաեւ ֆրանսերէն ճառ մը:

Առաջին բանախօսն էր ընկերուհի Էլէն Բիւզանդ.

— «Ազգերու գոյութեան պայքարներէն ծնած են դիւցազնավէպեր: Հայ ժողովուրդն ալ ունեցած է փառքի օրեր պատմութեան մէջ: Այդ դիւցազնավէպերէն կարելի է յիշել Հայկի եւ Բելի պատմութիւնը: Հայկը յանուն ազատութեան կռուեցաւ հսկայ Բելի դէմ եւ յաղթեց: Ունինք Վարդանանց պատերազմը, Ցագկերտի նման թաղաւորին դէմ կռիւ մղեցին հայ իշխանները փոքրաթիւ զօրքով, յանուն ազատութեան: Ի՞նչ կը ներկայացնէր 1918-ին հայ ժողովուրդը: Ռուսը քաշուեր էր իր երկիրը յանուն յեղափոխութեան, իսկ Թուրքը առիթէն օգտուելով կ'ուզէր բնաջնջել ամբողջ Հայաստանը: Իշխաններ չկային, բայց հայ ժողովուրդը մէկ մարդու նման ոտքի կանգնեցաւ, վերջին տարիներու յեղափոխական քարոզութիւններէն դիւցազնացած՝ ու յաղթեց: Մայիս 28ը մեզի նուէր չէ տրուած: Եթէ նուէր էր ինչո՞ւ չտրուեցաւ, Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի կռիւներէն առաջ: Մայիս 28ը, բոլոր հայ ժողովուրդի արիւնով ձեռք բերուած ազատութիւնն է: Հայ հերոսները իրենց սուրերու ծայրերով գծեցին նոր անկախութիւնը եւ այս Հայութեան պատիւն է ու բոլորին կը պատկանի, պատմութեան մէջէն չի կրնար ջնջուիլ: Ով որ կ'ուրանայ այդ դիւցազնամարտը, ուրացած կ'ըլլայ իր ազգը»:

Երկրորդ բանախօսն էր պրոֆ. Տոռոմեանց, որ նկարագրեց թէ ամէն ժողովուրդ իրաւունք ունի ազատութեան, թէ կան փոքր ժողովուրդներ որոնք մեծ գործեր կատարած են եւ աւելի կենսունակ են կարծես քան մեծ ազգերը: Այն ժողովուրդները որ զօրաւոր կամք ունին, չեն մեռնիր բնաւ, կ'ունենան միայն ժամանակաւոր դժուարութիւններ: Զօրաւոր կամքի պակասի պատճառաւ անհետացան մեզի ժամանակակից շատ մը ժողովուրդներ: Հայը պէտք չէ կորսնցնէ իր հաւատքը: Ան կոչուած է մեծ դեր կատարելու պատմութեան մէջ»:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ խօսք առաւ Ն. Նիկողոսեան.

— «Ամէն տարի խնդութեամբ կը տօնենք Մայիս 28ը, սակայն ունինք նաեւ կսկիծ, երբ կը մտածենք որ մեր պապենական հողերը կը մնան ոսոխներու ձեռքը: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին անունով կ'ողջունեմ այս հանդիսաւոր օրը: Երիտասարդութեան հաւատքը միշտ վառ կը մնայ վաղուան համար: Բոլոր մեծ քաղաքներու մէջ արձաններով կը փառաբանեն ազգային հերոսները: Հայ ժողովուրդն ալ ունի հայ երիտասարդութեան կամքի եւ ամրապնդուած հաւատքի անխորտակելի յուշարձան մը»:

Նախագահը կարդաց ուղերձ մը Կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութեան կողմէ:

Յայտագրի երկրորդ մասը կը կազմէր գեղարուեստական բաժինը: Աւետիս Քիւփէլեան երգեց «Հայրենիքը» եւ «Խ. Աբովեան»ը: Պ. Զ. Մելիքեան ջութակի վրայ նուագեց երկու կտորներ: Օր. Աստղիկ Առաքելեան երգեց «Պճինկօ»ն եւ Ալան Յովհաննէսի «Նազանին» ու ժողովուրդի խնդրանքին վրայ Ալէմշահէն կտոր մը: Թառիստ Գարեգին մեզի տուաւ հայկական կտորներ: Երգերուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր Ժ. Կավար:

Վերջին մասը վերապահուած էր Նոր Սերունդի պարախումբին, որոնց կ'ընկերանար դաշնակով Տիկին Թորոսեան: Օրիորդներու խումբը պարեց Ղարսայ ջուբը, դաշնաւորուած Մեսումենցի կողմէ, իսկ մանչերու խումբը պարեց Նանա Նանա Ղարապաղի ժողովրդային պարը:

Մենապարեր կատարեցին Օրիորդներ Լիւսի Յակոբեան (Էնդէլի), Էլիզ Նոբելեան (ժողովրդային պար), Աշխէն Գրխեան (Ուզուն տէրէ): Երկսեռ խումբը ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Շօթա Ապաշիձէի, պարեց Տաղստանի լեռնապարը: Ողբացեալ Արշակ Ջամալեանի Թոռնիկը, Էվլիտա պարեց «Լըկուր»ին, բուռն ծափերու մէջ: Թիֆլիզի հայ եւ վրացի կինտոներու պարը ներկայացուց Վիգէն Թորոսեան, իսկ Ինգուշներու պարը Հրայր Թորոսեան: Վիգէնի լեռնականներու մենապարով վերջ գտաւ գեղարուեստական բաժինը: Խօսնակի պարտականութիւնը վիճակուած էր ընկեր Գ. Ամիրաեանին:

Օտար հիւրերը պատուասիրուեցան Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ:

Կէս գիշերին սկսան եւրոպական պարերը առաջնորդութեամբ Կ. Սարեան նուագախումբին: Երեկոյթը տեւեց մինչեւ առաւօտ, մեծ խանդավառութեամբ:

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

★

ԿՐԸՆՈՊԼ. — Զորս տարիէ ի վեր Ապրիլ 11–24ի սգահանդէսը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերու, Մարտիկներու Միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի: Դուրս կը մնայ միայն ժաֆ կոչուած խմբակ մը որուն անունն անգամ օտար կը հոտի: Դժբախտութիւն է որ այս տղաքը Ֆրանսա ծնած եւ մեծցած են եւ տակաւին սորված չեն զանազանել կուսակցական պայքարը եւ ազգային պահանջները:

Ժամը չորսն էր երբ Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Արշակ Արսէնեան սգահանդէսը բացուած յայտարարեց շնորհակալութիւն յայտնելով մասնակցող կազմակերպութիւններուն եւ խնդրեց հանդիսականներէն մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել բիւր բիւրաւոր նահատակները:

Բեմին ճակատն արձանագրուած էր Ա. Ահարոնեանի «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, Թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»ը: Աւելի վարը Ցիսուսի փշապսակը գլխին նկարը որ կը յիշեցնէր հայկական գողգոթային վրայ մեռած անմեղ զոհերը, իսկ բեմին խորը խորան մը կար, վառուած մոմերով:

Կենդանի պատկեր մը ներկայացուեցաւ խորանին առջեւ: Երկու աղջիկներ ծունկի կ'աղօթէին, վեց աղջնակներ վառած մոմերով կանգնած էին աղօթողներուն շուրջը իսկ բեմին ետեւէն կը լսուէր «Տէր կեցո»ն:

Առաջին բանախօսն էր, յանուն Ազգ. Միութեան, Պ. Մխաքճեան, որ բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը: Այս առթիւ թուեց սրահ գտնելու դժուարութիւնները եւ թելադրեց աջակցիլ Ազգ. Միութեան, գոնէ սեփական մատուռ մը ճարելու համար:

Տիկին Մանուկեան Կարմիր Խաչի կողմէ գրաւոր ճառ մը կարդաց, որով կը յիշէր Թուրքերու ծրագրեալ բնաջնջումը, «սակայն Հայը կայ եւ կ'ապրի»: Պ. Մառանճեան Մարտիկներու Միութեան կողմէ կարդաց ճառ մը, պանծացնելով Հայու տոկուն ոգին եւ ազատութեան տենչը: Պ. Տիգրան Մեսրոպեան (Հ. Բ. Ը. Մ.) գովելէ վերջ Ազգ. Միութեան այս յաջողութիւնը թելադրեց որ ստանձնէ նաեւ Վարդանանցի եւ Թարգմանչացի տօնակատարութիւնները որոնք նոյնպէս համազգային հանգամանք ունին: Կապոյտ Խաչի կողմէ Տիկին Ա. Սիսլեան շատ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, ներկայացնելով հայ մօր զոհողութիւնները, գրկանքը: «Ան երէկ անապատներուն մէջ աշխատեցաւ իր զաւակները փրկել կարմիր ջարդէն, իսկ այսօր կը ջանայ զանոնք փրկել ճերմակ ջարդէն: Պատիւ հայ մօրը»:

Հ. Յ. Դ. կազմին կողմէ խօսեցաւ Ս. Սիսլեան որ բացատրեց թէ մենք ամէն վէճ մէկ կողմ կը դնենք միասին տօնելու համար այս տարեդարձը: «Թող Թուրքը գիտնայ թէ այս ճակատին վրայ Հայը մէկ սիրտ է եւ իրեն դէմ կը ցցուի, ամէն տարի եւ ամէն օր յիշեցնելու համար թէ պարտք մը ունի մեզի եւ պիտի պահանջէ մինչեւ որ հատուցում ստանայ»:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Նոր Սերունդի կողմէ Խաչօ Անտօնեան որ արտասանեց Յ. Թումանեանին «Հոգեհանգիստը»: Ալիս Թորոսեան (Աւ. Իսահակեանի «Արազ»ը), Մարօ Այվազեան (պրոֆ. Սողիկեանի «Ինչպէս կ'ապրէինք»ը), Պէատրիս Մարտիրոսեան (Վ. Տէրեանի «Կախաղանին առջեւ»ը): Բոլորն ալ յաջող էին:

Ընկեր Երուանդ Մարաշլեան երգեց «Կոյր Աշուղ»ը, Ալիս եւ Պէատրիս Մարտիրոսեան քոյրերը «Մայր Արաքսին» երգեցին զուգերգ, Տիկին Ազատուհի Կիւմիւշեան արտասանեց «Աղօթքով մեռնիլ»ը:

Սգահանդէսը վերջացած ըլլալով ներկաները բաժնուեցան խոր տպաւորութեամբ:

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

•

ՄԱՐՍԷՅԼ. — «Յառաջ»ի 23 Մայիսի թիւին մէջ «Թղթակից» մը կը գրուատէր՝ Լէ դ'Օլիվի մեր Թաղին երկու դասընթացքներու միացումով տարուած յաջողութիւնները եւ բաղդատելով անցեալ շրջաններուն հետ՝ կը գրէր. «Երկու դպրոցները դժուարին կացութեան մը մատնուած էին թէ մատակարարման եւ թէ ուսման տեսակէտով»:

Պ. Թղթակիցը կը մոռնայ թէ երկու դասընթացքներէն մէկը կը հովանաւորէր Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբը որ երբեք չէր մատնուած «դժուարին կացութեան»: Անոր աշակերտներու թիւը աւելի էր, իսկ ուսուցչուհին էր՝ Տիկին Ռեբեկա Միլտոնեան, ինչպէս ներկայ տարեշրջանին:

Հ. Յ. Դ. Իշխան խումբը ոչ միայն անցեալ շրջանի՝ այլ եւ այս տարեշրջանի մատակարարութիւնը ապահոված էր արդէն եւ սրահին վարձքն ալ՝ կանխիկ վճարած: Եւ սակայն յանուն համերաշխութեան՝ նախաձեռնարկը եղաւ երկու դպրոցները միացնելու աշխատանքին:

Թղթակիցը կը մատնէր նաեւ մտահոգութ մը նիւթական օժանդակութեան չմասնակցող հայրենակիցներու մասին, չկամութեան վերագրելով անոնց վերապահ ընթացքը: Ընդհակառակն, իրրեւ Թաղեցի գոհունակութեամբ կ'արձանագրեմ ոչ միայն նուիրատուներու առատաձեռնութիւնը, այլեւ նախապէս հեռուէն դիտողները, որոնք ներկայիս անխտիր կը բերեն իրենց յօժար մասնակցութիւնը: Մեր «ցորենին մէջ որոմ» չունինք:

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

յիս 31ին: Ուրուկուէյ յաղթեց Անգլիոյ 2–1:

Х Մայիս 31ին, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը տեղի ունեցաւ Էլիզէ Մոնմարթրի սրահին մէջ «քէչ»ի մրցումը, Ակոբ Այվազեան 75 քիլօ, Մարսէլ Մաննէվօ 74 քիլօ, 6×5:

Հայ ոլուէնը «նօք աութով» յաղթական հռչակուեցաւ 5րդ շրջանին:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Նազլու էր զաւակս
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ …
Մարթ-ինով զարկին զաւակս,
վո՛ւյ, վո՛ւյ վոծույ … :

Պահ մը կը կենայինք իրենց քով եւ ուրիշ այրիներ կամ սգաւոր մայրեր կը ջանային մխիթարել հողակոյտին վրայ լացող մայրը ու զայն հեռացնել իր զաւկին գերեզմանէն. բայց ասիկա անկարելի էր. իրենց ցաւէն արբեցան, աշխարհը մոռցած ու մեզի համար խուլ դարձած կը շարունակէին լալ:

Ու երբ հարկադրուած կը մեկնէինք, իրենց աստիճանական հեռաւորութիւններէն այլ եւ այլ հողակոյտերէ կը լսէինք լացող ու ցաւագին երգը.

Նազլու էր զաւակս,
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ …
Մուրատդ չառիր աշխարհէս,
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ…
Կարօտս չառած քեզ կորսնցուցի
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ … :

Բայց ահա բարձրացաւ ահաւոր աղաղակ մը. ապառաժներ կարծես կը ճաթէին… մարդկային կուրծքէ կ'ելլէր այդ ողբը, թէ բնութիւնը իր տարերային զայրոյթը կը գոչէր. հաճի Սառան էր իր տանը քով երեք կտրիճ զաւակներու հողակոյտին վրայ … :

Մարթ-ինով զարկին զաւա՛կս,
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ …
Որդերու կեր եղար զաւա՛կս,
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ …
Եարալու գլուխդ սեւ հողին դրիր,
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ …
Լոյս աշխարհը սեւ հողով ծածկեցին քենէ,
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ …

Մինչ հեռուներէն հետզհետէ աւելի մարմրելով կուգայ ուրիշ կիներու ձայնը.

Նազլու էր զաւա՛կս,
վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ …

Ասդին աւերակի պատի մը կրթնած նշմարեցինք դողդոջուն ծերունի մը որ արձագանգի պէս կը պատասխանէր այս ամէն կողմէ եկող ողբագին երգերուն.

— Օ՜ֆ… օ՜ֆ… օ՜ֆ…

Երբ աւերակներու շրջանը ըրինք, գրեթէ այլեւս մինակ մնացած էինք. անկարելի եղած էր կիները քաշել հանել իրենց սիրելիներու հողակոյտերէն … Նոյն միջոցին մեր մօտը եկաւ Հաճընցի ուսուցիչը եւ առաջարկեց երթալ այրած եկեղեցին տեղին վրայ:

Միթէ այլեւս ուժ մնացա՞ծ էր մեր մէջ, դիտելու եւ տառապելու, ի՞նչ նոր բան, ի՞նչ դժխեմ պատկեր կը սպասէր մեզի. անսահման յոգնութիւնով մը ջլատուած կը զգայինք ինքզինքնիս ու կարծես կը տենչայինք յաւերժապէս քնանալ մեր վշտին մէջ:

Անցանք դարձեալ պարտէզներէ ու տեսանք ուրիշ անտէր մնացած աւերակները ու հողակոյտեր:

Արեւը մարը մտնալու մօտ էր եւ ամէն բան մեր շուրջը վարդագոյն երանգ մը ստացած: Իրիկուան զաղջ հովը կ'երգէր սաղարդախիտ ծառերուն մէջէն ու կառչելու ճիւղ փնտռող պատառուկ բոյսեր կը տարուբերէին միջոցին մէջ:

Տեղ տեղ այրուած, արմատախիլ բուսականութիւն մը. աւերումը տարածուեր էր մինչեւ հոն: Բայց մայր բնութիւնը կարծես չտապով եռանդով մը կը ծածկէր կոխոտուած հողը ու շատ մը խանձած ծառի կոճղեր ծիլեր կ'արձակէին:

Վերջապէս հասանք եկեղեցի. չորս խանձած պատեր եւ ճերմակ մոխիրով ծածկուած գետին մը: Հող ապաստանող դժբախտները ամէնքն այրած էին եւ գետինը, բառական իմաստով, ծածկուած էր մարդկային այրած ոսկորներու մանր մասնիկներով … Արեւուն տակ ճերմակ էին անոնք սատափի տժգունութեամբ եւ պատերու շուքին տակ մանիշակագոյն երանգ մը ունէին …

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ուելի կանուխ չէ ծանուցուած այս տեսակցութիւնը, հակառակ ընկալեալ սովորութեան : Ի պատասխան իրեն ուղղուած հարցումներու, նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց թէ գերման դիւանագէտը «կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած է արտաքին գործերու նախարարին » :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ գերման դիւանագէտը կարգ մը նամակներ յանձնած է Տոքթ. Ատընաուըրի կողմէ, գլխաւորաբար Երեք Մեծերու յառաջիկայ ժողովին առթիւ : Եւ պարզած է Գերմանիոյ տեսակէտները, թէ այս խորհրդակցութեան եւ թէ Զորսերու ժողովի մասին : Ինչպէս կ'երեւայ, արեւմտեան Գերմանիան մտահոգութեամբ կը հետեւի այս անցուդարձին եւ կ'ուզէ որ իր կարծիքն ալ առնեն, ծրագրուած ժողովները գումարելէ առաջ : Առ այժմ ամէն բան գաղտնի կը պահուի :

× Բրիտանական հասարակապետութեան ութ վարչապետները, որոնք Լոնտոն գացած էին թագադրութեան առթիւ, ժողով գումարելով Չըրչիլի նախագահութեամբ, հաւանութիւն յայտնեցին անոր տեսակէտին՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ հանդիպումներ սարքելու մասին : Միեւնոյն ատեն վաւերացուցին Պերմուտեան կղզիներու ժողովին ծրագիրը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈԶԷՆՊԷՐԿ, որոնց մահավճիռը պիտի գործադրուի յունիս 18ին, իրենց փաստաբանին միջոցաւ ծանուցին թէ ամերիկեան իշխանութիւնները պաշտօնապէս առաջարկած են կա՛մ ելեկտրական աթոռ նստիլ եւ կամ « ամէն բան խոստովանիլ», մատնելով իրենց գործակիցները : Իրենք մերժեր են, «պատմութեան դատաստանին ձգելով խնդիրը» : Բայց եւ այնպէս նորէն պիտի դիմեն նախագահ Այզընհաուըրի, թէեւ շատ յոյս չունին որ ներում շնորհուի :

ԹԵՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը Մոսկուա կանչուեցաւ, խորհրդակցելու համար : Ամերիկեան դեսպանն ալ Ուաշինկթըն գացած է : Կ'ըսուի թէ պիտի խնդրէ աւելցնել Իրանի տրամադրուած օգնութիւնը :

80 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ապսպրանք մը տրուեցաւ Ֆրանսայի, ամերիկեան բանակին կողմէ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Աշխատանքի Դաշնակցութեան անդամներէն եօթը հոգի որոնք հարաւային անապատը աքսորուած էին, ներում ստացան ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ : Տակաւին 122 հոգի կը մնան աքսորավայրին մէջ, իբրեւ համայնավար կամ ազգայնական :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իր այցելութեան առթիւ, Ընկեր Յակոբ Ազիզեանէ 5000 փրանք : Վարչութիւն

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան : Այս կիրակի ժամը 15ին, Օրլոժի չքեղ սրահին մէջ, 145, Քուր Լաֆայէթ, Լիոն :

Դպրոցական եւ մանկական հաճելի պարեր, խմբական երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ սիրուն անակնկալներ, մարզախաղ եւ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» վարժարանի ուսուցչուհի Օր. ԸՆԾԱՅ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Վէօտի թատրոնին մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ, բարձր հովանաւորութեամբ երեսփոխան եւ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

GASTON DEFERRE ի

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական քաղաքացիներ՝

Francis Leenhardt, Irma Rapuzzi, Jean Masse, Achile Cini.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ԱՆԺԵԼ ԱԿԻՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), Օր.ներ Յարութիւնեան, Սարգիսեան, Ժ. Գույումճեան, Մարկոսեան, Պօյաճեան, Սիմոնեան :

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր :

Ընտիր նուագախումբ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Կրթ. Մարմնի, Ռազմ. եւ Կամ. Միութեան եւ Վասպ. Հայր. Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Փարիզէն) :

Գեղարուեստական բաժին. — Մեներգ եւ արտասանութիւն : Կը մասնակցին Կ. Խաչի դպրոցին աշակերտները :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան :

Այս կիրակի, Յունիս 7ին, կէսօրէ ետք Փաթրոնաժի սրահին մէջ, ժամը 4ին :

Կը նախագահէ Տիկ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Յունիս 7ին :

Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփիւպլիքէններու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տավիտ :

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ամերիկահայ «Գէորգեան» խումբի ղեկավար հիմնադիր Պ. Ասար Գէորգեան եւ Պօղոս Գալուստեան կը մասնակցին նուագով :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին —Նոր Սերունդի մանուկներու կողմէ : Պատկեր մը եռագոյնի երգով, պարեր տոհմիկ տարազներով՝ ու արտասանութիւններ :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ :

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր :

Կը խօսի Տիկին ԷԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ (Ֆր. Կապ. Խաչի Կ. Վարչութեան նախագահուհի) :

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըքըրեանի եւ Պ. Ա. Գմբէթեանի :

Երգ՝ Տիկին Մայրի Մելիքեան (Մարսէյլի Ազգ. երաժշտանոցէն) եւ Օր. Շաքէ Պէկեան (ազգային տարազով) :

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ : Նոր պարեր շքեղ տարազներով : Դաշնակի ու դափի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի : Մուտք 200 Փրանք

Վարժարանի կարգապահութիւնը յարգելու համար կը խնդրենք հասարակութենէն ճշդապահ ըլլալ :

Վարագոյրը կը բացուի «Քօրրատօ »ով ժամը ճիշդ 14.30ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուշմուրեան եղբայրները եւ քոյրերը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՀԵՂԻՆԱ ՄՈՒՇՄՈՒՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս եւ Մուշմուրեան եւ Գըլլաւեան ընտանիքին, որոնք նահատակուած են թրքական աքսորի ընթացքին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Շաւիլի Ֆր. Կապոյտ Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերները եւ ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Այրի Տիկին Արշալոյս Սուլեանի եւ իր զաւկին Վահէի, ընկերուհի Մարիամ Սարեանի եւ ընկեր Թորոս Սարեանի եւ պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ քրոջորդւոյն՝ ԿՂԵՄԷՍ ՍՈՒԼԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԻՆՈՅՇՆԵՐՈՒ
ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին, Շաբաթ օր, ժամը 3ին, Գազա Թ'Իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր Արիներու, գայլիկներու եւ թեւիկներու :

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ. Գ. ՄԵՃԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը) : Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը :

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խընամեալ բաժին՝ խմբերգ, նուագ, զանազան մարզանքներ, բուրգերու կազմութիւն, հայկական պարեր (Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, արտասանութիւններ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իր մահուան երեսնամեակի առթիւ) :

Մուտքը հրաւիրատոմսերով :

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կազմակերպուած՝ Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին կողմէ, Յունիս 21ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Սալ Քարլօնիա, 13 ռիւ Մաճարանի :

Վասակի պաշտպան ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

Վարդանի պաշտպան Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ժիւրին պիտի կազմուի տեղին վրայ :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Կրթ. Մարմնոյ կողմէ : Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Այս կիրակի, ժամը 15ին :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պարեր :

Պիտի ներկայացուի «ԽԵԼՔԻՆ ՊԱԿԱՍԸ, ՔՍԱԿԻՆ ՎՆԱՍ Է» թատերական կտորը : Մուտքի տոմսերու համար այժմէն դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան խումբի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորականհաւաքավայրը : Խիստ կարեւոր օրակարգ- Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը երեքին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայանալ անդամատետրներով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շըրջաններու ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը : Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կոմիտէի երկու անդամները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին Յունիս 13ին, շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի «Եփրատ» միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, Տանայիտ գարեջրատան մէջ, 18 Սքուար Սթալինկրատ (Շափիթըը) : Կարեւոր օրակարգ եւ վարչ. ընտրութիւն : Կը խնդրուի չճգապահ ըլլալ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խըրիմեան սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՍԵՒՐԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ընկերուհի Վերժին Օհաննէսեանի տան մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ.— Որբախնամ Մարմինին (Փարիզի Տիկն. Միութիւն) ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 8 Նոյեմբեր, Կիրակի, ժամը 16էն 24 :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Մարսէյլէն Տիկին Սիրանոյշ Մուրատեան Հ. Յ. Դ. ֆոնտին կը նուիրէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Զ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ : Պ. Յովհ. Պօղոսեան 500 ֆրանք «Յառաջ»ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան ենթակոմիտէի կազմակերպած 50 գիրքերու վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը .— 108 33 13 141 53 131 149 30 71 79 21 157 56 15 109 335 145 34 382 497 211 338 386 499 429 408 392 73 342 441 319 278 492 277 435 406 495 344 458 347 351 330 471 329 164 342 161 137 204 181 : Մինչեւ մէկ ամիս դիմել Վ.Տ. Վարդանեանի, 9 ռիւ տիւ Քօք Մարսէյլ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 6 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 6 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7084 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ: 29ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 2495

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՉԻ ՈՉ ԳԻՏԵՆ… »

*

«Դէպի Տուն»,— այս հակայեղափոխական եւ չարաղէտ, անմիտ եւ անսիրտ հրամանին վրայ, ոչ միայն ամբողջովին պարպուեցաւ արեւմտ. Հայաստանը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական, այլեւ ճամբան բացուեցաւ դէպի Երեւան:

Հայ ժողովուրդին ներկայացուցիչները, Թիֆլիսի Ազգ. խորհուրդը եւ ուրիշ մարմիններ ի զուր կը խնդրէին որ ռուսական ուժերը չհեռանան:

Հայկական փոքրաթիւ զօրամասերը եւ կամաւորները գերմարդկային ճիգեր կը փորձէին քաղաքէ քաղաք եւ դիրքէ դիրք, բոլորովին մինակ:

Ոչ մէկ յոյս՝ ներքին կամ արտաքին օգնութեան: Ընդհակառակն, Հայաստանի անմիջական դրացիներն ալ չարակամ, նոյնիսկ թշնամական դիրք բռնած էին: (Գիտէք թէ ինչպէս պարպել տուին Կարսի բերդաքաղաքը, 1918ին):

Ուրեմն օրհասական կռիւ մինչեւ Սարդարապատի անապատը: Թնդանօթով ու հրացանով: Ակռաներով եւ եղունգներով: Մեծով եւ պզտիկով:

Այդ անապատին արիւնաղանդ հողն ու քարը ի վերջոյ յարդանք պարտադրեցին Թուրքին:

Բայց, տակաւին բան մը չեն խօսիր հայատառ Թուղթիկին սեւհոգի հեղինակներուն ոչ սիրտին, ոչ ալ միտքին:

Տարէցն ու երիտասարդը իրար կը գերազանցեն այս ճակատին վրայ, կոտրելով ազնիւութեան եւ նենգամտութեան մրցանիշը:

Այդ եղերական օրերուն, ո՞ւր էր բոլշեւիկեան իշխանութիւնը: Եւ ի՞նչ կը բանէր:

Ամբողջ ճակատը կազմալուծելէ, հայ ժողովուրդին մնացորդները թրքական բանակին եւ խուժանին մոլեգնութեան յանձնելէ ետք, Մոսկուայի մէջ բազմած, «դեկրէտ»նե՛ր կը ստորագրէր:

Ահաւասիկ առաջինը, ուղղուած «Ռուսիոյ եւ Արեւելքի բոլոր աշխատաւոր Իսլամներուն».

— « Մենք կը յայտարարենք որ Թուրքիոյ բաժանումի եւ անկէ Հայաստանը «խլելու» մասին եղած դաշինքը պատռուած եւ ոչնչացուած է»: (1917 Նոյ. 24: *Ստորագրութիւն՝ Վ. Ուլեանով — Լենին եւ Ջուղաշվիլի — Սթալին*):

Այս անպատիւ նահանջը — հակահայ դաւը — վերջնական ձեւ կ'առնէր Պրեսթ-Լիթովսքի դաշնագրով: (1918 Մարտ 4)17: Չորրորդ յօդուած).

— « Ռուսիա պիտի ընէ ամէն բան՝ ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններու եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ: Արտահանի, Կարսի եւ Պաթումի շրջանները ալ արագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէ: Ռուսիա պիտի չմիջամտէ այդ շրջաններու պետական եւ միջազգային իրաւական յարաբերութեանց հարցերուն, թոյլ տալով որ այդ շրջաններու ազգաբնակութիւնը նոր կարգ հաստատէ, համաձայնութեամբ հարեւան պետութեանց եւ յատկապէս Թուրքիոյ»:

Այս մահացու հարուածէն եւ ուրիշ բազմաթիւ յայտնի եւ գաղտնի դաւերէ վերջ, կատարեալ խեղկատակութեան մը կը վերածուէր Լենինի հռչակաւոր «դեկրետը (1917 դեկտ. 29):

Թրքապատում Թուղթիկին հեղինակները այնքան տգէտ են որ, ուրիշ «դեկրէտ» մըն ալ կը վերագրեն Լենինի, 1918 յունուար 18 թուականով:

Դեռ վերջերս Երեւանի «Սով. Հայաստան» ամսագրին մէջ հրատարակուած ուսումնասիրութիւն մը կը հաստատէր թէ եղածը պարզապէս վկայական մըն է, որով Լենին Պրէսթ Լիթովսքի ժողովին կը ղրկէր Վ. Տէրեանը, իբրեւ խորհրդական:

Արդի՞ւնքը,— նորէն կարդացէք տխրահռչակ դաշնագրին չորրորդ յօդուածը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԱԼ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ

●

ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ ԱԼ ՉԱՓԱՒՈՐՆԵՐԸ ԺԽՏԱԿԱՆ ԴԻՐՔ ԲՌՆԱԾ ԷԻՆ

Երկու օրուան վիճաբանութիւններէ ետք, Ազգ. ժողովը Եշ. օր 119ի դէմ 301 ձայնով մերժեց վաւերացնել Մանտէս-Ֆրանսի թեկնածութիւնը, իբրեւ վարչապետ: (Օրինական մեծամասնութիւնն է 314 քուէ):

Հանրապետութեան նախագահը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, նոր թեկնածու մը գտնելու համար: Աւելորդ է ըսել թէ տագնապին երկարաձգումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ֆրանսայի բարեկամներուն. մանաւանդ օրուան այս ժամուն, երբ շարք մը ներքին եւ արտաքին խնդիրներ անմիջական լուծում կը պահանջեն:

Այս անգամ ալ չափաւոր հոսանքները ժխտական դիրք բռնած էին, խրտչելով նոր թեկնածուին ծրագրած արմատական բարենորոգումներէն: Անկախները եւ գիւղացիները 113 ձայնի վրայ տուած էին միայն 15 քուէ, Ժողովրդական Շարժումը՝ 95ի վրայ 53, եւն.: Ընկերվարականները թեր քուէարկած էին, երկար խորհրդակցելէ վերջ: Ժողովրդական Շարժումի (կաթոլիկ) նախարարներէն Ժան Լըթուռնօ մասնաւորապէս պայքարեցաւ նոր թեկնածուին դէմ, Հնդկաչինի հարցին առթիւ: Վերապահ դիրք մը բռնած էին ուրիշ երկու կարեւոր անդամներ, Ժոռժ Պիտօ եւ Ռ. Շուման, երկուքն ալ նախկին վարչապետներ:

Եշ. օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Մանտէս Ֆրանս դառնօրէն բողոքեց Ազգ. ժողովի նրբանցքներուն մէջ կատարուած փսփսուքներուն դէմ, որոնք զանազան վերագրումներ կը պարունակէին իր քաղաքականութեան մասին: Ահա իր խօսքերը.

— « Քսանըհինգ տարիէ ի վեր որ այս ժողովասրահին մէջ կը գտնուիմ, շատ քիչ անգամ նրբանցքները պաշարուած են այնքան տեղեկատուներով, փսփսացողներով, մտերմական զրոյցներով եւ սուտ լուրերով, Ինծի համար արժէք ունի եւ ուշադրութեան արժանի է ինչ որ արձագանգ մը կը գտնէ այս բեմին վրայ: Ինչ որ միայն նրբանցքներու մէջ կը փսփսան արհամարհելի է: Նրբանցքներու մէջ յարուցուած ժխորները չեն որ պիտի խափանեն ճշմարտութեան ձայնը» : (Բուռն ծափեր):

Պ. Մանտէս Ֆրանս յետոյ լման երկու ժամ լուսաբանութիւններ հաղորդել իր ծրագիրներու մասին, պատասխանելով բազմաթիւ նեղացուցիչ հարցումներու: Վերազինման մասին ըսաւ թէ մէկ վայրկեան իսկ միտքէն չանցնիր թերագնահատել ազգ. պաշտպանութեան անհրաժեշտութիւնը, բայց «ողջախոհ» կը գտնէ այդ պաշտպանութիւնը զօրացնել աղքատացնելով երկրին տնտեսութիւնը: Կառավարութիւնը պիտի ջանայ հաշտեցնել ազգ. պաշտպանութիւնը եւ տնտեսական-ընկերային յառաջդիմութիւնը: Ֆրանսա վերազինման համար բաղդատաբարաւելի ծանր ճիգ մը կը փորձէ քան իր դաշնակիցներէն ոեւէ մէկը: Ֆրանսայի տագնապը այն է որ իր ուժէն վեր փորձ մը կը կատարէ:

Հնդկաչինի մասին թեկնածուն բացատրեց թէ պատճառ չկայ որ ֆրանսական զօրքը կասկածի իր զգացումներէն: Յորչափ կը շարունակուի պատերազմը նըւիրական պարտականութիւն մըն է զինուոր ճարել եւ զսպել որեւէ խափանարար ձեռնարկ: Եզրակացնելով, հերքեց այն կասկածը թէ ինք պիտի լքէ Հնդկաչինը: Ընդհակառակն, կ'ուզէ խորապէս քննել այս խնդիրը, Երեք Մեծերու յառաջիկայ ժողովին մէջ: Եւ դիտել տուաւ թէ չի կրնար աւելի բաց խօսիլ իր ծրագրի մասին, վասն զի «չեմ գիտեր մեր դաշնակիցներուն դիրքը, խսկ մեր թշնամիները կը լսեն մեզ»: Ամէն պարագայի մէջ, պիտի բացատրէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն թէ շատ ծանր է Ֆրանսայի ռազմական բեռը, թէ չուզեր որ Գերմանիոյ ծրագրուած ուժերը գերազանցեն ֆրանսական բանակը, եւ թէ Հնդկաչինի պատերազմը կը դժուարացնէ իր վերազինման աշխատանքը:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր, յանգելով ժխտական արդիւնքի մը:

ՈՉ ՄԻՒՆԻԽ, ՈՉ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

●

Նախագահ Այզընհաուըր Եշ. օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ հեռապատկերի միջոցաւ (թելեվիզիոն), մանաւորապէս շեշտելով.— «Ոչ նոր Միւնիխ պիտի ունենանք, ոչ ալ ընդհանուր պատերազմի վախ, վասն զի արդի պատերազմը այնքան զարհուրելի է որ կարելի չէ միտքէ անցընել»:

Բացատրելէ վերջ թէ կառավարութիւնը պիտի զօրացնէ երկրին օդանաւային ուժերը, նախագահը շարունակեց.

— «Գերմանական կղզիները պիտի եւ-թամ եւ պիտի խօսակցիմ մեր կարգ մը բարեկամներուն հետ, այս խնդիրներու մասին, Բայց, մի մոռնաք որ այս ընդարձակ խնդիրներուն մէջ կարելի չէ կորել հանգոյցները: Պէտք է զանոնք քակել յամբարար եւ ամբողջով:

Յետոյ բացատրեց թէ ներելի չէ ազգային ապահովութիւնը ջլատել ի սէր խնայողութեան, թէեւ կառավարութիւնը այդ մասին ալ կը մտածէ: Մեր միտքէն չանցնիր տկարացնել երկիրը: Ազգ. պաշտպանութեան վարկերուն 60 առ հարիւրը յատկացուած է օդանաւային ուժին:

Տնտեսական խնդիրներու մասին ալ խօսելով, նախագահը դիտել տուաւ թէ արտածումները պակսած են վերջին երկու երեք տարիներու ընթացքին: «Արտասահմանի հետ առեւտուրը չի կրնար միակողմանի ըլլալ եւ եթէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն շատ ապրանք ծախել, միւս երկիրներն ալ պէտք է արտօնուին իրենց արտադրութիւնները ի վաճառ հանելու ամերիկեան հրապարակին վրայ: Անհրաժեշտ է ունենալ յաւելուածական պահեստ մը երկրագործական արտադրութեանց, « բայց անբարոյականութիւն է թոյլ տալ որ փտին»: Այս առթիւ յիշեց Փաքիստանը որ պէտք ունի ցորենի եւ յոյս յայտնեց թէ խորհրդարանը պիտի վաւերացնէ իր յանձնարարութիւնը:

Նախագահը, որ թիկնաթոռի մը վրայ նստած էր իր պալատին մէջ, ոտքի ելաւ պահ մը, իր անտեսանելի ունկնդիրներուն ներկայացնելու համար նախարարները որոնք կեցած էին իր շուրջը: Իւրաքանչիւր նախարար տեղեկութիւններ հաղորդեց իր պաշտօնատան մասին: Նախագահը նորէն յիշեցուց թէ կարելի չէ գեղջել տուրքերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութեան վախերը փարատելու համար, նախագահ Այզընհաուըր հաւաստիքներ տուած է Տոքթ. Ատընաուըրի մասնաւոր պատուիրակին: Ըսած է թէ օրը օրին տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Գերմանիոյ եան կղզիներուն մէջ գումարելի խորհրդաժողովի մասին: Գերմանիա ներկայացուցիչներ պիտի չունենայ այդ ժողովին մէջ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կուսակցական պաշտօնաթերթը խմբագրականով մը կը խօս-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՁՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Հայատառ եւ ֆրանսատառ կոչը — վաւերագիր հոգեկան բորոտութեան — կարգ մը նորութիւններ ալ կը պարունակէ:

Նախ, դիմակաւոր լրտեսները նոխացուցեր են «մութ ուժերէ վարձուած դաւաճաններու եւ լրտեսներու» թիւը, սեւ ցանկին մէջ արձանագրելով նաեւ «Նարդունի, Սամուէլեան, Սիվրիհիսարլեան …»:

Երկրորդ, կը վկայեն թէ Հ. Յ. Դ. Բիւրօն «ծախուած վասակեան» մըն է ոչ միայն «Զարին, Սուլթանին, Թալէաթին, Քէմալին, Հիթլէրին, Փեթէնին, այլեւ… Չըրչիլին եւ Այզընհաուըրին»:

Ուրեմն, իրենք եւ իրենց վարպետներն էին որ սարքեցին Երլտըզի մահափորձը:

Իրենք էին որ կռուեցան ցարին եւ ցարական իշխանութեան դէմ, եկեղեցական եւ դպրոցական կալուածները փրկելու, թաթարական արշաւանքը սանձելու, մէկ ամսուան մէջ 78 ահաբեկում կատարելու, համար:

Իրենք էին որ Պերլինի եւ Հռոմի փողոցներուն մէջ փռեցին շանսատակ Թալէաթի եւ միւսներուն դիակները:

Ուրեմն Հ. Յ. Դ. Բիւրօն էր եւ ոչ թէ Սթալին, որ մասնաւոր դաշնագիր մը կը կնքէր Հիթլէրի հետ, 1939 Օգոստ. 23ին, փութացնելով երկրորդ աշխարհամարտը:

« Դաշնակ Բիւրօն» էր որ վոտկա կը խմէր Չըրչիլի եւ Այզընհաուըրի հետ, Թեհրանի, Եալթայի կամ Մոսկուայի մէջ, եւ ոչ թէ «հանճարե՛ղ»ը Մոլոթովի եւ միւս երեւելիներուն հետ:

Եւ երբ Այզընհաուըր «սապոթէ՛, սապոթէ՛» կը հրամայէր անթելով, պատերազմի ընթացքին, այդ մարտակոչը ուղղուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, եւ ոչ թէ Ֆրանսայի դիմադրական ճակատի ռազմիկներուն:

Պարապ տեղը չէ որ կ'ըսեն թէ երբ Աստուած ուզէ պատժել մարդ մը, նախ անոր խելքը կը թռցնէ:

ՎԱՀԷ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

*

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ: ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ԵՒ ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Պ. ԿԱՍԹՈՆ ՏԷՖԷՌԻ:

ՈՒՇ ՄՆԱՑՈՂՆԵՐԸ ՏԵՂ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԳՏՆԵԼ:

Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

վաղը, կիրակի, մեծ պատրաստութեամբ, Սեւռի Մուրատեան վարժարանին մէջ: (Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ):

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻՉԸ, Աշոտ Մալաքեան, Ամերիկա մեկնեցաւ Ֆեռնանտէլի հետ, «Թիւ մէկ թշնամին» շարժանկարը պատրաստելու համար:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, զինադադարը կրնայ կնքուիլ այսօր-վաղը: Կարմիրները ընդունած են Ազգաժողովին առաջարկները եւ առկախ կը մնան միայն կարգ մը մանրամասնութիւններ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ արաբական թաղին մէջ անհատ մը կրակ բացաւ հանրապետական պահակներուն դէմ: Երկու հոգի վիրաւորուեցան, մէկը ծանրապէս: Նոյն գիշերը ոստիկանները փորձեցին պայթուցիկներու մթերանոցը մտնել:

ՏԱՐԱԳԻՐ ՄԱՅԻՍ 28-Ը

Ճիշդ երեսունըհինգ տարի առաջ, այսօր հիմը կը դրուէր Հայաստանի անկախութեան։

Բովանդակ հայ ժողովուրդը, իր բոլոր դասերով, առանց մէկ հգիի բացառութեան, թէ հայրենիքէն ներս, թէ հայրենիքէն դուրս, սրտագին խնդութեամբ կ'ողջունէր իրագործումը իր Մեծ Երազին որուն ետեւէն վազած էր լման հինգ հարիւր տարի։

Թէեւ աւերակ, սակայն մերն էր հայրենիքը։

Թէեւ անօթի, սակայն մերն էր ժողովուրդը։

Թէեւ անկայուն, սակայն մերն էր անկախութիւնը։

Թէեւ « զօրութեամբ տկար », սակայն մենք էինք տէրը մեր երկրին։

Սուղ, շատ սուղ գնուած էր մեր անկախութիւնը։ Չափ ու սահման չունէին մեր զոհողութիւնները։ Թիւ ու համրանք չունէին մեր զոհերը։

Բայց ունէինք այն մխիթարանքը, թէ մեր Դատը շահուած, մեր պայքարը պսակուած էր յաղթանակով։ Հիմը դրուած էր ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան։

Մեծագոյն յաղթանակը տարած էինք ոչ թէ արտաքին, այլ ներքին թշնամիին դէմ։

Ժողովուրդ էինք, ազգ դարձանք։

Հատուած էինք, ամբողջ դարձանք։

Ռուսահայ, Թրքահայ, պարսկահայ էինք, Հայ դարձանք։

Հայեր էինք, Հայութիւն դարձանք։

Անմիաբան էինք, միաբան դարձանք։

Կուսակցութիւն էինք, ազգութիւն դարձանք։

Օտարացած Հայերն իսկ սկսան հայանալ ի սփիւռս աշխարհի։

Այս յաղթանակը, յաղթանակներուն մէջ մեծագոյնը թերեւս, մենք շահեցանք 1918 Մայիս 28ին։

Ի՞նչ պատահեցաւ սակայն այդ թուականէն ընդամէնը երեք տարի ետք։

Ի՞նչպէս եղաւ, որ ազգ ըլլալէ ետք կրկին ժողովուրդ դարձանք։

Ամբողջ ըլլալէ ետք նորէն հատուած դարձանք։

Հայ ըլլալէ ետք վերստին ռուսահայ կամ թրքահայ դարձանք։

Հայութիւն ըլլալէ ետք դարձեալ Հայեր եղանք։

Ազգութիւն ըլլալէ ետք անգամ մը եւս դարձանք կուսակցութիւն։

Երէկ հայրենիքը բոլորինն էր, այսօր ոմանցն է միայն։

Երէկ Հայաստանի կառավարութիւնը Ամենայն Հայոց կառավարութիւն էր, այսօր Երեւանը կը յայտարարէ, թէ ինք Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չէ։

Երէկ Հայաստանի մայրաքաղաքը Երեւանն էր, այսօր Մոսկուան է։

Երէկ Երեւանը կը կառավարէր մեր երկիրն ու ժողովուրդը, այսօր Մոսկուան կը կառավարէ։

Երէկ Հայեր կ'իշխէին Հայաստանի մէջ, այսօր Ռուսերը կ'իշխեն։

Երէկ բաց էին հայրենիքին դուռները բոլորին առջեւ, թէ եկողներուն, թէ դացողներուն առջեւ։ Այսօր փակ են թէ առաջիններուն եւ թէ մանաւանդ վերջիններուն համար։

Երէկ բարեյոյս եւ անբարեյոյս Հայեր չկային, այսօր բարեյոյս եւ անբարեյոյս Հայեր կան։

Երէկ « հակահայաստանեան» Հայեր, հայութեան «ոխերիմ թշնամի » Հայեր չկային, այսօր արհեստականօրէն ստեղծուած են այդ պիղծ բառերը՝ պառակտում սերմանելու համար ազգին զաւակներուն մէջ։

Երէկ Հայաստանեայց Եկեղեցին ազատ էր եւ ինքնիշխան, այսօր գերի է եւ հպատակ։

Ինչո՞ւ այսպէս եղաւ։

Ո՞վ վերստին ետ դարձուց մեզ մեր կտրած ուղիէն եւ տարաւ կեցուց հոն, ուրկէ ճամբայ ելած էինք հինգ հարիւր տարի առաջ։

Այս հարցումին պատասխանել կրնայ ամէն Հայ, որուն բանականութիւնը մթագնած չէ կամ որուն հոգին կորսնցուցած չէ իր պայծառութիւնը։

Խորհրդանշական պատասխան մը տրուած է անոր նաեւ Հայոց երկրի իրաւ բանաստեղծներէն մէկը, ընդամէնը վեց տողի մէջ։ Բայց այդ վեցտողեակը, Աւ. Իսահակեանի «Արարատ»ին պէս, պիտի մնայ պատգամ մը ներկայ եւ գալիք ժամանակներուն, ներկայ եւ գալիք սերունդներուն համար։

Բանաստեղծը կը գրէ.—

«Մենք խաղաղ էինք մեր լեռների պէս,
Դուք հողմերի պէս խուժեցի՛ք վայրագ։
Մենք ձեր դէմ ելանք մեր լեռների պէս,
Դուք հողմերի պէս ոռնացի՛ք վայրագ։
Բայց մենք յաւե՛րժ ենք մեր լեռների պէս,
Դուք հողմերի պէս կը կորչէ՛ք վայրագ...

«Դուք»ը — թշնամին է, ինչ գոյնի եւ ինչ ցեղի ալ պատկանի։

«Դուք»ը — օտարն է։

«Դուք»ը — յափշտակիչն է՝ հողմերի պէս վայրագ խուժող, ոռնացող, բայց նաեւ կորչող։

«Յաւերժ »ը — մենք ենք։ Մեր ժողովուրդն է։

1920 Նոյեմբեր 29էն ի վեր, հայութեան մէկ երրորդին պէս տարագիր է Մայիս 28ը։

Սակայն, այսպէս ըլլալով հանդերձ, հրեղէն այս թուականը կը շարունակէ մնալ խորհրդանշանը մեր հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան։

Զայն՝ այդ թուականը՝ սրբագործեց Հայաստանեայց Եկեղեցին Արտերկրի բոլոր թեմերուն եւ գաղութներուն մէջ։ Թեմակալ առաջնորդներու նախագահութեամբ, ամէն տարի Մայիս 28ին, մաղթանքներ տեղի կ'ունենային մեր եկեղեցիներուն, տաճարներուն, մատուռներուն մէջ։ Ազգային իշխանութիւններու իսկ նախաձեռնութեամբ կը տօնակատարուէր մեր երկրի անկախութեան տարեդարձը։ Հոգեհանգիստներ կը կազմակերպուէին ամէն ուր որ աղօթավայր մը կար։ Դպրոցները, ազգային հաստատութիւնները փակ կ'ըլլային Գաղթաշխարհի մէկ ծայրէն միւսը։ Երախտագէտ հայ ժողովուրդը կը յարգէր ու կը մեծարէր իր նահատակները, իր հերոսները, իր սուրբերը։

Սակայն «Դուք»ը եկաւ եւ բոլոր սրբութիւններուն պէս եղծանեց, թիւրեց ու աղաւաղեց Մայիս 28ի սրբութիւնն ալ։

Օրացոյցներուն մէջէն ջնջեց Հայոց պատմութիւնը եւ անոր տեղ դրաւ ընդհ. ազգաց պատմութիւնը։

Ուրացաւ մեր սուրբերը եւ անոնց տեղ մեզի պարտադրեց Մարքս եւ Էնգելս, Լենին եւ Ստալին։

Դուրս քշեց ազգային հերոսները մեր յիշատակարաններուն մէջէն եւ անոնց տեղ բերաւ դրաւ օտար «հերոս»ներ։

Փոշի դարձուց մեր նահատակներուն աճիւնները եւ անոնց փոխարէն մեզի ընծայեց « ափ մը մոխիր »ը իր «նահատակներուն»։

Վերջապէս փորձեց Մայիս 28ին հակադրել Նոյեմբեր 29, ազատութեան՝ գերութիւնը, անկախութեան՝ հպատակութիւնը։

Ու հիմա կը հարցնենք մենք մեզի եւ ուրիշներուն.— Ո՞վ է տէրը Մայիս 28ին։

Կը պատասխանենք.— Բայց Մայիս 28ը մասնաւոր տէր մը չունի, այլ ընդհանուր տէր մը։

Անոր տէրը Հայեր չեն, այլ հայութիւնն է ամբողջ։

Մեզմէ կախուած չէ զայն ընդունիլ կամ մերժել։ Ան գոյութիւն ունի նոյնիսկ հակառակ մեր կամքին։

Միաժամանակ անցեալ մը եւ ապագայ մըն է ան։ Իբրեւ անցեալ՝ պատմութիւն է, իբրեւ ապագայ՝ խտէալ մըն է։

Թէ այն բարձունքն է, որուն հասանք անգամ մը, եւ թէ այն նշանակէտը, որուն պիտի հասնինք անգամ մը եւս։

Կ'ուզենք, որ աշխարհի մէջ Հայաստաններ չըլլան, այլ ըլլայ Հայաստան մը, մի եւ անբաժանելի։

Կ'ուզենք, որ Հայեր չապրին մեր մոլորակին այս կամ այն մասին մէջ, այլ ապրի Հայութիւն մը, համախումբ, մի եւ անբաժանելի։

Ի՞նչ բանի պիտի ծառայէ Հայաստանը առանց հայութեան։

Ի՞նչ բանի պիտի ծառայէ հայութիւնը առանց Հայաստանի։

Մեր ազգ. ուխտը կարելի է ամփոփել չորս բառերու մէջ.— Ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական հայութեամբ։

Այս ուխտին առաջին կէսը, առանց երկրորդ կէսին, թերի է եւ պակասաւոր։

Մենք «կը հասնինք Արարատին», եթէ այս երկու կէսերը այլեւս միայն երազ մը չըլլան, այլ նաեւ իրականութիւն մը։

Թէեւ տարագիր ու վտարանդի, սակայն միշտ եւ յարաժամ համայն Հայաստանին եւ համայն հայութեան կը պատկանի Մայիս 28ը։

(Խմբ. ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՓԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿԻ 250-ԱՄԵԱԿԸ

Վերջերս Փարիզի Ռուսերը տօնեցին Ս. Փեթերսպուրկի հիմնադրութեան 250րդ տարեդարձը։

1703 Մայիս 28ին էր որ Մեծն Պետրոս՝ Նեւայի կղզիներէն մէկուն վրայ, շինեց մթերանոց մը փոքրիկ տուներով, կորիզը ապագայ մեծ քաղաքին որ «պատուհան մը պիտի բանար Եւրոպայի վրայ»։

Քանի մը տարի ետք, արքայական տան փոխադրութիւնը Մոսկուայէն դէպի Փեթերսպուրկ պատմական բացառիկ դէպք մը պիտի կազմէր, որովհետեւ կը փոխադրուէր կարեւոր, բարգաւաճ, ճոխ կառավարական շէնքերով, բազմամարդ քաղաք մը դէպի թափուր վայր մը, որ կը պատկանէր իր թշնամիին։

Երբ առաջին ռուս ջոկատները երեւցան Նեւայի ափերուն վրայ, առաջնորդութեամբ Մեծն Պետրոսի, հոն բացի շուէտական երկու զօրաւոր մարտկոցներէ, կային միայն անտառներ, ճահիճներ, եւ քանի մը հիւղակներ, ուր համեստ Ֆինլանտացիներ «զաւակները ապերախտ բնութեան մը» ձկնորսի եւ նաւավարի դժնդակ գոյութիւն մը կը քաշկռտէին։ Վեց տարի ետք քաղաքագէտ Ժիւէլ կը տեսնէր որ ցանցառ ժողովուրդը հաց չունէր։ Ռուսերու յաւակնութիւնը իրենց պատմական ժառանգութեան մասին, ոչ ոք կ'ընդունէր։

Մոսկուայի ցարերը հրաժարած էին իրենց իրաւունքէն, Ստոլպովի դաշնագրով, ի նպաստ Շուէտի թագաւորին ութսունըհինգ տարի առաջ։

Բացառիկ յանդգնութիւն պիտի ըլլար այս նոր քաղաքին վրայ յարձակիլ, որ այն ատեն կը կոչուէր Պետրոպոլիս, ետքը Փեթերպուրկ, եւ վերջապէս Ս. Փեթերսպուրկ, վերստին մկրտուելու համար իբրեւ Փետրոկրատ Ա. աշխարհամարտի ընթացքին, իսկ Լենինկրատ՝ սովետական վարչաձեւի հաստատումով։

Համաձայն նկարագրող հէքեաթի մը որ տարածուած է Ֆինլանտայի ժողովուրդին մէջ, այս քաղաքը շինուած էր օդային տարածութեան մը մէջ, իսկ ետքը վար իջած էր խորհրդաւոր ուժերով Նեւայի ափերը։ Ատոր համար է որ տուները մէկը միւսին մէջ մտած չեն ճախճախուտ հողին մէջ։

Իրականութիւնը բնականաբար նուազ բանաստեղծական է։ Ս. Փեթերսպուրկի սկզբնաւորութիւնը ինչպէս Մեծն Պետրոսի բոլոր ձեռնարկները դժնդակ եւ տաժանելի եղած է։ Նախապէս թէեւ նպատակ ունէին հաստատելու իբրեւ պարզ զինակայան մը, ուր պիտի կեդրոնացնէին պատերազմի համար անհրաժեշտ մթերքը, սակայն «Հիւսիսի Փալմիրը» հիմնուեցաւ աւելի փորձառութեամբ, մեծ ճիգերու գինով։ Քաղաքագէտ Վոտքով կը գրէ թէ, «Շատ աւելի դիւրին պիտի ըլլար աշխարհի ամէնէն համաչափ քաղաքներէն մէկը դարձնել զայն, եթէ ընդունուէր երկրաչափներու կանոնը, յատակագիծ մը կազմելով նախ քան շինութիւնը։ Սակայն սկսան իսկոյն գործադրութեամբ»։

Յուշագիր Վէպէր շատ կենդանի նկարագրութիւն մը թողած է Ս. Փեթերսպուրկի ծագման մասին, — «Ցարը անմիջապէս որ որոշեց հաստատել այս քաղաքը, հրամայեց հաւաքել հազարաւոր գիւղացիները Ռուսիոյ բոլոր անկիւններէն գալիք գարնան համար։ Անոնք չունէին պէտք եղած գործիքները, բացօթեայ կը պառկէին։ Այս խեղճ բանուորները կը կրէին աւազը իրենց հագուստին քղանցքներով եւ կարկտուած պարկերով։ Այն ատեն անծանօթ էր տակառին ձեռնասայլը։ Այս պարտադիր աշխատանքի դրութիւնը տեւեց երկար տարիներ։

Ցարը ինք վարեց առաջին աշխատանքները։ Ան էր որ տուաւ գործին յատակագիծը, բազմաթիւ ամրոցներ որոնք յետագային 1704ին աւելցան նախկին բերդերուն հետքերուն վրայ։ «Սակայն այդ միջոցին քաղաքին մէջ ալ ուրիշ աշխատանք կը տանէին» կը գրէ, Վէպեր։ Հրահանգեցին բազմաթիւ ազնուականներու եւ առեւտրականներու որ հաստատուէին Ս. Փեթերսպուրկի մէջ եւ տուներ շինէին։ Այնքան փութկոտութեամբ գործի լծուեցան բոլորը եւ շուտով քաղաքը լեցուեցաւ բնակչութեամբ։ Ազնուականները բերին բազմաթիւ հետեւորդներ եւ ծառաներ։ Առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու հաշիւին ալ եկաւ այս նոր վայրը, ուր ամէն բան այնքան սուղ էր։ Շատ էին վաճառականները եւ բանուորները որոնք այլեւս վերադառնալ չէին ուզեր։ Եւ բերել կուտային իրենց ընտանիքը շահաբեր զբաղումներ գտնելով հոն։

Երբեք հրամանագիր մը չէ հանուած որ հրամայէր մայրաքաղաքէն հոն փոխադրուիլ։ 1708 Մարտ 24ի հեռագրով դեսպան Ուիթուըրթ կը յիշէ ցարին մէկ հրահանգը որ Մոսկուայէն կուգար, որով կը հրաւիրէր քոյրերը, երկու մայր ցարուհիները, ազնուականութեան պետերը որ գային իրեն մօտ դան Ս. Փեթերսպուրկ։ Չորս տարի ետք ,1712 ապրիլ 18ին «հրաւէր »մը նոյնքան վճռական կ'ուղղուէր հազար ազնուականներու, 5 հարիւր մեծ առեւտրականներու, 5 հարիւր խանութպաններու եւ երկու հազար արհեստաւորներու որոնք նախապէս Մոսկուա հաստատուած էին։ Գաղթականութիւնը կը բաղկանար աւելի քան չորս հազար ընտանիքէ, ընտրուած անուանապէս Ծերակոյտին կողմէ։ Շինութիւնները պէտք է մինչեւ ձմեռ վերջանային։ Հիւսնի եւ նիւթի պակասը ստիպեց վեհապետը որ դիմէ բռնապետական միջոցներու։ 1714 հոկտեմբեր 9ին հրամանագիր մը կ'արգիլէր ար ամբողջ կայսրութեան մէջ քանի մը տարի քարէ շէնքեր շինուին «աքսորի եւ ինչքի գրաւման սպառնալիքով»։ Հետեւաբար Ռուսիոյ բոլոր հիւսները որոնք կ'ուզէին հաց եւ աշխատանք գտնել պէտք է ուղղէին իրենց քայլերը դէպի Պետութեան նոր մեծ կեդրոնը։

Քառորդ դար չանցած հրաշքը կատարուեցաւ։ Ամէն ազգի ճարտարապետներու մասնակցութեամբ, որոնց մէջ պատուոյ տեղ պէտք է տալ Ֆրանսացի Լըպլօնին, Ս. Փեթերսպուրկ արդիական մեծքաղաքի մը երեւոյթը առաւ, եւ ուզեց հաւասարիլ Վենետիկի եւ Ամսթերտամի, որոնց կը նմանէր իր բազմաթիւ ջրանցքներով եւ ջուրի հոսանքներով։

Թ.Ա.Թ.

« ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ »

Զափահաս Որբերու Միութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր այս տարի, տօնելու Մայրերու Օրը, Կիրակի օր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. Լաֆէյի։

Բեմին ճակատը դրուած էր վերտառութիւն մը «Ամէն մայրիկ անուշ է, հայ մայրիկը ուրիշ է»։ Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Բամ փորոտան»ով։

Տօքթ. Լաֆէյ ստիպուած ըլլալով բացակայիլ, ներկայացուցիչ մը ղրկած էր որ գրաւոր ճառ մը կարդաց.

— « Եկած ենք տօնելու երջանիկ մայրերու օրը, բայց պարագան նոյնը չէ հայ մայրերու համար։ Մարդկային բարբարոսութեան պատճառաւ Հայերը ունեցած են դժբախտ մայրեր, որոնք յաճախ լալով տօնած են իրենց օրերը։

Մայրերը, որ ամէն յարգանքի արժանի են, պէտք չէ որ լան այլեւս, մանաւանդ մեր երկրին մէջ։ Սրտանց կը մաղթեմ որ հայ մայրերըբերբեք լալու պատճառներ չունենան այս միջավայրին մէջ»։

Առողջապահութեան նախարարը որ նոյնպէս հրաւիրուած էր, ներողութիւն կը խնդրէր իր բացակայութեան համար եւ գրաւոր ուղերձ մը ղրկած էր։

Առաջին բանախօսն էր Զ. Ո. Միութեան նախագահը Ծ. Նարդունի, որուն ճառը պիտի հրատարակենք առանձին։ Երկրորդ բանախօսը, Պ. Ֆ. Ֆէյտի, նախ ֆրանսերէն խօսեցաւ.

— « Հայ մայրը իր մասնաւոր յարգանքի տեղը ունի բոլոր մայրերու մէջ, իր բարոյական ուժով ու զոհաբերութեամբ։ Ան յաճախ գիտցած է ինքզինքը զոհել, զրկուիլ, իր զաւակները փրկելու համար։ Այս հանդէսը կազմակերպողները, ջարդուած մայրերու զաւակներ են, թէեւ այսօր հասակ նետած, սակայն բնաւ չեն մոռցած եւ կը զգան թէ ինչ է մօր մը՝ մանաւանդ հայ մօր մը արժէքը։ Հայ մօր հերոսութիւնը եւ զոհաբերութեան ոգին նպաստած են որ Հայու զաւակը ըլլայ բարի եւ առաքինի, այդ եւ ուրիշ գեղեցիկ յատկութիւններ ան կը պարտի իր մայրերուն »։

Ապա հայերէնով շարունակեց իր ճառը.

— Ֆրանսերէն ճառս ուղղուած էր անցեալ մայրերուն, հիմա խօսքս պիտի ուղղեմ ապագայ մայրերուն։ Շատ մը երիտասարդ աղջիկներ հոս ծնած կամ հոս մեծցած ըլլալով տեսակ մը անջրպետ

բացուած է իրենց եւ հիներու միջեւ ։ Իրենք հանդիստ են ու կը վայելեն ազատ երկրի մը բոլոր առաւելութիւնները , ատիկա պատճառ մը չէ սակայն որ կորսնցնեն իրենց ազգային առաքինութիւնները ։ Գիտեմ որ անոնք քիչ մը թուլցած են եւ իրականութիւնը տեսնելու կարողութիւնը կորսնցուցած , իրականութեան պայծառատեսութիւնը որ կեանքի պայքարն է ։ Պէտք չէ մոռնան իրենց առաքինութիւնները չլանալով մեծ քաղաքներու խայտաբղէտ պայմաններէն ։ Ներկայ սերունդը կրնայ կարծել թէ ամէնինչ անցած է , սակայն այն ժողովուրդները որոնք անհող կեանք մը կը վարեն , կը կորսնցնեն ինքնապաշտպանութեան ոգին ու երբ վտանգը գայ անկարող կ՚ըլլան դիմադրաւելու ։ Ուստի անհրաժեշտ է որ հայ մայրերու ոգին պահէք ձեր մէջ ։

«Օրիորդներ , մի մոռնաք անցեալը , պատրաստ կեցէք , որպէսզի եթէ Աստուած մի արասցէ վտանգ մը պատահի պատրաստ ըլլաք ցոյց տալու թէ ձեր հայ նախնիքներու արժանաւոր զաւակներն էք » ։

Միջանկեալ Արմէն Հայկունի ուղերձ մը կարդաց հայ մայրերու նուիրուած ։

Օր . Վ . Ճինճեան դաշնակի վրայ նըւագեց , Շոփէնի վալսը եւ ուրիշ կտորներ , իսկ Պ . Լըկէ ջութակի վրայ քանի մը եղանակներ ։ Պ . Քիւփէլեան երգեց Սայաթ Նովայէն ։ Օր . Մ . Կաւվարենց երգեց «Անտունին» եւ «Քուն եղիր բալաս» ։ Օր . Ռեժինա Յովհաննէսեան (Օփերա Քոմիք)էն երկու անգամ բեմ գալով նրբօրէն պարեց կովկասեան պարեր , մասնակցութեամբ իր հօր՝ Գարեգինի , որ կը նուագէր թառի վրայ ։ Օրիորդներ Հօնա եւ Պէաթրիս Պալճեան , երկու հայածին Մարթինիքցիներ , խանդավառութիւն ստեղծեցին իրենց երգերով եւ պարերով ։

Ռատիոյի երգապնակներու վարպետը Քլօտ Տիփիլի , իր հմայիչ երգերով փայլ տուաւ հանդէսին ։ Իսկ Պ . Ժօֆրուա նըւագեց քանի մը կտորներ «աքորտէոն »ի վրայ ։

Աւելորդ է ըսել որ բոլոր դերակատարները ջերմապէս ծափահարուեցան , իսկ ոմանք ալ ստիպուեցան կրկնել ։

Աննախընթաց նորութիւն մըն էր ԼԷ Փըթի Շանթէօռ տը Պօնտի , տասը տարեկան Ֆրանսացի աղջնակներէ եւ մանչերէ կազմուած վաթսուն հոգինոց երգչախումբ – պարախումբը ։ Անոնք իրենց պետին ղեկավարութեամբ ներդաշնակօրէն երգեցին բազմաձայն կտորներ , ապա յաջողապէս ներկայացուցին պալէ մը 20 վայրկեան տեւողութեամբ ։ Երգչախումբի ղեկավարը բեմ գալով խոստացաւ յաջորդ տարի անպայման ներկայանալ հայերէն բազմաձայն խմբերգով մը զոր մտադրած է սորվեցնել ։ Այս առթիւ հըրապարակաւ մերժեց այս հանդէսին մասնակցութեան համար որեւէ նիւթական վարձատրութիւն ։ Սրահին ժամանակը լրացած ըլլալով չկրցան ներկայացնել երկրորդ «պալէ»ն ։

Վեց արուեստագէտներէ բաղկացած նըւագախումբ մը մէջ ընդ մէջ կը նուագէր ընտիր կտորներ Խաչատուրեանէն , Ալէմշահէն , եւն . մեծ խանդավառութիւն ըստեղծելով ։

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 6·30ին ։

ԶՈՄի ներկայացուցիչը Եր . Գրիգորեան ներողութիւն խնդրելով կարգ մը թերութեանց համար , խոստացաւ յառաջիկայ տարի աւելի լաւ պատրաստութեամբ տօնել Մայրերու Օրը ։

Պ . ՊԱՐԳԵՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՄԻԼԱՆՕ , 1 Յունիս (Յառաջ) .— Գաղութին վարչութեան կազմակերպած դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Մայիս 31ին , մեծ յաջողութեամբ ։ Առտուն ժամը ճիշդ 9ին , խոշոր ինքնաշարժը կը մեկնէր Միլանոյի Մայր եկեղեցւոյ հրապարակէն դէպի Լակօ տի Սեկրինօ ,Էրպա եւ Քոմօ քաղաքներէն ոչ շատ հեռու գեղեցիկ լճակ մը , խորասուզուած կանաչաւէտ բնութեան ծոցին մէջ ։

Դաշտահանդէսին մասնակցողները իրենց լամբակներուն կը կրէին այն գեղեցիկ երեք գոյները՝ որոնք կը կազմեն մեր կարմիր , կապոյտ եւ նարնջագոյն դրօշակը , յուզիչ խորհրդանիշը պատմական , հերոսական շրջանի մը ։

Նախապէս , դաշտահանդէսին վայրը դիմած էին բազմաթիւ հայրենակիցներ , վարելով իրենց անձնական ինքնաշարժները ։ Շատեր հասած էին Քոմօ եւ Պերկամօ քաղաքներէն , ընտանիքով , միշտ իրենց կուրծքերուն վրայ կրելով պատառիկ մը մեր կարմիր , կապոյտ եւ նարնջագոյն եռագոյնէն ։ Այս պարագան դաշտահանդէսին կը պարգեւէր բարոյական իմաստ մը , զայն բարձրացնելով հայրենասիրական խանդավառութեան մը մթնոլորտին մէջ ։

Բոլորուած օրագուարճի սեղանին շուրջ , ամէն ոք կը խօսէր , կը կատակէր ու կը պատմէր , ու հետզհետէ կատակն ու պատմութիւնը կը վերածուէին յուզումի , խանդավառութեան , սրտաղեղումի , որոնք կը բխէին հայկականութեան ծարաւէն ։ Երգապնակները կը յաջորդէին երգապնակներու , ու Շահմուրատեանի ձայնը կը թեւածէր հանդիսականներուն վերեւ , հըզօր եւ ազատ ։ Խումբ մը փոքրիկներ , մէկը միւսէն աւելի գեղեցիկ՝ թիթեռնիկներու նման կը թռչտէին հոս ու հոն , ծաղիկներ փնտռելով ։

Իրիկուան դէմ մեկնումի ճամբուն վըրայ , միասին կը տանէինք անմոռանալի օրուան մը յիշատակը ։

× Վերջապէս , Իտալիոյ հայ գաղութը ունեցաւ իր Ազգային Տունը , Միլանոյի կեդրոնը , հոյակապ շէնքի մը երրորդ յարկը , զոյգ վերելակներով եւ մարմարակերտ զոյգ սանդուղներով ։ Լայն ու օդասուն պատուհանը կը բացուի Միլանոյի համայնապատկերին վրայ ։

Ջերմօրէն շնորհաւորելի է գործօն յանձնախումբը իր դժուարին աշխատանքին յաջողութեան համար ։ Հիմա , բոլորիս պարտքն է բոլորուիլ մեր Ազգային Տան շուրջ , զայն կենդանացնելով մեր սիրով եւ մեր խանդաւառանքով ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

•

ԼԻՈՆ .— Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 35րդ տարեդարձը տօնուեցաւ , 30 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Օրլոժի սրահին մէջ , ի ներկայութեան հաւատաւոր բազմութեան մը ։

Հանդէսի բացումէն առաջ Պ . Գ . Պէպիրեան եւ Օր . Ս . Տէմիրճեան ջութակի եւ դաշնակի վրայ նուագեցին « Բամ Փորոտան»ը եւ «Մարսէյեզ»ը , որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս ։Ապա օրուան հանդէսին նախագահը Պ . Ներսէս Մոմճեան թռուցիկ ակնարկով մը պատկերացուց ազատագրական պայքարին զանազան շրջանները , Կիլիկիայէն մինչեւ Սարտարապատ ։ Բացատրեց թէ հայ ժողովուրդի թափած արեան գնով կերտուեցաւ Մայիս 28ը Փառք Հ . Յ . Դաշնակցութեան , որ վարեց այդ շարժումները , փառք հայ ժողովուրդի բոլոր այն զաւակներուն , որ առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան , միասին , մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցան , Արամի ղեկավարութեան տակ եւ հիմը դրին Հայաստանի անդրանիկ հանրապետութեան ։ Թէեւ տարբեր վարչաձեւի տակ , մեր հայրենիքը հոծ հայութեամբ կոչուած է կորիզը դառնալու վաղուան ազատ եւ անկախ Հայաստանին » ։

Գեղարուեստական մասը համեստ էր , բայց երկու – երեք երիտասարդներ այդ պակասը լրացուցին անզգալաբար ։

Պ . Պէպիրեան՝ խոստմնալի երիտասարդ ջութակահարը նուագեց «Մարտիկին երգը» եւ «Կռունկ»ը , իսկ դաշնակի վրայ նոյնպէս յաջողապէս նուագեց Օր . Ս . Տէմիրճեան ։ Տիկին Մ . Կարապետեան երգեց «Հայրենի գարունը » ։

Յանուն Լիոնի Ազգ . Միութեան , Պ . Հ . Թադէոսեան կարդաց Մայիս 28ի նուիրուած ուղերձ մը ։ Լիոնի Ազգ . Միութեան վարչութիւնս առաջին անգամ չէ որ հրապարակաւ իր անվերապահ յարգանքը կը յայտնէ բոլոր այն պատմական դէպքերու որոնք համազգ . հանդամանք ունին ։

Յանուն Հ . Յ . Դ . Վարանդեան կոմիտէի , ընկեր Հրաչ Տասնապետեան , հակիրճ բանախօսութեամբ մը պարզեց Մայիս 28ի արժէքը ։ Օր . Ս . Տէմիրճեան դաշնակի վրայ նուագեց Խաչատուրեանի «Սուրերու պարը» , իսկ Տիկին Մ . Կարապետեան երգեց «Ուռին» ։ Դարձեալ Պ . Պէպիրեան ջութակի վրայ նուագեց « Հովզարական պարը » ։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հ . Սէրէնկիւլեան .

— Քսան տարի առաջ այս գաղութին մէջ աւելի խանդավառութիւն կար քան այսօր ։ Ձեզ հասկնար , աւելի առա՞ջ գացեր ենք թէ ետ ։ Կը թուի թէ յուսահատութիւնը եւ անհոգութիւնը ձեռք ձեռքի տուած մեր հոգեկան տունը կը քանդեն ։ Վայ այն ազգին որու մէջ հաւատքը ու խանդավառութեան ոգին թմրած են ։ Ազգի մը կենսունակութեան ազդակը հաւատքն է ։ Պարագաները որքան ալ գառն ըլլան , ան միշտ կը հաւատայ թէ առաւօտ մը արշալոյսը իրեն համար ալ պիտի ծագի ։ Մինակ մենք չենք , ուրիշ ազգեր ալ իրենց ազատութիւնը ու անկախութիւնը կորսնցուցած են , բայց երբեք հաւատքը ։

... Խելացի կարապետներ ըսին թէ մենք Դաշնակցականներս եղած ենք այս ազգին դժբախտութեան պատճառը ։ Եթէ մեր նախահայրերը հեռաւոր ծովեր կտրելով եկած Հայաստանի վրայ բոյն դրած են , ու Արարատի գագաթէն արեւին ճառագայթներու հետ ողջագուրուելով իր ցոլքերէն հայկական հունտը տարածուած է , մենք չենք մեղաւորը ։ Աբովեանին , Ալիշանին , Նալբանդեանին , Գամառ Քաթիպային , Րաֆֆիին թող հարցնեն թէ՝ ինչո՞ւ հայ ժողովուրդի երակներուն մէջ ազգային շունչ եւ ոգի ներարկեցին ։ Դաշնակցութիւնը այդ շունչն է որ կը տարածէ եւ ի հարկին գործքով ։

Մեր պայքարը բնական ու հիմնական էր եւ մեր ուզածը համեստ ։ Մենք վարչական բարենորոգում եւ մշակոյթի ազատութիւն կը պահանջէինք օրինական միջոցներով եւ մեզի պատասխանեցին ջարդերով » ։

Բանախօսը յետոյ պարզեց դէպքերու ընթացքը , առաջին մեծ պատերազմէն մինչեւ հայաջինջ Սարսափները , մինչեւ 1918ի Մայիսեան հերոսական կռիւները եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հաստատումը ։ « Շնորհիւ այս յաղթանակին մենք մեր ոտքին տակ հող ունեցանք , պետական կորիզ մը եւ ազգ . դրօշակը ունեցանք , եւ ստացանք Սեւրի դաշնագիրը իբրեւ մուրհակ ։ Այս շօշափելի փաստերուն առջեւ , պատճառ չունինք յուսահատելու ։. Այսօր մռայլ են , քաղաքական պայմանները , անորոշ է մեր կացութիւնը , բայց եւ այնպէս ուշ – կանուխ պիտի ծագի արշալոյսը ։ Կեցցէ Մայիս 28ը ,կեցցէ հայ ժողովուրդը » ։

ՏՄԱԿ

ԾԻԾԱՂ

Ա .— Կեցցէ Հանրապետութեան արդար եւ հայրենասէր նախագահը ։

Բ .— Ո՞վ ընտրուեցաւ ։

Ա .— Ընտրութիւնը դեռ վաղը պիտի կատարուի ... ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ու տեղացիները կը պատմէին որ մութ գիշերներու մէջ փոսփորային լոյս մը ցայտելով այդ մասնիկներէն կը պտուտքէր գետնին վրայ ։

Յուրտ սարսուռով մը դողդղացինք ։ Եւ գետին ծռելով ափ մը առի այդ սրբազան մասունքներէն , ափ մը աճիւն ... ճերմակ , մանրիկ ոսկորի խանձած կըտորներ ....

, ինչ մարած հրայրքներ ու աւիւն կը ներկայացնէք դուք , ինչ տենչանքներ ու չիրականացած փափաքներ , ու նաեւ ինչ սոսկում , ինչ արհաւրալի հոգեվարք ։ Մեր աչքերը այլեւս նոյնիսկ արցունք չունէին թափելու ։

Մարդկային հետքեր կային նաեւ պատերն ի վեր . արեան արատներ , որոնք ձեռքի մը պատկերը կը նշանակէին ու նաեւ ցայտած արիւնի հետքեր , պայթած երակներէ շատրուանի պէս բարձրացած արիւնի հետքեր , որոնք ոեւէ նկարագրութենէ աւելի պերճախօսութեամբ կը պատկերացնէին եկեղեցին ապաստանողներու վերջին ոգորումները ... Զարհուրելի բան էր ասիկա . մարդիկ մեռնելէ առաջ գլխար կոխոտած , իրարու վրայ բարձրացած ըլլալու էին . հոգեվարքներուն եւ վիրաւորներուն դէզերը ոտքի տակ առնելով ուզած էին փախչիլ ու ազատիլ , որովհետեւ մարդկային բարձրութենէ շատ վեր ձեռքերու հետքեր կը տեսնէինք ու երբեմն ալ ամբողջ թեւի մը պատկերը՝ պատին փակած նկարուն ու բզկտուած երակներու միջոցաւ .... ու հոն Օսմանիէի եկեղեցիին պատին վրայ գտանք նաեւ արիւնով գրուած արձանագրութիւն մը . մուխը եւ բոցը սողացեր էին մինչեւ հոն ու ետ դարձեր էին արտակարգ դիպուածաւ մը ։

Մեզ ընկերացող ուսուցիչը կ՚ենթադրէր թէ ուրիշ Հաճընցի ուսուցիչի մը գիրն էր ան , միակ անձը որ ապաստանողներուն մէջ հրացան մը ունէր եւ հաւանական է որ այդ նոյն ուսուցիչն էր որ միակ հրազէնը պարպած էր Օսմանիէի մէջ , եկեղեցիին պատուհանէն ։

Արձանագրութիւնը հոն էր արդէն , պատուհանին կմախքին քով , կարճ , կցկտուր բայց գերազանցապէս թելադրիչ . այդ երեք տողը ոչ միայն Օսմանիէյի աղէտը կը նկարագրէր , այլ ամբողջ ազգային դժբախտութիւնը ու մեր ցեղին յամառող տենչանքը , մշտավառ եւ խակական ջերմեռանդութիւնը եւ յուսահատութեան յիմարացուցիչ զարհուրանքը ։

Արձանագրութիւնը կը սկսէր այսպէս .

« Դէպքը սկսաւ Ապրիլ 3ին » ... Այդ պահուն դեռ յոյս կար որ պիտի ազատին , դեռ յոյս կար որ արձանագրութիւնը պիտի շարունակուէր , բայց ահա թշնամին հասեր էր մինչեւ իրենց դուռը , հրացանները կ՚որոտային , մուխը կը ըսպառնար ու կը խեղդէր զիրենք , մահը կ՚իջնէր իրենց վրայ մշտնջենական գիշերի մը պէս ։

Եւ գիւղացի հէք ուսուցիչը որ շատ քիչ միջոց ունէր իր արեւի ու կեանքի ու պայծառութեան տենչանքը բացատրելու՝ գտեր էր , խաւարային ուժերու մատնուած ցեղին դարաւոր , հաւաքական ու միակ բառը ու գրեր էր առաջին տողին վրայ .

« Լոյս , լոյս , լոյս » ։

Ու ահաւասիկ սակայն դժոխային պատկերը , ժողովուրդը պատսպարող պատերը կը պայթին , կը ճեղքուռին , ու բոցը , հրդեհին բոցը , օձի պէս կը սողոսկի ներս , կը ճիւղաւորուի , կը բազմապատկուի ու կը ծառանայ , կը գալարուի ու կը սլանայ ու ահարեկած մարդու ճիչերուն , աղաղակներուն , վայնասուններուն , ցաւի եւ սոսկումի գոչերուն մէջ կը պտուտքի սուլելով եւ լափելով ։

Դուրսը , թշնամին , անյագ ատելութիւնով վառուած , կը զարնէ փախչողները , կ՚ոռնայ պատուհաններուն ներքեւ ։ Ու մարդիկ կարմրած հրդեհի բոցէն , դըժոխքի մէջ այրող հոգիներու քստմնելի երեւոյթը կ՚առնեն՝ ու գլխար կը բզքտեն , գլխար կը խածատեն , իրարու վրայ կը գլորուին ու խորդալով կ՚իյնան ածխացած ուրիշ դիակներու վրայ ։

Ու այն ատեն ուսուցիչը , անկարեկիր Աստուածածինէն եւ անկարող Խաչելութենէն աչքերը դարձուցած կ՚արձանագրէ իր երրորդ եւ վերջին տողը .—

«Այս պահուս Աստուած չկայ » ։

Ափ մը մարդկային աճիւնը սեղմած կուրծքիս վրայ հեռացանք եկեղեցիէն ։ Թէեւ ժամանակը ուշ էր , ուզեցինք նաեւ այցելել Բողոքականներու ժողովարանը , ուր մէկ քանի քարոզիչներ նահատակուած էին ժողովուրդին հետ ։

Այդ քարոզիչները պատահմամբ կը գտնուէին դէպքին գիշերը Օսմանիյէ . անոնք ճամբորդ էին եւ կ՚երթային Ատանա՝ տարեկան ժողովի մը մասնակցելու ։

Նոյն աւերակները , նոյն քստմնելի պատկերը , մարդկային ոսկորները միայն աւելի ցանցառ էին . հոն գտանք պատառատուն եւ արիւնոտ շապիկի կտորներ , հագուստներ , եւն . ։

Գանկոսկր մը մեր ուշադրութիւնը գրաւեց ։ Վերցուցինք ։ Տեղացիները ենթադրեցին որ քարոզիչ Լեւոնեանի գանկը ըլլալու է ։

Ժողովարանին մէջ անմիջապէս անձնատուր չէին եղած ու մանաւանդ քարոզիչները կռուեր էին . բայց իրենց անհաւասար կռուին արդիւնքը յայտնի էր այն լճացած արիւնի արատներէն որ կը գտնայինք տեղ տեղ . ու յետոյ վիրաւորուած փախստականներու հետքերը որոնք կաթիլ կաթիլ ինկան արիւնով ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

տոկանի թէ դժգոհութիւն կը տիրէ երկրին մէջ, դրամական բարենորոգման հետեւանքով։ Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ «քաղքենի դասուն մնացուկները մինչեւ անգամ կը փորձեն գործել պետութեան դէմ, շահագործելով բարենորոգման դժուարութիւնները։ Դժգոհներուն միացած են նաեւ բազմաթիւ համայնավարներ, գանգատելով թէ չարաչար կը տուժեն բարենորոգման պատճառաւ։ Ատով իսկ անոնք իրենք զիրենք դուրս ձգած կ'ըլլան կուսակցութենէն»։ Ուրիշ լուրերու համաձայն, ոստիկանութիւնը եռապատկուած է Փրակայի մէջ, զսպելու համար բանուորական խլրտումները։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԱՄԷՆԷՆ ԶՕՐԱՒՈՐ ՌՈՒՄԲԸ պայթեցուցին Եշ. օր, Լաս Վեկասի մէջ (Մ. Նահանգներ)։ Պայթումին լոյսը կը նշմարուէր Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, այսինքն աւելի քան հա[illegible] քիլոմեթր հեռուէն։ Այս պայթիւնը կը նսեմացնէր մինչեւ հիմա կատարուած 30 փորձերը։ Գործողութեան կը մասնակցէին 37 օդանաւեր։ Բազմաթիւ շուներ, մուկեր եւ ճագարներ ցրուած էին դաշտին վրայ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺ «մշակել» սկսեր են Մ. Նահանգներուն մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ մասնաւոր հաստատութեան մը նախագահը։ Այս գիւտին շնորհիւ պիտի հարիւրապատկուին վառելանիւթի աղբիւրները։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ աշխատանքի դաշնակցութեան վարիչներէն եօթը ձերբակալուեցան, 24 ժամուան գործադուլի մը առթիւ։ Ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ գործադուլը պիտի շարունակուի 48 ժամ, բոլոր հաստատութեանց մէջ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կը պահանջեն վերաքննել պատերազմի ոճրագործներու դատերը։

Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սերոբեան, Պ. Եղիա եւ Առաքել Սերոբեան խորին վշտով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին եւ եղբօրորդւոյն՝

ՎԱՐԴԳԷՍ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ
(17 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին։

Թաղումը պիտի կատարուի Յունիս վեցին, ժամը երկուքին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը 25 Ավընիւ Պուրկէն, Իսի լէ Մուլինօ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՍՐԲՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք։ Պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջակայից հայ ժողովուրդը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ. — Ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան փոխան ծաղկեպսակի Զոհրապ Պօղոսեանի մահուան առթիւ կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

Նաեւ Սարգիս Պետիկեան նոյն առթիւ կը նուիրէ հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, հազար ֆրանք »Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Վէռոփ թատրոնին մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ, բարձր հովանաւորութեամբ երեսփոխան եւ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

GASTON DEFERRE ի

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. խումբերու, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին, եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական քաղաքացիներ՝

Francis Leenhardt, Irma Rapuzzi, Jean Masse, Achile Cini.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ԱՆԺԵԼ ԱԿԻՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), Օր.ներ Յարութիւնեան, Սարգիսեան, Ժ. Գույումճեան, Մարկոսեան, Պօյաճեան, Սիմոնեան։

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ։

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր։

Ընտիր նուագախումբ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Կրթ. Մարմնի, Ռազմ. եւ Կամ. Միութեան եւ Վասպ. Հայր. Միութեան։

Կը նախագահէ Պ. ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Փարիզէն)։

Գեղարուեստական բաժին. — Մեներգ եւ արտասանութիւն։ Կը մասնակցին Կ. Խաչի դպրոցին աշակերտները։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան։

Այս կիրակի, Յունիս 7ին, կէսօրէ ետք Փաթրոնաժի սրահին մէջ, ժամը 4ին։

Կը նախագահէ Տիկ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։

Յունիս 7ին։

Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփիւպլիքէններու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Ցավիտ։

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ամերիկահայ «Գէորգեան» խումբի ղեկավար հիմնադիր Պ. Ասար Գէորգեան եւ Պօղոս Գալուստեան կը մասնակցին նուագով։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին — Նոր Սերունդի մանուկներու կողմէ։ Պատկեր մը եռագոյնի երգով, պարեր տոհմիկ տարազներով ու արտասանութիւններ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ։

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16 – 23

Արձանագրութեան եւ պայմաններու համար դիմել՝

Rev. Père V. Momdjian,
78, Rue Rabelais, LYON
ou Rev. Père V. Babian,
11, Rue Belle Image, VALENCE

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամը Յուլիս 25։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան։ Այս կիրակի ժամը 15ին, Օրլոժի չքեղ սրահին մէջ, 145, Քուր Լաֆայէթ, Լիոն։

Դպրոցական եւ մանկական հաճելի պարեր, խմբական երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ սիրուն անկնկալներ, մարզախաղ եւ թատերգութիւն մը, ղեկավարութեամբ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» վարժարանի ուսուցչուհի Օր. ԸՆԾԱՅ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ։

Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուշմուրեան եղբայրները եւ քոյրերը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՀԵՂԻՆԱ ՄՈՒՇՄՈՒՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս եւ Մուշմուրեան եւ Գըլառեան գերդաստանին, որոնք նահատակուած են Թրքական աքսորի ընթացքին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Վարուժանեան, զաւակները եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով եւ այցելութեամբ կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր ՎԱՐԴԵՒԱՆ ՎԱՐՈՒԺԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ԱՐԻՆՈՅՇՆԵՐՈՒ
ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին, Շաբաթ օր, ժամը 3ին, Գազա Թ'Իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր Արիներու, գայլիկներու եւ Թեւիկներու։

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ. Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը)։ Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը։

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խառնմեալ բաժին՝ խմբերգ, նուագ, զանազան մարզանքներ, բուրգերու կազմութիւն, հայկական պարեր (Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, արտասանութիւններ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իր մահուան երեսնամեակի առթիւ)։

Մուտքը հրաւիրատոմսերով։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Մուրատեան վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի առաջին հանդէսը Յունիս 14ի կիրակին։

Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Կրթ. Մարմնոյ կողմէ։ Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Այս կիրակի, ժամը 15ին։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան կենդանի պատկեր, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պարեր։

Պիտի ներկայացուի «ԽԵԼՔԻՆ ՊԱԿԱՍԸ, ՔՍԱԿԻՆ ՎՆԱՍ Է» թատերական կտորը։ Մուտքի տոմսերու համար այժմէն դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր։

Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ (Ֆր. Կապ. Խաչի Կ. Վարչութեան նախագահուհի)։

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըսըրեանի եւ Պ. Ա. Գմբէթեանի։

Երգ՝ Տիկին Մայրի Մելիքեան (Մարսէյլի Ազգ. երաժշտանոցէն) եւ Օր. Շաքէ Պէկեան (ազգային տարազով)։

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ։ Նոր պարեր շքեղ տարազներով։ Դաշնակի ու զարկի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի։ Մուտք 200 ֆրանք

վարժարանի կարգապահութիւնը յարգելու համար կը խնդրենք հասարակութենէն ճշդապահ ըլլալ։

Վարագոյրը կը բացուի «Քօրրատօ»ով ժամը ճիշդ 14.30ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքավայրը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ– Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ.Յ.Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը երեքին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շրջաններու ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կոմիտէի երկու անդամները։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին Յունիս 13ին, շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Խարբերդի «Եփրատ» միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, Տանայիտ զարեջրատան մէջ, 18 Սքուար Ստալինկրատ (Շափիթըր)։ Կարեւոր օրակարգ եւ վարչ. ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, Պուլվար տ'Աթէն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Խըրիմեան սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՍԵՒՌԱՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ընկերուհի Վերժին Օհաննէսեանի տան մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի մասնաճիւղերու դաշտահանդէսը 5 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Եօթնեղբայրներու ագարակին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 14 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ։

Նախագահութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ նուագ, պար, խաղեր եւն.։

Մանրամասնութիւններ ստանալու եւ սեղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 7 JUIN 1953

7ԸՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7085 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2496

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՆՏՌԵԼ, ՓՐԿԵԼ

★

Մեր մէջ շատ քիչեր կ'ըմբռնեն դեղնած թուղթերու արժէքը :

Մասնագէտներ կը ցնծան, երբ հնօրեայ ձեռագիր մը, յիշատակարան մը կամ նշխար մը ձեռք ձգեն :

Ուրիշներ ալ դրամական միջոցներ կը ճարեն, այս կամ այն վանքին, թանգարանին «ցուցակ ձեռագրաց»ը հրատարակելու համար :

Եւ անշուշտ ողբացողներ ալ կան, ի տես թանկագին, անդարմանելի կորուստներու :

Ո՜ր մէկ հալածանքէն, բռնութենէն աղատ մնացած է մեր դժբախտ երկիրը, դարերու ընթացքին :

Հուրին եւ սուրին պակասը կը լրացնէին պարբերական գաղթերն ու տեղափոխութիւնները : Եւ կամ բնական աղէտները :

Բայց, տգիտութիւնը, անհոգութիւնը, աւարը եւ չարաշահութիւնն ալ քի՞չ աւերներ գործած են :

Դէզերով ձեռագիրներ անկիւն մը նետուած, կրակի տրուած կամ գործածուած են իբրեւ անպէտ, սովորական թուղթ :

Ուրիշներ նկուղի մը մէջ մնացած են տարիներով : Մուկերու կեր դարձած, փտած, փճացած են անհոգութեամբ :

Եւ վերջապէս դէզերով ալ ծախուած են տգիտութեամբ կամ չարաշահութեամբ :

Ինչ որ ունինք այսօր, տպագիր կամ ցուցակագրուած, թերեւս ամբողջութեան մէկ տասներորդն ալ չէ :

Մանաւանդ եթէ աչքի առջեւ բերենք Թուրքիոյ մէջ եղածները, սկսելով 1800-ական թուականներէն մինչեւ 1915-22ի Հայաջինջ Սարսափները :

Այժմ ձեռագրատուն եւ թանգարաններ ունինք Երեւանի եւ Էջմիածնի մէջ : Ցետոյ Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեանց վանքերուն, Երուսաղէմի, Անթիլիասի, Պոլսոյ, Փարիզի, եւ Ամերիկայի մէջ, (Նուպարեան եւ Հ. Յ. Դ. Թանգարան), յիշելով միայն գլխաւորները : Եւ ատոնց հաշուելու անհատական հաւաքածոները որոնք այլապէս թանկագին են :

Ի՞նչ մտահոգութեամբ կը խօսինք այս դեղնած թուղթերու մասին :

Ըսելու համար թէ՝ կան ուրիշ կարգի ձեռագիրներ ալ, արժանի մասնաւոր հոգածութեան եւ... փրկութեան :

Այդ ձեռագիրները կը վերաբերին մեր ժամանակակից մշակոյթին :

Անոնց մէջ կան գրական - գեղարուեստական ստեղծագործութիւններ, վիպականէն մինչեւ բանաստեղծականը :

Կան յուշեր, հում նիւթեր եւ ուսումնասիրութիւններ, — պատմական, գիտական, բանասիրական, կրթական, մասնագիտական :

Կա՛ն, վերջապէս, ամբողջական գործեր : Կազմ եւ պատրաստ՝ հրատարակութեան համար :

Այդ աշխատանքներուն հեղինակներէն շատերը եթէ դեռ կ'ապրին, ուրիշներ արդէն թաղուած, կամ անհետացած են :

Ողջ մնացողները անշուշտ այժմէն կը մտածեն «պարտուպատշաճը», որպէսզի մուկերուն, խոնաւութեան կամ արկածի մը կեր չդառնան իրենց արտադրութիւնները :

Մեռածներէն սակաւաթիւ են այն գրողները եւ հեղինակները որոնք միջոցներ ձեռք առած են կանուխէն, իրենց արտադրութիւնները փրկելու համար :

Օրինակ, ողբացեալ Վազգէն Շուշանեանը, որ տետրակներու մէջ հաւաքած, դասաւորած եւ հրատարակելի վիճակի մէջ դնելով Վիէննայի Մխիթարեանց վանքը ղրկած է իր ձեռագիրները, — արձակ, ոտանաւոր, թարգմանութիւն (մասմըն ալ բարեկամներու յանձնած) :

Ուրիշ մեռածներ կամ անհետացածներ կան որոնց գրաւոր վաստակէն շատ քիչեր լուր ունին :

Անհրաժեշտ է փնտռել – գտնել, փրկել այս «լքեալ գոյքերը» :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՂԻ՞

●

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ

Պ. Մանտէս – Ֆրանսի ձախողումէն վերջ, Հանրապետութեան Նախագահը վարչապետութեան թեկնածու առաջարկեց Պ. Ժոռժ Պիտօն (Ժողովրդական Շարժում) :

Նախկին վարչապետը, որ արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը վարէր Մայէրի դահլիճին մէջ, անմիջապէս ձեռնարկեց խորհրդակցութեանց, եւ իր վերջնական պատասխանը պիտի հաղորդէր երէկ, շաբաթ :

Աւելորդ է ըսել թէ ընդհանուր մտահոգութիւն կը պատճառէ տագնապին երկարաձգումը, — աւելի քան երկու շաբաթ : Արտաքին աշխարհն ալ անձկութեամբ կը սպասէ տագնապին լուծման :

Եթէ նոր թեկնածուն ընդունի եւ Ազգ. Ժողովին վաւերացումն ստանայ, կառավարութիւնը պիտի կազմուի չափաւոր տարրերէ, — աջ եւ կեդրոն : Պ. Մանտէս Ֆրանսա դէպի ձախ կը հակէր իր արմատական ծրագրով եւ կրցաւ ապահովել ընկերվարական կուսակցութեան 105 քուէները : (Համայնավարները դէմ քուէարկեցին, ինչպէս միշտ) :

Իրազեկներու կարծիքով, Պ. Մանտէս Ֆրանս յաջողեցաւ բարոյական յաղթանակ մը շահիլ եւ նոր դուռ մը բանալ, ապագայ բարենորոգումներու համար : Ընդդիմադիրներն անգամ կը գնահատեն իր քաջութիւնը եւ ձեռներէցութիւնը : Երբ Ազգ. Ժողովը մերժեց վաւերացնել իր պաշտօնը, արմատական երեսփոխանը, որ 46 տարեկան է, յայտարարեց .

— Ուրախութեամբ հաստատեցի թէ Ազգ. Ժողովին մէջ կայ մեծամասնութիւն մը որ կ'ընդունի թէ ցարդ փորձուած քաղաքականութիւնը չի կրնար լուծել խնդիրները : Խղճմտանքի քննութիւն մը նկատեցի շատ մը պաշտօնակիցներու մէջ : Չեմ կարծեր որ զուր անցած ըլլան երկու օրերու վիճաբանութիւնները : Մասնաւորապէս ազդուեցայ տեսնելով որ արձագանգ գտած է երիտասարդութեան ուղղած կոչս : Հարկ է աշխատիլ երիտասարդութեան համար որ անհամբեր կը սպասէ ազդու քաղաքականութեան մը » :

Պ. Մանտէս - Ֆրանս միեւնոյն ատեն խոստովանեցաւ թէ հեռագրով պիտի կանչէր իր կառավարութեան անդամները, առանց խորհրդակցելու Ազգ. Ժողովին խմբակցութեանց հետ :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ազգ. Ժողովին մէջ թեր քուէարկած էին միայն 301 երեսփոխաններ, մինչդեռ օրինական մեծամասնութիւնը կը պահանջէ 314 ձայն, 627ի վրայ :

Թերթերը ուշադրաւ կը գտնեն որ Մանտէս Ֆրանսի ծրագրին հանդէպ վերապահ դիրք մը բռնեցին կարգ մը փորձ դիւանագէտներ, մասնաւորապէս երեք վարչապետներ, — Պինօ, Փլեւէն եւ Շուման : Աջակողմեան երեսփոխանները ժխտական դիրք բռնած էին մասնաւորապէս Հնդկաչինի հարցին առթիւ : Մէկը դիտել տուաւ թէ «քրէական յանցանք պիտի ըլլայ լքել Հնդկաչինը : Նմանութիւն չկայ Հանոյի եւ Սուէզի միջեւ : Մեր պարտականութիւնն է պահանջել որ մեր դաշնակիցները օգնեն մեզի, վասնզի մենք կը կռուինք ամբողջ ազատ աշխարհին համար : Չենք կրնար ընդունիլ նոր Միւնիխ մը (միջին ճամբայ), որ պիտի յա[illegible]որ Տէօնքէրկի մը » :

Պ. Մանտէս Ֆրանս ի զուր կը բացատրէր թէ ինք Հնդկաչինը լքելու միտք չունի եւ թէ ինչ որ պիտի փորձէ՝ պիտի ընէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ խորհրդակցելէ ետք :

Ուրիշ կուսախմբով մը՝ լայն իրաւասութեանց պահանջն էր, որ միշտ կը մերժուի :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱ՞Յ

●

Քանի մը օրէ ի վեր լաւատեսութեան հով մը կը փչէ : Ոչ միայն Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, այլեւ Խ. Միութեան մէջ մօտալուտ կը համարին Քորէայի զինադադարի կնքումը, որ կրնայ յանգիլ պատերազմի դադարումին :

Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, Իզվեստիա, կը գրէր յունիս 6ին. — « Հեռագրական գործակալութեանց լուրերէն որոշ կ'երեւայ թէ Փանմունժումի բանակցութեանց մասնակցող կողմերը շատ մօտ են համաձայնութեան մը՝ զինադադար կնքելու համար Քորէայի մէջ» :

Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, թերեւս առաջին անգամ է որ այսքան լաւատես խօսքեր կ'երեւան խորհրդային մամուլին մէջ Քորէայի զինադադարի մասին :

Երկու կողմերուն բանագնացները նոր ժողով մը գումարեցին շաբաթ առտու, եւ կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ զինադադար կնքել յառաջիկայ շաբթու : Լաւատեսութիւն կը տիրէ թէ Քորէայի եւ թէ Թոքիոյի մէջ, ուր կը գտնուի դաշնակից սպայակոյտը : Ինչպէս յայտնի է, բանակցութիւնները կը քաշքշուին մօտ երկու տարիէ ի վեր : Երկու կողմերը երէկ պիտի քննէին կարգ մը վիճելի կէտեր : Գետինը լրջօրէն հարթուած է, իբրեւ հետեւանք Հիւս Քորէացիներու նոր զիջումներուն : Եթէ այս շաբթու չստորագրեն զինադադարը, հաւանական է որ կնքուի ամէնէն ուշը յունիս 29ին, այսինքն պատերազմի երրորդ տարեդարձին : Երէկ պիտի ստորագրուէր գերիներու փոխանակութեան պայմանագիրը, իսկ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի լուծուին այս շաբթու : Վիճելի խնդիրներէն մէկն է զինադադարի սահմանագծին ճշդումը : Երէկուան ժողովը դռնփակ պիտի ըլլար : Եթէ համաձայնին, երկու կողմերուն պատուիրակութիւնները յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակեն 48,500 կարմիր գերիներու փոխանակութեան մասին : (Այս գերիները կը մերժեն հայրենիք վերադառնալ) :

Այս լաւատես լուրերուն հետ, խորթ ձայն մըն ալ կը լսուի : Հարաւ. Քորէայի Նախագահը, Սինկման Ռի կը դժկամակի ստորագրել զինադադարի պայմանագիրը, «մահավճիռ» մը համարելով զայն իր երկրին համար : Նախագահը, որ 78 տարեկան է, յայտնեց ամերիկեան հրամանատարին թէ պիտի ստորագրէ պարզապէս տեղի տալով Մ. Նահանգներու ճնշումին : Իր առարկութիւնը այն է թէ երկիրը բաժնուած պիտի ըլլայ եւ համայնավար Չինացիները պիտի մնան Քորէայի մէջ : Այս առթիւ ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կարմիր բանակին հրամանատարը, զօր. Չուիքով պաշտօնանկ եղաւ եւ Մոսկուա պիտի վերադառնայ, նոր պաշտօն մը ստանձնելու համար : Իրեն յաջորդեց ստորադաս սպայ մը, Գ. կարգի զօրավար Անդրէյ Կրեչքօ : Տասը օր առաջ, զօր. Չուիքով, որ հրամանատարն էր երեք հարիւր հազար զինուորներու, արձակուեցաւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի նախագահութենէն : Այս առթիւ պաշտօնի կոչուեցաւ քաղաքացի մը, Վլատիմիր Սեմենով, իբրեւ մարզպան : Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս փոփոխութեանց, ենթադրելով թէ Մոսկուա նոր քաղաքականութիւն մը պիտի վարէ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

ԵՐԲ ՔՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ հետ կապ ունէր Լոնտոնի խորհրդային դեսպանին

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

« ՍԱԼԱՒԱԹ »

Դիմակաւոր լրտեսներու, մատնիչներու եւ հրձիգներու հայատառ եւ ֆրանսատառ թրքապատումը «զգայացուցիչ» վերջաբան մըն ալ կը պարունակէ .

— « Մասւորական, կղեր, երեւելի, թող քեզ չտեսնեն Մայիս 28ի տօնին մէջ :

Անփութութեամբ մի մեղանչեր :

Հաշիւ ունիս տալիք հայ ազգին :

Ազգը քու քայլերդ կը դիտէ :

... Թափառական հայ ժողովուրդ .

Քեզի, մօտ ատենէն վերադարձի դռները կը բացուին :

Մեղսակից մի ըլլար հայրենադաւ դաշնակ չէֆերուն, որպէսզի երկիրդ դառնալուդ պատուով կարենաս նայիլ ազգակիցներուդ երեսին :

Հայրենակիցներ, մի երթաք Մայիս 28ի տօնին » :

Կատարեալ «սալաւաթ» : (Թրքապատում թուրքիկին ամենագէ՛տ հեղինակներուն հարցուցէք այս բառին իմաստը) :

Ուրեմն, «մօտ ատենէն վերադարձի դռները պիտի բացուին» :

Արդ, ո՛վ որ կը համարձակի մասնակցիլ Մայիս 28ի տօնին — հայկական բազուկի յաղթանակին — պիտի չկրնայ հայրենիք մտնել :

Չեմ գիտեր թէ ո՛ր աղբիւրէն առած են այս աւետիսը, — նոր դռնբացէքը :

Ամէն պարագայի մէջ, սրտանց պիտի մաղթէի որ իրաւ ըլլար եւ ներգաղթի առաջին կարաւանները կազմուէին այս փախուկներէն, թզուկներէն եւ թութակներէն :

Գոնէ մթնոլորտը կը պայծառանար եւ խաղաղութիւնը կը վերահաստատուէր գաղութներու մէջ :

Արդարեւ, չափէն աւելի երկար տեւեց թրքաբարոյ խուժանավարութիւնը :

Դաշնակցութեան գլուխէն մազ չի թափիր, այս կարգի շողոքորթաբանութիւններով :

Ոչ կուսակցական պայքար է այս, ոչ ալ գաղափարական :

Պարզապէս խլամական « սալաւաթ », ամբոխին կեր ճարելու, կիրքերը հրահրելու, մթնոլորտը թունաւորելու համար :

Ֆրանսահայ Մշակ. Միութիւնը եւ «ժաֆ»ը ուրիշ միջոցներ չե՞ն գիտեր, իրենց հայրենասիրութիւնը ապացուցանելու համար :

Թող քիչ մը հայերէն գրիչ–կարդալ սորվին : Եւ մանաւանդ պատմութիւն սերտել :

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

Պոլսոյ պատրիարքը, Գարեգին արք. շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած էր Թուրքիոյ վարչապետին, Պոլսոյ առման 500ամեակին առթիւ : Ատնան Մենտէրէս հետեւեալ պատասխանը տուած է, հեռագրով (29 մայիս).—

«Իսթանպուլի առման մեծ նշանակութիւնը եւ արդիւնքը հոն է որ 500 տարի առաջ ամէնէն զօրաւոր քայլը նետուեցաւ Իսթանպուլի մէջ հիմնելու համար խղճի ազատութիւնը եւ քաղաքակրթական հանդուրժողութիւնը, որ այսօր իսկ աշխարհի շատ մը վայրերուն մէջ ամրապնդուած եւ ձեռք բերուած չէ : Ձեր այս փափկանկատ հեռագրին առթիւ, իմ համակրանքս եւ յարգանքներս կը յայտնեմ Ձեր Բարձրութեան եւ Ձեր բարձր անհատականութեան մէջ մեր յարգելի հայ հայրենակիցներուն :

× Պոլսոյ թերթերը մանրամասնօրէն կը նկարագրեն 500ամեակի առթիւ կատարուած հանդիսութիւնները, որոնց ներկայ եղած են նաեւ Հայոց եւ Յունաց պատրիարքները : Թափօր մը կազմուած է Թոփգափուէն մինչեւ Ֆաթիհի դամբարանը, զօրահանդէսներով եւ ուրիշ արտակարգ ցոյցերով :

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱ՛ՅՐ ԻՄ...»

●

Հայոց եկեղեցիներուն մէջ, Աւագ Հինգշաբթի, գիշերային ժամերգութեանց հուսկ յետին պահուն՝ երբ, ըստ Աւետարանիչին, «խաւար կալաւ զամենայն երկիր մինչեւ ցիննն ժամ», ողբ մը կը լսուի մթութեան խորէն, ողբ մը սրտաճմլիկ եւ աղեխարշ .

— Ո՞ւր ես, մա՛յր իմ ...:

Ցաւի, տառապանքի եւ կսկծանքի աղաղակ մը աւելի՝ կանչ մը ինքնալքումի եւ օգնութեան .

— Մա՛յր ...:

Ցիսուսի ձայնն է ատիկա: Աստուածորդին, լքելով աստուածութեան բոլոր ստորոգելիները, նետելով բոլոր գերահրաշ զրահները՝ զորս պիտի կրնար գործածել ցաւի եւ վիշտի դէմ, կը հետեւի Հայոց եկեղեցիին ամէնէն ժողովրդական, ամէնէն մարդկային թելադրանքին : Կը մոռնայ Աւետարանիչներուն քարոզչական խօսքը .—

— Հա՛յր, հա՛յր, ընդէ՞ր թողեր զիս :

Վասնզի, այս խօսքը մեղադրա՞նք մըն է Աստուծոյ դէմ՝ որ լքեր է իր որդին, թէ կը բանաձեւէ խոստովանութիւն մը, ընդունելու համար Ցիսուսի ջախջախուած հպարտութեան կորուստը կամ աստուածպետական կարգերու մէջ համապատասխան իրաւունքէն հրաժարումը, — չեմ գիտեր, — գիտեմ, սակայն, թէ հայ ժողովուրդը բեմէն կը հեռացնէ Հայրը եւ տեղը կը դնէ Մայրը, որպէսզի Ցիսուս մարդանա՛յ, անգամ մը եւս մարդանայ, կատարելապէս եւ ոչ թէ տեսականօրէն : Արդարեւ, այդ ողբին մէջ, աստուածորդին կը տառապի մարդու մը պէս, որուն «սիրտը կը պոկեն», ջիղերը կը փրցնեն, մորթը կը քերթեն: Հայոց եկեղեցին, այսպէս, մայրութեան կուտայ ամէնէն իրական եւ ամէնէն մարդկային ըմբռնումը, — խոստովանեցէք որ կարելի չէ ըմբռնել մայրութիւնը՝ երբ կը հաւատաք թէ կարելի է բաժնել զաւակը իր մօրմէն : Մահուան սեմին վրայ իսկ իր մօրը կանչող զաւակը կը յիշեցնէ այն պահը՝ երբ մայրական միսերէն կը կտրեն կը բաժնեն մայրութեան պտուղը: Ահա թէ ինչո՛ւ լաւագոյն գաղափարը կրնան կազմել նախ մանկաբարձները, որոնք արեան եւ ցաւի պատարագ մը կը կատարեն, էակ մը բաժնելով էակէն :

Հայոց եկեղեցին, ուրեմն, ուզեր է որ Ցիսուս մարդանայ, իրապէս մարդանայ՝ իր մօրը կանչելով, մահուան յանձնուելէ առաջ, սիրտ բզկտող ձայնով մը .

— Ո՞ւր ես, մա՛յր իմ ...

Հայոց եկեղեցին ուզեր է որ Ցիսուս մոռնայ աստուածպետական կարգերը, աստուածային ստորոգելիները կամ անմահութեան յաւակնութիւնները, հրաշքին կարելիութիւնները կամ յաւիտենականութեան աւանդութիւնները, որպէսզի ծարաւնա՛յ մօրմով, տագնապի մօրմով, հրկիզուի մօրմով .

— Ո՞ւր ես, մա՛յր իմ անուշ ...:

Հայոց եկեղեցին, ահաւասիկ, կը հեռանայ աւանդութենէն, նոյնիսկ կը հեգնէ աստուածաբանական վէճերը, որոնք մօր մը կուտան աստուածածնակութեան)թէոֆորիզմ) փառքը՝ իբրեւ ուղիղ դաւանութիւն ըստ ոմանց, իբրեւ հերետիկոսութիւն ըստ այլոց, կամ աստուածածնութեան (թէոթօքիզմ) խորհուրդը՝ պատմութեան չափ հին, վերջապէս՝ Հայոց եկեղեցին կը լքէ բնազանցական ոլորտները, կը դառնայ աւելի իրապաշտ, աւելի բանապաշտ, աւելի զգայուն, աւելի անկեղծ, հետեւաբար աւելի ճշմարիտ, երբ կ'ողբայ .

— Ո՞ւր ես, մա՛յր իմ ... :

Ըստ Հայոց եկեղեցիին, մայրը անօթ մը չէ, որու մէջ կը դրուի թանկագին իրեղէն մը՝ որ, սակայն, մաս չի կազմեր ամանին, ինչպէս գինին՝ սկիհին մէջ, այլ ընդհակառակն մայրութիւնը իրողութիւն մըն է որ բովանդակողը կը միացնէ բովանդակեալին, համապատիւ եւ համատարր, ինչպէս խնձորին մէջ՝ պտուղին բոյրն ու քաղցր ջուրը կը միանան իրարու:

Այս ձեւով, Հայոց եկեղեցին կ'ընդունի թէ նախապատիւ է մայրութեան գաղափարը որովհետեւ իրական եւ մարդկային, առով իսկ աւելի գեղեցիկ :

Հայոց եկեղեցիին այս տեսակէտը, միւս կողմէ, ապացոյց մըն է թերեւս թէ հայ ժողովուրդն է միայն, բովանդակ աշխարհի մէջ, որ ապրած է մայրութեան ցաւը ամենայն անկեղծութեամբ եւ հարազատութեամբ :

Արդ, ժողովուրդ Հայոց,

Դուք որ կը լսէք, ամէն տարի՝ Աւագ Հինգշաբթի, գիշերային ժամերգութեան պահուն, մեր եկեղեցիներուն մէջ, ո՛վ դուք որ կը լսէք սա սրտաճմլիկ եւ աղեխարշ ողբը .

— Ո՞ւր ես, մա՛յր իմ ...

Մի՞թէ չէ՞ք խաբուիր լսել ուրիշ «ո՞ւր ես, մա՛յր իմ» մը Եփրատի եզերքներէն, «մա՛յր, մա՛յր, ընդէ՞ր թողեր զիս» աղաղակ մը անապատներու խորէն, «մայրի՛կ, մայրի՛կ» ճիչ մը աքսորի արիւնոտ ճամբաներէն եւ արտասուալից ձորերէն :

Այո՛, սիրելի հայրենակիցներ, գիտե՛մ, ձեր ականջներուն մէջ տակաւին կը դողդղայ ուրի՛շ «ո՞ւր ես, մա՛յր իմ» մը : Տակաւին կը յիշէք, տակաւին կը լսէք կանչը, որ կուգայ Տէր - Զօրէն.

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ...

Հազարաւորներ էին անոնք, որ կը կոծկոծէին, իրենց մայրը կը փնտռէին, իրենց մօրը կը կանչէին: Երախանե՛ր, կաթ ծծելու տարիքին մէջ, բայց անօթի, մացառի մը մօտ լքուած մանուկներ, որոնք կ'աղաղակէին .

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ ...

Հազարաւորնե՛ր էին անոնք, որ իրենց սիրտը կը պատռէին, իրենց մօրը կը կանչէին: Մատղաշ աղջիկներ ու վարդի պէս նոր բացուած հարսներ, որոնք առեւանգիչներուն գրկին մէջ կ'աղաղակէին լալագին .

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ ...

Հի՛ն է պատմութիւնը : Դժբախտ մեր ազգին է միայն վիճակուած, կարծես, ողբալ իր մայրը: Ժ. դարու հայ մատենագիր մը կը վկայէ .

«Տղայոց՝ որ զկոտրեալ մարմարքն փարէին, եւ դիէին զարիւն ստեանց նոցա որպէս զկաթն»: Որ թարգմանի՝ երախաները իրենց ջարդուած մայրերուն կը փաթթուէին եւ անոնց ստինքներէն արիւն կը ծծէին կաթի տեղ :

Դուք, սիրելի հայրենակիցներ, բոլորդ ականատես էք շատ աւելի մեծ ողբերգութիւններու, — կը զգուշանամ ոգեկոչելէ սեւ տարիները, որովհետեւ շատ կը յուզուիմ: Արդէն, կարելի չէ պատմել հայ մօր տառապանքները, ոչ ալ նկարագրել մեծութիւնը: Թոյլ տուէք, սակայն, Մայրերու տօնին առթիւ եւ Հայ մայրերուն նուիրուած այս հանդիսութեան մէջ, յայտարարել թէ

Հայ մայրը, իր նահատակութիւններով, իր անձնազոհութեամբ, իր գերագոյն նուիրումով, կը գերազանցէ աշխարհի բոլոր մայրերը :

Հայ մայրը մայրն է մայրերուն :

Հայ մայրը տիպարն է մայրութեան :

Թող սրբապղծութիւն չհամարուի, ուրեմն, երբ ըսեմ .

— Եթէ Աստուած աշխարհ ղրկեց Ցիսուսը՝ որ իր փշոտ խաչով օրինակ տայ մարդոց, տառապելու յանուն սրբութեան ճանապարհին, կը հաւատամ թէ Աստուած աշխարհ ղրկեց հայ մայրը, որ իր նահատակութեամբ օրինակ տայ աշխարհի բոլոր մայրերուն՝ լաւագոյնս ծառայելու համար մայրութեան իտէալին:

Հայ մայրը բնազդային մայրը չէ, որ միայն կը ծնի եւ կաթ կուտայ: Հայ մայրը իմաստուն եւ ներշնչեալ սպասաւոր մըն է քաղաքակրթութեան, — առաքեալ մը, որ կը վազէ իտէալի մը ետեւէն : Անապատներու մէջ, վրաններու տակ, անօթութեան եւ հիւանդութեան դէմ յանդիման՝ հայ մայրը չմոռցաւ երբեք երախան առնել իր ծունկերուն վրայ եւ սորվեցնել Հայոց այբուբենը: Հայ մայրը այն քրմուհին է որ վառ պահեց ոչ միայն մեր օջախը, այլ եւ հայ մշակոյթին բագինը:

Ինծի կը թուի թէ ոչ մէկ ազգի մէջ, ոչ մէկ ժողովուրդի մօտ այնքան սիրուած է մայրը, որքան Հայոց մէջ: Հարսանեկան սովորութիւններու մէջ անգամ, երբ փեսաւէրներուն առաջնորդութեամբ «Թագուհի» հարսնցուն կ'երթայ «Թագաւոր»ին տունը, մօրը տունէն բաժնուած ժամանակ՝ կուլայ եւ ողբ մը կ'երգէ .

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ, կը տանի՛ն զիս.

Զարմանալի չէ, ուրեմն, եթէ Հայոց պատմութիւնը աստուածութեան տարած է մայրութիւնը, — այո՛, հին ժամանակներու մէջ մեր ժողովուրդը պաշտած է մայրութեան աստուածներ, ինչպէս Անահիտը, «վարդամատն եւ ոսկէծղի», որուն ընծայ կը տարուէին փունջ առ փունջ վարդեր, երփներանգ վարդեր, բոցթիռ վարդեր, եւ տօնը կը կատարուէր Վարդավառին :

Ահա թէ ի՛նչ ստորոգելիներ կը տրուէին Անահիտի, Հայոց մայրութեան աստուածուհիին, ըստ մեր հին մատենագիրներուն. —

« Մեծն Անահիտ տիկին, ծնունդ մեծին արին Արամազդայ, մայր ամենայն զգաստութեանց, բարերար ամենայն մարդկան բնութեան, որ է փառք ազգիս մերոյ եւ կեցուցիչ, որով կեայ եւ զկենդանութիւն կրէ երկիրս Հայոց »:

Վերջապէս մայրութեան պաշտամունքն է, որ մեր ժողովուրդին տուած է արդասաբերութեան համաշխարհային մրցանիշը :

Թերի պիտի մնար իմ այս ներբողեանս (փանէժիրիք), եթէ մոռնայի ձեզի յիշեցնել թէ Հայոց լեզուն, ինչպէս ամէն մարդկային լեզու, մայր կը կոչէ նաեւ հողը. «Ցօրէ ելանելոյ յորովայնէ մօր իւրոյ՝ մինչեւ յօր թաղելոյ ի մայրն ամենեցուն»:

Ուստի, յանուն Զ. Ո. Միութեան, երբ հանդիսաւորապէս կը ստանձնենք փառաւորել հայ մայրը, տարուան մէջ մէկ օր, երբ երկիւղածութեամբ կը յայտարարենք պաշտամունքի առարկայ դարձնել հայ մայրը, կը խնդրենք չմոռնալ նաեւ մեր միւս մայրը, «մայրն ամենեցուն»,. — հայկական հողը: Վասնզի չենք կրնար ըմբռնել թէ հայ մայրը կը մնայ հայ մայր՝ երբ հեռու կը մնանք մեր հողերէն, մա՛յր Հայկազանց: Մեր մշակոյթը, մեր քաղաքակրթութիւնը, մեր հանճարին ժառանգն ու վկայութիւնները հովը կը տանի իբրեւ փոշի՝ եթէ մոռնանք պաշտամունքն հայ մայրերուն եւ հայ հողերուն :

Պաշտամո՛ւնք եւ օրհնութի՛ւն հանճարածին հայ մայրերուն, արգասաբեր հայկական հողին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ. — « Ճանապարհի Հայկազանց » յօդուածաշարքին շարունակութիւնը կանոնաւորաբար գալ շաբաթ : Շ. Ն.

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՄԵՂԱՆՉՈՒՄՆԵՐ

●

Ընթերցողներէն ոմանք դիտել կուտան թէ պէտք չէ բաւականանալ միայն վրիպումները մատնանշելով: Այլ հարկ է նաեւ ներկայացնել մեղանչող հեղինակները, թերթերը, պարբերականները, գիրքերն ու գրքոյկները :

Բայց, յանուն ի՞նչ նպատակի կամ օգտակարութեան: Այդքան կարեւո՞ր է զբաղիլ անուններով: Ըստ իս, ուշադրաւը եւ մտահոգիչը մեղանչումներուն ուղղելի արարքն է, որ դժբախտաբար հասարակաց է հայ գրողներու մեծամասնութեան :

Անվարան կարելի է ըսել թէ գրեթէ ճշմարիտ պատուհաս մըն է երկոքեան գոյութիւնը որ եւ զոր բառերուն, որոնց շփոթ գործածութեան զոհ կ'երթան ոչ միայն խոնարհ կամ սկսնակ, այլ եւ ականաւոր գրիչներ :

Մինչդեռ, ինչ մեծ հեշտութեամբ պիտի կարենայինք տեղի՛ն գործածել զանոնք, եթէ ամէն գրող, ի հարկէ, «տաղանդաւոր» ըլլալու իր դիւրութեան կցէր նաեւ չնչին այն ճիգը, որուն պարտադրաբար պէտք ունի, ափսո՛ս, սերտելու համար քերականութեան ուղղական եւ հայցական հոլովները, սեռի եւ բնութեան խնդիրները, ինչպէս նաեւ շաղկապն ու դերանունը զատորոշող գիտելիքը :

Ընդհանրապէս, դպրոցականները կը նախընտրեն գործածել զոր, եւ յաճախ փոխան «որ»ի, իրենց շարադրութիւնները աւելի գրական դարձնելու միամիտ համոզումով անշուշտ, Արամ Անտոնեան ինչ սրամիտ եւ չարաճճի մանրավէպեր ունէր այդ մասին, քաղուած գրասեղաններու կամ տպարաններու կեանքէն :

Որքան բարկացուցած ենք Օշականը «զոր» բառին չայլ եւ անուղիղ գործածութեամբը: Եւ որովհետեւ, իր իսկ յայտարարութեամբ, ինք գրականութեան ուսուցիչ էր, հետեւաբար, ոչ թէ քերականութեան վարժապետ, բնականաբար, մեր շարադրութեանց անմեղ սայթաքումները չէին կրնար զինքը զբաղեցնել :

Ու մենք կը յարատեւէինք մեր սխալին մէջ, իսկ Օշական կը շարունակէր բարկանալ: Բայց, օրին մէկը, ճարահատ, ան արձակեց սա վճիռը, իր զայրոյթը քօղարկող սովորական ժպիտով.

— « Տղա՛ք, այսուհետեւ մի միայն որ պիտի գրէք »:

Ափսո՛ս, այդ օրուընէ սկսեալ, մեր շարադրութիւնները տուժեցին գրական տեսակէտէ եւ խեղճացան «զոր» դերանունին զրկանքովը:

Այսօր, շատ մը գրողներ կը յիշեցնեն այդ միամիտ եւ անգէտ աշակերտները :

Ուստի կը կարծեմ թէ Օշականի իմաստուն պատուէրը կարելի է տալ նաեւ անոնց :

Պիտի չմտնենք մանրամասնութեանց մէջ: Եւ պիտի չբերենք բազմաթիւ նըմոյշներ «որ» կամ «զոր» բառին համապազօրեայ վրիպումներէն: Ի վերջոյ, պէտք չէ այս սիւնակը համարել նախակրթարանի մը առաջին կամ վերջին դասարանը: Հետեւաբար, պիտի զբաղինք քանի մը արտասովոր եւ յատկանշական օրինակներով միայն :

Ամիսներ առաջ, պարբերաթերթ մը հետեւեալ նախադասը շնորհեց իր մէկ թերթօնին .

— « Վէպ մը չէ զոր պիտի շարադրենք»:

Կարելի չէ ուրանալ գրողին լեզուական բծախնդրութիւնը եւ քերականական հմտութիւնը :Բայց, այն ատեն, ինչո՞ւ այդ վրիպումը :

Հարկ է ընդունիլ թէ վերոգրեալ ասացուածքը խաբէական երեւոյթ մը ունի: Ինչ որ գրողը փորձութեան մատնած է եւ թակարդը ձգած: Ահա թէ ինչո՛ւ, ըստ իս, մեր հեղինակը գործածած է զոր անտեղի կերպով :

Իհարկէ, ան իրաւամբ կրնար «զոր» գրել, եթէ իր խօսքը ըլլար ամբողջական: Զոր օրինակ .

— « Վէպ մը չէ այս թերթօնը զոր պիտի շարադրենք »:

Անշուշտ, այս խօսքը նոյնպէս իր այդ ձեւին մէջ կատարեալ չէ «պիտի շարադրենք»ովը :

Գիտենք թէ «զոր» բառը դերանուն է, հայցական հոլով է, սեռի խնդիր է եւ կը սերի «որ» բառէն: Ու գիտենք նաեւ թէ «որ» բառը թէ՛ յարաբերական դերանուն է, հետեւաբար փոփոխական, եւ թէ շաղկապ, ուրեմն անփոփոխ :

Քննութեան առարկայ խօսքին մէջ, զոր բառը գոյութեան իրաւունք չունի: Ան պէտք է փոխարինուի «որ» շաղկապով : Ուստի պիտի ըսենք .

— « Վէպ մը չէ որ պիտի շարադրենք»:

Հոդ, «որ» շաղկապը, անփոփոխ բառ, կը միացնէ խօսքին երկու մասերը :

Մեր նախորդ յօդուածով, յուսամ թէ կը յիշէք, անդրադարձեր էինք օտարամուտ կարգ մը ասացուածքներու, ընդգծեր էինք շեշտին կարեւորութիւնը եւ թելադրեր անոր գործածութիւնը :

Արդ, ահաւասիկ ասացուածք մըն ալ վերոգրեալ խօսքը, ծանրաբեռնեալ «չէ որ» բառերով: Մինչդեռ, պարզ շեշտի մը գործածութիւնը մեզի պիտի տար հետեւեալ սեղմ եւ առոյգ խօսքը .

— « Վէ՛պ մը պիտի չշարադրենք » :

Եւ սակայն, վերոյիշեալ թերթօնը իսկապէս պէտք ունէ՞ր այդ մուտքին : Ձեզ կը դնեմ ժուժկալութեան հարցին առջեւ: Ինչո՞ւ ընթերցողին չթողուլ գնահատումի փոքր այդ աշխատանքը: Կան գրողներ որ ամէն ինչ կ'ըսեն, անգիտակցաբար զրկելով ընթերցողը նոյն իսկ նուազագոյն ճիգի մը անհրաժեշտ բարիքէն: Ինչպէս կան ուսուցիչներ, որոնց եռանդագին շատախօսութիւնը խիստ յաճախ կը մոռնայ աշակերտներուն գոյութիւնը:

Միեւնոյն վրիպումով մեղանչող երկրորդ նմոյշս կուգայ համերաշխութեան եւ խաղաղասիրութեան քարոզով հպարտ թերթէ մը, որ անըմբռնելի հակասութեամբ մը, ամիսներ առաջ, մեզ զարմացուց զգայացունց «Զօրակոչի մը» անակնկալ յայտարարութեամբը :

Ի հարկէ, այսօր, ոչինչ կը յիշեմ այդ զօրակոչէն, զոր շարադրած էր լեզուական տարօրինակ ինքնատիպութեանց հետամուտ գրիչ մը: Բնականաբար, այն օրերուն, այդ գրուածքին անմիջական տպաւորութեանը տակ եւ աչքերս գոց, ես տեսայ ու լսեցի Փրկութեան Բանակը, որուն քրիստոնէական եւ հոգեւոր բոլոր երգերը կ'ըլլան միայն ու միայն ռազմաշունչ, անտարակոյս յանուն խաղաղութեան եւ համերաշխութեան :

Բայց, շատ չհեռանանք մեր նիւթէն : Ահաւասիկ, ուրեմն, յանցաւոր խօսքը .

— « Պէտք ունէի, անոր, հաղորդելու համար մեր ընթերցողներուն ի՛նչ խորունկ տպաւորութիւն եւ համոզում զոր կը ստանայի ճամբորդութենէս »:

Առանց բացատրական կրկնութեանց, ընդունինք որ պէտք է ջնջել «զոր» դերանունը եւ փոխարէնը գործածել «որ» շաղկապը: Նոյնքան սիրով եւ փութաջանութեամբ կը հրաժարինք անհարկի այդ զոր բառէն, որքան ճամբորդական « խորունկ տպաւորութենէն ու համոզումէն»: Չեմ կարծեր որ սրտամօրմոք եւ տառապագին ըլլայ կրկնակ այդ զրկանքը :

Նմոյշ մը եւս՝ «զոր» բառին մէկ ուրիշ վրիպումէն .

— « Իր շնորհակալութիւնները յայտ -

ԵՐԿԻՆՔԻՆ ՊԷՍ...

★

Երկինքին պէս, երբ հոգիս կ'ամպոտի,
Ու զուր կը փնտռեմ ցոլք մը ժըպիտի,
Նոյն իսկ կ'ընկրկին,
Շողերն արեգին՝
Փարատել ամպերն՝ թանձր ու մահագին,
Մանկան մը աչքէն կուգայ այդ ցոլքն ինձ,
Ժպտով սրտաբաց ...:

Զմեռն երբ իջնէ սըրտիս պարտէզին,
Ցուրտն ու բուքը հոն՝ խելառ վազվըզին,
Ածուներէն ներս,
Իղձերուս վարդգէս ...
Գարնան երգերով խնկելով հոգիս,
Սէրն իր թեւերուն մէջ կ'օրօրէ զիս,
Շունչով անձկայրեաց ...:

Ու երբ երգերուս արձագանգն աղօտ,
Կը դառնայ ետ ինձ անձկութեամբ մը յորդ,
Թռչունին նըման,
Ճիչըս իրիկուան,
Կ'ըղձայ միանալ բնութեան կանչին,
Երգելով անեղծ իր տենչը վերջին,
Անհունէն արծարծ ...:

Տարագրի անել ճամբաներուն մէջ,
Երբ կը տուայտին կարօտներս անվերջ,
Քայլերով դողդոջ,
Հեւալէն ու խոնջ...
Կը փնտռեմ ունայն անկիւն մը անդորր,
Երազին ճամբով կ'ըլլամ ուխտաւոր,
Երկիրս իմ դիմաց ...:

Երբ իմաստութիւնն՝ անցնող օրերու,
Ա՛լ անկար է մեզ կապել իրարու,
Ու անանց լեռներ,
Մեզ են բոլորեր ...
Կ'ըսեմ, միացի՛ր սափորըդ ուսին,
Անոնց՝ որ կ'երթան աղբիւրներն յոյսին
Աչքերուդ մէջ կայ ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

նեց այն համակրութեան եւ նիւթական օժանդակութեանց համար զոր ցոյց կը տրուին իր ծերունի մօրը հանդէպ»:

Անշուշտ, լուրջ եւ յուզիչ այս խօսքը դառն հեգնանք չի վերցներ:

Սեւի խնդիրը միշտ հայցական հոլով կ'ըլլայ եւ ներգործական բային հետ կը գործածուի:

Արդ, քերականական ո՞ր կանոնին համաձայն, վերը, «զոր» սեւի, խնդիրը գործածուած է կը տրուին կրաւորական բային հետ:

Պէտք է յարգել նոյնիսկ կրաւորական բայի մը կամքը, թէեւ թոյլ: Ուրեմն, գոհացնենք կը տրուին կրաւորական բայը որ դերանունով, ուղղական հոլով ենթակայ:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

●

«Արշալոյս մը չանցաւ սրտէս ...»:

Բայց ինքն է տէրը յաւերժական արշալոյսի մը՝ որ իր ծնունդէն հարիւր տարի ետքն ալ կ'անցնի մեր սրտերէն:

Եւ սակայն կարելի չէ ընդունիլ որ Դուրեանի բոլոր ոտանաւորներն ալ կը ներկայացնեն հաւասար արժէք մը: Անոնցմէ շատերը, եթէ թոթովանքներ չեն եւ լեզուի ու զգացումի կարծր եւ անայլայլ մասեր ունին, չեն դադրիր ըլլալէ թանկագին հանածոյի մը պարունակները: Բայց հետզհետէ, ոտանաւորէ ոտանաւոր, որոնք գրեթէ ամբողջապէս գրուած են 1871ին, մենք կը հասնինք «Տրտունջք»ին՝ որ այս հէք բանաստեղծին չքեղազարդ պսակումն եղաւ:

Եթէ ան ապրէր, հասնէր չափահաս տարիքի, մենք պիտի ունենայինք այսօր հայ գրականութեան հանճարեղ վարպետը: Այս հաւատքը կը ներշնչէ մեզի իր «Տրտունջք»ը: Ինչ հեղեղ կայ անոր մէջ, կրակի եւ արցունքի անդիմադրելի հեղեղ մը՝ որ սրտէն ժայթքելով կը խորտակէ ամէն պատուար մտքին եւ հոգիին միջեւ: Գաղափարները եւ զգացումները հոս կը շաղկապուին եւ կը մարտնչին կարծես իրարու դէմ հրաբորբոք սաստկութեամբ, առանց երբեք խզելու շարժումը՝ որ առջին տողէն իսկ կը յայտնուի մեծափառ գեղեցկութեամբ մը:

Այս քերթուածին տխեղերքը քաոսն է կարծես, ստեղծագործութեան առջին օրը, անսահման եւ մրրկայոյզ քաոսը՝ որուն վրայ թեւատարած կը հսկէ ինքը բանաստեղծը դէմ յանդիման Աստուծոյ հետ: Կեանքին տէրն ու պահապանը՝ յաւիտենութեան թեկնածուին ունկնդիր:

Եւ որովհետեւ ստեղծագործութիւնը հաստատ եւ ամրակուռ է այս տաղին մէջ, անխզելի ներդաշնակութիւն մը, առջին բառէն մինչեւ վերջին բառը, կը շարունակուի հրեղէն եւ սրտայոյզ կշռոյթով:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԵՐԳԻ - ՊԱՐԻ ԽՈՒՄԲԸ

(Ամփոփուած Սով. Հայաստան օրաթերթէն)

●

Հայ Ֆիլհարմոնայի հայկ. ժողովրդական երգի - պարի վաստակաւոր խումբը (անսամբլը) գոյութիւն ունի տասնըհինգ տարիէ ի վեր: Համեմատաբար կարճ ժամանակի մէջ ստեղծագործական հարուստ ու բեղնաւոր ճամբայ անցած է: Խումբը ոչ միայն հաւաքած ու տարածած է մեր ժողովրդական բազմաթիւ ու բազմերանգ երգերու, պարեղանակներու լաւագոյն նմոյշները, այլեւ խթանած է սովետական ժողովրդական նոր երգերու ստեղծումը, ծաւալած է սովետահայ երաժշտագէտներու աչքի զարնող երգերը: Իր ստեղծման առջին օրէն մեծ դեր կատարած է աշխատաւորութեան գեղարուեստական – երաժշտական դաստիարակութեան մէջ: Տարիներու համբերատար ու քրտնաջան աշխատանքի, ստեղծագործական արդիւնաւէտ որոնումներու եւ պրպտումներու շնորհիւ Հայկ. երգի - պարի խումբը ձեռք է բերած կատարողական ակնառու վարպետութիւն, նուաճած է աշխատաւորական լայն զանգուածներու սէրն ու համակրանքը հանրապետութեան մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս:

Ժողովրդական կենցաղի, սիրային, քնարական, աշխատանքի, ռազմական եւ զաւեշտական երգերն ու պարեղանակներն են հանդիսացած այն գլխաւոր ատաղձը որու վրայ կը հիմնուի խումբի ամբողջ ցանկը: Այդ ցանկին մէջ տեղ գտած են մօտ չորս հարիւր հայկական ժողովրդական երգ ու պարեղանակ, ինչպէս եւ ռուսական ու եղբայրական այլ հանրապետութիւններու ժողովրդական երգեր, պարեղանակներ եւ սովետական երաժշտագէտներու ստեղծագործութիւններ: Ժողովրդական երգի - պարի խումբի գեղարուեստական ղեկավար Թ. Ալթունեանի, պարավար Էդ. Մանուկեանի եւ նուագածութեան (գործիքային) մասի ղեկավար Ա. Ալեքսանդրեանի միացեալ ստեղծագործական ջանքերու շնորհիւ անցեալ տասնըհինգ տարիներու ընթացքին դաստիարակուած եւ աճած են բազմաթիւ երիտասարդ կատարողական ուժեր: Շատեր արդէն դարձած են խումբի աչքի զարնող արուեստագէտներ:

Հայկական ժողովրդական երգի ու պարի խումբը իր գոյութեան տասնըհինգ տարիներու ընթացքին տուած է աւելի քան երեք հազար համերգ: Համերգներ տուած է նաեւ Խ. Միութեան բոլոր մեծ քաղաքներուն, գործարաններուն, կոլտնտեսութիւններուն մէջ: Հայրենական մեծ պատերազմներու տարիներուն քանի մը ամիս շարունակ շրջեցաւ ռազմաճակատի տարբեր հատուածներուն մէջ եւ ամէն տեղ արժանացաւ սովետական ունկնդիրներու ջերմ եւ սրտագին ընդունելութեան:

Շնորհիւ երգի - պարի խումբի, Մոսկուայի՝ Լենինկրատի, Ռիգայի, Վիլնիուսի, Կաունասի, Տալլինի, Ռոստովի, Բագուի, Թիֆլիսի եւ եղբայրական միւս հանրապետութեանց դահլիճներուն մէջ գրեթէ ամէն տարի կը հնչեն Հայ ժողովուրդի ստեղծագործութեան լաւագոյն նմոյշները:

Երգի եւ պարի խումբի վերջին համերգներու ծրագիրներուն մէջ տեղ գտած են կարգ մը նոր համարներ, դրացի երկիրներէն, որոշ թարմութիւն մտցնելով երգացանկին մէջ:

Ցայտագրին մէջ մասնաւորաբար մեծ յաջողութեամբ կը կատարուի ռուսական ժողովրդական կենսուրախ խմբական պարը:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՃԱՐԸ

Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ, Թուրք թերթերը կը նկարագրեն Պալեան գերդաստանին ճարտարապետական հրաշալիքները: «Ժամանակ» հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս առթիւ.— Պալեաններու կատարած շինարարական մեծ գործին մասին գաղափար մը տալու համար, ստորեւ կը ներկայացնենք այդ շինութեանց ամփոփ ցանկը.—

Պալեաններու գերդաստանին հիմնադիրն է Մակար Պալեան, որուն երկու մանչ զաւակներն են՝ Գրիգոր (1764 — 1831) եւ Սենեքերիմ (°) — (1829) Պալեան:

Սենեքերիմ մանչ զաւակ չէ ունեցած: Իսկ Գրիգոր ունեցած է Կարապետը (1800 — 1868): Կարապետին զաւակներն են՝ Նիկողոս (1826 — 1858), Սարգիս (1835 — 1899), Յակոբ (1838 — 1875) եւ Սիմոն (°)— 1897): Այս չորսն ալ իրենց հօր եւ մեծ հօր նման եղած են ճարտարապետ:

Գրիգոր Պալեանի ձեռակերտներն են. — Սարայպուրնուի պալատը, որ այրած է 1875ին, Աքսրիզպուրնուի Սուլթանսարայը, Պէշիկթաշի պալատը, Պէյլէրպէյիի հին պալատը, ՏէֆթէրտարըՍուլթանսարայը, Իսթանպուլի փողերանոցը, Թոփհանէի Նուսրէթիյէ մզկիթը, Սէլիմիէի զօրանոցը, Տավուտփաշայի զօրանոցը, Այնալըքավաքի քէօշկը, Սուլթան Մահմուտի Ջրուղիները (Պէնտլէր), Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին:

Սենեքերիմ Պալեանի ձեռակերտն է Պէյազիտի հրդեհի աշտարակը:

Կարապետ Պալեանի ձեռակերտներն են. — Զէյթինպուրնուի երկաթի գործարանը, Տօլմապահչէի պալատին մէկ մասը, Չըրաղանի նախկին պալատը, Էյուպի Չիֆթէ Սարայները, Սալըբազարի պալատը (Գեղարուեստից Ակադեմին որ վերջերս այրեցաւ), Ըլտըզի հին քէօշկը, Հարպիյէի զինուորական վարժարանը, Իզմիթի, Հէրէքէի եւ Պաքըրգիւղի կերպասի գործարանները, Տիվանեօլուի Թիւրպէն ուր ամփոփուած են Սուլթան Մահմուտի, Մէճիտի եւ Ազիզի մարմինները, Թէրքօզի Ջրուղին, Պահչէքէօյի Ջրուղին (Պէնտլէր) եւ Պէշիկթաշի Ս. Աստուածածին եկեղեցին:

Նիկողոս Պալեանի ձեռակերտներն են. — Թօփհանէի ժամացոյցի աշտարակը, Տօլմապահչէի ընդունելութեան մեծ դահլիճը, Տօլմապահչէի պալատին երկու պատուոյ մեծ դուռները, Օրթագիւղի մզկիթը, Չըրաղանի մզկիթը, Ըխլամուրի քէօշկը, Կէօքսուի քէօշկը, Չըրաղանի պալատին վերաշինութեան յատակագիծերը:

Սարգիս եւ Յակոբ Պալեան եղբայրները միասին աշխատած ու արտադրած են հետեւեալ գործերը. — Չըրաղանի պալատը 1864, Պէյլէրպէյի պալատը 1865, Պէյազիտի նախկին պատերազմ. նախարարութեան շէնքը (այժմ Իսթանպուլի Համալսարան), Նախկին ծովային նախարարութեան շէնքը Գասըմփաշա, Սարայպուրնուի ծովեզերեայ մթերանոցները, Պէշիկթաշի մթերանոցները, Մաչքայի զօրանոցը, Կիւմիւշսուի զօրանոցը, Աքսարայ Վալիտէ ճամիի, Քեաղըթհանէի մզկիթը, Քուրուչէշմէի առջեւի կղզեակը եւ անոր վրայի քէօշկը (այժմ կիսաւեր եւ կը ծառայէ իբր մթերանոց ածուխի), Ըլտըզի Մէրասիմ քէօշկին, Պալմումուի Չիֆթլիկը, Պէյքօզի Թօքատ քէօշկին, Ալէմտար քէօշկին, Քալէնտէր, Քեաղըթհանէ, Արապաղա եւ Սէրտարի քէօշկերը, Թօփդաբու Սարայըն մէկ մասը, Քիւչիւքսուի քէօշկը, ինչպէս նաեւ Իզմիթի Սուլթանիէ քէօշկը, Ջինճիրլիգույուի, Պէքիմպաշըի եւ Վալիտէպաշըի քէօշկերը, Չըրաղանի ոստիկանատունը, Կալաթասարայի լիսէն, Գանտիլլիի Սուլթանսարայը, Պէշիկթաշի Մաքրուհեան վարժարանը:

Սիմոն Պալեանի ձեռակերտներն են. — Ըլտըզի քէօշկը եւ Մաչքայի մթերանոցները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Գրուած էին գետնին վրայ, ու վերջապէս պարտէզի դուռին առջեւ գտանք այլ եւ այլ ուղղութեամբ գծուած արիւնի արձանագրութիւններուն վերջակէտը — տարածուած արատ մը խտացած արիւնի — պարտէզին դրան վրայ արիւնի կաթիլներ ժայթքած էին նաեւ մէկ քանի ուղղութեամբ:

Դիակները հոն մնացեր էին. ու արեւին եւ օդին ազդեցութեան տակ տարրալուծուած ու փճացած. այնպէս որ մաքրուած ոսկորները նահատակներուն ցրուած էին գետինը, այդ խտացած արեան շուրջը, ու հոն կային նաեւ Աստուածաշունչի եւ անգլերէն գիրքերու փեթթուած էջեր որոնց մէկուն վրան կարդացի. «Համլէթ»:

Անգլիական միտքը այդ դժոխքին մէջ, այդ ոճրոտ թաթաւուն հողին վրայ՝ հըրէշային հակասութիւն մը թուեցաւ ինծի, երբ յանկարծ ցեղին յամառ ու անմարելի տենչանքը Հաճընցի ուսուցչին ճգնաժամային արձանագրութեան յիշատակովը ներկայացաւ մտքիս:

«Լո՛յս, լո՛յս, լ՛ոյս ...»:

Ու իմ տառապանքս ու վրէժխնդրութեանս արտայայտութիւնը համադրական ձեւով մը ամփոփուեցաւ այդ հոգեցունց, այդ դերագոյն, այդ բեղնաւոր կոչին մէջ.

«Լո՛յս, լո՛յս, լ՛ոյս ...»:

Ու ինծի թուեցաւ նաեւ որ այդ մոխրացած աւերակներէն, այդ ածխացած ոսկորներէն, մօր եւ այրի արցունքէն ու նոյն իսկ որբերու ցնցոտիներէն կը ժայթքէր այդ անպարտելի, այդ կենսաբուխ հաւաքական տենչանքը ցեղին: Ու թշնամիին բոլոր սեւ դաւադրութիւնները անկարող պիտի դառնային անոր վերածնող եւ անմահական զօրութեան դէմ.

«Լո՛յս, լո՛յս, լ՛ոյս ...»:

Մութը տարածուած էր ամէն կողմ եւ մենք հաւաքուած Օսմանիէյի միակ կանգուն մնացած տան մէջ. գիշերը հոն պիտի անցնէինք:

Այս պահուն դեռ նոր վերադարձած աւերակներէն եւ հողակոյտերէն, տխուր եւ անխօս կը հսկէինք մեր մտածումներուն վրայ. տղու ճիչեր, բեկբեկուած եւ հառաչագին ձայնով երգուած օրօրներ երբեմն կը խռովէին մեր լռութիւնը:

Սրահը ընդարձակ էր եւ դիմացի կողմէն կը յառաջանար դէպի պարտէզ ընդարձակ պատշգամի մը նման: Անհամար աստղեր կը նշուլէին անամպ երկինքին վրայ. քիչ յետոյ լուսինն ալ բարձրացաւ եւ ծառերուն մեղմօրէն տատանող գագաթները արծաթեայ ցոլքերով պսպղացին:

Ծալլապատիկ, այտերնին կրթնցուցած ափերնուն, պառաւները նստած էին մեր քովը. անդին ոտքի վրայ կեցած էին նոր հարսերը, ամէնքն ալ այրի. դեռատի աղջիկներ կ'երթային կուգային ծառայութիւններ ընելով:

Մեր քովն էր նաեւ Հաճի Սառան, արձանի պէս անշարժ ու սեւ զանգուած մը կազմելով միւսներուն շարքին մէջ: Իր դէմքը աւելի խստացեր էր, յօնքերը խոժոռեր էին ու աչքերը ուռած էին դեռ նոր թափած արցունքէն:

Վերջապէս աղջիկները բերին խոշոր լապտեր մը եւ դրին գետինը, մեր դիմացը: Աղօտ եւ տմոյն լոյս մը դողդոջելով իրիկուան հովէն, կը լուսաւորէր անշարժ ծունկերը արկածեալներուն եւ մինչեւ վեր չէր բարձրանար, այնպէս որ դէմքերը մութի մէջ կը մնային:

Այս ծանր ու տաժանելի լռութեան մէջ էր որ վրայ հասաւ տեղին քահանան: Կիներու մէջ անորոշ շունչ մը լսուեցաւ, եւ Հաճի Սառա խախտեցաւ իր անշարժութենէն: Մութին մէջ տեսայ որ իր աչքերը կը վառէին ատելութեամբ եւ արհամարհանքով:

Քաղաքավարական կարգ մը խօսքեր փոխանակելէ ետքը, քահանան յայտնեց թէ իր այցելութեան նպատակն էր մեր միջնորդութեան դիմել, համոզելու համար այրիները որպէսզի ընդունին կառավարութեան ներկայացուցած ծրագիրը շինութեանց մասին:

Այդ խնդիրը հրատապ այժմէութիւն ունէր այն ատեն արկածեալներուն համար: Կառավարութիւնը յանձնաժողովներ կը կազմէր այն հրդեհուած վայրերու մէջ ու անոնց կը յանձնէր ծրագրին մշակութիւնը: Ընդհանրապէս տարտամ բարոյականով մէկ կամ երկու Հայեր կը գտնուէին այդ յանձնաժողովներուն մէջ որոնք ստրկաբար ձայն կուտային տեղին համեմատ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

վերջին տեսակցութիւնը Չըրչիլի հետ, եթէ հաւատանք հրատարակուած տեղեկութեանց: Կ'ըսուի թէ Պ. Մալիք ընդդիմացած է այդ ժողովին, Անգլիոյ վարչապետին բացատրելով անպատեհութիւնները: Ուրիշ կարգ մը երեւելիներ եւ մասնաւորապէս Հնդկաստանի վարչապետն ալ յորդորած են որ տեղի չունենայ Պեր-մուտեան կղզիներու ժողովը, աւելի չբարդացնելու համար կացութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին այսօր, կիրակի, 50 օրուան ընտրական պայքարէ մը վերջ: Ցիսուն հազար ոստիկաններ կը հսկեն կարգապահութեան, 8000ը Հռոմի մէջ: Ընտրողներու թիւն է 30 միլիոն եւ կը կարծուի թէ առ նուազն 26 միլիոնը պիտի մասնակցին: Պիտի ընտրուին 590 երեսփոխաններ հինգ տարուան, 237 ծերակուտականներ վեց տարուան համար: Առաջին ընդհ. ընտրութիւնն է որ կը կատարուի 1948էն ի վեր, երբ համայնավարները եւ ձախ ընկերվարականները չահեցան քուէներու 30 առ հարիւրը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ սարքուած ընդհ. գործադուլը տեւեց 48 ժամ: Կը մասնակցէին Աթէնքի եւ Պիրէոսի հանրային սպասարկութեանց բոլոր պաշտօնեաները, նամակատան, ելեկտրականութեան, հանրակառքի վարչութիւններէն մինչեւ ջուրի ընկերութիւնը: Տրամվին արժեզրկուած ըլլալով, բանթողները յաւելում կը պահանջեն: (Տոլարը 15000էն 35000ի բարձրացած է անցեալ մայիսէն ի վեր):

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ վարչութեան աշխատաւորները գործադուլ մը սարքելու հրաւիրուած են երկուշաբթի առտու, երկու ժամուան համար:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ վերաքննիչ ատեանը մերժեց յետաձգել Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկի մահավճիռին գործադրութիւնը:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

մասնաճիւղին տարեկան մեծ ներկայացումը 14 Յունիս ժամը 21ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: 6

Կը ներկայացուի ձիակոմէթիի այնքան յուզիչ Թատերախաղը՝

ՔՈՐՐԱՏՕ

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆի եւ Օր. Հ. ԽԸՏՐՇԵԱՆի, Ե. ՃԱՆՃԻԿԵԱՆի, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԲԱՐԻԼՈՅՍԵԱՆի, ՀԱՊԷՇԵԱՆի եւ ՊՇՏԻԿԵԱՆի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Պ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը՝ «Անհատին դերը պատմութեան մէջ»: Մուտքը ազատ է:

SALLE d'IÉNA. 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին: Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Ֆր. Թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան:

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Ս. Գէորգ մատրան թաղականութիւնս, Հ. Վահան Փիլօեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.— Մ. Մարկոսեան երկու հազար Ֆր., Բ. Մարգարեան երեք հազար, Կ. Ճանիկեան երկու հազար, Հ. Յ. Դ. Ակն. ենթակոմիտէ հազար, Նոր Սերունդ հազար, Կ. Խաչ հազար, Տ. Ենէզեան հազար, Լ. Սարգիսեան երեք հարիւր ֆրանք:

Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր տիկնոջ եւ իր զաւակներուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:

Կը խօսի Տ. ԹԱԴԻՈՅԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԻՆՈՅՇՆԵՐՈՒ
ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին, Շաբաթ օր, ժամը 21ին: Գազա Թ'իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր Արիներու, գայլիկներու եւ Թեւիկներու:

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ. Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը): Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը:

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խընամեալ բաժին՝ խմբերգ, նուագ, զանազան մարզանքներ, բուրգերու կազմութիւն, հայկական պարեր (Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, արտասանութիւններ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իր մահուան երեսնամեակի առթիւ):

Մուտքը հրաւիրատոմսերով:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Մուրատեան վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի առաջին հանդէսը Յունիս 14ի կիրակին:

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 13 Յունիս, ժամը 21ին, Սինէմա Ռեքսի մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

14 Յունիս, Կիրակի 15.30ին Սալ Սէն Լուի, 4 ռիւ Ժէի:

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագներէն մասեր, ժողովրդական երգեր, Սիւնիէն, Ալէմշահէն եւն.:

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Բրդեղէն «ժիւփ»ի համար կ'ուզուին մասնագէտ անթըրփըրնէօններ, որ մօտէլ ունենան ինչպէս եւ գին: Նախընտրելի են հեռաձայն ունեցողները:

Թող չդիմեն անոնք որ մասնագէտ չեն բրդեղէն «ժիւփ»ի, Նամակները ղրկել ֆրանսերէն, «Յառաջ»ի հասցէով թիւ 15:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր:

Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ (Ֆր. Կապ. Խաչի Կ. Վարչութեան Նախագահուհի):

Գեղարուեստական բաժին.— ՔՕՐՐԱՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըսըրեանի եւ Պ. Ա. Գմբէթեանի:

Երգ՝ Տիկին Մայրի Մելիքեան (Մարսէյլի Ազգ. երաժշտանոցէն) եւ Օր. Շաքէ Պէկեան (ազգային տարազով):

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷԶԵԱՆի ղեկավարութեամբ: Նոր պարեր շքեղ տարազներով: Դաշնակի ու դափի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի: Մուտք 200 ֆրանք

Վարժարանի կարգապահութիւնը յարգելու համար կը խնդրենք հասարակութենէն ճշդապահ ըլլալ:

Վարագոյրը կը բացուի «Քօրրատօ»ով ժամը ճիշդ 14.30ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին:

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն: 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ:

Կ մասնակցին՝ ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆ (ջութակ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ):

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ:

Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըթի: Պօթ. 99.22

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կազմակերպուած՝ Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին կողմէ, Յունիս 21ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Սալ Քարլօնիա, 13 ռիւ Մաքարանի:

Վասակի պաշտպան ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ
Վարդանի պաշտպան Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ժիւրին պիտի կազմուի տեղին վրայ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի վիճակի չենք անվճար ծանուցումներ հրատարակելու: Ընթացիկ ծանուցումներու սակերն են.—

1.— Նշանախօսութիւն կամ հարսանիք 1000 փրանք:

2.— Շնորհակալիք, ցաւակցութիւն, հոգեհանգիստ 500 փրանք, իւրաքանչիւր անգամը:

3.— Կը փնտռուի, երեք անգամը 1000 փրանք:

4.— «Կ'ուզուի»ներ 500 փրանք, մէկ անգամը:

5.— «Ծախու է» 500 փր. 1 անգամը:

6.— Մահազդ 1500, շնորհակալիքով 2000 փրանք:

7.— Առեւտրական ծանուցումներու մասնաւոր պայմաններ:

Ջերմապէս կը խնդրուի գին չհարցնել այս կարգի ծանուցումներուն համար եւ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՂՐԿԵԼ ՆԱԵՒ ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21.30ին Ազգ. Սան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսին ընկերներ ԱՆՏՐԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ «Անդրանիկի» մասին եւ ԱԼԷՔՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ Ս. Զաւարեանի մասին: Հայերէնի դասերը ճիշդ 20.15ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շըրջաններու ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կոմիտէի երկու անդամները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի «Եփրատ» միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, Տանայիտ գարեջրատան մէջ, 18 Սքուար Սթալինկրատ (Շափիթրը): Կարեւոր օրակարգ եւ վարչ. ընտրութիւն: Կը խնդրուի չճդապահ ըլլալ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլօպ, Պուլվար տ'Աթէն: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի մասնաճիւղերու դաշտահանդէսը 5 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Եօթնեղբայրներու ագարակին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 14 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ:

Նախագահութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, նուագ, պար, խաղեր եւն.:

Մանրամասնութիւններ ստանալու եւ սեղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 9 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7086 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2497

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԼՈՒԾԵԼԻ ՀԱՆԳՈՅՑԸ

Այսօր, երեքշաբթի, 19 օր է որ կը շարունակուի դահլիճի տագնապը: (Մայէրի դահլիճը հրաժարեցաւ Մայիս 21ին).

Վարչապետութեան Գ. Թեկնածուն, Պ. Ժորժ Պիտօ, ընդունած ըլլալով Հանրապետութեան Նախագահին առաջարկը, Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ վաղը, չորեքշաբթի:

Նախկին վարչապետ եւ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Պիտօ առաջին անգամ չէ որ կը փորձէ իր բախտը:

Վերջին տարիներու ընթացքին, քանիցս պարտուեցաւ, բայց այս անգամ լաւատես կ'երեւայ: Մանաւանդ որ, ամէնքն ալ կ'ըմբռնեն թէ տագնապը որքան երկարաձգուի, այնքան ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ, ներքին թէ արտաքին տեսակէտով:

Ինչպէս կ'երեւայ, Ժող. Շարժումի (էմ էռ փէ) առաջնորդը Մանտէս - Ֆրանսի ծրագրին համաձայն չըլլալով հանդերձ, խորապէս ազդուած է անոր կարգ մը տեսակէտներէն:

Ուրիշ խօսքով, ինքն ալ կարգ մը նորութիւններ պիտի առաջարկէ, երկրին ելմտական եւ տնտեսական կարգուսարքը բարեկարգելու եւ մանաւանդ գործադիր իշխանութիւնը զօրացնելու համար:

Նախարարական տագնապները սովորական երեւոյթներ են այս երկրին մէջ:

Տարիներէ ի վեր դահլիճներ իրարու կը յաջորդեն դղրդագին անկումներով: Երկու աշխարհամարտներէն շատ առաջ, «Վագրը», Քլեմանսօ, մասնագէտ մը կը համարուէր դահլիճներ տապալելու համար:

Անշուշտ լեռ ու ձոր կայ երէկուան եւ այսօրուան տագնապներուն միջեւ:

Նախապատերազմեան շրջանին, համեմատաբար հաստատուն վիճակ ունէր երկիրը, քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտով:

Կացութիւնը զգալապէս բարուոքած էր նոյնիսկ երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, հակառակ պարբերական խլրտումներու:

Պայմանները հիմնովին փոխուեցան վերջին տարիներու ընթացքին:

Հնդկաչինի պատերազմը կը շարունակուի եօթը տարիէ ի վեր: Խլրտումները վարակիչ հանգամանք ստացած են Հիւս. Ափրիկէի մէջ:

Արտաքին պատճառներ ալ, պաղ պատերազմը եւ ուրիշ վտանգներ սկսան քամել երկրին կենսական երակները:

Վերազինումը անհաշուելի գումարներ եւ զոհողութիւններ կը պարտադրէ, խանգարելով ուրիշ աշխատանքներ եւ մասնաւորապէս վերաշինութեան ծրագիրները:

Բնակարանի տագնապ եւ բանուորական պահանջներ: Ապրուստի սղութիւն եւ տուրքերու ծանրութիւն: Գերարտադրութիւն եւ արտածման նուազում: Յարաճուն բաց՝ մէկ տարիէն միւսը:

Այս բոլորը եւ դեռ ուրիշ ծանրակշիռ հոգեր դարման կը պահանջեն օր առաջ: Կը պահանջեն կորովի, տեւական իշխանութիւն մը եւ արմատական միջոցներ:

Արդ, կարելի՞ է գոհացնել այս պահանջները, առանց բարեփոխելու ներկայ Սահմանադրութիւնը:

— Ոչ, կ'ըսեն անոնք որ իշխանութեան գլուխ անցան վերջին տարիներու ընթացքին:

Եւ արդէն օրակարգի վրայ է Սահմանադրութեան վերաքննութեան օրինագիծը:

Պատահական երեւոյթ չէ որ շատեր կը խուսափին վարչապետութեան պաշտօնէն, սպասելով այդ վերաքննութեան:

Անոնք պայմաններ կը դնեն, լայն իրաւասութիւններ պահանջելով:

Նոր թեկնածուն ալ նոյն տեսակէտն ունի: Զօրացնել կառավարութեան ձեռքը, որպէսզի կարենայ գործել եւ տեւել:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

« ԱԶԳԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ Է »

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ Պ. ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ, ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ՎԱՂԸ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ. Ժորժ Պիտօ, ստանձնեց իրեն առաջարկուած պաշտօնը եւ Ազգ. Ժողովին կը ներկայանայ վաղը, չորեքշաբթի:

Շարք մը մասնագիտական խորհրդակցութիւններէ առաջ, Պ. Պիտօ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Կի Մոլէի հետ: Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը ժխտական դիրք մը բռնած էր, բայց Պ. Պիտօ դեռ կը յուսայ: Իր առաջին գործը պիտի ըլլայ հաստատուն մեծամասնութիւն մը ապահովել ծրագրի մը շուրջ, համախմբելով չափաւոր տարրերը: Տագնապին երկարաձգումը չափազանց վնասակար գտնելով, Պ. Պիտօ կ'ուզէ կարելին փորձել, հաստատուն կառավարութիւն մը կազմելու համար: Ինքն ալ կրցածը պիտի փորձէ, որպէսզի նոր դահլիճը գործի ձեռնարկէ նոր իրաւասութիւններով: Եւ պիտի ջանայ արժեցնել նախորդ երկու թեկնածուներուն կարգ մը տեսակէտները: Ինքն ալ անհրաժեշտ կը գտնէ խնայողութիւնները եւ ուրիշ արտակարգ տնօրինութիւններ:

Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց ամփոփումը.

— « Հնդկաչինի մասին պիտի չըսեմ որ եւ է բան առանց ընկերակից պետութեանց հաւանութեան: Մենք որոշած ենք դէպի անկախութիւն առաջնորդել այդ երկիրները: Ընկրկումը նոյնքան խորշելի է որքան 1938ին: (Կ'ակնարկէ Միւնիխի համաձայնութեան): Ազգը վտանգի մէջ է: Տագնապը երկարաձգուելով կը ծանրացնէ կորուստը: Անհրաժեշտ է կառավարութիւն մը ոչ թէ երեւալու, այլ գործելու համար: Ատոր համար ալ հարկ է ապահովել կառավարութեան հեղինակութիւնը եւ տեւողութիւնը: Հարկ է ընդունիլ կարգ մը կանոններ: Մնացեալը ծրագրի, կորովի եւ յարատեւութեան խնդիր է կառավարութեան թէ խորհրդարանին համար: Մեր հիմնական գործը պիտի ըլլայ բարեկարգել ելեւմուտքը, ընկերային արդարութիւն հաստատել եւ պահպանել Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան նպատակները: Այս երեք ստիպողական նպատակներուն հաւատարմութեամբ հետեւելու համար անհրաժեշտ է ազգային քաջութիւն, հաւաքական ճիգ եւ մեթոտներու արմատական փոփոխութիւն: Ահա թէ ինչ պիտի առաջարկեմ Ազգ. Ժողովին»:

Արտաքին քաղաքականութեան մասին ալ խօսելով, Պ. Պիտօ բացատրեց թէ Ֆրանսա չուզեր ստորադաս դերով մը ներկայանալ Պերմուտեան կղզիներու ժողովին մէջ: «Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները այնտեղ պիտի հաւաքուին իբրեւ բարեկամներ, կարելի եղածին չափ համաձայնելու համար հաւաքական քաղաքականութեան գլխաւոր գիծերուն վրայ. որպէսզի ողբալի հակասութիւններ իրարմէ չբաժնեն երեք դաշնակիցները, երբ յառաջիկային բանակցին Խ. Միութեան հետ»:

Ինք համաձայն է Մոսկուայի հետ խօսելու, եթէ արեւմտեան դաշնակիցները վստահ ըլլան թէ կարգ մը երաշխիքներ պիտի ստանան: «Տարտամ վիճաբանութիւնները կրնան ամուլ խօսակցութեանց առաջնորդել արեւմտեան բանագնացները, ինչպէս եղաւ քանիցս, պատերազմէն վերջ:

✕ Զօր. տը Կոլ յայտարարեց թէ որեւէ մասնակցութիւն չէ ունեցած նոր դահլիճին կազմութեան առթիւ կատարուած խորհրդակցութեանց մէջ:

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ

•

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ..

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ մօտալուտ է զինադադարի կնքումը Քորէայի մէջ: Երկու կողմերուն բանագնացները նոր ժողով մը պիտի գումարէին երէկ, երկուշաբթի, քննելու համար կարգ մը վիճելի խնդիրներ:

Այս բարենշան լուրին հետ, հեռագիրները կը հաստատեն թէ Հարաւ. Քորէայի կառավարութիւնը ժխտական դիրք մը բռնած է զինադադարին դէմ: Այդ հանրապետութեան նախագահը, Սինկման Ռի պաշարման վիճակ յայտարարեց երկրին մէջ, զօրակոչի ենթարկելով սպաները եւ զինուորները: Անթելի բոլոր կայանները հաղորդեցին կառավարութեան մէկ զեկոյցը, որ կը ջնջէ բոլոր արձակուրդները եւ ետ կը կանչէ հարաւ. Քորէայի սպարապետը որ Մ. Նահանգները կը գտնուի այժմ: Այս առթիւ կը ջնջուի այն պայմանագիրը որով 15 զօրավարներ Մ. Նահանգները պիտի երթային, իրենց զինուորական ուսումը կատարելագործելու համար: Արտասահման գացած միւս ըսպաներն ալ ետ պիտի կանչուին:

Սինկման Ռի միեւնոյն ատեն ազդարարութիւն մը ուղղեց Ազգափողովին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— « Եթէ չընդունինք նախագահ Այզընհաուըրի հաղորդած հակառաջարկները, վճռած ենք Քորէայի խնդիրը կարգադրել այսպէս կամ այնպէս, առանձին քալելով դէպի հիւսիս»:

Նախագահը այս «վերջնագիրը» հրատարակեց նախարարական ժողովէ մը վերջ, որ տեւած էր չորս ժամ: Այս առթիւ արտաքին նախարարն ալ յայտարարեց.— «Քննեցինք անհրաժեշտ միջոցները, ազգը պատրաստելու համար ծայր աստիճան ծանր կացութեան մը»:

Միւս կողմէ Հարաւ. Քորէայի ազգ. ժողովին դեր - նախագահը յայտարարեց թէ Գշ. կամ Դշ. օր բանաձեւ մը պիտի յանձնեն, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

1.— Պատերազմ յայտարարել Հնդկաստանի դէմ. (Հարաւ. Քորէայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ միշտ համայնավարներուն բարեկամ կը նկատեն Հնդկաստանը):

2.— Անմիջապէս արձակել Հիւս. Քորէայի այն գերիները որոնք կը մերժեն իրենց հայրենիքը վերադառնալ:

3.— Նախագահ՝ Սինկման Ռին Ուաշինկթըն ղրկել, իրենց տեսակէտները ներկայացնելու համար Այզընհաուըրի եւ խորհրդարանին:

4.— Հրահանգներ տալ Լոնտոնի դեսպանին՝ տեսակցելու համար Չըրչիլի հետ:

Աւելորդ է ըսել թէ Հարաւ. Քորէայի վարիչներուն այս դիրքը ծանր տպաւորութիւն գործեց մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն մէջ: Նախագահ Այզընհաուըր, կառավարութիւնը եւ սպայակոյտը իրար անցած են եւ կը ջանան ելք մը գտնել: Այզընհաուըր պահանջեց նախարարներէն միշտ հեռաձայնին գլուխը գտնուիլ, մանաւանդ որ զինադադարին կնքումը օրերու խնդիր կը համարուի: Կ'ըսուի թէ Այզընհաուըր նոր գիր մը ուղղած է հարաւ. Քորէայի նախագահին, որպէսզի անել մը չստեղծէ: Ուաշինկթընի մէջ կը հաւաստեն թէ զինադադարի կնքումը կապ չունի քաղաքական կարգադրութեանց հետ, որոնք պիտի քննուին առանձին: Հարաւ. Քորէա կարգ մը պայմաններ դըրած է, զինադադարը ընդունելու համար: Կը պահանջէ որ օտար զինուորները քաշ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՌԱՒՈՐԱՊԷՍ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (հեռաձայնով).— Հակառակ տեղատարափ անձրեւին եւ հակառակորդներու քութեանց եւ սպառնալիքներուն, շաբաթ գիշեր Մայիս 28ի հանդէսը անցաւ աննախընթաց յաջողութեամբ: Երեք հազարէ աւելի բազմութիւն մը խռնուած էր սրահին մէջ եւ խանդավառութիւնը տեւեց մինչեւ առտուան ժամը 5:

Մարսէյլի ընկերվարական քաղաքապետը, Պ. Կասթոն Տէֆէռ ներկայ էր իր օգնականներով եւ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, ընկեր Հ. Սամուէլի հետ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Պ. Գրիգոր Պօյաճեանէ (Փարիզ) 1000 ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՓՐԿԻՉԸ ՏԵՂ ՉՄՆԱ՞Ց

Պոլսոյ մէջ «Նոր Լոյս» անուն թերթ մը կը հրատարակուի, շաբաթը երկու անգամ:

Կատարեալ աղբանոց:

Ձեռք առէք որ եւ է թիւ, եւ պիտի գտնէք բովանդակութենէն, յօդուած ըլլայ թէ լեզու կամ շարադրութիւն:

Խուժամավարութիւն եւ գարշահոտութիւն՝ մէկ էջէն միւսը:

Խորագիրներ՝ տպարանին ամէնէն խոշոր տառերով: Բառեր եւ խօսքեր որոնք սահմանուած են միայն ամբոխին կերնալու:

Լրագրութիւն մը որ կրնայ շուքի մէջ ձգել երբեմնի Թասվիրն ու Ազչամը:

Կատարեալ ճիհատ՝ օրուան պատրիարքին դէմ, ամէնէն գարշելի վերագրումներով:

Եւ այս ամէնը՝ յանուն ազգ. սահմանադրութեան...

Աշխատակիցներէն մէկը, ոմն Տօքթ. Էֆխէրճի — հանգուցեալ Հմայեակ Ա. քահանայի որդին — բաւական չհամարելով հայատառ լուտանքներն ու հայհոյանքները, թուրքերէն բացատրութիւններ ալ կը խառնէ, տող ընդ մէջ:

Պատահաբար կ'արտագրեմ քանի մը նմոյշներ.

— « Սըրչա քէօշքատէ օթուրան պաշքասընա թաշ աթմազ». (Խորագիր, 19 Մայիս):

— « Մըսըր Չարշըսըն քափըսընտա գէնճիր եօզ տուր:

— « Պալտըրը չըպլաքներ» (կ'ակնարկէ Գէորգ արք. Արսլանեանի հակառակորդներուն, քանիցս կրկնելով):

— « Լսեցէք, միլլէթ, լսեցէք: Տավուլուն սէսի ուզաքտան հօշ կէլիր» : (23 Մայիս):

— Գարեգին արք. որ առաջին կարգի տիրլոմաթ է եւ բաթըրտըին բապուճ քարտըրմազ... (2 Մայիս):

— « Տալավէրայով, հոքքապազութեամբ գործ յաջողցնելու վրայ էին...

— Գարեգին պատրիարք մուամէլէճի՞ է, քոմիսիոնճի՞ է, թէ պատրիարք է: (3 Մարտ):

Դեռ ո՛րքան գռեհիկ, աղտոտ, անբարոյական բառեր եւ խօսքեր, սկիզբէն մինչեւ վերջը:

Պակասը կը լրացնէ թերթին տէր եւ տնօրէնը, Վահան Թօշիկեան, օրն ի բուն զառանցելով:

Հրաշեա՜յ, ա՞յս է ձգած ժառանգութիւնդ:

Չե՞ս կրնար բարեխօսել որ Ս. Փրկիչ, Ազգ. հիւանդանոցի մասնաւոր յարկաբաժինը փոխադրեն այս զառամեալ չարագործները:

ՎԱՀԷ

ԲԺ. Ց. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

(Մահուան քառասունքին առթիւ որ լրացաւ վերջերս)

●

1903ի Փետրուարին Հեռացայ Ամերիկայէն եւ տարի մը Փարիզ եւ Ժընեւ մնալէ վերջ, երբ խարխուլ Թոքերս բաւական մը Ժրեցան, Կովկասի վրայով անցայ Պարսկաստան։ Մօտ վեց ամիս, Ուրմիայի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը եղայ եւ այդ Հանգամանքով, որպէս ամերիկացի բժիշկ դոքթ. Ճանըլ, ճամբորդեցի դէպի Նէհրի, Շէյխ Մէհմէտ Սադըղի Հետ բանակցելու, որոշ Համաձայնութեան գետին մը գտնելու Համար։ Շէյխ Մէհմէտ Սադըղը մեծազօր աւատապետ մըն էր, Հսկայ Հարստութեան տէր, անուանապէս միայն ենթակայ սուլթանին։ Իր մարտական ուժը տասնէն մինչեւ տասներհինգ Հազար կը Հաշուէր, Հետեւակ ու ձիաւորներէ բաղկացած։ Շէյխը երկրորդ զաւակն էր այնքան անուանի Շէյխ Իպատուլլահի, որուն նախածանօթ է Հայ ընթերցողը, Րաֆֆիի Ջալալէտտինը կարդալով, որու գլխաւոր դերակատարներէն մէկը եղած է։

Այդ Հանդիպումէս վերադարձին, երբ Թուրք–պարսկական սահմանի վրայ կը գտնուէի, «Հայաստան երկիր դրախտավայր»ը այնպիսի սարսափելի ձիւնամրրիկի մը բռնեց զիս (քթէս–բերնէս բերելով Շէյխի իշխանական Հիւրասիրութիւնը), որ Հետեւորդներս մեծ դժուարութեամբ զիս շալկելով՝ Հասցուցին քրտական գիւղ մը եւ առօք փառօք նետեցին զիս ախոռի մը աղբակոյտին վրայ, փրկելով կեանքս։ Ասով մէկտեղ ձեռքերս ու ոտքերս ծածկուեցան վէրքերով ...

Այդ վիճակով ալ Հասայ Թաւրիզ եւ ինչ խօսք, որ իջայ Դաշնակցութեան Պալոնց տունը։ Այս Պալոնց տուն բառածը, թէեւ քարաշէն, երեք–չորս սենեակներէ բաղկացած, ըստ երեւոյթին Հայկական օջախ մը, բայց ըստ էութեան, բոլորովին տարբեր Հիմք ունէր։ Հոն կնիկ չկար, մտքս ծուռ մի Հասկնաք, ըսել կ՚ուզեմ՝ տանտիկին չկար։ Քանի մը Հայդուկներ, Դաշնակցութեան զինագործարանի աշխատաւորները, եւ Թաւրիզ գտնուող գործիչները միաժամանակ Հոն կապրէին, իրենք կ՚եփէին, կը լուային, կը մաքրէին։ Աւելորդ է ըսել թէ՝ ոչ կերակուրները Համ ու Հոտ ունէին, ոչ կարգ ու սարք կար տան մէջ եւ ոչ ալ տեղաշորերը մաքրութեամբ կը փայլէին։

Երկրորդ օրը, երեկոյեան Կեդր. կոմիտէի անդամներն ու յայտնի կուսակցականները եկան այցելութեան։ Թէեւ սարսափելի չափով Համեստութեան դէմ է ինքնագովութիւնս, բայց թէ Հարկադրաբար պիտի ըսեմ, որ քիչէն շատէն ակամայ Հերոսացած էի, ինչպէս այն օրերուն երկրէն եկողները կը լինէին, մանաւանդ որ իմ ոտքերուս եւ ձեռքերուս բազմաթիւ վէրքերը, կմախացած մարմինս, Հին օրերու քրիստոնեայ նահատակներու կերպարանք տուած էին ինձ։

Մեր անմահ Բալաջանը սաստիկ յուզուած զիս գրկեց.— Վախ, Մալխաս ջան, էս ինչ օրի ես Հասել։ Իսկ միւս ընկերները անկողնուս շուրջը շարուեցան, որպէս թէ՝ ես «երթալոց» մը լինէի։

Արդեօք երա՞զ կը տեսնեմ, թէ ցնորքի ազդեցութեան տակ կը գտնուիմ, իմ Հին ընկեր Յարութիւն Ստեփանեանն ալ եկողներուն Հետ կողքիս նստած է ու անծանօթի նման կարեկցութեամբ զիս կը դիտէ։ «Էս ո՞նց եղաւ, դեռ տարի մը առաջ Նիւ Եորք միասին էինք, եւ ոչ մի խօսք Պարսկաստան երթալու մասին»։

— Էհ, Յարութիւն — կ՚ըսեմ ծիծաղելով — Պոլսոյ երթալը չեղաւ, եկար Հայաստանի կիւրուլթի՞ն երթալու Համար։

Մեր Յարութիւնը յանկարծակի կուգայ, Հայեացքը լարած, ուշադրութեամբ ինձ կը նայի, բայց չի ճանչնար, այնքան որ այլափոխուած էի ...

— Այո — կ՚ըսեմ — Ֆիլատելֆիայի, Նիւ Եորքի Արտաշէսն եմ, չճանչնա՞ր ...

Որպէս թէ ճանչցուելիք երեւոյթ մը ունենայի, չէկի տուող մազերս մինչեւ ուսերս կ՚իջնէին, եպիսկոպոսական պատկառելի մօրուքս փռուած էր կուրծքիս, այդ մազ ու մօրուք շրջանակի մէջէն դուրս ցցուած էր կմախացած դէմքս, որուն վրայ կրամ մը միս չկար ...

Անկէ վերջ, գրեթէ ամէն օր կը տեսնէի Յարութիւնը։ Ան արդէն Թաւրիզի Հայկական շրջանի մէջ կարեւոր դիրք մը գրաւած էր, Հանրային գործերու կը խառնուէր, իսկ կուսակցական գործերուն իր ամբողջ կարողութեամբ կը սատարէր, մանաւանդ երբ Թաղաժառանգի եւ անոր կանանոցին ատամնաբոյժ նշանակուեցաւ։ Արտաքինով տպաւորիչ, կենցաղագէտ, մտաւորական, բայց ամէնէն աւելի «տակտ»ով մէկը, կարճ ժամանակի մը մէջ մտերմացաւ Թաղաժառանգին Հետ, որ շատ անգամ պալատական կառքը կ՚ուղարկէր Յարութիւնի ետեւէն, պարզապէս քանի մը ձեռք նարդի խաղալու Համար։

1904ի վերջերը Սամսոնն ու ես գնացինք Թաւրիզ, մասնակցելու Ատրպատականի Շրջ. Ժողովին։ Կեդր. Կոմիտէի Հետ նախ առանձին ժողով մը ունեցանք, Կ. Կ.ի Հաւանական Թեկնածուներու շուրջ։ Սամսոնն ու ես, որպէս Սալմաստի եւ Խոյի ներկայացուցիչներ կը մասնակցէինք Կ. Կ.ի Ժողովներուն Հաւասար ձայնի իրաւունքով։ Այս անգիր օրէնքը դեռ 1891ի օրերէն գոյութիւն ունէր, երբ Նիկոլի, Վարդանի, Իշխանի նման կուսակցական մեծ դէմքեր զանազան առիթներով Թաւրիզ կը Հանդիպէին։ Այդ խորհրդակցութեանց ընթացքին Յարութիւնի Հարցը մէջտեղ եկաւ։ Բոլորն ալ Համաձայն գտնուեցան որ Յարութիւնը Կեդր. Կոմիտէի անդամ ըլլայ։

Այդպէս ուրեմն, այդ Շրջ. Ժողովին մէջ, Յարութիւնը ընտրուեցաւ։ Բալաջանը եւ Յարութիւնը դարձան Հաստատուն Հիմը կուսակցութեան, իրար Հակակշռելով։ Որքան Բալաջանը ոգեւորուող, յափշտակուող բնաւորութեան տէր՝ նոյնքան ալ Յարութիւնը աւելի ծանրախոհ, Հաւասարակշռուած բնաւորութեան տէր էր։ Որքան կը յիշեմ, այդ Ժողովին մէջ ընտրուեցան Թաւրիզեցի երկու Թարմ ուժեր, որոնք շատ աշխոյժ եւ պատրաստուած նորաՀաս երիտասարդներ էին։

Ժամանակ մը վերջ, Հիւանդութեան պատճառով ես Հեռացայ Պարսկաստանէն։

Երկարատեւ բացակայութենէ մը վերջ, 1906ի Մայիսի սկիզբներուն, սքանչելի Սարգսի Հետ, նորէն անցայ Պարսկաստան։

ՄԱԼԽԱՍ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԷՋ

●

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 4 Յունիս.— Մեր մարզադաշտը գաղութիս փոքրիկ Հայաստանն է։

Ամէն կիրակի զանազան շրջաններէն եւ Հեռաւոր Թաղերէն երկու սեռէ երիտասարդներ, ծերունիներ այր եւ կին՝ իրենց Թոռնիկներով Հոն կը Թափին։ Տարիքի, դասակարգի, զուարճութեան, խաղերու, զբաղումներու, կեր ու խումի այս այլազանութիւնները Հայրենիքի ուխտագնացութեան տեսարաններ կը յիշեցնեն ... ։

Ընդարձակ մարզադաշտը նեղ պիտի գայ Հետզհետէ իր շուրջը Հաւաքուած երիտասարդութեան եւ Համակիր բազմութեան։

Նաւասարդի աւանդական՝ երկօրեայ տօՀմիկ Հանդիսութիւններ, Բարեկենդանի բացօթեայ պարաՀանդէսներ եւ զուարճութիւններ, մարզադաշտի արդիական բոլոր յարմարութիւնը, կիսաւարտ, մեծ շէնքին կից, նոր Հիմնարկութեան Հանդիսութիւններ, Հիմնարկէք, կաթող. պատուիրակին նախագահութեամբ.— այս բոլորը եղանակի բացման Հետ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծած են մարզադաշտի շրջապատի եւ շրջափակի մէջ։

Նորընտիր վարչութիւնը մեծ ճիգեր կը Թափէ նախորդէն փոխանցուած կիսաւարտ շէնքերը լրացնելու եւ օր առաջ երիտասարդութեան եւ Ժողովուրդի տրամադրելու Համար։

Ցխունինոյ «Բարձրացիր բարձրացուր» Հայ մարմնամարզիկներու նշանախօսքը Սկիւտարի բարձունքներէն մինչեւ Հոս բերող երիտասարդութիւնը իր յաջորդին փոխանցեց որ ,վստահ ենք թէ իր կարգին պիտի զարգացնէ զայն։Այս յոյսը կըներշնչէ մեզ Հ. Մ. Ը. Մ. նոր սերունդը։

× Ինչպէս ամէն տեղ՝ Հայ գաղութներու մէջ, ուր կայ կազմակերպութիւն Հ.Օ.Մ.ի արթուն եւ պատրաստակամ կը Հսկէ Հասնելու բոլոր կարիքներուն։

Հ. Օ. Միութիւնը Երուսաղէմի նուիրակ Սերովբէ Ծ. Վարդ. Մանուկեանէ իմանալով, որ վանքին շուրջ ապաստանած գաղթականները կը կարօտին զգեստեղէնի, դիմեց գաղութին եւ մեծ քանակութեամբ Հագուստ Հաւաքեց։ Բոլորն ալ Երուսաղէմ ղրկուեցան, Հակառակ փոխադրութեան դժուարութեանց։

Հ. Օ. Մ.ը անհրաժեշտ աջակցութիւնը կ՚ընծայէ նաեւ Պէյրութի Ն. Փալանճեան Ճեմարանին, այն վստահութեամբ թէ ճեմարանէն շրջանաւարտները պիտի կրնան մղում տալ Հայկ. մշակոյթին։ Միութիւնը տարիներէ ի վեր Ճեմարանի մէջ կը պահէ տասը սաներ։

× Երկու տարի առաջ, գաղութի վարչութեան կողքին կազմուեցաւ «Մշակութային Մարմին մը»։ Այս տարի որեւէ շօշափելի գործ չտեսանք, դժբախտաբար։

× Հայ Համալսարանական Միութիւնը երբեմն շահեկան դասախօսութիւններ կը սարքէ, վերջերս երկար ընդմիջումներով։

Արմենիա Երիտ. Միութիւնը վերսկսած է իր դասախօսութիւններու շարքը։

Վերջերս Պ. Վարդան Գէորգեան, խօսեցաւ մեր դպրոցներու եւ դաստիարակութեան մասին, որ մեր գաղութի ամէնէն ցաւոտ Հարցն է։ Հմուտ դասախօսը մանրամասնօրէն պատկերացուց դըպրոցներու դասարաններու ողորմելի վիճակը, շեշտելով եւ մատնանշելով դարմանը, որ այնքան ալ դժուար չէ։ Բայց..

Երեսուն Հազարնոց գաղութի մը ծնողներէն Հազիւ Հինգ Հարիւրը իրենց զաւակներէն Հայկ. դպրոց կը ղրկեն։ Տարեկան պիւտճէն է 140 Հազար փեսօ։

Տարիներ առաջ, Վանի քան Հազարնոց Հայութիւնը շատ աւելի մեծ Հասկացողութիւն ունէր ուսման մասին եւ կը ստանձնէին նիւթական մեծ զոհողութիւններ։ Ահա թէ ինչպէս կը վկայէ ռուս յայտնի բանասէր Ա. Օլկինին՝ իր մէկ ուսումնասիրութեան մէջ գրած՝ 1910ին։

— «Վանի Հայութիւնը իր միջոցներով կը պահէ երեսուն դպրոց 5104 աշակերտներով։ «(3200 տղայ եւ 1904 աղջիկ) տարեկան 5345 օսմ. ոսկի պիւտճէով»։(Մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն փեսօ)։

Կայ նաեւ մանրամասն պատկերը նահանգի 136 դպրոցներուն մասին։ Ասոնցմէ շատ աղքատ գիւղացիներ, շատ անգամ երկու դրացի գիւղեր միանալով Ա. Բ. Գ. գիտցող վարժապետ մը կը վարձէին ձմռան եղանակին Համար միայն, եւ ցորեն, գարի, իւղ, բուրդ կուտային վարժապետին, որպէսզի իրենց Հովիւ, Հօտաղ տըղոց, Ա. Բ. Գ. սորվեցնէր։ Ո՞ւր էինք, ուր Հասանք ...։

× Մեր յայտնի Թատերագիր Գ. Սունդուկեանի մահուան 41րդ տարեդարձը տօնուեցաւ «Արմենիա» սրահին մէջ։ Պ. Դ. Դաւիթխանեան մանրամասնօրէն պատկերացուց Սունդուկեանի աշխատանքը։ Իբրեւ գեղարուեստական բաժին՝ ներկայացուցին «Պէպօ»էն Հատուած մը, Պէպօն եւ Զիմզիմով դէմ դիմաց»։ Պէպոյի դերը կը ներկայացնէր Պ. Դաւիթխանեան, իսկ Զիմզիմովինը՝ դերասան Մ. Մարութեան։

Դաւիթխանեան երիտասարդական կոմբով շատ անգամներ ցոյց կը դիւէրին խառնած քաղաքէն Հեռու Հայաշատ Թաղեր կ՚երթայ դասախօսութեանց, Ժողովներու եւ Հանդէսներու կը մասնակցի եւ մղում կուտայ։ Դէպի ուծացումը սուրացող սերունդը շատ շատ պէտք ունի այդպիսիներու ....։

× Կաթող. պատուիրակ Ս. եպսկ. Մանուկեան իր դիւանը կազմեց փոխանորդ նշանակելով իր նախկին աշակերտներէն Յարութիւն վարդապետ Մուշեանը, իսկ քարտուղար Շաւարշ քհնյ. Մէհրապեանը։Պատուիրակը իր առաջին Հովուական այցելութեան ելած է դէպի Մօնթէվիտէօ (Ուրուկուէյ) եւ Սան Փաւլօ (Պրազիլիա)։ Կաթող. պատուիրակին եւ իր փոխանորդին աշխատանքը առ այժմ կեդրոնացած է եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ բարեզարդութեան աշխատանքներու մէջ։ Տօնական օրերուն կը մատուցուի Հանդիսաւոր պատարագներ, խուռներամ բազմութեամբ։ Նախկին Կոմիտաս երգչախումբին իբրեւ օգնական կազմուած է աղջկանց դպրաց դաս, «Դուդերք Վարդանայ» անունով։ Գաղութը կը սպասէ ուրիշ աւելի կարեւոր արդիւնքներու։

× Կը Հաւաստեն թէ Մայր եկեղեցւոյ կից առաջնորդարանի մը շինութեան ծրագիրը այս տարի խօսքէն գործի պիտի անցնի։ Շինութեան պատկերը լոյս տեսաւ «Հայ Կեդրոն» ամսաթերթին մէջ։

× Կը յուսայինք թէ Ապրիլեան սգատօնը այս տարի պիտի կազմակերպուի Համազգային շուքով։ Ընդհակառակն, Ապրիլ 26ին եկեղեցւոյ արարողութենէն վերջ կամ իբրեւ շարունակութիւն, սեղմ յայտագրով մը եղան քանի մը արտասանութիւններ, երգեր եւ պատարագիչ փոխանորդ Հօր քարոզով վերջացաւ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին նուիրուած սգահանդէսը։

Մեր բոլոր Միութիւնները չունեցան այն կորովը եւ ձեռներէցութիւնը որ առանձին կազմէին մեծ սգահանդէս մը ինչպէս եղաւ Փարիզի մէջ, որպէսզի մենք ալ Վահէի պէս ըսէինք.— «Այսպէս կը տօնեն եւ ոչ թէ այդպէս»։

× Վասպուրականցիներ, ամէն տեղ ուր որ կան, ոմանք եռանդուն ,ոմանք՝ թմրած՝ կը կատարեն Ապրիլեան Հերոսամարտի տարեդարձը։

Պուէնոս Այրէսի Վանեցիներն ալ, որ որակով եւ քանակով կարեւոր թիւ մը կը կազմեն, տարիներէ ի վեր մոռացութեան տուած էին իրենց փառայեղ յաղթանակի տարեդարձը։

Այս երկրորդ տարին է որ նորեկ Հայրենակցի մը նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Հերոսամարտի նահատակներու յիշատակին Հոգեհանգիստ կը կատարուի, ճիշդ Վանի ազատագրման օրը։ Քաղաքիս Վարդայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ պատարագ եւ Հոգեհանգիստ։ Եկեղեցւոյ մէջտեղ դրուած Մահարձանը ծածկուած էր ծաղիկներով, պլպլացող մոմերով։ Կարմիր սնդուսի վրայ բանուած էր 1915 թուականը, շրջապատուած Վասպուրականցիներով եւ ուխտաւոր Հոծ բազմութեամբ։ Ծերունազարդ Գուրգէն վարդապետ Թաշճեան՝ ծանօթ Վասպուրականի Հին եւ Նոր ժամանակակից պատմութեան՝ պանծացուց փառաւոր անցեալը եւ ողբաց ներկայ տխուր վիճակը ....։

Վասպուրականցիներ երբեմն ունեցած են Հայր. Միութիւն, նոյն իսկ Գրադարան մը բաւական գիրքերով։ Շատոնց կազմալուծուած է։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԵՄԸ

●

Զօրեքշաբթի ցերեկ օտար Մամուլի Ընկերակցութիւնը ճաշ մը սարքած էր ի պատիւ Ֆրանսական բեմի լաւագոյն ներկայացուցիչներուն,—Մատլէն Ռընոյի եւ Ժան-Լուի Պառոյի։ Այս երկու արուեստագէտները ձմեռը կազմակերպած էին շրջուն Թատերաշարք մը տարածելու Համար միջազգային Թատրոնը, ֆրանսական դասականներէն մինչեւ Քաֆկա կամ Քամիւ։

Ընկերակցութեան զուիցերիացի նախագահը շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ օրուան Հիւրերուն խօսք տուաւ Ժ. Լ. Պառոյի։ Տիւլէնի եւ Քոփոյի շարքին պատկանող այս նոր վարպետը խանդավառ խօսքերով իր ուրախութիւնը յայտնեց օտար լրագրողներու շրջանակի մէջ գտնուելուն Համար։ Պատմեց թէ իրեն եւ կնոջը Համար որքան կազդուրիչ պտոյտներ եղան Հարաւ. Ամերիկայէն մինչեւ Նիւ Եորք, յետոյ Եւրոպայի երկիրները — Պելժիա, Զուիցերիա, Իտալիա, Անգլիա եւ այլուր։

Յուզումով յիշեց թէ երբ Ժընեւ կը գտնուէր միտքն ինկաւ իր առաջին այցելութիւնը տարիներ առաջ երբ խանդավառութեան խառնուած էր մեծ վիշտ մը, — Ռամիւզի մահը։

Պատասխանելով Թղթակիցի մը Պ. Պառօ բացատրեց թէ Հոկտեմբերի Համար սովորական ներկայացումներուն Հետ կը խորհի կազմակերպել Մարինյի Թատրոնին մէկ ուրիշ մասին մէջ տեսակ մը «փորձի Թատրոն», ուր Հանդիսականները եւ Թատրոնի աշխատաւորները միասին գործելով պիտի ներկայացնեն մասնաւորաբար երիտասարդ գրողներու արտադրութիւնները։

Տիկին Մ. Ռընօ սովորութիւն չունենալով, չուզեց խօսիլ բայց Հարց տուաւ սովետական մամուլի ներկայացուցիչին թէ օր մը պիտի պատահի՞ որ Փարիզի մէջ տեսնենք ռուսական Թատերախումբ մը կամ, ինչպէս ջերմօրէն կը բաղձայ Պառօ, պիտի կրնա՞ն Մոսկուայի մէջ ալ ներկայացումներ տալ։ Պառօ բացատրեց թէ իր իտէալին այն առեն միայն Հասած կ՚ըլլայ, երբ «Երկաթեայ վարագոյր»էն անդին ալ երթայ, «որովհետեւ ճամբորդութեանս ընթացքին նկատեցի որ Թատրոնի Համար ազդութիւն չկայ, ուր ալ երթամ, ինչպէս Փարիզ, կը Հանդիպիմ նոյն զգայնութիւններուն կամ նոյն չհաս-

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

●

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Հայաստանի Անկախութեան 35րդ տարեդարձը, տօնեցինք Մայիս 30ին, շաբաթ իրիկուն մեծ շուքով եւ գաղութիս գրեթէ միահամուռ մասնակցութեամբ: Ամէն կողմէ, նոյնիսկ հեռաւոր շրջաններէն — հակառակ անվերջ անձրեւին — հայրենակիցներ փութացած էին տեղ գրաւել քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ:

Կանուխէն եկած էին նաեւ ընկերվարական կուսակցութեան պատգամաւորութիւնը եւ քաղաքապետական խորհուրդէ բարեկամ անդամներ, գլխաւորութեամբ մեր սիրելի քաղաքապետին՝ Լ. Հիւսիլի եւ իր տիկնոջ: Կը բացակայէր միայն Իզէռի երեսփոխան եւ «Տոֆինէ Լիպէռէ» թերթին խմբագրապետը՝ Պերթէ, որ վերջին պահուն հարկադրուած էր մասնակցելու գաւառական շատ կարեւոր ժողովի մը:

«Արաքս» երգչախումբը, առաջնորդութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի երգեց «Մարսէյեզ»ը եւ ապա «Բամ Փորոտան»ը, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս:

Այս տարի, մեր հանդէսը ունէր երկու նախագահներ, ընկերուհի Օտէթ Միքայէլեան (Վալանսէն) եւ ընկեր Ս. Գալուստեան որ նախ հայերէն պաշտօնական բացումը կատարեց, յետոյ, Մայիս 28ի քաղաքական իմաստը:

Իր կարգին, ընկերուհի Օտէթ Միքայէլեան, դառնալով մեր օտար հիւրերուն եւ բարեկամներուն, իր ողջոյնի եւ շնորհակալութեան խօսքերէն վերջ, խօսեցաւ 1918 Մայիսի ճակատագրական եւ հերոսական կռիւներու մասին: Ինք Ֆրանսուհի, Հայու հարազատ համոզումով, բացատրեց հայ ժողովուրդի բազմադարեան տառապանքը յանուն անկախութեան: Եւ խնդրեց ներկաներէն յոտնկայս յարգել ազատութեան հերոսներու յիշատակը: Յարգելի ընկերուհին խօսեցաւ նաեւ հայերէն, պանծացնելով մեր ժողովուրդի դիւցազնական ոգին, եւ չէշտեց թէ նորագոյն մարտնչումներուն մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը տարաւ գլխաւոր բեռը: (Ծափեր): «Իմացէք, ոչ մէկ բռնակալութիւն յաւիտենական է: Դուք, իմ հայ քոյրեր եւ եղբայրներ, քանի որ ունիք այդքան մեծ եւ տաղանդաւոր մարդիկ, մի վհատիք երբեք, պահեցէք ձեր քաջութիւնը, ձեր հաւատքը: Իսկ դուք, նոր սերունդի ազնիւ երիտասարդներ, գիտցէք որ կը պատկանիք փառաւոր անցեալով հարուստ ազգի մը: Խեղճ ու կրակ հակառակորդներ, ի զուր կը ճգնին նսեմացնել Մայիս 28ի արժէքը, ի զուր կ'ուրանան եռագոյնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած դերը: Ան է որ մինակը՝ տէր կը կենայ Մայիս 28ի, եռագոյնին եւ առանց խտրութեան բոլոր հերոսներուն յիշատակին: Կեցցէ հիւրընկալ Ֆրանսան, կեցցէ Հայաստանը»: (Բուռն ծափեր):

Այս խանդավառութեան մէջ, ճիշդ ժամանակին բեմ հրաւիրուեցաւ մեր քաղաքապետը Լ. Հիւսէլ: Սրահը կը թնդար ծափերու տարափին տակ: Մեր բարեկամը խօսեցաւ յանուն ընկերվարական կուսակցութեան եւ իւրայատուկ ոճով պատմեց քանի մը դրուագներ որոնք կապ ունէին մեր գաղթական կեանքին հետ: Հաղորդեց իր քաղած տպաւորութիւնները, եւ այսպէս շարունակելով իր խօսակցութեան շարքը ըսաւ.— «Ճիշդ է, համակիր եմ ձեզի, հայ ժողովուրդին, գոհ եմ, մասնաւորապէս Վիէնի հայ գաղութի անդամներէն, որոնք Հայ մնալու հաստատուն իրենց առաջադրութեամբ ալ միշտ եւ կանոնաւոր կերպով մասնակցած են ֆրանսական կեանքին: Իբրեւ քաղաքապետ ոչ մէկ անգամ առիթ ունեցած եմ դիտողութիւն ընելու եւ կամ կարգի հրաւիրելու զիրենք: Տեսած եմ ձեր զաւակները մեր կրթական հաստատութեանց մէջ, անոնցմէ մեծ թիւով միշտ յառաջադէմ՝ կը փայլին պատուոյ գրատախտակներուն վրայ»:

Մեր յարգելի հիւրը, այս խօսքերէն վերջ հրաժեշտ առաւ իր տիկնոջ հետ:

Միշտ շարունակելով գեղարուեստական բաժինը, Լեւոնեան վրդ. կարդաց գեղեցիկ ներբողական մը, նուիրուած հայրենիքի գաղափարին, հայրենաշունչ մտածումներու հոտաւէտ փնջիկ մը: Կապոյտ Խաչի կողմէ, Օր. Անժէլ Ուզունեան երգեց տխուր եւ գգայուն «Կռունկը», խլելով ծափեր: Նոր Սերունդէն, Վրէժ Գալուստեան արտասանեց հայրենասիրական հատուած մը: Տիկին Ս. Թադէոսեան ընկերակցութեամբ դաշնակի (Օր. Վ. Սանճեան) երգեց յաջողապար երկու երգեր, մին ֆրանսերէն, իսկ երկրորդը՝ Կոմիտաս վարդապետի «Անտունին», խորապէս յուզելով օրուան հիւրերը եւ բոլոր ունկնդիրները: Օր. Ս. Կարապետեան լաւ առոգանութեամբ արտասանեց Ե. Չարենցի «Ես իմ անոյշ Հայաստանի»ն՝ ֆրանսերէն թարգմանութեամբ:

Խ. Տէրտէրեան կարդաց ուղերձ մը յանուն Վասպուրականի Հայր. Միութեան:

Գեղեցիկ անակնկալ մը եղաւ մեր օտար հիւրերուն համար Կապ. Խաչի փոքրիկ սանուհիներու պարախումբին երեւումը բեմին վրայ: Անոնք պարեցին, երգեցին, թէեւ քիչ մը վարանոտ, սակայն եւ այնպէս բաւական յաջող:

Կարգը եկած էր օրուան բանախօսին՝ ընկեր Ժ. Դատաւորեանի:

Չեմ գիտեր, սիրելի «Յառաջ», ի՞նչպէս բացատրել գաղութիս երկսեռ երիտասարդութեան ներկայութիւնը — արտասովոր — սրահին մէջ: Ի՞նչ բանի վերագրել, պարահանդէսի՞ն թէ մեր երիտասարդ ընկերոջ պաշտօնական հանդամանքին որ կուգար Փարիզէն: Ամէն պարագայի մէջ, ան ամէնուն ուշադրութիւնը գրաւեց իր ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառով եւ մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը իրեն կապեց: Բազմութիւնը ջերմութեամբ ունկնդրեց զինքը մինչեւ վերջը: Իսկ մեր օտար հիւրերը մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան երիտասարդ բանախօսին: Այս գեղեցիկ սկզբնաւորութենէն վերջ, ընկեր Դատաւորեան, պատմեց Սասունցի Դաւիթի զարմանազան քաջագործութիւնները, այս անգամ, հայերէն: Ապա փառաբանելով անկախութեան եւ ազատութեան գաղափարները, յորդորեց ներկաները հաւատարիմ մնալ մեր նախահայրերուն: «Հայրենակիցներ, Մայիս 28ը եղաւ հայ ժողովուրդի վերածնունդը: Մեր հերոսներու պաշտելի յիշատակը կը պահանջէ որ ենք յուսանք միշտ եւ հաւատանք, հերոսներու պահանջքն է որ մենք տոկանք: Դաստիարակենք մեր նոր սերունդը այդ սրբազան սկզբունքներով: Այո, ազնիւ ծնողներ, դուք պէտք է դաստիարակէք ձեր զաւակները այս իմաստով: Մի վհատիք, ամէն բանի պատրաստ, չմոռնանք որ մենք Հայ ենք... Հայ պէտք է մնանք, որպէսզի մենք ալ մեր կարգին, երբ հայրենիք երթանք, ըսենք՝ «այդ մենք ենք գալիս...»: (Բուռն ծափեր):

Գեղարուեստական բաժինի փակումէն առաջ, Օր. Ա. Մուրատեան կարդաց իր մէկ ուղերձը ձօնուած Մայիս 28ին, եւ ապա, «Արաքս» երգչախումբը հնչեցուց «Մեր հայրենիք»ը որով կը վերջանար հանդէսին պաշտօնական մասը: Երկրորդ մասը, պարահանդէսը, առաջնորդութեամբ քաղաքիս ընտիր նուագախումբին, շատ յաջող անցաւ եւ տեւեց մինչեւ առտուան ժամը չորս:

Յաջորդ օրը, կիրակի, Նոր Սերունդի վարչութիւնը օգտուելով ընկեր Ժ. Դատաւորեանի ներկայութենէն, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ կազմակերպեց ընկերա-համակրական ժողով մը, ուր աչքի կը զարնէին առաւելապէս Կապ. Խաչի Սանուհիները եւ համակիր երիտասարդներ: Ընկերը կարգ մը թելադրանքներ ուղղեց, որպէսզի Նոր Սերունդի շարքերը աւելի խտանան եւ զօրանան գործօն եւ խոստմնալից անդամներով:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ երգահանդէսը Հալէպի մէջ տեղի ունեցած է ապրիլ 25ին Երիտասարդաց Ակումբին մէջ: Իր երգեմեծ մասով յատկացուած էր Տարօնի երգերուն որոնց մասնագէտն է: Երգահանդէսէն առաջ ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան բացատրութիւններ տուած է Հայկ. ժողովրդական երգերու մասին: Երգահանդէսը մեծ յաջողութիւն ունեցած է:

Պ. Գ. Ս. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ «պատկառելի» գումար մը տրամադրած է Պաղտատի եկեղեցիի եւն. շինութեան համար, ինչպէս կը գրէ «Գոյամարտ»:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Մկրտիչ Թիւֆէնքճեան մեռած է Եունիըն Սիթիի մէջ (Մ. Նահանգներ): Բնիկ Տիգրանակերտցի էր, ծնած 1894ին: Ազգային վարժարանէն վկաուելով իբրեւ Դաշնակցական կը յաճախէ եւ կ'աւարտէ Տօքթ. Թէրզեանի նոր բացած «Յառաջդիմական» Բարձրագոյն Նախակրթարանը: Գացած է Ամերիկա 1912ին: Ա. Աշխարհամարտին կը զինուորագրուի եւ կը մեկնի ֆրանսական ճակատ: Բազմաթիւ անգամներ եղած է Կոմիտէի անդամ, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ երեսփոխան: Քանի մը ամիս առաջ ալ կորսնցուցած էր կինը, որ գործօն եւ եռանդուն անդամն էր ՀՕՄին: Կնոջ մահուան առթիւ եղած նուէրները յատկացուց Արմենիա սրահին գրասենեակի բարեզարդութեան: Իր յիշատակին եղած ծաղկեպսակէն գոյացած 716 տոլարը պիտի բաժնուի Եկեղեցիի հիմնադրամին, Արմենիա սրահին եւ Պէյրութի Ճեմարանին միջեւ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ օրաթերթը Ամերիկայի մէջ իր 12476 թիւով թեւակոխեց իր 54րդ տարին: Մինչեւ 1915 եղած է շաբաթաթերթ, յետոյ երկօրեայ: Այդ թուականէն ասդին լոյս կը տեսնէ ամէն օր:

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՀԷՐԻ Զարացեան (Մ. Նահանգներ) որ 1947ին շատերու մէջէն ընտրուած էր իբրեւ լաւագոյն ջութակահարը, ներկայիս հրաւիրուած է Նիւ Եորքի Ֆիլարմօնիկ նշանաւոր Սէմֆոնի նուագախումբի մէջ: Չորս տարի առաջ ան կազմած էր Նիւ Եորքի մէջ «Կոմիտաս» քառանուագը որ տուաւ իր նուագահանդէսը Թայմս Հոլի մէջ, գնահատուելով հայ թէ օտար մամուլէն:

Զարացեան հրաւիրուած է Ասորեան կղզիներու մէջ տրուելիք նուագահանդէսներուն, իսկ յունիսին պիտի մասնակցի Լիզպոնայի նուագահանդէսներուն:

ԸՆԿԵՐ ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ ի պատիւ հանդէս մը սարքուած է Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա), Հ. Յ. Դ. Շրջ. Գործադիր Մարմնի կողմէ, մասնակցութեամբ եօթը կոմիտէներու, Հ. Ե. Դ. Ուխտի եւ Հ. Օ. Միութեան: Ներկայ եղած է հոծ բազմութիւն մը: Բացումը կատարած է ընկեր Խանտիկեան: Խօսած է վաստակաւոր դրագէտ ընկեր Մալխաս որ ներկայացուցած է Միսաքի մանկութիւնը: Երկուքն ալ Տրապիզոնցի են: Ապա խօսած է «Ասպարէզ»ի խմբագիր վիպագիր ընկեր Վաչառ Վաչառեան որ շեշտած է թէ ինչպէս մեր իսկական հերոսները համեստօրէն կը խուսափին «խօսքի աշխատանքէն»: Թորլաքեանի յուշերու հրատարակութեան համար հանդանակութենէն գոյացած է 800 տոլար: Իսկ ձեռնարկէն զուտ շահ եղած է հազար տոլարէն աւելի:

կցողներուն, ոչ աւելի նուազ, ոչ ալ աւելի շատ քան հոս:»

Ռուս լրագրողը ըսաւ թէ իրաւունք չունի խորհրդային կառավարութեան անունով պատասխան մը տալու, բայց ցանկալի է որ փոխադարձ յարաբերութիւններ հաստատուին եւ այդ ուղղութեամբ պէտք է աշխատի Ֆրանսայի ժողովուրդը:

Հաւաքոյթը, որուն հրաւիրուած էր նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը, փակուեցաւ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ,

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

Արկածեալ ժողովուրդին առելութիւնն եւ զայրոյթը չափ չունէր, կը ճչէին, կը գոչէին, կը պաղատէին, որ յետոյ յոգնած, ամէն բան կը լքէին՝ առանձնանալու համար իրենց սուգին մէջ: Ու յանձնաժողովի հայ անդամները օգուտ կը քաղէին այդ րոպէներէն:

Օսմանիյէի քահանան չինութեանց յանձնաժողովի անդամ նշանակուած էր. ու խրոխտացած՝ գայմագամին հետ յաճախ տեսնուելու առիթ ունենալէն՝ իր գունաթափ վերարկուին փէշերը ժողվռտած կը խօսէր ու կը հրամայէր՝ առանց մտիկ իսկ ընելու այրիները. անէծքներ, նախատինքներ ու բողոքներ կը ծածկէին իր ձայնը. ժողովուրդը հրահրուած էր զայրոյթով եւ ամենուն առելութիւնը կը փայլատակէր արցունքներու ետեւէն:

Տեղի պիտի չտային. Հաճի Սառա գլուխ կեցեր էր. Թշնամին այլեւս ի՞նչ կրնար ընել իրենց դէմ. զարնելու տեղ մնացե՞ր էր որ զարնէին: Մայր մը դողդղալէն՝ կը հեծծեծէր. «Զաւակներս հողին տակն են: Իմ ինչո՞ւս պէտք, որո՞ւ համար օճախ պիտի շինեմ. Թող պակաս ըլլայ:» Պիտի չընդունէին, ու ըմբոստացած իրենց եղած առաջարկէն, կը բացագանչէին.

— Հինգ կանգուն քառակուսի հիւղակ մը մէկէն մինչեւ հինգ հոգինոց ընտանիքի մը համար. գերեզմա՞ն կը շինեն կոր, ըսէք:

Երբ ճարահատ քահանան, գրեթէ վտարուելով արկածեալներէն, մեկնեցաւ, ներկաները հանդարտեցան ու նորէն խուլաքանչիւրը ինկաւ իր սուգին դառնութեան մէջ. կ'ըսէին ու կ'արտասուէին եւ ամէն մէկը կը մրցէր միւսին հետ իրցաւով ու վիշտով. գովասանքը կ'ընէին անհետացողներուն եւ կ'ողբային իւրաքանչիւրին վրայ առանձինն. երբեմն սուր, տխրական հառաչանք մը օդը կը պատռէր, եւ ամէնքը լռելով մտիկ կ'ընէին:

— Վախ... Նշանս, վախ...:

Վարի յարկերէն ուրիշ ձայներ կը բարձրանային, կը խառնուէին հառաչանքներուն, կ'ամբողջացնէին զանոնք.

— Եավրում... եավրում...

Հետզհետէ ձայները մարեցան ու մեզ շրջապատող պառաւները ցրուեցան յատակին անդին. գետինը տախտակամածին վրայ տարածուած կը քնանային: Անոնք որ ցնցոտիներ ունէին գլուխներնուն տակ, բախտաւոր եւ հարուստ կը համարուէին: Մեր դիմացը լապտերին մէջ մոմը կը հատնէր եւ մենք վերջապէս յաղթուած հանդստի պահանջքէն, կը դիմէինք այն անկիւնը որ մեզի վերապահուած էր: Պահ մը ետքը ամէնքն ալ պառկած էին, միայն Հաճի Սառային յաղթանդամ հասակը կը դեգերէր քնացող այրիներու շարքին մէջ: Այդ քունը թեթեւ էր ու խռովուած էր մղձաւանջներով. ամէնուն սիրտերը կը վառէին ու մինչեւ որ մենք ալ քնացանք, լսեցինք մէյ մը մէկ, մէյ մը միւս կողմէն ընդոստ արթնցողներու կոչերը եւ կամ քունի մէջ եղողներուն զառանցանքները.

— Եավրում.. վախ, վախ, վախ...

Արեւածագին արթնցանք ծանր քունէ մը ետքը. դարձած էինք արեւելքին եւ արեւը խիտ ու հարուստ բուսականութեան մը ետեւէն կը բարձրանար նազանքով. անիկա մեզի կը լուսաւորէր առանց շլացնելու եւ զարմանքով կը դիտէինք իր հրաշագեղ բոլորակը: Երկինքին վրայ վարդագոյն եւ դեղին ամպի ծուէններ հետզհետէ կը մարէին եւ կապտորակ շողի մը կը ծածանէր միջոցին մէջ յանկարծական ցոլքերով փայլփլուն, այնպէս որ կարծես թէ ոսկիի փոշի կը մաղուէր մեր վրայ: Հարաւէն եւ հիւսիսէն մեր աչքերը առածին չափ կը տեսնէինք սեւ ու սլացիք նոճիները որոնք մեղմօրէն կը տատանէին անզգալի սիւքէ մը օրօրուն: Կարելի չէր երեւակայել աւելի քաղցր ու ամոքիչ տեսարան մը:

Ծառերու եւ պուրակներու յաջորդութիւն մը հետզհետէ իրենց հեռաւորութեան ատիճանով կը ներկայացնէին կապտորակ կանանչի անսահման երանգաւորում մը որը ներդաշնակուելով հորիզոնի գիծին վէտվէտող ընթացքին հետ երաժշտութեան մը պէս կ'երգէր կարծես: Լոյսը, ջերմ եւ կենսունակ ժպիտով եւ խանդավառութիւնով կը լեցնէր մեր աչքերը, եւ առաւօտեան օդը, բուրումնաւէտ եւ զաղջ փայփայանքի պէս կը խաղար մեր մազերուն հետ: Սիրտերնիս կ'արթննար ուրախութիւնով ու երջանկութիւնով երբ յանկարծ յիշեցինք...: Երկինքը պայծառ էր ու արեւը կը շողար հետզհետէ աւելի փառահեղ լոյսով եւ ջերմութիւնով. բայց մեր մտածումներն էին որ սեւ ամպերով ծածկուած էին:

— Շուտ, շուտ...

Սայլապանը կը շտապէր, մինչ ես կը խորհէի թէ ինչպէս բնութեան այս դեբագոյն գեղեցկութեան մէջ մարդիկ այնքան ահաւոր ոճրագործներ կը դառնան:

Սայլը կը սպասէր արդէն ու մենք կը պատրաստուէինք մեկնելու. բայց արկածեալները ամբողջովին շրջապատեր էին ու թոյլ չէին տար որ սայլ մտնենք.

— Ի՞նչ, պիտի մեկնի՞ք, ինչո՞ւ եկաք, ինչո՞ւ կ'երթաք... մեզ մինա՞կ պիտի ձգէք, մեզ որո՞ւ պիտի ձգէք...

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ուէն, Մ. Նահանգները գրաւոր երաշխիքներ տան եւն .:

× Վերջին պահուն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ գերիներու փոխանակութեան վերաբերեալ պայմանագիրը ստորագրուած է եւ կը մնան միայն քանի մը վարչական մանրամասնութիւններ, զինադադարը կնքելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութիւնները վերջացան երէկ: Առաջին լուրերու համաձայն, մասնակցած են երեսուն միլիոն ընտրողներու 70 առ հարիւրը: Արդիւնքը պիտի հաղորդուի այսօր, երեքշաբթի :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ համար ալ մարզպան մը նշանակուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ : Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ խորհրդային բանակին հրամանատարը, զօր. Սվերիտով, պաշտօնէ արձակուած է եւ իրեն յաջորդած է Պ. Իլիչեւ, արեւելեան Պերլինի խորհրդային դեսպանը: Կը կարծուի թէ Մոսկուա կ'ուզէ բարւոքել իր յարաբերութիւնները Աւստրիոյ հետ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱՅԷՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, ծանր անկարգութիւններ պատահած են, իբրեւ հետեւանք դրամի արժեզրկման : Փիլզէնի մէջ բանուորները մերժած են աշխատանքի երթալ եւ ոստիկանութիւնը հարկադրուեր է կրակ բանալ բանթողներու վրայ: Առաջին անգամ ըլլալով կառավարութեան մէկ անդամը կը խոստովանի թէ դրամական բարենորոգումը դժգոհութիւն պատճառած է : «Առաջին օրերէն իսկ բաց դիմադրութիւն մը յայտնուեցաւ բանուոր դասակարգի շարքերուն մէջ» :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 29րդ համագումարը բացուեցաւ առջի օր, մասնակցութեամբ երկու հազար պատգամաւորներու : Ընդհ. քարտուղարը, Պընուա Ֆրաշոն փախստական ըլլալով, իր ճառը ղրկած էր պնակիտի վրայ (տիսք) : Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 600.000 լման եւ 2.500.000 մասնակի գործազուրկներ կը գտնուին երկրին մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ Պ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը՝ «Անհատին դերը պատմութեան մէջ: Մուտքը ազատ է :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
56,Rue Frédéric Clément,Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

կամ անձամբ դիմել Ցառաջի վարչութեան :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնի Կապ. Խաչը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Սաղաթէլեանի, Օր. Սաղաթէլեանի եւ պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ը՝ Կարպիս Սաղաթէլեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Վարդանեանի, Վարդանեան եղբայրներու, քոյրերուն (Լիոն եւ Հալէպ) եւ Այրի Տիկին Քէնտիրեանին եւ պարագաներուն, իրենց հօր՝ Կարապետ Վարդանեանի յանկարծական մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Սերոբեան ընտանիքին եւ իրենց պարագաներուն իրենց սիրելի զաւկին մահուան առթիւ:

× Այս տխուր առթիւ, ողբացեալին հօրեղբայրը ֆութպոլի գնդակ մը նուիրած է Հ. Մ. Մ.-ի խումբին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԻՆՈՅՇՆԵՐՈՒ
ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին, Շաբաթ օր, ժամը 21ին: Գազա Թ'Իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր Արիներու, գայլիկներու եւ թեւիկներու :

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ. Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը): Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը :

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խընամեալ բաժին՝ խմբերգ, նուագ, զանազան մարզանքներ, բուրգերու կազմութիւն, հայկական պարեր (Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, արտասանութիւններ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իր մահուան երեսնամեակի առթիւ):

Մուտքը հրաւիրատոմսերով :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Մուրատեան վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի առաջին հանդէսը Յունիս 14ի կիրակին:

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՑ (Տիկին Յ. Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 22 Յունիս, Երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան թատերասրահին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ: Փափաքողները կրնան դիմել Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Րիշէ, հրաւիրատոմս ստանալու համար :

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20.30ին: Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ Թը Թրէվիզ մեթրօ Քաթէ:

Այս Շաբաթ ժամը 16էն մինչեւ 23:

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնախուղերու ընկերները եւ երիտասարդները :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին:

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 14 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ :

Նախագահութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, նուագ, պար, խաղեր եւն.:

Մանրամասնութիւններ ստանալու եւ սեղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ

Հրատ. Յ. Թիւրապեանի
Մասնակցութեամբ Անդրանիկի հայրենակից Գառնիկ Կարինեանի

200 էջերէ բաղկացած պատկերազարդ այս գրքին մէջ ընթերցողը պիտի կարդայ.

1. Անդրանիկի կենսագրականը :
2. Շ. Գարահիսարի մէջ ձերբակալութիւնն ու Հնչ. ընկերներու շնորհիւ ազատութիւնն ու փախուստը դէպի Պոլիս :
3. Պոլսէն Կովկաս եւ ապա Սասուն մուտքը :
4. Առաքելոց վանքին մէջ հերոսական դիմադրութիւնը եւ զինուորական պաշարման շղթան կտրելով ազատուիլը :
5. Աղթամարի կռիւները եւ Վասպուրականի վրայով Պարսկաստան անցքը, որ մատ խածնել տուաւ բոլորին :
6. Դատվանի ճակատամարտները եւ նահանջը :
7. Տիլիմանի ճակատամարտը եւ յաղթանակը :
8. Պիթլիզի, Վանի եւ Էրզրումի կռիւները: Պանդուխտ եւ Թորգոմ Անդրանիկի կողքին կը կռուին մինչեւ վերջ :
9. Անդրանիկի Ղարաբաղի եւ Աւարայրի մէջ մղած կռիւները :
10. Էրզրումը պաշտպանելու համար Սմիթ—Անդրանիկ համաձայնութիւնը :
11. Զօր. Նազարբէկեանի յայտարարութիւնները եւ Պօղոս Նուպար փաշայի հեռագիրը:
12. Շահեկան տեսակցութիւններ Անդրանիկի հետ :

Անդրանիկի մասին փառաբանական յօդուածներ ունին Աւետիս Ահարոնեան, Սուրէն Պարթեւեան և «Միւմանթօ :

Գինն է 300 Ֆրանք

Օրինակ մը ապահովելու համար դիմել հրատարակչին՝

H. Turabian, 227, Bd. Raspail, Paris 14e

Պէլժիքի մէջ ստանալու ամար դիմել Արսէն Ժամկոչեանի՝

35, Rue Ramponneau, Paris 20e

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համազգային ընկերութեան դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Պոմոնի եկեղեցիի սրահին մէջ: Դասախօս՝ ընկեր Հրանտ Սամուէլ: Նիւթը՝ «Հայկ. Դատ»: Կը մասնակցի Օր. Մառի Կառվարենց (երգ):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի վիճակի չենք անվճար ծանուցումներ հրատարակելու : Ընթացիկ ծանուցումներու սակերն են .—

1. — Նշանախօսութիւն կամ հարսանիք 1000 փրանք :
2.— Շնորհակալիք, ցաւակցութիւն, հոգեհանգիստ 500 փրանք, իւրաքանչիւր անգամը :
3 .— Կը փնտռուի, երեք անգամը 1000 փրանք :
4.— «Կ'ուզուի»ներ 500 փրանք, մէկ անգամը :
5. — «Ծախու է» 500 փր. 1 անգամը:
6.— Մահազդ 1500, շնորհակալիքով 2000 փրանք :
7.— Առեւտրական ծանուցումներու մասնաւոր պայմաններ :

Ջերմապէս կը խնդրուի գին չհարցնել այս կարգի ծանուցումներուն համար եւ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՂՐԿԵԼ ՆԱԵՒ ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսին ընկերներ ԱՆՏՐԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ «Անդրանիկի» մասին եւ ԱԼԷՔՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ Ս. Զաւարեանի մասին: Հայերէնի դասերը ճիշդ 20.15ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը Դշ. օր ժամը 9ին:
ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն Եշ. ժամը 9ին:
ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակ. ուրբաթ ժամը 9ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակ. Շբ. ժամը 9ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:
ԱՐԱՄ խումբը Կիր. ժամը 20.30 ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, ի ներկայութեան Շրջ. կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչներուն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի, հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի պիտի առնուին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21-ին, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը : Նիւթը՝ Վիճաբանութիւն Անդրանիկի գործունէութեան մասին: Մուտքը ազատ է:

ՆՇԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Զարեան—ճագի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը, Յուլիս հինգին, Տեսինի անտառը :

ՎՐԻՊԱԿ.— Մեր կիրակի օրուան թիւին մէջ Զարեհ Գազազեանի բանաստեղծութեան վերջին տողը կարդալ Աչքերուդ մէջ կայծ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

մասնաճիւղին տարեկան մեծ ներկայացումը 14 Յունիս ժամը 21ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ : 6

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ մէկ կատակերգութիւն

ՔՈՐՐԱՏՕ

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆի եւ Օր. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆի, Ե. ՃԱՆՃԻԿԵԱՆի, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԲԱՐԻԼՈՅՍԵԱՆի, ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ ԵՒ ՊՇՏԻԿԵԱՆԻ :

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական գրութեամբ:

Դիմել խմբագրութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration:32,Rue de Trévise,Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P.Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 10 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7087 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2498

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՆՉՆԱԼ ՄԵՐ ԱՇԽԱՐՀԸ

«Համազգային» ընկերութեան Պէյրութի վարչութիւնը գնահատելի ձեռնարկ մը կը կատարէ ամիսներէ ի վեր,—դասախօսութիւններ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին :

Արդէն տեղի ունեցած են չորս դասախօսութիւններ, մոգական պատկերով: Առաջինը՝ Վասպուրականի (Վ. Փափազեան), երկրորդը՝ Արարատեան աշխարհի (Գ. Գիւզալեան), երրորդը Բաղէշի (Ե. Տարօնեան), չորրորդը՝ Տարօնի մասին (Կ. Սասունի):

Տեղական թերթերէն կ'իմանանք թէ երեքն ալ մեծ հետաքրքրութիւն շարժած են: (Վասպուրականի եւ Արարատեան աշխարհի դասախօսութիւնները ամփոփեցինք վերջերս : Միւսներն ալ պիտի հրատարակենք մօտերս):

Բանգէտներ պիտի ըսեն թէ աշխարհագրութեան եւ պատմութեան գիրքեր չեն պակսիր, մեր հայրենի աշխարհը ճանչնալու համար :

Միեւնոյն բանը չէ :

Գիրքը իր տեղն ունի, դպրոցին մէջ կամ դուրսը: Կը սերտէք երբ դաս առնէք կամ ուզէք տեղեկութիւններ քաղել, ձեր գիտելիքները լրացնել :

Ուրիշ բան է կենդանի խօսքը: Մանաւանդ երբ դասախօսը տէրն է իր նիւթին, իբրեւ տեղացի կամ տեսական բնակիչ :

Առաջին չորս դասախօսները կը լրացնեն այդ պայմանը: Եւ անշուշտ ճոխացուցած են իրենց պաշարը, նորագոյն գիտելիքներով :

Այս կարգի դասախօսութիւններ ամէնէն առաջ պիտի ծառայեն զարգացնելու տարագիր երիտասարդութիւնը, որ շատ քիչ բան գիտէ հայրենի աշխարհի մասին:

Շատերը տարրական աշխարհագրութիւն մը սորված են դպրոցին մէջ: Ուրիշներ դպրոցը կէս ձգած են, առանց նոր բան մը սորվելու :

Արեւմտեան եւ Արեւելեան Հայաստանը ճանչցնել նորերուն, իր բնական եւ քաղաքական աշխարհագրութեամբ՝ կը նշանակէ ոչ միայն «ուսում ջամբել», այլեւ զարկ տալ անոր հայրենասիրական գիտակցութեան :

Ի վերջոյ հայրենասիրութիւնն ալ միայն զգացում չէ, այլ եւ գիտութիւն :

Կարօտը, երեւակայութիւնը բաւական չեն, հայրենիքի գաղափարը ապրեցնելու համար:

Կարօտը յատուկ է տարէցներուն, — անոնց որ հայրենի հողին վրայ բնակած, տեսած են անոր սեւն ու ճերմակը :

Տարագիր երիտասարդութիւնը չի կըրնար գոհանալ վերացական տեսութիւններով: Մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ ուր բոցավառ լոյսեր կը շլացնեն աչքերը:

Պիտի ուզէինք որ այս կարգի դասախօսութիւններ սարքուէին նաեւ մեր գաղութին մէջ:

Որքան ալ նօսրացած ըլլան, տակաւին կան դէմքեր որոնք ի վիճակի են ծանօթացնելու հայրենի աշխարհը, արեւմտեան երկրամասէն մինչեւ արեւելեանը: Աւեբակներէն մինչեւ ներկայ իրականութիւնը, իբրեւ պետական կորիզ :

Այս դասախօսութիւնները կատարելով կեդրոն քաղաքներու մէջ, — Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ, կարելի է հրատարակել ամբողջութեամբ, ի պէտս աւելի համեստ գաղութներու :

Շուտով կը փակուի «եղանակը», հրապարակային ձեռնարկներու համար :

Այս պարագան պատճառ մը չէ որ վարանինք :

Ընդհակառակն, անհրաժեշտ է գործի ձեռնարկել այժմէն, յառաջիկայ աշնան համար, երբ ամէնքն ալ վերադարձած կ'ըլլան տարեկան արձակուրդներէն :

Այս պարտականութիւնը կ'իյնայ Համազգային ընկերութեան եւ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան վրայ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

•

ԺՈԶԺ ՊԻՏՕ ԵՒՍ ԼԱՅՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Վարչապետութեան Գ. Թեկնածուն, Պ. Ժոռժ Պիտօ, Ազգ. Ժողովին կը ներկայանայ այսօր, չորեքշաբթի, վաւերացում (կամ հաստատում) խնդրելու համար :

Նախկին վարչապետը այս անգամ որոշած է վճռական դիրք մը բռնել եւ կարգ մը նորութիւններ առաջարկել, որպէսզի կարելի ըլլայ տեւական կառավարութիւն մը կազմել :

Ահաւասիկ իր վերջին յայտարարութիւնները .

— «Դիւրին ձեռնարկ չէ կառավարութիւն մը տալ երկրին: Խականը այն է որ այդ ձեռնարկը տեւական ըլլայ, եթէ պիտի յաջողի: Ես այցելուներուս պարզեցի տեսակէտներս: Անյապաղ Ազգ. Ժողովին պիտի յանձնուին օրինագիծներ, լայն իրաւասութեանց մասին: Անհրաժեշտ է որ Ֆրանսա կարենայ արագօրէն ապահովութիւն ներշնչել ներսէն՝ իր ելեւմուտքի եւ տնտեսութեան, իսկ արտաքին աշխարհին՝ իր տեսակէտներու մասին: Աւելորդ է բարեփոխում սպասել, եթէ կառավարութիւնները իրարու պիտի յաջորդեն, խախուտ հանգամանքով: Պերմուտեան կղզիները ժողովին եւ անկէ բխելիք ձեռնարկներու համար պէտք է Ֆրանսայի ներկայացուցիչը վայելէ անհրաժեշտ հեղինակութիւնը: Հարկ է յոյս եւ հեղինակութիւն ցուցնել տեղերքին որ մեզ կը դիտէ: Խորհրդարանին կ'իյնայ տալ կամ մերժել այդ հեղինակութիւնը: Ես պիտի կազմեմ կառավարութիւն մը որ տեւէ երկար ատեն, եւ կամ երբեք պիտի չփորձեմ կազմել: Կացութիւնը անել չէ: Կ'ըսեն թէ ես իմ ծրագիրս հիմներ եմ ուրիշներու պարզած մեթոտներուն վրայ : Ամէն դրականութեան հիմքը բանագողութիւնն է . հետեւաբար իմինս նոր պիտի չըլլայ, բայց պիտի ջանամ նորոգել: Ողջմտութեան եւ ճշմարտութեան հասարակաց հիմք մը կայ ամէն ծրագրի տակ : Այս ձեռնարկը իմ քաղաքական կեանքիս ամէնէն դժուարին գործն է: Ամէնէն դըժուարն է քաղաքական տեսակէտով, բայց ոչ ամէնէն վտանգաւորը: Ես յանձն առած եմ այդ գործը յաջողելու կամքով. որովհետեւ ինծ կը թուի թէ եկած է ժամանակը կազմելու պատասխանատու կառավարութիւն մը արդարութեան, բարեկարգութեան եւ խաղաղութեան : Ես պատրաստ եմ ստանձնելու այդ պատասխանատուութիւնը, եթէ ուզեն յանձնել »:

Պ. Պիտօ հետեւեալ տեսակէտներն ունի օրուան հրատապ հարցերու մասին.—

Սահմանադրական բարեփոխութիւնները պիտի գործադրէ մինչեւ ծայրագոյն սահմանը: «Զանոնք ծանրացնելէ առաջ հարկ է գործադրել եղածները»: Բայց կ'ուզէ որ վերաքննութիւն մը կատարուի:

Ընկերային խնդիրներու մէջ ալ Պ. Պիտօ որոշած է կարելի եղածին չափ հեռուն երթալ, մասնաւորապէս աշխատելով լըման գործ ճարել աշխատաւորներուն :

Արտաքին քաղաքականութեան եւրոպական բանակի եւ յարակից խնդիրներու մասին իր տեսակէտները չեն փոխուած :

Գալով լիազօրութեանց, նոր թեկնածուն հետեւեալ բանաձեւը պատրաստած է, — կառավարութիւնը հրամանագիր - օրէնքներ պիտի հրատարակէ որոնք գործադրելի պիտի ըլլան մէկ ամսուան մէջ, եթէ Ազգ. Ժողովը չփոփոխէ զանոնք, այդ պայմանաժամի ընթացքին :

Պ .Պիտօ ի հարկին պիտի պահանջէ լուծել Ազգ. Ժողովը:

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԴԷՊՔԸ

•

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ, ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ազգաժողովին եւ Հիւս. Քորէայի ներկայացուցիչները Յունիս 8ին ստորագրեցին վերջին համաձայնագիրը, գերիներու փոխանակութեան մասին: Այսպէս կը հարթուի գլխաւոր խոչընդոտը որ կը դժուարացնէր զինադադարի կնքումը :

Գերիներու փոխանակութեան վերաբերեալ համաձայնութիւնը կը համապատասխանէ Ազգաժողովի սկզբունքին, որ կ'արգիլէ գերիները իրենց հայրենիքը վերադարձնել բռնութեամբ :

Ահաւասիկ համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը .—

1. Հայրենադարձի յանձնախումբ մը պիտի կազմուի Շուէտի, Զուիցերիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ Հնդկաստանի ներկայացուցիչներէն, զբաղելու համար այն գերիներով որոնք չեն ուզեր իրենց հայրենիքը վերադառնալ :Այս հինգ երկիրներէն իւրաքանչիւրը մէկ պատուիրակ պիտի նշանակէ:

2. Միայն Հնդկաստան պիտի արտօնուի զինեալ ուժեր տրամադրելու յանձնաժողովին ,որուն նախագահութիւնը պիտի ստանձնէ իր պատուիրակը: Միւս ազգերը պիտի կրնան սպասարկութիւն մը ղրկել, իւրաքանչիւրը յիսուն քաղաքացին չանցնելու պայմանով :

3. Որեւէ բռնութիւն պիտի չբանեցնեն գերիներուն դէմ, հայրենիք վերադառնալու կամ չվերադառնալու համար :

4. Այն գերիները որ կ'ուզեն հայրենիք վերադառնալ, պիտի փոխադրուին անմիջապէս որ կարելի ըլլայ. բայց ամէն պարագայի մէջ մինչեւ 60 օր :

5. Իննսուն օրուան ժամանակամիջոցի մը մէջ, այն ազգերը որոնք ռազմագերիներ ունին կրնան ներկայացուցիչներ ղըրկել գերիներու կայանը, բացատրութիւններ տալու համար հայրենադարձի մասին: Այդ ներկայացուցիչներուն թիւը պէտք չէ եօթնէն աւելի ըլլայ հազար գերիներու համար, ոչ ալ պակաս՝ համադումար հինգէն:

6. Բացատրութիւնները պիտի տրուին ի ներկայութեան յանձնաժողովի անդամ ազգի պատուիրակի մը եւ գերիները պահող պետութեան պատուիրակին :

7. Իննսուն օրուան պայմանաժամէն վերջ, այն գերիները որ կը մերժեն հայրենիք վերադառնալ, պիտի մնան չէզոք յանձնաժողովին հսկողութեան տակ, իսկ իրենց խնդիրը պիտի յանձնուի քաղաքական յանձնախումբի մը քննութեան :

8. Այդ յանձնախումբին մէջ, երեսուն օրուան խորհրդակցութենէ մը ետք, այն գերիները որ միշտ կը մերժեն հայրենիք վերադառնալ, արձակուելով պիտի կրնան չէզոք երկիր մը երթալ մինչեւ երեսուն օր: Իսկ անոնք որ ի վերջոյ կը հաւանին իրենց հայրենիքը վերադառնալ, օժանդակութիւն պիտի ստանան իրենց գտնուած երկրին իշխանութենէն :

× Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, իրենց հայրենիքը վերադառնալ կ'ուզեն 12.000 դաշնակից, 70.300 Հիւս. Քորէացի եւ հինգ հազար Չինացի գերիներ: Յարդ 14.200 Չինացիներ եւ 32.180 Հիւս. Քորէացիներ մերժած են վերադառնալ :

× Զինադադարի պայմաններն ալ ճշդուած են.— 1. Կրակը պիտի դադրի զինադադարի ստորագրութենէն 12 ժամ վերջը.— 2. Զինուորները ետ պիտի քաշուին, մասնաւոր սահմանագիծ մը որոշելով, եւն. :

× Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Հարաւ. Քորէայի կառավարութիւնը ժխտական դիրք բռնած է զինադադարին դէմ : Ռուզինկթընի դեսպանը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը պիտի շարունակէ պատերազմը մինչեւ երկրին միացումը, նոյն իսկ եթէ զինադադար կնքուի : Իմիշտ կը յուսայ թէ Մ .Նահանգներու կառավարութիւնը ի վերջոյ պիտի հասկնայ Քորէայի տեսակէտը: Այս անցուդարձի մասին անմիջապէս տեղեկութիւն տրուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի որ ժողովի հրաւիրեց կառավարութեան անդամները: Ուաշինկթընի մէջ ցաւալի կը գտնեն Հարաւ. Քորէայի նախագահին բռնած դիրքը եւ կը կարծեն թէ Այզընհաուըր նոր կոչ մը պիտի ուղղէ: Նախագահ Սինկման Ռի կրկին յայտարարեց.— «Քորէայի ժողովուրդը պիտի չճանչնայ կնքուած համաձայնութիւնը » :

× Երկուշաբթի օր բազմաթիւ օդանաւեր ռմբակոծեցին Հարաւ. Քորէայի մայրաքաղաքը, Սէուլ , խուճապի մատնելով ժողովուրդը: Կը կարծուի թէ կարմիրները սարքած են այս յարձակումը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՍԻՆԿՄԱՆ ՌԻ ԿԸ ԶԱՓԱԶԱՆՑԷ

Մօտ երկու տարուան տաժանելի բանակցութիւններէ վերջ, հազիւ համաձայնութիւն գոյացած, խորթ ձայն մը կը պղտորէ ջուրերը :

— Հարաւ. Քորէայի նախագահը, 75 տարեկան ծերունի մը, կը մերժէ ճանչնալ զինադադարը: Եւ կը սպառնայ պատերազմը շարունակել առանձին : Ի հարկին ասպարէզ կարդալով նաեւ Հնդկաստանի :

Գիտէք, անշուշտ, որ այս վերջին երկիրը անկարելին կը փորձէ ամիսներէ ի վեր, ճամբան հարթելու եւ համաձայնութիւն գոյացնելու համար :

Զեմ սիրեր «դիպլոմատիկան պրոբլեմ»ներով զբաղիլ :

Բայց, ի՞նչ մեղքս պահեմ, կարդալով այս նոր սպառնալիքը, այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ Սինկման Ռի կը չափազանցէ :

Երբ Քորէայի պատերազմը պայթեցաւ 1950 Յունիս 25ին, ամէնքն ալ կը կարծէին թէ երեք ամիսէն պիտի վերջանար :

Մանաւանդ որ, Ազգաժողովը շարժման մէջ դրած էր իր բոլոր ուժերը, առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներուն :

Արդ, շուտով կը լրանայ երեք տարին, եւ տակաւին «ծայրն են ծրարոց» :

Զինադադարի բանակցութիւններն անգամ քաշքշուելով տեւեցին մօտ երկու տարի: (Առաջին խօսակցութիւններն սկըսան 1951 յուլիս 10ին):

Երեք տարուան արիւնահեղութեանց զոհ գացին միլիոնաւոր զինուորներ եւ քաղաքացիներ: Ամբողջ քաղաքներ քարուքանդ եղան եւ միլիոնաւոր այրեր եւ կիներ՝ ցիրուցան :

Սինկման Ռի ո՞ր հրաշագործ ուժերուն ապաւինած է, կռիւը շարունակելու համար: Նոյնիսկ անտեսելով իր ամենազօր զինակցին՝ Մ. Նահանգներուն յորդորները:

Զինադադարը օրհնութիւն մը պիտի ըլլար ոչ միայն ամբողջ մարդկութեան , այլեւ Քորէայի համար :

Եթէ ցանկալի արդիւնքն ալ չտայ, շատ աւելի նպաստաւոր է քան սպանդին շարունակութիւնը :

Ափսո՛ս որ չեմ գիտեր Չինաստանի կամ Քորէայի լեզուն, Սէուլի վարիչներուն հաղորդելու համար «հեղինակաւոր» կարծիքս, իբրեւ հալածական եւ չարաչար խաբուած ժողովուրդի մը զաւակը ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ ընտրութեանց մասին հրատարակուած առաջին տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ օրուան կառավարութիւնը

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷ

Տիգրանակերտցի Հայը չէ կրցած ունենալ մեծ յառաջդիմութիւններ իմացական դետնի վրայ։ Շրջապատին հեղձուցիչ մթնոլորտը՝ կը բաւէր ջլատելու ստեղծագործ աշխատանքը ։ Բռնակալութիւն եւ մարդասպանութիւն, հարստահարում ու կեղեքում ։ «Խաֆիէ»ներու անթիւ վոհմակներ ։

Յաճախ հալածանքի մատնուեր են մեր դպրոցները եւ ուսուցիչներ բանտ են առաջնորդուեր իբրեւ վտանգաւոր յեղափոխականներ։ Նոր սերունդը կը գուրգուրար իր դպրոցներուն վրայ, որպէսզի հրճուանքով Թուրքը ծուռ նայի եւ մատնութեան ու զրպարտութեան անխնայ ձեռք մը երկնցնայ, փակելու համար զանոնք ։

Սովորական միսիլմանը չէր այդ շրջանի Թուրքը, այլ հրէշային տիպար մը ատելավառ ու գիշախանձ ։ Եւ այս անդարմանելի աղէտ մըն էր Տիգրանակերտի պէս կեդրոնական քաղաքի մը համար, որ լեցուն էր հոծ հայութեամբ ։

Այս հին եւ հաւատաւոր ժողովուրդին, այս խանդավառ արմէններուն կը պակսէր կրթական բարձր մակարդակ .— երկրորդական վարժարան – ճեմարան։ Ուրեմն Տիգրանակերտցին ետ մնաց գրական ու գիտական ասպարէզին մէջ։ Զկրցաւ տալ ոսկի հունձքը ինչպէս տուին շատ մը քաղաքներու Հայեր, օգտուելով օտար կրթական հաստատութիւններէ, — ամերիկեան եւ եւրոպական երկրորդական վարժարաններէ — որոնք հիմնուեր էին իրենց հայրենի տուներուն մօտ։ Տիգրանակերտը զրկուած էր այդ առաւելութենէն ։

Սակայն ազգային զգացումը զօրացեր ու խորունկ արմատներ էր ձգեր հին եւ նոր սերունդին մէջ ։ Դպրոց վազելու փափաքը կը խանդավառէր մանչն եւ աղջիկը, որոնք մեղուի ժրաջանութեամբ կը սորվէին հայ լեզուն՝ որ խնամքով կ՚աւանդուէր ազգային դպրոցներու մէջ ։ Նաեւ ազգային համառօտ պատմութիւն մը բերանացի ։

Տիգրանակերտցին տեղեակ էր ազատութեան դժնդակ մարտնչումներուն՝ զորս կը մղէր հայ ֆետային անմատչելի լեռներուն ծոցը ծուարած ։

Կը յուսային խաղաղ ու ազատ օրերու, կը հաւատային արեան յաղթանակին ։

Ոգեւորութեամբ՝ բայց գաղտնի փըսփսուքով կը հաղորդէին իրարու Սերոբի, Անդրանիկի, Հրայրի եւ Գէորգ Չաւուշի անունները.... եւ կը պատմէին անոնց կռիւները, թշնամի անհաւասար ուժերու դէմ ։

Հակառակ վայրագ բռնակալութեան մը բոլոր սեղմումներուն, գաղտնիհաղորդակցութիւնը կը շարունակուէր անխափան, միշտ արթուն պահելով Հայը յեղափոխութեան տարած տաժանելի մաքառումներուն եւ յաղթանակներու մասին ։

Եւ այս աշխատանքը կուտար իր փրկարար արդիւնքը, վառ պահելով հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարները ։

Շատ բնական էր որ գտնուէին յետադիմական տարրեր այս բազմահազար հայութեան մէջ։ Տգիտութեան եւ նախապաշարումներու ենթակայ տարրեր ճակատագրական համարելով ապրուած ներկան կը նախընտրէին համբուրել կաշկանդող շղթաները, բաւական էր որ տնտեսապէս ապահովուած ըլլային ։

Այս դասակարգը միշտ ալ գոյութիւն ունեցած է բոլոր ազգերուն եւ մասնաւորապէս մեր մէջ ։

Թէեւ անհնարին էր բնկցնել յեղափոխական ոեւէ շարժում կրկնապարիսպ բերդաքաղաքի մը մէջ, որպիսին է Տիգրանակերտը, բայց կարելի եղած էր հրահրել դարաւոր մոխիրներու տակ անթեղուած կրակը, եւ ստեղծել ոգեկանը, — քաղցր երազը ազատութեան ։ Ծնունդ տալ սրբազան Տեսիլքին՝ հայրենիքի գաղափարին, որ չի մեռնիր երբեք, ինչ աստղի տակ ալ գտնուինք ։

Այսպէս Տիգրանակերտցին տաժանելի օրեր կ՚անցընէր Թրքական արնաքամ լուծին տակ, մի միայն ներքին թելադրական յոյսերով ։

Ամենամեծ սփոփանքը կուգար գաղտնի ընթերցումներէն որոնք հաստատուեր էին վստահելի տուներու մէջ, ներսէ ներս ապահով սենեակներու խորը։ Տաքուկ թոնիրի մը կամ կրակարանի մը շուրջ հաւաքուած կը կարդային անոնք, Ծերենցի « Երկունքը » , Րաֆֆիի « Կայծերը » , «Խենթը», «Սամուէլ»ը եւն.։ Այս վտանգաւոր գիրքերը փոխադրողները կիներ եւ աղջիկներ էին ։

Հոգեկան ամէնէն քաղցր վայելքը արգիլուած գիրքերու ընթերցումն է, որ կը փոխանցէ անձնուիրութեան, ընկերասիրութեան եւ զոհողութեան գաղափարները։ Անոնց շնորհիւ կը շնչես, կ՚երազես եւ կը թեւածես լոյսի եւ ազատութեան լայնարձակ հորիզոնը, կը փշրուին ստրկութեան կապանքները եւ ուր իբրեւ մարդ՝ անկախ ապրելու իրաւունքին կը տիրանաս անսահման երանութեամբ ։ Հերոսները մարմնացած կը տեսնես, ու անոնց մեծ սիրոյն մէջ անպարտելի դարձած՝ կը հաւատաս մահուան եւ յաղթանակին ... ։

Մէկ խօսքով Տիգրանակերտը բանտ մըն էր, ուր Հայուն ճակատը թախծապատ՝ անձկութեամբ կ՚երազէր արշալոյսը ։

Եւ ահա իբրեւ արեւէն յափշտակուած ճառագայթ՝ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումը — լուսաւորեց դէմքերն ու ոգեւորութիւն ստեղծեց ազատութեան ու հաւասարութեան կրկնակ խոստումներով։

Բացուեցան բանտին դուռները ... ։

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ, ժամանակ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ Հայոց պատրիարքութեան հաստատման մասին, քաղելով զանազան աղբիւրներէ .—

Ո՞ր թուականէն ի վեր Հայեր գոյութիւն ունեցած են այստեղ։ 1453էն առաջ ի՞նչ բնոյթ կը կրէր Հայոց հոգեւոր կազմակերպութիւնը եւ քանի՞ եկեղեցի կար։ Թէ ի՞նչպէս զանգուածային գաղթերով ստուարացաւ թիւը Պոլսոյ հայութեան եւ ի՞նչ պարգաներու տակ հաստատուեցաւ Պատրիարքութիւնը։ Հին պատմագրութեանց մէջ ցան ու ցիր անբաւարար տեղեկութիւններ կան այս մասին։ Ժամանակակից բանասէրներ, ինչպէս Օրմանեան Ս., Բարգէն եպիսկ. Կիւլէսէրեան, Հ. Ասատուր եւ Ա. Ալպօյաճեան գլխաւոր խուզարկուները եղած են Կ. Պոլսոյ Հայոց պատմական անցեալին եւ զիրար լրացնող տեղեկութիւններով յաջողած են ընել հետեւեալ հաստատումները .—

1.— «Ստուգիւ որոշ կերպով չենք գիտեր թէ Հայերը առաջին անգամ ե՞րբ հաստատուեցան Կ. Պոլսոյ մէջ։ Այս մասին՝ ինչ տեղեկութիւն որ կայ մեր ազգային պատմութեան մէջ, շատ հին թըւականներու չի վերաբերիր։ Ասկէ զատ ճոխ ու մանրամասն չեն այդ տեղեկութիւնները եւ հայ գաղթականութեան պատմութիւնը կը դառնայ Ժ. դարու շուրջը։

Այս կողմէն հետաքրքրական են Անտիոքի Միքայէլ Պատրիարքին գրածները։ Այս պատմագիրը, հայ մատենագրութեան մէջ ծանօթ «Միքայէլ Ասորի» անունով, ընդարձակ պատմութիւն մը ունի որ շատ կարեւոր է Միջին Դարու համար մանաւանդ։ Այդ պատմութիւնը հայերէնի վերածուած է՝ դժբախտաբար անյաջող եւ կրճատուած կերպով, ճղճիմ հատորի մը մէջ ։

Ֆրանսացի ասորագէտ եկեղեցական մը, Հայր Շապօ, ծայրէ ծայր ֆրանսերէնի թարգմանեց Միքայէլ Ասորիի ժամանակագրութիւնը իր բնագրէն, երեք խոշոր հատորներու մէջ ։

Հետաքրքրական են Մ. Ասորիի հետեւեալ տեղեկութիւնները, որ կապ ունին ուղղակի Կ. Պոլսոյ հայ գաղութին կազմակերպուած կեանքին հետ ։

— « Մինչեւ Ալեքսիս կայսեր ժամանակ մեր (Ասորւոց) ազգը եւ Հայոց ազգը մէկմէկ եկեղեցի ունէին Կ. Պոլսոյ մէջ, եւ իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ մէջ կային քահանայ մը, աշխարհական վաճառականներու մարմին մը եւ ուրիշներ ։

Անտիոքացի Սիմնադա անունով ասորի քահանայ մը գնաց հոն. եւ որովհետեւ մեր (= Ասորւոց) եկեղեցւոյ քահանան չընդունեց զայն, սատանան այս մարդուն փորը մտաւ եւ երթալով Հռոմներուն՝ ըսաւ. «Այս Ասորիներ եւ Հայեր, որ ձեր քաղաքին մէջ կը բնակին, Թուրքերու հետ յարաբերութիւն կ՚ընեն »։ Կայսրը բարկացաւ եւ անոր հրամանով այրեցին երկու եկեղեցիները, արտաքսեցին երկու քահանաները. իսկ ժողովուրդին մնացածը մեծ մասամբ հերետիկոս եղաւ ։ Այս երկու եկեղեցիները այրել տուող կայսրն է՝ Ալեքսիս Ա. Կոմնենոս, 1081–1118 ։

Ուրեմն, Միքայէլ Ասորիի տեղեկութիւններով կը հաստատուի թէ հազարական թուականներէն առաջ Կ. Պոլսոյ Հայերն եկեղեցի մը ունէին իրենց քահանայով ։

Հռոմներու կողմէն Հայոց եւ Ասորւոց դէմ մղուած այդ արինոտ հալածանքի մասին Միքայէլ Ասորի կը շարունակէ. =

— «Այս միջոցին Կ. Պոլսոյ Նիկողայոս Գ. Պատրիարքը հրամայեց Պոլսէն արտաքսել մեր եւ Հայոց ժողովուրդը, որք չէին ընդուներ Յունաց հերետիկոսութիւնը։ Պատրիարքի հրամանին վրայ բերին գիրքերը, Ս. Խորհուրդը եւ ինչ որ կար Ասորւոց եկեղեցիին մէջ այրեցին հրապարակ խիրայ։ Միեւնոյն բանը ըրին եւ Հայոց՝ որոնց Հաղորդութիւնը եւ Ս. Միւռոնը թափեցին գետին եւ ոտնակոխ ըրին ։Հրովարտակ մը ելաւ որ կը հրամայէր հալածել զանոնք, եթէ չընդունին իրենց հերետիկոսութիւնը։ Այս հալածանքը այնքան սաստիկ էր եւ խիստ, նման այն հալածանքներուն, զորս հեթանոսներ յարուցին երբեմն ընդդէմ Քրիստոնէից ։

Սուլթան Մէհմէտ Ֆաթհի 1453ին գրաւեց Կ. Պոլիսը եւ մայրաքաղաք ըրաւ զայն Թուրք պետութեան ։ Միքայէլ Ասորիի տեղեկութիւններով կը ստուգուի եւ կը հաստատուի թէ Հայք, արդէն կազմակերպեալ եկեղեցի մը ունէին Կ. Պոլսոյ մէջ, Ֆաթիհէն չորս հարիւր տարի առաջ» ։

2.— 1436ին Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կառուցման պարագաներուն եւ այդ շրջանի Քրիստոնեաներու կացութեան անդրադառնալէ ետք, Օրմանեան Ս. ձեռնհասօրէն կը մօտենայ Յունաց եւ Հայոց Պատրիարքութեան հաստատման շարժառիթներուն .—

«Թէ պետական եւ թէ պատրիարքական դիւաններուն հրդեհները շատ կարեւոր գիրեր ոչնչացուցած են, եւ այսօր չիգտնուիր սկզբնական արտօնագիրը, որով Մէհէմմէտ Ֆաթիհ վճռեց պատրիարքական իշխանութեան ձեռնհասութիւնները։ Միայն իրարմէ փոխանցուելով կազմուած վերջին պաշտօնագիրները, եւ գործածութեամբ պահուած սովորութիւնները կը գծեն այն ձեւը, որ նախապէս 1453ին կազմուեցաւ պատրիարքական իշխանութեան համար։ Սովորաբար քաղաքական անունով կը յիշուէին պատրիարքներու տրուած արտօնութիւնները, այլ մենք կը նախադասենք կենցաղական անունով կոչել, որպէսզի պետական բառի իմաստ չառնէ։ Ըստ այսմ այն ամէն կենցաղական պահանջ, որ ոեւէ կերպով կամ չափով կրօնքի հետ կապակցութիւն ունի, այդ պարունակին մէջ առնուեցաւ, եւ պատրիարքին իրաւասութեան յանձնուեցաւ, կրօնք, եկեղեցի, պաշտամունք, եկեղեցականութիւն, դաստիարակութիւն, ուսում, ամուսնութիւն, ընտանիք, ժառանգութիւն, անհատականութիւն, աղքատ համար եւ նմանիք, որոնք Թուրք կամ իսլամ ժողովուրդին համար մեծ դենպետին իրաւասութեան կը պատկանէին ։ Միանգամայն պատրիարքին իշխանութեան ենթարկուեցան եպիսկոպոս, վարդապետ եւ քահանայ, ինչպէս դենպետին կ՚ենթարկուէին նահանգներու եւ գաւառներու կրօնաւորները եւ դատաւորները ։ Այդ համառօտ նկարագիրը որչափ եւ նախապէս յոյն ազգաբնակութեան վրայ ձեւուեցաւ, սակայն կարեւոր էր մեզ համար ալ, որովհետեւ իբրեւ սկզբնատիպ ծառայեց Հայերուն ալ տրուած կամ օրինագրուած ձեւին ։

Կ. Պոլսոյ առման թուականէն եօթը ութը տարի անցեր էր, եւ հետզհետէ բերուած կամ եկած գաղթականութիւնները հայաբնակութեան, լաւ քաղմութիւն մը կազմած էին, եւ առանձին մտադրութեան ալ առարկայ եղած էին։ Ֆաթիհ զանոնք հետզհետէ կը զետեղէր քաղաքին պարիսպներուն ներքեւը կարեւոր դուռներուն մօտերը, թէ Մարմարայի ծովեզերքին, թէ ցամաքակողման գիծին եւ թէ Ոսկեղջիւրի եզերքներուն ուղղութեամբ, որոնք ռազմագիտութեան եւ ապահովութեան տեսակէտէն մեծ կարեւորութիւն ունէին, եւ յոյն տարրը այնտեղերը պահել յարմար չէր նկատուեր։ Երբ որ Հայերը այնքան շատցան որ բնակչութեան կարեւոր մասը եղան, եւ երբ իրենց ներկայութեան այնչափ կարեւորութիւն տրուեցաւ, պէտք էր անոնց ներքին եւ կենցաղական դիրքն ալ բարձրացնել եւ Յոյներուն հանդէպ համահաւասար կացութեան մէջ դընել։ Ուստի Ֆաթիհ որոշեց անոնց ալ պետ մը տալ Յունաց Պատրիարք Գենադիոսի համար կազմուած կերպով եւ արտօնութիւններով, եւ այս նպատակով Յովակիմը 1461ին Պրուսայէն կանչեց եւ Հայերու հոգեւոր պետ հռչակեց, պատրիարք կամ Փաթրիք անունով եւ իրաւունքով։ Այս պատմութիւնը կը լրացուի Կ.Պոլսոյ գրաւելէն առաջ տրուած խոստումով եւ կ՚աւելցուին նախընթաց մտերմութեան, եւ մինչեւ իսկ յաղթականին սուրը օրհնած ըլլալու պարագաները։ Յովակիմի ստացածը նոր պաշտօն չէր, զի արդէն արեւելեան Փոքր Ասիոյ եւ հարաւային Եւրոպայի օսմանեան գաւառներուն առաջնորդն էր, եւ ինչ որ Ֆաթիհէ կը ստանար Քրիստոնեաներուն համար կազմակերպուած նոր կացութեան գործադրութիւնն էր։ Միայն առաւելութիւնը զոր Հայեր կը ստանային, պատրիարք անունով պատուուած եւ պատրիարքի իրաւունքներով ճոխացած պետ մը ունենալն էր ։ Իսկ Կ. Պոլսոյ պատրիարքներուն ոչ միայն արտաքին եւ կենցաղական իրաւունքին, այլեւ անոնց ներքին եւ հոգեւորական իրաւասութեան ուրիշ առաջնորդներու վըրայ տարածուիլը հետեւանք եղաւ նորահաստատ դրութեան ։

3.— Յովակիմ եպիսկ.ի Պոլիս գալու պարագան Հ. Ասատուր կը յիշատակէ անոր պատրիարք հռչակման վայրի սատարբերութեամբ.—

« Յովակիմ Եպիսկոպոս Պրուսացի (1461 – 1478) առաջին հայ պատրիարքը եղած է Կ. Պոլսոյ։ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհէմմէտ Բ., Կ. Պոլսոյ առումէն առաջ, Պրուսա գտնուած ժամանակէն, ճանչցած էր այդ քաղաքին հայ եպիսկոպոս Յովակիմը իբր հոգեւոր գլուխ հայ գաղթականութեան ։ Երբ 1461ին Պրուսա գնաց, արքունի հրովարտակով Թուրքիոյ բոլոր Հայոց Պատրիարք հռչակեց զայն եւ Պոլիս փոխադրեց։ Յովակիմի հետ Կ. Պոլիս գաղթեցին Պրուսայի գլխաւոր հայ ընտանիքներէն մէկ քանին, ըստ ոմանց վեցտուն» ։

4.— Ալպօյաճեանի ընդարձակ տեսութենէն քաղուած լրացուցիչ տեղեկութիւններով, կարելի կ՚ըլլայ ընդհանուր պատկերը գծել այդ շրջանի անցքերուն. —

Կ. Պոլսոյ գրաւումէն առաջ արդէն Օսմանեան պետութեան սահմաններուն մէջ բնակող Հայոց յատուկ հոգեւոր իշխանութիւն մը կազմակերպուած էր, թերեւս նոյնիսկ Հայոց խնդրանօքը, Յունաց հալածանքներէն զերծ մնալու համար։ Այդ առաջնորդութիւնը՝ Քէօթահիայէն Պրուսա տեղափոխուեցաւ, երբ մայրաքաղաքը Պրուսա եղաւ, եւ անկէ Կ. Պոլիս՝ 1461ին, Պատրիարք տիտղոսն ալ Յունաց պատրիարքներուն նմանութեամբը ստանալով, թէեւ երկար ատեն ազգ. տարեգրութեանց մէջ այս տիտղոսը գործածական չէ եղած, վասն զի սոսկ առաջնորդական հանգամանքէն աւելի դիրք մը չէ ունեցած։

Իրական պատրիարքութիւնը կը սկսի 1612էն, երբ Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնը իրեն ստորադաս կ՚ունենայ ուրիշ առաջնորդութիւններ որոնց առաջնորդական հանգամանքը կառավարութեան առջեւ պաշտօնապէս միայն Կ. Պոլսոյ պատրիարքին միջնորդութեամբը կրնար ճըշդուիլ ։

Այս հանգամանքով Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնը իրապէս կը դառնար կ՚ըլլար «առաջին ի հաւասարս»։ ԺԷ. դարուն սկիզբէն սկսեալ հետզհետէ կ՚ընդարձակուի իր իրաւասութեան շրջանակը, հետզհետէ բոլոր Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ գտնուող առաջնորդութիւնները իրեն ստորադասելով։ Այսպէս ԺԶ. դարէն մինչեւ ԺԹ. դարուն սկիզբը կը շեշտուի հետզհետէ Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան նշանակութիւնը, իբրեւ պետ առաջնորդութեանց» ։

Քաղեց՝ Թ. ԱԶԱՏԵԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» խստօրէն կը քննադատէ Ուզպէկիստանի Գիտութեանց Ակադեմիան, պատմութեան գրքի մը հրատարակութեան առթիւ։ Եւ կը պախարակէ «յետադիմական խլամութիւնը»։ Թերթը մասնաւորապէս դժգոհ է որ այդ պատմութեան մէջ Ռուսիոյ հողային գրաւումները յառաջդիմութիւն եւ բարօրութիւն չեն նկատուիր ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Համագիրման խմբակցութեան նախագահը, Վալտիմար Քրաֆթ, ճառ մը խօսելով յանուն ութ միլիոն աքսորական Գերմաններու, յայտարարեց թէ 1938ի սահմաններուն վերահաստատումը չի կրնար գոհացնել Գերմանիան։ Կը պահանջէ վերադարձնել նաեւ Զուտէթեան երկրամասը (Չեխոսլավաքիա) եւ Տանցիկը, որ պատճառ եղաւ երկրորդ աշխարհամարտին ...

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ ՄԷՋ

Անցեալ հինգշաբթի օր «Յառաջ»ի խմբագրութիւնն ալ հրաւիրուած էր Ֆրանսական Ակադեմիայի բացառիկ նիստին, Ֆերնան Կրեկի պաշտօնական ընդունելութեան առթիւ: Բանաստեղծին թեկնածութիւնը կ'ընդունուէր 40 տարուան յամառ հետապնդումէ մը վերջ, բազմելով կոմս Շամպրէօնի աթոռը:

Պ. Կրեկ իր շնորհակալութեան ուղերձին մէջ յիշեց թէ որքան ուշ իր առջեւ բացուեցան այս խորհրդաւոր ընկերութեան դուռները: Խօսելով իր նախորդին մասին, պատկերացուց Ֆրանսայի դիւանագիտութիւնը որուն վերջին ներկայացուցիչներէն էր Պ. տը Շամպրէօնը, դեսպան Ամերիկայի, Անգարայի, Աթէնքի, Հռոմի մէջ եւ այլուր:

Պ. Ժիւլ Ռոմէն Ակադեմիային կողմէ խօսեցաւ Կրեկի մասին: Նախ սրամտութեամբ, բացատրեց թէ ինչ բանի կարելի էր վերագրել այս ընտրութեան յապաղումը, թէեւ մխիթարեց բանաստեղծը յիշելով թէ հակառակ իր ութսուն տարիներուն տակաւին ամէնէն տարէցը չէ Անմահներու այս խումբին մէջ: Ըստ ակադեմական աւանդութեան տօքթ. Քնօքիծանօթ հեղինակը իր գովասանքին միացուց քանի մը քաշքշուքներ, եզրակացնելով սակայն թէ արդարութեան պարտք մըն է որ կատարեց Ֆրանսական Ակադեմիան վերջապէս ընդունելով Ֆ. Կրեկը:

Օրուան չահեկան մէկ դէպքն ալ էր Փոլ Լէօթոյի ներկայութիւնը: Ծանօթ գրագէտը, որ մեկուսի կ'ապրի Փարիզի մէկ արուարձանը, վեց կատուներու եւ կապիկի մը հետ, եկած էր ներկայ ըլլալու այդ օրուան հանդիսութեան: Իր շատ ինքնատիպ հագուածքը պատճառ եղած էր որ մուտքը արգիլեն: Արդարեւ Լէօթօ հագած էր աղտոտ եւ հին վերարկուի նմանող տեսակ մը ռոպ տը շամպր (սենեկազգեստ), ոտքերուն՝ հինցած մուճակներ, գլուխը աննկարագրելի պօնէ մը, ձեռքը հին չուկայի պայուսակ մը: Խորապէս վրդովուած, ժամը 6ին, երբ լրագրողները իր պատկերը կը քաշէին եւ հարցումներ կ'ուղղէին, կը պատասխանէր.

— Ինչո՞ւ մուճակով պիտի չմտնեմ, ամէնէն հանդիսաւոր մուճակն է:

Ֆ. Կրեկի մօտ կը նշմարուէին, զօր. Վէկան, Պ. Ֆ. Մոռիաք, փաստաբան Մոռիս Կառսօն, գիտնական փաստօռ — Վալերի Ռատօ, Անտրէ Մոռուա, Ժոռժ Լըքօնթ (տեւական քարտուղար), Ժոռժ Տիւհամել, Փիէռ Պընուա եւ ուրիշներ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Ա.— Կեցցէ Հանրապետութեան արդար եւ հայրենասէր նախագահը:

Բ.— Ո՞վ ընտրուեցաւ:

Ա.— Ընտրութիւնը դեռ վաղը պիտի կատարուի...:

ԱՐԴԷՆ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԱԾ ԵՆ

»Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն կ'իմանանք թէ արդէն գործի ձեռնարկած է Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբը:

Ահաւասիկ նոր զեկոյցը որ կը պարզէ յանձնախումբին կազմը եւ նպատակը.—

Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբը, որուն կոչը լոյս տեսաւ թերթերու մէջ, ծնունդն է չորս կազմակերպութեանց նախաձեռնութեան.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի, Հայ Օգնութեան Միութեան, Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան եւ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան:

Յանձնախումբը կազմուեցաւ վերոյիշեալ չորս կազմակերպութեանց քարտուղարներու եւ «Հայրենիք» օրաթերթի պատասխանատու խմբագրի մասնակցութեամբ, — Մ. Օզանեան, Տիկին Սիրանոյշ Մխիթարեան, Վարուժան Ազապլար, Հայկազ Ղազարեան եւ Գուրգէն Մխիթարեան:

Ապա հետզհետէ անդամակցութեան հրաւիրուեցան Պրոֆ. Յ. Զաքմաքճեան, Վարդգէս Ահարոնեան, Վահագն Քրմոյեան, Եփրեմ Սարգիսեան, Օր. Սիրանոյշ Տէր Մանուէլեան եւ Ճէյմս Թաշճեան:

Դիւանը կազմուեցաւ այսպէս.— Նախագահ՝ Պրոֆ. Յ. Զաքմաքճեան, ատենապետ՝ Եփրեմ Սարգիսեան, քարտուղար՝ Մ. Օզանեան:

Վերոյիշեալ չորս կազմակերպութիւնները իսկոյն ուղարկեցին շրջաբերականներ իրենց ենթակայ կոմիտէներուն, Հօմի մասնաճիւղերուն, Ուխտերուն եւ Հոգաբարձութեանց՝ հրահանգելով անոնց ամէն կերպ ուժ տալ նորակազմ Ամերիկահայ կրթական յանձնախումբին:

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. կոմիտէն եւ Հայ Օգնութեան Միութեան Կեդր. վարչութիւնը խոստացան առաջին առթիւ մեզի տրամադրել հազարական տոլար՝ յանձնախումբսի սկզբնական աշխատանքներուն ընթացք տալու համար: Նիւթական աջակցութեան խոստումներ ըրին նաեւ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը եւ Հայ Երիտասարդաց Կեդր. վարչութիւնը:

Մեր առաջին նիստին իսկ որոշուեցաւ յանձնախումբիս հիմնական նպատակը, — Հայ Լեզուի տարածումը եւ լեզուի միջոցաւ Հայ Ոգիի զօրացումը մեր Նոր Սերունդին մէջ:

Ատոր համար յանձնախումբը պիտի աշխատի ամէն տեղ, ուր Հայեր կ'ապրին, հաստատել դպրոցներ, ուր շաբաթը գոնէ քանի մը ժամ մեր տղաներն ու աղջիկները, ձեռնհաս ուսուցիչներու ղեկավարութեան ներքեւ, սորվին, Հայոց Լեզու, Հայոց Պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն, Հայ երգ եւայլն:

Այս նպատակին դիւրութեամբ պիտի կրնանք հասնիլ, եթէ բոլոր ծնողներ իրենց զաւակները դպրոց ուղարկեն:

Մեր կարգադրութեամբ եւ, Հ. Յ. Դ. Կոմիտէներու, Հօմի մասնաճիւղերու, Հայ Եր: Դաշնակցութեան Ուխտերու եւ Հողաբարձութեանց բոլորանուէր աջակցութեամբ, այս օրերուն Նիւ Ինկլէնտի եւ Նիւ Եորքի կարգ մը քաղաքներուն մէջ պիտի գումարուին Ծնողական Ժողովներ: Ջանքեր պիտի թափենք որ ժողովներ գումարուին նաեւ Միջին Արեւմուտքի եւ Գալիֆորնիոյ հայաշատ քաղաքներուն մէջ:

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուի եւ խօսի, կրթական գործիչ հանդամանքով, Եփրեմ Սարգիսեան, որ աւարտած է Էջմիածնի Լսարանական Բաժինը, ինչպէս նաեւ Փեթրոկրատի Մանկավարժական Ճեմարանը: Ունի ուսուցչական լայն փորձառութիւն: Մեր Անկախութեան շրջանին անդամ էր Հայաստանի Հանրապետութեան խորհրդարանին:

Կոչ կ'ընենք բոլոր Հայերուն եւ վերոյիշեալ չորս Կազմակերպութեանց անդամ — անդամուհիներուն ներկայ ըլլալ, նշանակուած Ծնողական Ժողովներուն:

ՋԱՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՒՏՕ, 2 Յունիս.— Թէեւ տարագիր, թէեւ զրկուած մեր անմահ Հայաստանի հանրապետութենէն, մենք ալ կարօտով եւ հպարտութեամբ տօնեցինք Մայիս 28ի տարեդարձը, 31 Մայիս, կիրակի ժամը 15.30ին, Մուլէն Պլէօի սրահը, Սընօն:

Որոշուած ժամուն մեր հայրենակիցները, մասնաւորապէս երիտասարդները ներկայ էին ներշնչուելու մեր նորագոյն պատմութեան մեծ հերոսամարտով, որուն կը պարտինք այսօրուան Հայաստանը:

Հանդիսականները իրենց լամբակներուն վրայ կը կրէին եռագոյն ժապաւէններ: Բեմին խորը, վերի մասը «Փառք Մայիս 28ի անմահ հերոսներուն» վերտառութիւնը, անկէ վար Հ. Հ. զինանշանը, տակը դէպի ազատութիւն խորհրդանիշը, աջ եւ ձախ հայկական եւ ֆրանսական դրօշները, ինչպէս եւ Արամի, Նազարբէկեանի, Սիլիկեանի նկարները:

Հանդէսին բացումը կատարեցին Նոր Սերունդի անդամները, «Մեր Հայրենիք»ով զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս: Օրուան նախագահ ընկեր Ա. Միքայէլեան համառօտակի պարզեց Մայիս 28ի տաժանելի երկունքը եւ օրհասական կռիւները: Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր անոնց որ ազատութեան արշալոյսը չդիմաւորած ինկան ռազմադաշտին վրայ:

Նոր Սերունդի անդամներէն արտասանեցին Օր. Ա. Հօթիկեան, Յ. Միքայէլեան եւ Յ. Տօնէրեան: Իսկ երգեցին օրիորդներ Ե. Քէնտէրեան, Մ. Տօնիկեան, Ա. Հալաճեան: Ջութակով նուագեց Ս. Տօնէրեան: Նոր Սերունդի Աղբալեան խումբի կողմէ Մայիս 28ի նուիրուած գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Պետրոս Քէնտէրեան: Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Քէնտէրեան, նկարագրելով օրհասական կռիւները քանի մը ճակատներուն վրայ, երբ Արամ, Նազարբէկեան, Սիլիկեան, Դրօ եւ ուրիշ տիտաններ մեր յանդուգն ժողովուրդը կ'առաջնորդէին դէպի յաղթանակ: Ապա խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան ըսաւ.— Գուրգուրանքով պատմեցէք Մայիս 28ի նուիրական խորհուրդը: Քանի մը սերունդներ մարտնչեցան եւ իրենց արեան գնով ստեղծեցին ներկայ Հայաստանը: Վառ պահեցէք հայրենասիրութիւնը, իրականացնելու համար Միացեալ, ազատ եւ անկախ Հայաստանը:

Ինչպէս «Մեր Հայրենիք»ը նոյնպէս ալ «Արեւելեան Զէյթունցիներ» խմբերգը երեք ձայնով երգեցին Նոր Սերունդի անդամները ղեկավարութեամբ Օր. Ծ. Քէնտէրեանի:

Հանդէսին յաջորդեց խնջոյք մը ուր երգեցին Տիկիններ Մ. Վարդանեան, Ծ. Թաշճեան եւ ուրիշներ: Տեղի ունեցան նաեւ խմբերգներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

ՋԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԲԺ. Յ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

Ամերիկահայ թերթերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Ապրիլ 30ին մեռած է Բժ. Յարութիւն Դարբինեան Ֆրեզնոյի մէջ:

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր 1891ին Աբաքիրի մէջ: 1895ի ջարդերուն հայրը կը սպաննուի Թուրքերու կողմէ, իսկ մայրը՝ այս կորուստին չտոկալով, քանի մը օրուան մէջ կը մահանայ: Փոքրիկն Յարութիւն եւ իր երկու անչափահաս եղբայրներն ու միակ քոյրը կը մնան որբ: Իր մօրեղբայրներն ու մօրաքոյրներն զանոնք կը խնամեն եւ կը մեծցնեն իբրեւ իրենց հարազատ զաւակները:

Յարութիւն հազիւ եօթը տարեկան, կը փոխադրուի իր միւս մօրաքրոջ քով Իզմիր, ուր կը ստանայ իր նախնական ուսումը: Հոնկէ կը ղրկեն Այնթապի Ամերիկեան Գոլէճը, որուն շրջանը յաջողապէս աւարտելէ վերջ, կ'երթայ Պէյրութ, Ամերիկեան բժշկական համալսարանը ուսանելու համար: Կը ստանայ բժշկական վկայական եւ կրկին կը վերադառնայ Իզմիր, կը բանայ իր առաջին դարմանատունը եւ կ'ունենայ շատ յաջող գործունէութիւն մը: Ծառայութեան կոչուելով Թրքական բանակին՝ երկու անգամ ծանրապէս կը վիրաւորուի Տարտանէլի կռիւներու ընթացքին:

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջը կրկին կը վերադառնայ Իզմիր եւ կը վերսկսի բժշկական աշխատանքը, լծուելով նոյն ատեն ազգային եւ կուսակցական գործունէութեան: Սակայն վրայ կը հասնի Իզմիրի ահաւոր աղէտը: Բըժիշկը հրաշքով ազատուած, շունչը կ'առնէ Պիրէոսի եւ Աթէնքի փողոցներուն մէջ, խառնուած տարագիր հայ մեծ զանգուածի մը հետ: Հոն կ'ապրի իր կեանքի ամէնէն դժբախտ եւ կարօտ օրերը, զրկուած՝ ապրուստի տարրական միջոցներէն:

Համատարած թշուառութեան այս օրերուն, իր կարելին կ'ընէ բժշկական օգնութիւն հասցնելու հիւանդ, չքաւոր եւ անօք հազարաւոր տարագիր եւ փախստական հայրենակիցներու:

Ֆրէզնօ կը հասնի 1923 Հոկտեմբերին: Իր բժշկութիւնը հոս շարունակելու համար, նահանգային քննութիւն մը կ'անցընէ, եւ իր սեփական դարմանատունը կը բանայ: Եւ անմիջապէս կ'անդամակցի Հ. Յ. Դ. Ֆրէզնոյի կոմիտէին:

Ապրիլ 15ին, գրասենեակին մէջ կ'ունենայ ուղեղային կաթուած մը եւ երկու շաբաթ վերջ կ'աւանդէ հոգին: Ունի աղջիկ զաւակ մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կը ջանայինք իրենց բացատրել մեր կացութիւնը, մեր մեկնելու ստիպողականութիւնը. բայց անոնք մտիկ չէին ըներ, կը կանչէին մեզի, քղացքներնէս կը բռնէին, կը բողոքէին, կը պաղատէին, կը սպառնային եւ նոյնիսկ կը բռնանային.

— Կուգաք, կ'անցնիք, կ'երթաք: Յուսացինք ձեր վրայ, օրերով ձեր գալուն սպասեցինք, եւ հաւատացինք որ մեր ցաւին տէրման մը պիտի գտնաք, հիմակ նորէն մինակ պիտի մնանք, վայ մեր գըլխուն:

Երբ կը բացատրէինք իրենց հաւատքին անհամեմատ մեծութիւնը մեր վրայ, մեր անկարողութիւնը, գլուխներնին կը շարժէին ու կարծես ալ աւելի եռանդով կը կանչէին մեզի:

— Հոգ չէ, բան մը մի ընէք, դերիդ ըլլամ, բայց մեր քովիկը կեցէք...:

Ժամանակը կ'անցնէր, սայլապանը կ'անհամբերնար, ձիերը խրտչելով կը վրնջէին ու մտրակը կը շաչէր օդին մէջ: Թուրքեր տեսնելով այդ հաւաքումը, այդ վայնասունները խիստ աչքով կը նայէին մեզի: Եւ ահա վերջապէս միջոց մը յաջողեցանք բարձրանալ սայլը, որ անմիջապէս գլրդեցաւ ճամբայ ելաւ եւ թաւալեցաւ, շուկային մէջէն:

Մեր ետեւէն լսեցինք հետզհետէ մարելով, այրիներուն եւ որբերուն կոչերն ու սրտաբեկ ականջ դրինք անոնց. այդ կոչերուն մէջ մաղթանք չկար, ոչ ալ բարի ճանապարհ, այլ բողոք, գանգատ ու թերեւս անէծք մեր անկարողութեան համար:

Քանի ժամերէ ի վեր ճամբայ ելած էինք եւ Օսմանիյէ իր նոճիներով եւ թաւուտ պարտէզներով շատոնց արդէն անհետացած էր վարդագոյն մշուշի մը ետեւ: Միջօրէի արեւը անգամ մըն ալ իր կիզիչ ճառագայթները կ'ուղղէր մեզի:

Մենք կը խորհրդակցէինք մեր ճամբորդութեան ծրագրին վրայ. մտադրած էինք Սիսի մէջ հաւաքուած դրամը բաժնելով Էրզինի բանտարկեալներուն, անմիջապէս ճամբայ ելնել եւ նոյն իրիկունն իսկ հասնիլ Տէօրթ-Եօլ:

Մտահոգ էինք միայն մեր բանտը ընելիք այցելութեան մասին, որովհետեւ եթէ դժուարութեան հանդիպէինք եւ ուշանայինք, ճամբան պիտի մնայինք. Էրզինի մէջ բանտարկեալներէ զատ հայ չկար. ջանք կ'ընէինք գիշերելու Տէօրթ-Եօլի մէջ:

Օսմանիյէէն մեկնելնուս ի վեր դարձեալ ինկանք անապատային ամլութեան մը մէջ. տեղ տեղ միայն եղեգէ շինուած խըրճիթներու խումբ մը մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէր:

Գաղթական Թուրքերու բնակութիւններ էին. արտակարգ թշուառութիւն մը կար այդ գիւղակներուն երեւոյթին մէջ. սեւ, խոշոր գոմէշներ դանդաղաքայլ կը յառաջանան ու ծարաւէ ընդարմացած կը թըւէին: Կիներ անհամար փաթթոցներով գլուխնին բեռնաւորուած, վայրագ եւ անասնային բան մը ունէին ու իրենց արեւէն ծամածռած դէմքերը տանջուած մարդու արտայայտութիւններ կը ստանային:

Դիտեցինք նաեւ որ աղքատութիւնը, չարքաշ կեանքն ու թերեւս զիրենք չարչարող տաղտկութեան միշտ վառ զգացումը այնքան այլափոխեր, կնոջական յատկանիշերը ջնջեր են իրենց վրայ որ կարելի չէր իրենց տարիքները որոշել. ամէնքն ալ խորշոմած պառաւի ձեւ ունէին:

Խուսափուկ եւ չիլ նայուածքով կը նայէին մեր սայլին ու խթանը ձեռքերնին կը կենային պահ մը. բայց անմիջապէս գրեթէ ասիացիի յատուկ անփութութիւնով աւելի ուժգին կը մխէին խթանը խեղճ եւ հանդարտ կենդանիին մորթին մէջ, ու կ'անցնէին կ'երթային:

Ամայի, անծառ, անջրդի... հողը կարմրորակ կը դառնար ու ապառաժի պէս էր:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒԸ հաւասարակշռելու միջոց մը գտած է Պ. Սեդրակ Զաքարեան Պիլպաօ քաղաքին մէջ (Սպանիա): Այդ գիւտին շնորհիւ հեծալանիւները վտանգաւոր ցնցումներու չեն ենթարկուիր քարքարոտ ճամբաներու վրայ: Գիւտը վաւերացուած է: Զաքարեան Պարսկահայ է եւ աւարտած Գերմանիոյ մեքենագիտական վարժարանը:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

չահած է քուէներու 51 առ հարիւրը: Մասնակցած են երեսուն միլիոն ընտրող-ներու 90 առ հարիւրը: Վարչապետը, Տէ Կասփերի, լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ այս արդիւնքին առթիւ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ խորհրդային իշխանութիւնը որոշեց ջնջել այն ստուգումը որ ութ տարիէ ի վեր կը կատարուէր ռուսական եւ արեւմտեան սահմանագծին վրայ: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Յունիս 9էն սկսեալ ճամբորդներու եւ ապրանքներու քննութիւնը պիտի կատարուի առեն առեն, համաձայն պարագաներուն: Միշտ արգիլուած կը մնան զէնքերու, պայթուցիկներու եւ ռազմանիւթի ներածումը դէպի ռուսական շրջանը եւ քանդուած գործարաններու պիտոյքներուն արտածումը խորհրդային շրջանէն դուրս: Մարզպանի մը հաստատումէն վերջ, այս նոր տնօրինութիւնն ալ հաշտարար քայլ մը կը համարուի:

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ, եւրոպական ճակատի նախորդ սպարապետը, տեղեկագիր մը ուղղելով Ատլանտեանի կազմակերպու-թեան, անգամ մը եւս կ՚ազդարարէ թէ դաշնակից պետութեանց ուժերը տկար են եւ թէ վերազինման աշխատանքի որեւէ թուլացում պիտի յանգի վճռական եւ աղետալի պարտութեան մը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ընդհանուր գործադուլ սարքուեցաւ երէկ: Վարչապետը յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Գործադուլը այսօր ալ պիտի շարունակուի, ջլատելով հանրային կեանքը:

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ հաստատութեանց բանուորները մասնակի գործադուլ մը պիտի սարքեն ուրբաթ օր:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ
Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցու-թեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Շաբաթ 13 Յունիս, ժամը 21ին, Սինէմա Ռեճսի մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
14 Յունիս, կիրակի 15.30ին Սալ Սէն Լուի, 4 ռիւ Ժէի:

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ
20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագներէն մասեր, ժողովրդական երգեր, Սիւնիէն, Ալէմշահէն եւն.:

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Մարսէյլէն ընկեր Յովսէփ Օհանեան իր աղջկան Օր. Մառիի նշանախօսութեան առթիւ, ընդ Պ. Զօհրապ Սուքիասեանի կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին երկու հազար ֆր., «Յառաջ»ի բարդաւաճման համար հազար ֆր. «Հայ – Բոյժ»ի տարածման համար հազար ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Իսկէն Տէր եւ Տիկին Սերոբեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով վշտակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ զաւկին

ՎԱՐԴԳԷՍ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

զառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կապ. Խաչի:

Իսիի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ:

Պատուոյ նախագահ

EDOUARD DEPREUX
Ancien Ministre, Maire de Sceaux

Կը նախագահէ՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին ընկերներ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Շաւիլ), ՏԷՐ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ, ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Իսի) եւ Շ. ՊԷՆԿԵԱՆ (երգ), Օր. Օր. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ եւ Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (արտասանութիւն):

Բեմավար Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանթէօ Քաշանի պարախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, (թառ՝ Սէյրան եւ դափ՝ Գէորգ): Եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս:

Orchestre Tropical Ben Salvador
et Jean Bonal

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներ:
Մուտք՝ 200 ֆրանք:

ՊԱՆԹԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ «Նոր Սերունդ»ի:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանթէօյի ֆրանդ. դպրոցը, Սալ Վօտէ 69 ռիւ տ'Արքէօյ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կը նուագեն ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ: Կ'արտասանէ Օր. ՅԱԿՈԲԵԱՆ, կ'երգէ ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Նոր սերունդի տեղւոյս մասնաճիւղին կողմէ հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Դիւրամատչելի պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Փորթ տ'Օրլէանէն թիւ 188 հանրակառքը առնել եւ իջնել Մարսէլ Պօնէ, մեթրօ լինելը տը Սօ իջնել, Պանթէօ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 15 — 23: Կը մասնակցի Կ. Խաչի պարախումբը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:
Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

մասնաճիւղին տարեկան մեծ ներկայացումը 14 Յունիս ժամը 21ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: 6

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ այնքան յուզիչ թատերախաղը՝

ՔՈՐՐԱՏՕ

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցու-թեամբ դերասան Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆի եւ Օր. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆի, Ե. ՃԱՆՃԻԿԵԱՆի, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԲԱՐԻԼՈՅՍԵԱՆի, ՀԱՊԷՇԵԱՆի ԵՒ ՊՇՏԻԿԵԱՆի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին, Շաբաթ օր, ժամը 21ին: Գազա Թ'իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր Արիներու, գայլիկներու եւ թեւիկներու:

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ. Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը): Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը:

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խըն-ճոյական բաժին՝ խմբերգ, նուագ, զանազան մարզանքներ, բուրգերու կազմութիւն, հայկական պարեր (Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, արտասանութիւններ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իր մահուան երեսնամեակի առթիւ):

Մուտքը հրաւիրատոմսերով:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Մուրատեան վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի առաջին հանդէսը Յունիս 14ի կիրակին:

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին:

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս:

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ թը Թրէվիզ մեթրօ Քաթէ:

Այս Շաբաթ ժամը 16էն մինչեւ 23:

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները եւ երիտասարդները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 14 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ:

Նախագահութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, նուագ, պար, խաղեր եւն.:

Մանրամասնութիւններ ստանալու եւ սեղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն:

ՕՐՏՈՒՅԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Տեղահանութեան օրերուն երեք փոքրիկ Հայորդիներ, փոքրը հինգ տարեկան, միւս երկուքը իրարմէ մէկ – երկու տարու տարբերութեամբ իրենց ծնողքին կողմէ յանձնուած են տեղւոյն նամակատան տնօրէնին: Ժամանակ մը վերջ տնօրէնը Պոլիս կը փոխադրուի միասին տանելով ամէնէն փոքր տղան, Օրտու ձգելով աւելի մեծ եղբայրը եւ քոյրը:

Ջերմապէս կը խնդրուի բոլոր Օրտուցիներէն որ այս փոքրիկներու մասին ինչ տեղեկութիւն որ ունին եւ կամ եթէ գիտեն անոնց անունը – մականունը, տեղեկացնեն Հ. Քէֆէլեանի՝
22, Rue Lacretelle, Paris 15e.

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համազգային ընկերութեան դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Պոմոնի եկեղեցիի սրահին մէջ: Դասախօս՝ ընկեր Հրանտ Սամուէլ: Նիւթը՝ «Հայկ. Դատ»: Կը մասնակցի Օր. Մառի Կառվարենց (երգ):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն, ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեանի, Րաֆֆիի, Քրիստափորի, Ռոստոմի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր, այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմ.ի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսին ընկերներ ԱՆՏՐԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ «Անդրանիկի» մասին եւ ԱԼԷՔՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ Ս. Զաւարեանի մասին: Հայերէնի դասերը ճիշդ 20.15ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը Դշ. օր ժամը 9ին:
ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն Եշ. ժամը 9ին:
ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակ. ուրբաթ ժամը 9ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակ. Շբ. ժամը 9ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:
ԱՐԱՄ խումբը Կիր. ժամը 20.30 ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, ի ներկայութեան Շրջ. կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչներուն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի, հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՐ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Նիւթը՝ վիճաբանութիւն Անդրանիկի գործունէութեան մասին: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Զարեան – ճագի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը, Յուլիս հինգին, Տեսինի անտառը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Պ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը՝ «Անհատին դերը պատմութեան մէջ: Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 — C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 փր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 փրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 11 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7088 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2499

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃՐԱԳՆԵՐ՝ ԱՓԷ ԱՓ

Մրցրեւս դասախօսութեանց շարք մըն ալ «Նայիրի» շաբաթաթերթը սարքած է, դարձեալ Պէյրութի մէջ :

Այս անգամ յայտագիրը գրական է, — ներկայացնել ականաւոր դէմքեր՝ իրենց կենսագրութեամբ եւ ստեղծագործութեամբ :

Արդէն կատարուած են հետեւեալ դասախօսութիւնները .—

1. Եղիշէ Չարենցի կեանքն ու գործը, (*Ա. Ծառուկեան*, 17 *Դեկտ.* 1952): *Այս առթիւ «Նայիրի»ն բացառիկ թիւ մըն ալ հրատարակեց, 16 էջ, ամբողջովին նուիրուած տարաբախտ բանաստեղծին :*

2. Դ. Վարուժան (*Մ. Իշխան*, 21 *Յունուար* 1953):

3. Սիամանթօ (*Կ. Սասունի*, 26 *Փետր.*):

4. Համաստեղ (*Եղ. Պօյաճեան*) :

5. Հայկական Մշակոյթը Սովետական Հայաստանի մէջ (*Ս. Վրացեան*):

Բոլոր դասախօսութիւնները գրաւոր են եւ ամբողջութեամբ արտատպուած՝ շաբաթաթերթին մէջ :

Իւրաքանչիւրը կը գրաւէ քանի մը թիւ: Այնպէս որ, ընթերցողները իրենց առջեւ կ'ունենան դասախօսութեանց ամբողջական պատկերը :

Ընդհանրապէս ուսումնասիրութիւններ են եւ ոչ թէ հարեւանցի ակնարկներ կամ պատահական զեկուցումներ :

Սահմանէն անդին, Հալէպի մէջ ալ տեղի կ'ունենան պարբերական դասախօսութիւններ, նախաձեռնութեամբ Ուսանողական Միութեան: Աւելի նեղ սահմանի մը մէջ, բայց նոյն յարատեւութեամբ :

Համազգային ընկերութիւնը կը շարունակէ իր պարբերական դասախօսութիւնները՝ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ :

Աթէնքի մէջ ալ ձեռնարկներ պակաս չեն: Ամէնէն աւելի մտաւոր ուժերու պակասն է որ կը խանգարէ աշխատանքը :

Այստեղ, Փարիզի մէջ, ունինք երկու բանուկ լսարաններ, — «Համազգային» եւ «Ֆրանսահայ»:

Երկուքն ալ կ'օգտուին տրամադրելի ուժերէն, չարժում ստեղծելու համար: Ատանց մասնաւոր ծրագրի մը հետեւելու :

Գաւառը կը մնայ միշտ աղքատ ազգական: Բացի Մարսէյլէն ուր «Համազգային»ը մասնաճիւղ մը ունի :

Փարիզեան դասախօսութեանց մէջ ալ երեւցան շարք մը խնամուած ուսումնասիրութիւններ որոնց փոքր մէկ մասը միայն լոյս տեսաւ մամուլին մէջ:

Անշուշտ լրագրական ամփոփումները բաւական չեն, գոհացում տալու համար հասարակութեան :

Նիւթեր կան որոնք եթէ ամբողջութեամբ երեւան, գաւառը եւ ուրիշ գաղութներ ալ բաժին ստացած կ'ըլլան :

Այս պահանջը աւելի սուր ու ալիւտ դառնայ վաղը, երբ ծրագրուած ժողովրդական համալսարանը բացուի :

Ուրիշ թելադրութիւն մը, այս առթիւ:

Հարեւան գաղութներուն մէջ ալ ունինք պիտանի տարրեր, որոնք խնամակալութեան չեն կարօտիր, ճրագներ վառելու, շարժում ստեղծելու համար :

Օրինակ, Միլանօն ինչո՞վ ետ կը մնայ Փարիզէն:

«Այցելու հովիւներ» կամ անցորդներ միշտ ալ կարելի է հրաւիրել:

Բայց, ինչո՞ւ չօգտագործել նաեւ տեղական ուժերը: Մանաւանդ որ, հոծ բազմութիւններ ալ չունին :

Մեծ բան է, եթէ միայն նոր սերունդը գոհացնեն, անհրաժեշտ գիտելիքներով :

Նոյն հարցումը կրնայինք ուղղել Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի ուսումնականներուն :

Երկու մայրաքաղաքներուն մէջ ալ կան հասուն գրող—բրոցներ, ինչպէս եւ ուսանողներ՝ Միջին Արեւելքէն :

Ո՞ր օրուան կը սպասեն, իրենց ճրագները վառելու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Պ. ՊԻՆՕ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

•

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Ժոռժ Պինօ, Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, չորեքշաբթի, վաւերացում խնդրելու համար :

Այս պաշտօնը ստանձնելէ ի վեր, նախկին վարչապետը ամէն միջոց փորձած էր, գոհացուցիչ մեծամասնութիւն մը ապահովելու համար: Ազգ. Ժողովին գլխաւոր խմբակցութիւնները վերապահ դիրք մը բռնած էին, սպասելով թեկնածուին յայտարարութեան: Գործակցութեան ճամբան բաւական հարթուած էր, եւ նոյնիսկ սակարկութիւններ կը կատարուէին :

Երեքշաբթի օր, Պ. Պինօ վերջին ազդարարութիւն մը եւս ուղղեց, պարզելով կացութեան ծանրութիւնը :

Ահաւասիկ ամփոփումը .

— Աւելի քան 15 օրէ ի վեր Ֆրանսա կառավարութեան մը կը սպասէ: Այս տագնապը մտահոգութիւն կը պատճառէ Ֆրանսացիներու, վասն զի ազգը վտանգի մէջ է: Ելմտական մեծ դժուարութիւններ կը ճնշեն մեզ, մեր տնտեսութիւնը կը քնանայ լճացման մէջ: Կացութիւնը կոբուի նախաձեռնութիւններ կը պահանջէ: Վտանգին մեծութիւնը կը պահանջէ լարել բոլոր ուժերը: Որպէսզի մեր երկիրը կարենայ լսելի դարձնել իր ձայնը, որպէսզի կարենայ արժանաւոր եւ բարգաւաճ կեանք մը տալ իր զաւակներուն, պէտք է ապացուցանենք թէ մեր ժողովրդապետութիւնը կրնայ արդիւնաւոր դառնալ, կրնայ զօրաւոր եւ տեւական կառավարութիւն մը ունենալ, կրնայ ընկերային արդարութեան եւ ազգային շահու համապատասխան քաղաքականութիւն մը վարել: Այս փորձն է որ պիտի կատարենք խորհրդարանին, բոլոր Ֆրանսացիներու եւ Ֆրանսուհիներու աջակցութեամբ: Թող ոչ ոք յուսահատի: Կը բաւէ որ ներդաշնակենք բոլոր ուժերը եւ հայրենիքը փրկուած է: Թող երիտասարդները երբեք չմոռնան թէ այս ազգը եւ իր հրաշալի անցեալը արժանի են որ իր ապագան կերտուի արդարութեամբ եւ ազատութեամբ»:

Ազգ. Ժողովին գումարումէն առաջ, ընկերվարականները վերապահ դիրք մը բռնած էին: Իրենց ներկայացուցիչներէն Պ. Խտ. Տէփրէօ, նախկին նախարար, ցաւ յայտնեց որ Պ. Մանտէս Ֆրանս ձախողեցաւ: «Անոր ծրագիրը միակ ելքն էր տագնապը լուծելու: Ուշ — կանուխ պիտի հարկադրուին հոն վերադառնալ եւ ես կը մաղթեմ որ կարելի եղածին չափ շուտ վերադառնան»:

Զափաւոր խմբակցութիւնները կը մաղթէին որ Պինօ վաւերացում ստանայ եւ օր առաջ կազմէ կառավարութիւնը :

× *Պ. Պինօ լիազօրութիւն կը պահանջէ մէկ տարուան համար :*

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին՝ զօր. Նեկիպի օգնականը, Սալեհ Սալեմ, յայտարարեց թէ Անգլիա շատ ծանր հետեւանքներ պիտի կրէ Սուէզի մէջ մնալով, եթէ պատերազմ ծագի Խ. Միութեան հետ: «Ուեթսուն հազար Անգլիացիներ կ'ըսեն թէ պատրաստ են Միջին Արեւելքը պաշտպանելու յարձակումի մը դէմ: Ինչպէ՞ս կրնան, քանի որ պիտի կռուին թէ Ռուսերուն եւ թէ Եգիպտացիներուն դէմ: Մենք կը պահանջենք ջրանցքը պարպել առանց որեւէ պայմանի եւ այն ատեն բարեկամներ կը դառնանք»:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՕԶԷՆՊԷՐԿԻ *մահապատիժը ներելու համար նոր աղերսագիրներ տրուեցան: Ֆրանսայի ազգ. ժողովին ընկերվարական խմբակցութիւնն ալ ամերիկեան դեսպանատան դիմեց :*

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐԸ

•

Խ. Միութիւնը հետեւեալ չորս զիջումները կատարեց ի նպաստ Աւստրիոյ, 24 ժամուան մէջ. —

1. Ջնջեց զինուորական մնայուն հսկակէտը այն սահմանագծին վրայ որ կը բաժնէ խորհրդային շրջանը արեւմտեան շրջանէն: Այս արտօնութեան շնորհիւ, Աւստրիացիները եւ ապրանքները պիտի կրնան ազատօրէն անցնիլ, ինչ որ առաջին անգամ տեղի կ'ունենայ, ութ տարիէ ի վեր :

2. Հաւանութիւն յայտնեց որ աւստրիական կառավարութիւնը արձակէ երկու խորհրդային ոստիկանական վերատեսուչներ Վիէննայի մէջ եւ նշանակէ ուրիշ ոստիկանական պաշտօնեաներ որոնց դէմ նախապէս առարկութիւններ ըրած էին Ռուսերը :

3. Ջնջեց այն օրէնքը որուն համաձայն աւստրիական հաստատութիւններ պարտաւոր էին խորհրդային իշխանութեանց հաւանութիւնն ստանալ, իրենց արտադրութիւնները ռուսական շրջանէն դուրս արտածելու համար :

4. Արտօնեց որ Աւստրիացիները գործածեն Դանուբի նաւահանգիստը Լինցի մէջ, (ամերիկեան շրջանին մօտ) որ նախապէս վերապահուած էր ռուսական իշխանութեանց :

Այս անակնկալ զիջումները մեծ ուրախութիւն պատճառեցին Աւստրիոյ մէջ, իսկ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները վերապահ են: Անոնց կարծիքով, խորհրդային իշխանութիւնը կ'ուզէ դուրս բանալ զանազան սակարկութեանց: Ինչ որ Ռուսերը կ'ընեն այսօր, արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները կատարած են 1947էն ի վեր:

Շատեր զարմանալի կը գտնեն որ Խ. Միութիւնը այս կարեւոր զիջումները կը կատարէ ճիշդ այն պահուն երբ կը մերժէր մասնակցիլ նոր ժողովի մը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու համար :

Աւստրիական դահլիճը որոշեց մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնել այս արտօնութեանց համար: Վարչապետը յայտարարեց թէ Ռուսերը ուրիշ զիջումներ ալ կատարած են վերջերս, Աւստրիոյ վերադարձնելով ելեկտրական կայան մը զոր գրաւած էին 1945էն ի վեր: Ցեռոյ, խոստացած են քննել Խ. Միութեան մէջ արգելափակուած աւստրիացի գերիներու արձակման խնդիրը :

Ամէն պարագայի մէջ, կատարուած զիջումները մեծապէս օգտակար պիտի ըլլան Աւստրիոյ, որ չարաչար կը շահագործուի 1945էն ի վեր :

Կը թուի թէ հետզհետէ պիտի վերահաստատուի Աւստրիոյ գերիշխանութիւնը, գիւրացնելով հաշտութիւնը :

ԱԹԷՆՔԷՆ *կը հեռագրեն թէ Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները կը շարունակեն զինուորական խորհրդակցութիւնները, խիստ գաղտնապահութեամբ: Երեք սպայակոյտները ծրագիր մը պիտի մշակեն, հաւաքական պաշտպանութեան համար:*

ԻՐԱՆԻ *վարչապետին կուսակիցներէն հարիւր հոգի յարձակեցան «Արիա» խմբակցութեան գրասենեակին վրայ: Ներս մտնելով, իրենց դիմացը գտան ոստիկանութիւնը :*

ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ *անձրեւները մեծ վնասներ պատճառեցին Մոնպելիէի մէջ (Կեդրոնական Ֆրանսա): Կին մը խեղդուեցաւ: Պելֆոռ — Լիոն երկաթուղին խզուեցաւ: Շատ մը գիւղեր ողողուեցան: Կայծակն ալ մեծ վնասներ պատճառեց :*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ՃԱՄԲԱՆ ԱԼ ԲԱ՞Ց Է

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը պիտի վարահաստատէ շրջիկներու երթեւեկը, այցելուներ ընդունելով քաղքենի — դրամատիրական երկիրներէն:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մոսկուայի ծանօթ գործակալութիւնը, «Ինտուրիստ» արդէն իսկ թղթակցութիւններ կը կատարէ արեւմտեան Եւրոպայի նախապատերազմեան ներկայացուցիչներուն հետ մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Դանիոյ մէջ :

Շահեկան տեղեկութիւն մըն ալ կու տան, այս առթիւ .—

Մոսկուայի մէջ պարզ բայց առատ ճաշ մը կ'արժէ 3-4 ռուբլի, իսկ մէկ շիշ ընտիր գինին՝ հինգ ռուբլի, (մէկ ռուբլին 87.50 փրանք է):

Զար ստանայ մը կը փսփսայ.

— Եթէ շրջագայութիւնը (թուրիզմ) վերահաստատուի, միայն Մոսկուայի ճամբա՞ն պիտի բացուի:

Սեւ Ծովու ճամբան ալ պիտի չբացուի՞, որպէսզի հայ տարագիրներ Հայաստան երթան, գոնէ իբրեւ շրջիկ: Հոգ չէ, քանի մը ամսուան համար :

Ի՛նչ բախտ պիտի ըլլար այդպիսի արտօնութիւն մը :

Ահա երեք — չորս տարի է որ ամէն կողմէ Հայեր ճամբայ կ'ելլեն դէպի Վոսփորի ափերը :

Տարակոյս չկայ որ աւելի մեծ բազմութիւն մը ճամբան պիտի շարունակէր դէպի Երկիր, եթէ դուռները բացուէին :

Ի՞նչ պատճառ ունին չբանալու :

Կրնան մասնաւոր ցանկ մը կազմել եւ միայն «բարեյոյս» տարրերուն անցագիր տալ, ինչպէս ըրին հայրենադարձի օրերուն :

Ամէն պարագայի մէջ, այս կարգի արտօնութիւն մը մեծ խանդավառութիւն պիտի պատճառէր տարագիր բազմութեանց :

Իսկ հայրենիքն պիտի օգտուէր, բարոյապէս թէ նիւթապէս :

Թող երթան աչօք — բացօք տեսնեն Արարատն ու Արագածը, Հրազդանն ու Էջմիածինը, ինչպէս եւ կատարուած նուաճումները :

Եւ թող լիուլի ճաշակեն Երեւանի ոսկեվազ գինին, անզուգական դեղձն ու ծիրանը եւ միւս արտադրութիւնները, փոխանակ Թրքական «պոզաչա»ն եւ «Մահալէպի»ն թխելու :

ՎԱՀԷ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ

Վերջին լուրերու համաձայն, Քորէայի մէջ զինադադարը կրնայ կնքուիլ մինչեւ հինգ օր: Երկու կողմերուն զինուորական ներկայացուցիչները արդէն սկսած են մըշակել վերջնական պայմանագիրը, կրակը դադրեցնելու համար; Առջի օր անոնք երկու ժամուան ժողով մը գումարեցին եւ որոշեցին նորէն հաւաքուիլ: Ազգաժողովին եւ Հիւս. Քորէայի սպայակոյտներուն անդամները՝ շարունակ խորհրդակցութիւններ կը կատարեն :

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, հարցումի մը պատասխանելով, Չըրչիլ ըսաւ թէ այլեւս պատճառ չկայ որ ձգձգուի զինադադարին կնքումը: Այս առթիւ ներբողեց նախագահ Այզընհաուըրի վճռական դերը: Ինքն ալ կ'ընդունի թէ մեծ դըժուարութեանց պիտի հանդիպի քաղաքական խորհրդաժողովը, զինադադարի կնքումէն ետք: Ընդդիմադիրները ուզեցին իմանալ թէ կառավարութիւնը ինչ դիրք պիտի բռնէ, եթէ առաջարկուի կարմիր Չինաստանը անդամագրել Ազգաժողովին: Չըրչիլ պատասխանեց. — «Մեր առջեւ բացուած ճամբուն վրայ այնքան խոչընդոտներ կան որ ստիպուած ենք իւրաքանչիւր խնդիր առանձին քննել» :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԼԱՍՏԸ՝ ԴՊՐՈՑԸ

●

1.— ՏԱԳՆԱՊՆԵՐ ՀԱՅԿ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Տեղահանութեան եւ կոտորածի օրերուն, երբ Մայր Հայրենիքը իր յուսահատական ճիչերով կը թնդացնէր Հայրենի լեռները, ու գետերը արիւնաղանդ կը հոսէին լալով, եւ մեր անթիւ նահատակները, ինկած՝ ազատութեան գաղափարին համար, կը հասցնէին մեր կորուստը անչափելի խորութիւններու, հայ ժողովուրդը յանկարծ կը գտնուէր անբացատրելի եղերականութեան մը առջեւ, աննման եւ աննախընթաց ժողովուրդներու պատմութեան մէջ:

Ատիկա թուական մըն էր: Կորուստի թուական: Կորուստ մարդու, կորուստ մտաւորական արժէքներու, կորուստ ապագայի ծիլերուն:

Սակայն այսօր գաղթահայութեան մէջ նուազ չէ կորուստը, կորուստ մը ամենօրեայ եւ ճակատագրական իր բոլոր պարագաներով՝ որ կը մտահոգէ եւ կը սպառէ մեզ:

Գաղութ եւ գաղթականի կեանք, բաժինը Հայուն դարերէ ի վեր: Նոր երեւոյթ մը չէ ի հարկէ, եւ ոչ ալ 1915ի աղետալի անցքերուն չարաչուք պտուղը միայն, այլ հին, շատ հին վէրք մը:

Այն օրը՝ երբ պանդուխտի ու գաղթականի ցուպը ձեռքը հայ ժողովուրդը կ'անցնէր օտարին սահմանները, լքելով հայրենի տունն ու դաշտերը, Հայկական պատմութեան մէջ կը բացուէր ուծացումի եւ կորուստի *գլուխը՝ սեւ ու արցունքոտ էջերով:*

Կիլիկեան Թագաւորներու վերջին գահակալին փախուստով, երբ ժողովուրդը կը մնար առանձին, անտէր ու անպաշտպան, երբ սովն ու անգործութիւնը, ջարդի սարսափը, աքսորի շշուկը կը նետէին գինքը դէպի անծանօթ, դէպի օտար երկրի մը ափերը, այն օրը սկիզբ կ'առնէր մեր աղէտին առաջին շղթան:

Ողբերգական թուական մը հետեւաբար 1375ը: ԺԴ. դարու վերջին քառորդին կը սկզբնաւորի հետեւաբար ուծացումի, բաժանումի, ցրումի ահաւոր թուականը: Անհատներ, ընտանիքներ որ կը խուժեն ահա Կիպրոս, Իտալիա (Փիզա, Լիվոռնոյ, Վենետիկ, Ճենովա), Մարսիլիա, տանելով իրենց հետ հարստութիւն, ցեղային առաքինութիւններ, ու մանաւանդ կամք եւ աշխատանք: Կ'երթային անոնք չէնցնելու օտարին հողը, կ'երթային ծաղկեցնելու օտարին քաղաքները:

Շահ Աբասի տեղահանութիւնները, պարսկահայ գաղութի ծնունդը, ռուսական ընդարձակածաւալ հողամասերուն վրայ ցրուիլը կովկասեան հայ բնակիչներու, եւ Փոքր Ասիոյ քաղաքները հաստատուող ստուար գաղութները, Թրքական հողերուն վրայ ապրող հայութիւնը, ենթարկուած տեղական լեզուի ու բարքերու ծանրութեան, բոլորն ալ յայտնի պատճառներ՝ բնիկ ազգային գոյնի նուաղումներուն եւ կորուստին:

Պալքանեան երկիրներու մէջ ապաստան գտնող Հայերու ստուար թիւ մը պէտք չէ աննկատելի անցնի՝ երբ կը խօսուի հայկական գաղութներու մասին: Պուլկարահայը, Ռումանահայը, Հունգարահայը ունեցան իրենց շրջանները, եւ որոնցմէ կան տակաւին հին ու նոր հետքեր:

Ահաւորագոյն թուականը գաղթի ու փախուստի, սակայն, Մեծ Պատերազմին կը զուգադիպի: Ջարդ, հրկիզում, տեղահանութիւն մէկ կողմէ, փախուստ ու գաղթ միւս կողմէ, արձագանգ տուին իրարու, ամբողջացնելու համար ազգային աղէտը: Այն ատեն է որ շատ աւելի ստուար խումբերով Հայեր ապաստան գըտան եւրոպական զանազան ոստանները, մանաւանդ Ֆրանսա, Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկաներու ընդարձակ հողերը: Համիտեան սարսափի եւ Ատանայի ջարդերուն է, որ այդ երկիրներու մէջ հաստատուած հին սերունդը, անցած է նախ հոն, եւ ապա անոր վրայ աւելցած են Մեծ Աղէտի օրերուն ահուսարսափէն փախչողները:

Ու մենք ունինք այսօր Սփիւռքի մէջ՝ մէկ երրորդը Հայութեան: Լիբանան, Սուրիա, Պարսկաստան, Եգիպտոս, Ֆրանսա, Թուրքիա, Ամերիկա մեծագոյն կեդրոններն են, ուր կը գտնուի գաղթական Հայերուն խոշոր զանգուածը:

Եթէ Միջին Արեւելքի, Պոլսոյ եւ Եգիպտոսի հայութիւնը մտահոգիչ պայմաններ չ'ընծայեր ազգապահպանման ուղղութեամբ, Ֆրանսայի եւ երկու Ամերիկաներու Հայութիւնը ընդհակառակն դարձած է մղձաւանջի պատճառ՝ գիտակից վարիչներու, ժողովուրդին ճակատագրով զբաղող անձերու համար:

Ամերիկահայ Կրթ. Ցանձնախումբի կոչը, եւ այդ առթիւ «Յուսաբեր»ի խմբագրականը (տես «Յառաջ», Մայիս 15–17) Ահակոչ *տիտղոսով՝ ցնցիչ ահազանգի մը տագնապը կը զգացնէ:*

Հիւսիսային Ամերիկայի երկու հարիւր հազարէ, իսկ Հարաւային Ամերիկայի յիսուն հազարէ աւելի հայ ժողովուրդին վիճակը, որ օր քան զօր սպառելու վրայ է իր ներքին ազգային կորովէն, անտարակոյս արդար մտահոգութեան մը պատճառներ կու տայ: Ընտանիք, եկեղեցի, դպրոց, մամուլ, երիտասարդական միութիւններ, մարզական խումբեր բառեր են յաճախ, որոնցմով կը յուսանք ամուր բռնել գահավիժող Հայութիւնը: Սակայն օտարացումի վտանգը հասած է այլեւս մեր դռներուն: Քսան, քառասուն տարի վերջ, երբ հին ու միջին սերունդը անհետանայ, այլեւս պիտի չտեսնենք ոչ միութիւններ, եւ ոչ ալ պիտի լսենք ազգին ճակատագրովը տառապող անձերու կոչեր, այլ պիտի ունենանք մեր առջեւ զանգուած մը, որ խառնուրդ մը պիտի ըլլայ ամերիկեան եւ հայկական գոյնի, մտայնութեան, հեռու բոլորովին ազգային հոգեբանութենէ եւ ազգային կեանքէ:

Իրաւունք կուտամ լիովին ամերիկեան «Ահակոչ»ին եւ «Յառաջ»ի խմբագիր Պ. Շ. Միսաքեանի «Գերագոյն պայքարը» խմբագրականին: Երկու ճակատներու վըրայ ալ կան իսկական տագնապի մը բոլոր նշանները: «Յառաջ»ի խմբագրականը արձագանգ կուտայ Ամերիկահայ Կրթական Ցանձնախումբի կոչին, բայց չի ժխտեր թէ նոյն մտահոգութիւնը, նոյն վէրքը կը կոտտայ մեր Ֆրանսահայ գաղութին հոգիէն ներս ալ:

Նոր սերունդի փրկութեան հարցն է, որ կը տանջէ մտքերը: Հայախօս ծերունի եւ միջին սերունդէն վերջ, որ մօտ է անդարձ մեկնելու, ո՞վ երիտասարդ սերունդէն պիտի անցնի գլուխ շարժումին, ո՞րոնք անոնցմէ պիտի պահպանեն տակաւին ատեն մը ջահը հայ կեանքին, եւ եթէ պահպանեն ալ, պիտի ունենա՞ն նաեւ սէրը եւ գիտակցութիւնը փոխանցելու եկող սերունդին հայրենի աւանդութիւններու, հայերէն լեզուի գանձարանները: Հոս է ահաւասիկ մեծագոյն մտահոգութիւնը, տեսնելով ակնյայտնի խզումը հինէն, ազգայինէն ու յանկարծական գահավիժումը օտարին գիրկը՝ բոլոր այն յոյսերուն, գաղափարականներուն զոր կը փայփայէինք այնքան հոգեկան խանդավառութեամբ:

Այսպէս տարիներ անցնելէ վերջն է որ ամերիկահայ գաղութը կը գտնուի տագնապալից նոպայի մը մէջ եւ հրկիզեալ տուն մը փրկելու իրարանցումով կոչեր կ'ուղղուին, խորհուրդներ տեղի կ'ունենան, կարգախօսներ կը բանաձեւուին, որոնց բոլորին ալ մէկ է վախճանը. — գտնել կենսական միջոցներ, եթէ ոչ արմատապէս բուժելու, գէթ վտանգը հեռացնելու համար օտարացումին:

Քաղաքական, գրական ու եկեղեցական կազմակերպութիւններ հաւասարապէս մըտահոգուած են հարցով: Քառեակ միութիւններ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Հ. Օ. Մ.ը (Հայ Օգնութեան Միութիւնը կամ Կ. Խաչը), Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը, եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, ամերիկեան հայ ժողովուրդին առջեւ կը դնեն խնդիրը, կը վիճին, կը զգուշացնեն, կը թելադրեն, ծրագիր մշակել կը ջանան....: Պէտք է շարժինք հաւաքաբար (կ'ազդարարէ կոչը), ազգովին, ի գործ դնելով մեր բոլոր միջոցները, նիւթական թէ բարոյական: Պէտք է գործենք արագ ու թափով: Մենք արդէն ուշ մնացած ենք: Այս պարագային ժամանակը մեզի հետ չէ, այլ մեզի դէմ:

Եւ արդարեւ ժամանակը, տարիները որ կ'անցնին, միշտ բան մը աւելի կը սպառեն հայ հոգիէն, մանաւանդ Ամերիկայի նման երկրի մը մէջ, ուր մեքենականութիւնը, ուր շարժումը, եւ շահադիտութիւնը կը տառապեցնեն անհատըմաշելով, հիւծելով: Տրամաբանական է հետեւաբար տագնապն ալ, որ երբեք այսքան ճնշիչ եղած չէր: Ուսկի՞ց փոփոխութիւնը այս հանգամանքին: Քաղաքական վերիվայրումնե՞րը արդեօք, քաղաքական ակընկալութիւննե՞րը: Անշուշտ մտահոգութիւններ են ասոնք ալ: Սակայն գլխաւոր պատճառը՝ անհետացումն է սիւնի պէս հզօր ու բովանդակ գաղթային կեանքին չէնքը իր ուսերուն վրայ բռնող ուժերու, գիտակից անձերու մէկիկ մէկիկ մեկնումով, եւ անոնց թողած հսկայական պարապը, որ չի կրնար լեցուիլ միայն մարմինով: Հոգի եւ ազգային հոգի պէտք է:

Հ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ
Տեսուչ Սեւրի Մխիթարեան վարժարանի

Հ. Հ. ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

●

ՇԱՌԱՉՈՒՆ ԱՊՏԱԿ ՄԸ ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԽԱՌՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 7 Յունիս.— Մայիս 28ի 35րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին, շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ծուլէփփէ Վերտի թատերասրահին մէջ: (Նախկին Գազա տ'Իթալիա):

Հակառակ սրահին հեռաւորութեան եւ տեղատարափ անձրեւին, հակառակ նաեւ դիմակաւոր խառնակիչներու գարշելի թըռուցիկին, Մարսէյլի հայութիւնը խուռներամ փութացած էր լեցնելու հանդիսասրահը: Բոլոր աթոռները գրաւուած ըլլալով, շատեր ոտքի վրայ մնացին: Ներկայ էին ամէն սեռի եւ դասակարգի հայ բնակիչներ, որոնք եկած էին իրենց փառքը չեշտելու մեր անկախութեան տօնին եւ միաժամանակ իրենց զզուանքը յայտնելու դիմակաւոր խառնակիչներուն անգամ մը եւս անարգանքի սիւնին գամելով զանոնք:

Այս տարի եւս, կազմակերպիչ յանձնախումբը մասնաւոր խնամք տարած էր բեմին յարդարման: Մարսէյլ քաղաքի տօնակատարութեանց քաղաքապետական յանձնախումբը ընդ առաջ երթալով մեր դիմումին, սիրայօժար տրամադրած էր անհրաժեշտ թաղարները եւ դալարիքը: Բեմին ճակատը՝ ընդհ հովանեաւ հայկ. եւ ֆրանս. դրօշներու եղբայրակցութեան, կ'երեւային Հայաստանի Հանրապետութեան գլխ. կերտիչներուն, Արամի, զօր. Նազարբէկեանի եւ Սիլիկեանի նկարները: Իսկ բեմին ամբողջութիւնը գրաւած էր յաւիտենական Արարատի նկարը՝ իբրեւ խորհրդանշանը Հայուն ապրելու կամքին եւ իր անկախութիւնը վերանուաճելու վճռականութեան:

Տօնակատարութեան պաշտօնական մասին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյլեզ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով, զոր դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Անժէլ Ակինեան:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յակոբ Պապիկեան, իր բացման խօսքին մէջ՝ ներկայացնելով «Մայիս 28»ի ծնունդը ըսաւ թէ անոր իրագործումը կը պարտինք հայ ժողովուրդին, առանց սեռի, տարիքի եւ դաւանանքի խտրութեան: Ապա, հրաւիրեց ներկաները, յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր անոնց որ ինկան Ազատագրութեան եւ անկախութեան ճամբուն վրայ:

Այդ պահուն ներս կը մտնէր Մարսէյլի նորընտիր քաղաքապետ երեսփոխան եւ նախկին նախարար Պ. Կասթոն Տէֆէռ, ընկերակցութեամբ օգնականներ Ժան Մասի եւ Օր. Իրմա Ռափուզի որոնք ընդունուեցան երկարատեւ ծափերով: Պ. քաղաքապետը՝ ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ, հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, անձամբ փութացած էր պատուելու մեր Անկախութեան տօնը: Եւ հարկադրուած ըլլալով կանուխ մեկնիլ՝ կը խնդրէր որ իրեն առիթ տրուի իր խօսքը ըսելու հայ ժողովուրդին: Ուստի, նախագահին հրաւէրին վրայ, խանդավառ ծափերու մէջ բեմ ելաւ եւ ըսաւ մօտաւորապէս.

— «Ինչպէս նախընթաց տարիները, այս տարի ալ չկրցայ մերժել ձեր հրաւէրը եւ անձամբ եկայ ձեր անկախութեան տօնին: Կապը որ տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունի մեր միջեւ, մեզ կը դարձնէ միեւնոյն ընտանիքին անդամները: Անցեալները, մեր հայ բարեկամները, գիս ողջունած ատեն, Մարսէյլի ապագայ քաղաքապետին ձեռքը սեղմած ըլլալու համար մաղթանքներ կ'ընէին: Այսօր, ուրախ եմ որ այդ մաղթանքները իրականացած են: Ես, ոչ միայն իմ՝ այլեւ ամբողջ Մարսէյլի ժողովուրդին անունով կ'ողջունեմ ձեր անկախութեան օրը: Ձեր ժողովուրդը Մարսէյլ քաղաքի լաւագոյն տարրերէն մէկն է, խաղաղ, օրինապահ եւ աշխատասէր: Ֆրանսական քաղաքացի ըլլալով մէկտեղ՝ եղէք լաւ Հայեր եւ լաւ Մարսէյլցիներ: Կը մաղթեմ որ օր մը կրկին տիրանաք ձեր անկախութեան: Առ այժմ ցտեսութիւն»:

Քաղաքապետին ներկայութիւնը եւ իր անկեղծ խօսքերը յառաջ բերին խանդավառութեան ալիք մը: Ներկաները յոտընկայս կը ծափահարէին անընդհատ:

Նախագահը անցնելով գեղարուեստական յայտագրի գործադրութեան, բեմ հըրաւիրեց Օր. Ալիս Յարութիւնեանը, որ արտասանեց «Մայիս 28»ի ձօնուած կտոր մը, գեղեցիկ առոգանութեամբ: Այս տարի, նորութիւն ըլլալով՝ զոյգ դաշնակով նուագուեցաւ Վեպէրի «Էնվիթասիոն ա լա վալս»ը, Արամ Խաչատուրեանի «Սուրի պարը», «մազուրքա», «քոփաք» եւ Շապուրէի «Խսփանա»ն, օրիորդներ Անժէլ Ակինեանի, Մարկոսեանի, Սիմոնեանի եւ Տէլիպօյաճեանի կողմէ: Շնորհաւորելի են այս օրիորդները թէ իրենց աշխատութեան եւ թէ նախանձախնդրութեան համար: Ժողովուրդը ջերմօրէն կը ծափահարէր իրենց տքնաջան աշխատանքը: Ընկեր Սարգիս Սարգիսեան, Սէն Լուի Նոր Սերունդէն՝ զգացումով արտասանեց Սիամանթոյի «Կախաղաններու կատարէն»ը: Ընկերը ունի արտասանելու լաւագոյն ձիրքերը: Պ. Ժիրայր Գասպարեան, դարձեալ երիտասարդ մը, իսկական յայտնութիւն մը եղաւ, երգելով «Կռունկ»ը, «Փայաս»ը եւ «Բարձր Սարեր»ը: Ունի երգելու շնորհ որ մարզուելով, ապագային կրնայ լաւագոյն արդիւնքի հասնիլ:

Հայկական պարերու բաժինը ինչպէս միշտ, այս տարի եւս ստանձնած էր Տիկ. Մ. Շահմիրեան, որուն ղեկավարութեամբ օտարութեան մէջ հասակ նետած տղաք եւ աղջիկներ, գոյնզգոյն տարազներով պարեցին մեր տոհմիկ պարերը: Ամէն գնահատանքէ վեր է Տիկին Շահմիրեանի աշխատանքը, որ կը ձգտի մեր մատաղ սերունդին ներշնչել իր հայրենի արուեստին սէրը:

Նախագահը բեմ հրաւիրեց օրուան գըլխաւոր բանախօսը՝ ընկ. Հրանդ Սամուէլ, նախագահ Հ.Հ. Պատուիրակութեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն: Ընկերը յայտնապէս խանդավառուած տիրող մթնոլորտէն՝ խօսեցաւ փաստացի ճառ մը:

— «Հինգ – վեց դարեր օտարին լուծին տակ ստրուկ եւ գերի ապրելէ վերջ, հայ ժողովուրդը, 1918 Մայիս 28ին, մեր պատմական հողերուն մէկ մասին վրայ կը կազմէր Անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը: Երբ Թրքական բանակը՝ Ալեքսանդրապոլը գրաւելէ ետք յաղթականօրէն կը քալէր Երեւանի վրայ, իր չարամիտ ծրագիրները իրագործելու կանխամտածումով, հայ ժողովուրդը ցնցուեցաւ եւ իր ընտիր զաւակներէն Արամի, զօրավարներ Նազարբէկեանի եւ Սիլիկեանի գըլխաւորութեամբ, Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ–Ապարանի ճակատամարտներուն մէջ, յետ շպրտեց թշնամին եւ փրկեց իր գոյութիւնը, միեւնոյն ատեն ստեղծելով իր պետական կեանքը:

«Կարճ ժամանակի ընթացքին՝ Անկախ Հայաստանը ստեղծեց պետական բոլոր ստորոգելիները: Խորհրդարան, կառավարութիւն, դեսպանութիւններ, հիւպատոսութիւն, բանակ, դրօշակ, Հանրապետ. զինանշանով անցագիր եւայլն: Բոլոր Հայերը բաժին ունին Անկախութեան կերտումին մէջ: Ո՞ր Հայը նահատակ մը չունի Ազատագրական Պայքարին մէջ, սկսելով 1895–96ի ջարդերէն, Կիլիկիոյ Աղէտէն, 1915ի Ապրիլեան Մեծ Եղեռնէն: Չէ՞ որ անոնք բոլորը ինկան հայ ժողովուրդի ազատ եւ անկախ ապրելու տենչին համար: Այսօրուան բոլոր ուրացողները, իրենց հայրերու արիւնին եւ յիշատակին հայհոյած կ'ըլլան:

« Այսօր 33 տարի է որ բոլշեւիզմը կ'իշխէ մեր երկրին վրայ: Երեսուն երեք տարուան մէջ՝ թիզ մը հող չէ աւելցած մեր սահմաններուն վրայ: Պէտք չէ յուսահատիլ, բռնակալները յաւիտենական չեն: Այսօր շատ մը դատեր, որոնց կարգին նաեւ Հայկական Դատը, լուծումի կը սպասեն: Երբ հաշուեյարդարի ժամը հնչէ՝ հայ ժողովուրդն ալ պիտի տիրանայ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանին»:

Ընկերոջ խօսքերը արժանացան բոլորի հաւանութեան, երկարատեւ ծափերով:

Գեղարուեստական բաժնի առանցքը կը

ՀՐԱՉԵԱՑ ԱՃԱՌԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

ՊԷՅՐՈՒԹ, 5 Յունիս.— Անցած չորեքշաբթի, երեք յունիս, գիշերուան ժամը 9ին, Սէն Ժոզէֆ Համալսարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ յարգանքի համազգային հաւաքոյթ մը՝ նուիրուած Հրաչեայ Աճառեանի յիշատակին, մեծանուն գիտնականին մահուան քառասունքին առթիւ:

Պէյրութի Արեւելեան Դպրութեանց Կաճառի Հայագիտութեան Ամբիոնին նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած այս հաւաքոյթին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Պէյրութի հայկական երկրորդական վարժարաններու տնօրէնները եւ զոյգ համալսարաններու ներկայացուցիչները:

Հաւաքոյթին ներկայ էին Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս Բարոյեան, Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան աբբահայր Հ. Սրապիոն Ուլուհոճեան, Վիէննական միաբանութեան աբբահայր Հ. Մեսրոպ Հապոզեան, բազմաթիւ մտաւորականներ, կրթական մշակներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ խուռներամ բազմութիւն մը:

Սէն Ժոզէֆ համալսարանի ընդհանուր տնօրէն Հայր Շարլ Շամիւսի նախագահութեան տակ դրուած այս հանդէսին բացումը կատարեց վաստակաւոր գրագէտ եւ Ամերիկեան Համալսարանի Հայագիտութեան դասախօս Պ. Կոստան Զարեան, որ կարդաց հայկ. մշակոյթին ձօնուած ճառ մը:

Այնուհետեւ բեմ հրաւիրուեցաւ Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի տնօրէն Սիմոն Վրացեան, որ պարզեց Հրաչեայ Աճառեանի դիմագիծը: Ինչպէս միւս բանախօսներուն, նաեւ իրեն սահմանուած կարճ ժամանակի ընթացքին, Ս. Վրացեան ներկայացուցԱճառեան մարդը, իբրեւ կորովի աշխատող, յամառ պրպտող, համեստ, հեռու առօրեայ վայելքներէ, ինքն իր մէջ ամփոփուած, իր գրքերուն կապուած եւ իր գրասեղանին գամուած մտաւորականը:

Բանախօսը վերջացուց իր խօսքերը յայտնելով թէ երկրագունդը ներկայիս ալեկոծ ծովու մը կը նմանի: Իւրաքանչիւր ազգ գոյատեւելու համար փրկութեան լաստեր կը փնտռէ: Հայ ժողովուրդի փրկութեան լաստը իր մշակոյթն է: Հայութիւնը կանգուն պիտի մնայ իր մշակոյթով: Ու մեր մշակոյթը կանգուն պիտի մնայ, քանի հայ ժողովուրդը պիտի ծնի Աճառեանի պէս հանճարեղ զաւակներ:

Հ. Աճառեանի մատենագրութեան մասին խօսեցաւ Հ. Բ. Ը. Մ. Յովակիմեան-Մանուկեան վարժարանի տնօրէն՝ Պ. Արա Թօփճեան: Կարճ ու խնամուած զեկուցման մը մէջ ներկայացուց մեծ գիտնականին մատենագրական վաստակը, ծանրալով անոր լեզուաբանական եւ բանասիրական գործերուն վրայ: Մասնաւորապէս յիշեց անոր արմատական բառարանը եւ հայ լեզուի համեմատական քերականութիւնը 562 լեզուներու հետ համեմատած, որ պատիւ կրնայ բերել ամենամեծ ազգերուն:

Հ. Համազասպ Ոսկեան, Մխիթարեան վարժարանի տնօրէնը ներշնչուած եւ յուզուած ուղերձ մը արտասանեց Հ. Աճառեանի յիշատակին, վեր առնելով անոր աշխատելու կամքն ու կորովը, որոնք արժեցուցին ու բեղնաւորեցին անոր հանճարը:

«Անմահ ու լուսաճաճանչ պիտի մնաս, ու յիշատակդ անթառամ», հաւաստեց Հ. Ոսկեան օրհնելով Հ. Աճառեանի բազմավաստակ աճիւնը:

Ուղերձ մը կարդաց նաեւ Հայ Աւետարանական Գոլէճի տնօրէն՝ Վեր. Բիւզանդ Թուլեան, փառաբանելով ուսուցչութիւնը: «Հ. Աճառեան եղաւ մեծ ուսուցիչ մը, որ դաստիարակեց եւ ընդարձակեց հայ մարդուն մտքի եւ հոգիի աշխարհը մանկապարտէզէն սկսեալ»:

Վերջին խօսողը եղաւ Հայագիտութեան Ամբիոնի վարիչը՝ Հ. Յովհաննէս Վ. Մըսըրեան, որ ծանրացաւ Աճառեանի լեզուաբանական գործերուն վրայ, ընդունելով հանդերձ թէ քննադատելի եւ վիճելի կէտեր կը գտնուին մեծ գիտնականին աշխատանքներուն մէջ, որոնք յետագային կարելի պիտի ըլլայ ըստ արժանւոյն դատել:

Բանախօսը համեմեց իր զեկուցումը հետաքրքրաշարժ օրինակներով եւ մանրավէպերով՝ քաղուած Աճառեանի կեանքէն եւ անոր ուսումնասիրական կալուածէն:

Իր փակման խօսքին մէջ, օրուան ատենապետը Պ. Կ. Զարեան ուրախութիւն յայտնեց Հ. Աճառեանին նուիրուած յարգանքի այս երեկոյթին համար:

ԾԻՍԱՂ

ԱՐԱՄ.— Մեծ հայրիկ, ի՞նչ կը փնտռես:

ՄԵԾ ՀԱՅՐԸ.— Ակնոցս կորսնցուցի, կը փնտռեմ:

ԱՐԱՄ.— Զես կրնար գտնել, մեծ հայրիկ, նախ ակնոցդ դիր դիր, յետոյ փնտռէ...:

ՆՈՐԱՇԷՆ ԴՊՐՈՑԻ ՄԸ ԲԱՑՈՒՄԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

★

ԴԱՄԱՍԿՈՍ, 3 Յունիս.— Մայիս 24ին կիրակի կէսօրէ վերջ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը, տեղի ունեցաւ Դամասկոսի Պապ-Թումայի շրջանին մէջ, Զաւարեան վարժարանի սեփական շէնքի բացման հանդէսը:

Օրուան հանդիսութեան կը նախագահէր Բերիոյ Թորգոմ առաջնորդ եւ շէնքի գլխաւոր նուիրատուներու՝ Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեաններու ներկայացուցիչը՝ Զարեհ եպսկ., որ որոշեալ ժամուն հասնելով հանդէսին վայրը, պատուակալ հիւրերուն հետ միասին, կտրեց բեմը կապող ժապաւէնը եւ բարձրացաւ մասնաւոր պատրաստուած ամպիոնին վրայ: Պէյրութէն, Հալէպէն եւ քաղաքէս եկած հիւրերուն մէջ կը գտնուէին Փալանճեան Ճեմարանի Տնօրէն՝ ընկ. Սիմոն Վրացեան, դեր զոր. Հրանդ Մալոյեան, Սուրիոյ Խորհրդարանի նախկին հայ երեսփոխաններէն Պ. Ֆրէտ Արսլանեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Ս.Օ.Խաչի Շրջանային Վարչութեանց ներկայացուցիչները եւ քաղաքիս երկու քահանաները:

Ընկ. Հ. Փափազեանի հրաւէրին վրայ հանդէսը բացուեցաւ Սուրիական քայլերգով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Եղան արտասանութիւններ, մեներգ եւ նուագ:

Խօսեցան ընկ. Տօքթ. Ա. Գապագեան եւ Սիմոն Վրացեան, վեր առնելով Հայուն անխոնջ աշխատասիրութիւնը, շինարարութիւնը եւ յարատեւութիւնը:

Կարդացուեցաւ շէնքին գնման գործադիր յանձնախումբի տեղեկագիրը, ուրկէ յստակ կը տեսնուէր Հայուն կամքի զօրութիւնը: Զաւարեան շէնքը արժած է մօտ 33 հազար սուրիական ոսկի, որուն հիմնադրամը սկսած է միայն եօթնուկէս սուրիական ոսկիով: Հոս է ահա անկեղծ գնահատանքի արժանի մեծ գործը:

Փակման խօսքին մէջ Զարեհ եպսկ. յիշեց գեղեցիկ օրինակ մը, մարդկութեան եւ անհատին իր սեփական տան մէջ գտած ազատութեան, հանգստին եւ քաղցրութեան մասին: Ու պահպանելով օրհնեց հայ ժողովուրդը:

Ներկաներուն սրտաբուխ եւ առատաձեռն նուէրներով, 20 վայրկեանի մէջ գոյացաւ 1500 սուրիական ոսկի: Ժամը 7.30ին սկսաւ խրախճանքը, որ տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Փարիզ հասած ութ երաժիշտներ, որոնց մէջ կը գտնուի Խ. Միութեան ամենամեծ ջութակահարը, Դ. Օյսրախ: Խումբը կարգ մը նուագահանդէսներ պիտի սարքէ:

ԼԵՌՆ Ի ՎԵՐ 8840 ՄԵԹՐ

★

Երեսուն տարի անընդհատ ապարդիւն փորձերէ ետք, երկու անգլիացի լեռնագնացներ վերջապէս յաջողեցան Էվէրէսթի գագաթը բարձրանալ Մայիս 29ին:

Էվէրէսթ (Հիմալայայի բարձրագոյն գագաթը) բազմաթիւ լեռնագնացներու փորձաքարը դարձած է: Բնիկները զայն կ'անուանեն Քոմօ Լունկմա (Զիւներու մայր աստուածուհի): Էվէրէսթ մկրտուեցաւ Հնդկաստանի առաջին կառավարիչ Սըր Ճորճ Էվըրէսթի անունով: Ան առաջինն էր որ 1841ին ճշդեց լերան դիրքը եւ բարձրութիւնը, սրբագրելով մինչեւ այն ատեն եղած սխալ մը թէ Կորիսանքերի գագաթը ամէնէն բարձրն էր:

Էվէրէսթ լեռը կը գտնուի երկու երկիրներու սահմանին վրայ, հիւսիսէն՝ Թիպէթը եւ հարաւէն՝ Նեփալ:

Առաջին անգամ 1922ին լեռնագնացներ յաջողեցան հասնիլ 8300 մեթր բարձրութեան: Բազմաթիւ փորձերէ ետք 1938ին չորս Անգլիացիներ կրցան մինչեւ 8400 մեթր բարձրանալ:

Վերջին պատերազմէն ետք, Մաօ Ցէ Թունկ երկաթէ վարագոյր մը քաշեց Թիպէթի վրայ, եւ այս անգամ Նեփալ բացաւ իր դուռները: Մինչեւ 1952 լեռը «անգլիական»էր, որովհետեւ միայն անգլիացի լեռնագնացներ կը փորձէին բարձրանալ: Անցեալ տարի Զուիցերիացիներ ալ յաջողեցան արշաւ մը կազմակերպել, հասնելով հարաւ-արեւելեան կատարը, 8630 մեթր:

Թթուածինի գործիքի անկատարութեան հետեւանքով շատ մը լեռնագնացներ չէին յաջողեր:

Այս տարի Մարտ 2ին անգլիացի գնդ. Ճօն Հընթ արշաւանքի ելաւ 13 լեռնագնացներու եւ քանի չափ բեռնակիրներու հետ:

Մայիս 14ին գնդապետը կը հաստատուէր 6900 մեթր բարձրութեամբ սառնակոյտի մը վրայ: Մայիս 29ին Նոր Զելանտացի Հիլըրի եւ Նեփալցի Թենսինկ իրենց յաղթական ոստումը կատարեցին:

Մոն Պլանի գագաթը հասնելէ 136 տարի ետքն էր որ փորձեցին Հիմալայայի կատարը բարձրանալ: Եւրոպայի ոչ մէկ լեռը չանցնիր վեց հազար մեթրը եւ ասկէ անդին է որ, համաձայն լեռնագնացներու իսկական փորձութիւնը կը սկսի:

Գլխաւոր դժուարութիւնը թթուածինի պակասն է: Անոնք ունին թթուածին ներշնչելու գործիքներ, սակայն ատոնք կը թեթեւցնեն միայն դժուարութիւնը: Լեռնագնացներու համար ամէն աւելորդ ճիգ իսկական տանջանք մըն է: Անոնք պէտք է դիմագրաւեն անողոք բնութիւն մը եւ անհուն հեռաւորութիւնը (2840 մեթր): պայմանները շատ աննպաստ են: Միայն Կորիսանքերի մէջ մթնոլորտը մայիսին եւ սեպտեմբերին, այսինքն հունձքէն առաջ եւ ետքը 3 շաբթուան կարճ միջոց մը, քիչ մը խաղաղ կ'ըլլայ, երբ կարելի կը դառնայ արշաւանք մը:

Ներկայ փորձը օգուտ քաղեց քանի մը աւաւելութիւններէ, զորս չէին, ունեցած նախորդները, նախ օդը — առաջնակարգ ազդակը — այնքան գէշ չէր, թըթուածինի կազմածները ամէն տեսակէտով գոհացուցիչ էին, բեռնակիր ուղեցոյցները յաճախ կրկնուած վերելքներու շնորհիւ դարձած էին աւելի ինքնավստահ:

Հիմալայան դեռ ուրիշ բարձունքներ ունի:

կամքէր փարիզահայ ծանօթ երգչուհին, Օր. Մ. Կաւլարենց որ իր գեղեցիկ ձայնով եւ արտայայտիչ շարժումներով՝ իրական յայտնութիւն մը եղաւ Մարսիլիոյ գաղութին համար. Երիտասարդ երգչուհին Օր. Ակինեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեց «Քէլէր ցոլէր իմ եարը», «Նազեր»ը, «Իմ երգը», «Քէլէ քէլէ քելքիդ մեռնեմ» եւ ժողովուրդի կրկնակ խնդրանքներուն վրայ՝ նաեւ «Անտունի»ն: Ժողովուրդի բուռն ծափերու մէջ՝ կարգադիր յանձնախումբին կողմէ նուիրուեցան ծաղկեփունջեր Օր. Կաւլարենցի եւ Օր. Ակինեանի:

Օրուան նախագահը յայտնեց որ երկրորդ բանախօսը, մեր սիրելի Նարդունին չէր կրցած գալ, իր զբաղումներուն պատճառով: Յետոյ հրաւիրեց ընկ. Թադոյեանը քանի մը խօսք ըսելու: Ընկերը հատու խօսքերով ձաղկեց դիմակաւոր խմբակին վերջին ելոյթը, — գարշելի Թուուցիկը Մայիս 28ի եւ Դաշնակցութեան դէմ: Մերկացնելէ ետք դաւաղիրներու սոոր արարքը, հարց տուաւ թէ հայ ռազմիկներուն արիւնը չէ՞ր որ հոսեցաւ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ-Ապարանի կռիւներուն մէջ, յանուն ազատութեան:

Հազարաւոր ժողովուրդը անգամ մը եւս իր արգահատանքն ու զզուանքը յայտնեց դիմակաւոր մատնիչներու եւ դաւաղիրներու անբարոյական արարքին հանդէպ:

Նախագահին փակման խօսքերով վերջ գտաւ գեղարուեստական մասը, եւ Զէօրէքճեան նուագախումբի առաջնորդութեամբ սկսան եւրոպական պարերը տեւելով մինչեւ լոյս:

Թէեւ քիչ մը ուշ, հասաւ նաեւ երեսփոխան Պ Ֆ. Լէէնհարտ, որ յայտնապէս խանդավառուած ջերմ ընդունելութենէն, իր համակրանքը յայտնեց հայ ժողովուրդին, մաղթելով Ազատ, Անկախ Հայաստանի վերանուաճումը:

Տօնակատարութիւնը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ ամէն տեսակէտով:

Տ. ԱՐԱԾԱՆԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Զմրուխտի նման կանանչ մոզէսներ կը քնանային հողին կուրծքին վրայ ու մեր սայլին աղմուկէն սարսափած ու զոսկելով կ'անհետանային տաքէն բացուած ճեղքերու մէջ: Երբեմն միայն կը նշմարէինք վտիտ եւ ծարաւի խոտի շիւղեր, որոնք, գլխիկոր եւ յաճախ հողին փակած, կը չորնային, ու իրենց տեսքը աւելի կը շեշտէր շրջակայ երաշտութիւնը. կարծես թէ ամէն բան, եղեգ խրճիթները, գեղջկուհիներ, կենդանիները եւ վտիտ բոյսերը ծածկուած էին մոխիրով:

Վերջապէս ովասիսի մը պէս երեւցաւ մեզի Էրզին՝ որ իր արտաքին երեւոյթով կը նմանէր Օսմանիյէի, ծառեր ու նոճիներ, միւրէնները աւելի բազմաթիւ էին: Զգացինք որ Թուրք գիւղաքաղաք մը կը մտնենք: Շուկային մէջ կեցաւ մեր սայլը եւ մենք շտապեցինք, քիչ մը կազդուրուելէ ետք, կատարել մեր գործը. Բամաքանի մէջ ըլլալով, պաշտօնատուները գոց, պաշտօնեաները քնացած գտանք:

Անկարելի էր առանց տեղին կառավարչին արտօնութեան այցելել բանտը, ու հակառակ մեր աննախատահութեան՝ որ գրեթէ միշտ կը յաջողէր, դուռները փակ մնացին մեր դէմ, մէկ պաշտօնատունէն միւսը վազելով վերջապէս երկու ժամ ետքը բանտարկեալներուն հետ յարաբերութեան մէջ մտանք:

Էրզինի հայ բանտարկեալները գրեթէ ամէնքն ալ Հաճընցի էին. իրենց մէջ կային փոքր Թուով Տէօրթ-Եօլցիներ, հոն էին տակաւին Տէր Սահակ քահանան եւ այն մէկ երկու քաջ երիտասարդները՝ որոնք ինքնապաշտպանութեան գլուխ կեցած էին:

Ոստիկաններու եւ պահակ զինուորներու ընկերակցութեամբ տարին մեզ բանտին դիմացը: Դուռը գոց էր. պզտիկ բացուածքի մը առջեւը կուգային բանտարկեալները՝ մեզ տեսնելու: Այդ բացուածքին մէկ կողմը նստաւ բանտապետը. ճերմակ գդակ մը կը ծածկէր իր ճաղատ գլուխը եւ վարդագոյն «էնթարի» մը հագիւ թէ կը պարտկէր իր խեղանդամ մարմինը. իր հաստ անձեւ ձեռքը զինուած էր գաւազանով մը, վտիտ դէմքին վրայ իր անհանգիստ եւ կասկածոտ բիբերը յարատեւ շարժումի մէջ էին. պեխն ու մօրուքը թափած էին եւ իր բորոտացած մորթին վրայ թարախոտ փշտիկներու մէջտեղ հազիւ թէ քանի մը մոխրագոյն մազի թելեր կը ցցուէին կարճ ու կարծր:

Իր դէմը տախտի մը վրայ, ուր քանի մը անկողիններ զետեղուած էին վրայէ վրայ, ընկողմանած էր պատկառելի ծերունի մը. ճերմակ գդակ մը ունէր նաեւ անիկա իր ածիլուած գլխուն վրայ, որուն մէջ կը ծածկուէին ականջներուն վերի մասերը. փառաւոր ճերմակ մօրուք մը կը ծածկէր կուրծքը. ձիւնափայլ «էնթարի» մը լայն թեւերով, ծալք ծալք կը պարփակէր իր մարմինը:

Ծերունին մէկ ձեռքը բռնած էր սաթէ համրիչ մը եւ միւսովը դանդաղ «քէյֆ»ով մը «նարկիլէ»ին ծխամորճը կը տանէր շրթունքին: Ատիկա այդ բարձրութենէն երբեմն կը բարեհաճէր իր հեղինակաւոր եւ լուրջ նայուածքը պտտցնել մեր վրայ: Երբ հարկ կ'ըլլար «նարկիլէ»ին կրակը արծարծել կամ ուէէ ծառայութիւն ընել, բանտապետը կը փութար մեծ յարգանքով, եւ իրեն կ'օգնէին երբեմն հոն դրանը քով հսկող զինուորները:

Այդ ծերունին շատ ծանր եւ ապացուցուած ոճիր մը յանցանքով ամբաստանուած խլամ բանտարկեալ մըն էր:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Մ. Նահանգներուն մէջ ալ անյապաղ կը սպասեն զինադադարին ստորագրութեան, առանց շատ խանդավառուելու։ Աչերը եւ զինուորական մասնագէտները կը կարծեն թէ Հիւս. Քորէա եւ Չինաստան կը ստանան այն բոլոր ռազմագիտական առաւելութիւնները զորս չկրցան կորզել զէնքով։

✕ Զուիցերիա կը մերժէ անդամակցիլ գերիներու փոխանակութեան յանձնախումբին, ցորչափ հարաւ. Քորէա չընդունիր զինադադարը։

ԱՀՌԵԼԻ ԹԱԹԱՌ մը պայթեցաւ Հիւս. Ամերիկայի Միչիկըն եւ Մեսէչուսեց նահանգներուն մէջ։ Առաջինը ունեցաւ 66, երկրորդը 148 մեռեալ։ Անհաշուելի են նիւթական աւերները։ Փոթորիկին ուժգնութենէն փլատակներ նետուեցան մինչեւ վաթսուն քիլոմեթր անդին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի օգտուիլ ընկեր Հրանտ Սամուէլի ներկայութենէն, իրենց հաշիւները կարգադրելու համար։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը կատարէ իր պաշտօնական բացման հանդէսը Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, այս կիրակի ժամը 16–22։

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, նուագ, հայկական եւ կովկասեան պարեր։

Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՑ (Տիկին Ց. Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան թատերասրահին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ։ Փափաքողները կրնան դիմել Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Րիշէ, հրաւիրատոմս ստանալու համար։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Մարսէյլէն ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը կը յայտարարէ։ — Վերջին օրերուն տեղատարափ անձրեւներուն պատճառաւ 14 Յունիսի դաշտահանդէսը յետաձգուած է կիրակի 21 Յունիսին, նոյն հասցէին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.ը կը խնդրէ յարգոյ հասարակութենէն, եւ մասնաւորապէս Մարկոսեան նախկին եւ արդի սաներէն ներկայ ըլլալ տարեկան հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յարգանս յիշատակին ազգ. մեծ բարերար Ողբացեալ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ իր մահուան 31րդ տարելիցին առթիւ։ Արարողութեանց կը նախագահէ առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Տէր եւ Տիկին Աշոտ Նըշանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ (ռիւ տէ Պրօշէ) ի յիշատակ իրենց հօր եւ մօր՝ Անդրանիկ եւ Նուրիցա Նշանեաններու։

Կը հրաւիրուին իրենց պարագաներն ու բարեկամները։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու երիտասարդներ որոնցմէ մէկը կառք քշէ եւ խանութի գործերով զբաղի։ Միւսը սկսնակ մը (տէպիւթան) որ աշխատի մաշին սիրքիւլէր էնթէրլօքի վրայ։ Դիմել՝

Société Paris Californie, 58, Rue de Cléry, Paris (2.) Tél. CEN. 96 - 01

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կապ. Խաչի։

Իսիի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

Պատուոյ Նախագահ

EDOUARD DEPREUX
Ancien Ministre, Maire de Sceaux

Կը նախագահէ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին ընկերներ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Ջութակ), ՏԷՐ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ, ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Իսահ) եւ Շ. ՊԷՆԿԵԱՆ (երգ), Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ, Օր. Օր. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ եւ Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (արտասանութիւն)։

Բեմավար Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի պարախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆի, արեւելեան նուագ, (թառ՝ Սէյրան եւ դափ՝ Գէորգ)։ Եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս։

Orchestre Tropical Ben Salvador
et Jean Bonal

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներ։
Մուտք՝ 200 ֆրանք։

●

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ «Նոր Սերունդ»ի։

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեէօյի ֆրանդ-դպրոցը, Սալ Վօտէ 69 ռիւ տ'Արքէօյ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստ. բաժին։ Կ արտասանէ Օր. ՅԱԿՈԲԵԱՆ, կ'երգէ ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Նոր սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ հայկական եւ կովկասեան պարեր։

Դիւրամատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Փորթ տ'Օրլէանէն թիւ 188 հանրակառքը առնել եւ իջնել Մարսէլ Պօնէ, մեթրօ լինեը տը Սօ իջնել, Պանեէօ։

●

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 15 — 23։

Կազմակերպուած «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին։

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ

Conseiller Général PAUL MASURIER

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ժ. ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր. սիրայօժար մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի պարախումբին (հայկ. տարազով), ղեկավարութեամբ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷԶԵԱՆի։ Պիտի երգեն Օրիորդներ Վարդի Քէօսէեան եւ Մարի Թումաեան, Պարոններ Քիւփէլեան եւ Մ. Գարակէօզեան։

Եւրոպական պար ընտիր նուագախումբով։ Ճոխ պիւֆէ։

Հաղորդակցութիւն. — Փոռթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւս։ Շոգեկառքը Կառ տիւ Նօռէն ժամը 2.20 եւ իջնել Առնուվիլ լէ Կօնէս։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին, Շաբաթ օր, ժամը 21ին։ Գազա Թ'Իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր Արիներու, գայլիկներու եւ թեւիկներու։

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ. Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը)։ Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը։

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խընամեալ բաժին՝ խմբերգ, նուագ, զանազան մարզանքներ, բուրգերու կազմութիւն, հայկական պարեր (Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, արտասանութիւններ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իր մահուան երեսնամեակի առթիւ)։

Մուտքը հրաւիրատոմսերով։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՃԱՇԸ

Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները նոյն կրթարանին 65ամեակին առթիւ որոշած են ընկերական հացկերոյթ մը տալ, այս կիրակի ցերեկ ժամը 1ին, Ռէսթօրան Փրովանսալի մէջ, 4 ռիւ տը Լիոն, (մեթրօ Կառ տը Լիոն))։ Ճաշագին 800 ֆրանք։ Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցիներն ու համակիրները ընտանեօք։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ։ Դասախօս՝ Պ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Անհատին դերը պատմութեան մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ Թը Թրէվիզ մեթրօ Քաթէ։

Այս Շաբաթ ժամը 16էն մինչեւ 23։

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնախումբերու ընկերները եւ երիտասարդները։

ՏԷՍԻՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կը տօնէ իր կազմակերպութեան տարեդարձը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ։ Նախագահութեամբ Տիկին Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆի։ Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դպրոցի աշակերտները։ Երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղեցիկ պարեր ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի։ Բանախօսութենէն վերջ խնջոյք։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա-խարբերդցիական միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Նաճառեանի հանրածանօթ ծառախիտ եւ օդասուն ագարակը, Սէնթ Անթուան։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի «ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ», խմբական եւ վիճակի երգերով։ Հարսանեկան տեսարան, նուագածութեամբ ջութակահար Ս. Չէօրէքճեանի։ Մուտքը ազատ է

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

մասնաճիւղին տարեկան մեծ ներկայացումը 14 Յունիս ժամը 21ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ 6

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ Ճիւղին այնքան յուզիչ թատերախաղը՝

ՔՈՐՐԱՏՕ

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆի եւ Օր. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆի, Ե. ՃԱՆՃԻԿԵԱՆի, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԲԱՐԻԼՈՅՍԵԱՆի, ՀԱՊԷՇԵԱՆի ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մեթրօ Շառանթօն էքօլէն առնել 181 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն, ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմի, Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեանի, Րաֆֆիի, Քրիստափորի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր, այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմ.ի ներկայացուցիչները։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Կը խօսին ընկերներ ԱՆՏՐԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ «Անդրանիկի» մասին եւ ԱԼԷՔՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ Ս. Զաւարեանի մասին։ Հայերէնի դասերը ճիշդ 20.15ին։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։

ՇԱԻԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —
ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն Եշ. ժամը 9ին։
ԶԱԽԱՐԵԱՆ ենթակ. ուրբաթ ժամը 9ին։
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակ. Շբ. ժամը 9ին։
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։
ԱՐԱՄ խումբը Կիր. ժամը 20.30 ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, ի ներկայութեան Շրջ. կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչներուն։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի, հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացականները նկատի պիտի առնուին։

ՍԷՆԹ'ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անտօք ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Մատուրին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Հ. Յ. Դ. Ռոստոմի եւ Աղբիւր Սերոբ–Եօթնեղբայրեան խումբերու միացեալ դաշտահանդէսը յունիս 28ին, Մէտէօնի Պաղ Աղբիւրին մօտ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 12 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7089 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2500

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ՄԱՅՐԵՐԸ ՈՒԶԵՆ

●

Մուրատեան վարժարանի նոր տեսչութիւնը Տիկնանց Ընկերակցութիւն մը կազմեց վերջերս, զարկ տալու համար հաստատութեան բարգաւաճման :

Նորակազմ Ընկերակցութիւնը արդէն գործի ձեռնարկած ըլլալով, իր պաշտօնական բացման հանդէսը կու տայ այս կիրակի, վարժարանին մէջ. (տես Դ. էջ) :

Այս առթիւ, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան «Յառաջ»ի յանձնած է խիստ շահեկան յօդուածաշարք մը, որուն առաջին մասը երեւցաւ երէկ :

Վարժարանին եռանդուն տեսուչը իր կարգին կ՚արծարծէ սերունդի փրկութեան հարցը: Եւ իբրեւ փրկութեան գլխաւոր լաստ՝ կը դնէ դպրոցն ու ընտանիքը :

Բացատրութեան չեն կարօտիր երկուքն ալ: Մէկը միւսին լրացուցիչն է :

Թերեւս ոչ մէկ տեղ այնքան ծանր պարտականութիւններ կ՚իյնան ընտանիքին վրայ որքան եւրոպական եւ ամերիկեան գաղութներուն մէջ :

Ընտանիքը, բուն բառով հայրն ու մայրը կրնան ե՛ւ փրկիչ դառնալ ե՛ւ ոճրագործ, սերունդի փրկութեան պայքարին մէջ :

Կրնան փրկե՛լ կամ կործանել, սկսելով իրենց զաւակներէն :

Երեսուն տարի անցած է արդէն եւ կը տեսնենք թէ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ մեր աչքերուն առջեւ :

Երբ դեռ ցիրուցան չէինք եղած, հայրիկը եւ մայրիկը իրենք դպրոց կ՚առաջնորդէին տղաքը: «Միսը քեզի, ոսկորը ինծի» :

Այսօր հազարաւոր հայրե՛ր ու մայրեր նոյն վարժութեամբ դէպի օտարացում կ՚առաջնորդեն իրենց զաւակները: Միսով եւ ոսկորով :

Եւ միշտ ալ պատրուակ մը կը գտնեն, այս անքաւելի, անդարմանելի մեղքը չքմեղացնելու համար :

Յաճախ շատ աւելի յանցաւոր են մայրերը: Անհոգութեամբ, ծուլութեամբ, չտեսութեամբ կամ տգիտութեամբ :

Գիտակցօրէն մեղանչողներն ալ պատկառելի բազմութիւն մը կը կազմեն :

Նորակազմ Տիկնանց ընկերակցութեան, ինչպէս մեր Կ. Խաչերուն եւ բոլոր համանման կազմակերպութեանց գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ քնացողները արթնցնել:

Թող անոնք հնչեցնեն ահազանգը՝ ընտանիքներու մէջ: Բոլոր կարելի միջոցներով :

Աշխարհի աստուածներն ու չաստուածները աւելի դիւրաւ կը լսեն կնոջ ձայնը:

Իսկ եթէ պատժել ուզեն, դարձեա՛լ կնոջ միջոցաւ կ՚արձակեն իրենց ամէնէն ահեղ շանթերը :

Ե՞րբ է պատահած որ կինը կէս ճամբան մնայ, նուիրական պարտականութիւն մը կատարելու համար: Մանաւանդ երբ մայր է: Եւ հա՛յ մայր :

Նորէն արիւնազանգ անապատներու, հայաջինջ սպանդանոցներու պատմութի՞ւնը յիշեցնէինք :

Ո՞ր ընտանիքին մէջ զգալի չէ օտարացման սառնաշունչ խորշակը :

Արդէն իսկ պաղ, կծու հով մը չի՞ փչեր հայրերուն, մայրե՛րուն եւ զաւակներուն միջեւ:

Ջուրի ձա՞յն կուգայ երբ մեր ֆրանսացի բարեկամներն անգամ կը յիշեցնեն, հանդիսաւորապէս .

— Մի մոռնաք ձեր լեզուն եւ մշակոյթը...

Պարզամտութիւն է կարծել թէ բան մը կը շահինք, ծածկելով, կեղծելով մեր ինքնութիւնը :

Ուրանալ, մոռացութեան տալ սեփական արժէքները, կը նշանակէ ինքնասպանութեան ճամբան բռնել : Շ.

ԺՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՊԻՏՕ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ՄԷԿ ՁԱՅՆՈՎ

●

Վարչապետութեան Դ. Թեկնածուն, Պ. Ժորժ Պիտօ պարտուեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ, օրինական մեծամասնութենէն մէկ ձայն պակաս ստացած ըլլալով (313, փոխանակ 314ի) :

Քուէարկութենէն անմիջապէս վերջը, երէկ առտու ժամը 2.30ին նախկին վարչապետը Ելիզէի պալատը գնաց, իր հրաժարականը յանձնելու համար: Հանրապետութեան Նախագահը նոր թեկնածու մը կը փնտռէ այսօր :

Աւելի քան քսան օր է որ կը տեւէ տագնապը, խոր մտահոգութիւն պատճառելով: Այս անգամ ալ, բացի ընկերվարականներէն, համայնավարներէն եւ կարգ մը խմբակներէ որոնք սկիզբէն իսկ յայտնած էին իրենց ընդդիմութիւնը, չափաւոր հոսանքները բաժան - բաժան եղած էին : Միայն թեկնածուին կուսակցութիւնը, Ժողովրդական Շարժում թեր քուէարկած էր ամբողջութեամբ :

Վիճաբանութիւնները սուր հանգամանք ստացան երբ Ժորժ Պիտօ լիազօրութիւններ կը պահանջէր, ելմտական եւ տնտեսական խնդիրներու համար: Նոր տուրքեր հաստատելու կամ Ազգ. ժողովը լուծելու հեռանկարն ալ ազդած էր մեծամասնութեան վրայ :

Վիճաբանութիւնները սկսան կէս օրէն վերջ եւ տեւեցին մինչեւ առտու: Բազմաթիւ երեսփոխաններ խօսք առին, քննադատելու համար ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը : Անկախ երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ «Ֆրանսա միջազգային դետնի վրայ անկար պապիկ մըն է որուն ծայրայեղ ծերութեան ունակութիւնները կը շոյեն, կառք մը կորզելու համար»: Ուրիշ մը քննադատեց միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը, ներկայ վիճակին մէջ: Համայնավար ներկայացուցիչը բուռն ճառ մը խօսեցաւ նոր թեկնածուին դէմ, կրկնելով իր կուսակցութեան նշանախօսքերը: Զափաւոր երեսփոխան մը պահանջեց վերաքննել սահմանադրութիւնը: Ուրիշ ընդդիմադիր մը դիտել տուաւ թէ կառավարութիւնը իրաւունք չունի վերի վայր շրջելու հարկային դրութիւնը հրամանագիր - օրէնքներ հրատարակելով: Եւ հարցուց Պ. Պիտոյի թէ կը հաւատա՞յ որ կարելի է 15 օրէն քննել բացառիկ օրէնքները :

Մթնոլորտը աւելի թանձրացած էր գիշերային նիստին մէջ: Պ. Պիտօ պատասխանելով զանազան հարցումներու ըսաւ .

— «Ես չեմ ժխտեր խորհրդարանին իրաւունքները: Բայց եթէ ելմտական վերակազմութեան համար անհրաժեշտ միջոցները չքուէարկուին եւ որեւէ մեծամասնութիւն չգոյանայ ի նպաստ ուրիշ ծրագրի մը, կառավարութիւնը պէտք է արտօնուի հրամանագիր - օրէնքներ հանելու : Ո՛վ ալ ըլլայ իմ տե՛ղս, միեւնոյն լեզուն պիտի գործածէ: Գալով Ազգ. ժողովին լուծման, ի՞նչ կ՚ըսէ սահմանադրութիւնը, — եթէ նախարարական տագնապ մը ծագի 1954 Նոյ. 20էն առաջ, դուռ կը բացուի լուծման համար :

«Այս առթիւ հարկ է նկատի առնել չորս սկզբունքներ.—

1. Միայն վարչապետը չէ որ լուծման որոշում կու տայ, այլ Հանրապետութեան Նախագահը՝ նախարարական խորհուրդին մէջ.— 2. Ոեւէ կառավարութիւն չի կրնար չօգտագործել սահմանադրական տրամադրութիւն մը՝ այս կամ այն պարագային. — 3. Լուծումը զէնք մըն է որ կրնայ գործածուիլ միայն այն պարագային երբ որեւէ տեւական մեծամասնութիւն չի գոյանար.— 4. Փոխանակ լուծուելու վիճակին մատնուելու, նախընտրելի է որ Ազգ. ժողովը բարեհաճի օրինապէս ապահովել ազգային վերակազմութիւնը :

«Գալով միջազգային դաշնագիրներու վաւերացման, Ազգ. ժողովը չի կրնար լուծուիլ, եթէ անոնք չվաւերացուին : Լուծում կրնայ տե՛ղի ունենալ եթէ որեւէ մեծամասնութիւն չգոյանայ երկրին ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար»:

Պ. Պիտօ Հնդկաչինի մասին ալ խօսելով, կրկնեց թէ Ֆրանսայի ուզածն է անկախութիւն եւ ապահովութիւն եւ հաւատարմութիւն՝ իր կրած զոհողութեանց համար :

Եզրակացութիւն. — «Քմահաճոյքով չէ որ լայն իրաւասութիւններ կը պահանջեմ: Փորձառութիւնը ցոյց կու տայ թէ անհրաժեշտ են այդ իրաւասութիւնները եւ թէ պիտի ստիպուիք տալ օր մը: Ժողովուրդին, ազգին եւ ազատութեան շահը կը պահանջէ որ խորհրդարանը եւ Ազգ. ժողովը գործակցին, պահելով իրենց իրաւասութիւնները »:

Այս յայտարարութենէն վերջ խօսք առաւ ընկերվարական խմբակցութեան ներկայացուցիչը, քննադատելով Պ. Պիտոյի ծրագիրը: Այս առթիւ դիտել տուաւ . — «Այս ժողովին սկիզբը կազմուած մեծամասնութեան կ՚իյնայ ստանձնել իր ուզած քաղաքականութեան պատասխանատուութիւնը: Եթէ չուզեր կամ չի կրնար, այն ատեն հարկ է դիմել երկրին (խորհրդա -

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԵԾ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

●

Երէկ հաղորդած էինք թէ Խ. Միութիւնը կարգ մը զիջումներ կատարած է Աւստրիոյ մէջ: Միեւնոյն ատեն որոշած է իր մարզպանին տալ դեսպանի տիտղոսը:

Հեռագիրներ շատ աւելի արմատական փոփոխութիւն մը կը հաղորդեն, այս անգամ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, որ կը գտնուի խորհրդային իշխանութեան տակ:

Այդ երկրին Քաղաք.Բիւրօն հրամանագիր մը հրատարակեց յունիս 10ին, վերիվայր շրջելով երկրին կարգուսարքը : Ահաւասիկ հիմնական կէտերը .—

1. Դադրեցնե՛լ հաւաքական հողագործութիւնը (կոլխոզ): Այն բոլոր հողագործները որոնք արեւմտեան Գերմանիա փախած են, կրնան վերյադառնալ եւ մշակել իրենց հողերը:

2. Պետական դրամատունը վարկ պիտի բանայ մանաւոր առեւտուրին եւ այն առեւտրականները որոնք փակուած են իրենց խանութներէն պիտի կրնան վերսկսիլ իրենց գործը :

3. Այն բոլոր փախստականները որոնք արեւելեան շրջանը կը վերադառնան պիտի վերստանան իրենց բռնագրաւեալ ստացուածքը եւ քաղաքացիական իրաւունքները :

4. Ընդհ. ներում պիտի տրուի այն բանտարկեալներուն որոնք դատապարտուած են մէկէն երեք տարի բանտարկութեան, վնասած ըլլալով պետական տնտեսութեան :

5. Պարենատոմս պիտի տրուի բոլոր քաղաքացիներուն : Պետութիւնը վերջերս ետ առած էր 250.000 բնակիչներու պարենատոմսերը :

Կը նշանակէ թէ Խ. Միութիւնը ընդհատած, եթէ ոչ բոլորովին լքած է Արեւելեան Գերմանիոյ 18 միլիոն բնակիչներուն բոլշեւիկացման փորձը :

Եկեղեցւոյ եւ պետութեան յարաբերութեանց մասին ալ զիջումներ եղած են, կրօնական հալածանքները դադրեցնելու համար: Երթեւեկը ազատ է Գերմանիոյ երկու շրջաններուն միջեւ :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՀԱՇՏՈՒԻ՞ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՏ

★

ՈՉ ԿԱՐՍ—ԱՐՏԱՀԱՆ, ՈՉ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՊԱՀԱՆՋ...

Երէկուան թերթերը եւ անթելը վստահելի — թէեւ ոչ պաշտօնական — աղբիւրէ քաղելով, կը հաղորդէին թէ Անգարայի խորհրդային դեսպանը, Ալեքսանդր Լաւրիչեւ, վերջերս Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարին յանձնած է ծանուցագիր մը, որով կը յայտարարէ թէ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՏ Կ'ԱՌՆԷ ԻՐ ԲՈԼՈՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ՝ ԿԱՐՍԻ, ԱՐՏԱՀԱՆԻ ԵՒ ԱՐԴՈՒԻՆԻ ՄԱՍԻՆ : (Այս պահանջը դրած էր 1945ին):

Միւս կողմէ, խորհրդային կառավարութիւնը նոյն ծանուցագրով կ՚ըսէ թէ կը հրաժարի նաեւ իր միւս պահանջէն — ռազմական խարիսխներ Նեղուցներու մէջ: Մոսկուա կը փափաքի որ բանակցութիւններ կատարուին Մոնթրէօյի պայմանագիրը վերաքննելու համար, վերաքննութիւն մը որ նախատեսուած է այդ պայմանագրով, բայց կարելի չեղաւ կատարել, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան պահանջներուն :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Մոսկուա իմացուցած է Անգարայի թէ Խ. Միութիւնը կ՚ուզէ այսուհետեւ լաւագոյն յարաբերութիւնները հաստատել Թուրքիոյ հետ :

Կը հաստատուի թէ համաձայնութիւն մը գոյացած է Խ. Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ, որպէսզի Թուրքիա կարենայ օգտուիլ Սարտարապատի ամբարտակէն (Արաքսի ջուրերէն): Խ. Միութիւնը բազդատաբար աննշան գումար մը պահանջած է այս արտօնութեան համար, — 400.000 տոլար: Անգարա անմիջապէս ընդունած է այս առաջարկը :

× Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը հրաժարելով իր հողային պահանջներէն կը փորձէ Թուրքիան բաժնել Ատլանտեանի զինակիցներէն եւ ջուրը ձգել Պալքանեան համաձայնութիւնը: Երէկ արտակարգ նիստի հրաւիրուած էր Թուրքիոյ նախարարական խորհուրդը: Անգարայի կառավարութիւնը սկսաւ խորհրդակցիլ արեւմտեան պետութեանց հետ, Խ. Միութեան ծանուցագիրը ստանալէ վերջ :

ՅԱՌԱՋ.— Աւելորդ է բացատրել այս վրդովիչ լուրին ծանրակշիռ հանգամանքը՝ հայկական տեսակէտով: Կը սպասենք պաշտօնական մանրամասնութեանց :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Վ. ՄԻՒՀԷՆՏԻՍԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ կիրակի օր Պոլսոյ մէջ յանկարծամահ եղած է երաժշտագէտ Վահրամ Միւհէնտիսեան :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է եռեքշաբթի, Ս. Երրորդութեան եկեղեցին: Քաջ երաժշտագէտ, հանգուցեալը երկար տարիներ եղած է ուսուցիչ եւ խմբավար ծովային վարժարանին մէջ: Ունի բազմաթիւ աշակերտներ, որոնք լաւագոյն երաժշտական ուժերը կազմած են Պոլսոյ մէջ: Վարիչն էր սեփական նուագախումբի մը: Ուսուցչութիւն ըրած է Գարակէօզեան եւ Պէզազեան վարժարաններուն մէջ: Խանդավառ արուեստագէտ մըն էր, ամբողջովին նուիրուած երաժշտութեան :

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիկանը՝ Տիկին Այտա Ն. Ալալէմճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Փռովանսալ» օրաթերթը նկարագրելով Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը, նախագահութեամբ քաղաքապետ Պ. Կասթոն Տէֆէռի, կը գրէ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «տենչերը եղբայրական արձագանգ մը կը գտնեն Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան մէջ»:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

●

Ժողովրդական ասացուածք մը կայ Վասպուրականի մէջ.

Այս աշխարհիս մէջ՝ վան ,
Հանդերձեալին մէջ՝ դրախտ :

Գեղեցիկ է դրախտն ու Վանը համեմատութեան դնելու այս ձեւը, թերեւս ալ ճշմարիտ եւ արդար: Ապրելու համար նախընտրել Վանը՝ ամբողջ աշխարհի վրայ ,այն չափով որ նախընտրելի է ապրիլ դրախտին մէջ՝ յետ մահու, ասացուածք մըն է որ կը վկայէ թէ Հայը ո՛րքան կապուած է իր հողին: Սխա՛լ պիտի ըլլար գեղարուեստական վայելքի մը վկայութի՛ւնը միայն փնտռել այս ասացուածքին մէջ: Հայրենասիրութեամբ թրթռուն եւ ազգ. աւանդութիւններով հպարտացող ժողովուրդ մը սխա՛լ է նըմանցնել աղուոր վերջալոյսներու կամ հրաշալի բնանկարներու եռեւէ վազող բազմութեան մը: Մեր բառերուն, մեր խօսքերուն, մեր երգերուն մէջ խոր-հուրդներ կան, որոնք կը հաստատեն թէ նկարչական եւ երաժշտական վայելքներու տակ՝ հայ ժողովուրդը գիտէ պարածածկել քաղաքական միտք մը :

Եւ սակայն գեղեցի՛կ է Վասպուրական աշխարհը :

Ափսո՛ս, ես չեմ տեսած Վանը, ոչ ալ կտոր մը հայկական հող : Մանկութեանս օրերէն սկսեալ՝ երազեր եմ Վանը: Շատ կը կարդամ «Արմենիա»ն, — բարձի գիրքերէս մէկն ալ այս անմահ մատեանը: Հեղինակը, Լինչ, յաճախ կը գինովնայ ի տես այն գեղեցկութեան, զոր Աստուած առատօրէն շնորհեր է աշխարհի այս մասին: Վանայ լիճը նկարչական պաստառ է, կարծես, ուր կը խաղան գոյնի հազուագիւտ երանգներ, մինչ եզերքներուն վրայ՝ բլուրները, իրենց մրգաստաններով, օդապտակ երկինքով եւ սքանչելի վերջալոյսներով, իսկապէս այն տպաւորութիւնը կը թողուն թէ դրախտային վայր մըն է Վասպուրական կոչուած երկրին այս կտորը: Պատմութիւնն ալ, ապահովաբար այդ իսկ պատճառով, ազնուականներու եւ ազատանիներու նուիրած է զայն՝ առաջին օրէն, (Վասպուրական կը նշանակէ երկիր ազնուականներու):

Դպրոցական գրասեղաններու վրայ՝ հետզհետէ կը զարգանար ազգային զգացումը իմ մէջս ու պատանեկան միամտութեամբ մը կը հաւատայի թէ ուշ կամ կանուխ թագաւորութիւն մը պիտի ունենայինք մենք ալ՝ Հայերս: Լսած էի զրոյց մը թէ Խրիմեան Հայրիկ երբեք թոյլ չէր տար համբուրել իր աջ ձեռքը, որովհետեւ երդում ըրեր էր աջ ձեռքը գործածել օծելու համար հայ թագաւոր մը: Խրիմեան մեռեր էր՝ երբ ծնունդ կ'առնէր իմ ազգային գիտակցութիւնս: Բայց եւ այնպէս կը հաւատայի թէ պիտի գա՛ր հայ թագաւորը, պիտի օծուէր հայ թագաւորը: Քանի որ Խրիմեան Հայրիկ երդում ըրեր էր, յոյսեր կային ուրեմն: Եւ ես, միշտ Լինչի նկարագրութիւններէն առաջնորդուած, կը խորհէի երթալ բնակիլ Վանայ ծովին եզերքը, Վան քաղաքին դիմաց՝ Ախլաթ, կամ Ոստան՝ Նարեկեան աշխարհին մէջ:

Պէտք է ըսել թէ մեր մտաւորականները, մինչեւ 1914 թուականը, վկայութիւն չէին տար, ոչ իբրեւ «երազ», ոչ ալ իբրեւ քաղաքական ծրագիր, թէ օր մը թագաւորութիւն կամ անկախութիւն պիտի ստեղծենք Վասպուրական աշխարհին մէջ: Արեւելեան հայկական վեց նահանգներուն համար, ուր Պատմութիւնը Հայաստան մը դրեր էր ժամանակին, լեզու եւ քաղաքակրթութիւն ստեղծեր՝ հիացում պատճառելու ատրիճան աշխարհի, մենք՝ մեր պատմական իրաւունքներուն ուժով՝ կը պահանջէինք միայն կեանքի ապահովութիւն, մտքի ազատութիւն, մեր մշակոյթով աճելու կարելիութիւն: Նման ցանկութիւն մը սահմանէն անդին դէպի արեւելք՝ ոչ բանաձեւեր ենք, ոչ ալ միտքէ անցուցեր: Աշտարակեցիին յուսախաբութենէն ետք՝ մեր պատմութիւնը իր աչքերը կը սեւեռէր այլեւս դէպի արեւմուտք, ինքնավարութեան կամ ազգային համեստ պայմաններու ստեղծումին մասին ամէն յոյս փոխադրելով Թուրքիոյ կողմէ բռնագրաւուած մեր հողերուն վրայ :

Պատմութեան խաղի՛ն նայեցէք :

1914ի պատերազմով՝ հայ ժողովուրդը անկախութեան կամ ինքնօրինութեան նախաճաշակը առաւ Թուրքիոյ բռնագրաւած հողերուն վրայ, անկախութեան առաջին կազմակերպութիւնը կատարելով Վանի մէջ , երկրորդ եւ իսկական կազմակերպութիւնը կատարելով յետոյ Երեւանի մէջ: Նախ Վան, յետոյ Երեւան, — աշխարհագրական այս անուններուն յանդուգումին ու պատմական դասաւորումին նայեցէք :

Այն հողերուն վրայ, թէեւ մերը, ուր չէինք սպասեր ազգային – պետական կեանքի կարելիութիւններու, հայրենիք մը կազմուեցաւ՝ ինչպէս անկարելի երազ մը: Բայց այն հողերուն վրայ, նոյնպէս մերը, ուր այնքան արիւն – արցունք թափեցինք՝ մեր պատմական առաքելութիւնը կատարելու համեստ իղձով մը, օտարն է որ կը նստի՝ տակաւին բռնագրաւուած :

Եւ սակայն այն ժողովուրդը ,որ ահա կը տօնէ այն օրը՝ երբ կրցաւ հասնիլ իր անկարելի մուրատին, կը հաւատամ որ օր մը դարձեալ կը հասնի իր մուրատին : Վանի հերոսամարտին տարեդարձը տօնել ուրիշ իմաստ չունի՝ բայց եթէ վերանորոգել ուխտը, զօրացնել մեր այդ հաւատքը :

Այնտեղ, ժամանակներու թշնամութիւնըն ու զօրութիւնը հեգնող ժայռեր կան, որոնց վրայ հին արձանագրութիւնները , ըստ մասնագէտներուն, կը վերջանան նոյն անէծքով,— անէ՛ծք անոնց որ կը քանդեն կամ կ'աւրեն այդ արձանագրութիւնները: Այսօր , թշնամին, նստելով այդ հողին վրայ, կ'աշխատի նոր պատմութիւն ստեղծել, նոր աւանդութիւններ ու նոր վկայութիւններ հաստատել՝ մոռացութեան տալու կամ սրբելու համար այդ հողերուն հին պատմութիւնը: Ուրարտուի աստուածները պիտի կատարե՞ն իրենց անէծքը, մեր նախահայրերուն ոգին հանգիստ պիտի չձգէ՞ ասպատակները : Կը հաւատա՛նք որ բռնագրաւողը չի կրնար ազատիլ պատմութեան անէծքէն , քանի կ'ապրի այդ հողերուն տէրը եւ կ'աղաղակէ , իր իրաւունքը կը պահանջէ , պատմութեան աստուածներուն վրէժխնդրութիւնը կը հայցէ :

Այդ հողերուն տէրը՝ ստեղծագործ ժողովուրդ մըն է, որ մշակոյթ եւ քաղաքակրթութիւն է կերտեր:

Նոյն այդ ժողովուրդն էր, դարձեալ , որ զինարաններ չունէր բայց զէնք չինեց եւ զինարան ունեցող կառավարութիւն մը դուրս վանեց իր սահմաններէն : Զինուորական դպրոցներ չունէր՝ բայց զինուորական ժողովուրդի մը հիմնած զօրանոցները, պայթեցուց ստորերկրեայ ճամբաներ բանալով: Թնդանօթ չունէր՝ բայց թշնամիին թնդանօթները գրաւեց : Դիւցազներգութի՛ւն է Վասպուրականի հերոսամարտը, — Տորք Անգեղն է որ ժայռեր գլորելով՝ պարտութեան կը մատնէ թշնամին, Սասունցի Դաւիթն է որ կաղնի մը փրցնելով արմատէն՝ կը հալածէ թալանիչ ազգ մը :

Սխա՛լ է, նման հերոսական դէպքերու եռեւ, կարծես պղտիկցնելու կամ նսեմացնելու համար մեր դիւցազնատիպ հերոսները, գրչական մարզանքներ կատարել՝ քննադատել, վերադնահատութիւն փորձել, մեղադրանքներ հիւսել : Սխա՛լ է խօսիլ իբրեւ փիլիսոփոս՝ երբ հարկէ խօսիլ իբրեւ հերոս: Սխա՛լ է հերոսներուն դափնին տերեւաթափ ընել, օրինակ՝ Վասպուրականի յաղթերգութենէն բաժին հանել ռուսական բանակին, — Ֆրանսացիները «տխմար» կը կոչէին անոնք՝ որ Մառնի յաղթանակէն բաժին կը հանէին գերմանեւռուսական ճակատի գործողութիւններուն :Մի՛թէ՞ Վանի ժողովուրդը ապացոյցը չտուաւ զինուորական իր փայլուն ընդունակութեանց եւ քաջագործութեանց, ամբողջ մէկ ամիս: Վախճա՞նն է ձեր չափանիշը, — բայց ո՞վ կրնայ սահմանել «վերջ» բառը, Աստուած կ'արգիլէ մարդոց՝ սահմանել այս բառը, ատիկա կը պատկանի միայն իրեն:

Հետեւաբար սխա՛լ է «յիմար – իմաստուն» խաղալ մետասաներորդ կամ վերջին ժամու քաղաքագէտի ճամարտակութիւններով :

Սխա՛լ է, նոյնպէս , «ես ու դուն» խաղալ: Սխա՛լ է չամիչ ուտել եւ կոթը տալ եղբօրը՝ մօտիկ անցեալը վերլուծելու ժամանակ: Վասնզի, մի՛ մոռնաք որ, երբ կը կատարուէին դիւցազնական այդ դէպքերը, միացած էին մեր հայրերը, — մահը հասարակաց էր, հացը հասարակաց էր , մեղքը հասարակաց էր, փառքը հասարակաց էր: Երբ զէն ի ձեռին կը կռուէր հայ ժողովուրդը, անիկա չխորհեցաւ փառքը տալ այս կուսակցութեան, մեղքը տալ միւս կուսակցութեան : Երբ Ապրիլ 7ին , Շուշանց գիւղէն իջնող կիները ազատելու համար, Ուրբաթ առուին տակը՝ թուրք զինուորներուն վրայ կը յարձակէին երկու ռամկավար կտրիճները , Եղիա Նախշունեան եւ Յակոբ Տիւրդեան, անոնք չխորհեցան երբեք դափնի մը կորզել իրենց կուսակցութեան համար: Երբ Փեսանդաշտի վրայ, Դաշնակցական Լեւոն Շաղոյեան ջարդուփշուր կ'ընէր թրքական գրոհները, ամբողջ մէկ ամիս, անշուշտ չէր մտածեր դափնիներ աւելցնել իր կուսակցութեան դափնիներուն վրայ, այլ միայն պահպանել իր ժողովուրդին կեանքը: Երբ, «հրձիգ» Տիգրան կը խորտակէր Արարուց հրապարակին ոստիկանատունը, երբ ստորերկրեայ խրամներ փորող «քանքաննները»՝ համեստ Հայեր , վերջապէս Հնչակեան Գործոթցի Նշանը, ռամկավար Արմենակ Առէղցեանը կամ Ռուբէն Հիւսեանը, Դաշնակցական Արամ Շալճեանը կամ Վաղարշակ Տիրվանեանը հիացում կը պատճառէին իրենց քաջագործութիւններով, կուսակցական մրցում չէր որ կը կատարէին անոնք: Վերջապէս երբ կը կռուէր Վանի ժողովուրդը, կը մարտնչէր Շ. Գարահիսարի ժողովուրդը , կը պատերազմէր Ուրֆայի ժողովուրդը , կը պայքարէր Մուսատաղի ժողովուրդը , տեղական հայրենասիրութեան մրցում չէր որ կը կատարէր — կը կռուէր մէ՛կ ժողովուրդ : Ատիկա հայութիւնն էր :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԼԱՍՏԸ՝ ԴՊՐՈՑԸ

●

2.— ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Շրջենք մետալին միւս կողմը: Անցնինք մեր գաղութին, մեր Ֆրանսահայ հասարակութեան: Ողբալի է կացութիւնը հոս ալ եւ օրէ օր դեռ աւելի մտահոգիչ հանգամանքներ առնելու մօտ: Հոս ալ, ինչպէս ամերիկեան հողին վրայ, հայ մանուկը, հայ օրիորդը, հայ տիկինը, առած են տեղական գոյն, տեղական ձեւ իրենց լեզուին, իրենց արտայայտութեան մէջ, եւ որ աւելի աւաղելի է, նաեւ նոյն ձեւը մտածութեան եւ զգացումի մէջ : Անհատականութիւնը եւ ազգայնականութիւնը կը կրէ այսպէս ուժգնագոյն հարուածը: Հայէն նոյնիսկ անունը չէ մնացած հարազատ ձեւով ոմանց քով, բարեբախտաբար քիչերու մօտ, ուրիշներուն անունը հայկական է ,բայց հոգին, մտայնութիւնը տեղականին մէջ թրծուած ու այլակերպուած :

Մեր գաղութը լոյսի այս Ոստանին մէջ, որպէսզի ապրի , պէտք ունի հզօր ջահակիրներու: Հիներու տեղ նորեր պէտք են երեւան գալ, հիներու հոգիով, եւ կազմակերպչական կարողութեամբ օժտուած, կամքի տէր մարդիկ, որովհետեւ ժամանակները, պարագաները դարձած են պահանջկոտ , բծախնդիր, դժուարին : Անտարակոյս երեսուն տարի առաջ գաղութին մէջ թերեւս աւելի ազգային կեանք կար, թէեւ նուազ կազմակերպուած , բայց աւելի տաք, աւելի գիտակից ու պայքարող հոսանքին բռնութեան դէմ : Այսօր միջավայրին հրապոյրը , թովքն , չքեղութիւնը, թափանցած են մինչեւ ոսկորները Հայուն, հայ կնոջ եւ հայ մանուկին: Կը զգանք թէ ծանրացած է օտարին ճնշիչ թաթը մեր հոգիին ու սրտին վրայ: Տակաւին կան արուարձաններու մէջ կամ Փարիզի կեդրոնը՝ հին զանգուածէն փշուրներ ,հայ գաւառական կեանքի պատկերը մարմնացնող մամիկներ, մեծ հայրիկներ, որոնց օրերը ժամանակի կշիռէն հաշուած են այլեւս : Անոնք կը պահանջէին հայ լեզուն, հայկ. աւանդութիւնները, Հայ. Եկեղեցին եւ հայկական հէքեաթներու կապուրիչ շունչը կ'անցնէին իրենց թոռներուն հոգիէն ներս ու կը ջերմացնէին երեւակայութիւնները: Սակայն մօտ է վախճանը: Եւ այնուհետեւ մեր գաղութն ալ Ամերիկայի գաղութին պէս պիտի հնչեցնէ տագնապի ահազանգը :

Նախ քան սակայն այդ ահազանգի վայրկեանը հնչելը, գաղութը պէտք է թափէ գերագոյն ճիգ մը փրկելու ինքզինքը :

Որո՞նք են այն ազգաշէն միջոցները , որոնց կառչելու ենք :

Փարիզահայութիւնը ունի .

1.— Ազգային մամուլ քանի մը թերթերու հրատարակութեամբ, «Յառաջ», «Այսօր», «Հայ–Բոյժ», «Անդաստան», «Արաքս», «Կէս Կատակ» որոնք անբաւարար կը թուին առաջնորդելու մտքերը, տալու ուղղութիւն ազգային կեանքին :

2.— Եկեղեցական կեանք, լուսաւորչական ու կաթողիկէ ուրոյն կազմակերպութիւններով:

3.— Վարժարաններ մանչերու եւ աղջիկներու. Սեւրի Մուրատեանը եւ Ռէնսիի Դպրոցասէրը:

4.— Հայրենակցական բազմաթիւ միութիւններ:

5.— Տիկնանց Միութիւններ Կարմիր Խաչի, Որբախնամի, Կապոյտ Խաչի, Աղքատախնամի եւն.:

6.— Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, մասնաճիւղ Փարիզի, որուն գոյութեան պատճառն է թեւ ու թիկունք կանգնիլ բոլոր ազգօգուտ շարժումներու եւ ծառայութիւններու Հայը Հայ պահելու համար:

Որո՞նք են մեր պէտքերն ու պահանջները: Բազմաթիւ են անոնք, եւ այնքան զանազան՝ որոնց դարմանումին չեն հասնիր վերոյիշեալ միջոցները, կամ ցարդ չեն կրցած գոհացնել լիովին:

1.— Անաղարտ պահպանում հայ ընտանիքին իր տոհմային գոյնին եւ սովորութիւններուն մէջ:

2.— Հայ մանուկներու, պատանիներու եւ երիտասարդներու ազգային լեզուի պարտադրիչ ուսումը:

3.— Եկեղեցական կեանքի աւելի ուժեղ կազմակերպութեան մը պահանջը, չհեռանալու ազգային ծէսէն:

4.— Հրատարակչական մարմին, որ հոգայ ժողովրդական գրքերու տպագրութիւնը եւ ծաւալը գաղութին մէջ, գրքերու՝ որոնց նիւթը ըլլայ ազգային պատմութենէն, գրականութենէն, աշխարհագրութենէն առնուած: Հրատարակութիւն՝ արդի հայ գրական դէմքերու անտիպ գործերուն եւ սպառածներուն: Հրատարակութիւններ մանկական գրքերու, հէքեաթներու, պատմուածքներու: Այս վերջին ուղղութեամբ շատ գեղեցիկ եւ օգտակար ձեռնարկ մըն է Արաքսը, մանկական պատկերազարդ պարբերաթերթը Ն. Յովհաննէսեանի:

5. — Ազգային վարժարաններու շուրջ առանձնայատուկ հետաքրքրութիւն մը : Հայ տղաքները չղրկել օտար վարժարաններ :

6.— Խուսափիլ խառն ամուսնութիւններէ կամ կարելին չափ նուազեցնել անոնց թիւը :

7.— Այս բոլորին վրայ հսկող , քաջալերող , առաջնորդող Ազգ. կեդրոնական մարմին մը :

Ինչո՞ւ այս բոլորը: Որպէսզի հնարաւոր ըլլայ դիմադրել ուծացումի, օտարացումի վտանգներուն մեր ազգային ու կրօնական կեանքին մէջ :

Վերեւ յիշատակուած բոլոր պահանջներուն մէջ, ամէնէն կենսականը դպրոցն է: Մարդասիրական բոլոր միւս միութիւնները Աղքատախնամի , Կարմիր Խաչերու ձեռնարկները, ծերանոցի հիմնարկները գեղեցիկ բաներ ՚ն անտարակոյս , որոնք սակայն կը փրկեն թշուառները, հիւանդները, ծերերը: Իսկ գաղութի ապագան կը մնայ անոնցմով միշտ անկազմակերպ վիճակի մէջ: Դպրոցը միայն, ուր մանուկները կը սորվին իրենց անցեալը, կը փարին մայրենի լեզուին, եւ մատղաշ հասակէն կը ձեւանան որպէս ճշմարիտ Հայեր, պէտք է համարուի անհրաժեշտ պահպանակը մեր ազգային գոյութեան :

Հ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԵՒ ԽՄԲԱՎԱՐ Օհան Տուրեան Պէյրութ գացած է, ուր պիտի տայ նաեւ նուագահանդէսներ :

ԵՐԳԻՉՈՒՀԻ Տիկին Զեփիւռ Շանթ որ Միացեալ Նահանգները մեկնած էր երգահանդէսներ տալու, Մայիս 17ին մեծ յաջողութեամբ տուած է իր երգահանդէսը : «Հայրենիք» կը գրէ թէ «Կիրակի օրուան երգահանդէսը հայ երգի յաղթանակն էր»:

ՄԱՅԻՍ 28ի առթիւ փակուած են Ամմանի հայկ. վարժարանները :

Շ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԱՆԹԱՌԱՄ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Իր մահուան կիսամեակի առթիւ)

●

ՄԻՒՆԽԷՆ .— Կան անողոք մահեր, որոնց հետ հաշտուիլ չէ կարող ամէնէն պաղարիւն մի՛տքն անգամ ։ Այդպիսին էր եւ մեր սիրելի ընկեր Շաւարշ Յարութիւնեանի անակնկալ, դառնակսկիծ վախճանը (Մէչէդ, 13 Դեկտ. 1952) ։ Երիտասարդ հասակում, հազիւ ոտք դրած կեանքի սեմից ներս ։ Խոստմնալից ուժ՝ մեր ազգային եւ հանրային ասպարէզի համար ։

Գրեթէ մանուկ՝ ծնողները Բեռլին բերին նրան, իրենց ուսումնատենչ որդուն ։ Եւ նա այնտեղ յաճախեց ու յաջողապէս աւարտեց նախ գերմանական միջնակարգ վարժարանի լրիւ դասընթացքը, իսկ այնուհետեւ նոյնտեղի արհեստագիտական համալսարանի քիմիաբանութեան մասնաճիւղը ։ Մի որոշ ժամանակ հետեւեց նաեւ հայերէնի ուսման՝ Աբեղեան լեզուներու ճեմարանում ։

Հին, գաղափարապաշտ հայ ուսանողի մի տիպարն էր յիշեցնում մեր վաղաթառամ Շաւարշը ։ Իր ուսման զուգընթաց եւ ոչ նուազ չափով՝ հանրային գործը եւ ազգային խնդիրներն էին իրեն ոգի ներշնչողը եւ իր հոգին ու սիրտը յար զբաղեցնողը ։ ։ Ու գիտակցեց շուտով անհրաժեշտութիւնն ազգային եւ կուսակցական – քաղաքական դաստիարակութեան ։ Մտաւ շարքերը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որին եւ փարեցաւ ամբողջ հոգով ։

Եղաւ միշտական ու գործօն մի անդամը Բեռլինի հայ ուսանողական եւ երիտասարդական միութեանց ։ Եռանդուն մասնակցութիւն բերաւ կուսակցական եւ գաղթային ձեռնարկներին ։ Սիրեց հանրային գործը եւ ինքն էլ սիրելի ու գնահատանք արժանի եղաւ բոլորի կողմից անխտիր ։ Ազնիւ ու ջինջ սիրտ, անբիծ նկարագիր ։

Իր անհատական եւ հանրային նուիրումը նա հանդէս բերաւ մանաւանդ պատերազմի տարիներին ։ Ըստ ամենայնի ծանր պայմաններում ։ Իր ուժերն անվերապահօրէն տրամադրեց հայ փախստականների եւ գերիների ու կարօտեալների օգնութեան կազմակերպման աշխատանքներին ։ Եղաւ ամէն տեղ, ուր հանր. պարտականութիւնն էր կանչում իրեն. վտանգների հետ կապուած յաճախ ։ Եւ չխուսափեց դրանցից՝ նոյն այդ պարտականութեան գիտակցութիւնը միշտ անբաժան ունենալով իրենից ։

Զընկրկեցաւ երբեք, հակառակ որ պատերազմի հետեւանքով տարիներ շարունակ կտրուած մնաց իր ծնողներից եւ նրանց նիւթական աջակցութիւնը վայելելու հնարաւորութիւնից ։ Ու բարեբախտութիւն էր դէթ միւս կողմից, որ Բեռլինում նրանց ամէն կերպ փոխարինեցին մեր սիրելի ընկեր Դաւիթխանեան եւ իր ընտանիքը ։

Պատերազմի վերջաւորութեան՝ բարձրագոյն ուսումն աւարտած եւ մասնագիտական ու հանրային գործունէութեան համար անհրաժեշտ նախապատրաստութեամբ օժտուած՝ մեր ողբացեալ ընկերը Պարսկաստան վերադարձաւ, ծնողների մօտ ։ Ինքն եւս արդէն ծնող դարձած ։ Բնակութիւն հաստատեց նրանց մօտ, Մէշէդ քաղաքում. եղաւ նաեւ Արաղան ։ Լծուեց գործի՝ կորովով լի ։ Բայց մի օր էլ դժբախտութիւնն ունեցանք գոյժն առնելու իր անագորոյն մահուան ։

Իր անբիծ ու քաղցր յիշատակն անմոռաց պիտի մնայ բոլոր նրանց սրտում, որ ճանաչել են նրան ։

Հանգիստ թարմ շիրմիդ, սիրելի Շաւարշ ։

Մխիթարանք եւ սփոփանք քո այրիացեալ, մեր սիրելի Հեղինէին եւ որբացեալ զաւակներիդ ։

Մխիթարանք եւ սփոփանք ձեր երկուքիդ սգաւոր ծնողներին՝ տէր եւ տիկին Յարութիւնեաններին եւ մեր թանկագին Դաւիթ եւ Քրիստինէ Դաւիթխանեաններին ու բոլոր պարագաներին ։

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ԱՐԱՄ .— Հայրիկ, դարձեալ խենթի պատմութիւն մը կը պատմե՞ս ինծի ։

ՀԱՅՐԸ .— Լաւ. այս անգամ քիչ մը պատմեմ թէ ինչպէս առաջին անգամ մամայիդ հետ ծանօթացայ, ...

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈԳԵԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

●

Մայիս 28ի տարեդարձը փառահեղ կերպով տօնուած է Գահիրէի մէջ ։ Օրուան նախագահը, ընկեր Գ. Լազեան, իր բացման ճառին մէջ ըսած է թէ՝ կը տօնենք ոչ միայն պատմական թուական մը, այլեւ յայտարարելու թէ վերջ գտած չէ հայութեան ազատագրական պայքարը ։ Ապա խօսած է Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի փոխ – տնօրէն՝ բանաստեղծ եւ վիպասան Մ. Իշխան, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով ։

Մ. Իշխան շարք մը դասախօսութիւններ տուած է Գահիրէի մէջ, պանծացնելով մշակոյթը իբրեւ միակ ազդակը ազգապահպանման, «Մեր զօրավարը Սուրբ Մեսրոպն է, հետեւինք անոր» ։ Երկրորդ դասախօսութեան մը մէջ հանգամանօրէն խօսած է Հրաչեայ Աճառեանի մասին, կանգ առնելով անոր կոթողական գործերուն վրայ, մասնաւորաբար բացատրելով «Արմատական բառարան»ի, «Համեմատական Քերականութիւն»ի, «Հայ լեզուի պատմութիւն»ի գործերուն արժէքը, «Միայն բարձր մշակոյթի տէր ազգերը կրնան տալ Հ. Աճառեանի պէս գիտնականներ ։

Այս երեկոյթին մէջ իր մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Արսէն Երկաթ որ կարդացած է գիտնականին ձօնուած քերթուած մը ։ Համազգային Ընկերութեան վարչութիւնը «Յուսաբեր»ի Դալար Տանիքին վրայ ճաշասեղան մը տրուած է ի պատիւ Մ. Իշխանի ։

Խօսած են ընկեր Գ. Գալըպաճեան, Պ. Ա. Օրագ, ընկեր Գ. Նիգիզեան որ թըւեց՝ եւս վերջին տարիներու մեր մտաւորական արժէքաւոր ներկայացուցիչներու կորուստը, խօսքը ուղղելով ընկեր Իշխանի ըսած է .— «Դուն եկար եւ ապացոյցը տուիր մեզի, թէ մեզմէ անդարձ մեկնողները փոխարինող արժէքներ ալ կուգան հետզհետէ» ։ Ընկեր Բ. Վարժապետեան խօսած է դաստիարակ Մ. Իշխանի, ընկեր Բ. Թաշեան՝ հայ մշակոյթի կատարած եւ կատարելիք դերի մասին ։ Բանաստեղծ Արսէն Երկաթ, ընկերներ Լ. Տէր Աստուրեան եւ Լեւոն Ցովհաննէսեան նոյնպէս շեշտած են հայկ. մշակոյթին դերը իբրեւ ազդակ ազգապահպանման ։ Ամէնէն ետք խօսած է Մ. Իշխան որ ըսած է թէ մեր ժողովուրդին ծառայելը ոչ միայն պարտականութիւն մըն է, այլեւ ամենամեծ հաճոյքը ։ «Մեր ժողովուրդը եկած է դարերու խորքէն եւ շնորհիւ իր բարձր մշակոյթին եւ անոր հանդէպ ունեցած նուիրումին, յառաջադէմ ազգերու կողքին պիտի ընթանայ դէպ ի փայլուն ապագայ մը» ։

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ հայ կաթողիկէ պատրիարքարանը ընդունած է այցելութիւնը Ֆըրանսայի դեսպան Պ. Ժօրժ Պալայի եւ իր հետեւորդներուն ։ Անոնք ընդունուած են Կարդինալ Աղաճանեանի կողմէ, որ այս առթիւ խօսած է Ֆրանսացիներու եւ Հայերու դարաւոր բարեկամութեան մասին ։ Իսկ Պ. Ժօրժ Պալա շնորհակալութիւն յայտնելով ըսած է թէ՝ իրապէս եղած է Հայերու ձիրքերուն, աշխատասիրութեան, տաղանդին, դրականութեան, գեղարուեստին եւ մշակոյթին ։ « Մենք կը գնահատենք նաեւ ներկայութիւնը Ֆրանսայի մէջ ձեր ազգակիցներուն, իրենց կարգապահութեան համար», եւ աւելցուցած է թէ՝ հայ կաթողիկէ համայնքը մեծ առանձնաշնորհը ունի կառավարուելու եկեղեցական պետէ մը՝ որուն մեծ ձիրքերը ծանօթ են ամբողջ աշխարհի, եւ որ վերջերս աւելի փայլ տուաւ Աւստրալիոյ Ս. Հաղորդութեան համաժողովին ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ եկեղեցիին պատկանող ամբողջ աշխարհի եպիսկոպոսները, վիճակի առաջնորդները եւ պատասխանատու կղերականները Լեռնալիբանանի Զմմառի վանքին մէջ «բանակցական ժողով» գումարած են Մայիս 25ին՝ նախագահութեամբ Կարդինալ Աղաճանեանի ։

ՀՈՄՍԻ (Սուրիա) դպրոցը եւ եկեղեցին ցարդ կը գտնուէին վարձու շէնքի մը մէջ ։ Տանտէրը որոշած ըլլալով ծախել կալուածը՝ Հոմսի փոքրաթիւ գաղութը կարելին ի գործ կը դնէ տէր դառնալու համար շէնքին ։ Այս առթիւ Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս կոչ մը ուղղած է ազգասէր եւ եկեղեցասէր Հայերու որպէսզի եղբայրական օժանդակութիւն հասցնեն, շէնքը գնելու եւ ազգային սեփականութիւն դարձնելու համար ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

●

ՎԱԼԱՆՍ .— Շաբաթ օր, հակառակ յորդառատ անձրեւին, հայրենակիցներու կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր քաղաքապետարանի սրահը, յարգանքի տուրքը տալու յայտնի եւ անյայտ բոլոր այն մարտիկներուն, որոնք զոհուեցան ազգի ու հայրենիքի ազատութեան համար, Արարատեան դաշտին վրայ, ստեղծելով պետական կորիզ մը, Հայաստան ։ Բեմին ճակատը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական դրօշներով, մէջտեղը կախուած էր Ա. Ահարոնեանի մեծադիր պատկերը, որ կարծես ձայն կուտար .—

« Մասի՛ս ջա՛ն, Մասի՛ս ...» ։

Առաջին շարքը նստած էին առաքելական եւ կաթողիկէ կրօնաւորները, ինչպէս եւ ազգ. միութեան նախագահ Պ. Անտոնեան իր տիկնոջ հետ ։ Հանդէսը կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ։ Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Յառաջ նահատակ»ով ։ Օրուան նախագահը՝ ընկեր Դաւիթեան համառօտակի նկարագրեց Մայիս 28ի նշանակութիւնը եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել հերոսներու յիշատակը ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Նոր Սերնդականներ ։ Ազատ Խաչիկեան ջութակի վրայ նուագեց «Կռունկ»ը, «Բարձր սարեր»ը, Օր. Մաքի Խաչերեան երգեց « Պարզիր Աղբիւր»ը, Օր. Ժանին Խաչիկեան արտասանեց Ս. Յակոբեանի «Կարօտը» ։ Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց Օր. Էլիզ Դաւիթեան, սահուն եւ յուզիչ ։

Վալանսի համար նորութիւն մըն էր երբեակ Նոր Սերնդականներու խմբանուագը ։ Անոնք շատ շնորհալի կերպով նուագեցին Ռ. Պատկանեանի «Մայր Արաքսի ափերով»ը, «Դլէ եաման»ը, «Ծիրանի ծառ»ը եւ Արամ Խաչատրեանի «Սուրին պար»ը, ինչպէս նաեւ քանի մը եւրոպական դասական կտորներ ։

Ինչպէս առաջին, նոյնպէս երկրորդ մասին մէջ Պ. Զարեհ Գասեան իր մշակուած ձայնով երգեց Կոմիտասեան եւ ժողովրդական երգեր ։ Օր. Ալիս Գալուստեան արտասանեց Յ. Թումանեանի « Հայոց լեռներում» ։ Նոր Սերունդի կողմէ խօսք առնելով ընկեր Րաֆֆին ըսաւ. — «Մեր նպատակն է հայ երիտասարդը նախ՝ Հայ պահել, տալով անոր հարազատ կրթութիւն, հեռացնելով խորթ միջավայրէ որ դէպի կորուստ եւ ապազգայնացում կը տանի ...» ։ Գեղարուեստական մասի երկրորդ բաժնին մէջ ընկեր Առաքելեան արտասանեց Թումանեանի « Հայրենիքիս հետ» եւ երգասնակի ձայնակցութեամբ պարեց կովկասեան պար մը «Լէնքուրի» ։ Ռոմանէն Մանուէլ Թաւճեան արտասանեց Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը ։ Բոլոր մասնակցողները արժանացան ջերմ ծափերու ։ Գեղարուեստական բաժինը իսկապէս ճոխ էր ։ Օրուան բանախօսը, ընկեր Միսաք Միրզէ իրեն յատուկ գրաւիչ ոճով նկարագրեց այն տաժանելի պայմանները ուր կը գտնուէր հայ ժողովուրդը 1918 Մայիսին ։

— « ... Ահազանգի այդ ժամուն, կենաց ու մահուան այդ վայրկեանին, բոլորն ալ լքած էին մեզ, նոյնիսկ Աստուած ։ Միայն մեր գերագոյն ճիգերով եւ թափուած արիւնով էր, որ կրցանք փրկել Արեւելեան Հայաստանի մէկ մասը բարբարոս Թուրքի ոչնչացումէն եւ ստեղծել ազատ եւ անկախ Հայաստան ։ Վեց հարիւր տարիներու բռնակալութեան մը մղձաւանջը փարատեցաւ Մայիս 28ով, իբրեւ իրականացած երազը բոլոր անոնց որոնք իրենց մաքի ու բազուկի ստեղծագործութիւններով լուսաւորեցին մեր դարաւոր պատմութեան այնքան մռայլ ու սեւ էջերը ... Հաւատք ու կամք, եւ անպայման կը հասնինք մեր երազած հայրենիքին» ։

Կէս գիշերը անցած ըլլալով Պ. Քէփէնէկեանի պաւէշտը յետաձգուեցաւ ուրիշ առիթի մը ։

ԱՇՈՏ

« ՅԱՌԱՋ » ԻԹԵՐԹՈՆԸ (101)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Տաժանելի էր մեր տեսակցութիւնը բանտարկեալներուն հետ. հակառակ որ դիզուած էին դրանը ետեւ, մէկիկ մէկիկ կը տեսնէինք զիրենք, երբեմն միայն կը լսէինք զիրենք ։

Թուրք բանտարկեալներ չահագրգռուած մեր երեւումէն, կը հրէին կը հրմշտկէին ու կ'ուզէին առաջ անցնիլ. մեր խօսակցութիւնը կ'ընդհատէր յանկարծակի պայթող կռիւներով եւ միջոց մը անլուր հայհոյութիւններ միայն լսելի կ'ըլլային ։

Վերջ դնելու համար այդ կացութեան, առաջարկեցինք մեզի ընկերացող ոստիկաններուն որ թոյլ տան եւ մենք մտնանք բանտ, ինչպէս կ'ընէինք Ատանայի մէջ ։ Այդ ձեւը անյարմար գտնուեցաւ նկատողութեան առնելով թուրք բանտարկեալներու գրգռուած վիճակը եւ մեր ըստիպումներէն յոգնած, վերջապէս համաձայնեցան մաս առ մաս դուրս հանել հայ բանտարկեալները, մեզմէ խօսք առնելէն ետքը թէ չափազանց պիտի չերկարաձգենք իրենց վստահութիւնը ։

Քիչ մը անդին, բանտին դիմաց աթոռներու վրայ նստեցանք ։ Մեր բանտարկեալները վեց առ վեց եկան մեզի ։ Հայկազուած ըլլալով Թուրքերէն խօսիլ, չէինք յաջողեր մեր ամբողջ զգացումները արտայայտելու. բայց կը տեսնէինք անոնց դժբախտ դէմքերուն վրայ գոհունակութեան ժպիտը ու սփիւռ մեզ լալու չափ կը յուզէր ։

Մեր բոլոր տեսակցութիւնը կը կայանար մէկ քանի սովորական խօսքերու փոխանակութեան մէջ ։ Ցեռոյ իրենց բաժին ինկած նպաստը կուտայինք. գրեթէ միշտ կը մերժէին. ցոյց կուտային կամ կը նըշանակէին անունը անոնց որոնք իրապէս պէտք ունէին նպաստի ու կարծես թեւեր առած, ուրախութիւնով դէմքերնին պայծառ կը նայէին մեզի անսահման խանդաղատանքով ։ Ցուցմունքէն մեր կուրծքերը կ'ուռէին, բառերը թոթովելով կ'արտասանէինք ու սեղմելով իրենց արի մարդու ձեռքերը՝ հրաժեշտ կ'առնէինք. պահ մը ետքը ուրիշներ կուգային ։

Ինչպէս Ատանայի մէջ՝ հոս ալ բանտարկեալներու միակ մտահոգութիւնը իրենց ընտանիքի անդամներուն վիճակն էր. մեզի կը յանձնարարէին ըսել իրենց կիներուն, մայրերուն եւ քոյրերուն որ մտահոգ չըլլան, թէ իրենք շատ լաւ են բանտին մէջ, բան մը պակաս չէ, ու միայն կարօտով կը տանջուին, բայց համոզուած են նաեւ որ շուտով պիտի արձակուին ։ Ու այս մխիթարութիւնները գրկողներուն մէջ կային որ մահուան դատապարտուած էին ։

Էրզինի բանտարկեալներու խումբին մէջն էր այն երիտասարդը որ աւելի ուշ կախաղան պիտի բարձրանար. իր ընկերները կը կարծէին թէ բան մը չի գիտեր ու մեզ պաղատացուցին այդ մասին խօսիլ իրեն հետ. բայց երբ անիկա մեր դէմ եկաւ ու դողահար յուզումով մը նայեցանք իր գրեթէ պատանեկան երիտասարդութեանը վրայ, անիկա ժպտեցաւ մարտիրոսի եւ տեսանողի անսահման ժպիտով մը ։

— Ինչ կրնա՞նք ընել քեզի համար մը – մնջեցի, երբ ուրիշներ զբաղած էին անդին միւս բանտարկեալներուն հետ ։

— Ոչինչ, պատասխանեց անիկա անվրդով ձայնով. ինծի համար եղած վճիռը անկարելի է բեկանել տալ, ձեր ուժերը պահեցէք միւսները փրկելու համար, աւելորդ է ինծի համար ժամանակ կորսնցնել ։

Ուրեմն գիտէր ... սոսկալի բան ։ Իր թխահեր գլխուն վրայ արեւուն ճաճանչները կը խայտային, աչքերը լեցուն էին կեանքով ու կրակով ։ Ձեռքերնիս սեղմեց պինդ չարժումով մը ու գրեթէ թեթեւաքայլ հեռացաւ միւսներուն հետ ։

Այս երիտասարդը սխալմամբ սպաննած էր Չէրքէզ մը որ կուգար Հաճըն՝ Հայերու ինքնապաշտպանութեան համար կարգադրութիւններ ընելու ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

րանը լուծել եւ նոր ընտրութիւն կատա– րել) ։

Ուրիշներ ալ խօսեցան ։ Գիւղացի մը յայտարարեց թէ Թեր պիտի քուէարկէ , «ձանձրացած ըլլալով» ։ Քուէարկութեան արդիւնքը յայտնուեցաւ առտուն ժամը 2·15ին , — 313 Թեր , 228 դէմ ։ Շատեր կ'աղաղակէին ·— «Լուծեցէ՛ք Ազգ. ժո– ղովը » ։

✕ Հանրապետութեան նախագահը խո– րապէս յուզուած այս արդիւնքէն , երէկ որոշեց արտակարգ խորհրդակցութեան մը հրաւիրել Ազգ · ժողովի խմբակցութեանց ներկայացուցիչները , հարցնելու համար թէ ո՛ր թեկնածուն կ'ուզեն , որպէս զի մեծամասնութիւն չահի ։

✕ Փարիզի երեսփոխաններէն Պ · Լէս– Թառ օրինագիծ մը յանձնեց Ազգ · ժողովի դիւանին , ստիպողաբար պահանջելով լու– ծել խորհրդարանը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել Հոկտեմբեր 18ին ։ «Այս ժողովը այլեւս երկիրը չի ներկայացներ» , կ'ըսէ երեսփոխանը ։ Նիմի ընկերվարական մաս– նաճիւղը եւս լուծում կը պահանջէ ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐ ՄԸ կնքուե– ցաւ Խ · Միութեան եւ Իրանի միջեւ , կրկնապատկելով փոխանակութիւնները ։ ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մամուլը կը խոս – տովանի թէ լուրջ ըմբոստութիւն մը ծա– գած էր Փիլզէնի եւ Օստրավայի մէջ ։ Հանրապետութեան Նախագահն ալ կը հաստատէ թէ խռովութիւններ ծագած են , իբրեւ հետեւանք դրամի արժեզրկման ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի օգտուիլ ընկեր Հրանտ Սա– մուէլի ներկայութենէն , իրենց հաշիւները կարգադրելու համար ։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին , հովանաւորութեամբ կաթող · պատուիրակ եւ Փարիզի առաջ – նորդ Սերովբէ Ծ · Վ · Մանուկեանի ։ 28 Յունիս , ուր Հանրի Պարպիւսի Փաթ– րոնաժի սրահին մէջ ։ Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա , Փորթ տէ Լիլա ։

Մուտքը ազատ է ։ (Կրթ · մարմին)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ · ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Առաջին անգամ ըլլալով , մասնակցու – թեամբ Օր · ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 13 Յունիս , ժամը 21ին ,Սինէմա Ռեքսի մէջ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

14 Յունիս , Կիրակի 15·30ին Սալ Սէն Լուի , 4 ռիւ Ժէի ։

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս , ժամը 21ին , Հ · Յ · Դ · Տան մէջ ։

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի ճառաձայն պատարագնե - րէն մասեր , ժողովրդական երգեր , Սիւ– նիէն , Ալէմշահէն եւն · ։

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ · ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի ՏԻԿ – ՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը կատարէ իր պաշտօնական բացման հանդէսը Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ , այս կի – րակի ժամը 16–22 ։

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ , ար – տասանութիւն ,նուագ , հայկական եւ կովկասեան պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ·— Ֆ · Կ · Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղը եւ Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն , Կապոյտ Խաչին եւ դպրոցին միշտ օժանդակող Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սերոբեանի , Եղիա եւ Առաքել Սերոբեաններու եւ ամբողջ ըն – տանիքին , իրենց զաւկին եւ եղբօրորդւոյն ՎԱՐԴԳԷՍ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ կսկծալի մահ – ուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճ– ման համար ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · «Զաւար– եան» կոմիտէի մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆ · Կապ · Խաչի ։

Իսիի քաղաքապետարանի չքեղ սրահ – ներուն մէջ , այս շաբաթ ժամը 21էն մին– չեւ լոյս ։

Պատուոյ նախագահ

EDOUARD DEPREUX
Ancien Ministre, Maire de Sceaux

Կը նախագահէ ՝Շ · ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին ընկերներ Յ · ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ– ցին Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի երգչախում– բը , ղեկավարութեամբ ընկեր Ս · ՅՈՎ – ՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ , Օր · Ա · ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Շա – ւիլ) , ՏԷՐ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ , ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Ի– սի) եւ Շ · ՊԷՆԿԵԱՆ , Մ · ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ (երգ) , Օր · Օր · Ս · ՇԱՀԻՆԵԱՆ եւ Մ · ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (արտասանութիւն) ։

Բեմավար Պ · ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ Հայկական եւ կովկասեան պարեր , Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի պա – րախումբի կողմէ , ղեկավարութեամբ Տի– կին Հ · ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ , արեւելեան նուագ , (Թառ՝ Սէյրան եւ դափ՝ Գէորգ) ։ Եւ – րոպական պարեր մինչեւ լոյս ։

Orchestre Tropical Ben Salvador
et Jean Bonal

Ճոխ պիւֆէ , ժողովրդական գիներ ։

Մուտք՝ 200 ֆրանք ։

●

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կա – պոյտ Խաչի եւ «Նոր Սերունդ»ի ։

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գի– շեր , Պանեէօյի ֆրանս ·դպրոցը , Սալվօտէ 69 ռիւ տ'Արքէօյ ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս · ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստ · բաժին ։ Կ արտասանէ Օր · ՅԱԿՈԲԵԱՆ , կ'երգէ ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԳԱՐ – ԵԱՆ ,Նոր սերունդի տեղւոյս մասնաճիւ– ղին կողմէ հայկական եւ կովկասեան պա– րեր ։

Դիւրամատչելի պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութեան միջոցներ ·— Փորթ տ'Օրլէանէն թիւ 188 հանրակառքը առնել եւ իջնել Մարսէլ Պօնէ , մեթրօ լինելը տը Սօ իջնել , Պանեէօ ։

●

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին , Սալ Կալմանի մէջ , ժամը 15 — 23 ։

Կազմակերպուած «Վարդան» ենթակո – միտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի տե – ղական մասնաճիւղին ։

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքա – պետ եւ

Conseiller Général PAUL MASURIER

Կը նախագահէ ընկ · Հ · ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկ · Ժ · ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր · սիրայօժար մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի պարախումբին (հայկ · տարազով) , ղեկավարութեամբ՝ Օր · ԱԼԻՍ ԳԱՒԷԶ– ԵԱՆԻ ։ Պիտի երգեն Օրիորդներ Վարդի Քէօսէեան եւ Մառի Թումաեան , Պարոն– ներ Քիւփէլեան եւ Մ · Գարակէօզեան ։

Եւրոպական պար ընտիր նուագախում– բով ։ Ճոխ պիւֆէ ։

Հաղորդակցութիւն ·— Փոռթ տը լա Շա– փէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւս ։ Շոգե – կառքը Կառ տիւ Նօռէն ժամը 2·20 եւ իջ– նել Առնուվիլ լէ Կօնէս ։

●

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 21ին , կիրակի օրը ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի , Յունիս 21 , ժամը 15ին , Ռիւ Ժէ սրահին մէջ ։

Կը խօսի Տ · ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին , Շաբաթ օր , ժամը 21ին ։ Գազա Թ'Իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ , մասնակցութեամբ Մարսէյ– լի եւ շրջանի բոլոր Արիներու , գայլիկ– ներու եւ Թեւիկներու ։

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ · Գ · ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը) ։ Պիտի ներկայացուի Յովհ · Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը շարունակէ իր դասախօսութիւննե – րու շարքը , այս երկուշաբթի , ժամը 21– ին , Պոմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ ։

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ մասին կը խօ – սին՝ փրօֆ · Գ · ԽԱՅԻԿԵԱՆ ։(Մարդն ու կրօնաւորը Խրիմեանի մէջ) ։ Պ · Բ · ՄԻԼ– ՏՈՆԵԱՆ (Խրիմեանի վարած քաղաքա – կանութիւնը) ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ · Յ · Դ · Նոր Սե – րունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ , Ազգ · Տան մէջ , 32 ռիւ Թը Թրէվիզ մեթ– րօ Քատէ ։

Այս Շաբաթ ժամը 16էն մինչեւ 23 ։ Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները եւ երիտասարդները ։

ՏԷՍԻՆԻ ՖՐ · Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ · Կ · Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կը տօնէ իր կազմակերպութեան տարեդարձը այս շաբաթ ժամը 20·30ին , Հ · Յ · Դ · տան մէջ ։ Նախագահութեամբ Տիկին Գ · ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ։ Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ– ցին դպրոցի աշակերտները ։ Երգեր , ար – տասանութիւններ եւ գեղեցիկ պարեր ղե– կավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Փափազ – եանի ։ Բանախօսութենէն վերջ խնջոյք ։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ ·— Այրի Տիկին Արմենուհի Ղա – զարեան եւ զաւակը , Տէր եւ Տիկին Ղ · Ղազարեան կը ծանուցանեն , թէ այս կի – րակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կա – տարուի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ , ռիւ Լուի Պլան , իրենց զաւկին ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՊԱԼ – ԵԱՆԻ (ծնեալ Ղազարեան) , աճիւնին տե– ղափոխութեան (Քլէրմոն – Ֆէ – րանէն) Քիւսէի նոր գերեզմանատունը , եւ մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ ։

Կիրակի կէսօրէ վերջ այցելութիւն իր դամբարանին վրայ ։

ՖՐ · Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

մասնաճիւղին տարեկան մեծ ներկայա – ցումը 14 Յունիս ժամը 21ին , Մէզոն Ալ– փորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։ 6 Կը ներկայացուի ծիածոմէթիի այնքան յուզիչ թատերախաղը՝

ՔՈՐՐԱՏՕ

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցու – թեամբ դերասան Ա · ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ եւ Օր · Հ · ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ , Ե · ՃԱՆՃԻԿԵԱՆԻ , Ա · ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ , ԲԱՐԻԼՈՅՍԵԱՆԻ , ՀԱ – ՊԷՇԵԱՆԻ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ ·— Մեթ– րօ Շառանթօն էքօլէն առնել 181 թիւ օթօ– պիւսը եւ իջնել Մէզոն Ալփորի քաղաքա– պետարանը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ ·— Հ · Յ · Դ · «Եգիպտացի» կո – միտէն , ստիպողաբար ժողովի կը հրա – ւիրէ Ռոստոմի , Աղբիւր Սերոբ – Մ · Եօթ– նեղբայրեանի , Րաֆֆիի , Քրիստափորի , Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր , այս ուրբաթ ժամը 20·30ին , Սօսիէթէ Սավանթի սրա– հին մէջ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Ներ – կայ պիտի ըլլան Կ · Կ ·ի եւ Շրջ · Կոմ ·ի ներկայացուցիչները ։

ՓԱՐԻԶ ·— Հ · Յ · Դ · Ռոստոմ խումբի ընդհ · ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին , ընկեր Մանուկի բնակարանը ։

ՇԱՒԻԼ ·— Հ · Յ · Դ · «Արղութեան» խումբի ընդհ · ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին , ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Հ · Յ · Դ · Շրջ · կոմիտէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ · —
ՋԱՒԱՐԵԱՆ ենթակ · ուրբաթ ժամը 9ին ։
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակ · Շբ · ժամը 9ին ։
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ · Կիր · կէսօրէ վերջ ժա– մը 3ին ։
ԱՐԱՄ խումբը Կիր · ժամը 20·30 ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները , ի ներկայութեան Շրջ · կոմիտէի եւ Կ · Կ ·ի ներկայացուցիչնե – րուն ։

ԼԻՈՆ ·— Հ · Յ · Դ · Վարանդեան կոմի – տէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին , Ավընիւ տը Սաքսի , հաւաքատեղին ։ Կա – րեւոր օրակարգ ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ՍԷՆԹ'ԷԹԻԷՆ ·— Հ · Յ · Դ · Անտօք են– թակոմիտէի ընդհ · ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին , Մատուրին սրահը ։ Խիստ կա– րեւոր օրակարգ ։

ՎԻԷՆ ·— Հ · Յ · Դ · կոմիտէն ընդհ · ժո– ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները , այս ուրբաթ ժամը 20·30ին , Օհանջանեան ա– կումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՌ ՍԷՆ · ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ ·— Հ · Յ · Դ · «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուր– բաթ ժամը 21ին , ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ ·— Հ · Յ · Դ · Ռոստոմի եւ Աղբիւր Սերոբ–Եօթնեղբայրեան խում– բերու միացեալ դաշտահանդէսը յունիս 28ին , Մէտէօնի Պաղ Աղբիւրին մօտ ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ·— Փոքրիկն Անի Կազարեան (ինը տարեկան) , խոստմնալից դաշնակահարուհին այս շաբաթ իրիկուն Քլոտ Տրպիսի նուիրուած երեկոյթի մը առթիւ պիտի նուագէ հեղինակէն , «Չըլտ– րընս Քորնըր»ը ։ Էքօլ Նոռմալի մէջ , 78 ռիւ Քառտինէ , մեթրօ Մալզերպ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 13 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 13 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7090 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2501

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷ՞Ն ՄԵՂՐԱԼՈՒՍԻՆ

Կարդացէք չարաշուք լուրը,— Անգարայի խորհրդային դեսպանը, Լաւրիչեւ, Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարին յանձնած է ծանուցագիր մը, որով կը յայտարարէ թէ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՏ Կ'ԱՌՆԷ ԻՐ ԲՈԼՈՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ ԿԱՐՍԻ, ԱՐՏԱՀԱՆԻ ԵՒ ԱՐԴՈՒԻՆԻ ՄԱՍԻՆ:

Միեւնոյն ատեն, Խ. Միութիւնը կ'ուզէ բանակցութիւններ կատարել, Նեղուցներու պայմանագիրը վերաքննելու համար, ինչպէս եւ այսուհետեւ լաւագոյն յարաբերութիւններ հաստատել Թուրքիոյ հետ:

Հեռագիրները այս լուրը հաղորդեցին Յունիս 10ին:

Յաջորդ օրը, 11 Յունիս, գրեցին թէ կը հաստատուի լուրը:

Լուրին կցուած էր ուրիշ հեռագիր մը, — Թուրքիոյ նախարարական խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է յունիս 11ին:

Ֆրանսական հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէր թէ Թրքական կառավարութիւնը «գոհունակութեամբ արձանագրելով Խ. Միութեան նոր տրամադրութիւնները», սկսած է խորհրդակցիլ արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ:

Սպասելով հանդերձ լրացուցիչ եւ պաշտօնական տեղեկութեանց, աւելորդ չենք նկատեր գրի առնել կարգ մը խորհրդածութիւններ:

Մոսկուա շատոնց ետ առած էր իր հողային պահանջները, Կարսի, Արտահանի եւ մնացեալի մասին:

Ետ առած էր ոչ թէ ձեւականօրէն, այլ մասնաւոր դաշնագրով, Պրեսթ - Լիթովսքի մէջ (1918 Մարտ 4–17):

Անգամ մըն ալ կարդացէք դաշնագրին Դ. յօդուածը.

— «Ռուսիա պիտի ընէ ամէն բան՝ ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններու եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ: Արտահանի, Կարսի եւ Պաթումի շրջանները ալ արագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէ: Ռուսիա պիտի չմիջամտէ այդ շրջաններու պետական եւ միջազգային իրաւական յարաբերութեանց, թոյլ տալով որ այդ շրջաններու բնակչութիւնը նոր կարգ հաստատէ, համախորհուրդ հարեւան պետութեանց եւ մասնաւորապէս Թուրքիոյ»:

Դաշնագրին մէկ պայմանը միայն, Պաթումի վերաբերեալ մասը չգործադրուեցաւ:

Մնացեալին համար Մոսկուան «ամէն բան» ըրաւ, որպէսզի Թուրքիա գոհացում ստանայ: Կանգ չառաւ ոչ եւ է նենգութեան եւ դաւաճանութեան առջեւ, որպէսզի Հայաստանը չարաչար տուժէ:

Բթամիտներ եւ նենգամիտներ միայն կրնան ժխտել այս անողոք իրականութիւնը, — Հայ Ժողովուրդին եւ անոր Հայրենիքին դէմ սարքուած գարշելի դաւը, որ տեւեց լման 25 տարի:

Պարզապէս փակագիծ մը կը բացուէր 1945 Մարտ 19ին, երբ Մոլոթով չեղեալ համարելով 1925 Դեկտ. 17ի բարեկամութեան դաշինքը, պայմաններ կը դնէր վերանորոգման համար, — վերադարձնել Կարս - Արտահանը, եւ միանաբար ստանձնել Նեղուցներու հսկողութիւնը:

Անգարա վճռապէս մերժեց այս պայմանները: Երբ Դաշնակիցները, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներն ալ փութացին մերժել, մասնաւորապէս ծանրանալով Նեղուցներու հարցին վրայ:

Այնուհետեւ քանի մը ծանուցագիրներ եւս փոխանակուեցան, մինչեւ 1946ի վերջերը, եւ Խ. Միութիւնը հետզհետէ քաշուեցաւ իր պատեանին մէջ:

Միջանկեալ, կ'արծարծուէր Հայկական Դատը: Քանի մը տժգոյն գրութիւններ ալ երեւցան Երեւանի մէջ: Նաեւ մէկ-երկու պատմական տեսութիւններ՝ ռուսերէն:

Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՄԸ ՏԱԳՆԱՊԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հանրապետութեան նախագահը վարչապետութիւնը առաջարկեց նախկին նախարարի մը՝ Պ. Անտրէ Մարիի (արմատական), որ երէկ պիտի տար իր վերջնական պատասխանը:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, նախագահը խորհրդակցութեան հրաւիրած էր Ազգ. Ժողովի խմբակցութեանց ներկայացուցիչները, ելք մը գտնելու համար: Բոլորն ալ իրենց տեսակէտները յայտնեցին, սկսելով ընկերվարական կուսակցութենէն: Այս խորհրդակցութենէն վերջ հրաւիրեց նախկին վարչապետ մը, Պ. Փլեւէն, որ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ մամուլին.

— «Հանրապետութեան նախագահը կարծիքս հարցուց կացութեան մասին եւ ուզեց գիտնալ թէ կրնա՞մ օգնել տագնապը լուծելու: Պատասխանեցի թէ տագնապին սկիզբէն ի վեր չեչտուած է պառակտումը խորհրդարանին եւ կուսակցութեանց մէջ: Տարակոյս չկայ թէ այս կացութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէ հանրապետականներուն: Կը կարծեմ թէ տագնապը կարելի է լուծել մեծ ճիգ մը պահանջելով բոլորին հայրենասիրութենէն: Մեր երէցները կրցան ազգային միութիւն հաստատել նմանօրինակ պարագաներու մէջ: Ժամանակն է այդ մասին մտածելու:

Ուրիշ նախկին վարչապետ մը, Պ. Փինէ, որ նոյնպէս հրաւիրուած էր, ըսաւ.

— «Նախագահը խնդրեց միասին քննել կացութիւնը: Ժամանակը եկած չէ ինծի համար: Կացութիւնը այն է ինչ որ երեք շաբաթ առաջ: Խորհրդարանին մթնոլորտը նպաստաւոր չէ կառավարութիւն մը կազմելու իմ նախագահութեամբ»:

Հանրապետութեան նախագահը յետոյ խորհրդակցեցաւ հրաժարեալ վարչապետ Մայէրի հետ, ելմտական կացութեան մասին: Նոր թեկնածուն, Պ. Անտրէ Մարի, պիտի փորձէ համաձայնութեան գետին մը գտնել գլխաւոր կուսակցութեանց հետ: Իր անուանումը զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ, քանի որ Ժողովրդական Շարժումը դժգոհ է արմատականներէն, իսկ զօր. տը Կոլի կուսակցութիւնը նախապէս բուռն պայքար մը մղած էր նախկին վարչապետին դէմ: Բայց եւ այնպէս, Պ. Անտրէ Մարի անմիջապէս ձեռնարկեց խորհրդակցութեանց:

Տագնապը, որ սկսաւ Մայիս 21ին, հետզհետէ աւելի կը ծանրացնէ մտահոգութիւնը՝ ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ նոր պայմանագիր մը պիտի կնքուի Պանք տը Ֆրանսի հետ, նորոգելու համար 80 միլիառ ֆրանքի կանխավճարին պայմանաժամը, որ երկարաձգուած էր մինչեւ 14 Յունիս:

× Ազգ. Ժողովի առաջին ընտրութենէն ի վեր (1945), 16 դահլիճներ յաջորդած են իրարու: Միայն երկու նախարարական տագնապներ այսքան երկար տեւած են: Ամէնէն երկարը, այն որ ծագեցաւ Քէօյի դահլիճին անկումէն վերջ, (1951), տեւեց հինգ օր աւելի՝ ներկայ տագնապէն: Միջին հաշուով 10–12 օր կը տեւէ նոր դահլիճի մը կազմութիւնը:

Քաղաքագէտներ եւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ Ազգ. Ժողովին կազմը եւ կուսակցական վէճերը թոյլ չեն տար հաստատուն մեծամասնութիւն մը կազմել, դէպի աջ կամ դէպի ձախ հակելով: Աջերը կը վախնան որ ձախակողմեան դահլիճ մը մեծապէս կրճատէ վերազինման վարկերը կամ արագօրէն վերջացնէ Հնդկաչինի պատերազմը, լեզու գտնելով համայնավարներուն հետ: Բայց եւ այնպէս շատեր կը կարծեն թէ ի վերջոյ համաձայնութիւն մը կրնայ գոյանալ ձախակողմեան ծրագրի մը վրայ:

Միւս կողմէ, բազմաթիւ երեսփոխաններ կը խրտչին Ազգ. Ժողովի լուծման հեռանկարէն:

ՆՈՐ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ լարուած հետաքրքրութեամբ կը հետեւին արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած արմատական փոփոխութեանց, որոնց գլխաւոր գիծերը հաղորդած էինք երէկ:

Նոյն երկրամասին կառավարութիւնը հրամայեց դատական իշխանութեան եւ դատախազութեան՝ «վերաքննել բոլոր ձերբակալութիւնները, դատերը եւ դատավճիռները, ջնջելու համար որեւէ արտակարգ խստութիւն»:

Յունիս 11ին Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց համայնավար կուսակցութեան կողմէ որոշուած արմատական փոփոխութիւնները՝ տնտեսական գործունէութեան, ճամբորդութեան եւ ուրիշ սահմանափակումներու մասին: Քաղաք. Բիւրօն այս փոփոխութիւնները ծրագրած էր Գչ. օր եւ ժողովուրդին հաղորդեց պաշտօնական զեկոյցով մը որ կ'ըսէր.—

«Նախարարական խորհուրդը որոշեց կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել, սրբագրելու համար կառավարութեան եւ տեղական վարչութեանց կողմէ գործուած կարգ մը սխալներ: Ձեռք առնուած միջոցները պիտի բարւոքեն բանուորներու, մտաւորականներու, հողագործներու, ձեռական աշխատաւորներու եւ միջին դասերու մնացեալ մասին կենցաղի մակարդակը»:

Զեկոյցը այս առթիւ բացատրութիւններ կու տայ պարենատոմսերու բաշխումին, հաւաքական տնտեսութեանց արտադրութեան հաւաքման, տուրքերու գանձման եւն. մէջ գործուած սխալներու մասին եւ հետեւեալ տնօրինութիւնները կը հաղորդէ.—

1. Պարենատոմսերու մասին հաստատուած սահմանափակումները պիտի վերնան 1953 Յուլիս 1էն սկսեալ:
2. Առեւտրական (պետական) կազմակերպութիւնը պիտի զեղչէ շաքարեղէնի, անուշեղէններու եւ խմորեղէններու գիները:
3. Պիտի դադրի յետնեալ տուրքերու գանձումը, տնտեսական գործունէութեան բոլոր ճակատներուն վրայ:
4. Արհեստաւորները, խանութպանները եւ մեծաքանակի առեւտրականները, գործարանատէրները եւն. ետ պիտի առնեն իրենց գործերը եւ վարկեր պիտի ստանան:
5. Երկաթուղիներու վրայ 50 առ հարիւր զեղչ պիտի ըլլայ բոլոր արտօնեալ անձերուն, առանց նկատի առնելու անոնց աշխատավարձքը:
6. Պիտի ջնջուին ընկերային ապահովագրութեան անարդարութիւնները:
7. Պիտի վերադարձուին բռնագրաւեալ ագարակները եւն.:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, առանց ակնարկելու այս զիջումներուն, որեւէ ապացոյց չի տեսներ թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ Գերմանիոյ միացումը իրագործել ազատ մթնոլորտի մը մէջ:

ՔՈՐԷԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻՆ պայմանագիրը պատրաստ է: Ստորագրութիւնը կ'ուշանայ իբրեւ հետեւանք Հարաւ. Քորէայի նախագահին ընդդիմութեան: Սինկման Ռի մերժած է Այզընհաուըրի վերջին կոչը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Նոր տեղեկութիւններ չկան Խ. Միութեան կողմէ Թուրքիոյ ուղղուած վերջին ծանուցագրի մասին: Բայց բոլորն ալ կը հաստատեն թէ Մոսկուա ետ առած է իր հողային պահանջները, բարւոքելու համար իր յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ:

«Ֆիկարօ» կը գրէ թէ Ռուսերը պատրաստ են նոր առաջարկ մը ներկայացնելու Թուրքերուն, Նեղուցներու պայմանագրի մասին, հաւաստելով թէ կը հրաժարին իրենց հողային պահանջներէն՝ Կարսի, Արտահանի եւ Արդուինի մասին եւ կ'ուզեն բնականոն յարաբերութիւններ հաստատել Անգարայի հետ: Նոյն թերթին համաձայն, արեւելեան Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ հանդէպ եղած այս հաշտարար ձեռնարկները պիտի ազդեն Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի որոշումներուն վրայ՝ Պերմուտայի ժողովին մէջ: Կ'ենթադրուի թէ Մոսկուա կ'ուզէ անխուսափելի դարձնել Չորսերու խորհրդաժողովը:

Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», երէկուան թիւին մէջ արձանագրելով հրատարակուած լուրերը՝ Նեղուցներու եւ «զանազան խնդիրներու մասին», կը գրէ.

— «Յարգ. խորհրդային աղբիւրէ ոչ մէկ լուր կը հերքէ կամ կը հաստատէ այս լուրերը»:

× Անատոլուի հեռագրական գործակալութիւնը (պաշտօնական) կը հաստատէ թէ Թուրքիա ծանուցագիր մը ստացած է Խ. Միութենէն, հրաժարելով իր հողային (Կարս – Արտահան) եւ ռազմագիտական (Նեղուցներ) պահանջներէն: Եւ կ'աւելցնէ.— «Կառավարութիւնը սերտ յարաբերութեան մէջ է իր ատլանտեան զինակիցներուն հետ: Նախարարները ժողով գումարեցին երէկ, Մոսկուայի տրուելիք պատասխանին հիմնական կէտերը ճշդելու համար»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, անվստահութիւն կը տիրէ խորհրդարանական շրջանակներու մէջ: Կասկածելի կը գտնեն Մոսկուայի ձեռնարկին անկեղծութիւնը եւ կը կարծեն թէ Կրեմլին կ'ուզէ Թուրքիան բաժնել Ատլանտեան եւ Պալքանեան զինակիցներէն: Կը կարծուի թէ Յունաստանի հանդէպ ալ հաշտարար դիրք մը պիտի բռնէ, վերահաստատելով դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

× Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը «Լը Մոնտ», այս լուրերուն առթիւ կը յիշէ Խ. Միութեան ձեռնարկները՝ 1945–էն 1946, թէ Կարս - Արտահանի եւ թէ Նեղուցներու մասին: «Ամբողջ 1946 տարուան ընթացքին Խ. Միութիւնը, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները ծանուցագիրներ փոխանակեցին Նեղուցներու մասին: Արեւմտեան երկու պետութիւնները Թրքական տեսակէտը կը պաշտպանէին, մինչ Խ. Միութիւնը կը պնդէր որ ուղղակի խօսակցութիւններ հաստատուին Մոնթրէօյի պայմանագրով նախատեսուած միջազգային խորհրդաժողովին տեղ: 1946ի վերջը կը դադրէր բանավէճը Նեղուցներու մասին. մինչ Մոսկուա ահաբեկման պայքար մը կը սկսէր Թուրքիոյ դէմ: Վրացի գիտնականներ յայտարարեցին թէ ամբողջ Սեւ Ծովու ափը, Պաթումէն Սամսոն եւ ներքնաշխարհը վրացի բնակչութիւն ունին, հետեւաբար պէտք է կցուին Խ. Միութեան»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ վերաքննիչ ատեանը կրկին մերժեց յետաձգել Տէր եւ Տիկ. Ռոզէնպէրկի մահապատիժին գործադրութիւնը:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ նոր ծանուցագիր մը ուղղեցին Խ. Միութեան, փութացնելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայութիւնն էր ,որ, Արարատէն մինչեւ Կիլիկիա՝ ոտքի կանգնած, իր գոյութեան կռիւը կը մղէր։ Հայոց պատմութիւնն էր, որ կը բացուէր՝ հրեղէն տառերով վկայելու համար թէ Արտաշէսներու եւ Տիգրաններու ժառանգը պաշտպանելու ընդունակ է այս ժողովուրդը։ Թէ պիտի չփակուի, հոս, Հայոց պատմութիւնը։

Տեղն է յայտարարելու թէ չորս դիրք կորսնցողը կամ հինգ էջ դիր դրողը չէ որ պիտի դատէ այս մեծ ժողովուրդը, որ պայքարեր է, կռուեր է, մաքառեր է՝ ցատկելով դարերուն վրայէն։ Եւ ես կը հաւատամ, իբրեւ մէկ մասնիկը այս ժողովուրդին, թէ վաղը, երբ դարձեալ ներկայանայ առիթը, դարձեալ պիտի կռուի այս ժողովուրդը :

Սխալնե՞ր գործուած են,— այո՛, սխալներ գործուած են եւ դարձեալ պիտի գործուին : Ի՞նչ կը նշանակէ սխալ, — երկար ատենէ ի վեր՝ միտքս կը կրծէ ծրագիր մը, գրել ուսումնասիրութիւն մը՝ ցոյց տալու համար սխալին քաղաքակրթիչ դերը։ Վա՜յ այն ժողովուրդին, որ կ'ապրի փօքի տ'Էրէօրի մը մէջ՝ կազմալուծելով ու քայքայելով իր վերելքը պատմութեան սանդուխներն ի վեր։ Սխալը, սակայն, յարաբերական կամ պայմանադրական իրողութիւն մըն է, ու գիտենք թէ յաջողութիւններ կան, որոնք սխալի մը արդիւնք են :

Լաւ բան չէ, սխալավախութեամբ մը, անդամալուծել ուսքին գեղեցիկ խոյանքը եւ կորսնցնել կարելի յաջողութիւններ։ Ես կը պատկանիմ այն ժողովուրդին, մեծ ժողովուրդին, որ կ'ըսէ. — Սխալն ալ իմս է, փառքն ալ իմս է։ Ահա թէ ինչո՛ւ կը կռուի, կը շարունակէ կռուիլ, պիտի կռուի վաղն ալ՝ առանց կարծիքը հարցնելու մեր փիլիսոփաներուն եւ գիտուններուն։ Պիտի կռուի, որովհետեւ կռիւն է միայն որ կը տանի զինք դէպի իր խոյանքը։ Եւ ոչ թէ այն համատարած հիւանդութիւնը, որ փիլիսոփաները կը մղէ սխալ փնտռել, թերութիւն ցոյց տալ, պակասութիւն համրել, տկարութիւն մատնանշել։ Անոնք խոշորացոյցով կը մեծցնեն ժողովուրդին թերութիւնները, սխալները եւ տկարութիւնները։ Անոնք մարմաջ մը ունին, — պակասութիւն մը աւելի ցոյց տալ։ Երկնքի մաքուր պաստառին վրայ ոջիլ փնտռող մարդոց կը նմանին այդ փիլիսոփաները :

Արդ, պէտք է գիտնալ թէ ճգնաժամային վայրկեաններու մէջ քննադատութիւնը համազօր է դաւաճանութեան։ Մենք կ'ապրինք ճգնաժամային վայրկեաններու մէջ։ Պայքարի շրջան է, — պէտք է կռուիլ, դիմադրել, տոկալ :

Օրուան կարգախօսն է տոկալ, — տոկալ կռուելով։ Հետաքրքրական զուգադիպութեամբ մը՝ նկատեցի որ վանել բային արմատն է վան։ Արդ, վանել կը նշանակէ ոչ միայն հալածել ու հեռացնել, այլեւ կռուիլ, մարտնչիլ, պատերազմիլ : «Սատանայ ընդ Քրիստոս վանէր որպէս ընդ մարտ»։ Ուստի կ'ըսեմ.— Վա՛ն, օ՛ն ի վան, դէպի Վան, օ՛ն ի մարտ, դէպի Վան, եւ հալածեա՛ զջոկերս թշնամեաց կարաւան առ կարաւան :

Եւ թող թշնամին զարմանայ թէ ժողովուրդը, որ կը կարծուէր բաժնեալ՝ փիլիսոփաներու քննադատութիւններով, կարմիր ճակուլարներու սպառնալիքով եւ Յուդային արծաթով, ինչպէս մոռցաւ պառակտումի ամէն պատճառ ու միացաւ, մէկ սիրտ մէկ հոգի։ Այո՛, թող թշնամին տեսնէ թէ մէկ է Հայը, զոր կը կարծէր բաժան բաժան, մէկը միւսին հակառակ, — Դաշնակցական, Համայնավար, Հնչակեան, Ռամկավար :

Այս Հերոսամարտը մէկ բան միայն կ'ուսուցանէ .

— Միութիւն :

Թոյլ տուէք ,այս առթիւ, մանրավէպով մը բացատրել այդ միութեան իմաստը :

Օր մը, Թուրք մը կը մօտենայ Հայուն եւ կ'ըսէ .

— Գիրգոր աղբար, կը զարմանամ Հայերուդ վրայ։ Աստուած մէկ է կ'ըսէք եւ կը պաշտէք չորս Աստուած։ Կը պաշտէք Աստուածը, զոր կ'անուանէք Հայր Աստուած։ Յետոյ իբրեւ Աստուած կ'ընդունինք Յիսուսը, զոր կ'անուանէք Որդին Սուրբ։ Ու տակաւին կը ճանչնաք երրորդ Աստուած մը ,զոր կ'անուանէք Հոգին Սուրբ։ Այս ամէնուն վրայ՝ ոչ միայն կ'ըսէք թէ մէկ է Աստուա՛ծ, այլ եւ չորրորդ Աստուած մըն ալ ցոյց կուտաք Սուրբ Երրորդութիւն անունով։ Եղա՞ւ ասիկա, Գիրգոր աղբար, միաստուածութի՞ւն եղաւ ասիկա՝ չորս Աստուած իրարու վրայ :

— Ահմէտ աղա, կ'ըսէ Հայը, հարցը պարզ է, կեցիր քեզի բացատրեմ գործնական ձեւով մը։ (Ցոյց կուտայ աջ թեւը), ասիկա կը կոչուի բազուկ, ըսենք՝ Հայր Աստուածն է։ Ասիկա կը կոչուի նախաբազուկ, ըսենք՝ Որդին Սուրբն է : Ասիկա կը կոչուի բռունցք, ըսենք՝ Հոգին Սուրբն է :

Յետոյ Հայը, բռունցքը քարի պէս սեղմած, կը զարնէ Թուրքին քթին – բերնին, գետին փռելով զայն .— Ասիկա ալ կը կոչուի Սուրբ Երրորդութիւն, Ահմէտ աղա։ Բազուկ, , նախաբազուկ եւ բռունցք՝ երեքը միացած :

Բազուկը , նախաբազուկը եւ բռունցքը միանալով կը կազմեն մէկ անդամ մը եւ այդ մէկ անդամը, իր ամբողջականութեամբ, կ'արտադրէ ուժը՝ որ գետին կը փռէ Թուրքը։

Մենք եւս ունէինք, Վասպուրականի կռիւներուն մէջ, դաշնակցական, հնչակեան, ռամկավար բաժանումներ : Թշնամին, որ կը կարծէր թէ պառակտած ենք, Վանի պարիսպներուն տակ տեսաւ որ Ս. Երրորդութիւն կազմեցինք՝ գետին փռելով զինք անսպասելի կերպով :

Այդ Ս. Երրորդութիւնը կը կոչուի Հայութիւն, սուրբ Հայութիւն :

Սիրելի հայրենակիցներ, ես չեմ պատկանիր յոռետեսներու խումբին : Հաւատք ունիմ մեր ժողովուրդին վրայ, — Սուրբ Երրորդութիւնը ինքզինք ցոյց կուտայ՝ երբ առիթը ներկայանայ եւ ժամանակը գայ :

Ես կը հաւատամ թէ գոյութիւն ունի Հայր Աստուածը, գոյութիւն ունի Որդին Սուրբ, գոյութիւն ունի Հոգին Սուրբ, ու կը հաւատամ նաեւ որ մեզ պիտի փրկէ Սուրբ Երրորդութիւնը :

Հասկցողը թող հասկնայ :

Վանի Հերոսամարտը ցոյց տուաւ թէ մեծ է մեր ժողովուրդը, որովհետեւ պատմութեան մէջ մտած է ոչ միայն իբրեւ ստեղծագործ ժողովուրդ, այլ եւ ռազմիկ ժողովուրդ, — քաջը Հայութիւնը գիտէ երկնել եւ ստեղծել, սուրբ Հայութիւնը գիտէ նաեւ բռունցք գործածել եւ ինքզինք պաշտպանել :

Չկշտացուելիք քաջութիւն է մեր ժողովուրդը, չհամեմատուելիք մեծութիւն։

Կը շինէ :

Կը զարնէ :

Մէկ բան է միայն իր ուզածը, իր տեղը, իր հարազատ տեղը գրաւել արեւին տակ։ Պիտի գա՛յ օրը՝ երբ արար – աշխարհ պիտի փառաւորէ մեզ, որ հաւատարիմ մնացինք մեր կոչումին : Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ըսեմ. — Հայո՛ց ժողովուրդ, աշխարհ աշխարհով կշտացաւ, ես քեզմէ սո՛վ մնացի, ո՛վ իմ աչքիս լոյսը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԼԱՍՏԸ՝ ԴՊՐՈՑԸ

3.— ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Վաղը, կիրակի, Փարիզահայ գաղութը հրաւիրուած է Սեւրի Մուրատեան վարժարանը, քաջալերելու համար նորակազմ Տիկնանց Ընկերակցութեան առաջին ձեռնարկը։ (Տես Դ. էջ)։

Այս առթիւ, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեանի յօդուածաշարքին կարգը փոխելով, կը հրատարակենք այս մասը.—

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մուրատեան վարժարանի «Տիկնանց Ընկերակցութիւնը», կազմուած այս տարի Ապրիլ 23ին, նոյն վարժարանի տեսչութեան կողմէ, նպատակ ունի աջակցելու Մխիթարեան Հայրերու ճիգերուն, որպէս զի Փրանսահայութիւնը աւելի լայն եղանակով մը կ'օգտուի վարժարանէն :

Ազգասէր հայ տիկինը կրնայ հրաշքներ գործել։ Ինչպէս գործած է անցեալին մէջ մեր աղէտի ահաւոր ապրումներու շրջանին, իր դիմադրական ինքնապաշտպանութեամբ, խրախոյսով եւ նիւթական օգնութեամբ : Ընկերակցութեան տիկինները, գիտակից մայրեր, երջանիկ եւ գոհ իրենց զաւակներուն տրուած դաստիարակութեամբ Մխիթարեան Հայրերու շունչին տակ, կ'ուզեն բաժին հանել նաեւ ուրիշ հայորդիներու, որոնց թիւը դեռ շատ է, ցրուած Փարիզ, շրջակայքը եւ գաւառներու մէջ, եւ որոնց ապագան դժբախտաբար վտանգի տակ է ուրիշ ուղղութիւն, ուրիշ ընթացք առնելու, հեռու ազգային գաղափարականի պաշտամունքին տանող հարիզոններէն։ Հայ մայրը, որ իր սրտին մէջ կը կրէ անշէջ հուրը պապենական աւանդութիւններու եւ սէրը մայրենի լեզուին, չի կրնար հակառակը հանդուրժել նաեւ իր մերձաւորին քով։ Օրինակը միշտ հրապուրիչ է եւ հրդեհի պէս կը ճարակէ, կը ծաւալի իր արդիւնքին մէջ :

Ընկերակցութեան տիկինները, մայրեր կամ ոչ, եռանդուն եւ գիտակից բոլորն ալ, համոզուած են որ հայ գաղութի հայգոյն պահպանման մէջ է փրկութեան ճամբան։ Համոզուած են նմանապէս՝ որ հայ ընտանիքները տարուէ տարի պիտի պակսին, եթէ վարժարանը չհասցնէ մաքուր եւ ազգասէր երիտասարդութիւն մը, որ յետոյ պիտի կազմէ հայ ընտանեկան բոյնը։ Այս խոր համոզումէն յառաջ կուգայ այն խանդավառ եւ ինքնազոհ նուիրումը՝ աջակցելու Տեսչութեան ծրագիրներուն, որպէսզի աւելի թիւով հայ պատանիներ ըմպեն հայրենի ակերէն, եւ անոնց հոգին կերպաձեւուի ազգային լեզուի, պատմութեան եւ մշակոյթի ջերմ մթնոլորտին մէջ։

Ընկերակցութեան տիկինները գիտեն՝ թէ Մխիթարեան Հայրերը ինչքան անձնազոհութեամբ, ինչ ձեւով եւ ինչ նըրբութեան հակած մէկ մի հայ պատանիի հոգւոյն վրայ, կ'աշխատի կերտել անոնց մէջ հայ դիմադրական պայքարին առաքեալներ, հայ վերելքի լուսատուներ։ Մխիթարեան դաստիարակչական գործունէութեան անցեալը ինքնին պերճախօս է։ Կը բաւէ ակնարկ մը նետել ԺԹ. դարու կէսէն ասդին հայ Պանթէոնը զարդարող շողշողուն դէմքերու վրայ, գրեթէ ամէն մարզի մէջ, քաղաքական, ընկերային, ճարտարարուեստական, գեղարուեստական, հրապարակագրական, գրական, պատմական, քերթողական ուղղութիւններով։ Մարկոս Աղաբէկեան մը օրինակի համար, որ Փարիզի Մուրատեանէն կ'անցնէր Կովկասի մէջ թատերական, հրապարակագրական ու ընկերային կազմակերպութիւնները հրահրելու, Ստեփան Պալասանեան՝ նոյնպէս ամէն մարզի ու մանաւանդ պատմական աշխատանքներու նուիրուած, Միքայէլ Փորթուգալ փաշա՝ քաղաքական ու գրական գծով, Մատթէոս Մամուրեան՝ հրապարակագրական ու վիպական ճիւղերու մէջ, Յովհաննէս Հիսարեան, Ստեփան Ոսկան, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Մուրատեանի աշակերտներ բոլորն ալ։ Անոնց կատարած դերը անուրանալի է անցեալ դարու հայ զարթօնքին համար, ընկերային թէ գրական :

Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի մը անունը միայն կը բաւէ ոգեւորելու երիտասարդութիւնը. անոր պէս դառնալու սիրոյ եւ եղբայրութեան քարոզիչը նոր ժամանակներու պահանջին համաձայն, կրկին հնչեցնելու « Ի բիւր ձայնից բնութեան շըքեղ», եւ տաքցնելու սրտեր, որպէսզի վերստին երգենք .

«Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն
Քան զանձկալի եղբայր անուն »ը։

Նոր շունչով, նոր ջերմութեամբ եւ նոր կորովով, ունենալով մի միայն բարձրագոյն նպատակ՝ հայրենիքի գաղափարը, ինչպէս կ'աղաղակէր եղբայրութեան նոյն սիրալի երգիչը .

«Մէկտեղ յոգնինք, մէկտեղ ցանենք,
Մէկտեղ թափինք մեր քրտինքներ,
Ըզհունձ բարեաց յերկինս հանենք
Որ կեանք առնուն Հայոց դաշտեր .
Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն
Քան զանձկալի եղբայր անուն »։

Մխիթարեաններու շունչին տակ կերպաւորուած ու կեանք առած ուրիշ բազմաթիւ աշակերտներ նոր շրջաններու՝ տըւած են ապացոյցը իրենց եւրոպական նըրբագոյն կրթութեան ,եւ ազգային ոգւոյն գիտակցութեան։ Ըլլան անոնք բանաստեղծ՝ ինչպէս Դանիէլ Վարուժան մը, քաղաքական գործիչ կամ հրապարակագիր՝ ինչպէս Արփիար Արփիարեան մը, Իսրայէլ Ծիլոունի մը կամ Բարսեղ Շահպազ մը, ըլլան անոնք ճարտարագէտ կամ բժիշկ, արուեստագէտ նկարիչ կամ երգահան, տնտեսագէտ կամ ընկերաբան՝ կը կրեն դրոշմ մը Մեծ Սեբաստացիին անկեղծ ու ուղղամիտ հայրենասիրութեան, անցած անոնց մէջ իրենց դաստիարակներէն՝ որ կը ծառայեն հիմնադրին մեծ գաղափարականին։ Անձնական կաղապարը կամ նկարագիրը՝ ունի անշուշտ իր լայն բաժինը նաեւ օգտուելու արուեստին մէջ։ Թովմաս Թերզեան մը, Մկրտիչ Աճէմեան մը Ալիշանի հոգիէն բան մը ունին, ինչպէս Արփիարեանը։ Մաքուր ազգասիրութեան կայծը : Էտկար Մանաս, Գուրգէն Ալէմշահ, Յարութիւն Աճէմեան (Արիէլ) ազգային մեծութեան ու փառապանծ անցեալի խոր հպարտութիւնը եւ Վենետիկեան երկնքին նրբաճաշակ պահանջները կը ցոլացնեն : Տեղ ու միջավայր, անձ ու հոգի, որոնցմէ պաշարուած են անոնք իրենց մանկութեան օրերուն, կը խօսին իրենց գործին եւ իրենց գործունէութեան մէջ :

Նոր շրջանի աշակերտներըմեծամասնութեամբ բժշկական, ճարտարարուեստի ճիւղերուն նուիրուած կը համապատասխանեն արդիական կեանքին պայմաններուն։ Ժամանակը ամէն ինչ կը փոխէ։ Բայց ոգին կը մնայ նոյն։ Ինքնապարծութեան չվերադրուին այս տողերը։ Պատմութիւնը եւ իրականութիւնը կը փաստեն արդէն զայն :

Երբ վարժարանին Տիկնանց Ընկերակցութիւնը , ծանօթ Մխիթարեան անցեալին, սիրայօժար կը բերեն իրենց ջանքերը նոր աշակերտներ արձանագրելու հիներու շարքին, կը ցանկան մեզի հետ , որ լքուած, աղքատ, բայց ուշիմ հայ տղաքներէն վերստին կերտուին նոր Պէշիկթաշլեաններ, նոր Վարուժաններ, նոր Արփիարեաններ, նոր Ալէմշահներ :

Եւ արդարեւ հոս Փարիզի մէջ, շրջակայքը ու գաւառները, ով գիտէ, որքան հայ մանուկներ կրնային դեռ օգտուիլ Մխիթարեան կրթարանի բարիքներէն։ Բոլոր անոնց համար է որ ընկերակցութեան տիկինները պիտի խորհին դառնել միջոցներ, հասցնելու անոնց ամէնուն ալ ձայնը եւ կոչը Մխիթարեան յարկին :

Մեր Տիկիններուն կ'իյնայ հետեւաբար թափանցել հայ ընտանիքներէն ներս խօսքով կամ գրով, արծարծելու համար սէրը հայեցի դաստիարակութեան, եւ փաստելով անհրաժեշտութիւնը ազգային ոգւոյն պահպանման, համոզել որ առաւելագոյն թուով հայ պատանիներ մուտք գործեն Մուրատեան վարժարանի սեմէն, զոր Մխիթարեան Հայրերը հայրաբար կը շռայլեն :

Եթէ անհատապաշտութիւնը, որ մեր ազգային թերութիւնն է, տեղի տայ ազնուական նպատակներու եւ ցեղային ինքնապաշտպանութեան ձեռնարկներուն, Տիկնանց Ընկերակցութեան աջակցութեամբ՝ Մուրատեան վարժարանի կատարելիք դերը մեծապէս դիւրացած պիտի ըլլայ ի փրկութիւն Ֆրանսահայ գաղութին եւ յօգուտ հայ ազգին :

Հ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՋՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

★

Ժպտում է հոգիս կարօտով անհուն ,
ինչպէս որ կալում՝ ցորենը շեղջած .
Ձեր կարօտն այնպէս քնքո՜ւշ է բուում ,
Ջրե՜ր հայրենեաց ․․։

Փռուած էք անվերջ, հեռո՜ւ եւ մօտիկ,
Լեռնալանջերին վեհ ու երկնաբարձ .
Եւ չի հեռանում սիրտս ձեր մօտից ,
Ջրե՜ր հայրենեաց ․․․ ։

Ձեզնից ամէն մէկն ունի պատմութիւն՝
իմ ժողովուրդի արիւնով գրուած .
Գրուած են նրանք նաեւ իմ սրտում ,
Ջրե՜ր հայրենեաց ․․․ ։

Իմ սիրտս է կարօտ ձեր քարափներին՝
Ձեր արօտներին ու ձեր ծով ծաղկանց ,
Նրանց իս ձեր բոյրը լինէի ,
Ջրե՜ր հայրենեաց ․․․ ։

ՎԱՀԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՍԱՐԷՆ, ՋՈՐԷՆ

•

Վերջերս անգլիացի դատաւոր մը չառաջուն ապտակ մը տեղաւորեց, բռնակալ ամուսիններուն քթին, բերնին :

Կին մը դիմած էր իրեն խնդրելու համար որ ամուսնալուծում տայ իրեն, որովհետեւ ունէր ամուսին մը, որ իրմէ կը պահանջէր անպայման ու ամբողջական հնազանդութիւն :

— Ամուսիններ բոլոր երկիրներու, լսեցէք, անցած են այն օրերը, երբ դուք բացարձակ իրաւունքներ ունէիք եւ կրնայիք պահանջել որ ձեր կողակիցները դառնուկի պէս հպատակին ձեր հրամաններուն եւ գոհացում տան ձեր բոլոր քմահաճոյքներուն : Աւաղ փառացս անցաւորի, այդ օրերը ալ ետ չեն գար :

Հեռու ինձմէ՝ մեր ազգին փափկասուն Տիկնայքը անհնազանդութեան մղելու փորձութիւնը, բայց սրտանց կը շնորհաւորեմ անգլիացի դատաւորը :

Երանի թէ մեր կաթողիկոսն ալ, օրին մէկը, այս իմաստով կոնդակ մը ստորագրէր եւ հասկցնէր մեր «էֆէնտինեբուն» որ այլեւս «երկիր»ը չեն եւ ոչ մէկ բան իրաւունք կուտայ որ իրենց ուսերուն նետեն Թագաւորի պատմուճանը — բնականաբար, տունէն ներս, քանի որ տունէն դուրս, իրենց վրայ նայող կամ իրենց «կը կոտրեմ, կը թափեմ»ին կարեւորութիւն տուող չկայ :

Կաթողիկոսը, իր կոնդակին մէջ, կրնայ, հայրաբար, բացատրել թէ մեր գիւղերուն մէջ, երբ փեսան պատուելու համար «Թագաւոր» կ'ըսէին իրեն, պարզապէս կատակ էր եւ բառացի մեկնութիւն պէտք չէ տալ այդ տիտղոսին :Եթէ, մեր մեծապատիւ ամուսինները «լուրջ վեր առնեն» այդ կատակը, այդ պարագային պարտաւոր են յիշել նաեւ որ հայ ժողովուրդին համար, հարսն ալ «Թագուհի» է: Ո՞ւր տեսնուած է որ խելքը գլուխը Թագաւոր մը, գլուխ բռնէ Թագուհիին :

Բայց ,մինչեւ մեր Վեհափառը իր սրբատառ կոնդակը խմբագրէ, ահաւասիկ իմ պատուէրս Հայոց ազգին ամուսիններուն .

— Ձեր տիկիններուն հետ վարուեցէք ճիշդ այնպէս ինչպէս կը վարուէիք ձեր նշանտուքի օրերուն :

Կը յիշէ՞ք թէ ինչ մեղուածոր բառեր կ'արտասանէիք — անուշիկս ,հոգիս, ես քու ծառադ եմ, քու գերիդ եմ, քու փափաքդ ինծի համար հրաման է :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Ա.— Կինս սորվեց որ ձեր անցեալ ամառուան օրինակին հետեւինք, եւ օդափոխութեան գացինք :

Բ.— Իմ կինս ալ սորվեց որ ձեր անցեալ ամառուան օրինակին հետեւինք, եւ օդափոխութեան չգացինք ... :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

« ԵՐԿԻՐ ՆԱՅԻՐԻ »
(ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ)

★

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մայիս 29ին, ուրբաթ գիշեր Ազգ. տան սրահին մէջ: Դասախօս էր Տիկին Էլէն Բիւզանդ,որ նիւթը ընտրած էր Եղիշէ Չարենցի «Երկեր Նայիրի» վէպը :

Նախագահը, Մ. Պարսամեան բանալով լսարանը, ներկայացուց Եղիշէ Չարենցը իբր բոլորին ծանօթ վաւերական բանաստեղծ մը եւ խօսքը տուաւ օրուան դասախօսին :

Տիկին Էլէն Բիւզանդ.— «Երկիր Նայիրի»ն, հրատարակութիւն՝ Պետհրատի, աւելի պոէմավէպ մըն է եւ շատ քիչ ծանօթ արտասահմանի հայութեան: Բանաստեղծին խօսքով երեւակայական երկիր մըն է, իբրեւ թէ Կարս քաղաքը, բայց իրականին մէջ կ'ակնարկուի Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին : Գիրքին վերամըշակման առթիւ դրած յառաջաբանին մէջ, Չարենց կը յայտնէ թէ ստացած է բազմաթիւ գոհունակութիւն յայտնող նամակներ ինչպէս նաեւ դժգոհութիւններ : Այս առթիւ կը գրէ.— «խնդրում եմ ապագայ պատմագրից չտկել բոլոր այն սխալները որոնք կամքէ անկախ պատճառներով տեղ գտած են վէպիս մէջ, ու խնդրում եմ որ ազատ մարդիկ տան ճշգրիտ պատմութիւնը Երկիր Նայիրիի: Սխալները չտկելու համար պէտք պիտի ըլլար նորէն գրել վէպը, բայց այդ ոչ թէ չտկում կ'ըլլար այլ անդամահատութիւն մահուան սպառնալիքի տակ: Կուզի մէջքը գերեզմանը միայն կը շտկի :

Ի՞նչ է բնորոշումը Նայիրիի, խօսքը տանք Չարենցի.— «Այդ հաւասար է այն հարցին թէ ո՞վ ենք մենք, ո՞ւր ենք գըտնում, ինչ ենք եղել երէկ եւ ի՞նչ պիտի լինենք վաղը: Սիրելի ընթերցող,թողնում եմ որ դու, այո, դուգտնես Նայիրին :Սոյն այս պոէմանման վէպում կ'անցնին աչքիդ առաջով բազմաթիւ Նայիրցիներ, սիրիր որին կ'ուզես, գտիր ում որ սրտում կամ հոգում կամենաս» :

Ինկապէս այս վէպի մէջ կը գտնէք, զանազան տիպարներ բոլոր դասակարգի մարդոց որոնք շարժապատկերի նման կ'անցնին ձեր առջեւէն: Հեղինակը նախադասութիւններ դրած է այդ տիպարներու բերանը եւ ստորագծած կամ շեղագիր, կարծես ընթերցողի ուշադրութիւնը գրաւելու եւ շեղակի միջոցով հասկցնելու իր նպատակը : Կը նկարագրէ Երկիր Նայիրիի «Բերդը», «Վարդանի կամուրջը», «Ս. Առաքելոց եկեղեցին», «Սլլան քարը», «Ծղնաւորի մատուռը» ու կ'ըսէ «Ո՞րը թուել՝ բոլորը հրաշք են,զարմանալիզարմանք, անկարելի հանճարք : Անառիկ է այդ բերդը, ամէնքը այդ գիտեն, դաւաճանութիւն է նենգ, ստոր, Նայիրեան դաւաճանութիւն է այդ բերդը յանձնել եկւոր սրիկաներին :

« Խօսք կը դնէ երկու ընկերներու բերանը, հինը ցոյց կուտայ նորին բերդը, Վարդանի կամուրջը,Առաքելոց եկեղեցին ու կ'ըսէ.— (Օրը կգայ եւ նորից կ'ելնեն կը յառնեն մշուշից Նայիրեան ոգին, յաղթ, հաստատ, կ'իջնի թշնամու գլխին երկաթէ վրէժ :

« Կը նկարագրէ Թուրքիոյ հետ պատերազմի շրջանը, կամաւորական խումբերու ժամանումը, ժողովուրդի ոգեւորութիւնը եւ յետոյ ռուսական յեղափոխութիւնը : Ռուս բանակը լքած է հայկական նահանգները ու կը շարունակէ «հայ իշխանութիւն», իրականացած է երազը երկիր Նայիրիին, հայ ընկերութեան ուժերը դարձել են տէր Նայիրեան բերդին ու ադուն :

«Չարենց դովքի խօսք ունի Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին եւ այսպէս կը բնորոշէ իր վէպի մէջ ընկերութիւն բառը գործածելով :

« Ինչ որ անյայտ մի տեղ, որի ուր լինելը ոչ ոք գիտէ, մի անյայտ քաղաքում, ծայրամասում կամ կեդրոնում, կարող է գերեզմանատունը, կայ, գոյութիւն ունի մի սենեակ կամ ներքնայարկ: Այդտեղ, որի ուր լինելը ինչպէս ասացինք ոչ մի մարդ չգիտէ, ապրում է հսկայական մի սարդ, աներեւոյթ մի սարդ, սարդանման ուղիղ: Եւ այդ սարդը իր անյայտ տեղից պարզում է իր ճանկերը եւ հիւսում դէպի քաղաքները Նայիրեան, դէպի ուղեղները, սրտերը, կամքերը Նայիրեան, եւ աշխարհի ամէն մի անկիւն ուր կայ գոնէ մի Նայիրցի: Ի՞նչ քաղաք կամ երկիր յիշատակեմ ուր չեն հասել նրա թելերը, երկաթեայ թելիկները այդ ուղեղասարդի, նա հիւսում է, կուռ, քաղաքից քաղաք, իսկ ինքը չի երեւում, անչօշափելի է ինքը որպէս հրաշք, սարսափելի գաղտնիք, զարմանալին չասի,վախեցայ չհաւատաս, բանն այն է որ ուղեղասարդը որ վայրկեանին ուզենայ, կարող է քաշել դէպի ինքը, շարժիլ ինչպէս որ կամենայ, ոստայնի թելի ամենահեռաւոր թելիկը, թելիկին ծայրը, ծայրի ծայրածիրը : Քսանեւհինգ տարի առաջ, գեղեցիկ մի օր շարժեց իր ամենաբարակ ճանկը աներեւոյթ իր տեղից եւ այնտեղ Վոսփորխաֆիւրին, Սուլթանների մայրաքաղաքում, լեմոնատի խցանի նման օդը ցնդեց Բանկ Օթթօմանը, որպէս Նայիրեան ոգու ցասումնալից մի ցոյց: Ո՛, ո՞րը, ո՞րըպատմեմ, քանի որ բազում են մեծագործութիւնները նրա, բազում եւ անհատնում »:

« Հանրապետութեան շրջանի մասին կը գրէ «Ամէն ինչ լաւ էր գնում եւ նոյնիսկ կարելի է ասել կատարեալ հանդիստ ու խաղաղութիւն կը տիրէր Նայիրեան այդ քաղաքում ու շրջաններում, եթէ չլինէին մի շարք ստոր, անպատկառ, Նայիրադաւաճան մարդիկ, որոնք խանգարում էին, նորաստեղծ Նայիրապետութեան հանգիստը, եւ ո՞վ գիտէ, չկատարուէ՞ին արդեօք յետագայ դժբախտ եւ ահաւոր դէպքերը, եթէ չլինէին, այդ ստոր, անպատկառ Նայիրադաւաճան մարդիկ: Հասկանում էք, ղուշը, երկնային թռչունը եկել էր ոսկով մեր ձեռքն էր ընկել, իսկ այդ ստոր պարոնները պահանջում էին որ մենք մեր ձեռքերով վերցնենք ու բաց թողնենք այդ ղուշը, այսինքն, անկախութիւնը, ազատութիւնը: Անունը ինչ դնենք, այդ նայիրաուրացութեան տխմարութեանը, ազգային դաւաճանութիւն է եւ ովքեր էին այդ ուզողները, Նայիրեան ոգու հետ կապ չունեցող մարդիկ »:

Նկարագրելէ վերջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դիմադրութեան ոգին, կ'անցնի Նայիրիի պարպումին եւ մնացած ժողովուրդի կոտորածին ու կը գրէ .

«Եւ քաղաքում մնացին, եւ այս էր ամենաէականը, ընկեր Վառօդեանը, բժիշկը եւ Մազութի Համօն, մինչեւ վերջին վայրկեանը նրանք քաջաբար մնացին իրենց դիրքերի վրայ, բերդի աշտարակի վրայ, եռագոյնի շողի մօտ»:

Տիկին դասախօսը եզրակացնելով իր տեսակէտները Չարենցի վէպի մասին, խնդրեց որ եթէ լրացումներ ընողներ կան յայտնեն իրենց կարծիքը :

Տիկին Խոնդկարեան եւ Տիկին Հռիփ. Իփէքեան, կասկած յայտնեցին Չարենցի անկեղծութեան մասին դէպի Դաշնակցութիւնը, դիտել տալով թէ կարելի չէ հաշտեցնել այն, որ վէպը հրատարակուի 1925ին բոլշեւիկեան իշխանութեան տակ, Պետհրատի կողմէ, եւ հոն գովքը հիւսուի Դաշնակցութեան: Իրենց կարծիքով Չարենց պարզապէս կը ծաղրէ Դաշնակցութիւնը : Պ. Ա. Խոնդկարեան եւս այս տեսակէտը յայտնեց, սակայն աւելցուց որ իր կարծիքով ամբողջովին ծաղր պէտք չէ նկատել, այլ Չարենց կը գտնուի երկուութեան մէջ : Նախ՝ եղած է Դաշնակցական եւ կամաւորական խումբի մէջ, յետոյ հոգեփոխութեան ենթարկուած՝ եւ բոլշեւիկ դարձած է: Սխալ չէ կարծել թէ Չարենց չէ կրցած խեղդել իր նախկին զգացումները :

Լսարանը փակուեցաւ ուշ գիշերին :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՐՕՆ. Սիրտը: Գրեց՝ փրոֆ. Յովհ. Պուճիգանեան: Տպ. Կաթող. Կիլիկիոյ, Անթիլիաս,: Գին 40 Ֆրանք :

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ, կրթական ամսաթերթ: Պատկերազարդ: Զ. տարի, թիւ 6–7 (1953 Յունիս – Յուլիս) : Մխիթարեան տպարան, Վենետիկ: Տարեկան բաժնեգին 700 փրանք :

ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ, մասնակցութեամբ Գառնիկ Կարինեանի: Հրատ. Յ. Թիւրապեան: Գին 300 Ֆրանք: Հասցէ.— 227 Պուլվ. Ռասփայլ, Փարիզ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Էրզինի բանտարկեալները մեզ իմացուցին թէ Բայասէն հայ աքսորեալներ պիտի փոխադրեն կղզի մը. ասոնք խեղճ վիճակի մէջ էին եւ նպաստի կարօտ. շատեր իրենց յատկացուած դրամական նըպաստը մերժած էին այն նպատակով որ անիկա յատկացուի Բայասի բանտարկեալներուն. որպէսզի յաջողէինք հասնիլ աքսորեալներու մեկնումէն առաջ, պէտք էր որ առանց բոպէ մը կորսնցնելու ճամբայ ելնէինք :

Ձիերը յոգնած էին ու մեզ կը քաշքշէին քան թէ կը տանէին: Չորս ժամ ունէինք Տէօրթ Եօլ հասնելու եւ անկէ ալ Բայաս երկու ժամ, ու պէտք էր նաեւ որ գիշերը Բայասէն դառնայինք Տէօրթ Եօլ, որովհետեւ հն իջեւանելու ոչ մէկ կարելիութիւն կար մեզի համար :

Մեր ոսկորները գրեթէ ջախջախուած էին յարատեւ ցնցումներէն ու յոգնութենէ. յուզումէ ալ սպառած էինք, բայց անհամբեր էինք Էրզինի բանտարկեալներուն շնորհած նպաստը անձամբ տանելու Բայասի բանտարկեալներուն, որովհետեւ համոզուած էինք թէ դրամ չէ որ կը տանէինք անոնց, այլ ընկերական ու եղբայրական խանդաղատանք, մեծհոգի ու վեհանձն զգացումներ ու մխիթարիչ արիութիւն ... :

— Շուտ, շուտ, սայլապան ձիերը քշէ:

Սայլապանն ալ շահած էինք. ան ալ կը բաժնէր մեր խանդավառութիւնը, բայց ձիերը դանդաղեցան ու յամեցանք ճամբուն վրայ...: Աւաղ ,մեր այնքան փափաքած այցելութիւնը պիտի չկարենայինք ընել բերդաքաղաքի աքսորեալներուն. որովհետեւ երբ Տէօրթ Եօլ հասանք շատ ուշ էր. ըսին թէ աքսորեալները մեկնած ըլլալու են արդէն, ու հարկադրուեցանք մեր քով եղած դրամը բոսթայով ղրկել իրենց :

Էրզինէն Տէօրթ Եօլ ճամբան չդադրեցաւ գեղեցիկ ըլլալէ. երկար ատեն ծառերու տեսքը կը զովացնէր մեզ. այլ եւս չէինք մտներ արեւէ այրած արտերու մէջ :

Ճամբուն երկու կողմէն անտառոտ բըլրակներ կը բարձրանային եւ հեռաւորութիւններու մէջ իրենց կողերուն գիծերը հաճելիօրէն կ'ուրուագծուէին կապոյտ մշուշի մը ետեւէն: Աւելի հեռու բարձրաբերձ լեռներ կը կանգնէին ու իրենց գագաթները կը կորսուէին երկինքին մէջ, փոքրիկ եւ ցած թուփեր կը ծածկէին ամէն կողմ՝ գեղեցիկ երանգներու յաջորդութիւն մը ներկայացնելով, եւ կարմիր մացառներ կուգային մինչեւ ճամբուն եզերքը, կը զարդարէին ապառաժուտ եւ ցցուած մասերը բլուրներուն եւ արեւին մէջ երբեմն բոցավառ կը թուէին:

Եւ ահա հեռուն տեսանք նաեւ Միջերկրականի ընդարձակ տարածութիւնը արեւին տակ շողշողուն, եւ որուն կապոյտ եւ վէտվէտուն սահմանը կը կորսուէր հորիզոնի գիծին մէջ :

Տէօրթ Եօլ չհասած, ժամ մը առաջ բարկ եւ գլխիչ բուրմունք մը զգալի եղաւ. մեր շնչած օդը կարծես հետզհետէ կը թանձրանար հոտաւէտ մասնիկներով, նարնջենիներն էին: Քանի մը վայրկեան եւս, եւ ահա մտանք մթին եւ հոծ կանաչութեանը մէջ նարնջենիի անտառին :

Օրերէ ի վեր մեր պարտասած մարմինը, կարծես, յանկարծ հանգչեցաւ այդ զով եւ բուրումնաւէտ մթնոլորտին մէջ : Ծառերը շատ խիտ տնկուած էին ու տեղ տեղ հազիւ թէ երկինքի պատառներ կը տեսնէինք:

Նարինջները դեռ տհաս ու կանանչ, իրենց բոլորակը ցոյց կուտային տերեւներու մէջտեղէն . քաղցր սօսաւիւնը մեղմօրէն օրօրուող ճիւղերուն կը խառնուէր մեր աչքին անտեսանելի ջուրի կարկաչներու հետ. Թիթեռնիկներ կ'ոստոստէին յետամնաց նարնջածաղիկներու վրայ ու ճամբուն երկու կողմէն կը տարածուէին մշտահօս առուներէն սնած զմրուխտի գոյն մարգագետիններ :

Երկար օրերէ ի վեր, առաջին անգամն ըլլալով մեր անհամբերութիւնը գոհունակութիւնով լեցուն էր, այնքան սրտաճմլիկ, դառն եւ յուսահատօրէն ընկճող պատմութիւններէ, լացերէ եւ ողբերէ ետքը հոգեկան անդիմադրելի պահանջք մը ունէինք այդ հերոսական քաղաքը տեսնելու եւ իրենց իսկ բերնէն լսելու ինքնապաշտպանութեան մանրամասնութիւնները :

Ու յետոյ Սիսէն ի վեր չէինք հանդիպած զուտ հայկական աւան մը կամ գիւղ մը. հոս վստահ էինք որ մեզ առաջին անգամ դիմաւորողները խորթ եւ կասկածոտ նայուածքով պիտի չնայէին մեր օտարականի երեւոյթին վրայ :

Քաղաք մտած էինք արդէն, բայց ոեւէ կէտէ անկարելի էր մէկ նայուածքով անոր ամբողջութիւնը ընդգրկել. տուները ցրուած ու գրեթէ կորսուած էին նարնջենիի անտառին մէջ. իւրաքանչիւր ընտանիքի սեփականութիւնը կը սահմանուէր վճիտ առուակով մը որ Տէօրթ Եօլի ետեւը բարձրացող լեռներուն կողերէն կը բխէին եւ անհամար ճիւղերու բաժնուած կը պտուտքէին քաղաքին մէջ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Երեսփ. Ժողովը արձակուրդ տուաւ մինչեւ աշուն: Խ. Միութեան հաշտարար ձեռնարկներուն առթիւ, Աթէնքի վարիչները կը պահանջեն որ նախ վերադարձուին Յունաստանի 20.000 առեւանգուած զաւակները:

ԲՈՂՈՔԻ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

ԽՄԲ.— Երէկ հետեւեալ նամակը ստացանք. —

Սիրելի «Յառաջ», կը զգամ որ այսօր Կարսի եւ Արտահանի մասին տըրուած լուրը մեծ տխրութեամբ լեցուց բոլորիս սիրտերը: Ուստի կը խնդրեմ որ բողոքի այս երկտողը տպեք ձեր թերթին մէջ:

Մեծ յուզումով կարդացի անակնկալ լուրը: Ուրեմն մեր պապենական արդար իրաւունքները նուէր կը տրուին մեր ջարդարարներուն: Մեր մայրերուն, քոյրերուն եւ եղբայրներուն արիւնով ներկուած դաշտը վաճառականութեան են հաներ: Պիտի գա՞ն Անդրանիկներ, Սեբոյներ, Հրայրներ եւ Կորիւններ, մեր ցեղին թափած արիւնի հաշիւը պահանջելու քաղաքակիրթ մարդկութենէն: — Ա. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 13 Յունիս, ժամը 21ին, Սինէմա Ռեքսի մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

14 Յունիս, կիրակի 15.30ին Սալ Սէն Լուի, 4 ռիւ Ժէի:

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագներէն մասեր, ժողովրդական երգեր, Սպենդիարեան, Ալէմշահեան եւն.:

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա-խարբերդցիական միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան: Այս կիրակի ամբողջ օրը Նաճառեանի հանրածանօթ ծառախիտ եւ օդասուն ագարակը, Սէնթ Անթուան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Պօղոսեան եւ Տէրոյեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ի-իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ողբաց. հօր, աներհօր, եղբօր ու մեծ հօր ԶՕՀՐԱՊ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք, Պ. Սարգիս Ահարոնեանէ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնախուղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալ ԶՕՀՐԱՊ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ, իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Տէրոյեան ընտանիքին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հ.Յ.Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեանէ, Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ երկու հազար ֆրանք:

Տիկին Լուսին Գասպարեանէ իր եղբօր յիշատակին ընկեր Յակոբ Շաչոյեանի մահուան (Սուրիա Գամըշլը) վեցերորդ տարեդարձին առթիւ հազար ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շաւիլէն Այրի Տիկ. Արշալոյս Սուլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոս Սարեան եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր հայրենակիցներուն եւ կազմակերպութիւններուն որոնք անձամբ, նամակով եւ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին, ԿՂԵՄԷՍ ՍՈՒԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կապ. Խաչի:

Իսիի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Պատուոյ նախագահ

EDOUARD DEPREUX
Ancien Ministre, Maire de Sceaux

Կը նախագահէ՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին ընկերներ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Շաւիլ), ՏԷՐ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ, ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Իսի) եւ Շ. ՊԷՆԿԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ (երգ), Օր. Օր. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ եւ Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (արտասանութիւն):

Բեմավար Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽՈՐԷՆԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Բաշանի պարախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, արեւելեան նուագ, (թառ՝ Սէյրան եւ դափ՝ Գէորգ): Եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս:

Orchestre Tropical Ben Salvador
et Jean Bonal

Ծոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներ:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

●

ՊԱՆԵԷՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ «Նոր Սերունդ»ի:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեէօյի Ֆրանս.դպրոցը, Սալվօտէ 69 ռիւ տ՛Արքէօյ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստ. բաժին:

Դիւրամատչելի պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Փորթ տ'Օրլէանէն թիւ 188 հանրակառքը առնել եւ իջնել Մարսէլ Պօնէ, մեթրօ լինը տը Սօ իջնել, Պանեէօ:

●

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 15 — 23:

Կազմակերպուած «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին:

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ

Conseiller Général PAUL MASURIER

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր.

Եւրոպական պար ընտիր նուագախումբով: Ծոխ պիւֆէ:

Հաղորդակցութիւն.— Փոռթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւս: Շոգեկառքը Կառ տիւ Նոռէն ժամը 2.20 եւ իջնել Առնուվիլ լէ Կօնէս:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առթիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 11էն 19:

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բաժին: Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը: Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ (20): Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը շարունակէ իր դասախօսութիւններու շարքը, այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ:

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ մասին կը խօսին՝ փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ: (Մարդն ու կրօնաւորը Խրիմեանի մէջ): Պ. Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ (Խրիմեանի վարած քաղաքականութիւնը):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Յունիս 13ին, Շաբաթ օր, ժամը 21ին: Գազա Թ'Իթալիի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր Արիներու, գայլիկներու եւ թեւիկներու:

Բանախօս՝ ՏՕՔԹ. Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ (Արիներու պետը): Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի Սասունցի Դաւիթը:

Գեղարուեստական եւ սկաուտական ընտանեկան բաժին՝ խմբերգ, նուագ, զանազան մարզանքներ, բուրգերու կազմութիւն, հայկական պարեր (Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, արտասանութիւններ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւններէն, իր մահուան երեսնամեակի առթիւ):

Մուտքը հրաւիրատոմսերով:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ Թը Թրէվիզ մեթրօ Քատէ:

Այս Շաբաթ ժամը 16էն մինչեւ 23:

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները եւ երիտասարդները:

ՏԷՍԻՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կը տօնէ իր կազմակերպութեան տարեդարձը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ: Նախագահութեամբ Տիկին Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ: Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին դպրոցի աշակերտները: Երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղեցիկ պարեր ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի: Բանախօսութենէն վերջ խնջոյք: Ծոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը կատարէ իր պաշտօնական բացման հանդէսը Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, այս կիրակի ժամը 16–22:

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, նուագ, հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Ծոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել տիկին Դաւիթեանի՝ Օպս. 20–76:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՃԱՇԸ

Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները նոյն կրթարանին 65ամեակին առթիւ որոշած են ընկերական հացկերոյթ մը տալ, այս կիրակի ցերեկ ժամը 1ին, Ռէսթօրան Փրովանսալի մէջ, 4 ռիւ տը Լիոն, (մեթրօ Կառ տը Լիոն)): Ճաշագին 800 ֆրանք: Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցիներն ու համակիրները ընտանեօք:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

մասնաճիւղին տարեկան մեծ ներկայացումը 14 Յունիս ժամը 21ին, Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: 6

Կը ներկայացուի Ճիակոմէթթիի այնքան յուզիչ Թատերախաղը՝

ՔՈՐՐԱՏՕ

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ եւ Օր. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ, Ե. ՃԱՆՃԻԿԵԱՆԻ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԲԱՐԻԼՈՅՍԵԱՆԻ, ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ Շառանթօն էքօլէն առնել 181 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակ. Շբ. ժամը 9ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ԱՐԱՄ խումբը կիր. ժամը 20.30 ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, ի ներկայութեան Շրջ. կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչներուն:

ՍԷՆԹ'ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Մատուրին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 19ին, Սէնթ Անտուէ ծանօթ պարտէզին մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու երիտասարդներ որոնցմէ մէկը կառք քշէ եւ խանութի գործերով զբաղի: Միւսը սկսնակ մը (տէպիւթան) որ աշխատի մաշին սիրքիւլէր էնթէրլօքի վրայ: Դիմել՝

Société Paris Californie, 58, Rue de Cléry, Paris (2.) Tél. CEN. 96 - 01

ԿՈՐՍՈՒԱԾ է.— Առնուվիլի մէջ, Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, կայարան երթալու ճամբուն վրայ, Յունիս վեցի շաբաթ օրը կէսօրէ վերջ փլաքէ օռ ժամացոյց մը Վիլպուա վաճառանիշով, քատրանի ռոզ շիֆրը տօռէ, ապարանջանով, նոյնպէս փլաքէ օռ: Յանձնել նուէրի մը փոխարէն,

Agence Immobilière Celentano
Place de la Gare de Villiers - le - Bel
Gonnesse

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ:

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

American LLOYD

48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նըպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան:

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝
7, Rue Auber, Paris

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P.Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 14 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7091 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2502

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԵՂԾԻՔ ԵՒ ՆԱՀԱՆՋ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն Խ. Միութեան անփառունակ նահանջը՝ այլապէս վրդովիչ մանրամասնութիւններով :

«Լը Մոնտ»ի արեւելագէտ աշխատակիցը, Էտ. Սապլիէ, որ Անգարա ղրկուած էր, կը գրէ թէ Մոսկուայի ծանուցագիրը չափազանց համառօտ է եւ «կարգ մը հայկական եւ ազրբեջանեան շրջանակներու վրայ» դնէ Կարսի եւ Արտահանի մասին եղած պահանջները :

Անշուշտ վրիպակ է «Ազրբէջանեան»ը եւ պիտի ըլլայ վրացական :

Ինչպէս ըսինք երէկ, 1945 Մարտ 19ին Խ. Միութիւնը չեղեալ համարելով 1925 Դեկտ. 17ի բարեկամութեան դաշինքը, ետ կը պահանջէր Կարս - Արտահանը, Եւ կ'առաջարկէր ռազմական խարիսխներ տրամադրել, միասնաբար պաշտպանելու համար Նեղուցները :

Մոնթրէօյի պայմանագրին վերաքըննութեան համար ալ, պայման կը դնէր որ ժողովին մասնակցին միայն Սեւ Ծովեան պետութիւնները :

Տարին չլրացած, 1945 Դեկտ. 14ին Վրաստանի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Կոմունիստ» բաց նամակ մը կը հրատարակէր, երկու վրացի ակադեմական - ներու ստորագրութեամբ :

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», Դեկտ. 20ին թարգմանեց եւ արտատպեց այդ նամակը, որ կը ներկայացնէր հետեւեալ պահանջները, Թրքական ինը նահանգներու վրայ .

— « Վրացի ժողովուրդը պէտք է ետ ստանայ իր հողերը, որոնցմէ երբեք չէ հրաժարած եւ չի կրնար հրաժարիլ : Մենք նկատի ունինք Արտահանի, Արդուինի, Օլթիի, Թորթումի, Սպերի, Բաբերդի, Կիւմիւշխանէի եւ արեւելեան Լազիստանի շրջանները, մէջն ըլլալով նաեւ Տրապզոնի եւ Կիրասոնի նահանգները, այսինքն վրաստանէն խլուած հողերու միայն մէկ մասը» :

Խաղը այնքան վարպետօրէն սարքուած էր որ, 1947 Հոկտ. 24ին, ՄԱԿի Քաղաք. Յանձնաժողովին մէջ, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, փոխ - վարչապետ Վիշինսկին նոյն հարցը կ'արծարծէր, ի պատասխան Թուրք պատուիրակին : Կը պաշտպանէր վրացի ակադեմականներուն տեսակէտը՝ մասնաւորապէս Կարսի եւ Արտահանի մասին եւ կ'եզրակացնէր .

— « Այդ հողերը պէտք է վերադարձուին վրացական հանրապետութեան, վրաց ժողովուրդին, թէ պատմական, թէ ազգագրական եւ թէ քաղաքական եւ ուրիշ ամէն հիմքերով : Ասիկա արդար է նաեւ այն պատճառով որ վրացական են այդ հողերը» : (*Փրաւտա եւ Իզվեստիա*, 1947 Հոկտեմբեր 28) :

Այս քամնելի ողբերգութեան մանրամասնութիւնները հրատարակուեցան օրըօրին, ափ ի բերան ձգելով ամէնէն լաւատեսները :

Առաջին երկդիմի, հակահայ ելոյթը չէր այս : Եւ սակայն խորին վրդովում պատճառեց, բացի Թուրքերու եւ կեղծարարներու ճակատէն, որ կը շարունակէր օրօր կարդալ :

Այդ օրէն ասդին, ոչ մէկ պաշտօնական ձեռնարկ : Ոչ իսկ յուշագիր մը : Այլ միայն լրագրական, քարոզչական պայքար Թուրքիոյ, անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան եւ Դաշնակցութեան դէմ :

Պիտի չզարմանանք, եթէ վաղը դադրի հակաթուրք պայքարը, եւ աւելի սաստկանայ հակադաշնակցական խուժանավարութիւնը :

« Թող տղերք զուարճանան » ...

Եթէ Մոսկուան լրջօրէն ուզէր ետ առնել Կարս - Արտահանը, պատեհութի՞ւն կը պակսէր :

Պերլինի վրայ քալած ատեն, զօրաթեւ մը դէպի Կարս, — եւ ամէն ինչ կը վերջանար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

« ԴԱՀԼԻՃ ՄԸ ԱՄԷՆ ԳՆՈՎ »

•

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԹԱԽԱՆՁԱԳԻՆ ԿՈՉ ՄԸ Կ'ՈՒՂՂԷ, ՍՈՍԿԱԼԻ ՎՏԱՆԳՆԵՐ ՆԱԽԱՏԵՍԵԼՈՎ

Վարչապետութեան Դ. թեկնածուն, Պ. Անտրէ Մարի, 24 ժամ յետաձգած է իր վերջնական պատասխանը : Իր գլխաւոր նպատակն է ազգ. միութեան դահլիճ՝ մը կազմել հրաւիրելով բոլոր հոսանքները, բացի համայնավարներէն : Այս առաջադրութեամբ, առջի օր երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ նախորդ երեք թեկնածուներուն, Փոլ Ռենոյի, Մանտէս - Ֆրանսի եւ Ժորժ Պիտոյի հետ : Թէեւ երեքըն ալ տարբեր տեսակէտներ ունին վերաղինման, Հնդկաչինի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին, բայց կը յուսայ ապահովել անոնց մասնակցութիւնը իր ծրագրած դահլիճին : Նախկին վարչապետ մը, Ռընէ Փլեւէն, խոստացաւ իր կարելին փորձել, յաջողցնելու համար ազգային միութեան դահլիճի մը կազմութիւնը :

Ֆրանսա միշտ այս միջոցին կը դիմէ — Ազգ. միութիւն — ամէն անգամ որ ծանր տագնապ մը ծագի : Պ. Ռընէ Մաէր յաջողած էր այդպիսի դահլիճ մը կազմել 1948ին, բայց ներքին վէճեր տապալեցին զայն, մէկ ամսուան մէջ : Ուրիշ փորձեր ալ ձախողեցան :

Տագնապին երկարաձգումը խոր մտահոգութիւն կը պատճառէ հին եւ նոր վարիչներուն եւ Ֆրանսայի բոլոր բարեկամներուն : Ազգ. Ժողովին ծերունի նախագահը, Պ. Էտ. Էռիօ, առջի օր անհագանգ հնչեցուց իր կուսակցութեան բացառիկ ժողովին մէջ, թախանձագին կոչ մը ուղղելով : Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը .

— « Ինծի հասած բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ներկայ կացութիւնը չի կրնար երկարաձգուիլ առանց սոսկալի վտանգներու : Մի խաբուիք երկրին երեւութական հանդարտութենէն, այն հեղգութենէն որ իր մտահոգութեան, նոյնիսկ իր վհատութեան ապացոյցն է : Օրէ օր կը սաստկանայ պայքարը խորհրդարանին դէմ : Երկիրը չափազանց դժբախտ է : Ձեմ յիշեր տեսած ըլլալ այսքան ահաւոր անձկութիւն մը : Ձեմ կարծեր թէ Ֆրանսա այսպիսի ճգնաժամի մատնուած ըլլայ :

« Զափազանց երկար տեւեց կուսակցութեանց պայքարը՝ իրարու դէմ : Եկած է ժամանակը — եւ կը յուսամ թէ շատ ուշ չէ — կառավարութիւն մը կազմելու ամէն գնով : Կ'ուզեմ որ արմատական կուսակցութիւնը տայ ակներեւ ապացոյցը իր իմաստութեան եւ անձնուիրութեան : Ձեզի կը խօսիմ խռովայոյզ խղճով մը : Նոյն իսկ հարց կուտամ ես ինծի թէ պէտք չէ՞ր որ աւելի կանուխ ըսէի այս բաները, յանուն մեր կուսակութեան, խորհրդարանին եւ հանրապետութեան, որուն ճակատագիրը ահաւոր անձկութեամբ մը կը համակէ զիս այս պահուն : Ճիշդ ժամանակն է որ մեր բարեկամ Անտրէ Մարիին տանք այն քաջալերանքը որուն իրաւունք ունի : Պէտք է որ երկիրը կառավարուի, ամէն գնով : Վերապահումներու ժամանակը չէ : Կը թախանձեմ ամբողջ հոգիովս : Կը պահանջեմ արմատական կուսակցութենէն այսուհետեւ մտածել միայն եւ միայն Ֆրանսայի մասին : Ամբողջ աշխարհ մեզ կը դիտէ » :

Պ. Էռիօ, որ 81 տարեկան է եւ երեք անգամ վարչապետ եղած է, երբեք այսքան յուզուած չէր, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը : Լաւատեսներ կը կարծեն թէ նոր թեկնածուն պիտի յաջողի կազմել դահլիճը : Իր կուսակցութիւնը կատարեալ վստահութիւն յայտնեց նոյն ժողովին մէջ, յաջողութիւն մաղթեան նախագահին եւ մամուլին հաղորդեց իր խորհրդակցութեանց արդիւնքը :

Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Միայն մէկ նպատակ ունիմ, — օր առաջ յաջողցնել ազգային փրկութեան, միութեան դահլիճի մը կազմութիւնը : Գիտեմ անձերու եւ կուսակցութեան ընդհարումները որոնք սաստկացան վերջին օրերս : Ես անձնապէս քուէ տուի այն երեք ականաւոր անձերուն որոնք վաւերացում խնդրեցին Ազգ. Ժողովէն : Կը կարծեմ թէ ներկայիս մեծամասնութիւն մը պէտք է կազմուի մասնակցութեամբ բոլոր ժողովրդավար կուսակցութեանց, մեծամասնութիւն մը որ ի վիճակի ըլլայ դիմագրաւելու ազգին վրայ ճնշող դժուարութիւնները եւ թերեւս վտանգները : Արդէն անկեղծ, թանկագին աջակցութիւններ կը գտնեմ զանազան կուսակցութեանց մէջ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ նոր ծանուցագիր մը ուղղելով Խ. Միութեան, կը պահանջեն ճշդել իր տեսակէտները Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին : Այս դիմումը կը կատարուի ճիշդ այն պահուն երբ Մոսկուա կարեւոր զիջումներ կատարեց Աւստրիոյ մէջ, ջնջելով ութ տարիէ ի վեր հաստատուած սահմանափակումներ :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ խորհրդային իշխանութիւնը հետեւեալ նոր զիջումները կատարեց . 1. Արտօնուած է օդանաւային թղթատարը Աւստրիոյ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ, արեւելեան Գերմանիոյ եւ Ճափոնի միջեւ.— 2. Կ'ընդունի աւստրիական օրէնքը՝ պատուանշաններ տալու մասին . — 3. Կ'արտօնէ հեռաձայնի գիծ մը հաստատել ռուսական եւ անգլիական շրջաններուն միջեւ : Աւստրիոյ վարչապետը գոհունակութիւն յայտնեց որ արեւմտեան դաշնակիցները նոր ծանուցագիր մը ուղղած են Խ. Միութեան, հաշտութեան դաշնագիրը փութացնելու համար :

ՈՒԿՐԱՅՆԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Լ. Կ. Մելնիքով, պաշտօնանկ եղաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ «կոպիտ սխալներ» գործած է մշակոյթի եւ տնտեսութեան ճակատին վրայ : Ամբաստանեալին ծանր մեղքերէն մէկն է « քաղքենի ազգայնականութիւնը » : Մելնիքով Ուկրայնայի համայնավար կուսակցութիւնը կը վարէր երեք տարիէ ի՛ վեր :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ մաքրագործումները յաճախադէպ դարձած են ամբողջ Խ. Միութեան մէջ : Վերջերս լայն մաքրագործումներ կատարուեցան Էսթոնիոյ, Լիթուանիոյ, Լեթոնիոյ, Վրաստանի, Ուզպեկիստանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ : Գլխաւոր մեղադրանքը «քաղքենի ազգայնականութիւն»ն է . ինչ որ կը նշանակէ թէ դժուարութեանց կը բախի փոքրամասնութեանց ռուսացումը :

ԱՆԳԱՐՏ ԱՐՋԱԿՈՒԵՑԱՒ « Շամփօլիոն» շոգենաւին նաւապետը, որ կը դատուէր Մարսէյլի առեւտրական ատեանին առջեւ, իբրեւ պատասխանատու շոգենաւին խորտակման : Նաւապետը չէր տեսած Պէյրութի նոր փարոսը :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈԶԷՆՊԷՐԿԸ ելեկտրական աթոռէն փրկելու համար գերագոյն փորձեր կը կատարուին : Փարիզի արքեպիսկոպոսը, կարդինալ Ֆէլթէն եւս հեռագիր մը ուղղեց նախագահ Այզընհաուըրի : Ամերիկեան թերթերը շատ չեն զբաղիր այս հարցով :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ կը շարունակուին Յունաստանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ : Առջի օր 60.000 հոգի աշխատանքը դադրեցուցին Սելանիկի մէջ :

ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆԱՀԱՆՋԸ

•

ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎՐԱՑԻՆԵՐԸ

Անգարայէն կը հեռագրեն յունիս 12 թըւականով .— Կառավարութիւնը երէկ հաստատեց թէ ծանուցագիր մը ստացած է Խ. Միութենէն, բայց մերժեց յայտնել անոր բովանդակութիւնը : Բայց եւ այնպէս վաւերական աղբիւրէ կ'իմացուի թէ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ միասնաբար միջոցներ ձեռք առնել Սեւ Ծովու մէջ եւ կը հրաժարի այն պահանջներէն որոնք դրուած էին 1945ին Վրաստանի եւ Հայաստանի խորհրդային հանրապետութեանց կողմէ՝ Կարսի, Արտահանի եւ Արդուինի նահանգներու մասին : Կը հրաժարի նաեւ Տարտանէլի հսկողութիւնը միասնաբար կատարելու պահանջէն :

Անատոլուի գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ հանրութեան տեղեկութիւն պիտի տրուի երբ կառավարութիւնը պատասխանէ եղած առաջարկներուն եւ երկու կառավարութիւնները հաւանութիւն յայտնեն ծանուցագիրները հրատարակելու համար :

ԱՆԳԱՐԱ ՎԵՐԱՊԱՀ Կ'ԵՐԵՒԱՅ

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանին՝ «Լը Մոնտ»ի մնայուն աշխատակիցը, Էտ. Սապլիէ, որ Անգարա կը գտնուի, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ յունիս 12 թուականով.—

Խ. Միութեան ծանուցագիրը Թուրքիոյ մայրաքաղաքը հասաւ երէկ եւ ընդունուեցաւ հանդարտութեամբ մը որ անտարբերութիւն կը մատնէ : Ծանուցագիրը կը հասնի այն պահուն երբ Թուրքիան բաւական մտահոգ է, ի տես իր հարեւանին խաղաղասիրական ձեռնարկներուն. Հարեւան մը որուն միշտ կասկածանքով կը նայի : Պաշտօնական շրջանակներու տպաւորութիւնը կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով. — «Բան չէ փոխուած կացութեան մէջ : Թուրքիա տուած է իր վճիռը , — ոչ ոքի վրայ պիտի յարձակի, բայց ինքզինքը պիտի պաշտպանէ եթէ յարձակում կրէ : Բարեկամական ըլլայ թէ թշնամական, որեւէ ծանուցագիր պիտի չփոխէ իր այս վճիռը » :

Ութ տարիէ ի վեր Թուրքիա ենթարկուած է անհաւատալի ճնշումի մը՝ իր հզօր հարեւանին կողմէ : Վոսփորի ափերուն վրայ էր որ ծնաւ պաղ պատերազմը 1945ին : Այսօր, այդ սպառնալիքներուն դիմադրելէ վերջ, Թուրքիան իր կարգին կը հրաւիրուի օգտուիլ «մեղմացումի արձակուրդէն» : Թուրքերը մեղմացում տեսնելով հանդերձ, տրամադիր չեն տեղի տալու այս ձեռնարկին առջեւ զոր կը նըկատեն Կրեմլինի վարիչներուն դիւային մէկ նոր ռազմախաղը :

Ցարդ Թուրքիոյ յանձնուած խորհրդային ծանուցագիրները միայն սպառնալիքներ եւ նախատինքներ կը պարունակէին : Այսօր երեւութապէս հակառակ ձգտումն է որ աչքի կը զարնէ : Թուրքերը կը դըժուարանան ուրախութիւն յայտնելէ : Բայց եւ այնպէս, ստոյգ է թէ Թուրքիոյ վարիչներուն երազն էր որ Ռուսիա ժխտէր իր պահանջները Կարսի եւ Արտահանի նահանգներու մասին, իբրեւ փոխարինութիւն Նեղուցներու հաւաքական պաշտպանութեան : Ճիշդ այդ է որ կ'ընէ Կրեմլին :

Թղթակիցը այստեղ կը բացատրէ թէ Թուրքիան ինչպէս ամերիկեան ճակատին յարեցաւ, իբրեւ հետեւանք Մոսկուայի վարած քաղաքականութեան : Ցետոյ կը շարունակէ .

— Ինչ որ ալ ըլլայ, Թուրքիա դդոյշ դիրք մը բռնած է : Խորհրդային ծանուցագիրը եղական հակադրութիւն մը կը կազմէ բաղդատելով ամերիկացի սպաներու յաջորդական այցելութեանց հետ, ո-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

Տարիներէ ի վեր, մեր յառաջադէմ մամուլը անընդհատ ահազանգը կը հնչեցնէ հայութեան նօսրացմանը, սպիտակ ջարդին մասին: Այս օրերս այդ կանչերը հասեր են իրենց գագաթնակէտին եւ Մեծըի կազմակերպութիւններ միանալով, իրենց մէջէն նոր մարմիններու ծընունդ կուտան, աւելի ուժգնօրէն պայքարելու համար:

Արդարեւ հայութիւնը սփիւռքի մէջ կը հալի, երկու ձեւին տակ: Նախ բնական մահերը: Այն սեւ հաստ գիծերը որ կը քաշուին մեր թերթերուն չորրորդ էջերուն վրայ: Անուն եւ մականուն, տակն ալ՝ «Մեծ Նոր Գիւղցի», «Քղեցի», «Արտամեացի»: Այս երկրորդ ճշդումները սիրտ արիւնող բան մը ունին: Ուրեմն կ՚անհետանան մարդիկ, որոնք հայրենի երկրին վրայ ծնած՝ ինկան արտասահման, եւ հողը մտնելով հայրենիքէն արմէք մըն ալ միասին կը տանին:

Երկրորդ տեսակի մահերը բացատրութեան չեն կարօտիր, — ձուլում, դաւանափոխում, պարտութիւն՝ հոգեկան ճակատներու վրայ: Նոր մարմիններ կը կազմուին, ճար մը գտնելու համար, յանուն սերունդի փրկութեան: Երկրորդ տեսակի Աւարայր 11–24 մը կ՚ապրինք: Այդ օրերուն ալ հայութիւնը հասած անջրպետին եզերքը, Որբախնամ, Աղքատախնամ մարմիններ կազմեցին: Թրքական որբանոցներէն մեր մանուկները հաւաքելով, եկեղեցիներու բակերը կը լեցնէին, իրենց ականջէն վար փափսալով, Հուրի Խրիմեանի սքանչելի բացատրութեամբ. — «Քու անունդ Արամ է, Հայկազ է, Վարդուհի է»: Այսօր այդ կոչականները տալու պէտքը չունինք: Նորահաս սերունդը գիտէ թէ իր անունը Հայկազ է կամ Վարդգէս: Բայց այժմ մեր աշխատանքը անհամեմատ դժուարացեր է, քանի որ անձը, մարմինը չէ որ պիտի փրկենք, այլ իր ներքին ոգեկան աշխարհը: Այս «փրկելու» պայքարը տեսակ մը պատերազմ է Հայը Հայուն մէջ: Ատոր համար մեր զէնքերը հինցած են: Կարելի չէ սերունդ փրկել երբեմնի մեթոտներով, հին գործելակերպով:

Մենք միջին սերունդ, մենք մեզ բախտաւոր կը զգանք որ ինկեր ենք երկու՝ հին եւ նոր սերունդներուն ճիշդ մէջտեղը: Բախտաւոր՝ քանի որ հիներն ալ լաւ կը հասկնանք եւ փոխադարձ նորերն ալ: Հիները իրենց մաքուր գաղափարականութեամբ, որուն մէջ իրենց սեփական աբխէնը խառնեցին: Նորերը՝ ժամանակակից յառաջադէմ քաղաքակրթութեան ճամբաներուն վրայ, համալսարաններէ ելած, եւ եթէ իրենց մէջ հայկական արժէքներու ծանօթութիւնը նուազ է, միւս կողմէ օժտուած են միջազգային գլուխ – գործոցներու, եւրոպական լեզուներու խոր հմտութեամբ: Եթէ մեզի 15 տարիներ պէտք են քաղաքացիի մը հետ պարզ ծանօթութիւն մը հաստատելու համար, անոնք ընդհակառակն, օտար միջավայրի մը մէջ կէս ժամ վերջ այնպէս կը չարժին՝ կարծես իրենց սեփական տանը մէջ:

Վերջին 6–7 տարիներու ընթացքին շատ մօտէն հետաքրքրուեցայ նոր սերնդականներով: Նախ հինգ տարի վարեցի «Հայաստան»ի խմբագրութիւնը, ուրեմն կապս ուժեղ էր իրենց հետ: Ցետոյ, ամբխներով դաւառ գացի, լայնքին ու երկայնքին չափչփելով Նոր Սերնդական կազմակերպութիւնները: Ակներեւ է անջրպետը՝ հին եւ նոր սերունդին միջեւ: Նորերը հիները չեն տանիր ու փոխադարձ հիներն ալ ափսոսանքով կը նային նորերուն վրայ, փսփսալով թէ՝ «մեզի պէս չեղան»: Շատ անգամ նկատեր եմ. երբ ազգային հաւաքոյթ մը կայ, նոյնիսկ խնջոյք, նորերը խումբ խումբ կուգան սրահին դրան առջեւ: Կը սկսին իրենց յատուկ քննական ակնարկները սպրդեցնել սրահէն ներս: Երբ կը տեսնեն որ տարեցները մեծամասնութիւն են, կը ձգեն ու կը հեռանան: Հաճոյք չեն զգար մեր խօսքերէն: Վերջերս հանդէսի մը ընթացքին ինծի համար շատ յարգելի անձնաւորութիւն մը կը բանախօսէր: Կէս գիշերին այլեւս պեխերը բուսած որդին եկաւ սրահ: Հարցուցի թէ ո՞ւր էիր. — «Սինեմա գացի» պատասխանեց:

— Իսկ հօրդ ճա՞ռը. «Էհէհ շատ եմ լըսած, միշտ նոյն բաներն են»:

Ուրիշ օրինակ մը. — Համբարձման օրը «Համազգային»ի Փարիզի մասնաճիւղը, իր հաստատելիք ժողովրդական Համալսարանին համար հանդիպում մըն էր սարքած: 60 – 70 հայկական ցուէն տաճապաններս հաւաքուած, անընդհատ նոր սերունդի փրկութենէն կը ճառէինք: Կարծեմ, սրահին մէջ հազիւ մէկ կամ երկու նոր սերնդականներ կը գտնուէին: Դաղարի մը պահուն, Շ. Միսաքեանի հետ մտանք յարակից սրահները, ուր երգչախումբ եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններ մէկ մէկ օփիքօփներ» գետեղած կը պարէին: Ամբողջ շաբաթը աշխատած, տօնական օրով, փոխանակ օտար սրահներ յաճախելու, ահա մեր սփիւռքին Հայուհիները հաւաքած, ընտանեկան մթնոլորտ մը կազմելով կը զուարճանային:

Իսկ մենք ի՞նչ կը խօսէինք անդին: Ամէն բան: Սրտցաւ մտերիմներէս մին, ընդունուած ձեւերէն քայլ մըն ալ անդին անցնելով, կ՚առաջարկէր խաղալիքի ձեւով փայտէ Ա. Բ. Գ.եր շինել եւ կախել օրօրոցներուն եզերքները, որպէսզի մանկիկը առաջին պահէն տառնցմով տպաւորուէր: Գիտեմ, սրտէն արիւն երթալով կը բերէր այս առաջարկը: Ատոր մէկ տարեր փոխոխակին ալ հանդիպեր եմ տարիներ առաջ, դերակատարը մեր լուսաթաթախ Թուրէնն էր: Այն ատեն Մոնմորանսի կը բնակէր, իր պզտիկ որդին, այդ օրերուն հազիւ 6–7 տարեկան բակէն վեր բարձրացաւ, մօրմէն չերտ մը հաց խնդրելու: Հազիւ ներս մտած, ընկեր Թուրէն սկսաւ զաւակին Ֆրանսերէն նախադասութեանց հայերէն պատասխանել: Հայրը անընդհատ հայերէն՝ որդին ֆրանսերէն: Այլեւս պզտիկը զայրացած՝

— Mais Papa, pourquoi tu ne parles pas comme tout le monde.

Նորահաս սերունդը Հայկ. փարախին մէջ պահելու մեր փորձերը, մեր միջոցները հնաբոյր են: Ոչ ճառով, ոչ հանդէսով եւ ոչ ալ խրատներով կրնանք համոզել ու չլայնել: Նորին ու հինին միջեւ որոշ բացութիւն մը պէտք է ձգենք: Զանոնք պէտք չէ նոյնացնելու ատոխճան մեր մէջ խառնենք: Մեր հին վէճերը, պզտիկ նախանձները, դաւերը շատ են: Հայկ. կեանքը վերջին ծայր սահմանափակ՝ անընդհատ մէկզմէկու վրայ կ՚իյնանք: Խելահաս նորերը այս բոլորը կը տեսնեն ու կը ծիծաղին: Անտառի մը բացատանը չունչ ու լոյս կը սրսկէ մեծազանգուած խանաչութեան: Հայկ. կեանքն ալ իր բացատաններուն պէտք ունի:

Այս խնդիրներուն մէջ ամէնէն ահաւորը այն է որ, հայ մտաւորականը իր ապրուստը հոգալու խնդրով կլանուած, մեծ մասով քաշուած է մշակութային եւ հանրային ճակատներէն: Պահանջը անհամեմատ մեծ՝ տրամադրելի ուժերը անհամեմատ փոքր:

Այս ընդհանուր խորհրդածութիւններէն վերջ, կը ձեռնարկեմ յօդուածաշարքի մը, հիմնուելով ԺԵ.էն մինչեւ ԺԸ. դարու մեր դաղթականութեան պատմութեան վրայ, որուն մէջ թաղուած կը մընան սարսռազդեցիկ դրուագներ:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԽՄԲ. — Համազգայինի ընկերութեան Պէյրութի մասնաճիւղը կը շարունակէ դասախօսութիւններ սարքել Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին: Տարօնի աշխարհը ներկայացուցած էր Կ. Սասունի, Ահաւասիկ ամփոփումը. —

Հայաստանի սիրտը հանդիսացող Տարօնի Աշխարհը զանգուածեղ աշխարհագրական ամբողջութիւն մը կը կազմէ իր լեռներով եւ դաշտերով: Լեռնային շըղթաները ամրապինդ գօտիներ կազմած են անոր չորս կողմերը եւ գագաթնուած են 2500էն 3500 մեթր բարձրութեամբ: Ջրաբաշխական գագաթները հանդիսացած են իբրեւ սահման Տարօնի Աշխարհին, տնտեսական եւ ինքնապաշտպանութեան միաւոր մը կազմելով անկէ:

Հայկական Տաւրոսի ամէնէն հաստ գօտին հարաւէն գրեթէ հարիւր քիլոմեթր լայնութեամբ կը գրկէ մէջքը Տարօնի աշխարհին: Լեռները 700 մեթր բարձրութիւն ունեցող Տիգրանակերտի դաշտէն, մէկէն կը ցցուին մինչեւ երեք հազար մեթր բարձրութիւն եւ այսպէսով կը ձեւաւորուի երկնքէն առկախ Հայաստանի լեռնաշխարհը: Հայկական Տաւրոսը Ծոփաց աշխարհէն կ՚երկարի մինչեւ Սասուն, կանցնի կազմելու Խիզանի, Մոկսի, Շատախի լեռնաստանները եւ կը խաչաձեւէ Զակրոշեան լեռնաշղթան, որ Պարսկաստանի սահմանը կը կազմէ հիւսիսէն հարաւ, Արարատէն մինչեւ Պաղտատ: Տարօնի Արեւելքը, Վանի ծովը կը տարածուի: Վասպուրականը կը պարծենայ Վանի կապոյտ Ծովով, Տարօնցիներն ալ կը պարծենան Մշոյ դաշտով, որ կանանչ ծով մըն է:

Ըստ երեւոյթին Տարօնի եւ Վասպուրականի մեր հին նախնիքներուն մէջ մեծ վէճեր ծագած են սահմաններու մասին: Վանայ ծովը սպառնացած է խուժել դէպի Տարօնի դաշտը: Տարօնցիներ, արդէն «ծուռ», փայտ, գերան եւ ծառ քաշած՝ առած են իրենց ուսերուն եւ չարժած են դէպի Վասպուրականի սահմանները: Երկիրը անոնց խուռնքէն եւ արշաւանքէն ցնցուած է, եւ իր ընդերքներէն դուրս ժայթքած է Սիփանը, Նեմրութը եւ Գրգուռը, ու Վանի ծովը այս հսկայ պատուարներուն առջեւ տեղատուութեան դիմած, ամփոփուած է իր ներկայ սահմաններուն մէջ: Տարօնցիները իրենց արեւելքը ապահովուած տեսնելով՝ վերադարձած են իրենց տուները, առանց դիմելու ցեղակործան պատերազմի մը:

Տարօնի հիւսիսը կը ցցուին Քարկէ Խամուրի, Քօսուր, Աղ – Դաղի եւ Ճալեազի լեռները Մալազկերտի եւ Խնուսի գաւառներու հիւսիսային սահմանը կազմելով:

Հիւսիս եւ Արեւմուտք Բիւրակնի (Բինկէօլ) ընդարձակ լեռնաշխարհն է, որ կ՚իջնէ մինչեւ Մշոյ Ս. Կարապետ վանքը եւ կէնճ, ձուլուելով Տաւրոսեան լեռնաշղթային հետ:

Այս բոլոր լեռնաշղթաները, եթէ բարձրաբերձ լեռնագագաթները իրենց տարբեր բարձրութիւններով նկատի չառնենք եւ միջին կողերը չափենք, պիտի տեսնենք որ անոնք 1800–2000 մեթր բարձրութիւն ունին, իսկ անոնց խաչաձեւումները եւ հրմշտուքներէն կազմուած դաշտագետինները 1500 – 1700 մեթր բարձրութեան վըրայ կը գտնուին:

Տարօնի աշխարհը մօտաւորապէս 17000 քռ. քիլոմեթր տարածութիւն ունէր: Բնակչութեան թիւն էր 320.000, որոնց 180.000 Հայ, մնացած 110.000 Քիւրտ, եւ 40.000 Թուրք կամ Թրքացած Քիւրտ եւ ուրիշ ցեղեր:

... Քանի որ Պէյրութէն ճամբայ կ՚ելլենք, բնական է որ հարաւէն պիտի մըտնենք Տարօնի աշխարհը: Ու Տիգրանակերտի ընդարձակ դաշտէն մեր աչքերը յառած բարձրաբերձ լեռներուն, բաժնուած արշաւախումբերու, Նայիրեան աշխարհը կը մտնենք: Գետերու եւ անհաշիւ գետակներու այս աշխարհն է որ կոչուած է »Երկիր Նայիրի», թէեւ Հայերը զայն կը կոչեն Սասուն:

Այն հաստ լեռնագօտին որ Տաւրոսեան լեռնաշղթայէն կը փաթթուի Տարօնի մէջքին եւ ամուր փերդի մը կը վերածէ Հայաստանի հարաւը, Սասունն է: Փոքրիկ գաւառ մը չէ Սասունը, լեռնաշխարհ մըն է: Ամբողջական Սասունը մօտ 7000 քռ. քիլոմեթր տարածութիւն ունի, գրեթէ հաւասար Լիբանանի պետութեան:

Նայիրեան այս աշխարհը կը մտնենք գետաբերաններէն ճամբայ ելլելով: Մեր այս քաղմութիւնը երեք մասի բաժնուած՝ ճամբայ կ՚ելլենք: Մէկ խումբը Ֆարղինէն, հին Տիգրանակերտէն, Ֆարղին գետի եզերքներէն կը մտնէ լեռնախշարհը եւ աստիճանաբար կը բարձրանայ դէպի հարաւային Սասուն: Միւս թեւը Պաթման գետի հունով, Հազօէն կ՚ելնէ դէպի Բասնաց գաւառը, որ Խարզան ալ կը կոչուի, երբեմնի Աղձնեաց գաւառը: Երրորդ թեւը Մոտկանի գետի եզերքներէն կը մտնէ Մոտըգանի եւ Մարաթուկի հարաւային մասերը:

Մէկ օրուան ձիու ճամբորդութեամբ մենք արդէն հասած ենք 1500 մեթր բարձրութիւններու, որոնք Սասնոյ հարաւային լանջերը կը կազմեն: Մինչեւ այդ բարձունքներու հասնիլը, բազմաթիւ այլ գետեր կը միանան Տիգրիսի այս ճիւղերուն, որոնց հուներով մենք կ՚ընթանանք: Երկրի մէկ մասը անտառոտ է, գետերու եզերքները սօսի ծառերու չարանը անպակաս է, որ կը շարունակուի մինչեւ այդ գետերու ազբիւրներու ակերը: Եւ որովհետեւ գետերն ու գետակները շատ են: կրնանք ըսել թէ Սասնոյ ձորերը Սօսեաց անտառներով հարուստ են: Անտառներուն մէջ տիրապետողը կաղնին է իր զանազան տեսակներով: Հարաւային այս մասերը այգեշատ շրջաններ են: Ասոնք խաղող եւ բազմատեսակ միրգի ծառատ ունեն: Բասնաց գաւառը գինիի եւ չոր միրգի շրջան է: Միւս մասերու բնակիչները Քիւրտերն են, որոնք չոր միրգի արտադրութիւն ունին:

Երկրորդ կամ երրորդ օրուան ճամբորդութիւնը մեզ կը փոխադրէ արդէն հայաշատ Սասունը: Մենք կը մտնենք Հաւէտանէն դէպի Խուլբ, հնադարեան Ուրուրեան: Բաթման գետի շրջանէն կը հասնինք Բսանքի հայ գիւղերու կեդրոնը: Իսկ Մոտկանէն կը մօտենանք Մարաթուքի հայկական շրջանին:

Որքան կը բարձրանանք, խորխորատները կը շատնան, ձորերը կը կնճռոտին, խաչաձեւումները եւ կուտակումները կը բազմապատկուին: Երկիրը այլազան բընութիւն մը կը ներկայացնէ: Գիւղերը գեղազարդ հարսներու կը նմանին իրենց այգիներով, ծառերով եւ մանաւանդ ընկուզենիներով, որոնք քողքի մէջ կ՚առնեն գիւղը, բարտիներով, որոնք գիւղին մեղմութիւն եւ անուշութիւն կը բերեն եւ հանկարծութիւն կը կազմեն շրջապատի վայրի բնութեան: Հնադարեան քաղաքակրթութիւն մը դարերով կերպարանք ըստացած է այս դաւիթափներու գլխին, հսկայական ժայռերու կողքին եւ վայրի անտառներու ծոցին մէջ: Հոս կամուրջ մը, անդին մատուռ մը կամ հին եկեղեցի մը իր հնադարեան դերեզմանով, մշակուած պատառ պատառ արտերով, ցոյց կուտան որ շատ հին դարերէն սկսած քաղաքակրթութեան ճամբան քալող ժողովուրդ մը ապրած է այս շրջաններուն մէջ:

Աղձնիք (Խարզան) եւ Մոտըգան, ուր Հայերը քիչ թիւ մը կը կազմեն, բաղդատմամբ քիւրտ ազգաբնակչութեան, ուշագրաւ ազգագրական պատկեր մը կը պարզեն: Կը զգաք որ անոնք հին Հայեր են, որ խոլամացած Քիւրտեր դարձեր են: Հայ իշխաններու կերպարանքն ունին: Իսկ Մոտըգանի մէջ չէկ ժողովուրդ մը կայ, Շեկոյի տուն, ուր Հայերէն կը խօսի Քիւրտը: Իսկ Հայերը քիւրտերէն կը խօսին եւ Հայ են: Անշուշտ այս բոլորը Հայեր էին, եւ քաղաքական պարագաներու հարկադրանքով՝ քիւրտ անունով ապրած են:

Երրորդ օրուան ճամբորդութիւնը մեզ կը հասցնէ Սասունի վերին բարձրաւանդակը, որ մեծղի եւ ընդարձակ լեռնակուտակ մըն է, մօտ 50 քիլոմեթր լայնք եւ հարիւր քիլոմեթր երկայնք: Այս հըսկայ բարձրաւանդակին ընդհանուր միջին բարձրութիւնը երկու հազար մեթր է, իսկ գագաթները 2500 – 3400 մեթր: Այդ բարձրաւանդակի մէջ կը մտնեն Խիանքի, Բսանքի, Խուլբի հայկական շրջաններու հիւսիսային մասերը, Տալւորիկը ամբողջութեամբ, Շատախ (Անտոք, Կէլէգուզան, Շէնըք – Սեմալի) շրջանը, Ծովասարը, Մարաթուկը, Խորթ – Բանաչէն գաւառներով, որոնք կ՚երկարին մինչեւ Պիթլիս եւ զառիթափ կը կազմեն Գիւղէ-Տէրէ ձորին եւ Պիթլիզ քաղաքին վրայ:

Լըճէ, Փասուր եւ Գասգէ Տարկուշի լեռնաշղթայի կողերուն վրայ են: Այս լեռնաշղթան կ՚իյնայ Մուրատ գետի (Եփրատ) եւ Խուլբի Տիգրիսեան ճիւղին միջեւ եւ 70 քիլոմեթր երկարութեամբ կուգայ Անտոքի գիմացը, կը կազմէ Տարկուշի գագաթը (երեք հազար մեթր), կը կազմէ Խողմօ Կէտիկը եւ զառիթափով մը կ՚իջնէ Տարօնի դաշտի ամէնէն խորունկ մասին վրայ, ուր կը գտնուի Խորոնք գիւղը, մեր պատմահօր Մ. Խորենացիի գիւղը:

Ճիշդ այս շղթային դիմացը, ուրիշ լեռնակուտակ մը կը սկսի Խիանքէն, Խուլբէն եւ կը կազմէ Սպիտակ լերան, կամ Սպիտակ Խաչակի (շղթայ գիծ) լեռնաշղթան, եւ կը լեցնէ Պաթման գետին եւ Խուլբի գետի միջեւ ինկած տարածութիւնը: Բարձրութիւնը լեռնաշղթային 2 հազար — 2500 մեթր: Գիւղերը կը տարածուին վարի կողերուն վրայ եւ ձորերուն մէջ, 1500 – 1700 մեթր բարձրութեան վրայ:

Սպիտակ Խաչակի բարձունքներէն չարունակելով մեր ճամբան երկնային մթնոլորտի մը մէջ, բոլոր բարձունքները թողելով վարերը, մեր հայեացքը կ՚ընդգրկէ հարաւային երկրամասը, որ Տիգրանակերտի դաշտն է եւ հեռաւոր Տիարպէքիրի քաղաքը: Հորիզոնը ծիր չունի, ու մենք երկնքի լոյսերուն մէջ առկախ կը մնանք:

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԿՈՒՔՈՒԼԵԹԱ ...

*

Լոնտոն :

Պանդոկի մը ընդարձակ դահլիճին մէջ, ակումբին բոցերուն առջեւ նստած է պառաւ օրիորդ մը, որ սիրային վէպ մը կը լափէ : Դահլիճին հեռաւոր անկիւնը, բազկաթոռին գիրկը, խոժոռ դէմքով Անգլիացի մը, կէս–քուն, կէս–արթուն, քիթէն իյնողը քառասուն կտոր կ'ըլլայ :

Պարոնը, դանդաղ շարժումով մը, մատը կը տանի ելեկտրական զանգակին կոճակին : Ակնթարթի մը մէջ, ներս կը մտնէ սպասեակը :

— Այո : Պարոն, բանի՞ մը պէտք ունէիք ...

— Գնա, սա պառաւին ըսէ որ քղանցքին ծայրը կրակը ինկեր է եւ հիմա, ուր է, ուր չէ, վրան–գլուխը պիտի այրի ...

— Բայց, զարմանալի է պարոն. մինչեւ իմ գալս, դուք կրնայիք իրեն լուր տուած ըլլալ ...

— Ե՞ս, վայ յիմար, վայ, ես իրեն ներկայացուած չեմ ...

Ոչ, Անգլիացին խօսքի չի բռնուիր անծանօթին հետ :

Լոնտոնէն Էտինպուրկ կ'երթաք, շոգեկառքով : Դիմացնիդ նստած է ան : Ձեր երկուքէն զատ ուրիշ մարդ, մարդասանք չկայ : Ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ ութը ժամ : Կարելի՞ բան է ութը ժամ բերանը կղպել, նստիլ : Կը փորձէք իր ուշադրութիւնը գրաւել, առնուազն «ինչ լաւ օդ է» ըսելու համար : Ձեր կողմը անգամ չի նայիր :

Եւ յանկարծ ձեր միտքը կուգայ ուրիշ ճամբորդութիւն մը, Փարիզէն Միջերկրական : Ձեզի ուղեկից են վեց, եօթը Ֆրանսացիներ, բոլորն ալ գինի կը հոտին : Իրարու անծանօթ են, յայտնի է : Բայց, շոգեկառքը հազիւ Կառ տիւ Լիոնէն մեկնած է ու արդէն ծայր կուտայ ճպուռապատումը :

— Որո՞ւն բրածը ճիշդ է ...

— Անգլիացիին բրածը ճիշդ է, նախ, մի մոռնար որ Անգլիացին — այր թէ կին — ոչ «պաղ–զաւակ» է, ոչ ալ «պաղած–տաքը» է, այլ վերապահ է ...

— Մեր երկիրը եկողները ամէնքն ալ պաղած–տաքը բաներ էին, բայց վերապահութիւնն ալ միեւնոյն բանը չէ՞ ...

— Մենք մեր երկիրը տեսած էինք միայն քանի մը երկայնավիզ միսիոնարուհիներ եւ կոկոզավիզ պաստորներ. բուն Անգլիացին պէտք է տեսնես իր հայրենիքին մէջ ... Պաղ–զաւակութիւնը թերութիւն է, վերապահութիւնը՝ առաքինութիւն. առաջինը անզգայութեան գրգիռ է, երկրորդը կը մատնէ խոհեմութիւն եւ հեռատեսութիւն ...

— Ըսածէդ շատ բան չի հասկցուիր, բայց բան մը տեսնեմ, մեր ազգը պաղ–զաւա՞կ է թէ վերապահ :

— Ոչ մէկն է, ոչ ալ միւսը. բայց շատ լաւ պիտի ըլլար, եթէ կարենայինք վերապահ ըլլայինք՝ թէ մեր անհատական եւ թէ մեր հանրային կեանքին մէջ. այդ պարագային, քիչ մը քիչ կը ճոռոմէինք, քիչ կը խնդայինք, քիչ կը մտերմանայինք եւ ուրիշները մեր գլխուն կուքուլեթա չէին անցներ ...

— Կուքուլեթա՞ն ինչ է ...

— Իրական իմաստով կը նշանակէ մեղրի պէս բան մը, որ դպրոցականներուն գլուխը կը ծածկէ՝ Եւրոպայի մէջ. փոխաբերական իմաստով կը նշանակէ «քիւլահ», եթէ քիչ մը վերապահ եղած ըլլայինք, թշնամին մեր գլխուն «քիւլահ» — կամ կուքուլեթա — անցուցած չէր ըլլար եւ այս օրուան հասած չէինք ըլլար :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՀԱՅ ՄԱՅՐԻԿԸ ՈՒՐԻՇ Է...»

*

Մայրերու Օրն էր Մայիս 31ին :

Ինչպէս եւ մեր Հայ մայրերուն ...

Եւ խորագիրը որ մեր աչքին առջեւ բեմին խորը դրոշմած էին, շատ բան ըսել կուտար մեր սրտերուն ...

«Մայրիկները անուշ են միշտ, բայց հայ մայրերը ուրիշ են» :

Որովհետեւ անոնք են միայն տառապած ամէնքէն աւելի եւ անոնց զոհողութեան չափը սահման չէ ունեցած :

Մանաւանդ երբ նկատի առնենք գաղթաշխարհի հայութեան վիճակն ու աննպաստ պայմանները :

Երբ Ֆրանսացին կը տօնէ իր Մայրերուն Օրը, իր երկրին մէջ, հապա մենք որքան կարօտ ունինք այդ օրուան :

Հայ մայրերու այդ ձեռնարկը պէտք է մղէ զիրենք աւելի հոգածու ըլլալ իրենց զաւակներուն եւ հոգեհատորներուն ազգային դաստիարակութեան :

Հայ մայրերուն կ'իյնայ, իրենց ամուսիններուն հետ կարելին փորձել, որպէսզի զաւակները հայ մեծնան ու հայ ապրին ...

Ուշ կ'ըլլայ երբ անոնք ալ կորսնցնեն իրենց ընկերներուն լեզուն ու սովորութիւնները :

Հայ մայրերը անուշ եւ ուրիշ կ'ըլլան այն ատեն երբ այս խորթ մթնոլորտին մէջ կարենան ցոյց տալ իրենց զաւակներուն թէ որն է ճամբան սրտով, մտքով ու գործով հայ մնալու :

Այն ատեն պիտի կրնան ըսել թէ իրենց պարտականութիւնը կատարեցին : Եւ այն վստահութեամբ թէ զաւակներն ալ իրենց կարգին պիտի շարունակեն ազգին տեւականացման գործը :

Ծանր է այդ ջանքը եւ կռիւ ու ջիղ կը պահանջէ այս համայնակուլ պողոտաներուն վրայ, ուր շրջապատուած ենք փուշերով ու տատասկներով : Բայց կամքն ու զոհողութիւնը ամէն բանի կը յաղթեն :

ՄԷՆ–ՍԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

*

ՊԵՐԼԻՆ, 8 Յունիս, (Յառաջ).— Այն օրէն ի վեր, երբ Պերլինը կղզի մը դարձաւ սովետական գրաւման շրջանին մէջ, հայկական կեանքն ալ մարեցաւ այստեղ : Ժամանակ մը սովետական գործակալներ կը փորձէին նեղել մեր շատ մը ազգակիցները : Վախնալով թէ՝ երբ կազմակերպուին իբրեւ մշակութային միութիւն կամ համայնք, աւելի վտանգներ կը ծագէին անհատ հայրենակիցներու համար, նախամեծար համարած էին մնալ առանց կազմակերպութեան : Այս մտահոգութիւնը տեղին էր, վասնզի երկու Հայեր երկու–երեք տարիէ ի վեր քշուած են անորոշ ուղղութեամբ դէպի արեւելք :

Թէեւ գոյութիւն չունի ցարդ գաղթային կազմակերպութիւն մը, բայց Պերլինի Հայերը շարունակ իրարու հետ շփման մէջ են ու եթէ առիթը ներկայանայ կարելի պիտի ըլլայ ստեղծել նոր միութիւն մը : Մինչ 1939ին Պերլինի մէջ հաստատ բնակութիւն ունեցող մօտ չորս հարիւր Հայեր կային, այսօր հազիւ հարիւր հոգի են, ութսունը արեւմտեան եւ քսանը արեւելեան հատուածներուն մէջ :

Գաղթին տնտեսական վիճակը կարելի է բարեկեցիկ համարել, թէեւ Գերմանիոյ ընդհանուր դժուարութիւնները իրենց շուքը ձգած են նաեւ մեր հայրենակիցներուն գործերուն վրայ : Շատեր, որոնք իրենց ամբողջ ստացուածքը կորսնցուցած էին, դժուարաւ կը յաջողին իրենց նախկին վիճակը վերահաստատել : Այստեղի Հայերուն գլխաւոր զբաղումը ծխախոտի, ծխիկի (սիկառէթ) եւ (սիկառ) գործն է : Առաջին արեւմտահայերը արդէն եկած են հոս 1910ի ատենները իբրեւ ծխախոտի աշխատաւորներ : Առաջին համաշխարհային պատերազմէն ետք շատեր փոքր գործարաններ բացած էին. մէկ մասը գոցուեցաւ, նորեր եկան անոնց տեղ եւ հիմա կան մեծ եւ փոքր վեց գործարանատէրեր : Կան նաեւ երեք մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի վաճառատուններ : Ծխախոտի գործէն ետք կուգայ գորգի վաճառականութիւնը, որով կը զբաղին ութը հայրենակիցներ : Կայ ներածման եւ արտածման հին ընկերութիւն մը որ առաւելապէս Պարսկաստանի հետ կը գործէ : Կան լուսանկարի գործիքներու վաճառատուն մը, երկու բժիշկներ, երկու փաստաբաններ :

× Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմին վերջաւորութեան Գերմանիոյ Հայերու հոգեւոր հովիւը, հանգուցեալ Գրիգոր Ծ. Վրդ. Շահլամեան հեռացած էր Պերլինէն : 1945էն մինչեւ հիմա Պերլինի Հայերը պատարագ չէին տեսած եւ անցնող ութը տարուան ընթացքին ծնած հայ փոքրիկները չէին մկրտուած :

Գաղութիս աւագ անդամներէն Միհրան Տարըճեանի մահուան առթիւ Պերլին եկաւ՝ Վիեննայի հոգեւոր հովիւը, Եղիշէ Ծ. Վրդ. Իւթիւճեան : Իր ներկայութենէն օգտուելով՝ պատարագ եւ կնունք կատարուեցաւ Մայիս 31ին, կիրակի օրը, Հոհենցոլերն Փլացի եկեղեցիի մէկ սրահին մէջ :

Մայիս 31ը բացառիկ ապրում մը եղաւ ամբողջ գաղութին համար : Պատարագի արարողութիւնը ընդմիջելով կատարուեցաւ 3 — 8 տարեկան 7 փոքրիկներու մկրտութիւնը Էջմիածնի Ս. Միւռոնով եւ հայ. եկեղեցւոյ կատարեալ ծիսակատարութեամբ, զոր կը պարտինք Եղիշէ վարդապետին :

Վարդապետը այցելեց զանազան հայրենակիցներու տուները, օրհնած է գերեզմաններ եւ մխիթարած հիւանդներ :

Թէ Հայաստ. եկեղեցին որքան հաստատուն կապ մըն է ցիրուցան գաղութներու համար, անգամ մը եւս հաստատեցինք տեսնելով Մայիս 31ի խանդավառութիւնը : Տ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱԶԻ ԱՓԻՆ

ԾԱՌԸ

Երկու աղբիւր են Արազը թափում,
Մէկն աղի արցունք, միւսը՝ ծիծաղ,
Երկու ծառեր կան աջ ու ձախ ափում,
Մէկը չոր, միւսը՝ ծաղիկ ու ծառ :

Նոյն զովն է գարնան, նոյն գարնան արփին :
Իսկ հողը նո՞յնն է երկու ափերին.
...Ծառը պարզած իր ճիւղերն անբերրի,
Մեզ օգնութեան է կանչում այն ափից :

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ԲԵԳԱՍ

Ներշնչումս այսօր քամակիդ բազմած
Կը թեւէ, բեգաս,
Լուսաջինջ երկնի խորութեան մէջ դուն
Լող'րդ անհագ :

Մեր շուրջ թող սուլեն հողմերը վայրագ,
Թող ամպերն հեծեն,
Թռիր, իմ բեգաս, չէկ բաշըդ խանձած՝
Շանթերո'ւ հուրէն :

Անցիր ձիւնապատ լեռներէն եւ լուրթ
Ծովերէն ազատ,
Եւ յանձնէ սիրտն իմ սիրոյն եւ լոյսին
Արեւո'ւն կղկար :

Թռիր, իմ բեգաս, անկաշկանդ մտքին
Դուն կեանք ու աւիւն,
Ո'վ բարիք անչափ եւ խի'նդ դիւթական,
Ո'վ ազատութիւն :

Միլանօ — ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Անսահման խաղաղութեան եւ հանդիսաւոր զգացում մը կ'արտաշնչուէր այդ պատկերներէն. տուներուն փեղկերը գոց էին եւ լուռ միջոցին մէջ երբեմն կը լսուէր երկար բառաչիւնը ընտանի կենդանիի մը, այծեր եւ ուլիկներ անվրդով կ'արածէին տուներուն եզերքը բարձրացող խոտերուն մէջ ու մեր անցքին՝ իրենց բարի ու երազուն նայուածքը կը դառնար մեզի ու միջոց մը կ'ընկերանար մեր սայլին :

Շուկային մէջ կեցանք ու անմիջապէս շրջապատուեցանք քաղաքացիներէն : Ուրախութեամբ կ'ընդունէին մեզ եւ գոհ էին հիւրընկալութիւն առաջարկելու իրենց սուրբ եւ անեղծ մնացած ընտանիքներուն մէջ :

Ուրախ էին վրայ եկած խաղաղութեանը համար, սարսափելի աղէտէն ազատուած ըլլալնուն համար, ու մեծապէս հպարտ՝ իրենց կատարած ինքնապաշտպանութեան գործով :

Մեր ժամանումին լուրը կայծակի արագութեամբ հասեր էր ամէն կողմ : Այրերը կը փութային, բարի գալուստ կը մաղթէին եւ ամէնուն դէմքին վրայ կը ճաճանչէր ինքնագոհութիւնը : Այդ միջոցին վրայ հասաւ տեղին երեւելիներէն մէկը որուն յանձնարարուած էինք նախապէս եւ որուն տունը հիւր պիտի մնայինք մեր Տէօրթ Եօլ անցուցած օրերու միջոցին :

Նահապետական, հարուստ եւ ընդարձակ ընտանիք մըն էր անիկա. շատ մը տղաքներ կը խայտային մեր շուրջը եւ իրենց մէջ թոռներ եւ նոյնիսկ թոռնորդիներ կային :

Հարսներ ու նորատի աղջիկներ գաղտագողի կուգային կը դիտէին մեզ ու կը փախչէին ժպտելով, մինչ տանը երէց ու այր անդամները կը հիւրասիրէին մեզ ընդարձակ սենեակի մը մէջ. ճերմակ եւ մաքուր սենեակ մը, ձիւնափայլ մետաքսեայ վարագոյրներով եւ Հալէպի ու Դամասկոսի օթոցներով կահաւորուած :

Քիչ յետոյ եկաւ նաեւ տանտիրուհին, լաչակով կզակը կապած եւ հագած լայն եւ խիտ ծալքերով շրջազգեստ մը : Իր արդուզարդին մէջ հայկական գաւառներու յատուկ տարազներու հետքեր կային. այդ պարագան հաճելիօրէն ազդեց մեր տրամադրութեանը վրայ :

Իմաստուն եւ համակրելի կին մըն էր այդ տարեց՝ գրեթէ պառաւ տանտիրուհին. իր թառամած դէմքը կը կրէր անցեալ գեղեցկութեան մը դեռ չը ջնջուած հետքերը. աչքերը արտայայտիչ էին ու խելքով լեցուն. իր ամէն մէկ խօսքերը կը զարմացնէին մեզ իրենց լայնախոհութեամբ եւ ողջմտութիւնով :

Իր խանդավառութիւնն եւ ուրախութիւնը պատշաճ չափաւորութիւն մը ունէին. բայց երբ կ'ըսէր մեզի որ եթէ թշնամին տասը անգամ յարձակի քաղաքին վրայ, իրենց կողերէն ծնած ու իրենց կաթովը սնած երիտասարդները տասն անգամ պատնէշին վրայ պիտի ըլլան ու հոն պիտի մեռնին ի հարկին, անսահմանելի հիացումով մը դղրդուած կը զգայինք ինքզինքնիս :

Մինչեւ ընթրիքի ժամը՝ անհամար քաղաքացիներ եկան ու գացին, ուշադրութիւնով եւ զգացուած մտիկ կ'ընէին մեր ականատեսի զարհուրելի պատմութիւնները ու ամէնուն դէմքերը ծանր տխրութիւնով մը կը մթագնէր : Բայց նորէն անպարտելի եռանդով մը կը խօսէին իրենց ինքնապաշտպանութեան վրայ ու անոր մանրամասնութիւնները պատմած ժամանակնին՝ այն օրերուն յուզմունքով, դողովն ու արիութիւնովը կը խռովուէին :

Ընթրիքի սեղանին մասնակցեցան միայն տանտիրուհին եւ տանը այր անդամները. հարսերն ու աղջիկները ոտքի վրայ կը դառնային մեր շուրջը ու իրարու հետ կը մրցէին մեզ հիւրասիրելու համար :

Ընթրիքէն ետքը կրկին հաւաքուեցանք հիւրասրահը. տանը ազգականներ ու բարեկամներ եկան տեսնելու մեզ : Սենեակին երկու եզերքները երկարող բազմոցները գրաւուած էին նորեկներով, աթոռներ եւ աթոռակներ բերուեցան եւ նոյնիսկ պատանիներ ու տղաքներ ծալլապատիկ նստեցան գետինը :

Կատարեալ երեկոյթ մըն էր, հիւրամեծարութիւնը կ'ըլլար տեղւոյն յատուկ բարքերուն համեմատ. արտակարգ լրջութիւնով մը գրեթէ խոժոռացած էին այրերուն դէմքերը. երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները խոնարհ ակնածանքով մը կը վերաբերուէին տարէցներուն հետ. գրեթէ ամէնքն ալ Հայերէն կը խօսէին, թէեւ իրենց ընտանի լեզուն Թրքերէնը ըլլար. դիտեցինք նաեւ որ պառաւներուն բարբառը աւելի մաքուր եւ աւելի հարազատ էր, ինչ որ կը նշանակէր թէ ասիկէ մէկ երկու սերունդ առաջ հայերէնը նոյնքան ընտանի էր իրենց :

Կիները գեղեցիկ էին ու աղջիկները շնորհալի. սեւ, երազուն աչքեր կը պլպլային ասդին անդին. սաթի պէս սեւ մազեր գեղեցիկ հիւսքերով կ'իյնային կռնակնուն վար եւ իրենց ձկուն ու բարձր հասակները նրբաշնորհ հակումներ ու շարժումներ ունէին :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

րոնք երկարեցան մինչեւ արեւելեան սահմանագլուխը :

Խորհրդային ծանուցագիրը, որ չափազանց համառօտ է, «կարգ մը հայկական եւ ազրբէջանեան» (ըսել կ'ուզէ՝ վրացական) շրջանակներու վրայ կը նետէ արեւելեան նահանգներու մասին դրուած պահանջները եւ կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը կրնայ հրաժարիլ Նեղուցներու գործնական պաշտպանութենէն: Հակառակ իր սովորութեան, Կրեմլին զանց առած է յայտնել իր ծանուցագրին բովանդակութիւնը, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ պաշտօնագիրը սահմանուած է Անգարայի կառավարութեան եւ ոչ թէ միջազգային վերնատան: «Անգաղտնապահութեան» մը շնորհիւ է որ Լոնտոն իմացաւ լուրը, անշուշտ Թագաւորութեան առթիւ Անգլիա գացած Թուրք պատուիրակութեան միջոցաւ :

▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ քաղաքացիները արտօնութիւն ստացան արեւելեան շրջանը մտնելու, ուտեստ եւ ուրիշ ապրանքներ գնելու: Որեւէ անձնագիր կամ պարենատոմս պիտի չպահանջուի, կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը:

ԹԵՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տոքթ. Մոսատեղի հետ: Կ'ըսուի թէ Մալենքովի մէկ նամակը յանձնած է Իրանի վարչապետին :

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ անուն Հայ մը ձերբակալուեցաւ Մէօտոնի մէջ, պարսիկ նախկին հիւպատոսի մը, Ճէլալի եւ Տիկին Կրիֆելտի հետ: Երեքն ալ ամբաստանուած են թէ թմրեցուցիչ դեղեր, մորֆին եւն. կը ծախէին :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՅ (Տիկին Ց. Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան Թատերասրահին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ: Փափաքողները կրնան դիմել Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Րիշէ, հրաւիրատոմս ստանալու համար :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է «Արծիւ» Մարզական միութենէն երկու հազար ֆրանք: Արամ Մուշատեանի եղբօր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Ղազար Կիւլեանէ հինգ հարիւր Ֆր.: Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Մուրատեան ընտանիքին, իրենց որդւոյն եւ եղբօր մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ողբացեալ Բարգէն Քահանայի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները.— Սէն Ժերոմի Կ. Խաչի կողմէ 2000 Ֆր., Մինաս Պօղոսեան հազար Ֆր., Վ. Եազճեան երեք հազար ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Մկրտիչ Սուքիասեանին եւ իր պարագաներուն իրենց կնքահօր, Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ : Ինչպէս նաեւ ընկեր Անդրանիկ Խաչատուրեանին եւ իր պարագաներուն Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԻՋԻՐԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Սերոբեան ընտանիքին իրենց զաւկին՝ ՄԱՐԶԻԿ ՎԱՐԴԳԷՍ ՍԵՐՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ «Նոր Սերունդ»ի:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պանեէօյի Փրանս-դպրոցը, Սալվօտէ 69 ռիւ տ'Արքէօյ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստ. բաժին:

Դիւրամատչելի պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Փորթ տ'Օրլէանէն թիւ 188 հանրակառքը առնել եւ իջնել Մարսէլ Պօնէ, մեթրօ լինել տը Սօ իջնել, Պանեէօ :

●

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 15 — 23 :

Կազմակերպուած «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին :

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ

Conseiller Général PAUL MASURIER

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր.

Եւրոպական պար ընտիր նուագախումբով: Ճոխ պիւֆէ :

Հաղորդակցութիւն.— Փոռթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւս: Շոգեկառքը Կառ տիւ Նօռէն ժամը 2·20 եւ իջնել Առնուվիլ լէ Կօնէս :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առթիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19 :

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բաժին : Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը: Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ (20): Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը շարունակէ իր դասախօսութիւններու շարքը, այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ մասին կը խօսին՝ փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ :(Մարդն ու կրօնաւորը Խրիմեանի մէջ): Պ. Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ (Խրիմեանի վարած քաղաքականութիւնը):

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը կատարէ իր պաշտօնական բացման հանդէսը Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, այս կիրակի ժամը 16–22:

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն ,նուագ , հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել տիկին Դաւիթեանի՝ Օպս. 20–76:

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

21 Յունիս: կիրակի առաւօտ, եկեղեցւոյս հիմնարկութեան եւ անուան 21րդ տարեդարձին առթիւ: Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ՝ հանգուցեալ հիմնադիր - բարերարներուն՝ Առաջնորդ Պալաքեան եպիսկոպոսի, Պ.Պ. Գ. Շահլամեանի, Ա.Դարբինեանի եւ Ռ. Անտուրեանի, ինչպէս նաեւ նիւթապէս եւ ձրի աշխատութեամբ բոլոր սատարողներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուի Մարսիլիոյ եւ Պոմոնի հասարակութիւնը: Սկիզբ ժամերգ. 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45 :

(Թաղ. խորհուրդ)

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ իր ընդհ. քարտուղարը այցելութիւններ կ'ընդունի հինգշաբթի օրերը միայն, ժամը 15–17, իսկ շաբթուան միւս օրերը՝ մասնաւոր ժամադրութեամբ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի :

28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթրոնաժի սրահին մէջ: Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա:

Մուտքը ազատ է: (Կրթ. մարմին)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Մարսէյլէն ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը կը յայտարարէ: — Վերջին օրերուն տեղատարափ անձրեւներուն պատճառաւ 14 Յունիսի դաշտահանդէսը յետաձգուած է կիրակի 21 Յունիսին, նոյն հասցէին :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Պէլվիլի կրթ. մարմնի կողմէ :

21 Յունիս կիրակի ժամը 3ին, Պոն Ֆուայէի սրահին մէջ, 8 Ավընիւ Սիմոն Պօլիվար: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խմբերգ, արտասանութիւն: Պիտի ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ թատերախաղ, դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Հրաւիրատոմսերուն համար դիմել Պէլվիլի Կրթ. Մարմնին :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16 – 23

Արձանագրութեան եւ պայմաններու համար դիմել՝

Rev. Père V. Momdjian,
78, Rue Rabelais, LYON

ou Rev. Père V. Babian,
11, Rue Belle Image, VALENCE

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամը Յուլիս 25 :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

մասնաճիւղին տարեկան մեծ ներկայացումը 14 Յունիս ժամը 21ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ : 6 Կը ներկայացուի Ճիակոմէթթիի այնքան յուզիչ թատերախաղը՝

ՔՈՐՐԱՏՕ

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆի եւ Օր. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆի, Ե. ՃԱՆՃԻԿԵԱՆի, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԲԱՐԻԼՈՅՍԵԱՆի, ՀԱՊԷՇԵԱՆի:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ Շառանթօն էքօլէն առնել 181 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.— ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ԱՐԱՄ խումբը կիր. ժամը 20·30 ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, ի ներկայութեան Շրջ. կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչներուն :

ԻԹԱԼԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Յակոբեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 19ին, Սէնթ Անտուէ ծանօթ պարտէզին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմի եւ Աղբիւր Սերոբ–Եօթնեղբայրեան խումբերու միացեալ դաշտահանդէսը յունիս 28ին, Մէտէօնի Պաղ Աղբիւրին մօտ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286

Le Directeur: SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9

Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա՝ եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր. ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 16 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7092 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2503

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Երեւակայեցէք, — ճիշդ այն պահուն երբ Մոսկուան անփառունակ նահանջ մը եւս կը կատարէ ի վնաս Հայաստանի, Երեւանի հայերէն եւ ռուսերէն թերթերը կը փառաբանեն «Պատմական մեծագոյն ակտ» մը, — Արեւելեան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանի:

Ժամանակին հրատարակած ենք ամփոփ տեսութիւն մը՝ այս անցքի մասին:

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագիրը ապրիլ թիւին մէջ հրատարակեց ընդարձակ տեսութիւն մը, որ այս միացումը կը վերլուծէ համաձայն լենին - սթալինեան վարդապետութեան:

Անշուշտ այս միացումը փրկութիւն մը եղաւ, բռնակալ Իրանի արիւնազանգ լուծէն ազատելով Կովկասի հայութիւնը (1828 Փետրուար 10):

Եւ գիտենք թէ ինչպէս տեղի ունեցաւ այդ նուաճումը, երբ ցարական Ռուսիան աստիճանաբար կը տարածուէր դէպի հարաւ:

Երեւանի ամսագրին աշխատակիցը, Զ. Գրիգորեան, թուղթին յանձնելով իր կիսակատար պատմագիտութիւնը, հակասութենէ հակասութիւն կը գլորի:

Բնականաբար չի կրնար ժխտել թէ ցարական իշխանութիւնն էր որ արարատեան Հայաստանը եւ ամբողջ Կովկասը միացուց Ռուսաստանի: Ոչ ալ կը խոստովանի:

Բայց, այդ գրաւումը կը նկատէ ոչ թէ աշխարհակալութիւն, այլ «պրոգրեսիւ (յառաջդիմական) երեւոյթ»: Եւ հետեւանք՝ «հայ եւ ռուս ժողովուրդները բարեկամութեան եւ փոխադարձ կապերի որ սկիզբ էին առել Կիեւեան Ռուսիայի ժամանակից»:

Յօդուածագիրը չի բացատրեր թէ ի՛նչպէս խմորուեցաւ եւ շարժուն, վճռական ուժի մը վերածուեցաւ այդ բարեկամութիւնը, յանգելով պատերազմի եւ հողային գրաւման:

Եւ առիթէն կ'օգտուի, փարկարեկելու համար բոլոր անոնք որ վճռական դեր մը կատարած էին, Կովկասեան Հայաստանը Ռուսաստանի միացնելու համար:

Ահաւասիկ ամբողջ հատուած մը, որմէ կրնաք որոշ գաղափար կազմել «նոր» պատմագիտութեան մասին.

— «Հայ ազնուական - կղերական պատմագրութիւնը բացայայտօրէն կեղծելով Հայաստանը Ռուսաստանին միացնելու պատմութիւնը՝ հայ հոգեւորականութեան եւ ազնուականութեան շահերը ներկայացնում էր որպէս հայ ժողովրդի շահեր եւ դրանով էլ իդէալականացնում էր ազնուականութեան եւ հոգեւորականութեան դերը Հայաստանը Ռուսաստանին միացնելու գործում: Յայտնի է որ հայ իշխող դասակարգերի գործիչներ Յովհաննէս Լազարեանը, Յովսէփ Արղութեանը, Ներսէս Աշտարակեցին եւ այլն լինելով Հայաստանը Ռուսաստանին միացնելու կողմնակից՝ հետապնդում էին իրենց նեղ դասակարգային նպատակները — Հայաստանը ենթարկել ցարիզմին, պահել հայ գիւղացիութեան փէոդալական շահագործումը եւ ցարիզմի օգնութեամբ ամրապնդել հայ կալուածատէրերի եւ վաճառականների տիրապետութիւնը»: (էջ 78):

Դեռ ուրիշ յայտնութիւն մը, նոյնքան ջախջախի՛չ.

— «Էջմիածնի հոգեւորականութեան ռէակցիոն շրջանները, հակառակ հայ ժողովրդի ցանկութեան եւ շահերին, բանակցութիւններ էին վարում Նապոլէոնի հետ՝ Հայաստանը նրա կայսրութեանը ենթարկելու նպատակով: Էջմիածնի կաթողիկոսի դաւաճանութիւնը հասնում է այն աստիճանին, որ նա 1808 եւ 1809 թւերին նամակներ է գրում Նապոլէոնին եւ խնդրում Հայաստանն առնել իր հովանաւորութեան տակ»: (էջ 79):

Այսքանը մարսեցէք, յաջորդով ուրիշ «նորութիւններ» ալ կ'իմանաք: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Անտրէ Մարի, երէկ ալ շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար: Գլխաւոր կուսակցութիւնները վերապահ դիրք մը բռնած են, դժուարացնելով ազգային միութեան դահլիճի մը կազմութիւնը:

Տագնապին երկարաձգումը հետզհետէ կը սաստկացնէ ջղագրգռութիւնը: Հանրապետութ[illegible] Խորհուրդին (ծերակոյտ) բոլոր խմբ[illegible]ութիւնները կը պահանջեն լուծել Ազգ. Ժողովը (բաց ի համայնավարներէն): Պ. Անտրէ Մարի, որ մասնակցած է յետպատերազմեան 18 դահլիճներէն տասնին, կը յուսայ տագնապը լուծել, զանազան խմբակցութեանց վարիչները համախմբելով միջին ծրագրի մը վրայ: Այսպիսի փորձ մը կատարեց 1948-ին, իբրեւ վարչապետ, հրաւիրելով Փոլ Ռենոյէն մինչեւ Լէոն Պլումը, բայց դահլիճը մէկ ամիս տեւեց: Եթէ յաջողի համաձայնութեան գետին մը գտնել, հաւանական է որ Ազգ. Ժողովին ներկայանայ Եշ. օր: Իսկ եթէ ձախողի, կը կարծուի թէ Հանրապետութեան Նախագահը կոչ մը պիտի ուղղէ խորհրդարանին, պարզելով կացութեան ծանրութիւնը:

Նոր թեկնածուն խոստովանած է իր բարեկամներուն թէ աւելորդ է վաւերացում ստանալ Ազգ. Ժողովէն. եթէ քանի մը օր ետք փոքրամասնութեան մէջ պիտի մնայ, եւ հիմնական ծրագիրները ներկայացուցած և լայն իրաւասութիւններ խնդրած ատեն: «Ցարդ ունեցած խօսակցութիւններս յոյս կը ներշնչեն — առանց մեծ լաւատեսութեան — թէ պիտի կրնամ շահիլ 314 ձայնի օրինական մեծամասնութիւնը: Բայց, ուրիշ բան է կառավարութիւն մը կազմել, ուրիշ բան՝ կառավարել: Անհրաժեշտ է անմիջական եւ կարեւոր միջոցներ խորհիլ վաւերացման յաջորդ օրը եւ Պերմուտայի ժողովէն առաջ:

Պ. Անտրէ Մարի շաբաթ օր Յուկէս ժամ խորհրդակցեցաւ Պ.Պ. Պլոյի, Մանտէս-Ֆրանսի եւ Փոլ Ռենոյի հետ: Պ. Պլէօ աւելի հաշտարար կ'երեւայ եւ խոստացած է աջակցիլ նոր դահլիճին կազմութեան, կարգ մը պայմաններով, բայց միւս երկուքը մերժած են մասնակցիլ նոր դահլիճին: Երկուքն ալ բացորոշ դիրք մը բռնած են տագնապին սկիզբէն ի վեր, Փոլ Ռենօ՝ սահմանադրութեան վերաքննութեան եւ Ազգ. Ժողովին լուծման մասին, Մանտէս-Ֆրանս՝ ելմտական եւ տնտեսական ծրագրի մասին: Վերջինը յատկապէս յիշեցուցած է նոր թեկնածուին թէ իր ծրագիրը անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմէ

× Ծերակոյտին խմբակցութեանց նախագահները բանաձեւ մը ներկայացուցին որով կը պահանջեն ստիպողաբար վերաքննել սահմանադրութիւնը, իբրեւ անհրաժեշտ միջոց մը լուծելու տագնապը: Ուրիշ միջոց չեն գտներ հաստատուն կառավարութիւն մը ապահովելու համար:

× Զօր. տը Կոլ ճառ մը խօսելով իր կազմակերպութեան մէկ ժողովին մէջ, հերքեց այն կարծիքը թէ «Ֆրանսան հոգեվարք է: Ես վստահ եմ թէ ներկայ դրութիւնը, այսինքն անկարողութիւնը դէպի ցնցում կ'առաջնորդէ: Պէտք է պատրաստ ըլլանք այդ ցնցումէն առաջ»:

ԻՐԱՆԻ կրօնապետին՝ Քաշանիի կուսակիցները ցոյց մը կատարեցին Շահի մզկիթին մէջ, գանգատելով թէ Տոքթ. Մոսատեղ կը հարուածէ իսլամական կրօնը ի նպաստ Թուտէի (համայնավար): Զորս հազար ցուցարարներ թափօր մը կազմեցին կրօնապետին պալատէն մինչեւ մզկիթը, «մահ լրտեսներուն» աղաղակելով:

ԹԻԹՕ ԿԸ ՀԱՇՏՈՒԻ՞ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԵՏ

Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մարեշալ Թիթօ, Յունիս 14ին կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Թրիէսթէի մօտ ի ներկայութեան 80.000 ունկնդիրներու: Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— «Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ներկայացուցիչ մը ունենալ Պելկրատի մէջ: Եուկոսլաւիա միշտ ուզած է բնականոն յարաբերութիւններ մշակել Խ. Միութեան հետ, ուստի պատրաստ ենք փոխանակելու մեր դեսպանները: Բայց եւ այնպէս, Եուկոսլաւիա պիտի չփոխէ իր քաղաքականութիւնը: Ռուսերը չարաչար կը սխալին եթէ կ'երեւակայեն թէ կրնան մեզ բաժնել մեր զինակիցներէն: Մենք միշտ պիտի կատարենք մեր պարտականութիւնները եւ յանձնառութիւնները: Ուեւէ օտար երկիր չի կրնար խորտակել պալքանեան դաշինքը Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Մենք դիրք չենք փոխեր համաձայն օրուան հովերուն: Երբ դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւններ կ'առաջարկեն, պէտք է գործքով ապացուցանեն եւ ոչ թէ խօսքով»:

Կոմինֆորմէն բաժնուելէ ի վեր (1948) Եուկոսլաւիա միայն գործակատար մը կը պահէր Մոսկուայի մէջ, ինչպէս Խ. Միութիւնն ալ Պելկրատի մէջ: Այժմ երկուքն ալ կ'ուզեն վերահաստատել դեսպանութիւնը:

Թիթօ շեշտեց թէ սահմանային գրգռութիւնները աւելցած են Սթալինի մահէն ի վեր եւ թէ Խ. Միութեան առաջարկները պիտի ընդունին «բաց աչքերով, ծուղակը չիյնալու համար»: Խօսեցաւ նաեւ Թրիէսթէի մասին, մերժելով Իտալիոյ վերջին առաջարկները: Գալով Ատլանտեանի դաշինքին, ըսաւ թէ անհրաժեշտ չէ Եուկոսլաւիոյ անդամակցութիւնը: Բայց շեշտեց թէ, «երբեք պիտի չմասնակցին կանխարգել կամ յարձակողական պատերազմի մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային իշխանութիւնը յունիս 11-13 արձակած է 4029 բանտարկեալներ: Ուրիշ 1500 հոգի եւս պիտի արձակուին: Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ վար առնուեցան կարմիր դրօշները եւ նշանախօսքերը: Քաղաքապետութեան պաշտօնեաները ջնջեցին պատերու վրայ արձանագրուած բոլշեւիկեան նշանախօսքերը: Կառավարութիւնը կը խոստովանի թէ ծանր սխալներ գործած է: Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ վերջին տնօրինութիւնները եղած են բանտերուն դուռները բանալու, ոստիկանական խստութիւնները դադրեցնելու, հաւաքական հողագործութիւնը կասեցնելու, փախստականները ներողամտութեամբ ընդունելու, կրօնական ազատութիւնը երաշխաւորելու եւ մասնաւոր առեւտուրը քաջալերելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, տոքթ. Ատընաուըր կիրակի օր ճառ մը խօսելով, պահանջեց Խ. Միութենէն ազատ արձակել երեք հարիւր հազար գերման գերիները եւ պարպել արգելարանները: Ապա շեշտեց.— «Կարելի է հիմնական փոփոխութեան մը հաւատալ միայն այն ատեն երբ Խ. Միութիւնը ընդունի տարիներ առաջ եղած առաջարկները՝ ազատ ընտրութեանց եւ միակ ազատ կառավարութեան մը կազմութեան մասին»: Իր կարծիքով, խորհրդային իշխանութեանց վերջին մեղմացուցիչ տնօրինութիւնները հետեւանք են իրենց քաղաքականութեան ձախողման:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ...

Ինքնաքննադատութեան տեսարան մը պարզուեցաւ, երէկ, Յառաջի խմբագրատան մէջ:

Գրավէնի մը առթիւ, խմբագրութիւնը նոր պատասխան մը ստացած էր Պ. Արշակ Սափրաստեանէ:

Առաջին պատասխանին առթիւ, թելադրած էինք որ ամէնուն գիտցած հայերէնով գրէ:

Վանեցի պատմագիրը, յամառ եւ ամենագէտ, նորէն խառնիխուռն շարադրութիւն մը դրկած է: Բուն բառով խառնեխուռն:

Ձեռագիրը յանձնուեցաւ տպարան:

Տողաչարը.— Ո՞ր մեղքս քաւելու համար դրկեցիք այս չինարէնը: Ոչ [illegible] կրնամ կարդալ, ոչ ալ որեւէ բան հասկնալ: Եթէ զիս պատժել կ'ուզէիք, մէկ սիւնակ աւելի շարել տայիք,:

Սրբագրիչը.— Քանի մը անգամ հրապարակաւ ձաղկեցիք, ծաղրեցիք Սափրաստեանի լեզուն, մեղադրելով այն թերթերը որ տեղ կուտան այդ չինարէնութեան: Ահաւասիկ դուք ալ նոյն մեղքին տակ... Բարեհաճեցէք սրբագրել փորձը:

Խմբագիրը.— Ես երկու անգամ կարդացած եմ, երրորդ չարչարանք մը չեմ կրնար կրել, մանաւանդ կէս օրէն ետք:

— Խոստովանեցէք որ ծանր սխալ մը գործած էք...

— Խոստովանիմ եւ հաւատամ. Սխալի[illegible] կը բաւէ որ չկրկնուի:

Այս վերջին շնորհն է որ կ'ըլլայ Պ. Սափրաստեանի: Դարերու մշուշին մէջ թաղուած, հազար տարի ետ գացեր է լեզուով, բառերով թէ քերականութեամբ: Այսուհետեւ ոչ մէկ տող, մինչեւ որ հայերէն սորվի:

— Կրնա՞ք ուրիշներն ալ համոզել, որ պէսզի յուսահատի եւ դարձի գայ:

— Մարդը Շամիրամայ բերդէն իջած է, ռամկավարներուն աչքի լոյսն է եւ պարապ սիւնակներ կը լեցնէ հայրենակից Սահակ Զթչեանի հետ, նոյնքան բրածոյ հայերէնով մը: Կրնա՞ք զրկել այդ բացառիկ բախտէն... ՎԱՀԷ

ՔԱՄՊՈՃԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՓԱԽԱՒ

Քամպոճի (Հնդկաչին) թագաւորը խզելով Ֆրանսայի հետ կատարուած բանակցութիւնները, Սիամ փախաւ շաբաթ օր եւ որոշեց Պանկքոք բնակիլ, անկախութեան շարժումը վարելու համար: Իրեն կ'ընկերանային 27 հետեւորդներ, որոնց մէջ են ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, իշխան մը, ոստիկանութեան վերատեսուչը եւն.: Հազիւ Սիամ հասած, յայտարարեց թէ դանդաղ կ'ընթանան Ֆրանսայի հետ կատարուած բանակցութիւնները, եւ թէ աքսորական պիտի մնայ մինչեւ որ կատարեալ համաձայնութիւն գոյանայ:

Աւելորդ է ըսել թէ այս դէպքը մեծ յուզում պատճառեց Փարիզի մէջ: Թագաւորը մեկնելէ առաջ իշխանութիւնը յանձնեց վարչապետին, առանց յայտնելու թէ կը հրաժարի գահէն: Հնդկաչինի ֆրանսական իշխանութիւնները յանկարծակիի եկան, իսկ վարչապետն ալ զարմանք յայտնեց: Թագաւորը կոչ մը ուղղելով «իր Ֆրանսացի բարեկամներուն», կ'ըսէ թէ յարաբերութիւնները խզեց «խուսափելու համար պատերազմէն եւ յեղափոխութենէն զոր կ'ուզեն իմ հայրենակիցներէս շատեր: Կը ցաւիմ որ ստիպուած եմ խզել յարաբերութիւններս Ֆրանսայի հետ: Ասիոյ բոլոր ազգերը կատարեալ անկախութիւն ստացան, բացի երեք ընկերակից պետութիւններէն: Ես համոզուած եմ թէ Քամպոճ կրնայ մեծ ազգ մը դառնալ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

...ՄՈՌԱՆԱԼԻ ՕՐ ՄԸ

...Ի ԵՈՐՔԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀԱՄԱՐ

●

...Ի ԵՈՐՔ.— 1953 Մայիս 24ը անմո–...լի թուական մը պիտի մնայ Նիւ...Հայութեան համար։ Այդ օրը, աշ–...խս «մայրաքաղաք»ը նկատուած այս...նի չքեղագոյն սրահներէն « Թաուն ...մէջ (քաղաքապետարան) տեղի ու–...Մայիս 28ի 35րդ տարեդարձի տօ–տարութիւնը ։

...դ ժամին հաւաքուած էր 1200ի մօտ ...ւթիւն մը, որ մէկ ծայրէն միւսը ...ցած էր ընդարձակ սրահը ։

...նդէսը բացուեցաւ Արսէն Ա. քահա–... Սիմէոննեանցի մաղթանքի աղօթքով, ...ուած յատուկ Հայաստանի Անկախ ...նրապետութեան տարեդարձի առթիւ։ ...պա ժողովը բացաւ Հայկ. Դատի յանձ–...նախումբի կեդր. մարմնի ատենապետ ...նկեր Եղուարդ Սահակեան, որ բացատ–...րեց օրուան իմաստը եւ յայտնեց հայու–թեան եւ ազատատենչ մարդկութեան ամ–բակուռ հաւատքը, թէ անկախութիւնը ...դարձեալ պիտի յաղթանակէ Հայոց Աշ–...խարհին մէջ։ Ցետոյ ընկերը հրաւիրեց ...ամերիկեան Երեսփ. Ժողովի երիցագոյն ...անդամ եւ դեմոկրատ խմբակցութեան ...վարիչ Էմանուէլ Սելլըը իր պատգամը ...ալու հայ ժողովրդին ։

Պ. Սելլըր, որ 30 տարիէ ի վեր կը վեր–...ընտրուի եւ հետեւաբար քառորդ դարէն ...ւելի է, որ կը մասնակցի Միացեալ Նա–հանգներու արտաքին քաղաքականու–թեան [illegible]չակման, խօսեցաւ նախ հայ ժո–ղովրդի հռաւոր անցեալի մասին, չեշ–տելով թէ Հայերը աշխարհիս հնագոյն ազգերէն մին են։ Բացատրեց թէ 1375էն ետք Հայերը կորսնցնելով իրենց անկա–խութիւնը, կը ձուէր թէ մատնուած են պատմական մոռացութեան ։

Սակայն բոլոր արհաւիրքները, բռնու–թիւնները, նոյնիսկ ջարդերը չկրցան պարտութեան մատնել Հայերը, որոնք մնացին, պահպանելով ոչ միայն իրենց ֆիզիքական գոյութիւնը, իրենց մշակոյ–թը եւ իրենց հողային իրաւունքները, այլեւ վճռականութիւնը հասնելու պե–[illegible] Ե. Մայիս 28ը հանդիսացաւ դարերու եւ անթիւ նահա–տակ սերունդներու դերագոյն երազի ի–րականացումը։

Միացեալ Նահանգները սկիզբէն մեծ համակրութեամբ եւ անմիջական շահա–գրգռութեամբ հետեւեցան Հայերու պայ–քարին եւ հնարաւոր չափերուն մէջ մա–տուցին իրենց քաղաքական, բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը ։ Ուիլ–սըն, Ճէրըրտ, Հիւզ եւ անթիւ ամերիկեան մեծ դէմքեր եղան հայ ժողովրդի իրա–կան բարեկամները։ Եւ այս աւանդութիւ–նը շարունակուեցաւ ։ Եւ այսօր, բացա–գանչեց Պ. Սելլըր, «մենք կը պահանջենք Հայաստանի անկախութիւնը ո՛չ թէ մէկ դարէն, ո՛չ թէ տասնամեակէ մը, ո՛չ թէ վաղը, այլ հիմա, այսօր »։

Այս խօսքերը ընդունուեցան երկարա–տեւ եւ բուռն ծափերով։

Ապա օրուան Նախագահը հրաւիրեց, Նիւ Եորք Նահանգի աշխատաւորական հարցերու վարչութեան պետը՝ Կոլտպեր–կը քանի մը խօսք ըսելու։ Պ. Կոլտպերկ ըսաւ թէ ներկայ է հանդէսին ոչ միայն ողջոյնի իր խօսքը յայտնելու, այլեւ Տե–րակուտական Ըրվինկ Այվզի լաւագոյն մաղթանքներ հաղորդելու։ Ցետոյ բա–ցատրեց թէ պատմութեան մէջ թիւով փոքր ժողովուրդները յաճախ մատնուած են չափազանց ծանր ու աղիտալի պայ–մաններու եւ յանուն ազատութեան մըղ–ղած իրենց պայքարը եղած է արիւնալի եւ մեծակորուստ ։ Սակայն փոքր ժողո–վուրդներու յամառ հաւատքը յաղթանա–կած է միշտ եւ աշխարհի նորագոյն պատ–մութիւնը լի է այս իրողութիւնը փաստող օրինակներով։

Պ. Կոլտպերկ վերջացուց իր խոր հա–մոզումը յայտնելով թէ Հայերու դարա–ւոր նահատակութիւնն ու պայքարը եւս պիտի պսակուի ազատութեան եւ անկա–խութեան լուսեղէն յաղթանակով ։

Մայիս 28ի 35րդ տարեդարձին առիթով ստացուած էին շարք մը մաղթանքի եւ ողջոյնի հեռագիրներ, որոնք կարդացուե–ցան ընկեր Բէգլար Նաւասարդեանի կող–մէ ։ Քանի մը քաղուածքներ այդ հեռա–գիրներէն.—

Ծերակուտական Թոմաս Հենինկզ. — « Անպարտելի ոգին եւ ազատութեան ի–տէալը, որոնք խոր արմատներ ունին հայ ժողովրդի նկարագրին մէջ, օր մը, Աս–տուծոյ օգնութեամբ պիտի յաղթեն բռ–նապետութեան եւ պիտի վերահաստատեն այս արի ժողովրդի անկախութիւնը » ։

Ծերակուտական Էվըրէթ Տիրքսըն (ուղ–ղուած Հայ Դատի յանձնախումբին).— «Կ'ուզեմ ջերմօրէն շնորհաւորել ձեր Ցանձնախումբը, որ այնքան կարեւոր ու ամէն օր աւելի գդալի աշխատանք կը տանի եւ պայքար կը մղէ բռնատիրու–թեան ու համայնավարութեան դէմ, ի խնդիր ժողովուրդներու ազատութեան »։

Ծերակուտական Սթիւըրթ Սայմինկ–թըն.— « Հայ հայրենասէրներու անվախ քաջութիւնն ու անձնուրաց նուիրումը ա–զատութեան գաղափարին, ներշնչման աղբիւր են աշխարհիս բոլոր այն ժողո–վուրդներուն համար, որոնք կը հաւատան ազատութեան եւ կ'ատեն բռնատիրութիւ–նը։ Ողջոյն արի հայ ժողովուրդին, իր անկախութեան 35րդ տարեդարձի առի–թով »։

Ծերակուտական Ալեքսանդր Սմիթ. — «Իմ անկեղծ շնորհաւորութիւնները հայ ժողովուրդին եւ Հայկ. Դատի յանձնա–խումբին Հայաստանի Անկախութեան 35–րդ տարեդարձի առթիւ։ Ձեր ճիգերը վառ կը պահեն հայ ժողովուրդի ազատու–թեան յոյսերը, նոյնիսկ երկաթեայ վա–րագոյրէն այն կողմ, եւ հատու մասնակ–ցութիւն մըն են հակահամայնավար պայ–քարին մէջ։ Իմ խոր համոզումն է թէ Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղա–քականութիւնը պէտք է փոխուի, իբրեւ յայտարարուած նպատակ ունենալով բո–լոր ժողովուրդներու ազատութիւնն ու անկախութիւնը ։ «Ձեր յանձնախումբը, իր աշխատանքով ամերիկեան հասարա–կութեան կը պարզէ անհրաժեշտութիւնը, որ փոխուի մեր արտաքին քաղաքանու–թիւնը։ Այսպիսով, ձեր յանձնախումբը մեծ ծառայութիւն մը կը մատուցանէ Մ. Նահանգներուն։ Ես գիտեմ, որ [illegible]ուք պի–տի շարունակէք ձեր այս անգնահատելի աշխատանքը» ։

Ծերակուտական Հերպըրթ Լիմըն. — « Թէեւ Հայաստանի անկախութիւնը կար–ճատեւ եղաւ, սակայն անկախութեան ձգ–տումը մնաց վառ հայ ժողովուրդի սր–տին մէջ։ Կ'ուզեմ իմ աղօթքն ու յոյսը [illegible] ձեր աղօթքին ու յոյսին, որ շու–տով գայ այն օրը, երբ հայ ժողովուրդը եւ բոլոր ստրկացուած ժողովուրդները վերստին ապրին ազատութեան շողերու տակ »։

Ծերակուտական Հիւպըրթ Համֆրի. — « Ողջոյնի խօսքս ուղղելով հայ ժողո–վուրդին, կ'ուզեմ յայտարարել թէ Նախա–գահ Ուդրօ Ուիլսընի խտէալները դեռ կ'ապրին այսօր։ Պէտք է նուիրուինք այն պայքարին, որուն շնորհիւ միջազգային անիշխանութեան տեղ հաստատուի մի–ջազգային կարգ եւ արդարութիւն, որով եւ հայ ժողովուրդը կը տիրանայ իր ա–զատութեան» ։

Երեսփոխան Ճավիթս.— «Բոլոր ողջա–միտ մարդիկ պէտք է ողջունեն հայ ժո–ղովուրդը յանուն ազատութեան մղած իր պայքարին համար։ Այդ պայքարին կը միանան ազատատենչ միլիոններ աշխար–հի բոլոր ծագերէն» ։

Երեսփոխան Բոզվելթ կրտսեր.— «Կը ցաւիմ, որ չնախատեսուած արգելքներու պատճառով չեմ կրնար ձեզի հետ ըլլալ այսօր։ Սակայն մտքով եւ սրտով ձեզի հետ եմ եւ յաջողութիւն ու ձեր իտէալի յաղթանակը կը մաղթեմ ձեզի»։

Կարճ դադարէ մը վերջ խօսք առին հայ ժողովրդին դրացի եւ բախտակից ազգե–րու ներկայացուցիչները ։

Պ. Ջհիտ Խան Խոյսքի, Ազերբէյջան–եան Ազգ. Կոմիտէի, զօր. Քուշէլ, իբրեւ ներկայացուցիչը Պելոռուսական Ռատայի (Ազգ. խորհուրդ) նախագահ, Պ. Միքո–լա Ապրամչիքի, Քէփթըն Վանօ Նանուաշ–վիլի՝ Վրաց Տարագիր կառավարութեան, Պ. Թիմուրլէնկ Ցալացէ՝ Հիւսիսային Կովկասի Ազգ. Խորհուրդի եւ Ուքրայնա–կան Ռատայի արտաքին գործերու նախա–րար Ստեֆան Վիթվիթսքին իր կա–ռավարութեան կողմէ կարճ ուղերձներ կարդացին ոչ միայն իրենց համակրանքը յայտնելով հայ ժողովուրդին, այլ յայ–տարարելով թէ համայնավարութեան դէմ եւ յանուն ազատութեան մղուած պայքարը պիտի տարուի բոլոր այս ժո–ղովուրդներու միասնական ուժերով ։

Օտար հիւրերու ջերմ խօսքերը խոր տը–պաւորութիւն ձգեցին հանդիսականնե–րու վրայ ։

Ծափերու մէջ ամբիոն բարձրացաւ օր–ուան բանախօսը, ընկեր Ռուբէն Դարբին–եան, որ կանգ առաւ հայ ժողովուրդի մղած դարաւոր պայքարի պատմական փաստերուն վրայ, վերլուծեց անոնց ներ–քին իմաստը եւ նշեց, որ բռնապետու–թիւնները անկարող են եղած հայ ժողո–վրդի սրտէն ջնջել ազատութեան եւ պե–տական անկախութեան ձգտումը։ «Մայիս 28ը ոչ թէ անցեալին պատկանող թուա–կան մըն է, այլ ապրող իրականութիւն մը, որ ներշնչման աղբիւր կրնայ հանդի–սանալ ոչ միայն հայ ժողովուրդի այլ բո–լոր ազատատենչ ժողովուրդներու հա–մար »։

Ցայտագրին գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին հռչակաւոր ջութա–կահարուհի Անահիտ Աճեմեան, Արթըր Կոտֆրի մրցանակին արժանացած երգ–չուհի Անիթա Իսքէնտէրեան, տաղանդա–ւոր դաշնակահարուհի Լուսի Իշխանեան եւ Նիւ Եորքի խոստումնալից երգիչներէն Արա Ատրեան ։

Ցատուկ քաջալերանքի ու գնահատանքի արժանի են Ազգ. երգչախումբը եւ անոր վարիչ Պ. Արմէն Պապամեանը, որոնք հարազատօրէն եւ յուզիչ կերպով տուին հայ ժողովրդական երգերու ամբողջ խո–րութիւնն ու գեղեցկութիւնը ։ Երգչա–խումբը եւ գեղարուեստական բաժնի միւս դերակատարները արժանացան ջերմ ծա–փերու։

Հանդէսը փակուեցաւ «Մեր հայրենի–ք»ով, զոր ժողովուրդը երգեց երգչա–խումբի հետ միասին, յոտնկայս ։

Թէեւ յայտագիրը տեւած էր մօտ երե–քուկէս ժամ, սակայն դեռ երկար ժամա–նակ հանդիսականները, խումբ – խումբ, կեցած էին սրահի մուտքի առջեւ, խան–դավառութեամբ եւ ոգեւորութեամբ ի–րենց ուրախութիւնն ու յուզումը յայտ–նելով փոխադարձաբար, ներշնչուած խոր հաւատքով մը ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԼԱՍՏԸ՝ ԴՊՐՈՑԸ

●

4.— ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԵՐԸ

Փարիզի հայ գաղութը բախտաւոր է բանով մը, որմէ զուրկ են Ամերիկայի Մ. Նահանգները։ Փարիզ ունի Սեւրի ափե–րուն վրայ Ս. Մուրատեանը, միջնակարգ վարժարան մը հայ տղաքներու, իսկ Ռէն–սիի մէջ Դպրոցասիրացը՝ աղջիկներու համար ։

Դպրոցը միակ բանաւոր, նպատակա–յարմար զէնքն է այլասերումի պայքարին մէջ։ Բայց ի՞նչ չափով, ի՞նչպիսի գի–տակցութեամբ կը գնահատէ զայն եւ կամ կ'օգտուի անկէ Ֆրանսահայութիւնը, ար–դարեւ հարցական կը մնայ ։

Մխիթարեան հայրերը, որոնց գոհո–ղութեան ոգին ծանօթ է նման գործի մը տեւականացման համար, հիմնարկու–թեան օրէն մինչեւ այսօր կատարած են դեր մը՝ որ ազգապահպանման գետնի վրայ միակ շօշափելի իրականութիւնն է։ Իսկ այսօր քանի ծնողներ ունին գիտակ–ցութիւնը, կամքի վճռականութիւնը ի սէր ազգային կեանքի եւ գոյնի պահպան–ման, զոհելու իրենց անձնական պահանջ–ները, զգացումները, եւ իրենց զաւակնե–րու ապագան միայն նկատելով իբրեւ նը–պատակ, կը վճռեն յանձնել զանոնք հո–գատար ձեռքերու, որոնք կ'ապահովցնեն ընտանեկան կրթութեան հետ, նաեւ ազ–գայինը, բարոյականը ։

Սեւրի Մուրատեան վարժարանը Փա–րիզի գաղութին համար չէր միայն։ Իր հիմնարկութեան օրէն իր նպատակն էր ծառայել հայ մանուկին հայեցի կրթու–թեան, ուսկից ալ ըլլար իր տեղական ծա–գումը։ Ներկայիս ալ բաց են իր դռները բոլոր հայ մանկութեան, ու մանաւանդ Ֆրանսայի հայ գաղութին, որուն թիւը կը հասնի գրեթէ հարիւր հազարի։ Խոշոր թիւ մը, որուն դաստիարակչական պէտ–քերուն հասնելու համար մէկէ աւելի միջ–նակարգ վարժարաններ հարկաւոր էին, եւ սակայն իրականութիւնն այն է որ մէկ վարժարան մը իսկ չի կրնար լեցնել այդ [illegible]ական բազմութիւնը հայութեան, ցրուած Փարիզ, եւ ըր[illegible]–րուն, գաւառներուն, եւ ուրիշ կարեւոր կեդրոններուն մէջ ։

Պատճառները այս անհոգութեան կըր–նան բազմաթիւ ըլլալ. —

ա) Աղքատութիւնը.— բ) Անհոգու–թիւնը եւ անտարբերութիւնը ազգային կրթութեան. — գ) Անծանօթութիւնը վարժարանին գոյութեան ։

Ցայտնի է որ հայ ընտանիքները մեծ մասով զուրկ են անհրաժեշտ միջոցներէ տալու իրենց զաւակներուն տոհմային կր–թութիւն Սամուէլ Մուրատեան վարժա–րանին մէջ։ Ցայտնի է միւս կողմէ ալ՝ թէ հարուստներ, բարեկեցիկներ չեն տար նոյն կարեւորութիւնը ազգային կրթու–թեան հարցին, որքան չունեւոր եւ բան–ուորական դասակարգը։ Այս մատնանը–շումները բոլոր իրենց բացառութիւննե–րովը հանդերձ, գիտուած իրականու–թիւններ են, ծանրօրէն կշռուած ցաւալի իրականութիւններ ։

Միակ դարմանը որպէսզի հայ աղքատ պատանին չզրկուի ազգային դաստիարա–կութենէն, անհրաժեշտ է որ ազգային յումայի սովորութիւնը մտնէ մեր մէջ ա–մէն տարի հաւաքուելիք ունեւոր դասա–կարգին մէջ, իրենց համար աննշան գու–մարի մը մասնակցութեամբ, եւ որ սա–կայն կրնայ ըստ բաւականի հասոյթ մը ձեւացնել այդ նպատակին գործածուելու համար։

Ամերիկահայութիւնը կ'ողբայ որ չունի Մուրատեանի պէս միջնակարգ վարժա–րան մը, իսկ Ֆրանսահայութիւնը չի կր–նար զայն ոտքի վրայ պահել տարեկան 120 աշակերտով իսկ։ Կը պակսի՞ն միթէ միջոցները, կարելիութիւնները, վերածե–լու զայն քանի մը հարիւր աշակերտներու ուսումնարանի եւ հայրենի ուսմանց օճա–խի։Ոչ անշուշտ։Եթէ դառնայ իրականու–թիւն այս ցանկալի փափաքը, այն ատեն միայն շօշափելի արդիւնքներով Ֆրանսա–հայ գաղութը կրնայ բարձրագլուխ պար–ծիլ՝ թէ նոյն համաչափ ուժգնութեամբ կը դիմադրէ օտարացումի հոսանքին, որ–քան ասոր ահեղաթափ ալիքները կը հարուածեն անընդհատ, խորտակելով մեր շարքերը, միտքն ու հոգին ։

Զարմանալի հակադրութիւն մը։ Ս. Մուրատեանը հիմնարկութեան օրերուն (1846) Փարիզի մէջ, ուր հայ ընտանիք–ներ գրեթէ չկային, իր աշակերտները, քառասունէն յիսունի մօտ, կը հոգար Ֆրանսայէն դուրս, Պոլսէն, արեւելքէն ։ Այսօր մօտ հարիւր հազար հայութիւն մը Ֆրանսայի մէջ 80 – 90 աշակերտ կրնայ ճարել վարժարանին։ Ինչքան անկում եւ անգիտակցութիւն ու պակաս գնահատան–քի թմփուած ճիգերուն ։

ԸՆՏԱՆԻՔ ԵՒ ԴՊՐՈՑ

Ահա երկու անհրաժեշտ պայմաններ մեր պայքարին։ Փրկենք հայ ընտանիքը դպրոցով, եւ փրկենք դպրոցը գոհողու–թեամբ եւ կամքով ։

Հայ ընտանիքի մը փրկութիւնը ապա–հովագոյն զէնքն է անտարակոյս ձուլումի դէմ, բայց ատիկա արդիւնքն է զաւակնե–րու հայեցի կրթութեան։

Հիմը հետեւաբար ազգային կազմակեր–պութեան կը մնայ դարձեալ դպրոցը, ո–րուն շուրջ հարկ է որ ամփոփուի ուշա–դրութիւնը, մանաւանդ հայ բարձր ու մի–ջակ դասակարգին, որպէսզի նեցուկ ըլլը–րանոյս հանդիսանան ատով՝ աղքատին ալ։

Եթէ ընտանիքը անհոգանայ, եւ չկարե–նայ կատարել իր դերը, դպրոցը կը հասնի փութով այդ պակասը լրացնելու։ Բայց եթէ պակսի ընդհակառակն դպրոցը, ըն–տանիքներու ճիգերը, ըլլալով անհամա–պատասխան օտարացումի վտանգներու ա–հաւոր թափին դէմ, ձուլումը կը դառնայ անխուսափելի։

Ու ձուլումը ճերմակ ջարդն է....։ Եւ ատիկա աւելի սարսափելի, աւելի վճռա–կան, աւելի բնաջնջող քան արիւնի գետա–հոսումներով մեր տուած զոհերուն կո–րուստը։ Թուրքիոյ հարստահարութիւն–ներէն, կոտորածներէն վերապրած հայու–թիւնը Եւրոպայի ու Ամերիկայի մէջ են–թարկուած է դժնդակ սպառնալիքներու եւ աղէտի։ Դժնդակ անոր համար՝ որ կարմիր ջարդը կրնար սահմանափակուիլ որոշ թիւի մը մէջ, որոշ տեղի մը մէջ, մինչ ճերմակ ջարդը չի ճանչնար սահման ու չափ։ Եւ որովհետեւ հրապուրիչ են իր ձեւերը, իր պայմանները, իր միջոցները, ուժգնագոյն կ'ըլլայ հետեւաբար նաեւ իր հարուածը։ Դժնդակ անոր համար ալ՝ որ թշնամին միշտ կայ եւ կը մնայ, թշնամի մը սիրելի եւ հրապուրիչ, որ շողոմարար խօսքերով, որ թովելով ու ժպիտով կը սպաննէ։ Եւրոպական ու ամերիկեան քա–ղաքակրթութիւնն է այդ թշնամին։ Հան–գստաւէտ ու փայլուն միջավայրը, շողշո–ղուն ամէն տեսակէտով, պիտի դառնայ հայութեան դերեզմանը, եթէ չդիմա–դրենք։ Բարձրագոյն քաղաքակրթութիւն–

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԸ

★

ԼՈՆՏՈՆ.— Կարդացի «Յառաջ»ի Մայիսի 28ի թիւը, յորում Պ.Գ.Մ. արել է նկատողութիւնք ի մասին Մայիս 20 թուով գրած նամակին :

Ցանկալի էր որ Պ. Գ. Մ. գրելէ առաջ այդ նամակն փորձէր լաւ հասկանալ Պ. Գալէնտէրեանի յաջող անգլերէնն, յորում ակնարկեալ հատուածն է հետեւեալն .— «Ուրարտացիք եւ Խառեանք նկատել իբրեւ «Հայք» (նշանակէ) կէտն ծաւալել չատ հեռու»: Աստ, ինչպէս նաեւ Գալէնտէրեանի յարուցած այլ կէտք, են հարցումք որոնց վերաբերմամբ նա ցանկայ ունենալ աւելի տեղեկութիւնք, որք անծանօթ են իրեն: Իսկ անգլ. բնագրի մնացեալ մասն է: Մայիս քանի նամակովս թարգմանել էի. — «Ցանձինս Սաֆրաստեանի կարծենք ունենալ մի աւելի մեծ հեղինակութիւն քան նոյնիսկ նշանաւոր Ադոնց», Պ. Գ. Մ. թող թոյլ տայ ինձ ասելու, չի հասկանար անգլիերէն :

Իր նամակում Պ. Գալէնտէրեան զարմանք յայտնել էր որ իմ մի յօդուածում Հայաստանի մշակոյթին տուել եմ 7000 տարուան հնութիւն, իսկ մի այլ տեղ (անգլ.) 3000, եւ հարցանէ թէ ես ինչպէս բացատրեմ 4000 տարուան տարբերութիւնը: Վերաբերմամբ Հայաստանի հնախօսութեան եւ տեղագրութեան անգլիերէնով գրած բոլոր ուսումնասիրութիւնք հասկանալի են Արեւմուտքի մեծ մասնագիտաց, որոնք կարօտ չեն տարրական գիտելեաց բացատրութեան: Մեղադրելի չէ Պ. Գալէնտէրեան երբ նա չգիտէ նախապատմութեան մանրամասնութիւնք: Վերոյիշեալ 4000 տարուան տարբերութիւնն գոյանայ անգիր եւ գրաւոր շրջանաց հեռաւորութենէն: Ցամին 1898 – 99ին Վալդէմառ Բէլք եւ Լեհման Հաուպտ պեղեցին Վանայ Դղեակ ամրոցէն մի քիչ հեռու Շամիրամայ ակ կոչեցեալ թումբն: Հողի տակէն դուրս հանեցին գայլախազէ, ոսկրէ եւ քարէ զէնք, գործիք եւ զարդեղէնք: Մարդաբան մասնագէտ Ֆօնենի գիտականօրէն քննեց նախապատմական այդ գիւտք: Ցամին 1938–ին Ամերիկացի Բայլի նոյնպէս կատարեց պեղում միեւնոյն թումբին վրայ եւ գըտաւ ուրիշ չահեկան նիւթք: Սոյն մասնագէտք Շամիրամայ հնութիւնք գետեղեն 7000 տարի Ն. Ք. , այսինքն մի դարաշրջան երբ Հայոց նախահարք չգիտէին գրչութեան արուեստ: Իսկ յիշածս թըւականն 3000 Ն. Ք., է Խառեանց պատմական շրջանն, երբ սկսին ի յայտ գալ կնիք, կաւեղէն կամ քարէ արձանիկք, եւ տակաւ սեպագիր արձանագրութիւնք : Դուք պիտի տեսնէք պատասխանս Պ. Գալէնտէրեանի հարցմանց, երբ հասնի Միբբր - Սպեկտէտըբրի այդ թիւք :

Ըմբոստացուցիչ բան է արծարծել սոյն բարդ նախապատմական եւ առաջապատմական խնդիրք մի նամակով կամ յօդուածով, որոնք անխուսափելիօրէն պատճառեն թիւրիմացութիւնք եւ երկմտութիւնք: Հողէն դուրս եկել են հայրենի աշխարհի հնախօսութեան փառահեղ ապացոյցք, մասնագէտք ի յայտ բերել են մեր հնագոյն ճոխ լեզուն, դիցաբանութիւնն եւ մշակոյթն: Իսկ հայագէտ ընթերցողք՝ փոխանակ սովորելու գայն աճական եւ երկարաշունչ ճիգով, հրապարակ գան եւ անգիտաբար վիճին ի մասին ամենաբարդ նախապատմական խնդրոց: Եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք մասնագիտական հանդիսաց, պիտի տեսնէք որ թիւրք մասնագէտք աւելի լաւ սերտել են Հայաստանի հնախօսութիւն քան ոեւէ ազգային: Թուցէ ոմանց ախորժելի չթուի տողըս, բայց ճշմարտութիւնն պէտք է ընդունիլ որպէս ճշմարտութիւն :

Կայ միակ մի ճար դարմանելու այս եպերելի կացութիւնն. — ի մի հաւաքել որոշ թուով ընտրեալ կորովի եւ երկարողի պատանիք եւ օրիորդք, կազմակերպել կանոնաւոր դասընթացք ի մասին մեր հնագոյն լեզուին, պատմութեան եւ մշակոյթին, ապա մի քանիսին տալ միջոցք՝ ուսանելու սեպագրութիւնն եւ հընախօսութիւն: Բայց նախ պէտք է պատրաստել իսկական հայագէտք՝ մեր երիտասարդութիւնն վարժեցնելով մեր ազգային իսկական աւանդութեան :

ԱՐՇԱԿ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

•

ԱԴՈՆՑ ԵՒ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

ՊՈԼՏՈՒԻՆ, Ն. Ե. 4 Յունիս, 1953.— Ձեր պատուական թերթին 20 Մայիսի թիւին մէջ կարդացի փրոֆ. Սաֆրաստեանի մէկ նամակը եւ խորապէս կը ցաւիմ որ ստիպուած եմ յայտնել թէ փրոֆէսէօրը չարաչար սխալած է գիս վկայութեան կոչելով հաստատելու համար թէ ես զինքը աւելի հմուտ կը նկատեմ քան հանգուցեալ Ադոնցը :

Մարդ փրոֆ. Սաֆրաստեանի անգլերէնի ծանօթութեան մասին շատ խեղճ գաղափար մը կը կազմէ երբ կը տեսնէ թէ ան չի կրնար հասկնալ երբ մարդ ծանր հեգնանքով կը գրէ :

Արմինըինը Միըըր Սփէքթէյթըրի 18 Ապրիլի թիւին մէջ հրատարակուած յօդուածին մէջ,

We have a greater authority in Safrastian than the noted Adontz.

նախադասութիւնը, որ շարունակութիւնն է բազմաթիւ տողերու, որոնց մէջ փրոֆէսէօրը խստօրէն քննադատած էի իր բազմաթիւ սխալներուն համար, եւ յիշելով անզուգական Ադոնցը իբրեւ իմ հեղինակաւոր աղբիւրը, պարզապէս ծանրօրէն հեգնական էր, որովհետեւ փրոֆ. Սաֆրաստեան յարատեւած էր իր մոլորեցուցիչ տեսութիւններուն մէջ:

Ինչպէս Փրինսթըն Համալսրանին լեզուաբանութեան փրոֆէսէօրը՝ բարեկամս տքթ. Ճուլիանօ Պոնֆանթէ եւ ես ինքս դիտել տուած ենք, կը թուի թէ փրոֆ. Սաֆրաստեան չի հասկնար որ Հայեր գաղթած են Ուրարտու, եւ թէ մեր լեզուն հնդեւրոպական է մինչ անոնցը չէ: Ցեղագրական տեսակէտով ալ մենք Եւրոպացի ենք, իսկ անոնք Ասիացի:

Այս նիւթին վրայ աւելի մանրամասնօրէն խօսած եմ «Միըըր Սփէքթէյթըր »ի մայիս 20ի թիւին մէջ հրատարակուած յօդուածով, եւ պատիւ պիտի համարէի եթէ կարենայիք զայն հրատարակել Յառաջի մէջ:

Յարգալից զգացումներով, Ձերդ

ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐԱՄ ԳԱԼԷՆՏԷՐ

ԶՈՀՐԱՊ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համրանք չունին վերջին արտագաղթէն աղէն օտար հողին յանձնած չատ սիրելի մտաւորականներն ու հերոսները: Նոր կորսնցուցինք նաեւ Զօհրապ Պօղոսեանը: Հանգուցեալը ծնած է Տարօնի Պուլանըք Խարալըխ գիւղը: Զաւակն է անուանի ... կեան Խուրշիտի: Զկարենալով դիմա... Թուրք կառավարութեան եւ քիւրտ աշիրէթներու բարբարոսութեանց, կը ձգէ իր չարժական եւ անշարժ հարստութիւնը եւ 90ական թուականներուն կ'անցնի Կովկաս եւ կը հաստատուի Սարը–Ղամըշի մէջ, ուր Խուրշիտի տունը կը դառնայ տեսակ մը կեդրոնավայր մեր յեղափոխականներուն համար, գաղտնի սուրհանդակ, զէնքերու փոխանակութիւն եւ այլն:

Զօհրապ հազիւ քսան գարուններ բոլորած՝ կը մտնէ յեղափոխական շարքերը, կը մասնակցի Հայ–Թաթարական կռիւներուն: Իրեն կը յանձնուին յեղափոխական կարգ մը գաղտնի գործեր զոր կը կատարէ խղճմտօրէն: 1915ի Եղեռնին Կովկաս ապաստանող հայ գաղթականներու տեղաւորման եւ անոնց կեանքը բարելաւելու համար ջանք չէ խնայած:

Հայ կամաւորական գունդերուն մէջ ոչ միայն ինքը կը մտնէ, հապա եղբայրներն ու բոլոր ազգականները արձանագրել կուտայ: Կամաւորական գունդերու ցրուումէն վերջ, իրեն կը յանձնուի Համալուի գիւղերու փախստական զինուորները հաւաքելու պաշտօնը: Զօհրապ իր օգնական ոստիկաններով միասին գիւղէ գիւղ, տունէ տուն խուզարկութիւններ կը կատարէ եւ փախստական զինուորներ հաւաքելով, զանոնք դարձեալ ճակատ կը ղրկէ առանց խտրութեան:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ կ'անցնի Պոլիս, Քէմալական չարժումին՝ Ռումանիա, իսկ 1924ին կուգայ Ֆրանսա եւ կը հաստատուի Մարսէյլ, մասնակցելով հանրային գործերու:

Սիրելի Զօհրապ , քանի մը ամիս առաջ օտար հողին յանձնեցինք նաեւ մեր Սօսէ Մայրիկը, մեծ հերոսուհին: Անոր հոգին կը սաւառնի Նէմրութի գագաթները, Սասնոյ բարձունքները, կ'որոնէ դէպքերն ու դէմքերը, իր չատ սիրելին, Աղբիւր Յեղափոխութեան, Անտոքը, Ֆըրֆըռ քարը, Սաչքի ԴուրանիՊանթէօնը մեր նահատակ հերոսներուն: Տուր անոնց Հայ ժողովուրդի յարգանքները, երախտագիտութիւնը եւ Հայ ժողովուրդի անխախտ հաւատքը անոնց սրբազան հաւատամքին:

Հանգիստ չարչարուած ոսկորներուդ:

Բ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 11 Յունիս.— Էլիզապէթ Երկրորդի փառաշուք թագադրութեան առթիւ Հայ համայնքին եւս խնդակցութիւնը յայտնելու համար, Համայնական Խորհուրդը պարահանդէս մը սարքած էր Փիքատէլլի պանդոկին շքեղ սրահներուն մէջ, Յունիս 5ի գիշերը: Ներկայ էին երկու հարիւրէ աւելի հայրենակիցներ եւ մինչեւ ժամը մէկ տեղի ունեցան եւրոպական ինչպէս եւ հայկական տոհմիկ պարեր Տիկ. Ուիմպլի առաջնորդութեամբ եւ պատրաստած խումբով:

Ամերիկահայուհի մը՝ Տիկին Օտապաշեան իր փափաքով երգեց երկու երգեր, եւ ներկաները համբերութեամբ մտիկ ըրին թէեւ ոչ ոք հասկցաւ թէ ինչ երգեր էին:

★ Անցեալ կիրակի Ս. Սարգիս Մատուռին հոգեւոր հովիւը գոհաբանական մասնաւոր աղօթք կարդաց եւ թելադրեց որ ժողովուրդը եւս աղօթէ որ Տէրը օգնէ մեր երիտասարդ թագուհիին, իր ծանր պարտականութեանց մէջ:

Զարմացանք որ ոչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը եւ ոչ ալ Համայնական Խորհուրդի անդամները, ինչպէս նաեւ գաղութիս հին անդամները գրեթէ ներկայ չէին մէկ երկու բացառութեամբ: Վստահ ենք որ եթէ վարդապետը գրաւոր հրաւիրագիրներով տեղեկացուցած ըլլար այս բացառիկ տօնակատարութիւնը, եկեղեցին սովորական կիրակիէ մը աւելի բազմութիւն կ'ունենար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ները պարտադրած են միշտ իրենց գոյութիւնը: Երեւոյթ մը՝ որ բոլոր ժողովուրդներու կեանքին մէջ անժխտելիօրէն դիտուած է: Զօրաւորը կը յաղթէ տկարին :

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ ապրող Հայ ժողովուրդին համար ձուլումի վտանգաւոր պատճառ մըն ալ կրօնական նոյնութիւնը կամ համանմանութիւնն է : Թուրքիոյ եւ մահմետական երկիրներու մէջ կրօնական հսկայ խտիր մը կար բնիկ ժողովուրդին եւ Հայուն միջեւ: Քրիստոնէի եւ մահմետականի անհաշտ պայքարը թոյլ չէր տար որ եւ է հաղորդակցութիւն եւ Հայը չէր դտնուեր ձուլումի սպառնալիքին տակ իսկ: Հոս Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մէջ ընդհակառակն, քրիստոնէութեան միեւնոյն դրօշին տակ գինուորող զոյգ ժողովուրդները եղբայրացած են իրարու հետ հոգիի կեանքով : Մին չէ թշնամի միւսին, այլ եղբայր ի Քրիստոս: Հայուն առջեւ բաց են Ֆրանսական եկեղեցիները : Յաճախ հոն է որ տեղի կ'ունենան ամուսնութեան եւ կրօնական արարողութիւնները, չատեր մեր մանուկներէն իրենց առաջին Ս. Հաղորդութիւնը կ'առնեն անոնց մօտ :

Այս ձուլումի վտանգին առջեւ կայ տակաւին փրկելիք կարեւոր կէտ մը .«ծէսին ազգայնութիւնը»: Հայկական ծէսն ու արարողութիւնը, հաւատքի ու Սուրբ Խորհուրդներու մատակարարութեան էական նոյնութեամբ հանդերձ, կը տարբերի իր արտաքին ձեւերուն եւ նշաններուն, ըղձեստաւորումին ու շարժումներուն մէջ : Այս տարբերութիւնը որ կը կազմէ արդէն «ծէսը», արտաքին նշանն է հաւատքի արտայայտութեան , որ գերազանցապէս ներքին է եւ հոգեկան: Հաւատքի վերաբերեալ հարցերու մէջ էապէս արդէն անկարելի է տարբերութեան մը գոյութիւնը քրիստոնեայ եկեղեցիներու միջեւ , քանի որ անոնք բոլորն ալ միեւնոյն աստուածայինն հիմնադիրը ունին՝ Յիսուս Քրիստոս: Այլապէս բաժանումի եւ անջատումի տխուր հոգեբանութիւնը պիտի ընկճէր հաւատացեալներու խիղճն ու հոգեկան կեանքը: Ծէսը հետեւաբար միակ կռուանը կը մնայ ազգային գոյնի պահպանման ճիգին կրօնական մեր կեանքին մէջ :

Հ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

Առհասարակ տժգոյն էին, ու ասիկա հիւանդագին նրբութիւն մը կուտար իրենց դիմագծերուն: Ատոր պատճառը սա է որ Տէօրթ Եօլցիք նարինջենիներու բուրմունքէն չարունակաբար արբեցածի պէս են :

Պառաւները սքանչելի էին. ոչ մէկ տեղ չէի հանդիպած այդպիսի երեւոյթի, իմաստուն եւ հեղինակաւոր , կը խօսէին ծանրութեամբ , իրենց ամէն մէկ բառը կշիռք ունէր :

Ցեղին մաքուր աւանդութիւններուն ընդունարաններն էին եւ այդ արի ժողովուրդին հանճարը դրոշմուած էր իրենց պատկառելի ճակատին վրայ: Ամէնքն ալ կը կրէին հնամենի տարազը, լայն եւ խիտ ծալքերով շրջազգեստ. եւ սեղմուած չփակ մը կը կազմէր իրենց ամբողջ հագուստը: Գլուխնին ծածկած էին կարմիր լաչակով որ ճակատին վրայ բարձր կը կենար ներքեւէն դրուած վարսակալի մը շնորհիւ , որ իր կարգին ծածկուած էր մանր ոսկիներու շարքով մը: Ոսկեդրամներով կազմուած մանեակներ կը տարածուէին կուրծքերնուն վրայ եւ ձոյլ ոսկիէ ապարանջաններ կը ծածկէին իրենց բազուկները :

Պառաւները սքանչելի եղած էին նաեւ կռիւի օրերուն. անոնք էին որ կը խրախուսէին քաջերը, կը հեգնէին թոյլերը ու յոգնութենէ եւ քնատութենէ ջլատուածները հանելով իրենց անկողիններէն՝ կը ղրկէին պատնէշներուն վրայ :

Պառաւները օգնած էին նաեւ կռուողներուն՝ անոնց ուտեստ եւ պաշար հասցնելով, եւ «ծարաւի»ի ահռելի օրերուն մէջ պատրանքներով օրօրած էին յուսահատողներն ու տառապողները :

Մէկ խօսքով Տէօրթ Եօլցի պառաւները կենդանի պատմութիւնն էին այդ խումբ մը արի եւ քաջ Հայերուն. իրենցմով բացայայտ էր որ Տէօրթ Եօլցին սերած է ցեղին ամէնէն ազնուական մէկ երակէն. ու քանի երթայինք անցեալին մէջ, քանի մօտենայինք իրենց սկզբնական աղբիւրին այնքան աւելի երեւան պիտի գար իրենց ծագումին հարազատութիւնը :

Գիշերն ամբողջ զբաղեցանք եւ խօսեցանք այժմէութիւն ունեցող հարցերով եւ պատմութիւններով, կը չահագրգռուէին ազգին չահերով եւ ճակատագրով ընդհանրապէս ու Կիլիկիոյ եւ Տէօրթ Եօլի վիճակովը՝ մասնաւորապէս :

Իրենց մէջ կը պատսպարէին հինգ հազարի չափ արկածեալներ, ոչ մէկ տեղէ նպաստ չէին ստացած: Տէօրթ Եօլ մայրաբար իր կուրծքը բացեր եւ ընդուներ էր շրջակայքի այրիներն ու որբերը ու իր սիրազեղ գուրգուրանքով ծածկեր էր անոնց թշուառութիւնը :

Որբերու խնդիրը մեծ վրդովմունք յառաջ բերաւ :

— Մենք որբանոց չենք ուզեր, մենք մեր որբերը կը պահենք, կ'ըսէին խուլ ձայնով մը, զգալով բնազդով թէ ինչ մեծ անպատեհութիւններ կան որբերը այրիներէն բաժնելու մէջ::

Կը խնդրէին սակայն որ օգնէինք իրենց՝ դպրոցական խնդրին մէջ. պիտաճէնին խանգարուած էր: Բայց ամէն գնով եւ ամէն կարգի զոհողութիւններ յանձն առնելով, կը խոստանային բանալ դպրոցները եւ զանոնք վարել այսպէս թէ այնպէս :

Տեղին ընթացիկ գործերը անցողակի կերպով մը կը զբաղեցնէին զիրենք ու միշտ կը դառնային մեծ պատահարին վրայ: Հոս այլ եւս դէպքը չէին որակեր «աղէտ», «ջարդ» բառերով, այլ կ'ըսէին կռիւի օրերուն, հոն այդ սրահին մէջ ներկաներու հաւանութեան բացագանչութիւններով կէտկիտուած , տանտէրը պատմեց կռիւին մանրամասնութիւնները :

— Ապրիլ 2ին լսեցաւ որ Քէօփրիւճէք անուն ագարակի մը մէջ երկու հոգի ըսպաննած են ցրեկ ատեն :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

միայն այն ատեն երբ կատարեալ անկա -խութիւն ստանայ: Ֆրանսա իր երկդիմի դիրքով այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ չուզեր իրական անկախութիւն տալ, ինչ որ համաձայնութեան միակ հիմքն է»:

Հնդկաչինի երեք ընկերակից պետու -թիւնները, Քամպոճ, Լաոս եւ Վիէթ-Նամ Ֆրանսայի կապուած են 1949ի դաշնա -գրով: Քամպոճի Թագաւորին փախուստը վերջինն է շարք մը դէպքերու որոնք ծանրացուցին Ֆրանսայի դիրքը Հնդկաչինի մէջ: Առաջինը ըմբոստներու արշաւանքն է դէպի Լաոս, թէեւ չկրցան վճռական հարուած մը տալ: Ֆրանսա արշաւադունդ մը ըկ պահէ Հնդկաչինի մէջ 1945էն ի վեր, չարունակելու համար պատերազմը Հօ – Շի Մինի դէմ, որ կրթուած է Մոս -կուայի մէջ:

Երկրորդ դէպքը հնդկաչինեան դահե -կանի արժեզրկումն է, դադրեցնելու հա -մար սեւ շուկայի չարաշահութիւնները որոնք տարեկան 250 միլիոն տոլարի վնաս կը պատճառէին Ֆրանսայի:

X Քամպոճ ունի 67·600 քառ. մղոն տարածութիւն եւ 3·200·000 բնակիչ: Երեք ընկերակից պետութեանց բնակչու -թեան թիւն է համագումար 26 միլիոն: Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաւատեն թէ բանակցութեանց ըն -թացքին Քամպոճ դոհացում ստացաւ իր բոլոր գլխաւոր պահանջներուն եւ թէ Ֆրանսա հաւանութիւն յայտնեց որ Թա -գաւորը դառնայ ընդհ. հրամանատար ինքնավար բանակին: Միայն թէ Ֆրանսա պիտի պահէ իր առանձնաշնորհները ռազ-մական խարիսխներու մէջ: Ճիշդ մէկ տա-րի առաջ ալ Թագաւորը լուծած էր Քամ -պոճի խորհրդարանը, իրեն վերապահելով բացարձակ իշխանութիւնը: Այն ատեն կ՚ըսէր թէ իշխանութեան գլուխ պիտի մը-նայ մինչեւ երեք տարի, անկախութիւն ստանալու համար: Յետոյ յանձն կ՚առնէր դատուիլ միջազգային ատեանի մը առ -ջեւ:

Փախստական Թագաւորը արդէն իսկ դիմած է Ազգաժողովին, անկախութիւն պահանջելով:

7000 ՀՈԳԻ ցոյց մը կատարեցին Մ. Նահանգներու նախագահին պալատին առջեւ, ելեկտրական աթոռէն փրկելու համար Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկը: Գե -րագոյն ատեանը երէկ պիտի տար իր վճի-ռը, մահապատիժի յետաձգման մասին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մառեշալ Փափաղոս, Անգարա մեկնեցաւ երէկ, ար-տաքին նախարարին հետ: Օրակարգին վրայ կան շարք մը կարեւոր խնդիրներ, պալքանեան դաշինքէն մինչեւ Միջին Ա -րեւելքի պաշտպանութիւնը:

Պ. Մարտիրոս Ադամեան եւ զաւակնե -րը, եւ բոլոր պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ ազգականին

ՏԻԿ. ՎԵՐԺԻՆ ԱԴԱՄԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի Ալֆորվիլի Հայոց ե -կեղեցին, ժամը ճիշդ 3·30ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 63 Քէ Պլանքի, Ալֆոր -վիլ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԳԱՌԶՈՒ

Յունիս 12ին Կալըրի Տուան – Տաւի-տի մէջ բացուած է նկարիչ Գառզուի ցու-ցահանդէսը, «ՎԵՆԵՏԻԿ»: Կը տեւէ մին-չեւ Յուլիս 4:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղը շը -նորհակալութեամբ ստացած է իր սանու-հիներէն Օր. Մարի Ջատիկեանի ընդ. Պ. Պօղոս Տէմիրճիպաշեանի նշանախօսու -թեան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկին Ջատիկեան, Տէր եւ Տիկ. Տէմիրճիպաշեան, Պ. Խմէեան, Պ. Թո -րոսեան հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան, Տիկին Միրեան, Տի-կին Տարագճեան, Տէր եւ Տիկին Ճիհան -շանեան, Տիկին Այանեան, Տէր եւ Տիկին Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Խօքսիւզեան, Տէր եւ Տիկին Բարունակեան, Տէր եւ Տի-կին Սուգիասեան, Պ. Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Մարգարեան 500ական ֆրանք, ումն 400 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ Պ. Ե. ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ
Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 21ին, կիրակի օրը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առ-թիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19:

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բա-ժին: Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը: Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎ -ՀԱՆՆԷՍԵԱՆի՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փա -րիզ (20): Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակ -ուին Յունիս 30ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

21 Յունիս: կիրակի առաւօտ, եկեղեց-ւոյս հիմնարկութեան եւ անուան 21րդ տարեդարձին առթիւ: Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհան -գիստ՝ հանգուցեալ հիմնադիր – բարե -րարներուն՝ Առաջնորդ Պալաքեան եպիս-կոպոսի, Պ.Պ. Գ. Շահլամեանի, Ա.Դար-բինեանի եւ Ո. Անսուրեանի, ինչպէս նա-եւ նիւթապէս եւ ձրի աշխատութեամբ բոլոր սատարողներու յիշատակին:

Կը հրաւիրուի Մարսիլիոյ եւ Պոմոնի հասարակութիւնը: Սկիզբ ժամերգ. 8, Պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11·45:

(Թաղ. խորհուրդ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 21 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ:

Նախագահութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ նուագ, պար, խաղեր եւն.:

Մանրամասնութիւններ ստանալու եւ սե-ղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն:

ԴԱՇՆԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ դէպի էթան տը լա Պօնտ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Մարսէյլի Շրջ. վարչու-թեան, այս կիրակի:

Երթեւեկի մանրամասնութեանց համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՑ (Տիկին Ց. Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրան-սերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան թատերասրա -հին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱ-ԿԸ: Փափաքողները կրնան դիմել Պար -սամեան գրատունը, 46 ռիւ Րիշէ, հրաւի-րատոմս ստանալու համար:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջ -նորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթ-րոնաժի սրահին մէջ: Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա:

Մուտքը ազատ է: (Կրթ. մարմին)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցու -թեան Պէլվիլի կրթ. մարմնի կողմէ:

21 Յունիս կիրակի ժամը 3ին, Պոն Ֆուայէի սրահին մէջ, 8 Ավընիւ Սիմոն Պօլիվար: Գեղարուեստական ճոխ բա -ժին: Խմբերգ, արտասանութիւն: Պիտի ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ թատերա -խաղ, դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Հրաւիրատոմսերուն համար դիմել Պէլ-վիլի Կրթ. Մարմնին:

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20·30ին: Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
Հովանաւորութեամբ
Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնա-ճիւղի տիկինները, քաջալերուած մանուկ-ներու արտասանութեան առաջին մրցու -մին ոգեւորութենէն, որոշեցին դպրոցա -կան արձակուրդներէն առաջ երկրորդ մր-ցում մը եւս կազմակերպել, իբրեւ նիւթ ունենալով հայերէն ընթերցանութիւն մը: Մրցումի նախապատրաստական աշխա -տանքները խորհրդակցաբար կատարելու համար, հայ միօրեայ բոլոր դպրոցներու ուսուցիչները ժողովի կը հրաւիրուին ե -րեքշաբթի 23 Յունիս ժամը 18ին, Բարե-գործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալ-պոնի:

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Ղա-զար Ներկարարեանէ (Սարսէլ) 1000 Ֆր., Վարդգէս Սերոբեանի դառնաղէտ մահ -ուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փորթ տ'Ի-թալիի խումբի ժողով-դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21·30ին: Կը խօսի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկ. Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Հայերէնի դասըն-թացք՝ ժամը 20·30էն 21·30: Բոլոր ըն -կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի -տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն-կերները այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, Ավընիւ տը Սաքսի, ծանօթ հաւաքատե -ղին: Կարեւոր օրակարգ: (Շար. Նախորդ ժողովին):

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9-ին, Ահարոնեան ակումբը:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Յակոբեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկ. Միութեան հրա-պարակային դասախօսութիւնը այս հինգ-շաբթի ժամը 9ին, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսի բժ. Ն. ԱՂԱՃԱՆ -ԵԱՆ «Ճշմարտութեան չիճուկի մասին»:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մարդ արարածը կուսակ՞ր է»: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմի եւ Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խում-բերու միացեալ դաշտահանդէսը յունիս 28ին, Մէտէօնի Պաղ Աղբիւրին մօտ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 17 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7093 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2504

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊՐՈԳՐԵՍԻՒ» ԳԻՏԵԼԻՔ

•

Զարմանալի յայտնութիւն մը — երբ ցարական Ռուսաստանը հողային գրաւումներ կը կատարէ, «պրոգրեսիւ» երեւոյթ կ'ըլլայ։ Իսկ երբ Անգլիան, Ֆրանսան եւ ուրիշ երկիրներ նոյն գործը կատարեն, կը դառնան «գաւթիչ»:

Այս խնդիրը պէտք է քննենք առանձին :

Անշուշտ յառաջդիմական դէպք մըն էր արեւելեան Հայաստանի փրկութիւնը իրանեան եւ օսմանեան արիւնոտ եւ տնաքանդ բռնակալութենէն :

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրին աշխատակիցը նկարագրելով երկու բռնապետութեանց գործած չարիքները, կ'եզրակացնէ.

— «Ստեղծուած ծայրայեղօրէն կործանարար ու դժնդակ պայմաններում հայ ժողովուրդը ազատագրական պայքարի էր ելնում դարաւոր ստրկացնողների դէմ : Սակայն ուժերի ակներեւ անհաւասարութիւնը համոզեց նրան, որ թիւրք – իրանեան տիրապետութիւնից կարող է ազատագրուել միայն ռուս ժողովրդի ակտիւ օգնութեամբ»:

Այդ շրջանէն սկսեալ, «յատկապէս ԺԸ. դարից հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը սերտօրէն կապւում է Ռուսաստանի հետ»:

Արդ, ի՞նչպէս կազմակերպուեցաւ այդ պայքարը:

Ի՞նչպէս զօրացաւ հայ եւ ռուս ժողովուրդներու բարեկամութիւնը :

Լենին – Ստալինեան վարդապետութիւնը երազ էր այն ատեն: Օրուան վարիչները կը կոչուէին ցար կամ ցարուհի : Մեծ-դուքս կամ զօրավար: Ամէն պարագայի մէջ, ոչ «հանճար», ինչպէս հանգուցեալ Վրացին :

Այն ատեն, հայ ժողովուրդը կքած էր ստրկութեան տակ: Ռուս ժողովուրդը նոյնպէս կը տառապէր ահաւոր բռնակալութեան մը տակ եւ գաղափար անգամ չունէր Անդրկովկասի կամ հայութեան մասին :

Ուրեմն, ազատագրական պայքարին գլուխը պէտք անցնէին օրուան երեւելիները, ցար, դուքս, կաթողիկոս կամ բէկ:

Ամսագրին աշխատակիցը կ'ըսէ.

— «Մարքսիզմ-լենինիզմը սովորեցնում է, որ անհրաժեշտ է պատմական ամէն մի երեւոյթ դիտել տուեալ շրջանի կոնկրետ իրադրութեան մէջ»:

Մեր աշխարհաբարով կ'ըսենք, — պատմական ամէն երեւոյթ քննել, դատել համաձայն նոյն շրջանի կացութեան :

Այս դասը սորվելէ վերջ, Երեւանի դպիրները ինչո՞ւ այնքան սեւ կը տեսնեն Յովհաննէս Լազարեանը, Յովսէփ Արղութեանը, Ներսէս Աշտարակեցին եւ միւսները :

Ինչո՞ւ «դասակարգային նպատակներ» կը տեսնեն անոնց դիմումներուն եւ ձեռնարկներուն մէջ:

Եւ ինչո՞ւ այժմ «բուրժուա – նացիոնալիստական» պատմագիր կը կոչեն Լէօն, զոր այնքան գռեհկօրէն շահագործեցին երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, իրենց մանածը ներկելու համար :

Վերոյիշեալ դէմքերը «կողմնակից լինելով Հայաստանը Ռուսաստանին միացնելու», բնականաբար կ'ուզէին հայ ժողովուրդը փրկել օսմանեան եւ իրանեան լուծէն: Ուրեմն, ազատագրական պայքար կը մղէին, «տուեալ պայմաններում» :

Մենք ալ դարէ դար ցատկելով, կը փորձուինք հարցում մը եւս ուղղել.

— «Պրոգրեսիւ» երեւոյթ չէ՞ր արեւմտեան Հայաստանի ռուսեւհայկական գրաւումը 1914–18ի պատերազմին, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական :

Ո՞վ հրամայեց որ պարպեն: Ո՞վ արձակեց խելագար, հայասպան եւ «ռէակցիոն» ազդանշանը, — «Դէպի տուն» :

Ո՞վ ջուրը ձգեց արեւմտեան եւ արեւելեան Հայաստանի միացումը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆԱՀԱՆՋԸ

•

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒԱԾ Է ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան «Ասոշիէյթըտ Փրէս» գործակալութիւնը կը հեռագրէ Լոնտոնէն, Յունիս 15 թուականով. —

Թուրքիա իմացուց Անգլիոյ թէ Խ. Միութիւնը առաջարկ մը ներկայացուցած է Մոնթրէօյի պայմանագրին վերաքննութեան համար: Այս թելադրութիւնը եղած է ծանուցագրով մը որ միեւնոյն ատեն կ'ապահովէ Թուրքիան թէ Խ. Միութիւնը այլեւս չի պահանջեր կարգ մը հողեր Թուրքիոյ մէջ եւ չի պնդեր որ զինուորական խարիսխներ ստանայ Նեղուցներուն մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն լաւատեղեակ աղբիւրէ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգլիոյ հաղորդուած է ծանուցագրին բովանդակութիւնը, վասն զի այդ երկիրը մէկն է Մոնթրէօյի պայմանագիրը ստորագրողներէն (1936) որ Թուրքիոյ կը վերապահէ Նեղուցները կառավարելու եւ պաշտպանելու իրաւունքը :

Մանրամասնօրէն յայտնուած չեն ռուսական առաջարկին պայմանները. բայց կը կարծուի թէ Ռուսիա խնդրած է որ ինք, Ռումանիան եւ Պուլկարիան աւելի լայն իրաւունքներ ստանան իբրեւ Սեւ ծովեան պետութիւններ, այս կենսական ջրուղին վարելու համար: Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը քննէ Խ. Միութեան յարուցած խնդիրները՝ Նեղուցներու պայմանագրին վերաքննութեան մասին: Եւ կը խորհրդակցի միւս շահակից պետութեանց հետ, մէջն ըլլալով Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա :

Մոնթրէօյի պայմանագիրը դեռ երեք տարի պայմանաժամ ունի: Իր յօդուածներուն տրամադրութեամբ, ստորագրող իրը պետութիւնները կրնան երկարաձգել կամ վերաքննել զայն : Ստորագրողներն են. — Թուրքիա, Խ. Միութիւնը, Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Ճափոն, Յունաստան, Պուլկարիա եւ Ռումանիա: Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք Ճափոնի տեղը անցան Մ. Նահանգները :

Անգլիա հաւաստիք ստացած է թէ Թուրքիոյ դիրքը ռուսական թելադրութեան հանդէպ այն է ինչ որ 1946ին երբ խնդիրը արծարծուեցաւ, այսինքն պատրաստ է քննելու վերաքննութեան որեւէ առաջարկ համաձայն պայմանագրին տրամադրութեանց եւ համախորհուրդ միւս բոլոր ստորագրողներուն եւ Մ. Նահանգներուն հետ: Տեղեկատուները կ'ըսեն թէ միեւնոյն ատեն Թուրքիա պիտի մնայ հաւատարիմ իր պարտաւորութեանց, իբրեւ անդամ Հիւս. Ատլանտեան դաշինքին:

Միեւնոյն ատեն կը հաւաստեն թէ Անգլիա սկզբունքով հաւանած է 4/5 համեմատութեամբ զեղչել Թուրքիոյ ռազմական պարտքը (37.500.000 սթերլին կամ 105 միլիոն տոլար):

....

ԵԳԻՊՏՈՍԻ փոխ – վարչապետը, զնդ. Նասըր, ճառ մը խօսելով Աղեքսանդրիոյ մէջ, տասը հազար ունկնդիրներու առջեւ, ըսաւ. — «Ձեռնարկած ենք մեծ բանակ մը կազմելու: Զէնքեր կը բաժնենք Նեղոսի հովիտին բոլոր զաւակներուն եւ զինավարժութիւն կ'ուսուցանենք : Մեծաքանակ զէնք ունինք եւ մենք պիտի վճռենք ճակատամարտին օրը: Այն սպաները որ վռնտեցին Թագաւորը տասը տարիէ ի վեր կ'աշխատէին անկախութեան համար երկրին: Անգլիացիներուն վրայ պիտի չյարձակինք առանց բոլորովին պատրաստ ըլլալու» :

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԺՈՒԱՐԱՆԱՅ

•

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ՞

Վարչապետութեան Դ. Թեկնածուն, Պ. Անտրէ Մառի Բչ. օր 24 ժամ եւս յետաձգած էր իր պատասխանը, որպէսզի կարենայ իր ծրագիրը ներկայացնել քաղաքական խմբակցութեանց: Ուրեմն իր վերջնական պատասխանը պիտի կրնար տալ երէկ, երեկուան դէմ :

Առջի օր եւ երէկ տեղական թերթերը գրեցին թէ Հանրապետութեան նախագահը պիտի հրաժարի եւ ազգային միութեան դահլիճ մը պիտի կազմէ, եթէ չորրորդ թեկնածուն ալ ձախողի: «Ֆիկարօ» եւ ուրիշ թերթեր անմիջապէս հերքեցին այս լուրը, իբրեւ անհիմն :

Ամէն պարագայի մէջ, տագնապին երկարաձգումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ եւ զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան: Մինչ այս մինչ այն, Պ. Անտրէ Մառի լարած է իր բոլոր ուժերը, դրական ելքի մը յանգելու համար: Իր վերջնական պատասխանին յետաձգումը կ'ապացուցանէ թէ չուզեր Ազգ. Ժողովին ներկայանալ առանց հաստատուն երաշխիքներ ունենալու :

Իր խորհրդակցութեանց՝ ընթացքին, Պ. Անտրէ Մառի նախարարական պաշտօններու մասին ալ խօսած է: Կ'ըսուի թէ արտաքին նախարարութիւնը պիտի յանձնէ Պ. Ժորժ Պիտոյի, ելմտականը՝ Պ. Էտկառ Ֆոռի, դատականը՝ Պ. Փ. Հ. Թէթժէնի, ներքինը՝ Ռընէ Մայէրի, ազգ. պաշտպանութիւնը՝ Պ. Փինէի: Բոլորն ալ նախկին վարչապետներն են եւ մէկ-երկուքը վճռապէս կը մերժեն մտնել նոր դահլիճին մէջ: Ազգ. Ժողովն ալ վերապահ դիրք մը բռնած է: Գլխաւոր հոսանքները միշտ կը մերժեն որեւէ յանձնառութեան տակ մտնել, առանց լսելու նոր թեկնածուին յայտարարութիւնը : Պ. Անտրէ Մառի առջի օր իր արմատական բարեկամներուն հաղորդեց իր ծրագրին գլխաւոր գիծերը, առանց մեծ խանդավառութիւն պատճառելու :

Քսանեւհօթը օր է որ կը տեւէ տագնապը, առկախ ձգելով բոլոր հիմնական խնդիրներու կարգադրութիւնը: Հրաժարեալ կառավարութիւնը, որ առժամապէս կը վարէ գործերը, որոշեց 80 միլիառ ֆրանքի կանխավճարին պայմանաժամը երկարաձգել մինչեւ Յուլիս մէկ: Պանք տը Ֆրանսի կառավարիչը նամակ մը ուղղելով կառավարութեան, կ'առաջարկէ նոր տուրքերով երաշխաւորել վարկերու յաւելումը :

Հետզհետէ աւելի բաց կը խօսին անոնք որ կուսակից են սահմանադրութեան վերաքննութեան եւ Ազգ. Ժողովին լուծման: Արտասահմանի մէջ ալ անձկութեամբ կը հետեւին ֆրանսական տագնապին ելեւէջներուն: Կարգ մը անգլիական եւ ամերիկեան թերթեր կծու լեզու մը կը գործածեն, քննադատելով Ֆրանսայի քաղաքական բարքերը : Լոնտոնի «Թայմզ»ը կը գրէ.

— «Ֆրանսայի նախարարական տագնապը այնքան կ'երկարի որ, թերեւս Ֆրանսա չկարենայ իրեն ինկած դերը կատարել Պերմուտայի ժողովին մէջ: Չկայ աւելի արգահատելի եւ վհատեցուցիչ բան մը քան Ֆրանսայի պատկերը, — այնքան առողջ՝ շատ մը տեսակէտներով եւ այնքան կանոնաւորապէս ենթակայ կառավարական տագնապներու: Եւրոպա եւ արեւմտեան աշխարհը պէտք ունին ֆրանսական հաստատուն կառավարութեան մը. եթէ չկազմուի այդ կառավարութիւնը, Ֆրանսայի ձայնը հետզհետէ զանց պիտի առնուի»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԵԹԷ ԱՅՍՊԷՍ ԳՆԷԻՆ

Շաբաթ օր երիտասարդ արհեստաւոր մը ներկայացաւ խմբագրատուն .

— Ռուբէնի Յուշերը ունի՞ք :

Սեղանին վրայ շարուեցան եօթը հատտկեկ հատորները: Տղան վեց հազար ֆրանքը վճարեց, գիրքերը պայուսակին մէջ դրաւ եւ թռաւ:

Վստահ եմ որ նոյն գիշերն իսկ սկսաւ կարդալ :

Հարիւրին քանի՞ կը կազմեն այս կարգի գրասէրները: Բառին իրական իմաստով :

Թերեւս մեծ կարողութիւն մըն ալ չունի, իբրեւ մտաւոր պաշար եւ նիւթական աղբիւր :

Եթէ այս տիպարէն միայն հինգ հազար հոգի ունենայինք միայն մեր գաղութին մէջ ...

Անշուշտ ամէն մարդու տրուած չէ վեց հազար ֆրանք վճարել մէկ անգամէն : Այն ալ միայն մէկ հեղինակի եօթը հատորները գնելու համար:

Բայց, հազարաւորներ կան որոնք ի վիճակի են տարեկան հինգ – վեց հազար ֆրանքի վարկ մը բանալու :

Այդ հազարաւորները տասը – քսան անգամ աւելի կը վճարեն, օտար գիրքերու եւ թերթերու համար :

Չեմ ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել, յիշելով ուրիշ աւելի մեծ գումարներ, որոնք անհաշիւ կը մսխուին, սրճարանէ սրճարան :

Հեգնութիւն չէ՞ հայկական մշակոյթով պարծենալ տեղի – անտեղի, եւ մանր – մունր հաշուել, երբ կարգը կուգայ հայերէն գրքին եւ թերթին :

Մշակոյթն ալ անդաստան մըն է որ գուրգուրանք եւ նիւթական աղբիւրներ կը պահանջէ:

Երբ աղբիւրը ցամքի, վարդ կամ ծիրան չէ որ պիտի քաղէք :

Եւ այն ատեն հայ գրողը իրաւունք պիտի ունենայ աղաղակելու .

— «Գլուխս ողջ, թուղթս մոխիր». (Յ. Մրմրեան) : ՎԱՀԷ

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁԸ

•

Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը 3ի դէմ 6 ձայնով մերժեց յետաձգել Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկի վերջին աղերսագիրը որ կը խնդրէր յետաձգել մահավճիռին գործադրութիւնը: Այս առթիւ յուզիչ միջադէպ մը պատահեցաւ: Մահապարտ ամոլին օգնական փաստաբանը ուղղակի ինը դատաւորներուն դիմեց, նոր առաջարկ մը ներկայացնելով: «Արձանագրեցէք, յետոյ կը քննենք», ըսաւ նախագահը:

= Ժամանակ չունինք, պատասխանեց փաստաբանը: Եթէ Գերագոյն Ատեանը անմիջապէս չգործէ, Ռոզէնպէրկները մեռած պիտի ըլլան»:

— «Ձեր խօսելու ժամանակը լրացած է», պատասխանեց նախագահը :

Հակառակ այս անցուդարձին, Գերագոյն Ատեանի անդամներէն դատաւոր Տակլըս յանձն առաւ քննել նոր աղերսագիր մը: ի հարկին մահավճիռը յետաձգելու համար : (Գործադրութեան թուականն է յունիս 18):

Ամէն կողմէ դիմումներ կը տեղան Ուաշինկթըն, ներում ստանալու համար : Դատական բոլոր միջոցները սպառած ըլլալով, վերջին խօսքը կը մնայ նախագահ Այզընհաուըրի :

Առջի օր, նախագահական պալատին առջեւ սարքուած ժողովրդային ցոյցին կը մասնակցէին մահապարտ ամոլին երկու զաւակները, տասը եւ վեց տարեկան, որոնք նոր նամակ մը յանձնեցին Այզընհաուըրի :

ՄԵՌԱՆՔ, ԲԱՅՑ Կ'ԱՊՐԻՆՔ...

●

Անգին եղբօրս յիշատակին

Արիւնաքամ աչքերու արցունքը ցամքած էր մեր կոպերուն վրայ, մեր գիտակցութիւնը ի վիճակի չէր չափելու մեր կրած ցաւին ահաւորութիւնը :

Մթնշաղ է, քաղաքը հոգեվարքի սեւ մուխը գրկած իր վերջալոյսին ալելուիան կ'երգէ ձայնակցելով անհամար, անթաղ, մեռելներուն ոգին: Ալ հիմա, հերոսներու սրբազան մարտակոչին տեղ, կատղած շուներու ոռնոցը կը լսուէր եւ գալիք սեւ օրերու սարսուռով կը համակէր անպաշտպան մանուկներուս անհամար բազմութիւնը :

Շապին Գարահիսար իր փառքի, դիմադրական կռուի յաղթանակով կը տըքար տղամարդու առնական լացը խեղդուած, կը հեւար վրէժին հատուցմանհաւատքով, կը մխար կծու հովին հոսանքին յանձնելով տաք մոխրակոյտերուն տակ թաղուած կայծերը: Կը մխար անդադար, Թրքութեան Թողելով մոխրակոյտ աւերակներու բողոքարկու ժառանգութիւն մը: Հոն Թուրք խուժանը չհասաւ իր նպատակին: Ինքնապաշտպանութեան կռուի Թափը կասեցնող Թնդանօթին ահարկու ձայնը շատոնց լռեցուցած էին մեր անմահ կտրիճները : Հոն բարձունքի վրայ Հայոց անառիկ Բերդը իր ազատատենչ հպարտութիւնը գրկած, կենդանի վկայութեամբ մարտահրաւէր կ'ուղղէր տմարդ թշնամուն:

Երկրի ու երկնքի միջեւ բացուած անդունդի պարապութիւնը կը լեցուէր զոհերու պատգամով, մինչեւ Աստուծոյ դուռը հասած հրոյ – ճարակ բոցերը արդարութիւն կ'աղերսէին ցասումով: Աւելի վերը, ցեղին կուտակուած ազատութեան տենչը, հոգի ու մարմին առած դարերու խորքէն՝ կ'արձագանգէր քաջութեան լոյսով պսակուած անանուն հերոսներու մահը... Հոն բաց դաշտին մէջ խաչելութիւնը դիմաւորող մայրերու, քոյրերու, նոր լեզու ելած եղբայրներու սրտաճմլիկ, աղերսարկու կանչը կ'ողջունուէր հաւատքով, տրտունջի տեղ զոհողութիւն, բողոքի տեղ յարատեւութիւն ներշնչելով գիտակցութիւնը կորսնցուցած մնացորդներուս...

Հանրային պարտէզի պատերուն տակ կծկուած, զառանցանքէն դողահար, ականատես կ'ըլլայինք ցեղին անճիտման : Հրացանաձգութեան ձայները դեռ կը լսուէին, այգեստանին, մօտակայ գիւղերէն կալանաւորներ կը բերեն խոստովանանքի վերջին խաչելութիւնը գործադրելով: Թամզարայի, Կիրասոնի, կալանաւորները հալումաշ կ'անցնին այլայլած, փոսը ինկած աչքերով, կքած, ուժասպառ: Անոնց անէծքի, ոխի, հեկեկանքը յաւիտենական ոգի մը տպաւորութիւնը կը Թողու տխրաթախիծ մթնոլորտին մէջ :

Օրերը կ'երկարէին, չարագուշակ շշուկներ բերնէ բերան: Պիտի երթանք, պիտի տանին, եղբայր եղբօրմէն, քոյր քրոջմէն բաժնելով, իրարու հետք կորսնցնելով : Հայոց նոր գերեզմանին մէջ եղան ու գոմէշի սայլեր կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն մատաղ զոհերուն: Զինուորական ջոկատը շրջապատած է բոլորս, ձայն ծպտուն հանող չկայ: Քիչ անդին ահարկու դէմքով ժանտարմաներ իրենց յանձնուելիք համրանքին զատումը կը կատարեն խենէշ, չարախինդ քրքիջով ...

Հասակաւոր տղաքը առաջին եւ երկրորդ կարաւանին մաս կազմեցին: Իրիկուան մութը հազիւ կոխած ճամբու դրին անորոշ ուղղութեամբ: Երրորդ եւ չորրորդ կարաւանը վերապահուած էր աւելի պզտիկներուս: Ժամ առաջ մահը դիմաւորելու արտօրանքով տեղաւորուեցանք չոր սայլերու վրայ, Թախծոտ ակնարկ մը նետեցինք մեր չուրջը: Ոչ ոք սիրտ ունէր բերանը բանալու, վերջին խօսքը ըսելու իր ետին Թողած քրոջը, եղբօրը: Մեզի անծանօթ խորհրդաւոր լռութիւնը կը ճնշէր ամէնուս վրայ: Ահուդողով կծկուեցանք, մեր գլուխները կախեցինք, կիսամեռ կոյտերու նման անշարժացանք : Կարծես հաշտուած էինք մեր անողորմ ճակատագրին հետ ....

Արեւը մարը մտած էր: Իրիկուան շողը կը ճնշէր մեր խեղդուած արցունքի կաթիլները խառնելով պաղ քրտինքին : Սայլերը կը յառաջանային, կը ճռնչէին մեռելաթաղի յամր քայլերով: Բաց երկնքի վրայ միայն լուսնկան պաշտպան հրեշտակի պէս կը հետեւէր մեր ողջադուրումը դիտելով: Աւերակոյտ Գարահիսարը, խրոխտ ու անյաղթելի Բերդը ետին Թողած կ'երթայինք դէպի անծանօթը : Մանկական քունը, այդ անուշ մրափը, սառած էր մեր կոպերուն վրայ : Ամեն ատեն լսելի կ'ըլլայինսրտառուչ հեկեկանքներ — Մայրիկ, մայրիկ, մայրիկս կ'ուզեմ: — Գիտէինք, գիտէինք որ ալ չկար մայրիկ եւ ոչ ալ հայրիկ ...

Յուլիսի անհատնում օրերը կ'երկարէին, ոսկոր ու կմախք դարձած գողգոթայի ճամբան կը շարունակէինք: Արեւէն այրած Թարախոտ բշտիկներու կսկիծը, սայլերու չոր տախտակը ուռեցուցած էին մեր կողերը: Այլեւս կարելի չէր դիմանալ խորտ ու բորտ ճամբաներու ցնցումներուն: Կը ճչայինք, օգնութեան կանչեր կ'արձակէինք մարմրած աչքերով :

Էնտիրէս եղաւ առաջին կայանը: Մեզմէ առաջ մեկնած կարաւանը տեղաւորուած էր արդէն: Մանկապարտէզի Սեբաստացի օրիորդը եկաւ խնամեց հիւանդները: Մարգարեանենց Գէորգը իր քոյրը տեսած ըլլալուն համար հարիւր փայտի հարուածներու տակ, արիւնլուայ ոտքերուն ցաւով կրկին բղկեց բոլորիս հալումաշ սրտերը: Օրեր վերջ երկրորդ կայանը եղաւ Ղօյլասար: Քօմխաէր Արամ էֆէնտիին աղջիկը, Արամանուշ զինուորականի մը հետեւկաւ եղբայր ըմնտռելու: Ըսին Թէ մեծ տղոց հետ տարին : Ան ալ խնամեց մեզ, քացախ ջուրով լուաց շատերուս գլուխը, սանտրով մաքրեց բոյն դրած անիծները, տաք ապուր բերել տըւաւ զոր քիչ վերջ փսխեցինք լեղի սիրտխառնուածքով մը ...

Երբ կարաւանը կրկին ճամբայ ինկաւ, լսեցի ինծմէ փոքր եղբօրս մարած ձայնը: Քովիկս մէկ կուշտի երկնցած գլուխս դըրաւ իր վտիտ ծունկերուն: Թաց լաթի կտորով մը ճակատս կը Թրջէր զառանցանքս մեղմացնելու միամիտ յոյսով : Կ'ուզէի ուժերս հաւաքել, խօսիլ եւ իմանալ իր պատմութիւնը, սակայն անկարելի կը դառնար: Ջերմը իր աւերը կը գործէր դողի ու սարսուռի մէջ պահելով զիս : Շատ վերջը իմացայ որ խեղճ Արամանուշը եղբօրը կորուստին ցաւով լացեր, պաղատեր է զինուորականին որպէսզի եղբայրս ինծի միանայ, զիս խնամէ, պարզ համրանքի փոխառութիւն մը ընելով Ղօյլա սարի կարաւանէն :

Տանջալի, խաժամուժ երազանքով վեր, վար, կը ցատկէի: Սայլերու ճռճռոցը, եզներու պոչի Թափը, իրենց կողերուն վրայ դեռ Թաց Թրիքի հոտը, աւելի ջղագրգիռ կը դարձնէին: Ալ մեռնելու մասին չէի մտածեր: Սրբուկին, Արաքսիին, Վարդանուշին, Աշոտին, Սմբատին, Փայլակին, Մասիսին պէս չէի ուզեր որ անգութ ժանտարմաները զիս ալ նետէին ձորին կամ անտառին մէջ : Ինծմէ մէկ գարուն պակաս, տասը տարեկան եղբօրս խնամքը, անբացատրելի գուրգուրանքը, հեռացուցած էին մեռնելու գաղափարը : Անդադար ծրագիրներ կը հիւսէի փախչելու, ազատելու: Ինծի այնպէս կը Թուէր Թէ մանկապարտէզի արտասանութիւն սորվելու պէս պէտք է գոց ընէի կրկնելով — Չէ, չէ, ալ պիտի չմեռնիմ, եղբօրս հետ պէտք է փախչիմ, փախչիմ ... Ուժերս հաւաքել կը ջանայի, միտքս բացատրել եղբօրս, բայց անկարելի կը դառնար :

Չեմ կրնար յիշել, երբ եւ ինչ վիճակի մէջ հասանք մեր վերջին կայանը, Մեսուտիէ: Յոգնութիւնը, ամառուան կիզիչ արեւը զգետնած էին բոլորս: Ջուր, ջուր, անյագօրէն ջուր կը խմէինք ուռեցնելով մեր չորցած, ցամքած փորոտիքը: Այլեւս ազատուած էինք սայլերու խուլ ճռճռոցէն, սակայն ոտքի վրայ մնալու ուժ չէր մնացեր: Խառն ի խուռն տեղաւորուեցանք Հայոց դպրոցի դասարաններուն մէջ. խորունկ, շատ խորունկ շունչ մը քաշեցինք: Ահուդողը քիչ մը Թեթեւցած էր: Կը կարծէինք Թէ ահարկու լեռներու, խորտ ու բորտ ձորերու գիշերային մթութեան սարսափէն ազատած ենք: Մեր անքուն աչքերը դպրոցի պատերուն ու առաստաղին դամելով նմանութիւնը կը փնտռէինք մեր մանկապարտէզին հետ...

Յոգնութենէ աւելի հիւանդ էինք. — «Թիֆիւս», «Թիւֆիւս», կը կրկնէին, բայց մենք չէինք հասկնար: Թուրք բժիշկի մը հրամանին վրայ զատեցին, առանձին սրահի մը մէջ տեղաւորեցին, դուռը կղպեցին որ մարդ չգայ: Օրէ օր մեր համրանքը կը նօսրանար : Մեռածները քաշքշելով կը նետէին մուտքի դրան մօտ առանձին սենեակ մը: Տեսողութիւնս հետզհետէ կը մԹագնէր անողորմ տաքութիւնը, զառանցանքը անդադար կը դրդուէին պատանի երեւակայութիւնս ...

Չեմ գիտեր ինչեր անցած դարձած էր, երբ արԹնցայ Թրքական մեռելաթաղի պատգարակ մը տեսայ դրան ետին: Սարսափահար ուզեցի օգնութիւն կանչել: Տեսայ որ քԹէս, բերնէս, սեւ սեւ արիւն կը հոսէր: Սողալով ճանկռտելով հասայ դուռը, ոսկոր դարձած մատներով զարկի, ձայն տուի: Վերջապէս վերակացու մոլլան դուռըբացաւ եւ աղաղակմըփրցուց— « պու օղլան կէպէ՞րմէմիչ մի » (այս տղան չէ՞ սատկեր): Տարին պառկեցուցին անկողինիս մէջ:Սեմին վրայ նշմարեցի եղբայրս, գլուխը կախ կուլար ջուրի աման մը ձեռքը: Զափահաս հայ աղջիկ մը եկաւ մաքրեց արիւնոտած վրաս – գլուխս :«Ազատեցաւ, ազատեցաւ», կը կրկնէր եղբայրս, գորովագութ :

Օրեր վերջ Թուրք որբանոցի դրան առջեւ նստած «Ալի» անունս հեգելով կը քերուըտէի, դեղնած եղունգներուս միջոցաւ ոչնչացնելով անտանելիխածներու, սեւ գլուխ ոջիլներու բոյները: Մարմինս կը հոտէր, հարիւրաւոր ճանճեր Թառած էին վրաս: Դեռ ուժ չունէի, մաքառելու այս աներես անպիտաններուն դէմ: Ինծի այնպէս կը Թուէր որ, մարմինիս տէրը ես չեմ: Փոսը ինկած աչքերս կը պլպլային մայրամուտի շողերուն պէս: Կուրծքիս, սրունքներուս, ձեռքերուս մորթը կը փոխուէր, բարակցած մատներուս մէջէն ջիղերս դուրս ցցուած կը համրուէին : Նստած տեղս բերանս բաց, կամաց կամաց կը հանէի մարմինիս բարակ Թերթիկները քով քովի շարելով: — Բայց ծակաչք անօթութիւնը սիրտս կը վառէր. երբեք չէի կշտանար: Խեղճ ու ճարպիկ եղբայրս որ դրացի Յոյներուն ջուր կը կրէր, մանկական բարութեամբ ամէն միջոցի կը դիմէր զիս օր առաջ ոտքի հանելու համար: Արդէն ծախած էր մայրիկին հագցուցած նոր զգեստները, ուզած ուտելիքս գնելու համար :

— Նոր ոտքի ելած մանկիկի մը պէս ծունկերս կը դողային, պատէ պատ զարնուելով հազիւ դուրս – ներս, կրնայի ելլել: Այդ օրերուն Թուրք գիւղացիներու յաճախակի ներկայութիւնը յուսահատութիւն կը պատճառէր : Ամէն օր կուգային առողջ ու կայտառները կը զատէին կը տանէին: Հարցնող չկար: Տարին, տարին, բոլորս ալ, դէպի սպանդանոց: Եղբայրս ալ միասին: Իսկ ես ահա կ'ապրիմ հրաշքով...

Հանգստացիր, իմ կարօտակէզ, սրտահատոր եղբայր: Տես, նորոգուած է մեր բոյնը: Արմէն մը, Ազատ մը, Րաֆֆի մը, Վարուժան մը կը մեծցնեմ քու նուիրումով, քու մանկական անմեղութեամբ : Պիտի մեծցնեմ հայկական առաքինութեամբ, որպէսզի քեզի պէս հազարաւոր եղբայրներուս յաւիտենական քունը չխռովի :

Մեռանք, բայց կ'ապրինք, ու պիտի ապրինք որպէսզի ազգը յարատեւէ ...

Ալժէ

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԼԱՍՏԸ՝ ԴՊՐՈՑԸ

★

(Ե. եւ վերջին մաս)

Եւրոպական քաղաքակրթութեան շողշողուն հրապոյրին եւ քրիստոնէական հաւատքի նոյնութեան յարուցած վտանգներուն առջեւ, երկու միջոց կայ ուրեմն, ա) Դպրոցը, բ) Ծէսին անաղարտ պահպանութիւնը :

Դպրոցը, ինչպէս Ս. Մուրատեանը Ֆրանսահայութեան համար, այն միջավայրըն է ուր հայ մանուկը կը դաստիարակուի իր տոհմային կեանքի, լեզուին, պատմութեան, աւանդութիւններուն հարազատ նկարագրովը: Քանի քանի մանուկներ, որ բառ մը իսկ հայերէն չէին գիտեր իրենց մուտքին, տարուան մը ընթացքին արդէն լեզու ելած կ'արտայայտուէին ազգային բարբառով: Ցետոյ շատեր որոնք գրական ընդունակութիւններ ունէին, վերջին տարիներուն տիրացած ազգային ուսումներու, պատմութեան ու գրականութեան, տուած են յայտնի ապացոյցներ իրենց բարձրագոյն պատրաստութեան: Հայ տղայ մը որ Մխիթարեան վարդապետներու շունչին տակ հասակ կը նետէ, եւ կը բոլորէ 5–6 տարուան շրջան մը, կը ստանայ տեսակ մը հասունութիւն ազգային կեանքի ըմբռնումին մէջ, լուրջ կշռադատ, ողջամիտ եւ անկեղծ: Գծեր եւ յատկանիշեր, զոր սակայն պէտք է գիտնայ պահել յետագային ալ, զարգացնել եւ իր գործունէութեան մէջ մնալ հաւատարիմ առած սկզբունքներուն : Մխիթարեան մթնոլորտին մէջ մեծցած հայ տղան չլացող մը չըլլար օտար քաղաքակրթութիւններու հրապոյրին առջեւ : Իր ազգին հոգեկան ու մտաւոր բարձրութեան գաղափարովը հպարտ՝ երբ համեմատութեան դնէ ուրիշ ժողովուրդներու հետ իր ժողովուրդին բարեմասնութիւնները եւ անցեալին մէջ անոր ունեցած առաւելութիւնները՝ իբրեւ ռահվիրայ ցեղ հնդեւրոպական քաղաքակրթութեան Միջին Արեւելքի մէջ, երբ նկատէ նախաքրիստոնեան եւ յետ–քրիստոնեան շրջաններուն Հայուն կատարած դերը պատմութեան մէջ, երբ նկատի առնէ հայ մտքին տաղանդաւոր արտադրութիւնները ճարտարապետական, քերթողական, գեղարուեստական ասպարէզներու մէջ, նոյնիսկ միջազգային հանգամանքով, այն ատեն ի հարկէ հայ պատանին չի կուրնար օտարին փայլէն, չի շլանար տգիտաբար, այլ գիտէ զատել, կշռել, Թափանցել եւ օգտուիլ եԹէ հարկ է այդ բոլորին, ի սէր եւ ի նըպաստ իր ազգային վերելքին:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, իբրեւ միջնակարգ բարձրագոյն ուսումնարան, ունի այս կարողութիւնը մտքերու եւ սրտերու վրայ հայ տղաներու : Գերագանցապէս հայանպաստ ծառայութիւն մըն է որ կըկատարէ վարժարանը, փրկելու համար այս ափերու վրայ ցրուած բեկորները ազնուական ցեղի մը: Եւ գիտնալ օգտուիլ այս կրթարանին գործունէութենէն, մեծագոյն իմաստութիւնը պիտի ըլլայ Ֆրանսահայ գաղութի ներկայացուցիչներուն, եւ հայ ծնողներուն կողմէ :

Ծէսին անաղարտ պահպանութիւնը, երկրորդ կարեւոր ազդակն է կրօնապէս չձուլուելու համար: Եթէ վարժարանը կ'ապահովէ լեզուն եւ ազգային ոգին, կրօնական համոզումը ծէսին անխախտ եւ անտեղիտալի մաքրութեան՝ գործն է առաւելապէս եկեղեցական վարիչներուն :

Երբ Ֆրանսահայութիւնը կարենայ ոտքի վրայ պահել վարժարանը, օժտել զայն լաւագոյն հանգամանքով, եւ ընդունակ դարձնել բազմաթիւ աշակերտներու, եւ միւս կողմէ հսկել իր ծէսին մաքրութեան, սիրելով եւ գուրգուրալով անոր վրայ, այն ատեն դեռ երկար մենք կրնանք դիմադրել ձուլման վտանգին :

Դպրոցին ու ծէսին հետ յարակից կը պահանջուին սակայն, իբրեւ օժանդակ ու նեցուկ ուրիշ պայմաններ, ազգային տեւականութեան պայքարին համար, որոնց ակնարկեցինք արդէն սկիզբը, խօսելով ընտանեկան սովորութիւններու, աւանդութիւններու պահպանումին եւ օտարին հետ խնամիական կապերը չմշակելու հարցին՝ հնարաւորութեան սահմանին մէջ :

Տխուր է կացութիւնը, բայց ոչ բոլորովին յուսահատական: Մեծ եւ վճռական կամքի եւ անշահախնդիր, անկողմնակցական կազմակերպութեան կը կարօտի, վերականգնումի ամէն գործնական եւ հետեւողական ձեռնարկ: Հակառակ անոր որ Ֆրանսահայ գաղութը աւելի երիտասարդ է քան Միացեալ Նահանգներունը, ուր երեք սերունդներ կան, հոս կը զգանք որ արդէն ուծացումի լպրծուն ճամբան բացուած է շատերուն համար: Զաւակները (յարգելով բացառութիւնները) մահով իրենց հօր, չունին այլեւս այն անհրաժեշտ սէրն ու մտահոգութիւնը իրենց անցեալին, իրենց ազգային լեզուին: Այս պարագան, ինչպէս կը տեսնենք, կը դարձնէ Ֆրանսահայութեան վիճակը աւելի լրջօրէն ուշադրութեան արժանի: Ասկէ, ալ աւելի խիստ պահանջը վարժարանին, տալու համար գաղութին կենսունակութիւն, ազգային ոգեւորութիւն :

Ձուլումի այս սպառնալիքին դիմաց յուսահատական կեցուածք մը վատութիւն է: Ճերմակ ջարդին անուղղակի աջակիցը, անտարբերութեամբ, չհոգալով կարելի միջոցները, ապացոյց է ճշմարիտ հայրենասիրութեան պակասին: Ինչ սոսկալի պիտի ըլլայ դատապարտութեան

ձայնը գալիք սերունդին, ընդդէմ անոնց՝ որոնց ձեռքն էր փրկել փրկելիքները, թէեւ ու աննշան զոհողութեամբ մը, խորհուրդով կամ լումայով, խօսքով ու կամքի տոկուն, պահանջկոտ հաստատամտութեամբ հետապնդելով ծրագիր, միտք ու ձեռնարկ ազգապահպանման ի նպաստ բոլոր գործունէութիւններու մէջ: Որքան դումարներ կը վատնուին անտարբեր գործերու, սին ձեռնարկներու, թէեւ ժամանցներու, հաճոյքներու համար, եւ մերթ ալ յանուն փառքի եւ անունի, եւ ընդունայն սիրտ ու միտք կը սպառին նիւթական միջոցներու հետ միասին, բայց անդին գաղափարի, դաստիարակութեան, մատղաշ սերունդի փրկութեան համար աննշան նպաստ մը իսկ կը զլացուի: Օրինակները կրնան դիւրազգածութիւններ դրդուել. լաւ է անցնիլ լռութեամբ: Բայց ցաւը, ողբերգութիւնը անով դեռ աւելի կը սաստկանայ, աստիճան մը աւելի կը զօրանայ, որովհետեւ լռութիւնը ծածկելով վրիպանքը եւ թերութիւնը կը հեռացնէ անմիջական ուղղութեան յոյսը:

Իրականութիւն մըն է, անշուշտ ցաւալի, որ այսօր մօտ մէկ երրորդը հայութեան, ինչպէս ըսուեցաւ, կ'ապրի Սփիւռքի մէջ: Եւ աշխարհի ամէնէն զարգացեալ, քաղաքակրթուած հողամասերուն վրայ: Հայրենի սահմաններէն ու երկնքէն հեռու կեանք մը անտարակոյս տառապել է հայրենասէր հոգիներու համար, սակայն բարիք մըն ալ է միւս կողմէ, եթէ ապահովուի անկորուստ պահպանութիւնը մեր ազգային նկարագրին, գոյնին ուինքնութեան: Բարիք մը անոր համար՝ որ հայ ժողովուրդի բնածին ձիրքերը զարգանալու, քաղաքակրթուելու եւ նրբանալու՝ կը գտնեն իրենց յարմարագոյն միջոցները եւրոպական ու ամերիկեան միջավայրերու մէջ: Եւ այդ բարիքը վայելողներըյետոյ կը դառնան ամէնէն յղկուած, պատրաստուած Հայերը Մայր Հայրենիքին օգտակար: Բայց հարկաւոր է որ այդ Հայերը մնան անաղարտ իրենց ազգային զգացումին, մտայնութեան մէջ: Ահաւասիկ դարձեալ՝ թէ ինչու անհրաժեշտ է դպրոցը եւ հայեցի դաստիարակութիւնը:

Հասած է այլեւս այն վայրկեանը որ համակերպած ճակատագրին, համակերպած մեզի պարտադրուած կեանքի պայմաններուն, չարգողինք Սփիւռքի իրականութեան դէմ: Բայց ինչ որ էական է, չշլանանք մանաւանդ օտարին փայլէն: Ձիգը դիմադրութեան պէտք է ըլլայ յարատեւ խթանը թմրութենէն արթնցնելու մեր հոգիները:

Հ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագուհիին Թագադրութեան առթիւ մեծ նաւահանդէս մը տեղի ունեցաւ, որուն կը մասնակցէին նաեւ Ռուսերը: Խորհրդային մարտանաւին նաւաստիները Լոնտոն գացին, Կարլ Մարքսի գերեզմանը այցելելու համար:

ՅԱՆՈՒՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

★

ԸՆԿ. ԱՐՄԵՆԱԿԻՆ

Գարունն էր պայծառ, մեր պերճ երկրին մէջ,
Կանանչ ու աղուոր վայրի խոտերով,
Ծաղիկներ կարմի՛ր հազար գոյներով,
Ազատ բնութեան հոգին ծծելով,
Երգը կ'երգէին սիրոյ աղբիւրին:

Լեռներ վեհափա՛ռ, լեռներ ահաւոր,
Դարերով խոնարհ, հերոսներուն պէս,
Հպարտ ու խիզախ աստուածներու պէս,
Սարսափ կ'ազդէին ոսոխին խարդախ:

Օ՛հ, փառք բնութեան, իր հզօր կամքին,
Հանճարին հայկեան, պերճափառ ոյժին,
Սասունցի Դաւիթի թուրը սուրբ էց,
Դանկտուած ցեղին կանթեղը վառեց:

Առտու մը անո՛ւշ, մայիսեան պայծառ,
Մարտագոռ ցեղին բազուկը արի,
Մեր հողին դալար շունչին պէս հզօր,
Անողոք ու քաջ, ահեղ կռիւով,
Դարերու խաւար կանթեղը վառեց:

Երէկ փետայի, բոպիկ ոտքերով,
Մեր չքնաղ երկրին հերոսները քաջ,
Յանո՛ւն հայրենի եւ ազատ հողին,
Մորթոտուա՛ծ ցեղին, եւ թափուած արիւնին,
Ուխտեցին մեռնիլ, իբրեւ հերոսներ:
Ե՛ւ առաւօտ մը ծաղկափիւռ ու ջինջ,
Հայ հերոսները բոցաշո՛ւնչ, անվախ,
Բոցավառ ջահով, եւ հպարտ ճակատով,
Հայրենի հողին քարն համբուրեցին:

Ս. ՀՐԱՏԻՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

Թուրք թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովի առաջին հայ անդամին՝ Պ. Ստեփան Տէրունեանի մասին. —

Այս երեսփոխանը Տէրունեան, պատկան իշխանութեան ցուցադրութիւնը դըրուած էր Ծերակոյտի մատենադարանին շատ արժէքաւոր հայերէն ձեռագիրներ ճարած ըլլալով: Կ ըսուի թէ այդ ձեռագիրները պատմական ու կրօնական մեծ կարեւորութիւն ունին եւ ոմանք ԺԴ. ու ԺԵ. դարերէն մնացած են:

Ծերակոյտի Մատենադարանին վարիչները կը յայտնեն թէ ներկայիս այս Մատենադարանին մէջ հաւաքուած են Հայոց Պատմութեան, լեզուի գրականութեան եւ կրօնքի վերաբերեալ բոլոր արժէքաւոր գործերը:

Արդ, գիտուններէն մին յայտարարած է թէ այս գիրքերուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ ուշագրաւ ուսումնասիրութիւններ կատարել Հայաստանի մասին, թէ Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը խիստ կարեւոր է եւ թէ այս երկիրը ներկայ Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան սահմանային շրջանին մէջ ըլլալով, շատ կարեւոր անցք մը եղած է Արեւելք տանող ճամբաներուն վրայ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

ԱԹԷՆՔ, (Յառաջ).— Մայիս 28ը փառաւորապէս տօնուեցաւ Փիվէլիայի ընդարձակ սրահին մէջ: Ներկայ էր գրեթէ ամբողջ գաղութը: Շատեր ոտքի վրայ էին: Արտասահմանի հիւրերէններկայ էին Հ. Օ. Մ.ի Կեդր. վարչութեան պատուիրակը, Տիկ. Զապէլ Սերոբեան, Պ. Մաքս Պարոնեան եւ ուրիշներ: Օրուան բանախօսն էր Լիբանանի երեսփոխան Պ. Մովսէս Տ. Գալուստեան:

Կը նախագահէր Ազգ. Կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Գրիգ. Բարաղամեան: Իրենց մասնակցութիւնը բերին, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Յակոբ Փափազեանի՝ Աթէնքի ձայնասփիւռի նըւագախումբը եւ երգչախումբը: Պ. Յակոբ Փափազեան մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց «Նամուս» գուսաներգութիւնը:

Խօսք առաւ նաեւ Տիկին Զապէլ Սերոբեան: Բոլոր ճառերը ողջունուեցան ջերմ ծափերով:

Հանդէսը փակուեցաւ, յունական եւ հայկական քայլերգներով:

× Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան քանի մը դասախօսութիւն տալէ վերջ վերադարձաւ Պէյրութ, Լիբանանի երեսփ. ժողովին լուծման պատճառով: Տ.Գ.

×

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. Յակոբեանց վանքը այցելած է Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Ֆօսթըր Տալըս իր վերջին պըտոյտին առթիւ: Նախարարը վանք այցելած միջոցին ձիթենիի ճիւղ մը բռնած էր, իբրեւ խորհրդանշան խաղաղութեան: Պատրիարքական տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան եւ միաբանութիւնը դիմաւորած են նախարարը:

ԱՔԻՄ ԹԱՄԻՐՈՎ յայտնի հայ շարժանկարի դերասանը Կիպրոս գացած է, ժապաւէն մը դարձնելու համար: «Ազդարար»ի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է դերասանին հետ որ յայտնած է թէ երբեք չէ ծածկած հայ ըլլալը: «Երբ ժողովուրդ մը միլիոնաւոր զոհերէ վերջ կը գտնէ ինքզինք, կը նշանակէ որ ոչ մէկ ուժ կրնայ պատմութեան յանձնել զայն: Անունիս «եան» մասնիկը ես չէ որ ձգած եմ, մեր ընտանիքը միշտ ալ Թամիրով կոչուած է»: Ծնած է Բագու: Մեր ազգը բազմաթիւ առաջնակարգ արուեստագէտներ տուած է, սակայն իրենց անունին «աքի» եւ «ով» մասնիկին շնորհիւ Ռուսերը սեփականացուցած են: Թամիրով հայերէն կը հասկնայ, սակայն չի կրնար խօսիլ: Կինը տարագիր Ռուս մըն է:

ՄԱՆՆԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Ամերիկայի Հ. Օ. Միութեան ամենաեռանդուն եւ գործօն անդամներէն, մեռած է Զըլսիի մէջ: Բնիկ Ռոտոսթոցի, աւարտած էր տեղւոյն ազգ. վարժարանը: Փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ եղան իր սիրած կազմակերպութեան՝ Հ. Օ. Միութեան նպատակներուն:

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Այս ուրբաթ, 19 Յունիս, երեկոյեան տեղի կ'ունենայ երգի բազմավաստակ ուսուցչուհի Օր. Բաբաեանի աշակերտներու ամավերջի ունկնդրութիւնը, մասնակցութեամբ մօտ քսան աշակերտներուն, որոնցմէ չորսը Հայ:

Ամէն տարի կրկնուող սոյն երեկոյթը գրաւիչ եւ հասարակութեան կողմէ միշտ փնտռուած եւ գնահատուած հանդէսներէն մէկն է, որ ինքնին երգահանդէս մը կը կազմէ բազմաթիւ մեկնարկուներով:

Յայտագիրը կը պարունակէ նմոյշներ ամէն դպրոցի ներկայացուցիչ երաժիշտներու գործերէն, դասական վարպետներէն սկսեալ, ժողովրդական երգերու, արդի երաժշտական դպրոցի, մինչեւ օփերէթի սեռին պատկանող գործեր, զորս ուսուցչուհին համադրած է համաձայն իր աշակերտներուն ձայնի եւ երգելու արուեստին:

Օր. Բաբայեան, իրեն համար սարքուած յոբելեանէն վերջն ալ աւելի մեծ եռանդով կը շարունակէ իր նուիրական աշխատանքը:

Տարիներու բեռը ոչ միայն չկասեցուց իր եռանդը, այլեւ աւելցուց իր աշակերտներու թիւը:

Աշակերտական ունկնդրութիւնը պիտի աւարտի արդիական երաժիշտ Անտոէ Քափլէի պատարագէն քանի մը հատուածներու գործադրութեամբ, որուն պիտի մասնակցին իր լաւագոյն աշակերտները:

Հանդէսին մուտքը ազատ է, անշուշտ ծախքերու փոքր մասնակցութեամբ:

Պ.

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. Փրկիչ նորակառոյց եկեղեցիին օծման արարողութիւնը կատարած է կարդինալ Աղաճանեան, Պուրճ Համուտի մէջ (Պէյրութ): Բացումը կատարած է Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը, Քամիլ Շամուն, ի ներկայութեան նախարարներու, երեսփոխաններու եւ բազմաթիւ կրօնական եւ ու քաղաքական անձնաւորութեանց,

Մեսրոպեան վարժարանի բակին մէջ տեղի ունեցած է ընդունելութիւն ի պատիւ նախագահին: Գրաւոր ուղերձ մը կարդացած է կարդինալ Աղաճանեան, երախտագիտութիւն յայտնելով: Հայր Պօղոս Արիս կարդացած է արաբերէն ճառ մը: Ապա Նախագահը Քամիլ Շամուն, Ֆրանսերէն, յետոյ արաբերէն խօսած է յայտնելով իր հիացումը հայ ժողովուրդի շինարարութեան համար: Այս առթիւ խոստացած է պէտք եղած օժանդակութիւնը տալ Պուրճ-Համուտի բարօրութեան համար:

ԵՐԳԱՀԱՆ ԱԼԱՆ Յովհաննէսի փաքիստանեան երեք եղանակները մեծապէս գընահատուած ըլլալով, Կուկընհէյմի երաժշտական հիմնարկութիւնը կրթական թոշակ մը սահմանած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մինչեւ որ դէպքը հաստատեցինք, շըրջակայ ուրիշ ագարակներէ լուր եկաւ թէ Համիտիէն ու Ատանան կը զարնուին: Այս լուրերուն վրայ՝ պատրաստուեցանք ու երդում ըրինք որ ամէն մէկս զէնքը ձեռքերնիս պիտի մեռնինք: Հետեւեալ օրը հազարաւոր թշնամիներ պաշարած էին մեզ: Իբրեւ մէկ մարդ՝ Տէօրթ Եօլի բոլոր Հայերը սերտօրէն միացած՝ կռացան խուժդուժ ամբոխին դէմ, տասնըհինգ օր շարունակ հրացան արձակեցին մեր վրայ:

Հայերը գիւղէն դուրս չելան, եւ մէկ կողմէ պատնէշները ամրացնելով՝ քաջաբար կռուեցան: Այդ միջոցին առանց ջուրի մնացին. բոլոր քաղաքացիները, ծեր թէ երիտասարդ, պատնէշներու ետեւն էին. կիներն ու տղաքը թշնամիէն նետուած հրացանի գնդակներունտակկ'երթային կուգային, ուտեստ եւ զինուորական մթերք կը բերէին:

Երկու կիներ, մէկը Տէր Գէորգեան Արիս էֆէնտիին կինը՝ Աննա, եւ միւսը՝ Այնթապցի վարժուհի Եսթեր, զէնքը ձեռքերնին նոյն իսկ կռիւին մասնակցեցան:

Տասնըհինգ օր ետքը՝ թշնամին յուսահատած էր մեր դիմադրութենէն ու մեր ուժերը սպառած էին ծարաւէն, երբ էտհէմ անուն հազարապետը եւ Մսթըր Ֆէնըտի միջամտեցին, պաշարողները ետ մղեցին եւ ջուրը վերադարձուցին քաղաքին:

Հաշտութիւնը կնքուեցաւ սա հիման վրայ թէ եղածը թիւրիմացութիւն մըն էր, բռնապետութեան վերջին խաղը, որ այլեւս կրկնուելու հնարաւորութիւնչկար, թէ մեր վնասները պիտի փոխարինուէին. մարդասպանները պիտի պատժուէին, եւն:

— Ինչչափի՞ կը հասնին ձեր վնասները, կը հարցնենք:

— Պատնէշը կազմեցինք այնպէս մը որ շրջապատէր ամբողջ քաղաքը, որ ունի800 տուն. դուրսը մնացին միայն 71 տուն. անոնց բնակիչներն եւ գոյքերը փոխադրեցինք մեր մէջ եւ պաշտպանեցինք. բայց տուները այրեցին:

— Ամբողջ կռիւի միջոցին շատ մարդ կորսնցուցի՞ք:

— Շատ քիչ՝ ընդհակառակը. 67 հոգի մեռան ընդամէնը, ան ալ պատնէշներէն դուրս:

Միջոց մը լռութիւն տիրեց, ու ամէնքն ալ ամփոփուեցան իրենց մտածումներուն մէջ:

— Շրջակայ գիւղերը նիւթական շատ վնաս տուին, աւելցուց հարուստ ագարակատէր մը. Նաճարլը, Օճագլը, Խօզէրլի բոլորովին աւերակ դարձան, տուները այրեցին եւ նարնջենիները փճացուցին:

— Լսեցինք որ կ'ըսէ Նաճարլըցի տանուտէր մը, Համիտիէ զարնուած է. հաճընցի Սարգիս Ջարդին մէջէն փախչելով ու քան անգամ կեանքը վտանգի դնելով եկաւ Նաճարլը ու պատմեց թէ ինչպէս Համիտիէի Հայերը յանկարծակիի գալով, չէին կրցած պաշտպանուելու ոեւէ փորձ ընել: Նկարագրեց ահռելի աղէտը եւ հասկցուց թէ անհրաժեշտ էր որ անմիջապէս կազմակերպուէինք ...

— Ի՞նչ կտրիճ է որ, կը բացագանչէն պառաւները հիացումով, մօրը ու ազգին պարծանք ...

— Ի՞նչ եղաւ հիմա, կը հետաքրքրուինք անմիջապէս:

— Զինքը ձերբակալեցին ու մինչեւ հիմա բանտն է ...:

Ճնշիչ լռութիւն մը կը համրացնէ ամէնքը. իրարու երես կը նային՝ կասկածով եւ տարակոյսով՝ ապագային համար:

— Ամբողջ օր մը դիմադրեցինք խուժանին, կը շարունակէ Նաճարլըցին. բայց վերջապէս տեսնելով որ պիտի յաղթուինք, որոշեցինք գիշերանց փախչիլ Տէօրթ-Եօլ: Հոս արդէն մտահոգ եղեր էին մեր վիճակին վրայ ու մեզի օգնութեան համար ղրկեր էին Թօփլամա օղլու հաճի Հասան հարիւրապետը որուն հանդիպեցանք ճամբուն վրայ:

Մենք զինուած էինք եւ պարենաւորուած՝ վառօդով, պաշարախտապար, որովհետեւ Տէօրթ Եօլ անվտանգ հասնելէ առաջ քանի մը անգամ կռուելու ստիպուեցանք ճամբան: Երբ հոս հասանք, կըռիւը տաքցած էր ու մենք ալ մասնակցեցանք ինքնապաշտպանութեան գործին:

— Փառք Աստուծոյ, կ'աւելցնէ սնանկացած հողատէր մը. մեր վնասները միայն նիւթական եղան. երբ լսեցինք Ատանայի եւ ուրիշ վայրերու պատահածները, մեր վիճակը երանելի թուեցաւ մեզի:

Այդ մարդը Օճագլըէն էր. Օճագլը Տէօրթ Եօլի հիւսիս արեւմտեան կողմն է: Ապրիլ երկուքին Ղուզու Ուճը կոչուած եւ Իճատիէ գիւղացի Կրէտացի գաղթականներ յարձակեր էին գիւղին վրայ:

Տէօրթ Եօլէն լսելով յարձակումը, քանի մը կտրիճներ ղրկեր էին որոնք անմիջապէս հասնելով, տեղացիներու օգնութեամբ գրաւեցուցեր էին յարձակողները: Անմիջապէս Օճագլըցիները բացի զէնքէ՝ առանց ուրիշ բան առնելու հաւաքեր էին տղաքն ու կիները եւ փախելով ապաստաններ Տէօրթ Եօլի մէջ, իսկ Խօզէրլի գիւղը հարաւային կողմէն երբ լսեր էին որ Օճագլըները յարձակում կրած եւ ինքզինքնին պաշտպանելով Տէօրթ Եօլ հասած, եկեր միացեր էին անոնց: Բոլոր այդ անտուն եւ անտեղ մնացած գիւղացիները թէ կռիւի օրերուն եւ թէ յաջորդող օրերուն պատսպարան, սնունդ եւ մխիթարութիւն գտեր էին Տէօրթ Եօլի մէջ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼ. ՄԵԾ ՆԱԽԱՀԱՆԴԷՍԻՆ կը մասնակցէին 222 մարտանաւեր, աշխարհի բոլոր մասերէն: Իսկապէս աննախընթաց էր այս ցոյցը, որ տեղի ունեցաւ Սփիթհէտի առջեւ, Էլիզապէթ Բ.ի թագադրութեան առթիւ: Թագուհին նաւահանգիստը դիտեց ազդանաւի մը մէջէն, հակառակ փոթորկալի ծովուն: — Անգլ. սուզանաւ մը Փորթսմութ հասաւ ամբողջ Ատլանտեանը կտրելով ջուրին տակէն (2500 մղոն):

ԷՌ ՖՐԱՆՍԻ տասը հազար աշխատաւորները գործադուլ մը սարքեցին երէկ, երեքշաբթի, 24 ժամուան համար:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կռիւները վերսկսան առջի օր: Կարմիրները ուժգին յարձակողական մը ձեռնարկեցին որ չէր տեսնուած երկու տարիէ ի վեր:

ԵՕԹԸ ԳԻՒՂԵՐ ՎԱՌԵՑԱՆ Եգիպտոսի մէջ, Գահիրէի հիւսիսային եւ հարաւային շրջանին մէջ: 24 հոգի մեռան, 67 հոգի վիրաւորուեցան, 668 տուներ վառեցան:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն միջադէպեր պատահեցան զինուորական ատեանին առջեւ, երբ կը դատուէին 13 յանցաւորներ, այն ամբաստանութեամբ թէ յարձակում գործած են Տոքթ. Մոսատեղի բնակարանին վրայ: Դատարանին առջեւ խռնուած էին մօտ հարիւր ցուցարարներ, վարչապետին եւ Շահին կուսակիցներէն, որոնք սկսան կռուիլ, իրարու վրայ նետելով աթոռներ եւ սեղաններ: Զինուորներ դժուարաւ պարպեցին սրահը, ձերբակալելով ցուցարարները:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը հրամայեց ամէն դիւրութիւն ընծայել, արեւմտեան շրջանը երթալու համար: Ոստիկանները աւելի փափկութեամբ կը վարուին այժմ: Ռուս մարդպանը ըսաւ թէ դեռ սկիզբն է եւ ուրիշ արտօնութիւններ պիտի տրուին: Կը հաստատուի կեդր. կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին՝ Իուլպրիխտի անկումը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Պելկրատի դեսպան նշանակեց Պ. Վալքովը: Եուկոսլաւիան ալ որոշեց դեսպան մը ղրկել:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄԱԼՈՒԾՈՒՄԸ (Փոլիոմիէլիտ) կ'աճի Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Գերմանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Մօտ 32.000 դէպքեր արձանագրուած են Եւրոպայի, 57.244 ալ Մ. Նահանգներուն մէջ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

Շատ մը պաշտօնակիցներ եւ անհատներ կը շարունակեն թերթեր եւ նամակներ ուղղել հին հասցէով:

Կը խնդրուի ուշադրութիւն ընել:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երեք դպրոցներու ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը երեքին, Սինեմա Բէքսի շքեղ սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին աշակերտներու կողմէ:

Պիտի պարեն ԱԳՊԸՑԸԳԵԱՆ քոյրերը:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ համակիրները: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՄԱԶԳ. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ

Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմարանի տնօրէնութիւնը պատիւ ունի յայտնելու հասարակութեան, թէ եկող տարեսկիզբէն — հոկտեմբեր — պիտի բացուի ճեմարանի գիշերօթիկ բաժինը առ այժմ միայն մանչերու համար: Աշակերտներ կ'ընդունուին բոլոր երկիրներէ:

Մօտերս լոյս կը տեսնէ գրքոյկ մը, որուն մէջ պիտի տրուին ընդհ. տեղեկութիւններ ճեմարանի մասին, ծրագրի ամփոփումը, ընդունելութեան պայմանները:

Տնօրէնութիւնս սիրով կ'ուղարկէ ցանկացողներուն: Հասցէ՝

Collège Arménien, 10, Rue Hussein Beyhum
Beyrouth - Liban

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթալինկրատ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն: Կը նախագահէ ընկ. ԳԷՈՐԳ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՉԵԱՆԻ:

Շաւիլէն փոքրիկ աղջիկներու խումբ մը կը մասնակցի հայկական պարերով: Կ'երգեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէեան, Մարի Փափազեան եւ ընկերներ Անտիս Քիւփէլեան Խորէն Մինասեան:

Օրուան յարմար արտասանութիւններ: Ժամը ութէն վերջ պարահանդէս, նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի ժամանց:

Մուտք 150 ֆրանք

Կառախումբ Սէն Լազարէն եւ Մոնփառնասէն, Փոն տը Սեւռէն 171 թիւ հանրակառքը առնել եւ իջնել Փիւի սան Վէն, Շաւիլ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Պ. Ե. ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ
Կը խօսի Տ. ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ
Կ'երգէ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առթիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19:

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բաժին: Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը: Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ (20): Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ
Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ
ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 21 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ:

Նախագահութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, նուագ, պար, խաղեր եւն.:

Մանրամասնութիւններստանալու եւ սեղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն:

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ դէպի էթան տը լա Պօնտ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, այս կիրակի:

Երթեւեկի մանրամասնութեանց համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ
Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ:
ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագներէն մասեր, ժողովրդական երգեր, Սիւնիէն, Ալէմշահէն եւն.:

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20.30ին: Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
Հովանաւորութեամբ
Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շարժանկար:

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կազմակերպուած՝ Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին կողմէ, Յունիս 21ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Սալ Քարլօնիա, 13 ռիւ Մաքարանի:

Վասակի պաշտպան ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ
Վարդանի պաշտպան Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Ժիւրին պիտի կազմուի տեղին վրայ:

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.:
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն: 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին՝ ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՄՔԻՆ (ջութակ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ):

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ:

Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըթի: Պոթ. 99.22

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղի տիկինները, քաջալերուած մանուկներու արտասանութեան առաջին մրցումին ոգեւորութենէն, որոշեցին դպրոցական արձակուրդներէն առաջ երկրորդ մրցում մը եւս կազմակերպել, իբրեւ նիւթ ունենալով հայերէն ընթերցանութիւն մը: Մրցումի նախապատրաստական աշխատանքները խորհրդակցաբար կատարելու համար, հայ միօրեայ բոլոր դպրոցներու ուսուցիչները ժողովի կը հրաւիրուին եւ երեքշաբթի 23 Յունիս ժամը 18ին, Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին.

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթրոնաժի սրահին մէջ: Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա:

Մուտքը ազատ է: (Կրթ. մարմին)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Պէլվիլի կրթ. մարմնի կողմէ:

21 Յունիս կիրակի ժամը 3ին, Պոն Ֆուայէի սրահին մէջ, 8 Ավընիւ Սիմոն Պօլիվար: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խմբերգ, արտասանութիւն: Պիտի ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ թատերախաղ, դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Հրաւիրատոմսերուն համար դիմել Պէլվիլի Կրթ. Մարմնին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկ. Ծղնաւորեանի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսի ընկեր ԱԼԵՔՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Նիւթը՝ «Քրիստափոր Միքայէլեան»: Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին,

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փորթ տ'Իթալիի խումբի ժողով-դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21.30ին: Կը խօսի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկ. Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Հայերէնի դասընթացք՝ ժամը 20.30էն 21.30: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: (Շար. նախորդ ժողովին):

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն անխուսափելիօրէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկ. Միութեան հրապարակային դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսի բժ. Ն. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ «Ճշմարտութեան շիճուկի մասին»:

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Քաֆէ Օ Գլէռ տը Լիւնի վերնայարկը, Փլաս Թ'Իթալի: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մարդ արարածը կռուասէ՞ր է»: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 12ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 19ին: Տեղն ու վայրը մօտ օրէն:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԳԱՌԶՈՒ

Յունիս 12էն Կալըրի Տուրան - Տաւիտի մէջ բացուած է նկարիչ Գառզուի ցուցահանդէսը, «ՎԵՆԵՏԻԿ»: Կը տեւէ մինչեւ Յուլիս 4:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 18 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7094 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2505

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՁԱՒԹՈՂԱԿԱՆ »

Բառը թուրքերէն է — «զապթ իթմէք»: Հայերէն կ'ըսենք բռնի գրաւել, բռնագրաւել, յափշտակել եւայլն:

Այսքան հայերէն գիտնալով հանդերձ, Երեւանցիները կը յամառին սերունդէ սերունդ փոխանցել բառը, — զաւթել, զաւթիչ, զաւթողական: Ինչպէս ուրիշ անհամար թրքաբանութիւններ:

Անգամ մը եւս յիշեցնենք, — բոլշեւիկեան վարդապետութեամբ, երբ Ռուսերը օտար երկիր մը գրաւեն, «պրոգրեսիւ» գործ մը կատարած կ'ըլլան: Իսկ եթէ նոյն արարքը գործեն Անգլիա, Ֆրանսա կամ Ամերիկա, «զաւթողական» քաղաքականութեան հետեւած կ'ըլլան:

Այս է պատճառը որ, Մոսկուա եւ իր արբանեակները անդադար կը պահանջեն պարպել Ալժերիան, Մարոքը, Թունուզը, Հնդկաչինը եւ ուրիշ ափրիկեան եւ ասիական գաղթավայրեր, վերահաստատելով անոնց անկախութիւնը:

Այս «գաղափարական» պայքարը մղած ատեն, բոլորովին կը մոռնան թէ իրենք ամէնէն բարբարոսական բռնագրաւումները կատարեցին երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, Խ. Միութեան կցելով փոքր եւ անճար Էսթոնիան, Լեթոնիան, Լիթուանիան, խոշոր պատառներ հարեւան Ֆինլանտայէն: Յետոյ արեւելեան Փրուսիան եւ ուրիշ ոչ-ռուսական հողեր, Լեհաստանէն մինչեւ Կարպաթեան լեռները: Առանց հաշուելու հին աշխարհակալութիւններ (Ուկրայնա, Կովկաս եւն.):

Նոյն «զաւթողական» քաղաքականութիւնը չէ՞ որ կը վարեն արբանեակ երկիրներուն հանդէպ, տուն — տեղ ըլլալով անոնց հողերուն վրայ եւ աւարի տալով անազին հարստութիւնները: Քամելով անոնց կենսական երակները 1945էն ի վեր:

Մեր մտքէն չանցնիր պաշտպանել որեւէ աշխարհակալութիւն: Ամէն ժողովուրդի բնական իրաւունքն է դառնալ ինքնիշխան տէրը իր երկրին եւ ճակատագրին:

Արդ, ծանօթ «իմպերիալիստ»երը յաջորդաբար տեղի տուին այս տարրական պահանջին առջեւ, վերջին երկու աշխարհամարտներէն ետք:

Մեծն Բրիտանիա պարպեց Եգիպտոսը, Իրաքը, Հնդկաստանը, Փաքիստանը: Մինչեւ անգամ անկազմակերպ Լիբիան:

Ֆրանսա քաշուեցաւ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն, ուր անազին վաստակ ունէր:

Դեռ ուրիշ զիջումներ ալ կը ծրագրուին հետզհետէ:

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկ աշխարհակալ պետութիւն այնքան բիրտ եւ պիրկ բռնութեամբ կը վարէ իրեն ենթակայ երկիրները եւ ժողովուրդները՝ որքան Ռուսաստան:

Այս տեսակէտէն անմրցելի պիտի մնայ Խ. Միութիւնը, որ իր երկաթեայ մոյկերով կը տրորէ նոյնիսկ ժողովուրդներու մշակոյթը, լեզուն եւ բարերը, միաձոյլ զանգուածի մը վերածելով զանոնք:

«Զաւթողական» քաղաքականութեան ուրիշ կենդանի փաստ մը չէ՞ հայկական հողերը բաժնել աւելի զօրաւոր դրացիներու, գլուխն ըլլալով Թուրքիան:

« Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրին աշխատակիցը միշտ կը խօսի հայ եւ ռուս ժողովուրդներու բարեկամութեան մասին, անտեսելով օրուան իշխանութիւնները:

Ռուսը կրցա՞ւ կատարել իրեն ինկած դերը, հայ ժողովուրդին հանդէպ, անոր ամէնէն ճակատագրական, օրհասական ժամերուն:

Կրցա՞ւ սանձել իր դեղին կամ կարմիր բռնակալները, իր իսկ փրկութեան եւ կենսական շահերուն համար:

Ո՞ւր էր ան, երբ սպանդանոցի կը վերածուէր արեւմտեան Հայաստանը: Երբ երեք անգամ կը պարպուէր ազատագրուած Վասպուրականը: Երբ ժամէ ժամ օգնութեան կը սպասէր արիւնլուայ Տարօնը... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ

•

Պ. Անտրէ Մառի խորհրդակցութիւնները վերջացնելով, ստանձնեց վարչապետութիւնը եւ Ազգ. Ժողովին կը ներկայանայ այսօր, հինգշաբթի, վաւերացում խնդրելու համար: Թեկնածուն այս որոշումը տուաւ՝ երբ հրաժարեալ վարչապետը, Ռընէ Մայէր կ'ազդարարէր Ազգ. Ժողովին մէջ.

— « Նախապէս յստակօրէն ըսած էի թէ 80 միլիառ ֆրանքի կանխավճարը պիտի չբաւէ կատարելու Յունիս 30ի վճարումը: Ըսած էի թէ կառավարութիւնը վերջնական կարգադրութիւն պիտի չխնդրէ կանխավճարներու մասին, մինչեւ որ նոր աղբիւրներ եւ խնայողութիւններ չքուէարկուին: Քանի մը շաբաթէն հարկ պիտի ըլլայ գանձային նոր կարգադրութիւններ ընել. կարելի՞ է աւելի երկարաձգել տագնապ մը, օրէնսդրական անկարողութիւն մը որ կառավարութիւնը եւ Ֆրանսան կը մատնէ աննախընթաց նուաստացման մը եւ այնքան տագնապալի կացութեան մը, ներքին թէ արտաքին տեսակէտով »:

Պ. Անտրէ Մառի ուշացուցած էր պատասխանը, որպէսզի վստահ ըլլայ թէ 1. Պիտի չահի 314 ձայնի օրինական մեծամասնութիւնը. — 2. Պիտի կրնայ այնուհետեւ վայելել հաստատուն մեծամասնութիւն մը: Հակառակ այս յապաղման, իրազեկներ կը կարծեն թէ նոր թեկնածուն դեռ վստահ չէ իր յաջողութեան մասին:

Կարգ մը կուսակցութիւններ եւ խմբակցութիւններ կէս - բերան հաւանութիւն յայտնած են Անտրէ Մառիի ծրագրին, որ կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները. —

1. Ֆրանսա չի կրնար անվերջ կրել Հնդկաչինի պատերազմին եւ իր սեփական վերազինման աճազին բեռը, հետեւաբար պէտք է կրճատումներ կատարել տարին չլրացած:

2. Որեւէ յաւելուածական տուրք չհաստատել առանց խորհրդարանին հաւանութեան: Վերջին պահուն թերեւս 50-60 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական տուրք մը առաջարկուի:

3. Պանք տը Ֆրանսի կողմէ կառավարութեան տրամադրելի գումարը 200 միլիառ ֆրանքէն բարձրացնել 400 միլիառի: Հարիւր միլիառ ֆրանքի փոխառութիւն մը կնքել:

4. Մասնաւոր իրաւասութիւններ տալ կառավարութեան, հիմնուելով երեք տարբեր օրէնքներու վրայ: Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը լրացնել մինչեւ տարեվերջ:

Համայնավարները եւ ընկերվարականները, որոնք ձայներու մէկ երրորդը կը ներկայացնեն Ազգ. Ժողովին մէջ, դէմ պիտի քուէարկեն, չափազանց պահպանողական գտնելով նոր վարչապետին ծրագիրը: Զափաւորները եւ պահպանողականներն ալ կարգ մը վերապահումներ ունին, մասնաւորապէս հակառակ ըլլալով նոր տուրքերու: Ուրիշներ կը սպասեն ամբողջական յայտարարութեան, իրենց դիրքը ճշդելու համար:

× Ազգ. Ժողովի առջեւ օրուան նիստին մէջ, հրաժարեալ վարչապետը բացատրեց թէ անհրաժեշտ է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, ծախքերը կրճատելու եւ նոր հասոյթներ ճարելու համար: Այս ամսու վերջը նոր վարկ մը պիտի պահանջուի Պանք տը Ֆրանսէն, անմիջական վճարումներու համար: Թերթերը կը գրեն թէ պետական գանձը պիտի հարկադրուի դադրեցնել վճարումները, եթէ պայմանաժամը չերկարաձգուի եւ նոր վարկեր չճարուին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

•

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զօր. Փափակոս, Յունաստանի վարչապետը Անգարա հասաւ Յունիս 16ին, ընկերակցութեամբ արտաքին եւ տեղեկատու նախարարներուն եւ մասնագէտներու: Պիտի մնայ չորս օր:

Այս այցելութիւնը շատոնց որոշուած էր. բայց այժմ աւելի մեծ կարեւորութիւն կը ստանայ, նկատի առնելով Խ. Միութեան նոր ծանուցագիրը, որ կը հրաժարի հողային պահանջներէն եւ կ'առաջարկէ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել: Աթէնքի մէջ ցաւ կը յայտնեն որ Անգարա պաշտօնապէս Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ չէ հաղորդած այս ծանուցագիրը: Փափակոս պիտի առաջարկէ քննել այս խնդիրը, որ կապ ունի երեք պետութեանց արտաքին քաղաքականութեան հետ:

Հակառակ զանազան զրոյցներու, յունական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Յունաստան որեւէ ծանուցագիր ստացած չէ Մոսկուայէն, թէեւ կարգ մը երեւոյթներ կը հաստատեն թէ հաշտարար տրամադրութիւններ կան:

Մառեշալ Փափակոս շաբաթ օր Պոլիս երթալով, պիտի այցելէ Յունաց պատրիարքին, եւ Աթէնք պիտի վերադառնայ կիրակի օր:

× Անցեալ շաբաթ օր վերջացաւ Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ զինուորական ներկայացուցիչներուն ժողովը, որ տեղի կ'ունենար Աթէնքի մէջ:

Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ժողովին ընդհանուր նպատակն էր զինուորական համաձայնութեան մը յանգիլ, որպէսզի երեք պետութեանց բանակները ի հարկին գործեն հաւաքաբար, եթէ Խ. Միութեան արբանեակները յարձակում գործեն: Եթէ այդպիսի համաձայնութիւն մը գոյանայ, աւելի գործօն դեր մը պիտի կատարեն Յունաստանի տասը, Թուրքիոյ 18 եւ Եուկոսլաւիոյ 30 զօրաբաժինները, Պալքաններու պաշտպանութեան համար, ինչպէս կը հաւաստեն ռազմագէտներ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Յոյները այդ պարագային աւելի դէպի արեւելք պիտի համախմբուին, պուլկարական սահմանագլուխին վրայ, միացեալ ճակատ հաստատելով Թուրքերուն հետ, ընդդէմ Պուլկարիոյ: Այն ատեն Եուկոսլաւիա պիտի կրնայ իր ուժերը համախմբել դէպի հիւսիս, Հունգարիոյ դէմ:

× Անցեալ շաբթու Անգարա հասաւ Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղին հրամանատարը, ծովակալ Քարնի, կարգ մը խորհրդակցութիւններ կատարելու համար: Այս առթիւ յայտարարեց թէ « Թուրքիոյ ապագան մեծ կարեւորութիւն ունի իրեն համար »:

ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր անօրինակ ցոյցեր եւ փողոցային կռիւներ տեղի ունեցան Պերլինի արեւելեան (խորհրդային) շրջանին մէջ: Նախապէս 12 ժամ ցոյցեր տեղի ունեցած էին 5000 բոլշեւիկներու եւ հակառակորդներու միջեւ, Ունթէր տէր Լինտէնի պողոտային վրայ: Կռիւը սկսաւ երբ երեք հազար Ազատ Գերման երիտասարդներ հանդիպեցան երկու հազար հակառակորդներու որոնք օրն ի բուն ցոյցեր կը կատարէին կառավարութեան դէմ: Ընդհարումը տեղի ունեցաւ խորհրդային դեսպանատան մօտ: Տեղատարափ անձրեւ մը խափանեց կռիւներուն ծաւալումը:

Այս ցոյցերուն եւ ուրիշ բողոքներու վրայ, արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը խոստացաւ կրճատել աշխատանքի ժամերը: Յարդ արգիլուած էր որ եւ է ցոյց կատարել եւ անսաստողները չարաչար կը տուժէին: Մինչդեռ այս անգամ ցուցարարները յաջողեցան խոստում ստանալ հանքերու նախարարէն թէ պիտի ջնջէ այն հրամանագիրը որ տասը առ հարիւր կ'աւելցնէ աշխատանքը, առանց համապատասխան վճարումի: Այս խոստումը չհանդարտեցուց բանուորները որոնք թափօր մը կազմեցին փողոցներուն մէջ, ընդհանուր գործադուլ եւ ազատ, գաղտնի ընտրութիւններ պահանջելով: Շատեր մինչեւ 12.000 կը հաշուեն ցուցարարներուն թիւը: Այս առթիւ հայհոյչներ արձակուեցան խորհրդային պաշտօնատարներու դէմ: Ոմնադիր մը, որ բանուորի հագուստ հագած էր, բռունցքով մը զգետնեց պաշտօնատար մը: Ամբոխը կը պոռար. — «Մենք պիտի որոշենք թէ ո՛վ պիտի լսենք»: Հանքերու նախարարը ի զուր կը փորձէր յորդոր կարդալ, աղաչելով. — «Ես ալ բանուոր մըն եմ»: Ամբոխը կը մռնչէր — «Շատոնց մոռցած էք այդ պարագան: Մենք ոչ միայն աշխատանքի ժամերու կրճատում կը պահանջենք ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, այլ եւ ազատ ընտրութիւններ: Կորսուեցէ՛ք: Հրաժարեցէք»:

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ բարենշան կը նկատեն այս ցոյցերը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԻ ՄԸ ԴԷՄ

Ի՜նչ սրտառուչ տեսարան...

Շաբաթներէ ի վեր իրար կը հրմշտկեն դղրդագին ցոյցերը, բողոքները եւ աղաչանքները, ելեկտրական աթոռէն փրկելու համար Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկը:

Մահապատիժը պիտի գործադրուի այսօր, հինգշաբթի գիշեր, եթէ Այզընհաուըր ներում չշնորհէ, վերջին պահուն:

Բոլոր դիմումներուն մէջ, ամէնէն եղերականը մահապարտ ամոլին երկու զաւակներուն աղերսագիրն է,— «Տուն վերադարձուցէք հայրիկն ու մայրիկը»:

Որ եւ է մահապատիժ քստմնելի է, գործադրուի թէ ոչ:

Մենք որ զանգուածային բնաջնջում եւ անհամար կախաղաններ տեսած ենք, բնականաբար ամէնէն աւելի կ'ըմբռնենք ամբողջ ողբերգութիւնը:

Չեմ գիտեր թէ Այզընհաուըր պիտի լսէ՞ իրեն ուղղուած կոչերը, որոնց սպառնալիքներ ալ խառնուած են, համայնավար ճակատէն:

«Իւմանիթէ»ն կ'ազդարարէր երէկ, թէ Այզընհաուըր ոճիր մը գործած պիտի ըլլայ, եթէ թոյլ տայ որ մահապատիժը գործադրուի:

Այս առթիւ պատկեր մըն ալ հրատարակած էր, ուր երկու շղթաներ նախագահին ոտքերը կը կապեն երկու ելեկտրական աթոռներու: Տակն ալ հետեւեալ արձանագրութիւնը.

— « Այս շղթաները պիտի քաշէք ձեր ամբողջ կեանքի ընթացքին »:

Մարդասէ՜րդ «Իւմանիթէ», որեւէ ատեն ձեւ միտքէն անցա՞ւ այդպիսի սպառնալիք մըն ալ «Հանճարեղ»ին ուղղել, երբ հարիւր հազարներով կ'իյնային անդին, անտիրական, եւ անդատաստան:

Նազըմ Հիքմէթի մը չա՞փ ալ արժէք չունէին, օրինակ, մեր մինուճար Հայաստանին երիտասարդ բանաստեղծներն ու գրագէտները.... ՎԱՀԷ

ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԳԷՏ Նշան Պէշիկթաշլեան, որ վերջերս կը տառապէր ներքին հիւանդութենէ մը, տուն վերադարձած է բժշկական յաջող գործողութենէ մը վերջ:

Այս առթիւ իրեն յանձնեցինք 153.850 ֆրանքի գումար մը, զոր խումբ մը բարեկամներ ղրկած էին Հալէպէն, Յառաջի խմբագրին միջոցաւ:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

Հ. ՄԵԼՔՈՒՄԵԱՆ

Հերոսին, յեղափոխականին ծննդավայրի հանգամանքը յաճախ ուշադրութիւնէ կը վրիպէր այն օրերուն, որովհետեւ, անոնց գործն էր որ կը հետաքրքրէր բոլորը եւ անձը կը յարգուէր իր գործին համեմատութեամբ:

Կարծեմ Ղարաբաղցի էր :

Մելքումեանը ճանչցայ 1918 Մարտ 28ի առաւօտ, Եզնկանէն Սուլաւ վայրէջքին վրայ, Կոստի Համբարձումեանի, Լ. Շաղոյեանի, Պուլկարացի Գրիգորի եւ ուրիշ զինուորականներու հետ Կոտուր ձորին մէջ օրհասական կռիւ մղելէ եւ պաշարման շղթան ճեղքելէ վերջ :

Տխուր էին բոլորը, յոգնած ու խիստ մտահոգ:

Վասպուրականի վերջին նահանջին, 25 հազար հոգինոց գաղթականութիւնը առաջնորդելու, կերակրելու եւ պահպանելու հոգերը խիստ ծանր կը ճնշէին իրենց վրայ :

Եւ սակայն չէին յուսահատած :

— Հաց ունի՞ք, հարցուց Պուլկարացի Գրիգորը :

Երբ տեղեկացան թէ՝ ուտելիք, բնակարան եւ կարգ մը անհրաժեշտ պիտոյքներ կան պատրաստ, բոլորի դէմքերը պայծառացան եւ ուրախութեան հուրը փայլատակեց անոնց աչքերուն մէջ :

Կարծէք թէ մոռցան ձմեռնային երկարատեւ ու տաժանելի ճամբորդութեան տանջանքները :

Եւ սակայն, չէին կրնար մոռնալ առաջին օրուան (Մարտ 27) զոհերը, սպանուած կամ կորսուած :

Սուլաւէն Սանամէրիկ ճամբու տեւողութեան, գրեթէ բոլորն ալ լուռ էին :

Եւ անոնց լռութեան մէջ, մենք ամէն բան կը զգայինք, կը տեսնէինք ու կը լսէինք :

Ղեկավարներ էին, առաջնորդներ՝ հայրենի հողը, տուն ու տեղը հարկադրաբար լքած բազմութեանց :

Ականատես արիւնահեղ մարտնչումներու, հարազատներու, անձնուէր ընկերներու անթաղ մարմիններուն, եւ ականջալուր՝ վիրաւորներու տքոցներուն :

Այդպիսի պարագաներու մէջ պարզ զինուորը աւելի բախտաւոր է քան հրամանատարը, առաջնորդը, որ իր անձէն զատ, ուրիշներու, շատերու համար ալ պատասխանատու է :

Խումբին անծանօթներէն մէկն էր անուանի Կոստի, իսկ երկրորդը Հ. Մելքումեան :

Մուղանջուղ գիւղին մօտ կը սպասէին Սալմաստի զինուորական մարմնի կողմէ ղրկուած «ֆուրգոններ»ը եւ սայլերը, ինչպէս նաեւ բժիշկներ Յովհաննէսեան եւ Կարսեանը, դեղագործի մը եւ երկու հիւանդապահուհիներու հետ :

Գաղթականական հոսանքի առաջին խումբերը հասած եւ ախորժակով կերած էին սայլերու վրայ եղած ճերմակ, թոնրի լաւաշները, «ղաւուրմա»ն եւ խաշած միսերը եւ հեռուէն կը նշմարուէին նոր սայլերը :

— Իրա՞ւ, բնակարան ունի՞ք հարցուց Կոստին, կտոր մը լաւաշ ձեռքը, աւելի սրտապնդուելու համար :

— Այո, պատասխանեցինք, խորին գոհունակութեամբ :

Ոմանք հաւատացին, ոմանք ալ չհաւատացին: Վերջիններէն էր Հ. Մելքումեանը, անպատասխանատու երիտասարդներու տեղ դնելով մեզ :

Տիլիմանի մօտ, գաղթականութիւնը բաժնուեցաւ: Մաս մը դէպի Փայաջուկ եւ Ղալասար ղրկուեցան, իսկ մնացածները Հաֆթման գացին:

Յաջորդ օրը, արդէն բացօթեայ մնացած գաղթական չկար :

Նոյն երեկոյ, երկրորդ անգամ հանդիպեցանք Մելքումեանին ու Կոստիին: Եկած էին հայ – ասորական զինուորական խառն ժողովին մասնակցելու :

Մելքումեանը ժպտադէմ եկաւ քովս : Հոն էին նաեւ Սամսոնը, Նորքցի Գեղամը, Պօղոսն Իւզբաշեան, Բժ. Վ. Յովհաննիսեան, ռուս գնդապետ Տրաւին, Աղա Տաւութը, Սիւրմայ Խանում (Մարշեմոնի քոյրը), Կուզնիցով՝ ռուս զօրավարը եւ ուրիշներ :

Բախտը զիս նետեց Մելքումեանի վաշտերու մէջ եւ երկար ատեն իրեն գործակցելով, շարք մը խնդիրներու մասին փորձառութիւն ձեռք բերի, եւ երախտապարտ մնացի :

Կարճահասակ էր Հ. Մելքումեանը, հաստլիկ մարմնով, կլոր դէմքով եւ խոհուն աչքերով: Յանդուգն ու քաջ էր, պաղարիւն, հեռատես :

Տեղակալի աստիճան ունէր, բայց հըմուտ զօրավարէ մը աւելի արժէքաւոր սպայ մը, որուն երախտապարտ են դեռ ապրող բազմաթիւ հայ ընտանիքներ եւ Ասորիները:

Սակաւախօս էր, սակաւապէտ : Գիտէր սիրել եւ սաստել իրեն ենթակայ սպաները եւ զինուորները :

Գիտէր դէպի անձնազոհութիւն առաջնորդել նոյնիսկ դասալիք ըլլալու սահմանին երկչոտները եւ հաւատ ներշնչել ամէնէն թերահաւատներուն :

Խանդավառ հայրենասէր մըն էր, կարգապահ, անձնազոհ, ձեռներէց եւ կազմակերպող:

Ունէր արժանիքներ, որոնց մէջն է նաեւ իր կուսակցութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուժին գաղտնիքը:

Ռուս յեղափոխութեան յաղթանակներէն վերջ, երբ ճակատներու վրայ կազմալուծումը կ'ընդհանրանար, ռուս զօրքի մեծագոյն մասը դարձած էր կողոպտիչ, ոճրագործ, աւերող եւ հրձիգ : Եւ կարելի չէր վստահիլ նաեւ ռուս բանակին մէջ եղած հայ սպային եւ զինուորին :

«Դէպի տուն» կոչը կ'արձագանգէր Պետրոգրատէն մինչեւ Կարին, Վանէն Ատրպատական եւ բոլոր միւս ճակատներու վրայ, իսկ Հ. Մելքումեանի կոչը կը հրահանգէր «նահանջող ժողովուրդի թիկունքից գնալ եւ յարձակուող Թուրք բանակին առջեւը կենալ» :

ԱԶԳԻՆ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽԱՂԸ

Ճատրակի մրցումը, — որ այս պահուս տեղի կ'ունենայ Վէնսէնի մէջ, Փարիզեան շրջանի 110 լաւագոյն խաղացողներուն միջեւ,— անգամ մը եւս մեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այդ ազնուական խաղին վրայ, որ ամենայն իրաւամբ կոչուած է արքաներուն խաղը կամ խաղերուն արքան: Աշխարհի մէջ տակաւ իր ստեղծած շահագրգռութեամբ, արժանի է որ քանի մը տող նուիրենք իրեն :

Անսահման հարստութեամբ, ճատրակը էապէս վերլուծման եւ ստեղծագործութեան խաղ մըն է, մասնաւորաբար յանձնարարելի երազուն եւ իրականութենէն անջատուած, ընդարմացած խառնուածքներուն : Խաղը կը բաղկանայ ընդամէնը 64 խորշերով քառակուսիէ մը, ուր իրարու հետ չափուելու համար երկու հակառակորդներն ունին միեւնոյն կազմածը եւ միեւնոյն միջոցը: Դիպուածը եւ խորհուրդը հոս բնաւ բախտ չունին, ու եթէ գոյութիւն չունենար մասնակցողներու տաղանդը, բոլոր խաղերը պիտի ընկլուզէին միօրինակութեան եւ ոչնչութեան մէջ :

Բայց, ահա հակառակորդները, հոմերական մարտահրաւէրներու մէջէն, ռազմադաշտին վրայ կը թափեն բոլոր հնարքները իրենց արուեստին, ու անմիջապէս այդ «մռայլ հարթավայր»ը որ ճատրակարանն է, կը բոցավառի մարտի աստուծոյն հրավառ կրակով, սեղմ ու ճշգրիտ հարուածները իրարու կը յաջորդեն, ի մեծ ուրախութիւն գիտակից հանդիսատեսին, որ լուռ հիացումով կը հետեւի հսկաներու գուպարին :

Բախտը կը ժպտի անոր, որ փաստը կու տայ պայծառամտութեան, կացութեան աւելի ճիշդ գնահատութեան, աւելի մեծ հանճարի մը: Այս բառը յունարէն կը նշանակէ ծննդաբերութիւն, ու արդարեւ հարցը կը կայանայ տուեալ կացութենէն նոր կացութիւն մը ստեղծելուն մէջ: Մընաց որ, յաղթանակը կը ժպտի միայն անոր, որ ցոյց կու տայ աւելի մեծ պաղարիւն, կարգապահութիւն, տոկունութիւն, յանդգնութիւն, ճկունութիւն, վարպետութիւն եւ նկարագիր: (Առանց խօսելու կարգ մը նրբերանգ կանոններու մասին, զորս պարտաւոր է պահպանել իր խաղակիցին յանդիման, լաւ եւ վատ պահերուն):

Ճատրակի խաղը արուեստ՝ մըն է, որ կը պահանջէ մտաւոր եւ բարոյական յատկութիւններ: Թէեւ Նափոլէոնի խօսքը.— յետադային վերյիշուած Հիթլէրի կողմէ, — կրնայ նոյնպէս իր հաւատարիմ հետեւորդներուն կողմէ կիրարկուիլ .— Իւրաքանչիւր զինուոր մարշալի մականը կը կրէ իր մախաղին մէջ: Այս իրողութեամբ, ճատրակի խաղին մէջ եղած յաջողութիւնները ծայրայեղօրէն դանդաղ են, որովհետեւ շատ քիչ խաղացողներ կը յաջողին իւրացնել խաղին ոգին, որ էապէս բանաւոր եւ գիտական է : Հազուադէպ են անոնք, որ կրնան հրաժարիլ իրենց ձգտումներէն եւ տարբեր ուղիի մը ընտելանալ: Իրականին մէջ, յաճախ մարդիկ ճատրակ չեն խաղար, այլ կտրուած եւ ոեւէ ձեւով քալող փայտի կտորներ յառաջ կը քշեն: Բանաձեւը ամէն կողմ ի զօրու է. —ոճը մարդն է»ն այսպէս իր իրաւունքը չի կորսնցներ այստեղ, ու ինչպէս մենք մեզ կը մատնենք երազի մէջ, կրնանք նմանապէս մատնել ճատրակ խաղալու մեր եղանակով: Ինչ կայ աւելի զուարճալի քան հաւաքածոն այն դէմքերուն եւ այդ խաղին քանի մը ջերմեռանդ հետեւորդներուն վրայ կազմուած դատաստանը, երկար եւ հասուն զննութենէ մը վերջ: Ահաւասիկ անոնցմէ երկուքը, իբրեւ օրինակ,

Ս. (Բժիշկ) .— Արագ գործող միտք, մերթ հանճարեղ, իմացականութեան փայլակներէն անցած, բայց անտրամաբան եւ խելքին փչածին պէս շարժող, ժամանակի եւ կարգապահութեան ոեւէ ըմբռնում չունենալով: Երբեք պիտի չյաջողիմէ... (Եթէ խաղացած ձեւով իր հիւանդները կը խնամէ, վայ իր յաճախորդներուն):

Փ. (Գնդապետ) .— Հաստ եւ կամակոր միտք, որուն համար հարուածներուն կարգաւորութիւնը նուազ կարեւորութիւն ունի.միշտ պատրաստ յարձակմանցնելու, առանց փոյթ ընելու հաւանական կորուստները: (Իր զինուորները որքան մեղքնալիք են :

Ճատրակի խաղին արագ ծաւալումը :

— «Մեր հարիւրերորդ անդամին կը սպասենք, որպէսզի ծանուցանենք թերթերուն մէջ եւ իր ճանապարհածախսը վճարենք դէպի ... «Պերմուտեան կղզիները», կ'ըսէր ինծի քանի մը օր առաջ ԺԵ. Թաղամասի ակումբին համակրելի նախագահը, — այդ շանթահարիչ ծաւալումը կը բացատրուի այն իրողութեամբ, որ ան գերազանցօրէն մտազբօսանք մըն է, եղած ժամանցներէն ամենահաճելին: Ամէնէն կրթող, ամէնէն դաստիարակիչն է, որ պատիւ կը բերէ մարդկային մտքին: Բայց, հակառակ ասոր, չարժեր որ անոր նուիրենք մեր բովանդակ կեանքն եւ ուժերը, ու պէտք է զգուշանանք որ չտարուինք իր արթնցուցած դեւին ազդեցութենէն :

Ժողովուրդին աֆիոնը այսօր շատ մը անուններ ունի. շարժանկար, մարզական շարժում, իսկ մերթ ալ կրնայ կոչուիլ ճատրակի խաղ: Ահա թէ ինչու, դէշ բան մը պիտի չըլլայ, մեր սիրտը տաք, աչքերն ալ միշտ յստակ պահելով անոր վրայ :

Ա. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

ԽՄԲ. Թութակաբար հետեւելով ռուսերէնի, Հայաստանի մէջ այս խաղը կը կոչեն «շախմատ», որ անճարակ խառնուրդ մըն է անգլերէնի եւ գերմաներէնի:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ հելլէն դեսպանատունը պաշտօնական զեկոյցով մը կը յայտնէ թէ «Եւրոպայի Միջ – կառավարական Գաղթային յանձնախումբը» որուն անդամ է նաեւ արժանթինեան կառավարութիւնը, որոշած է դիւրութիւններ տալ այն յոյն եւ հայ ընտանիքներուն, որոնց մէկ անդամը արդէն Արժանթին հաստատուած է: Այս առիթէն օգտուելով որեւէ Յոյն կամ Յունաստանէն գաղթելով Արժանթին հաստատուած Հայ, որ կ'ուզէ իր ընտանիքը Արժանթին տանիլ, պէտք է աղերսագրով մը դիմէ հելլենական դեսպանատան գրասենեակը, ներկայացնելով Յունաստան բնակող ընտանեկան պարագաներուն անուանացանկը եւ հասցէն : Պէտք է նաեւ ապահովէ անոնց ապրուստը եւ բնակարանը: Արժանթինեան կառավարութիւնը տրամադրած է նաւեր, որոնցմով պիտի փոխադրուին յոյն կամ յունահայ ճամբորդներ :

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕՅԻ (Ուրուկուէյ) Ազգ. սրահին բացումը կատարուած է շքեղ հանդէսով մը: Նոր տեղեկութիւններէ կ'իմանանք թէ Կեդր. վարչութեան խորհուրդի կողմէ հաշուետուութիւն ըրած է ատենապետ Լեւոն Թէրզեան : Սրահին շինութիւնը իր յարակից մասերով արժած է 166 հազար փեսօ, հողին արժէքէն դուրս : Ժողովրդ. հանգանակութիւնը հասած է 109 հազար փեսոյի: Մեծ գումարներով մասնակցած են Պազրճեան տունը, Տիարպէքիրեան եղբայրներ, Պ. Պ. Միսաք Գույումճեան եւ Յակոբ Մանուկեան :

ՊՈԼՍՈՅ երաժշտանոցէն փոխ – վարիչ նշանակուած է Պ. Ժիրայր Ասլանեանց, նոյն հաստատութեան առաջին հայ շրջանաւարտը :

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻՆ

Յունիս 22ին Ենայի սրահումն տեղի պիտի ունենայ Պ. Ա. Շահխաթունու պատուահանդէսը:

Անշուշտ այդ երեկոն Փարիզի գեղարուեստասէր եւ գիտակից հասարակութիւնն անխտիր պէտք է փութայ լեցնել սըրահը այնպէս, ինչպէս վարւում էր ամէն անգամ, երբ մեր առաջնակարգ արուեստաւորի ներկայացումներն էին տեղի ունենում եւ մայր – հայրենիքում, եւ գաղութներում :

Կար ժամանակ, երբ Ա. Շահխաթունին իւր գեղարուեստական ելոյթներով հմայում էր հանդիսատեսներին: Անկախ այս հանգամանքից, Հայաստանի ճակատագրական օրերին երկրի մէջ, նա իւր բովանդակ ուժերի լարումով աշխատում էր չթերանալ հայրենիքի փրկութեանը աջակցելու գործում: Այն ատեն կանգուն էին իր ուժերը եւ գործելու եռանդն անսպառ: Այսօր երբեմնի այս չքնաղ մարդը՝ գամուած անկողնում, մռայլ եւ անհրապոյր կենցաղի է դատապարտուած, երբեմնի մարդամօտ եւ հանրութեանն ըզբաղեցնող, ինչպէս եւ դրա մէջ իր փրկութիւնն ու հաճոյքը որոնող էակը, հարկադրուած է իւր հոգուն ու յոյզերին ոչինչ ասող առանձնակի սենեակում հին յուշերով միայն ապրել՝ զրկուած անգամ ընկեր – կնոջից: Աւելին՝ իր ծանր հիւանդութեամբ իսկ նա չի վարանում առաջնակարգ աստիճանի հասցրած դիմայարդարի դասերով՝ միջոցներ ճարել, ներկայ կեանքի դժուարութեանց դիմանալու համար :

Եթէ օտարները հասկանում են Ա. Շահխաթունու վիճակը եւ աշխատում ըստ ամենայնի օգտակար լինել իրեն, — լինին դրանք մեծանուն դերասան կամ բեմադիր, — մենք աւելի եւս պէտք է աշխատենք իր կեանքի ծանր օրերին՝ նեցուկ հանդիսանալ իրեն եւ չթողնել, որ լքումը մթագնի հոգին :

Ինձ թւում է, որ մարդկային առաքինութիւններից վեհագոյնը դիմացինին օգտակար լինելն է: Ի զուր չէ, որ այդ ոգով շուրջ 2000 տարի կանգուն է մնում Նազովրեցու վարդապետութիւնը: Աւելի մեծ հաճոյք կարո՞ղ է լինել մարդու համար քան այն, երբ նա գիտէ, որ օգնութեան է հասնում, մենակցութինից, դառնութեան մրուրը քամող մի անհատի, եւ բարոյապէս, եւ նիւթապէս : Ան որ անցեալում արժէք էր հայ բեմական ասպարէզում, այսօր մեծ արժէք է միջազգայնօրէն, շարժապատկերի եւ դիմայարդարումի շրջանակում, որ իւր վարպետի նորաձեւութեանց շնորհիւ՝ արտակարգ նըրբութիւններ է հասել: Այս պատիւ է բերում մեզ, քանի որ այսպէս հայ արուեստագէտը, ապա ուրեմն եւ հայ արուեստը զարգացնում է միջազգայինը :

Պահենք մեր ազգային բարեմասնութիւնները անպաստ պայմաններում : Երբ մենք մեր երկրում էինք, հիւանդին օգտակար լինելը համարւում էր առաքինութիւններից մեծագոյնը: Գնանք սիրելի Շահխաթունու պատուահանդէսին, միանգամայն համոզուած, որ մեր ներկայութեամբ նպաստում ենք իր ծանր կացութեան ամոքման: Յուսանք, որ իր ուժերն էլ կը վերականգնեն դրանով եւ հընարաւորութիւն կը տան իրեն ներկայ գտնուել այդ օրը կազմակերպուած հանդէսին, որից աւելի մեծ սփոփանք չի կարող լինել իրեն համար :

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՋԱՐԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ

Գահիրէի «Ախպր Սաա» թերթը կը գրէ. «Քանի մը շաբաթէ ի վեր միջազգային մամուլը զանազան մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ եգիպտական բանակի գերման սպաներուն մասին :

Սակայն թերթերը եգիպտ. բանակին ներկայ կացութիւնը կը ներկայացնեն այնպէս, որ իբրեւ թէ ան ամբողջովին կը գտնուի Հիթլէրի նախկին սպայակոյտի ձեռքին մէջ: Արդ, Եգիպտոսի մէջ կան գերման սպաներ, որոնք կը մարզեն մեր զինուորները եւ սպաները, բայց մեծ տարբերութիւն կայ այս իրողութեան եւ այն հաստատումին միջեւ, թէ մեր բանակը ամբողջովին կը ղեկավարուի գերման սպաներու կողմէ :

Եգիպտական բանակը կը գտար, թէ միջազգային փորձագէտներու գործակցութեան պէտք ունի, բայց չէր ուզեր 1936ին գործուած սխալին մէջ իյնալ կրկին երբ բրիտ. զինուորական առաքելութեան մը գործակցութիւնը խնդրեց. ուստի կոչ ըրաւ Գերմաններուն, որոնք գոհացուցին զինուորական իշխանութեանց եւ սքանչելի գործ կատարեցին :

Զօր. Վիլհելմ Ֆահրմպախըր կը վարէ եգիպտ. բանակին մարզումը: Ռուսիոյ պատերազմին վեթերաններէն է: Ան իր զինուորները առաջնորդած էր մինչեւ Մոսկուայի դուռները, եւ իր թնդանօթները կը ռմբակոծէին այդ քաղաքը: Ղեկավարեց նաեւ Ատլանտեանի պարիսպին կառուցումը, հրամայեց Եւրոպայի գրաւման բանակներուն, եւ, Գերմանիոյ անձնատուութենէն ետք, ամիսներ շարունակ դիմադրեց քանի մը զօրամասերով:

Գերի բռնուելէ ետք, ամիսներով մնաց Ֆրանսայի մէկ կեդրոնացման կայանին մէջ: Իր այդ վիճակին մէջ իսկ շաբաթը երեք անգամ կանոնաւորաբար դուրս կ'ելլէր փշաթելերու շրջանակէն եւ Ֆրանսական սպայակոյտի դպրոցին մէջ կը դասաւանդէր :

Ակնարկը յառած Եւրոպայի մեծ քարտէսի վրայ, զօր. Ֆահրմպախըր կը մտածէ քանի մը վայրկեան, ապա կը յայտարարէ.

— «Պէտի չուզէի դովել Եգիպտացիները անոր համար, որ անոնց երկրին մէջ կը բնակիմ: Ես արհեստով զինուոր եմ եւ վարժուած նկատի առնելու միայն իրականութիւնները: Նկատեցի, որ նոր ոգի մը կը վարէ եգիպտական բանակը: Ես չեմ խօսիր սպաներու, այլ զինուորներու մասին :

«Եգիպտացի զինուորին բարոյական կորովը գիս կը զարմացնէ: Իր կարգապահութիւնը եւ աշխատելու կարողութիւնը գրեթէ անսահման են :

«Մեր պարտականութիւնը միայն զինուորական հանգամանք ունի: Մենք քաղաքականութեամբ չենք զբաղիր եւ այդ կարգի գործունէութեան հետամուտ չենք»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԿՐԸՆՈՊԼ, 14 Յունիս.— Տղաս, քեզի ամէնէն արժէքաւոր ժառանգութիւնը կը ձգեմ: Երբ հիւանդ ըլլաս, քեզի դարման, երբ առանձին մնաս, քեզի խօսակից, երբ բարեկամներդ լքեն, քեզի մխիթարիչ եւ երբ օր մը մեռնիս, մինչեւ գերեզմանդ յուղարկաւոր :

— Բայց ի՞նչ է հայր: = Երգը :

Այսպէս, Կրընոպլի գաղութը երգի օր մը ապրեցաւ շնորհիւ Յովսէփ Լեւոնեանի, իր 35 հոգինոց երգ.. ..ումբին եւ Օր. Կառվարենցի :

Հոս պէտի չյիշեմ թէ ինչ էին երգերը: Ամէնքն ալ հայկական, որոնք դարերու խորէն, երբեմն տխուր, երբեմն զուարթ, բայց միշտ ներդաշնակ, մեզ կը կապէին մեր հայրենիքին հողերուն, հովերուն, ծառերուն, սարերուն :

Այս սիւնակներուն մէջ քանիցս ներբողականը հիւսուած է, Օր. Կառվարենցին: Զկրկնելու համար, մեզի կը մնայ միայն շնորհաւորել եւ շնորհակալութիւն յայտնել: Իր ձայնին անուշութեամբ, արուեստին նրբութեամբ, մեզ այն աստիճան յուզեց եւ հմայեց որ, ծափերու տարափին տակ, ստիպուեցաւ երգել մինչեւ որ յոգնի :

Գալով երգչախումբին, իր 35 երգիչներով՝ արժանի է քաջալերանքի: Լեւոնեան վարդապետի ղեկավարութեան տակ, լաւ մարզուած, ներկայանալի է նոյնիսկ միջազգային բեմերու համար: Միայն թէ զգալի էր պասերուն եւ թէնօրներուն պակասը: Յուսանք որ ժամանակի ընթացքին կը դարմանուի:

Կրընոպլի գաղութը առաջին անգ..մ ըլլալով՝ այսպիսի երգահանդէսի մը արժանացաւ: Դժբախտաբար առաջին անգամ չէ որ սրահը կէս առ կէս պարապ ձգեց :

Արամ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ.— Յունիս 7ին տօնեցինք Մայիս 28ը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբի «Մեր հայրենիք»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուան նախագահը, Տիկին Գ. Փափազեան բացատրեց Մայիս 28ին իմաստը, մեծ տպաւորութիւն գործելով : Գեղարուեստական բաժինը բաւական լաւ էր շնորհիւ Նոյն տիկնոջ: Տիկին Պօյաճեան իր գեղեցիկ մեներգով ոգեւորեց հանդիսականները : Յաջողութեամբ արտասանեցին եւ երգեցին Օրիորդներ Առաքելեան, Տապաղեան եւ ուրիշներ:

Օրուան բանախօսը, Ս. Գալուստեան նախ շնորհաւորեց Ազգ. Միութեան նախաձեռնութիւնը, յետոյ քանի մը դրուագներով պանծացուց Մայիս 28ը, որուն շնորհիւ ունեցանք ներկայ Հայաստանը իբրեւ կռիւ: Բանախօսութենէն վերջը եղան մանկական եւ լեզգինական պարեր: Նախագահը հանդէսը փակելով Ազգ. Միութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն եւ մասնաւորապէս Տեսինի, Վիէնի եւ Լիոնի հայրենասէր ներկաներուն : Կը մաղթենք որ միշտ վառ մնայ հայրենասիրութեան ոգին եւ օր մը փառաւորապէս տօնենք անկախութեան տարեդարձը մեր հայրենիքին մէջ ,

Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՄԱՅԻՍ 28

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ. — Մեր շրջանն ալ կիրակի օր տօնեց Հայաստանի անկախութեան 35րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ « Արծիւ » ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի : Ներկայ էր կոկիկ եւ հաւատաւոր բազմութիւն մը :

Օրուան Նախագահը, ընկեր Ս. Թորոսեան կուռ եւ յստակ բանախօսութեամբ մը բացատրեց Մայիս 28ին իմաստը , — Հայ ժողովուրդին աննկուն կամքը ստեղծելու ազատ ու անկախ հայրենիք: Այս երազին իրագործման համար ժողովուրդը տուաւ անհամար զոհեր: Այս առթիւ յոտնկայս յարգուեցաւ բոլոր նահատակներուն յիշատակը :

Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը նաճաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի անդամներու: Քխեան եւ Թորոսեան ներկայացուցին Յ. Պարոնեանի «Աբիսողոմ աղա»էն արար մը: Շատ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ: Օր. Յակոբեան յստակ առոգանութեամբ արտասանեց Վարուժանէն կտոր մը, իսկ Ա. Մարգարեան երգեց ժողովրդական երգեր , որոնք նոյնպէս ջերմ ծափեր խլեցին: Իրենց պարախումբը կրկնապատկեց ոգեւորութիւնը մենապարերով ու կովկասեան ու հայկական խմբական պարերով, ղեկավարութեամբ եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ս. Թորոսեանի : Կ'արժէ շնորհաւորել իրենց ուսուցչուհին եւ խումբը որ միշտ կը յառաջդիմէ թէ թատերական եւ թէ պարի ճիւղերուն մէջ : Ապա սկսաւ կերուխումը, խմբերգներով :

« Արծիւ » ենթակոմիտէին կողմէ ընկեր Եփրեմ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն :

Թ. ՕՆՆԻԿ

ՋՈՒԹԱԿԻ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄ

Տասը օրէ ի վեր Կավօյի սրահին մէջ տեղի կ'ունենան ջութակի եւ դաշնակի միջազգային մրցումները, մասնակցութեամբ ամէն երկիրներէ հասած թեկնածուներու :

Խստապահանջ «ժիւրի » մը ուշադրութեամբ լսելով ունկնդրեց Վիէօ Թանի եւ Պախի ջութակի մրցման պարտադրուած քօնչէրթօները, իւրաքանչիւր թեկնածու տասնըհինգ վայրկեանի մասնակցութիւն ունեցաւ ընտրուած հասարակութեան մը առջեւ որ ուշադրութեամբ կը հետեւէր իւրաքանչիւրին մասնակցութեան: Ռուս եւ ամերիկացի թեկնածուներու մէջ էր ակներեւ պայքարը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Ֆութպոլի եղանակը վերջացած է: 1952 — 1953 շրջանի, ֆրանսահայ լաւագոյն խաղացողներու վերջնական դասաւորումն է, կէտերու առաւելութեամբ . —

Ա. դասակարգ.— Հայրապետեան (Թիւ մէկ), Նիս, 24 կէտ = 5:

(Երկրորդ) Ժ. Ֆարմանեան (Թիւ 7), Մոնփէլիէ, 16 կէտ = 9:

Բ. դասակարգ.— Մինասեան (Թիւ եօթը) Պէզիէ 16 կէտ = 9:

(Երկրորդ Ա. Եազճեան (Թիւ երկու) Ս. Ա. Փարիզ 16 կէտ = 5:

× Ֆրանսայի ֆութպոլի «ամաթէօռ» հայ խումբերու ընդհանուր դասաւորումն է. — Ա.— Հ. Մ. Ը. Մ. (Մարսէյլ): Բ.— Ալֆորվիլ Ե. Միութիւն: Գ. — Հ. Մ. Մ. (Փարիզ): Դ.— Հ. Մ. Ը. Մ. (Փարիզ): Ե — Հ. Մ. Մ. (Նիս): Զ. — Հ. Մ. Ը. Մ. (Վալանս), եւն...:

Ինքնաշարժի մրցում Մօնլէրիի մէջ : Հայ մը, Ներսէսեան երկրորդ հանդիսացած է (հարիւր քիլոմեթր 534), իսկ Յովնանեան 21 երրորդ:

Իսկ Ինտիանապոլիսի մէջ (Մ. Նահանգներ) Ֆրէտ Աղապաշեան 800 քիլոմեթրի վրայ, Բ. հանդիսացած է : Հռչակաւոր «Խենդ Ռուսին» Պիլվիքօվիքին ետեւէն:

Վերջերս 250 ք. մեթր, հետիոտն քալելու մրցումի մը մէջ Կիւրճեան՝ բազմաթիւ մրցորդներու յաղթելով խլած է Սէնթ Էթիէնի մէջ կատարուած այս մրցման առաջնութիւնը :

Փարիզ – Սթրազպուրկի մրցման մասնակցող Տիգրան Վարդանեանի ետեւէն յաջորդ մը կը փայլի 24 տարի վերջ...:

Տիգրան Վարդանեան՝ 1924 – 29 Հ. Մ. Ը. Մ.ի փայլուն օրերու մարզիկը..., Փարիզահայ աստղերէն մին էր, եւ առաջին հայ մրցորդը, Փարիզ – Սթրազպուրկ գիշերուան արշաւներու մէջ :

× Կէս միջին ծանրութեան կռփամարտիկ Է. Աճէմեան, որ չորս մրցումի վրայ (փրօֆէսիոնէլ) երեք յաղթանակ շահած է, մօտերս Փարիզ պիտի գայ :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

35 մրցորդներու մէջէն ընտրուեցան նախապէս ութ անձեր: Մրցման առաջնութիւնը միաձայնութեամբ շահեցաւ Մոսկուայի երաժշտանոցի ուսանողուհի, Օր. Նէլլի Շքօլնիքովա , 25 տարեկան, երկրորդ մրցանակը՝ նոյնպէս շահեցաւ Մոսկուայի երաժշտանոցէն Պ. Ռաֆայէլ Սօպոլովսքի, եւ Ֆրանսայի Պլանշ Թարժիւս. (հաւասար) :

Ամերիկուհի թեկնածուն, նոյնպէս քաջ նուագող, հանդիսացաւ երրորդ :

Մրցանակը ունէր նաեւ 600.000 Ֆր.ի պարգեւ:

× Դաշնակի մրցումը պիտի տեւէ Յունիս 15էն 25: Արդիւնքը կը հաղորդենք : Միջազգային մեծագոյն մրցումներէն մէկն է որ տեղի կ'ունենայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Փոխադարձ գորովի եւ սիրոյ տաք մթնոլորտի մը մէջ էինք: Պատմութեան ամէն դադարներուն կիներ իրարու վրայ կը հակէին եւ զիրար կը մխիթարէին սփոփարար խօսքերով: Տխրութիւնը կարճատեւ էր արդէն ու անիկա վերապահած էին ուրիշ վայրերու աղէտեալներուն :

Երբեմն մտաբերելով ոեւէ սոսկալի դրուագ մը, կիները ջերմապէս կ'արտասուէին, բայց իրենց արցունքներուն ետեւէն ժպիտը կը ծագէր , որովհետեւ մէկ դաժան մտածումին կը յաջորդէին քանի մը սրտապնդող ու պանծալի յիշատակներ, ու կռիւի օրերուն պատկանող ամէն մէկ վերյիշումին՝ կը նշմարէինք որ տանը տղաքը, որոնց եկած միացած էին հիւրերուն տղաքը , գլուխնին բարձր բռնած, աչքերնին վառվռուն հետաքրքրութեամբ կը հետեւէին մեծերուն պատմութեան :

Հակառակ ուրիշ գիւղացիներու նեղմտութեան, որով իրենց սահմանէն անդին պատահած ոեւէ բանով չէին շահագրգռուիր եթէ անմիջական առնչութիւն չունի իրենց ճակատագրին հետ, Տէօրթ Եօլցիները մեծապէս կը հետաքրքրուէին ազգին ընդհանուր խնդիրներով :

Հարցումներ մէկը միւսին ետեւէն կը տեղային մեզի . իրենց մտահոգութեան գլխաւոր առարկան մեր մտաւորական եւ կրթական խնդիրն էր. ծարաւ էին մայրենի լեզուին ու պարծենալով կը խօսէին զայն. պառաւները ու տղաքը հայախօս էին արդէն, երիտասարդներն ու տարէցները մեծ ճիգեր կ'ընէին այդ ուղղութեամբ: Սրտառուչ էր նաեւ իրենց խանդակաթ հետաքրքրութիւնը Կովկասի հայ բանտարկեալներուն համար. ու մինչ իրենց եղբայրներն ու զաւակները տակաւին բանտ էին Էրզինի մէջ անորոշ ապագայով, իրենց սրտէն բան մը կը գտնային տալու տարբեր քոնապետութեան մը տակ հեծող հեռաւոր եւ անծանօթ եղբայրներուն :

Տէօրթ Եօլի մէջ աւերակ չունէինք այցելելու. անոր տեղ պարտէզները կային: Առաւօտուն կանուխ եկան այն երիտասարդները որոնց ժամադրութիւն տուած էինք երթալու եւ այցելելու համար այն տեղերը՝ ուր ժողովրդական հանճարը յարմար գտած էր պատնէշներ կանգնել :

Անցանք նարնջենիի պարտէզները եւ քանիցս ոտքերնիս դրինք պզտիկ փայտեայ կամուրջներու վրայ, որոնք ձգուած էին առուակներուն լայն տեղերը : Փայլուն եւ պսպղացող գայլախիճներու վրայէն վճիտ ջուրը կը հոսէր մրմնջելով. տեղ տեղ պզտիկ ջրավէժ մը կը թաւալէր եւ ջուրերը մոլորուելով մացառուտ եւ ծաղկեալ թուփերուն մէջ՝ կաթիլ կաթիլ կը ցրուէին բարձր խոտերէ կազմուած մարգագետիններու մէջ :

Դեղին եւ կապոյտ ծաղիկներ կը կիտաւորէին այդ ընդարձակ կանանչ տարածութիւնները. երբ ջուրի կաթիլը կ'իյնար գայլախիճի մը վրայ մօտիկ կ'ընէինք անոր ընդհատ եւ պայծառ աղմուկը որ կը կորսուէր հետզհետէ աւելի բարձր երգող կարկաչիւններու մէջ: Արեւը կը լուսաւորէր գագաթները հինաւուրց նարնջենիներուն. անոր ճառագայթները հազիւ թէ կը թափանցէին անտառներու խորութեան մէջ :

Երբ հովը շարժէր ծառերը տերեւներու բացուածքներէն յանկարծակի սպրդող բեկբեկ ճառագայթներ կը խաղային գետնին վրայ ու կը մարէին շուտով՝ երերացող շուքերուն մէջ նարնջենիի ճիւղերուն:

Տհաս պտուղները «պէրկամօթ»ի բարկ բուրմունք մը ունէին ու օդը գրեթէ անշնչելի կը դառնար, երբ եկանք բացատանի մը վրայ: Հեռուէն կ'երեւար երկար շարքը պատնէշներուն :

— Անշուշտ պարագլուխները կային ձեր մէջ՝ կռիւի օրերուն, կը հարցնէինք մեզ ընկերակցողներուն :

— Գրեթէ ոչ, կը պատասխանէ անիկա, մէկ հոգիի եւ մէկ մարմինի պէս էինք . զիրար կը հասկնայինք առանց իրարու հետ խօսելու, մէկ գիշերուան մէջ պատնէշները կանգնեցինք . մարդիկ իրենց տունը հիմերէն կը քանդէին ու քարերը կը բերէին. կիները ու տղաքը անգամ կ'աշխատէին մեզի հետ...:

Երբ կռիւը սկսաւ, բնականօրէն խումբեր կազմուեցան. ձեռքերնին գրեթէ զէնք չառած մարդիկ առիւծ կտրեր էին. մեր մէջ կային աւելոր ծերունիներ եւ անպետ պատանիներ :

— Ինչպէ՞ս ընտրեցիք դիրքերը :

— Ատ ալ գրեթէ ինքնաբերաբար եղաւ:

Երիտասարդը պահ մը կը բացատրէ ռազմական կարգ մը մանրամասնութիւններ, որոնցմէ բան չենք հասկնար : Բայց կը խորհինք թէ ինչպէս առողջ ժողովուրդի մը հանճարը ամէնագէտ եւ ամէնակարող է հարկ եղածատեն :

— Վտանգը մեր հրամանատարն էր, կ'աւելցնէ ուրիշ մը. մեծ ու պզտիկ հաւասար էին եւ աւետարանական եղբայրութիւն մը կար մեր մէջ. Թշնամիներ եւ սրդողածներ հաշտուած էին իրարու հետ, որովհետեւ ամէն մէկը իր դրացիին բազուկին կարօտ էր, մէկտեղ կուլային եւ մէկտեղ կը խնդային ...:

Աչքերը կը ժպտին սիրելի յիշատակներու ,կարծես այն օրը կը փնտռէ :

Մեր սիրտերը միասին կը զարնէին . կ'աւելցնէ պահ մը ետքը. ոեւէ պատահար ամէնքս մէկ կամ կ'ուրախացնէր կամ կը տխրեցնէր :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի յանձնախումբը լիագումար նիստ մը ունեցաւ երէկ : Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին կռիւները : Կարմիրները գրաւեցին չատ կարեւոր դիրք մը, ռմբակոծեցին Քիմփոյի օդակայանը եւ Սէուլի նաւահանգիստը :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կ'ուզեն յետաձգել Պերմուտայի խորհրդաժողովը, նկատի առնելով Ֆրանսայի նախարարական տագնապը : Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Չըրչիլի հետ, որ կ'ուզէ ի հարկին Մոսկուա երթալ առանձին, Մալէնքովի հետ տեսակցելու համար :

15 ՀՈԳԻ ՎԱՌԵՑԱՆ յունական «Փոլեմիստիս» մարտանաւին մէջ, քարիւղի խողովակ մը պայթած եւ բռնկած ըլլալով : Հինգ հոգի ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈԶԷՆՊԷՐԿԻ մահապատիժը ներելու համար, Պ. Էուիօ եւս հեռագիր մը ուղղեց նախագահ Այզընհաուըրի : Խումբ մը ամերիկացի կրօնաւորներ որոնք անձամբ այցելած էին, կ'ըսեն թէ նախագահը տրամադիր չէ ներելու. թերեւս միայն Տիկին Ռոզէնպէրկի խնայէ : Մահապարտ ամոլը նոր աղերսագիր մը ուղղեց Այզընհաուըրի :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

Շատ մը պաշտօնակիցներ եւ անհատներ կը շարունակեն թերթեր եւ նամակներ ուղղել հին հասցէով :

Կը խնդրուի ուշադրութիւն ընել :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Իսիի «Խրիմեան» դպրոցի աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներու կողմէ : Հովանաւորութեամբ հոգաբարձութեան եւ Ֆ. Կ. Խաչին :

Այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Խմբերգներ, արտասանութիւններ եւ պարեր : Պիտի ներկայացուի՝

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ համակիրները, քաջալերելու համար այս հանրօգուտ ձեռնարկը :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Օգափոխութեան կայանի առաջին խումբը կը մեկնի 2 Յուլիս առտուան ժամը 8ին Կառ տ'Օսթէրլիցէն :

Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի շուտով փակել արձանագրութիւնները եւ կեդրոնին հաղորդել վերջնական ցուցակը :

× Ընտանիքներու օգափոխութեան համար վարձու են Կրընոպլի մէջ օդասուն շէնքի մը սենեակները նպաստաւոր պայմաններով :

Դիմել հեռախօսով՝ TRU. 27 - 35

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի մէջ Պ. Փաշայեանի սրճարանը, 138, ռիւ Էթիէն Տոլէ :

Նիւթ՝ «Խ. Միութեան վերջին անցքերի մասին», թեր եւ դէմ վիճաբանութիւն : Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երեք դպրոցներու ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը երեքին, Սինեմա Րէքսի շքեղ սրահին մէջ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին աշակերտներու կողմէ :

Պիտի պարեն ԱԳՊԸՅԸԳԵԱՆ քոյրերը :

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ համակիրները : Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԶԳ. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ

Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմարանի տնօրէնութիւնը պատիւ ունի յայտնելու հասարակութեան, թէ եկող տարեսկիզբէն – Հոկտեմբեր – պիտի բացուի ճեմարանի գիշերօթիկ բաժինը առ այժմ միայն մանչերու համար : Աշակերտներ կ'ընդունուին բոլոր երկիրներէ :

Մօտերս լոյս կը տեսնէ գրքոյկ մը, որուն մէջ պիտի տրուին ընդհ. տեղեկութիւններ ճեմարանի մասին, ծրագրի ամփոփումը, ընդունելութեան պայմանները :

Տնօրէնութիւնս սիրով կ'ուղարկէ ցանկացողներուն : Հասցէ՝

Collège Arménien, 10, Rue Hussein Beyhum
Beyrouth - Liban

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթալինկրատ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն : Կը նախագահէ ընկ. ԳԷՈՐԳ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՊԵՏՐՈՍ ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժինին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ :

Շաւիլէն փոքրիկ աղջիկներու խումբ մը կը մասնակցի հայկական պարերով : Կ'երգեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէեան, Մարի Փափազեան եւ ընկերներ Անտոն Քիւփէլեան Խորէն Մինասեան :

Օրուան յարմար արտասանութիւններ : Ժամը ութէն վերջ պարահանդէս, նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ :

Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի ժամանց :

Մուտք 150 ֆրանք

Կառախումբ Սէն Լազարէն եւ Մոնփարնասէն, Փոն տը Սեւրէն 171 թիւ հանրակառքը առնել եւ իջնել Փիւի սան Վէն, Շաւիլ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ.ի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ Պ. Ե. ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

Կը խօսի Տ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիներուն Միութիւնը իր պարախումբով, ընկերակցութեամբ Հրայր Թովմասեանի նուագախումբին : Կ'արտասանեն եւ կ'երգեն մեր լաւագոյն ուժերը :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան 20րդ տարելիցին առթիւ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Եկմալեան եղանակով, ղեկավարութեամբ Փարիզի Ս. Յ. Մ. եկեղեցւոյ փոխ երաժշտապետ Պ. Ա. Արապեանի : Կը հրաւիրուի հայ հաւատացեալ ժողովուրդը :

Սկիզբ ժամերգութեան 8.30, պատարագ 10 :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գէպի Էթան տը լա Պօնտ : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, այս կիրակի :

Երթեւեկի մանրամասնութեանց համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն :

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20.30ին : Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Հովանաւորութեամբ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շարժանկար.— ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կազմակերպուած՝ Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին կողմէ, Յունիս 21ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Սալ Քարլօնիա, 13 ռիւ Մաքարանի :

Վասակի պաշտպան ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Վարդանի պաշտպան Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ժիւրին պիտի կազմուի տեղին վրայ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ :

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Այս կիրակի ժամը 15ին Անիէռի ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149պիս, Ավընիւ Առժանթէօյ :

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ Նոր Սերունդհի Կեդր. վարչութեան կողմէ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, քրքջալից զաւեշտ : Կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտք 100 ֆրանք :

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն : 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ :

Կը մասնակցին՝ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՄՔԻՆ (տաւիղ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ) :

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ :

Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըթի : Պօթ. 99.22

Եւ հայկական գրատուները :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 21 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Ֆօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ :

Նախագահութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, նուագ, պար, խաղեր եւն. :

Մանրամասնութիւններ ստանալու եւ սեղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Պէլվիլի Կրթ. մարմնի կողմէ :

21 Յունիս կիրակի ժամը 3ին, Պոն Ֆուայէի սրահին մէջ, 8 Ավընիւ Սիմոն Պօլիվար : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Խմբերգ, արտասանութիւն : Պիտի ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ թատերախաղ, դպրոցի աշակերտներու կողմէ :

Հրաւիրատոմսերուն համար դիմել Պէլվիլի Կրթ. Մարմնին :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Սալ Սէն Լուի :

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագներէն մասեր, ժողովրդական երգեր, Սիւնիէն, Ալէմշահէն եւն. :

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկ. Ճգնաւորեանի բնակարանը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Կը խօսի ընկեր ԱԼԵՔՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ : Նիւթը՝ «Քրիստափոր Միքայէլեան» : Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ Ահարոնեան ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՊՈՒՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուտոյի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս կիրակի ժամը 15.30ին, Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : (Շար. Նախորդ ժողովին) :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը :

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Քաֆէ Օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը, Փլաս Թ'Իթալի : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 12ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 19ին : Տեղն ու վայրը մօտ օրէն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ամերիկահայ զինուոր մը, Սարգիս Շահրիկեան, կը փնտռէ Արամ, Բալուցի, որ բնակած է Նիւ Եորք 1939 - 46, Խաչիկ Շահրիկեանին տունը : Արամը մեկնած է Ամերիկա Լիոնէն, եւ կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Փարիզ : Կը խնդրուի տեղեկացնել իսկոյն, հետեւեալ հասցէին Պօրծակեան, ժամագործ՝ 34 ռիւ Սէն Լազար, Փարիզ (9) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆօնֆէքսիօն կարող կարուհիներ, (ֆոմպինէզօն, պուլուզոն, վեսթօն, բանթալօն, սալօփէթ եւ շորթ) :

Դիմել ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon - Montchat

×

Երկու երիտասարդներ որոնցմէ մէկը կառք քշէ եւ խանութի գործերով զբաղի : Միւսը սկսնակ մը (տէպիւթան) որ աշխատի մաշին սիրքիւլէր էնթէրլօքի վրայ : Դիմել՝

Société Paris Californie, 58, Rue de Cléry
Paris (2.) Tél. CEN. 96 - 01

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 19 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7095 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2506

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՏԱՆ ՄԷՋ

Պերլինի դէպքերը տեղի կ'ունենան ճիշդ այն պահուն երբ Խաղաղութեան Համաշխարհային Խորհուրդը ժողով կը գումարէ Փեշթայի մէջ :

Այս կազմակերպութիւնը, որ իր ներշնչումը կը ստանայ Մոսկուայէն, անշուշտ շատ աւելի բան գիտէ ամբողջ անցուդարձի մասին:

Ան իսկապէս շինարար գործ մը կատարած կ'ըլլայ, եթէ միաձայնութեամբ քուէարկէ մէկ բանաձեւ .

— Ամէն մէկը իր տան մէջ :

Ի՞նչ օգուտ ոսկեբերան ճառեր խօսիլ, բաղձանքներ եւ պահանջներ ձեւակերպել, երբ Եւրոպայի կէսէն աւելին գերի է միւս կէսին: Երբ ամբողջ երկիրներ եւ ժողովուրդներ կը տառապին, կը տքան, կը ծփըին ահաւոր բռնակալութեան մը տակ:

Հրանօթները, հրասայլերը եւ գնդացիրները կրնան խռովութիւնները զսպել առժամապէս: Բայց չեն կրնար վերահաստատել վերջնական խաղաղութիւնը :

Հրաբխային վիճակ մը ստեղծուած է, 1945էն ի վեր:

Եթէ լաւա չի հոսիր առ այժմ, կամ քիչ կը հոսի, այդ չի նշանակեր թէ հրաբուխը մարած է:

Դեռ երէկուան պատմութիւն է չեխական ըմբոստութիւնը, որուն ցնցումները կառավարութիւնը ինք խոստովանեցաւ ճառերով եւ պաշտօնական զեկոյցներով :

Այդ երկիրն ալ կը հեւայ նոյն բռնակալութեան տակ, ինչպէս միւս արբանեակները: Այնպէս որ, դժուար է անցուդարձը իմանալ օրը օրին :

Ամէն պարագայի մէջ, պարզամիտներ միայն կրնան հաւատալ թէ անդորրութիւնը վերահաստատուած է վերջնապէս, եւ ժողովուրդը գրաւած է լենին-սթալինականութիւն սերտելով :

Մոսկուայի Թուլբերան խօսնակներէն մէկը, դրադէտ Էրէնպուրկ, հետեւեալ խօսքերը արտասաներ է Փեշթայի ժողովին մէջ.

— «Մենք պատրաստ ենք պաշտպանելու որեւէ նախաձեռնութիւն որ կը ձգտի պատուաբեր համաձայնութիւն մը կնքել: Քորէայի զինադադարի բանակցութեանց պէտք է յաջորդեն խաղաղութիւնը եւ ուրիշ բանակցութիւններ ուրիշ միջազգային խնդիրներու մասին»:

Երանելին մէկ բան մոռցեր է, — որեւէ բանակցութիւն կը դառնայ ժամանց, «պարապ վախտի խաղալիկ», երբ զօրաւորը կը ճնշէ տկարին վրայ: Երբ «զաւթած» է անոր հողերը, դառնալով տէր-տիրական ամէն բանի :

Սովորական պարագաներու մէջ, որեւէ զինադադար կը կնքուի մէկ շաբաթէն: Մինչեւ անգամ 24 ժամէն :

Արդ, ինչո՞ւ Քորէայի զինադադարի բանակցութիւնները քաշքշուեցան մօտ երկու տարի, արիւն հոսեցնելով անդադար:

Իլիա Էրէնպուրկները շատ լաւ գիտեն գաղտնիքը: Բայց չեն խոստովանիր: Չեն կրնար խոստովանիլ, առանց իրենց գլուխը վրայ տալու :

Զափազանց երկար տեւեց ուրիշ կեղծիք մը, — Համաձայնութիւն կնքել Հինգ Մեծերու միջեւ, խաղաղութիւնը պահպանելու համար :

Ինչո՞ւ Հինգ Մեծերը եւ ոչ տասն անգամ հինգ մեծեր ու փոքրեր :

Այդ «Հինգ»ին յայտնի եւ գաղտնի համաձայնութիւնները չէ՞ն որ քաոսի մը վերածեցին աշխարհը :

Երկու քամնելի եւ համայնակուլ չարիքներ, պաղ պատերազմը եւ յարաճուն զինարշաւը շատոնց պատմութեան անցած պիտի ըլլային, եթէ ամէն մէկը տանտէր դառնար իր տան մէջ: Առանց իր կնիթը ցցելու պատուհանէն կամ պարտէզէն անդին :

Խաղաղութի՞ւն կ'ուզես, — յարգէ ուրիշին ազատութիւնը: Անոր ինքնորոշման իրաւունքը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՒՍ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԿՐԱԿ ԿԸ ՏԵՂԱՆ

Երէկ կարգ մը լուրեր հաղորդած էինք Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ ծագած խռովութեանց մասին :

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ իրապէս ըմբոստութիւն մը տեղի ունեցած է բոլշեւիկեան իշխանութեան դէմ: Այն աստիճան որ, ի վերջոյ հարկ եղած է օգնութեան կանչել ռուսական զօրքը, հրասայլերով եւ գնդացիրներով, անդորրութիւնը վերահաստատելու համար :

Ստորեւ կ'ամփոփենք մանրամասնութիւնները, քաղելով միջազգային մամուլէն .—

ԻՆՉՊԷՍ ԾԱԳԵՑԱՒ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

Նախապէս բանուորական ցոյց մըն էր որ տեղի կ'ունենար, երեքշաբթի օր : Ռուսերը այն տպաւորութիւնը կը ձգէին թէ թոյլ տուած են որ բանուորները իրենց դժգոհութիւնը յայտնեն ազատօրէն: Չորեքշաբթի օր, իսկապէս ըմբոստութիւն մըն էր որ կը պայթէր: Աննախընթաց դէպք մը՝ 1945էն ի վեր, երբ Խ. Միութիւնը իր թաթին տակ առաւ արեւելեան Գերմանիան, ինչպէս ուրիշ արբանեակ երկիրներ: Խորհրդային զինուորական հրամանատարութիւնը լարած էր իր բոլոր ուժերը, սանձելու համար արեւելեան Պերլինի 1.500.000 բնակիչները:

Ականատես թղթակիցներ կը պատմեն թէ տեսակ մը պատերազմ էր, — սպառազէն զինուորներ անզէն բանուորներու եւ բանուորուհիներու դէմ, որոնք ազատութիւն կը պահանջէին: Ռուս հրամանատարը ամենախիստ միջոցներ ձեռք առաւ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար: Ամենափոքր համախմբումն իսկ արգիլուեցաւ, մահուան սպառնալիքով :

Խռովութիւնները սկսան չորեքշաբթի առտու կանուխ: Ժամը 7ին կարգ մը մեծ գործարաններու բանուորները փողոց թափեցան, յառաջ խաղալով դէպի քաղաքին կեդրոնը, այն թաղը ուր կը գտնուին կառավարական շէնքերը, Ուլպրիխտի եւ Կրոթվոլի բնակարանները: Ստուարաթիւ ոստիկաններ, խորհրդային զինուորներ ուժգնօրէն կը պաշտպանէին այս բոլոր շէնքերը, հրասայլերով եւ ուրիշ ծանր զէնքերով :

Բանուորներու առաջին թափօրը Ֆրանսական թաղամասէն անցնելով, մտաւ քաղաքին կեդրոնը: Թափօրը հետզհետէ բազմացաւ, տասը հազարի բարձրացնելով ցուցարարներուն թիւը: Երբ Լայփցիկի հրապարակը հասան, քսան հազարի կը հասնէր ցուցարարներուն թիւը: Կառավարական շէնքերուն դէմ առաջին յարձակումը սկսաւ ժամը 8.10ին:

Մինչեւ այդ պահը, գերման ժողովրդական ոստիկանութիւնը չմիջամտեց : Թոյլ տուաւ որ թափօրը անցնի: Բայց երբ անհամար բազմութիւնը հասաւ Վիլհելմ եւ Լայփցիկէրշթրասէ փողոցներուն անկիւնը, այսինքն կառավարութեան կեդրոնը, ոստիկանութեան առաջին խումբերը բիրերով յարձակեցան ցուցարարներուն վրայ որոնց թիւը հետզհետէ կ'աճէր: Ոստիկանութիւնը տեսնելով յարաճուն բազմութիւնը, ստիպուեցաւ քաշուիլ եւ շրջանակ մը կազմել կառավարական շէնքին բոլորտիքը :

Ասոր վրայ, ցուցարարները պահանջեցին զինաթափ ըլլալ: «Եթէ ձեր զէնքերը գետին նետէք, անվնաս կը մնաք»: Այս կոչին վրայ, զէնքերու եւ համազգեստներու խառնակոյտ մը դիզուեցաւ փողոցներուն մէջ: Ցուցարարները զանոնք հաւաքելով յաղթականօրէն տարին քաղաքին արեւմտեան շրջանը եւ յանձնեցին ոստիկանութեան: Բազմաթիւ ոստիկաններ ալ նոյն շրջանը ապաստանեցան, քաղաքային հագուստներով :

ԹՆԴԱՆՕԹԸ ԿԸ ԳՈՌԱՅ

Քիչ վերջը, բոցեր երեւցան Փոցտամէրփլացէն, այսինքն խորհրդային սահմանին մօտ: Հրդեհ ծագած էր սովետական վաճառատունէ մը եւ Քաֆէ Ֆաթերլանտէն: Ցուցարարները այդ հրապարակէն յառաջ խաղացին դէպի Պրանտէնպուրկի դուռը: Երիտասարդ բանուորներ մագլցելով խորհրդային դրօշը վար առին եւ բոցավառ խարոյկի մը մէջ նետեցին, բազմութեան ծափերուն մէջ :

Շատ չանցած օգնութեան հասան խոր-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱՆՑԱՒՈՐՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

ԱՐՏԱԿԱԳ ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պերլինի արեւելեան շրջանին բանուորական ըմբոստութենէն անմիջապէս վերջ, կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ .

— Պերլինի սովետական շրջանին մէջ տեղի ունեցած ցոյցերը գործն են փաշական եւ գրգռիչ տարրերու որոնք վարձուած են օտար պետութեանց եւ գերման դրամատէրներու կողմէ: Այդ գրգռիչները փորձեցին խռովութիւններ սարքելով ընդդիմանալ կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն: Այդ խռովութեանց նպատակն է աւելի դժուարացնել գերման միութեան վերահաստատումը »:

Զեկոյցը կ'ըսէ թէ պատճառ չկայ ցոյցեր կատարելու, քանի որ ջնջուած է աշխատանքի ժամանակամիջոցի տասը առ հարիւր յաւելումը: Յետոյ կ'ազդարարէ թէ յանցաւորները խստօրէն պիտի պատժուին: Եւ կը հրաւիրէ ժողովուրդը օգնել կառավարութեան: Կը հրաւիրէ նաեւ բանուորները եւ «բոլոր լաւ քաղաքացիները» բռնել եւ պետական իշխանութեանց յանձնել գրգռիչները: «Անհրաժեշտ է որ բանուորները եւ մասնագէտները միջոցներ ձեռք առնեն աշխատանքի բնականոն վիճակը վերահաստատելու համար, գործակցելով իշխանութեան »:

Պաշարման վիճակի օրէնքով, որ ի զօրու է Յունիս 17էն սկսեալ, արգիլուած է որեւէ ցոյց փողոցներու թէ հանրային շէնքերու մէջ, արգիլուած է անցորդներու եւ կառքերու երթեւեկը ժամը 21էն 5:

× Արեւմտեան Պերլինի արհեստակցական Միութիւնները բանաձեւ մը ուղղեցին արեւելեան շրջանի բանուորներուն, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — «Կը ձայնակցինք ձեր պահանջին՝ ազատ ընտրութեանց մասին եւ ձեր բողոքին՝ ընդդէմ օտար բռնակալութեան եւ անոնց վարձկան դաւաճաններուն »:

× Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան նախագահը, Ռայման, յայտարարեց թէ ցոյցերը ներշնչուած էին գրգռիչներու կողմէ, խռովութիւններ յարուցանելու համար երկրին մէջ: Այս առթիւ ըսաւ թէ իրենց նոր ծրագիրն է. —

1. Չորսերու ժողով մը գումարել, մասնակցութեամբ ամբողջ Գերմանիոյ. — 2. Վերահաստատել գերման միութիւնը կառավարութիւն մը կազմելով. — 3. Ազատ ընտրութիւններ կատարել համաձայն Փոցտամի մէջ տրուած որոշումներուն. — 4. Բանակցիլ չորս պետութեանց հետ, հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու եւ օտար զօրքը պարպելու համար, ստորագրութենէն մէկ տարի ետք.— 5. Եռաշխաւորել Գերմանիոյ սահմանները եւ չէզոքութիւնը. — 6. Ջնջել բոլոր այն քաղաքական եւ զինուորական համաձայնութիւնները, որոնք կը վնասեն Գերմանիոյ ազգ. անկախութեան եւն.:

× Վերջին լուրերու համաձայն, շատ մը բանուորներ չեն վերսկսած աշխատանքը: Արեւելեան Պերլինը կտրուած է արտաքին աշխարհէն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇՐՋՈՒՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

Տասը օրէ ի վեր ազդ մը կ'երեւայ «Յառաջ»ի մէջ.— Գեղարուեստական ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայկական Երգչախումբի :

Առաջին ակնարկով, սովորական ծանուցումի մը տպաւորութիւնը կը գործէր այս ազդը :

Բայց, խմբագրութեան հասած տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ իրապէս հանրօգուտ աշխատանք մըն է որ կը կատարուի:

Դեռ երէկ ընթերցող մը իր գոհունակութիւնը կը յայտնէր Կրընոպլէն :

Ուրիշ թղթակից մը, Վիէնէն, աւելի մանրամասնօրէն կը նկարագրէ ձեռնարկին յաջողութիւնը :

Գործին գլուխը անցած է եռանդուն վարդապետ մը, որ տարիներով քրտինք թափած է Սուրիոյ մէջ եւ այլուր, որբեր հաւաքելու, Հ.Մ.Ը.Մ.ի շարքերը խըտացնելու համար :

Ինչպէս կ'երեւայ, Միջին Ֆրանսայի կարգ մը գաղութներուն մէջ առաջին անգամ է որ հայկական երգահանդէսի մը երանութիւնը կը վայելեն :

Անշուշտ քարոզի կամ յորդորի չէք սպասեր, ըմբռնելու համար այս կարգի ձեռնարկներու արժէքը :

Երգերը ոչ միայն վէրքեր կը բուժեն, այլեւ կը թարմացնեն ժողովուրդներու հոգին: Մանաւանդ օտարութեան մէջ :

Այս անծայրածիր ձուլարանին մէջ, երգերն ալ շանթարգելներ են: Թեւ կուտան ինքնապաշտպանութեան պայքարին :

Երգեր կան որոնք աւելի շատ կ'ազդեն, կը խռովեն եւ կը սրտապնդեն, քան շատ մը ճառեր :

Վերջին տարիներու ընթացքին, Մարսէյլի «Արմենիա» երգչախումբը Լիոն հըրաւիրուեցաւ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան :

Միւս հայաշատ կեդրոնները բախտին ձգուած են, տարիներէ ի վեր :

Ազգային բարերարներ կ'երեւան ամէն ճակատի վրայ :

Պիտի չգտնուի՞ քաջ մարդ մըն ալ, որ ստանձնէ շրջուն երգչախումբի մը ծախքը: Ի սէր ազգութեան ... ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Դ. Թեկնածուն, Պ. Անտուան Մարի երէկ (Եշ.) Ազգ. Ժողովին առջեւ պարզեց իր ծրագիրը, որ կը տրամադրէ երեսուն միլիառ ֆրանքի անմիջական տուրք, խնայողութիւններ եւ բարենորոգումներ մասնաւոր հրամանագիրներով, գործադրելի՝ 15 օրէն, թեթեւցում ռազմական ծախքերու եւն.: Արդիւնքը անորոշ էր մինչեւ ուշ ատեն :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈԶԷՆՊԷՐԿԻ մահավճիռին գործադրութիւնը յետաձգելու որոշում տուաւ դատաւոր Տակլըս, շատերուն զարմանք, ուրիշներու վրդովում պատճառելով: Երեսփոխան մը կը պահանջէ դատի յանձնել այս դատաւորը, իբրեւ հակասահմանադրական ... Գերագոյն Ատեանը երէկ պիտի քննէր յետաձգման այս առաջարկը: Անհրաժեշտ է որ ատեանին 9 անդամներէն վեցը քուէ տան, վերջնական որոշման մը յանգելու համար: Վճիռը պիտի գործադրուէր երէկ, եթէ համաձայնութիւն չգոյանար:

Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահն ալ ներում խնդրեց Պիտոյի միջոցաւ :

ՀՐԴԵՀ մը մոխիր դարձուց 200 խանութներ Թեհրանի շուկային մէջ: Վնասը՝ 500.000 տոլար :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի սահմանագիծը ճշդուած ըլլալով, կռիւները դադրած են առ այժմ, Հարաւ. Քորէայի նախագահը ազատ արձակեց 25.000 ոչ-բոլշեւիկ ռազմագերիներ :

ԱՂԻ, ԼԵՂԻ ԵՒ ԿԾՈՒ

•

«Գերապայծառին վէճը» փակուած չէ տակաւին: Փակուած չէ հայ ժողովուրդին համար:

Փակուած չէ ինծի համար:

Փակուած չէ նաեւ... Մասիսի համար:

Մեծ կամ Փոքր Մասիսներուն մասին չէ խօսքը: Ուրի՛շ Մասիս է ասիկա: Մէկն է որ Մասիս ստորագրելով Մասիս կը կարծէ ինքզինք: Աղուոր խօսք մը ունի Ժան Քոքթօ, խօսելով Վիքթոր Հիւկոյի մասին. — Վիքթոր Հիւկօ այն յիմարն է որ ինքզինք Վիքթոր Հիւկօ կը կարծէ:

Ինչո՞ւ, ուրեմն, Մասիս ինքզինք Մասիս չկարծէ:

Կը կարծէ՛, բարեկա՛մ, եւ թէ՛ կը կարծէ, թէ՛ կը ստորագրէ:

Կը կարծէ որովհետեւ կը ստորագրէ:

Կը ստորագրէ որովհետեւ կը կարծէ:

Այսպէս է որ գոյութիւն ունի, Պէյրութի մէջ, Մասիս անուամբ չաբաթաթերթ մը, եւ նոյն այդ չաբաթաթերթին մէջ՝ Մասիս ստորագրող համբակ մը: Ուրեմն, «Մասիս» չաբաթաթերթին Մասիսն է, որ...

Ներողութի՛ւն, այս երկուութեամբ՝ շփոթութիւն կամ թիւրիմացութիւն չըստեղծուի՛ Մեծ ու Փոքր Մասիսներու հետ: Ճիշդ է թէ փոքր է այս մէկը, շա՛տ փոքր, բայց եւ այնպէս չեմ կրնար հանդուրժել որ ըլլէք Փոքր Մասիս կոչէք այդ ստորագրութեան տէրը: Եկէք Եղբայր Մասիս կոչենք եւ...

Ո՛չ, ո՛չ, կը մերժեմ Հայր Մասիս կոչել զինք, կրօնական պատմութեան կամ աստուածաբանական ուսումնասիրութեանց մասին շա՛տ պէխսապէր է: Յեղադային կը սորվի չի սորվիր՝ չեմ գիտեր, բայց առայժմ ընդունեցէք որ... երախայ է (այս բառին կրօնապատմական իմաստով, որ կապ չունի տարիքի հետ, — հին ատեն երախայ կը կոչուէին անոնք՝ որ մկրտուած չէին, նոյնիսկ չափահաս, վերջապէս՝ ընծայաբերուած չէին տակաւին քրիստոնէութեան խորհուրդներուն):

Եւ յետոյ, Եղբայր Մասիսը լրիւ ներկայացնելու համար՝ կ'ուզեմ ըսել թէ տարօրինակ սովորութիւն մը ունի այս երախան, — արթուն ըլլայ թէ քունի մէջ՝ յանկարծ կը ճչայ, երբ կը լսէ թէ Վենետիկ է հրաւիրուեր այն որ ելեր է որոնել բո՛յրն «իւղոյ Նարդեան ազնուի մեծագնոյ», պարտէզի մը մէջ յաւիտենապէս անմահ: «Անաստուա՛ծը» կը պոռայ, — կարծես թէ Աստուած փնտռելու ելած ըլլայի պարտէզներու մէջ: Խնդրե՛մ, Աստուած փնտռելու տե՞ղ է պարտէզը, Աստուա՞ծ կը բուսնի պարտէզի մէջ, ատով զի՞ս կ'ուզէ ծաղրելի դարձնել թէ... պարտէզին տէրը, այնպէս ինչպէս կը հասկցնէ Յորնադ.

Ո՜վ սուրբ ազանց՝ որոց պարտէզ
Բուսուցանէ Աստուածն այսպէս:

Ու դեռ յանդգնութեա՛ն նայեցէք, կը պահանջ նաեւ զիս արտաքսել գրականութեան պարտէզէն որ է Ս. Ղազար, (բառերը իրմէ, ստորագծումը ինծմէ):

Ձե՞ս ըսեր.

— Շատ մի՛ ճչար, շատ մի՛ պոռար, գոցէ պատուհանդ որ չմսիս, Եղբայր Մասիս:

Ֆրանսացին կ'ըսէ «գոցէ տուփդ» (ֆէ՛րմ թա պուաթ) փոխանակ ըսելու գոցէ բերանդ: Արդարեւ, ինծի կը թուի թէ տուփի ձայն է Եղբայր Մասիսի ճիչը, — կը յիշեմ, նման խաղալիկներ մենք ալ ունեցած ենք ատենօք՝ երբ մանուկ էինք: Խաղալիկ մը այդ տուփը՝ կը վերցնես կափարիչը եւ ահա ճիչ մը, բաղի ձայն մը, անտանելի՛, անհանդուրժելի՛, դուռդրացի, գիւղ – գիւղացի կատղեցնելու աստիճան նեղացուցիչ, տաղտապեցուցիչ:

Տուփը՝ Եղբայր Մասիսին տուփը, հասկցանք: Բայց ո՞վ է որ կը վերցնէ տուփին կափարիչը, ուռեցնելու համար մեր գլուխը, չհասկցա՛յ տակաւին:

Հետաքրքրականը ատիկա չէ՛ դեռ, սիրելի Յառաջինիք:

Եղբայր Մասիս կը պարծենայ թէ դուռդրացի գոհ են իր տուփին ձայնէն, նոյնիսկ գրեց թէ նուէրնե՛ր ղրկեր են, զիս նեղացնելու համար արձակած իր ճիչը լսողները դրամական նուէրնե՛ր ղրկեր են Մասիսի:

— Լաքէռնա՛, լաքէռնա՛, բայց լաքէռնան սա՛նկ կը դառնայ՝ ըսին, ապահովաբար, լաքէռնաճիին ձեռքը նուէր ձգող այդ Եղբայրները: Իրենց բռունցքն ալ՝ ինծի ուղղած:

Ականատես չեմ, բայց իրողութիւն է; Իրողութիւն է, բայց խնդալի՛ք բան է, — կը խնդաս գիշերն ալ, քնանալէ առաջ եւ նոյնիսկ... ետքը՝ քունիդ մէջ:

Լաքէռնա մըն ալ ե՞ս առնեմ՝ ըսի, երթամ Աշրաֆիէ ու նուաղեմ ծանօթ երգին եղանակով.

Երթամ Ստամպոլ,
Բերեմ փարա պոլ...

Գիտե՛մ, գիտե՛մ, նուէրը չէ կարեւորը, այլ նուէր տուողներուն հետաքրքրութիւնը կամ գնահատութիւնը: Ահա թէ ինչո՛ւ կարմիրները, որոնք դրամատէրներէն աւելի կը մսխեն՝ ասանկ կամ տարբեր պարագաներու մէջ, լաքէռնա-յօդուածներով դրամ կը հաւաքէին, — առաջին փորձը անոնք կատարեցին: Նուէրի պէտք չունէին անոնք, աշխա՛րհ գիտէ, բայց չէ՞ որ նուէր ստանալը — ու ձեւն ալ քաջալերելը— կը ծառայէր ռէքլամի:

Օ՛, պատճառ չունիմ նախանձելու Եղբայր Մասիսի: Ոչ նուէրներուն համար, ոչ ալ նուիրատուութեանց իմաստին:

Նախ՝ որովհետեւ պէտք չունիմ դրամի: Քանի որ դրամ չունիմ, ուրեմն Աստուած պէտք չէ տեսեր որ ունենամ, — չեմ ուզեր խառնուիլ Աստուծոյ գործին, չբարկացնելու համար Եղբայր Մասիսը, որու հետ մեր վէճը ասանկ բարակ բաներու մասին անհասկացողութենէ մը ծագում առաւ, եւ այդ օրուընէ հասկցայ թէ Աստուած սիրելու, Աստուծոյ մասին խօսելու ձեւերը մենաշնորհն են Մասիսի եւ ոչ թէ միայն ու միայն փարիսեցիներուն, ինչպէս կ'աւանդէր Աւետարանը: (Խօսքը մեր մէջ՝ շատ տգէտ եմ ձեւի մասին, ես ձեւը կը գործածեմ միայն գրականութեան մէջ, որովհետեւ վարժապետս ըսած է թէ պէտք է ինքնատիպ ըլլալ եւ ինքնայատուկ ձեւեր ունենալ գրելու ժամանակ, նոյնիսկ զարնելո՛ւ ժամանակ, — ահա թէ ինչո՛ւ անճարակ մնացի Աստուած սիրելու ձեւ մը գտնելու տեսակէտով, Գերապայծառներուն ուշադրութիւնը գրաւելու աստիճան նորօրինակ, նմանօրէն Եղբայր Մասիսի):

Երկրորդ՝ որովհետեւ ռէքլամ-նուէրներուն նշանակութեան տեսակէտով շատ անտարբերութիւն ցոյց տուեցաւ Մասիսի: Երկու ռէքլամ-նուէրը բաւակա՞ն է բան հասկցնելու համար ինծի: Բայց ի՞նչ մեղքս պահեմ, առաջին օրը՝ վախցայ որ Պէյրութի Հայերը, չարան-չարան, կը վազեն Աշրաֆիէ եւ շախուռ-շուխուռ դրամ թափելով՝ կոթող մը կը կանգնեն, գրելով ճակատը. — Մեր պատասխանը «անաստուած» Նարդունիին: Միայն թէ բաներ կան, որոնց մասին կարծեմ գաղափար չունին մեր Եղբայրները՝ յատս Մասեաց:

Ժամանակին՝ «Յառաջ»ի մէջ երկար սիւնակ մը ունէի արձագանգ տալու համար օրուան ոճիր-արկածներուն: Խմբագրելու եղանակը (առանց ստորագրութեան) այնքան հաճելի թուեցաւ մեր ընթերցողներուն, որ մինչեւ Իրանէն եւ Ամերիկայէն — չլսուա՛ծ բան է — սկսան դրամ ղրկել յատկապէս «օրուան արկածները խմբագրող ընկերոջ» իբրեւ գնահատութիւն: Մենք ոչ թէ արձանագրեցինք այդ նուէրները իբրեւ ռէքլամ, այլ ընդհակառակն ջնջեցինք ... ոճիր-արկածի սիւնակը, տարբեր առու ցոյց տալու համար հետաքրքրութեանց կամ գնահատութեանց: Այնպէս որ կ'ուզեմ բարեկամաբար զգացնել Եղբայր Մասիսի թէ, յօդուածներու մասին հանրային հետաքրքրութեան կամ գնահատութեան իբրեւ չափանիշ՝ ռէքլամ-նուէրներով պարծենալու մրցում մը որ բանայ, մրցումը աղէ՛տ մը կը դառնայ իրեն, Մասիս անունին ալ մեղք կ'ըլլայ, որովհետեւ այնքան կը պզտիկնայ, այնքան կը փոքրանայ, որ երախաներն ալ կրնան այլեւս ցատկել վրայէն: Հայհոյութեանց համար իսկ իբրեւ գնահատութիւն՝ նուէր ստացած դրող մըն եմ, կ'ելլեմ՝ «դասդ առի՞ր» կ'ըսեմ եւ ուրիշ խօսք մըն ալ կը գլորեմ, հոգի կը ցանեմ, — զգո՛յշ, Եղբայր Մասիս, զգո՛յշ: Աւելցնեմ որ կ'արհամարհեմ ձեւը՝ որով Եղբայր Մասիս կը սպառնայ ինծի, երբ կը ներկայացնէ զիս իբրեւ հեղինակ «Աստուծոյ դէմ լուտանքի»: Հայհոյութեան կամ լուտանքի մասին տարբեր հասկացողութիւն ունիմ, եօթը լեռ հեռու իր հասկացողութենէն: Արդէն, Եղբայր Մասիս ինքն ալ կ'ընդունի մեր դիրքերուն հեռաւորութիւնը, մեր բառարաններուն տարբերութիւնը, մեր լեզուներուն հակադրութիւնը, երբ կը գրէ, Աւետարանին իսկ բառերով, թէ իր «հաց» բառը ինծ համար կը նշանակէ «քար», կամ իր «ձուկ» բառը ինծ համար՝ «օձ»: Բայց զարմանալի չէ՞ք գտներ որ ի՛նք կը բանայ վէճը, ի՛նք կը նետուի մէջտեղ, ըսելու համար թէ կը հայհոյեմ Աստուծոյ, առանց տրամաբանելու թէ, տարբեր ըլլալով մեր լեզուն, կրնամ կեղծպաշտութիւն համարել ինչ որ ինք կը դաւանի աստուածապաշտութիւն: Կամ կրնամ յանկարծ հարցնել իրեն թէ ինչո՛ւ հայհոյութիւն կ'ըլլայ՝ երբ ես ըսեմ «շան ծնունդ», իսկ հայհոյութիւն չըլլար՝ երբ Յիսուս ըսէ «իժի ծնունդ», — իժը շունէն փո՞քր ըլլալուն համար արդեօք՝ հայհոյութեան իրաւունքի տեսակէտով:

Տեսա՞ք բառարան գործածելու ձեւերուն տարբերութիւնը եւ այդ տարբերութեանց պէղան:

Իբրեւ երկրորդ վկայութիւն՝ կրնամ տակաւին քննութեան առնել գոռոզութիւն կամ ինքնագովութիւն բառերը, զորս համեստաչուք Եղբայր Մասիս կը գործածէ՝ որակելու համար իմ գրական նկարագիրս: Հարկ չկայ ձեզի յիշեցնելու թէ Վոլթէր վառութեան համարժէք կը համարի համեստութիւնը: Տեղը չէ նոյնպէս բացատրել թէ Օգոստինոսներու կամ Նարեկացիներու մեղայագրութիւնը, տարապայման ինքնանուաստացումի մը փորձերուն երկարաձիգ եւ միօրինակ, օրօրուն եւ կրկնաձայն եղանակաւորումին մէջ, կ'աշխատի նկարագրել մարդուն եւ բընութեան պայքարը՝ երկար եւ անվերջանալի, — փիլիսոփայական այդ վէճին ծանօթ է գրականութեան պատմութիւնը՝ քրիստոնէութենէ՛ն ալ առաջ, անշուշտ ոչ երբեք ինքնագովութեան հակառակ վկայութեան մը արժէքով, որ կրնայ իբրեւ կեր (փաթիւռ) ծառայել միայն Եղբայր Մասիսներու ուղեղով աքարածներուն:

Բայց քանի որ Եղբայր Մասիս ինծի ցոյց կուտայ Ս. Օգոստինոսը իբրեւ օրինակ համեստութեան, անգամ մը եւս կրկնելով թէ Եղբայր Մասիս եւ բազում ուրիշ Եղբայր Մասիսներ չեն կարդացած Ս. Օգոստինոս կամ Որոգինէս՝ բայց վկայութիւն կը բերեն Ս. Օգոստինոսէն կամ Որոգինէսէն բանգիտութեան ... համե՛ստ ձեւերով, հրապարակաւ կը յանձնարարեմ կարդալ Ս. Օգոստինոսի թիւ 213 Թուղթը, ուր Հիպպոնայի եպիսկոպոսը մանաւոր արբշռանք մը կը ցուցադրէ արձագանգ տալու ժամանակ այն փառաբանութեանց, որոնք ուղղուած են իրեն:

Իվերջոյ, սակայն, համե՞ստ է Եղբայր Մասիսը, որ կը գոռոզանայ՝ ինծի հայերէնի դասեր տալու աստիճան: Ուղղէ՛, կ'ըսէ ինծ, եւ գրէ՛ Էոփորի եւ ոչ թէ Էօփորի:

Նախ, գիտցի՛ր, տղաս, թէ իմ սովորութիւնս չէ Ֆրանսերէն բառ մը հայերէն տառերով գրել, հիւանդացնելու աստիճան կը ջղայնացնէ զիս այդ սովորութիւնը: Երկրորդ, գիտցի՛ր, տղա՛ս, գիտցի՛ր թէ Ֆրանսերէն euphorie կը դըրուի հայերէն «Էօփորի» եւ ո՛չ երբեք Էոփորի, կը հասկնա՞ս, ոչ երբեք Էոփորի, ինչպէս ինծ կը հրամայես գրել: Անշուշտ ամբողջ գիտցածդ Ղազիկեանի գրքոյկն է միայն, բայց Ղազիկեան հրատարակած չէր տակաւին իր ամբողջ գիտցածը, այլապէս գրած պիտի ըլլար նաեւ թէ ճիշդը կ'ըդրուի Էօփորի: Գալով հօ՛յ հօ՛յ ժողովրդական ձայնարկութեան ուղղագրութեան, հո՛յ հո՛յ կը գրէի նախապէս՝ երբ գիտցածէդ աւելին չէի գիտեր տակաւին, — հիմա կը գրեմ ուղիղ՝ հօ՛յ հօ՛յ:

Բայց այս վէճին մասին, գրելու համար ընդարձակօրէն, կը խնդրեմ որ մէկը բախտաւորէ զիս՝ հակաճառող ներկայանալով ինծի:

Այսօր միայն այսքան. —

Եղբայր Մասիս, որ համեստութեան կը հրաւիրէ զիս՝ ինծի հայերէնի դաս տալու չափ գոռոզութիւն ցուցադրելով միաժամանակ, պէտք չէ որ մոռնայ թէ,

— Երբ ես սխալ գրեմ, ուղիղ է հետեւիլ իմ սխալ գրելու ձեւիս: Վասնզի իմ սխալս վաղը օրէնք կը դառնայ եւ օրինակ՝ ուղիղ գրելու:

Լեզուն այսպէս կը զարգանայ: Լեզուներու զարգացման պատմութեան մէջ՝ հիները ծանօթ չէին այս ճշմարտութեան, մե՛ծ ճշմարտութեան:

Ափսո՛ս, այս գոռոզ յայտարարութեան մէջ համեստութեան բաժին մը կայ, զոր պիտի չհասկնա՛յ Եղբայր Մասիս, բայց պիտի չբացատրե՛մ: Կը խնդրեմ ընդունիլ զայն իբրեւ վկայութիւն գոռոզութեան: Այստեղ իմ ցաւս այն է միայն, որ այդ գոռոզ յայտարարութիւնը, մե՛ղք, ուրիշ մը ըսած ու գրած է ինծմէ առաջ, — կ'ուզէի որ ե՛ս ըսած ըլլայի առաջին անգամ: Ֆլօպէր կանխած է զիս շատո՛նց:

Աղի, լեղի եւ կծու այս նախերգանքէն ետքը, Եղբայր Մասիսի ցոյց պիտի տամ տակաւին թէ, օգնութեան հասնելու համար «Գերապայծառին», անհրաժեշտ է շա՛տ հաց ուտել, լրջօրէն ուտել, Որոգինէս եւ Օգոստինոս կարդալ մանաւանդ՝ դէթ իրաւունք ունենալու համար յիշատակելու անոնց անունները:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

Հ. ՄԵԼՔՈՒՄԵԱՆ

•

(Բ. եւ վերջին մաս)

1918 Յունուարին, երբ՝ Ոստանի, Հիրճի, եւ Վանի ուրիշ ճակատներէն՝ խուճապահար կը հեռանային ռուսական զօրամասերը, տանելով հեռադրի, հեռաձայնի ու զինուորական ուրիշ կարեւոր պիտոյքներ, անտարբեր չէր նաեւ Վանի հինգերորդ «Մահուան գունդը» որ կազմուած էր ռուսական բանակի հայ սպաներով եւ զինուորներով:

Այդ գունդին տրամադրութիւնն այնքան փոխուած էր որ, հայրենիքի շահերու, եւ մեր տառապած բեկորներու պաշտպանութեան մասին խօսիլը զայրոյթ կը պատճառէր գունդի զինուորներու եւ ըսպաներու մեծամասնութեան:

Շատ չանցած, գունդէն մօտ երեք հարիւր հայ զինուորներ ճամբայ կ'ելլային դէպի Կովկաս, սպառնալով ճամբուն վըրայ գտնուած հայ գիւղերու բնակիչներուն:

Հ. Մելքումեանը սպայ Միրեաքեանի ղեկավարութեամբ քանեմէկ զինուորներ կը ղրկէ դասալիքներու ետեւէն: Անոնք չհանդուրժելով գործուած անախորժութեանց, կռուի կը բռնուին Կէօլիւ գիւղին մօտ:

Դասալիքներէն կը սպաննուին քանի մը հոգի, ութ զինուորներ ալ կը վիրաւորուին: Մնացեալներն ալ զինաթափ կ'ընէ Միրեաքեան:

Այս դէպքը կը սարսափեցնէ դեռ Վան գտնուած ոչ-տեղացի ուրիշ զինուորները, որոնք նոյնպէս պատրաստուած էին մեկնելու:

Եւ սակայն, ի վերջոյ մութ ուժերը կը յաջողին գրգռել զինուորները եւ Մարտ 8ին, (1918) Ոստանի գիւղերու երեք վաշտերն ալ կը լքեն գիւղերը եւ Մարտ 9ին կը մեկնին Վանէն, տանելով իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած ամբողջ զինամթերքը:

Նոյն օրը կը սկսին Թրքական յարձակումները:

Վան կը մնան Հ. Մելքումեան, տեղակալներ Տիգրան Ժամհարեան, Ա. Աբրահամեան, Ա. Գասպարեան, Հախնազարեան եւ 70ի չափ զինուորներ միայն:

Մարտ 19ին, կը վիրաւորուի Լ. Շադոյեանը եւ ճակատը կը հասնի Մելքումեանը իբրեւ հրամանատար: Մարտ 21ին հերոսական մահով կ'իյնան Ե. գունդէն մնացողներէն Վարպղատ Գէորգեան եւ Հախնազարեան սպաները, իսկ Ա. Գասպարեան կը վիրաւորուի:

Այս տեղի կ'ունենայ Վանի վերջին նահանջը: Մարտ 22ին Մելքումեան կը հասնի Ճանիկ, նահանջող ժողովուրդին եւ զինուորներուն միանալու:

Աննկարագրելի էր խուճապը:

Նահանջը կանոնաւորելու համար հետեւակներու խումբերը կը յանձնուին Մելքումեանի, իսկ ձիաւորները՝ Տիգրան Ժամհարեանի:

Հ. Մելքումեան իր մէկ նամակով կը յայտնէ.

— Մեր անկազմակերպ իրականութեան մէջ, ամէն ինչ ընթանում է բախտի բերմամբ: Նոյն գիշերը թէ ձիաւորներ, թէ հետեւակները եւ թէ գաղթող ժողովուրդը միանգամից մտան Կոտուլի ձորը եւ հետեւեալ օրը (Մարտ 27ին) մենք արդէն կատարուած իրողութեան առջեւ էինք գտնում մեզ:

Մեր զինուորներից շատերը բնազդօրէն բարձրացան բարձունքները եւ դիրք բռնելով ձախ կողմի լեռներում, դուրս քըշեցին Սմկոյի դարանակալ Քիւրտերը եւ Թաթարները:

Կոտուլի ձորը աւելի ճիշդը՝ կիրճ է, ճանապարհը այնքան նեղ եւ այնպիսի անցքեր ունի, որոնց վրայ մի երկու տասնեակ զինուորներով կարելի է փակել ճանապարհը եւ բնաջնջել եկողները:

Ձիաւորներու անցքը խանգարելու հա–

մար, Բիւրակը լեռներէն խոշոր քարեր գլորել էին ճամբուն վրայ ։

Բայց ի զուր, մեր զինուորների յանդուգն գրոհներին չդիմանալով թշնամիները լքեցին իրենց դիրքերը» ։

Սալմաստ հասնելէն ետք, Հ. Մելքումեանը մասնակցեցաւ Սալմաստի զինուորական մարմնին եւ հրամանատարը դարձաւ կեդրոնի մեր դիրքերուն։ Եւ դարձաւ գործօն ղեկավար մը, իր հեռատեսութեամբ, ձեռնհասութեամբ եւ քաջութեամբ ։

Տիլմանի դրաման (1918ին) եւ կարգ մը ուրիշ կռիւներու առեն, միշտ կը յիշուէին երկու անուններ՝ Հ.Մելքումեան եւ Լ.Շաղոյեան, (վերջինը Ղալասարի դիրքերու հրամանատարն էր) ։

Ռուս բանակներէն Սալմաստ մնացած քանի մը դնդացիրներ եւ զօրավար մը կը խոնարհէին Մելքումեանի հեղինակութեան առջեւ ։

Նոյն տարուան Մայիս վեցին, երբ՝ դարանակալ Թրքական կանոնաւոր զօրամասը յանկարծակի յառաջ խաղաց դէպի Աճրեւան, անօրինակ խուճապին առաջն առաւ Մելքումեանը, ճակատ հասնելով, փախչող զինուորները կրակի գիծը նետելով եւ թշնամին քշելով մինչեւ Սուլաւ գիւղը։

Այլապէս, թշնամին պիտի յաջողէր հասնիլ Հաֆթվան, Խոսրովայ եւ Ղալասար ու քրիստոնեաներու բնաջնջումը անխուսափելի կը դառնար ։

Մելքումեան իր քաջութեամբ եւ յաջող ռազմավարութեամբ փրկեց քրիստոնեաները եւ կեդրոնի դիրքերը լեցուց անձնուէր զինուորներով, խանդավառելով նաեւ միւս ճակատներու հայ-ասորական ուժերը ։

Մելքումեան անփոխարինելի հրամանատար մը եւ հերոս մը դարձաւ նաեւ Մայիս 31ի, Յունիս 1 եւ 2ին, Թրքական վերակազմուած բանակի մեծ յարձակումի օրերուն ։

Յունիս հինգին, Թրքական Ե. եւ ԺԲ.րդ զօրասիւններ եւ քրտական բազմահազար ձիաւորները ու մաս մը Թաթարները կատաղի յարձակման մը ձեռնարկեր էին Բէօհնաչահար — Սոմայի եւ Շիաքեարեաղի ուղղութեամբ ։

Ասորիները լքեր էին Խանթախտ-Բանլը տէրէ դիրքերը եւ դարձեալ խուճապն ըսկսած ։

Մելքումեան նախատեսած էր այդ բոլորը, բայց ասորական ուժերուն փոխարինող հայկական ուժեր չկային։ Թիկունքը եւ ճակատները պարպուած էին ։ Մելքումեան հասկցած էր ամէն բան եւ սակայն կը մնար Մուղանջուկի դիրքերուն մէջ ։

Հեղեղանման անձրեւը կը տեղար ։ Խրամները լեցուած էին ջուրով, թշնամին յառաջ կը խաղար եւ Մելքումեան անվրդով կը շարունակէր դիմադրութիւնը ։

Կէս գիշերին միայն հրամայեց՝ հեծնել ձիերը։ Գաղթողները արդէն քսան քիլոմեթր ճամբայ կտրած էին ։

Անկէ վերջ, Մելքումեան մասնակցեցաւ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԷՋ

ՔՈՐՏՈՊԱՅԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ «ԱՐՄԵՆԻԱ» Կ'ԱՆՈՒԱՆԷ ԿԱՐԵՒՈՐ ՓՈՂՈՑ ՄԸ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, (Յառաջ) — Ամէնքըն ալ անհամբեր կը սպասէին Մայիս 28ի տօնակատարութեան ։

Ծիշդ Մայիս 28ին ռատիոյի հայկական բաժնէն խօսեցաւ ծանօթ երիտասարդ մը, Պ. Րաֆֆի Միրաքեան՝ տեղական լեզուով, Հայաստանի անկախութեան նիւթին շուրջ ։

Նոյն օրը կեդրոնական քաղաքին ռատիօ կայանէն օրուան խօսնակը եւ երկու թերթերու «դեմոկրատ» եւ «աշխատաւոր»ի խմբագրապետը պարզեց հայ ազգին պատմութեան կարեւոր կէտերը եւ Մայիս 28ի անկախութեան մեծ խորհուրդը, ճշմարիտ բարկեամի մը պէս գովեց հայ ժողովուրդին արժանիքները։ Ըսաւ թէ Հայերը Արժանթինի մէջ ալ մեծ ազդակ մըն են յառաջդիմութեան ՝ամէն ճակատի վրայ ։

Նոյն օրը «Արմենիա» Մշակութային Միութիւնը ծաղկեպսակ դրաւ հանրապետութեան նախագահին կնոջ՝ ողբացեալ Եւա Փերոնի շիրմին վրայ ։

Դարձեալ Շր. 30 Մայիս, «Արմենիա» Միութիւնը՝ ցորեկէն վերջ խուռն բազմութեամբ ծաղկեպսակ մը դրաւ Արժանթինի ազատարար զօր. Սան Մարթինի արձանին վրայ, ուր սպաներէն գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ Րաֆֆի Միրաքեան, պանծացնելով Մեծ հերոսին կեանքն ու գործը եւ յայտնելով թէ մենք Հայերս ալ ունեցանք մեծ ազատարարներ, Անդրանիկ եւ ուրիշներ որոնք հերոսաբար կռուեցան յանուն ազատութեան ։

Պուէնոս Այրէսէն վերջ երկրորդ հայաշատ քաղաքն է Քորտոպա։ Լուր եկած էր թէ քաղաքապետութիւնը որոշած է մեծ փողոցներէն մէկը կոչել «Արմենիա» (Հայաստան)։ Այս որոշումին պաշտօնական յայտարարութիւնը վերապահուած էր Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին, Մայիս 28ին։ Քորտոպայի գաղութին վարչութիւնը հեռաձայնով հաղորդած էր այս ուրախառիթ լուրը ։

Քորտոպայի մէջ ունինք երկու-երեք հազարնոց գաղութ մը, ազգ. տուն, ակումբ եւ սրահ մը՝ նուիրուած Պ. Պաքրճեանի կողմէ։ Կայ նաեւ մատուռ մը եւ քահանայ մը։ Տնտեսական վիճակը լաւ է։

Այս բոլորը նախատօնակն էին մեծ տօնակատարութեան՝ որ տեղի ունեցաւ շաբաթ գիշեր, 30 Մայիս, Պուէնոս Այրէսի կեդրոնի մեծ սրահին մէջ ։

Որոշեալ ժամէն շատ առաջ՝ Հայ կեդրոնը տանող երկու փողոցներէն խուռներամ բազմութիւն կը դիմէր դէպի հանդիսասրահ, որ արդէն լեցուած էր, մինչեւ յարակից փողոցները, խափանելով երթեւեկը ։

Խօսնակը բացուած յայտարարեց հանդէսը։ Երգչախումբը երգեց Արժանթինեան քայլերգը եւ «Մեր հայրենիք»ը, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս ։ Օրուան նախագահը ընկեր Դ. Դաւիթխանեան բացատրեց թէ ինչ հերոսական կռիւներով հաստատուեցաւ անկախութիւնը ափ մը հողի վրայ։ Ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց, խորապէս յուզելով ներկաները։ Այս առթիւ ողջոյնի խօսք ուղղեց նաեւ Կովկասեան ներկայացուցիչներուն, վրացերէն եւ ռուսերէն եւ մաղթեց որ շուշանայ երջանիկ օրը, հայրենիքի մէջ տօնելու այս նուիրական տարեդարձը ։

Օրուան բանախօսը, Պ. Երուանդ Թորոսեան, որ հազիւ երկու տարի առաջ եկած էր, խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը, կուռ տրամաբանութեամբ։ Պարզեց բոլշեւիկեան բռնակալութեան չարիքներուն եւ Մայիս 28ի արժէքը։ Եզրակացնելով թելադրեց անսասան պահել մեր հաւատքը ազատութեան եւ անկախութեան մասին ։ Հազարաւոր բազմութիւնը աչք եւ ականջ կտրած էր. անկուսակցական բանախօսին խօսքերը իր սրտէն կը բխէին ։

Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցան խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւններ եւ նուագ, կարող ուժերու կողմէ ։

Հանդէսին երկրորդ մասը սկսաւ տեղական լեզուով։ Տեղացի արուեստագէտներու խումբ մը մթնոլորտը ոգեւորեց երգերով, արտասանութիւններով եւ ներկայացումներով։ «Արմենիա»ի Երիտ. Միութեան կողմէ սպաներէն բանախօսութեամբ Յովսէփ Օղուլեան պարզեց հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարը, դէպքերով եւ դէմքերով ։ Ամէնէն վերջ դարձեալ բեմ հրաւիրուեցաւ Րաֆֆի Միրաքեան որ նոյնպէս սպաներէն ճառ մը խօսեցաւ մեր ազատագրման պատմութեան մասին ։

Հանդէսը վերջացաւ առտուան ժամը 2ին, յետոյ սկսան եւրոպական պարերը, տեւելով մինչեւ լոյս ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ուրմիոյ, Սօուջ-Բուլաղի, Տաշակիլի, Պիճարի եւ ուրիշ կռիւներու, մինչեւ «Նահանջ Բիւրոցը» Համատան հասաւ ։

1922ի աշնան՝ Համբարձում Մելքումեան գերութիւնէն ազատուելով Պոլիս եկաւ Անգարայէն ։

Կարսի անկման օրերուն, ամենավերջին գնդակը պարպելէ վերջ, գերի բռնուած եւ Անգարա տարուած էր, իր քաջութեամբ յարգանք պարտադրելով Թուրք հրամանատարին։

Երբ Կարսի կռիւներու եւ անկման մասին իր կարծիքը հարցուցի, տխրեցաւ, գլուխն երերցուց եւ ըսաւ. — «Եթէ ամէն հայ զինուոր եւ սպայ մէյմէկ գնդակ արձակէր Կարսը չէր իյնար ։

Այդ թուականին, Հայաստան գնաց ։ Արդէն բաւական տարիքոտ եւ բազմաթիւ կռիւներու մէջ յոգնած եւ առողջութիւնը կորսնցուցած, բայց միշտ խրոխտ Մելքումեան կ'երթար հանգստանալու հայրենիքին մէջ եւ նորէն անոր ծառայելու։

Գնաց եւ այլեւս ոչ մէկ լուր իր մասին։

ԱԶԳԻՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ ՃԱՇ ԿՈՒՏԱՆ 500 ԻՍԼԱՄՆԵՐՈՒ

●

Հետեւելով միւս համայնքներու լաւ օրինակին, Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքը «իֆթար» մը տուաւ Ապու Տարտար թաղի իսլամ չքաւորներուն ։

Հայոց Առաջնորդարանին կից «Կամք»ի դաշտին վրայ աւելի քան 500 չքաւորներ տեղ գրաւած էին կատարեալ կարգապահութեան մէջ։ Այս տպաւորիչ անդորրութիւնը շարունակուեցաւ ամբողջ ճաշի տեւողութեան ։

Ցոյց տալու համար իրենց գնահատանքը, բազմաթիւ եգիպտացի անձնաւորութիններ մասնակցեցան «իֆթար»ին, ի միջի այլոց Աղեքսանդրիոյ փոխ-կառավարիչ Ապաս Կենէյինա, քաղաքապետարանի ընդհ. տնօրէն Հիւսէյին Սոպհի, նաւահանգիստներու եւ փարոսներու ընդհանուր տնօրէն Եուսէֆ Համատ, ինչպէս նաեւ բանակի եւ ոստիկանութեան ներկայացուցիչներ։ Հայ համայնքին կողմէ ներկայ էին Քաղաք. Ժողովի ատենապետ Պ. Մ. Զարպհանէլեան, Ազգ. Իշխանութեան անդամներ, քահանաներ, հայ կաթողիկէ համայնքին նախագահ Մաթոսեան եւ «Կամք»ի ու Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիներ ։

Հայ եւ արաբ բարեկամութեան փայլուն արտայայտութիւնը եղաւ ասիկա ։

«Փրոկրէ Էժիփսիէն» այս տեղեկութեան հետ հրատարակած է նաեւ «իֆթար»ի ընթացքին առնուած նկար մը ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

★

Օր. Շաքէ Տէր Մելքոնեան «տոքթորա տ'Իւնիվէրսիթէի» իր թէզը ներկայացուց Յունիս 15ին, Սորպոնի մէջ, երեք նիւթերով. —

Հիմնականը հայ ժողովրդական վէպը՝ Սասունցի Դաւիթն էր, զոր քննութեան ենթարկեցին փրոֆէսէօրներ Տէտէեան եւ Ֆէյտի ջերմապէս գնահատելով օրիորդը որ կրցած էր, գիտականօրէն մշակել իր նիւթը եւ հմտօրէն ներկայացնել ։

Երկրորդ նիւթն էր Ճիպրան Խալիլի «Մարգարէ»ն (անգլերէն) գործին ազդեցութեան աղբիւրները», զոր քննութեան ենթարկեց յայտնի արաբագէտ Պ. Պլաշէռ, որ գոհունակութիւններ յայտնեց ։

Իսկ երրորդ նիւթն էր «գիւցազնական տարրը Ուոլթ Հուիթմընի գործին մէջ» (ամերիկացի), զոր քննեց բաղդատական գրականութեան վարիչ փրոֆ. Լանտոէ, նախագահը ժիւրիին ։

Ժիւրին միաձայնութեամբ տուաւ «համալսարանի տոկտորի» (տոքթորա տ'Իւնիվէրսիթէ) աստիճան Օր. Շաքէ Տէր Մելքոնեանի խիստ պատուաբեր յիշատակութեամբ ։

Ա. Խ.

ՅԱՌԱՋ. — Ջերմապէս կը շնորհաւորենք մեր աշխատակիցը, ընկերուհի Շաքէն, իր այս բացառիկ յաջողութեան համար ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կը յիշեմ... պաշարման օրերուն էր։ Մեր երիտասարդ քահանաներէն մէկը սովորութիւն ունէր, ձին հեծած, պատնէշներու շրջանը ընել օրը քանի մը անգամ. անիկա մեզի հետ կը կռուէր ու միեւնոյն ատեն կը հսկէր որ տրամադրութիւնները բարձր մնային ։

Այդ միջոցին թէեւ լսած էինք որ Ատանա եւ Համիտիէ պարնուած են, բայց մանրամասնութիւններ չկային։ Օր մը սուրհանդակ մը հասաւ լեռներէն. արիւնի մէջ է քալելով եկեր էր մեզի. դեռ ոտքերուն փոշին չթօթուած՝ հեւալէն ու հառաչելէն պատմեց քահանային բոլոր տեսածները ։

Մենք պատնէշներուն առաջքը բան մը չէինք լսեր, կը տեսնէինք միայն քահանան իր ձիուն վրայ, արեւին մէջ, ճամբուն վրայ կեցած, որ մեծ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր ծռելով դէպի բոկոտն սուրհանդակը։ Յանկարծ քահանան շտկուեցաւ ձիուն վրայ. ամէն բան լսած էր եւ յուզմունքէն խեղդուելով, սկսաւ հեծեծագին արտասուել։ Վերարկուին քըղանցքովը երեսը ծածկած էր ու աշխարհս մոռցած բոլորովին։ Սուրհանդակը հեռացաւ խեղճ ։

Ձին սկսաւ շարժիլ յառաջանալ, վարժուած ըլլալով պատնէշներուն շրջանը ընել. գլխիկոր կ'անցնէր բոլոր զինուորեալներուն առաջքէն. այսպէս քահանան երեսը վերարկուին քղանցքին մէջ ծածկած երեք անգամ պատնէշներուն շրջանը ըրաւ ու հեծեծանքներէն իմացանք Կիլիկիոյ աղէտին ահռելի համեմատութիւնը ։

— Չը սարսափեցա՞ք ու չընկճուեցա՞ք այդ յուսահատութենէն ։

— Ոչ ... ընդհակառակը, զայրոյթը մեզ ալ աւելի գրգռեց.... միայն ծարաւը ...։

Այո, ծարաւը Տէօրթ Եօլի պատմութեան ամէնէն ցայտուն դրուագն էր, ինն օր ջուրը կտրած էին. բայց վերջին երեք օրերը միայն կատարելապէս առանց ջուրի մնացեր էին. փոքրիկ տղաքը մեռեր էին ահռելի տանջանքներով ու ամէնուն երակներուն մէջ կարծես կրակ վառուած, ջերմէ կ'այրէին ու լեզունին կը չորնար բերաննուն մէջ. իրիկուան խոնաւութեան կը ցանկային որ իրենց հրատոչոր եւ ցամքած մարմինները զովանան. խմեր էին ամէն կարգի ջուրեր. չորցուցեր էին թունաւոր եւ գարշահոտ ճահիճները, որոնց կանանչորակ եւ լպրծուն ջուրը կ'ըսէին թէ «տաք էր արիւնի պէս» ։

Երբ յուսահատութիւնը կատարեալ էր, ոմանք գաղտնի պէս կաղցած էին եւ ոմանք թուլցած ու թառամած բոյսերու պէս։ Այդ միջոցին կիները ու աղջիկները կուգային իրենց մօտ, յոյս եւ հաւատք կը ներշնչէին իրենց, պատրանքներով կ'օրօրէին անոնց անհամբերութիւնը, ու երբեմն նոյն իսկ քանի մը ժամ, քանի մը րոպէ շահելու համար, հեռուներէն կ'անցնէին պարապ դոյլերը ձեռքերնին, որպէս զի կարծեցնել տան թէ ջուրկայ, ջուր գտած են ...։

Երկար ատեն դեգերեցանք պատնէշներուն երկայնքին որ կը գրկէր բոլոր քաղաքը։ Ամէն մէկ քար իր պատմութիւնը ունէր. մարթինի գնդակներ դուրսի կողմէն քերելով մաշեցուցեր էին անոնցմէ շատերը ։ Միջոց մը նստեցանք գետինը՝ թաւալած քարի դէզերու վրայ, ու գրեթէ անխօս նստեցանք մեր շուրջը, սիրտերնիս լեցուն այլ եւ այլ կարգի զգացումներով ։

Կազդուրուած, բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս, հետեւեալ առաւօտուն մեկնեցանք Տէօրթ Եօլէն. մեր հոգիներէն, սեւն եւ սուգը քանի մը օր հեռացեր էին, եւ այդ քաջ եւ վեհոգի մարդոց մէջ նոր ուժ եւ նոր եռանդ ստացած, շատ մը ըղձացումներու հետ անսահման երախտապարտութիւն կար անտարակոյս ։

Մինչեւ քաղաքին սահմանը ընկերացան մեր սայլին ու հրաժեշտի ողջոյններու մէջ, որ կը ղրկէինք իրենց հետզհետէ հեռանալով, թէ արցունք կար թէ ժպիտ. բայց այդ արցունքը քաղցր եւ ամոքիչ էր այս անգամ ։

Սայլը թաւալելով կը հեռանար Տէօրթ Եօլի այն թաղէն որ պատնէշներէն դուրս գտնուելով աւերման ենթարկուած էր ։ Հարկ չկար հարցնելու թէ թշնամի խուժանը մինչեւ ո՞ւր հասած էր. իրենց հետքերը ձգած էին — կացինահար ծառեր, արմատախիլ եղած նարնջենիներ, կոխոտուած պարտէզներ ու աղլին անդին առանձնապէս ցցուած ծառի կմախքներ, որոնց տերեւները բառական իմաստով ամբողջովին փեթթուած էին ։

Աւելի կատարեալ ու արտայայտիչ պատկեր չէր կարելի երեւակայել՝ իր ամբողջութեանը մէջ ըմբռնելու համար այն չարագուշակ մարդակերպերու քանդող ոգին, որով յարձակեր էին խաղաղ բնակչութեան վրայ ։

Այս անգամ ալ Համիտիյէ երթալու համար ստիպուած էինք Էրզին հանդիպիլ ։ Նկատի ունենալով մեր կարճ ժամանակը, յոյս չունէինք կրկին մեր բանտարկեալները տեսնելու, բայց մեր սովորութեան համեմատ փորձեցինք ու յաջողեցանք ։ Կարճ եւ անբաւական տեսակցութեան մը միջոցին էր որ հաղորդեցինք մեր գիտցածը Բայասի աքսորեալներու մասին ու փոխադարձաբար լսեցինք թէ այդ նոյն աքսորեալներուն հաւանական էր որ հանդիպէինք մեր ճամբուն վրայ ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

հրդային հրասայլերը, բազմութեան վրայ ուղղելով թնդանօթները ։ Նախ քանի մը հարուած պարպեցին օդին մէջ, իբրեւ ազդարարութիւն ։ Երբ առաջին որոտումները լսուեցան, կատարեալ խուճապ մը ծագեցաւ ։ Ամէն մարդ կ'աշխատէր ապաստան գտնել յարակից փողոցները, մեթրոյին եւ աւերակներուն մէջ կամ արեւմտեան շրջանը անցնիլ ։ Այդ պահուն Ունթէր տէն Լինտէնի մեծ պողոտայէն կ'անցնէին ոստիկանութեան առաջին կառքերը բարձրախօսներով եւ ժողովուրդին կը հաղորդէին սովետական հրամանատարութեան զեկոյցները որոնք խիստ պատիժներ կը սպառնային ցուցարարներուն ։ Քիչ վերջը խորհրդային մեծ ռատիօն ազդարարեց թէ պաշարման վիճակ հաստատուած է եւ թէ շրջանը պիտի կառավարուի զինուորական օրէնքով ։

Անթելը այս ազդարարութիւնը կը կրկնէր հինգ վայրկեանը անգամ մը, բացարձակապէս արգիլելով համախմբուիլ երեք հոգիէն աւելի ։ Ժամը երեքին ըմբոստութիւնը զսպուած էր զինու զօրութեամբ ։ Ճերմակ ամպ մը կը բարձրանար քաղաքին վրայ ։ Հրդեհներ կ'երեւային ամէն կողմ ։ Բազմութիւնը խորտակած էր բազմաթիւ խանութներու եւ պաշտօնական բնակարաններու ապակիները ։ Փողոցները խճողուած էին կարմիր վարիչներու պատռուած լուսանկարներով ։ Կրակի տրուած էր Լուֆտկարտընը, ուր սովորաբար տեղի կ'ունենան համայնավարական ժողովները ։

Ժողովրդային զայրոյթի փոթորիկ մը պայթած էր բռնակալութեան դէմ ։ Առայժմ մարդկային կորուստը կը հաշուեն եօթը մեռեալ եւ հարիւր վիրաւոր ։ Ցուցարարներուն թիւը՝ աւելի քան հարիւր հազար ։ Բազմաթիւ խորհրդային դրօշներ պատառ պատառ եղած էին, շատ մը շէնքեր քարկոծուած ։ Ստորերկրեայ երկաթուղին չէր բաներ արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ ։

Արեւելեան Գերմանիոյ փոխ – վարչապետը, Նուշքէ, որ 70 տարեկան է, ամբոխին յարձակման ենթարկուելով, ինքնաշարժէն դուրս հանուեցաւ եւ ինքզինքը արեւմտեան Պերլին գտաւ ։ Այնտեղ հարցաքննուեցաւ գերմանական եւ ամերիկեան ոստիկանութեանց կողմէ, որոնք այլուր փոխադրեցին զինքը ։

Պ. Առաքել Միլեմեան, Յարութիւն եւ Սեդա Միլեմեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սապունճեան եւ զաւակները՝ Ժենիա եւ Սեդա, Պ. Գրիգոր Փապուճեան, Տէր եւ Տիկին Հաճի – Թորոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սրբուհի Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Տիւլկէրեան, ինչպէս նաեւ Սապունճեան, Սօրանոնեան, Փապուճեան, Փանոսեան, Գեղամ, Ջալըրեան, Քէօսէրճեան, Աղեքսանեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՄԻԼԵՄԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փապուճեան)

Մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, Յունիս 16ին ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ, ժամը ճիշդ 10·30ին ։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը՝ 4 ռիւ Քիւռի, Քրէմլէն Պիսէթր, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թաղին գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երիցուհի Բ. Ասլանեան, ողբացեալ հովիւին եղբայրը՝ Ա. Ասլանեան, զաւակները եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՍԼԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Սէն Լու, Ս. Գէորգ մատրան մէջ ։

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ ։

×

Պ. Սարգիս Աղուանեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Տէրէպէյեան, Պ. Գէորգ Աղուանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Աղուանեան, Պ. Պօղոս Աղուանեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան եւ Ջամասանեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին մէջ, ի յիշատակ իրենց կնոջ, մօր, եւ ազգականին Տիկ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԱՂՈՒԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթալինկրատ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն ։

Կը նախագահէ ընկ. ԳԷՈՐԳ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՊԵՏՐՈՍ ԶԳՈՒՔՃԵԱՆ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժինին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆի ։

Շաւիլէն փոքրիկ աղջիկներու խումբ մը կը մասնակցի հայկական պարերով ։ Կ'երգեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէեան, Մարի Փափազեան եւ ընկերներ Աւետիս Քիւփէլեան Խորէն Մինասեան ։

Օրուան յարմար արտասանութիւններ ։ Ժամը ութէն վերջ պարահանդէս, նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ ։

Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի ժամանց ։

Մուտք 150 փրանք

Կառախումբ Սէն Լազարէն եւ Մոնփառնասէն, Փոն տը Սեւռէն 171 թիւ հանրակառքը առնել եւ իջնել Փիւի սան Վէն, Շաւիլ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ.ի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի ։

Կը նախագահէ Պ. Ե. ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ
Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ
Կ'երգէ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիներուն Միութիւնը իր պարախումբով, ընկերակցութեամբ Հրայր Թովմասեանի նուագախումբին ։ Կ'արտասանեն եւ կ'երգեն մեր լաւագոյն ուժերը ։

Մուտքը ազատ է ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Կապ. Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9·30ին Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի ՏԻԿԻՆ ԱՐՓԻՆԷ ՄԻՍԹԻԿԻ ։

Ճոխ պիւֆէ ։ Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պար ։ Մուտքը ազատ է

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Իսիի «Խրիմեան» դպրոցի աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներու կողմէ ։ Հովանաւորութեամբ հոգաբարձութեան եւ Ֆ. Կ. Խաչին ։

Այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Խմբերգներ, արտասանութիւններ եւ պարեր ։ Պիտի ներկայացուի՝

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ համակիրները, քաջալերելու համար այս հանրօգուտ ձեռնարկը ։

ԶԵԿՈՅՑ.— Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանի բացումը պիտի կատարուի մէկ Յուլիսին ։ Տղոց մեկնումը Փարիզէն նոյն օրը, առաւօտուն ժամը 8·30ին ։ Մանրամասնութիւնները ժամանակին պիտի հաղորդուին մամուլի միջոցով ։

Օդափոխութեան ղրկուելիք Ա. խումբի տղոց անունները պէտք է այժմէն արձանագրել տալ ամէնէն ուշը մինչեւ Յունիս 25, իր կեդրոնը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ամէն օր ժամը 9–12 եւ 14–18 ։

Անհրաժեշտ է որ արձանագրուող տղաքը մասնաւոր քննութեան ենթարկուին եւ Բատիոսքօբիէ անցնին իր դարմանատան մէջ, Ուրբաթ կամ երկուշաբթի օրերը ժամը 10–12 ։ Տղաքը պէտք է ունենան նաեւ պատուաստի վկայագիրը ։

SALLE d'IÉNA. 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20·30ին ։ Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Հովանաւորութեամբ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի, ՍՕՆԻԱ ԹՌԱԿ ԱԺԷԻ ։ ՌՈՒՍԻԱ ՎԱՌՏԻԻ, ՀՐԱՅՐ ԵՒ ՎԻԳԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆՆԵՐՈՒ, վրացական պար՝ ՇՕԹԱ ԱՊԱՋԻԾԷԻ ։

Տոմսերը ապահովել հայկ. գրատուներէ եւ Փափազեանէ, 20 ռիւ տէ Քառմ ։

Շարժանկար.— ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կազմակերպուած՝ Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբին կողմէ, Յունիս 21ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Սալ Քարլօնիա, 13 ռիւ Մաքարանի ։

Վասակի պաշտպան ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ
Վարդանի պաշտպան Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ժիւրին պիտի կազմուի տեղին վրայ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ ։

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Այս կիրակի ժամը 15ին Անիէռի ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149պիս, Ավընիւ Առժանթէօյ ։

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒ[illegible]Ր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։ Երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, քրքջալից գաւեշտ ։ Կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Մուտք 100 Ֆրանք ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Սալ Սէն Լուի ։

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագներէն մասեր, ժողովրդական երգեր, Սփենդիէն, Ալէմշահէն եւն. ։

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երեք դպրոցներու ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը երեքին, Սինեմա Բէքսի շքեղ սրահին մէջ ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին աշակերտներու կողմէ ։

Պիտի պարեն ԱԳՊԸՅԸԳԵԱՆ քոյրերը ։

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ համակիրները ։ Մուտքը ազատ է ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Պէլվիլի Կրթ. մարմնի կողմէ ։

21 Յունիս կիրակի, ժամը 3ին, Պոն Ֆուայէի սրահին մէջ, 8 Ավընիւ Սիմոն Պօլիվար ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Խմբերգ, արտասանութիւն ։ Պիտի ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ թատերախաղ, դպրոցի աշակերտներու կողմէ ։

Հրաւիրատոմսերուն համար դիմել Պէլվիլի Կրթ. Մարմնին ։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի մէջ Պ. Փաշայեանի սրճարանը, 138, ռիւ Էթիէն Տոլէ ։

Նիւթ՝ «Խ. Միութեան վերջին անցքերի մասին», թեր եւ դէմ վիճաբանութիւն ։ Մուտքը ազատ է ։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ դէպի Էթան տը լա Պօնտ ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, այս կիրակի ։

Երթեւեկի մանրամասնութեանց համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8·30ին, ընկ. Ճգնաւորեանի բնակարանը ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՈՆԷՍ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն սախպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Սարսէլի, Կուսէնվիլի ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին ։ Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրերը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ Ահարոնեան ակումբին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊՈՌՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոռտոյի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս կիրակի ժամը 15·30ին, Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն սախպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9–ին, Ահարոնեան ակումբը ։

ՊԱՆԵՕ–ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ընկերուհի Ազգանոյշ Գոնչէկիւլեանի տունը՝ 23, ռիւ Լավուազիէ, Քաշան ։

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Քափէ Օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը, Փլաս Թ'իթալի ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի առաջին խումբը կը մեկնի 2 Յուլիս առտուան ժամը 8–ին Կառ տ'Օսթէրլիցէն ։

Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի շուտով փակել արձանագրութիւնները եւ կեդրոնին հաղորդել վերջնական ցուցակը ։

× Ընտանիքներու օդափոխութեան համար վարձու են Կրընոպլի մէջ օդասուն շէնքի մը սենեակները նպաստաւոր պայմաններով ։

Դիմել հեռախօսով՝ TRU. 27 - 35

× Ֆ. Կ. Խաչի Կ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր օդափոխութեան կայանին համար 15·000 Ֆր. Փափազեան ընտանիքէն (Պրիւսէլ), իրենց սիրեցեալ եղբօր, ողբացեալ՝ ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սիւտժըքէօզներ, քաւշուքէօզներ, եւ աշկերտներ ։

Դիմել՝

Société PARIS - CALIFORNIE
16, Rue Sainte Cecile, Paris (2·)

×

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր քօնֆէքսիօն կարող կարուհիներ, (քոմպինէզօն, պուլուզոն, վեսթօն, բանթալօն, սալօփէթ եւ շորթ) ։

Դիմել ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ՝
25, Cours Richard Vitton, Lyon - Montchat

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 20 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 20 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7096 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2507

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՃԵՄԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտարարուած է արդէն, Համազգային Փալանճեան Ճեմարանին գիշերօթիկի բաժինը կը բացուի յառաջիկայ հոկտեմբերին:

Ցարդ կարելի չէր եղած գոհացնել այս պահանջը, տեղի անձկութեան պատճառով: Մինչեւ աշուն պատրաստ կ'ըլլայ նոր շէնքը. որով պիտի կրնան աշակերտներ ընդունիլ ամէն երկրէ (առ այժմ միայն մանչեր):

Լրացուցիչ մանրամասնութիւններ կը հաղորդենք, երբ ստանանք ծանուցուած գրքոյկը:

Ուրեմն, Ճեմարանը իր 25ամեակը պիտի ողջունէ աւելի լայն բանալով իր թեւերը, գոհացնելու համար յարաճուն պահանջներ:

Անհաւասալի հաստատութիւն մը որ հիմնուեցաւ շատ համեստ, նոյնիսկ տաժանելի պայմաններու մէջ եւ դարձաւ կենդանի վառարան մը ազգային մշակոյթի:

Երկու ողբացեալ հիմնադիրները, Լեւոն Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան, շողշողուն ծրագիրներ չունէին, երբ այս գործին կը ձեռնարկէին 1928-29ին:

Անոնք հաստատուն դրամագլուխ ալ չունէին, բացի բազմակողմանի հմտութենէն եւ ստեղծագործ հաւատքէն:

Եւ կանգ չառին ամէնէն սեւ, տաժանելի աշխատանքին առջեւ, ձեռնարկը հիմնաւորելու համար:

Լիբանանի մէջ ունէինք, արդէն, տարրական եւ միջնակարգ վարժարաններու ցանց մը, երբ այս ճեմարանին հիմը կը դրուէր:

Բայց, ամէնէն անտարբերն ալ չուրանար թէ այլապէս անհրաժեշտ պահանջ մը պիտի լրացնէր նոր կրթարանը:

Համազգային ընկերութիւնը եւ երկու գրագէտ-ուսուցիչները ունէին հիմնական մտահոգութիւն մը, — մտաւոր ուժեր պատրաստել:

Ուրիշ խօսքով, հասցնել շրջանաւարտներ, «ժառանգորդներ» որոնք նուիրուին հանրային գործունէութեան: Ամէն բանէ առաջ ծառայեն մշակոյթի զարգացման եւ տարածման:

Ամէն տեղ ալ, հազարաւորներ կան օժտուած միջնակարգ եւ բարձրագոյն, նոյնիսկ համալսարանական կրթութեամբ:

Անոնց հարիւրէն քանի՞ն հայկական անդաստանը կը նետուի, «խրովանն ծառայելու համար»:

Նոր հաստատութիւնը ի վիճակի չէր ամէն պահանջ մէկ անգամէն գոհացնելու:

Այսօր ալ, երբ առաջին 25ամեակը կը բոլորէ, շատ մը «բացեր» կան:

Հաստատութեան հին եւ նոր վարիչները ամէնէն աւելի կը զգան այս պարագան:

Կան բազմազան ծրագիրներ որոնք նիւթական միջոցներու եւ ժամանակի կը կարօտին:

Նոր շէնքը եւ գիշերօթիկներու բաժնին բացումը մասամբ կը լրացնեն կարգ մը պահանջներ:

Անշուշտ Համազգային ընկերութեան եւ Ճեմարանին 25ամեակը պիտի նպաստեն, բարոյապէս թէ նիւթապէս, քայլ մը եւս յառաջ նետուելու համար:

Անդին, Հալէպի մէջ ալ ունինք ճեմարան մը, Քառէն Եփփէ, որ կը ձգտի նոյն դերը կատարել, շատ աւելի դժուարին պայմաններու մէջ:

Տակաւին հինգ տարեկան է այդ հաստատութիւնը, եւ մօտէն գիտենք թէ որքան արդիւնաւոր եղած է:

«Քառէն Եփփէ»ն չունի Պէյրութի ճեմարանին փառաւոր շէնքը: Ոչ ալ անոր վայելած դիւրութիւնները:

Եւ սակայն, արդէն դարձած է հոսուն աղբիւր մը ազգային մշակոյթի:

Այսքանը, իբրեւ փակագիծ, շօշափելու համար ուրիշ հիմնական խնդիր մը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԱԼ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԿԸԾԱՆՐԱՆԱՅ

Կը նախատեսուէր արդէն, — վարչապետութեան չորրորդ թեկնածուն, Անտուէ Մառի եւս ձախողեցաւ, Ազգ. Ժողովի Եչ. օրուան նիստին մէջ: Իր յայտարարութիւնը պաղ ընդունելութիւն գտաւ գլխաւոր հոսանքներէն: Եւ երբ քուէները կը համրէին, տեսան որ թեր քուէարկած են 272 երեսփոխաններ, դէմ՝ 209: (Օրինական մեծամասնութիւնն է 314):

Ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը, ամէնէն տկար մեծամասնութիւնն էր որ կը ստանար այս թեկնածուն: Ազգ. Ժողովը եւ հանրային կարծիքը յոգնած-զզուած ըլլալով, շատեր կը կարծէին թէ միջին ճամբայ մը պիտի գտնուի, տագնապը լուծելու համար: Մինչդեռ ճիշդ հակառակը պատահեցաւ: Ընդդիմադիրները կ'ըսեն թէ Անտուէ Մառի «անշարժութեան» ապաւինած էր, պահպանողական ծրագիր մը առաջարկելով:

Վաղը, կիրակի, կը լրանայ տագնապին առաջին ամիսը, (Մայէրի դահլիճը հրաժարեցաւ Մայիս 21ին): Ցարդ առաջարկուած թեկնածուներէն Փոլ Ռենօ շահած էր 276 քուէ 235ի դէմ, Մանտէս Ֆրանս՝ 301 քուէ 119ի դէմ, Ժոռժ Պիտօ 313 ձայն 228ի դէմ (օրինականէն մէկ պակաս):

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Անտուէ Մառի իր յայտարարութեան 12 էջերը կարդացած էր առանց որեւէ տպաւորութիւն ձգելու: Բառերը եւ նախադասութիւնները իրարու կը յաջորդէին մեքենաբար, — աւանդութիւն, խէժա, օրինաւոր տենչեր, արդար մտահոգութիւն, հանդիսաւոր կոչեր, քառամեայ ծրագիր, եւրոպական բանակ, սերտ գործակցութիւն եւն. (Ֆիկառօ):

Երբ վիճաբանութիւնները սկսան, հեգնական խօսքերը կը տիրապետէին ժողովարահին մէջ: Ձախակողմեան երեսփոխան մը, Փիէռ Քոթ, նախկին նախարար, գիտել տուաւ.

— Ձեր նախորդներու յայտարարութեանց վրայ աւելցուցած էք միայն քիչ մը նորմանտական դիւանագիտութիւն: Ֆրանսան ճարպիկութեան պէտք չունի, այլ խիզախ ծրագրի մը:

Պահպանողական մը դիտել տուաւ թէ Պ. Քոթ կ'ուզէ ժողովրդական ճակատ ստեղծել համայնավարական ուղղութեամբ: Փոթորիկ մը պայթեցաւ, երբ համայնավար երեսփոխան մը, Քրիժել-Վալըիմոն ի բկուակցութեան տեսակէտները կը յայտնէր: Քանի մը երեսփոխաններ առիթէն օգտուեցան, անոր երեսին տալու համար արեւելեան Պերլինի արիւնալի դէպքերը: Երբ կարմիր երեսփոխանը կ'ըսէր թէ «համայնավարները պատրաստ են իրենց բոլոր ուժերը տրամադրելու», տագնապին լուծման համար, աջակողմէն կ'աղաղակէին, — «Այո, բոլոր ուժերը, հրասայլերով...»:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ առտուան ժամը 1ուկէս եւ քուէարկութենէն անմիջապէս ետք չորրորդ թեկնածուն Ելիզէի պալատը գնաց, իր հրաժարականը ներկայացնելու համար: Իր պարտութեան մէջ վճռական դեր կատարած էր Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ), չափազանց երկչոտ գտնելով ծրագիրը: Մասնաւորապէս դժգոհութիւն պատճառեց յայտարարութեան այն կէտը որ կ'ըսէր թէ Ֆրանսա պէտք չէ գործի ձեռնարկէ եւրոպական բանակի մասին մինչեւ որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին Գերմանիոյ մէջ:

Աւելորդ է ըսել թէ կացութիւնը աւելի ծանրացած է, այս նոր ձախողումէն վերջ: Հանրապետութեան նախագահը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, նոր թեկնածու մը ճարելու համար:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ ծագած ըմբոստութենէն անմիջապէս ետք, խորհրդային հրամանատարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարելով, արտակարգ խստութեանց դիմեց: Անմիջապէս մահուան դատապարտուելով գնդակահարուեցաւ բանուոր մը, Վիլի Կոթլինկ, հետեւեալ ամբաստանութեամբ. — «Գործած է օտար գաղտնի սպասարկութեան մը հրամանով, եղած է խռովութեանց գործօն կազմակերպիչներէն մէկը, մասնակցած է իշխանութեանց եւ ժողովուրդին դէմ ուղղուած աւազակային ծայրայեղութեանց»:

Միեւնոյն ատեն բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կը կատարուէին: Անթելը կ'ազդարարէր թէ «խռովարարները իրենց արժանի պատիժը պիտի կրեն», իսկ միւսներուն հետ բանակցութիւններ պիտի կատարուին, համաձայնութեան մը յանգելու համար: Այս առթիւ, պոլշեւիկները ծանր մեղադրանքներ կ'ուղղեն Ամերիկացիներուն դէմ, ըսելով թէ անոնք սարքած են վերջին երկու օրերու խռովութիւնները: Գերմանները կը հերքեն այս մեղադրանքը:

ԵՐԵՔ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԲՈՒՌՆ ԲՈՂՈՔԸ

Պերլինի ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան հրամանատարներ ուժգին բողոքագիր մը ուղղեցին խորհրդային իշխանութեանց, պահանջելով անմիջապէս դադրեցնել արտակարգ խստութիւնները եւ վերահաստատել երթեւեկը Պերլինի երկու շրջաններուն միջեւ: Երեքն ալ խոր մտահոգութիւն յայտնելով, կը դատապարտեն «զինեալ միջամտութիւնը որուն հետեւանքով սպաննուած կամ ծանրապէս վիրաւորուած են բաւական թիւով Պերլինցիներ, ոմանք մեր շրջաններէն: Կը բողոքենք խորհրդային իշխանութեանց կողմէ ձեռք առնուած կամայական միջոցներու դէմ որոնց հետեւանքով ընդհատուած է ազատ երթեւեկը Պերլինի երկու շրջաններուն միջեւ: Կը հերքենք թէ Վիլի Կոթլինկ, որ գնդակահարուած է կեղծ դատավարութեամբ մը, գրգռիչ գործակալ մըն էր, օտար պետութեան մը գաղտնի սպասարկութեան հրամանին տակ: Իր մահապատիժը եւ գնդակահարութիւնը որոնք տեղի ունեցան սնամէջ պատրուակով մը վայրագ արարքներ են եւ պիտի ցնցեն աշխարհի խիղճը: Իբրեւ գերագոյն խորհրդային իշխանութիւնը Պերլինի սովետական շրջանին մէջ դուք ալ մեզի հետ պատասխանատու էք Պերլինի ժողովուրդին բարօրութեան եւ ազատութեան: Հետեւաբար կը պահանջենք, ի շահ ամբողջ Պերլինի, անմիջապէս ջնջել ժողովուրդին պարտադրուած կոպիտ խստութիւնները եւ վերահաստատել ազատ երթեւեկը»:

Այս բողոքագիրը խմբագրուած էր երեք մարզպաններու արտակարգ նիստէն ետք որ տեւեց մէկ ժամ:

× Խորհրդային անթելը եւ մամուլը կը շարունակեն օտար գրգռիչներու վերագրել Պերլինի դէպքերը: Արեւմտեան երկիրներու մէջ կը վախնան որ ուրիշ անմեղներ ալ դատապարտուին, քանի որ ամէն օր 30.000 Գերմաններ Պերլինի արեւմտեան շրջանէն արեւելեան շրջանը կ'երթան աշխատելու: Շատեր արեւելեան շրջանը կը գտնուէին երբ Ռուսերը արգիլեցին երթեւեկը:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Գրագէտներ եւ բանաստեղծներ անգամ կը գործածեն սա կոպիտ բառը, — «ոտաբոպիկ»:

«Բոպիկ» արդէն կը նշանակէ ոտքերը բաց: Ուրեմն աւելորդ է ոտք մըն ալ տընկել աջ ու ձախ:

Այդպիսի բառ մըն ալ Երեւանի մէջ կը գործածեն, իբրեւ թէ իմաստի ճշդութեան համար, — «մտայղացում»: Գրական, գիտական, գեղարուեստական յղացում:

Կը մոռնան որ միւսին համար արդէն ունինք բառ մը, «յղութիւն»:

Տարրական կանոն է ամէն լեզուի մէջ, — բառերը իրենց բուն իմաստը կ'առնեն երբ կը գործածուին գիտակցօրէն: Իւրաքանչիւրը իր տեղին մէջ:

× Սա «բնագաւառ»ն ալ գլուխ առաւ գնաց:

Կրթութեան, գրականութեան կամ գիտութեան «բնագաւառին» մէջ եւն.:

Ֆրանսերէն «տոմէն»ն է, որ ատեն մը «կալուած» կը թարգմանուէր Պոլսոյ մէջ: Յաճախ ըսել կ'ուզեն *ասպարէզ*, *դաշտ*, *ճիւղ* եւն.:

× Բուն իմաստին կը հակառակ ուրիշ բառ մը, «կարիք»:

Կը նշանակէ կարօտութիւն (նիւթական, տնտեսական եւն.):

Այնպէս որ, սխալ է գրել, — մեր գիւղը դպրոցի մը *կարիք* ունի»:

Անհոռնի է «կարիքաւոր» բառն ալ, իբրեւ հոմանիշ «կարօտեալ»ի:

× «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրին 1953 ապրիլի թիւէն կը քաղեմ հետեւեալ բարբարոսութիւնները, իբրեւ նմոյշ «պետական» հայերէնի. —

Դաշնակցութիւնը որպէս հայ ռէակցիոն բուրժուազիայի կոնտրռեւոլուցիոն նացիոնալիստական պարտիա (էջ 80).

— *Սոցիալիզմի էկոնոմիկական պրոբլեմները* (էջ 83):

— *Կոնսուլտացիա, ֆէոդալ, դեգրադացիա, ինկվիզիտորական, պրոգրեսիւ, տերրիտորիա, կապիտուլացիա, վուլգար սոցիոլոգներ, պարազիտ*:

... Առ այժմ այսքան: Տողաշարը տըրտնջալ սկսաւ:

ՎԱՀԷ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոս հանրապետութիւն հռչակեց Յունիս 18ին, նախագահ ընտրելով զօր. Նեկիպը, որ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ վարչապետութիւնը: Փոխ-վարչապետ եւ ներքին նախարար նշանակուեցաւ զօր. Նեկիպի աջ բազուկը, գնդ. Նասըր: Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ կատարուեցան դահլիճին մէջ: Այսպէս վերջ կը գտնէ միապետութիւնը որ կը տեւէր 140 տարիէ ի վեր:

Միապետութիւնը հաստատուած էր Մոհամմէտ Ալիի կողմէ, որ 1832ին յաջողեցաւ կազմակերպել իր երկիրը, ապստամբելով Օսմ. կայսրութեան դէմ: Թուրքերը Եգիպտոսի կը տիրապետէին 300 տարիէ ի վեր:

Հանրապետութեան հռչակումով արքայական գերդաստանին բոլոր անդամները կը դառնան սովորական քաղաքացի, առանց որեւէ տիտղոսի:

× Ջերմաչափը 43 աստիճան կը ցուցնէ շուքին տակ, 55 աստիճան՝ արեւուն տակ (Գահիրէ):

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ուժգին ցնցումներ ըզգացուեցան Խորնէի մէջ, տեւելով 18 երկվայրկեան: Մանրամասնութիւններ կը պակսին զոհերու եւ նիւթական կորուստներու մասին:

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ նախագահութեամբ խորհրդային պատուիրակութիւն մը պիտի գայ Փարիզ, մասնակցելու համար աստեղագիտական ժողովի մը:

ՆԱԽ ԼԵԶՈՒՆ, ԱՊԱ ՈԳԻՆ

●

Կարծուածէն աւելի մեծ է ամերիկահայ գաղութին ենթարկուած վտանգը, աստիճանական բայց արագընթաց ուծացման տեսակէտով: Կրակը բռնկած է ներսէն եւ հետզհետէ կը մոխրացնէ անոր ցեղաչէն կառոյցին սիւները, որոնց վրայ կանգուն կը մնար ան մինչեւ այսօր :

Գաղութին տարիքը եօթանասունը անց է: Իսկ այս պայմաններու մէջ, Աստուած պահէ հարիւրամեակէն ...

Բոլորովին արգիլել կրակին ծաւալումը, — մեր ձեռքը չէ դժբախտաբար: Բայց մեր ձեռքն է կարեւոր հակամիջոցներու կիրարկումը, գոնէ աստիճանական աւե-րումին թափը կոտրելու համար :

Այդ հակամիջոցներէն գլխաւորը հայերէնի ուսուցումն է, առաւելագոյն ճիգով ու կարելիութիւններով: Գլխաւորն է, բայց ոչ միակը անշուշտ: Գլխաւորն է այն իմաստով, որ ծանր գործ է Հայ մեծցնել եւ առաւել եւս Հայ պահել անգլիախօս երիտասարդութիւնը: Լեզուն, ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ, կը խաղայ ամենավճռական դերը, հայ երիտասարդի ցեղաչունչ թրծումին եւ հոգեկան կազմաւորման մէջ: Առանց Հայերէն գիտնալու դժուար է Հայու պէս զգալ, Հայու պէս մըտածել, Հայու պէս տառապիլ: Օտարախօսը, պարագայական Հայ է, ընդհանրապէս: Երբ մանուկը, դպրոցական նըստարաններու վրայ անգլերէնը միայն կը սորվի իբրեւ մայրենի լեզու, ալ կը սկսի ան ոչ միայն անգլերէն խօսիլ ու կարդալ, այլ եւ անգլերէնով մտածել ու անգլերէնով հաշուել: Իսկ անգամ մը, որ այդպէս սկսաւ ընել, միանգամ ընդմիշտ կը բռնէ նոր պատուաստը եւ տղան կը դառնէ հայածին Ամերիկացի :

Անշուշտ կան բացառութիւններ, բայց այդքանով կարելի չէ փրկել ամբողջութիւնը :

Կարելի չէ փրկել, սակայն, նաեւ այն պարագային ,երբ լեզուն, այս անգամ հայերէնը, կ'ուսուցուի այլեւս իբրեւ օտար լեզու: Ուսուցումը կ'ունենայ անշուշտ իր դերը, սորվողին մատչելի դարձնելով իր չգիտցած հայերէնին քաղցրութիւնը, արժէքն ու գեղեցկութիւնը, բայց չի կրնար բացափառել անոր էութիւնը: Լեզուն կը դրոշմուի ուղեղի բջիջներուն մէջ եւ հոն ալ կը մնայ: Ջիջներ վարերը, չի թափանցեր հոգիէն ներս, չի թրթռացներ անոր սրտին լարերը, չապրեցներ ենթական Հայու պէս: Երբ օտարախօս Հայը կը հասնի այն կէտին, որ բաժակ մը ջուրը հայերէնով կ'ուզէ, կամ կարծիք մը հայերէնով կ'արտայայտէ, դէչ – աղէկ սորված կ'ըլլայ անշուշտ իր անտեսած մայրենի բարբառը, գաղափար մը ունեցած կ'ըլլայ անոր կազմութեան մասին, բայց դարձեալ, այդ բոլորը չեն նշանակեր, թէ այդքանով կը ձեւաւորուին անոր մէջ նաեւ հայկական խորքը, գիտակցութիւնն ու զգացումները :

Ահա այս կէտին մէջ օգնութեան պիտի հասնի ոգին եւ պիտի դառնայ՝ հայակերտման աշխատանքին մէջ լեզուին լծակիցը, անոր լրացուցիչը: Լեզուին մէջ արդէն ներկայ է ոգին, սաւառնաթեւ ուղղաւիչ: Լեզուն սիրելը կը նշանակէ ինքնին դտնուիլ անոր հրապոյրի ու արժէքի ազդեցութեան տակ: Կը նշանակէ տարուիլ անով եւ ներշնչուիլ անոր պարփակած խորհուրդի անդիմադրելի գեղեցկութեամբ:

Բայց ոգին, լեզուի այս մասնայատկութիւնը չէ միայն: Աւելի ընդարձակ է անոր ծիրը եւ աւելի խոր անոր ներգործող զօրութիւնը: Աւելի ուժեղ է անոր սահմանումը, իբրեւ ստեղծագործ ազդակ :

Ամբողջական այդ ոգին կուգայ մեզի անցեալէն: Կ'արտայայտուի բացառաբար այդ անցեալէն ժառանգուած ցեղատիպ յատկութիւններով ու ցեղային արժէքներով: Հայոց պատմութիւնն է ան ու հայ մշակոյթը: Հայոց հայրենիքն ու մեր դարաւոր քաղաքակրթութիւնը: Այլեւ մեր հաւաքական եսը զգուող, մեր կուրծքերը ուռեցնող, մեր սիրտերը հովացնող բոլոր փառքերը, կոթողային բոլոր մեծութիւնները, — խորհուրդ եւ բընութիւն, իրեր ու աւանդութիւնները, դէպքեր ու դէմքեր, յաղթանակներ եւ յաղթական պարտութիւններ :

Ու տակաւին, ոգին յաւերժական ձգտումն է դէպի լոյսն ու տեսիլքը, խոյանքն է դէպի բարձունքները, նուիրումը՝ գաղափարներու իրագործման ի խնդիր, զոհաբերում՝ ազատագրական պայքարներու ճամբուն վրայ եւ դիմադրական ճիգը՝ տոկալու, դիմադիծ պահելու եւ ապրելու համար :

Ահա այս ոգիով պիտի թրծենք՝ հակառակ իր կամքին օտարանալու հակամէտ եւ ուծացման լպրծուն զառիթափներէն դէպի վար սահող հայ երիտասարդը: Պիտի սորվեցնենք նախ անոր իր մայրենի լեզուն, եւ ապա, չափահաս տարիքի մէջ, նոյնիսկ միաժամանակ, պիտի ջանանք խանդավառել զայն մեր ոգեկան բազմարժէք գանձի գեղեցկութիւններով: Խանդավառել, սակայն, հայերէն խօսելով անոր հետ եւ հայերէն կարդացնելով, հայերէն գրել տալով անոր :

Եթէ միայն լեզուին տրուի կարեւորութիւնը եւ անտեսուի ոգին, արդիւնքը պիտի ըլլայ միշտ անբաւարար, որովհետեւ պիտի ունենանք հայերէն արտաբերող բերաններ, բայց երբեք Հայու պէս մտածող, զգացող եւ տառապող հայորդիներ :

Եւ որովհետեւ հիմը պիտի կառուցուի նախ լեզուին վրայ, ապա ուրեմն լեզուն իւրացնել տալու աշխատանքն ալ պիտի սկսի փոքր տարիքէն, տունէն ամէնէն առաջ :

Ամերիկայի նման մեծ երկրի մը մէջ, ուր ձուլման հալոցը կեռայ հարիւր եւ աւելի աստիճան ջերմութեամբ, մանուկն ու պատանին դատապարտուած են սահմանելու իրենց նախակրթութիւնը ամերիկեան վարժարաններու մէջ: Արգիլել ասիկա չենք կրնար: Վեր է մեր ցանկութիւններէն եւ ուժերէն: Բայց կրնանք տան մէջ, հոգ չէ թէ նուազ համեմատութեամբ ու արդիւնքով ,դարմանել դուրսի վնասը, եթէ հայերէնին տրուի անհրաժեշտ կարեւորութիւնը հայ ծնողքներուն կողմէ : Կարելի է դարմանել նաեւ դպրոցէն ու տունէն դուրս հայակերտումի աշխատանքներով :

Այս աշխատանքները կը տարուին արդէն ամերիկահայ գաղութին մէջ: Բայց վտանգը այնքան վերահաս է եւ ձուլման սրընթաց չարիքին առջեւ պահանջը այնքան մեծ եւ ստիպողական, որ դժբախտաբար, անբաւարար կուգան դիմադրական ճիգերն ու բոլոր միջոցները: Կ'երթանք միշտ քայլ մը ետ, կամ միշտ քայլ մը առաջ դէպի ուծացում :

Ահա թէ ինչու հրատապ կարեւորութիւն մը կը ստանայ աճաղանգը Ամերիկահայ կրթական Յանձնախումբին, որ նոր եւ աւելի ամուր յենարաններ կ'որոնէ, դիմադրական պայքարը համազգայնութային ճիգերով տանելու եւ ամերիկահայութեան մատնուած ծանր տագնապը, իր հետեւանքներուն մէջ առաւելագոյնս սահմանափակելու առաջադրութեամբ :

ԱԶԴԱԿ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

Իտալիոյ վերջին ընտրութիւնները ցոյց տուին թէ ժողովրդապետութիւնը տակաւին թոյլ արմատներ ունի այդ երկրին մէջ :

Վարչապետ Տէ Կասփերի երկու ամսուան իր բուռն պայքարէն դուրս եկաւ թեթեւ մեծամասնութեամբ մը, 16 Երեսփոխանական ժողովին եւ 13 ալ Ծերակոյտին մէջ :

Իր կեդրոնի խմբակցութիւնը յօշոտուեցաւ աջէն թէ ձախէն : Այս առթիւ օտար դիտող մը դիտել կուտայ թէ «կառավարութիւնը իր իսկ յաջողութեան զոհն է: Ըսել կ'ուզէ թէ Իտալիա իր յետպատերազմեան կազդուրումը կը պարտի մեծ մասով ամերիկեան երեք միլիառ տոլարի օժանդակութեան ինչպէս եւ Իտալացիներու աշխատանքին:

Երկրին 47 միլիոն քաղաքացիներէն 30 միլիոն ընտրողներ կրցան քուէներով արտայայտել իրենց յարաճուն ազգայնականութիւնը ,որ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքական դիմագիծը եղաւ պատերազմէն ետք :

Իտալացի երիտասարդները յայտնապէս դէպի աջ կամ ձախ գացին, երբ կ'ընտրէին Երեսփ. Ժողովին 590 անդամները: Իտալիոյ յետպատերազմեան երկրորդ խորհրդարանական ընտրութեան ամէնէն ակներեւ երեւյթն է այս :

Չորս միլիոն երիտասարդներ քուէ տալու տարիքին հասած էին անցեալ ընտրութիւններէն ասդին: Ասոնցմէ Համայնավար կուսակցութիւնը եւ իր դաշնակիցը, Նեննի ձախ ընկերվարական հոսանքը, ունեցաւ ընդամէնը մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար նոր կուսակիցներ:

Աջակողմեան, Նոր–Փաշական եւ Արքայական կուսակցութիւնը 1948ի վրայ ունեցան աւելի քան երկու միլիոն քուէարկուներ , որոնցմէ Արքայականները ամէնէն շատ շահողները եղան :

Կեդրոնի չորս խմբակցութիւնները կորսնցուցին գրեթէ երեք միլիոն քուէարկողներ, բաղդատելով 1948ի հետ :

Վարչապետ Տէ Կասփերիի համար որ 72 տարեկան է, խիստ հարուած մը եղաւ այս արդիւնքը: Սակայն ան չվախցաւ, եւ ըսաւ թէ պիտի կազմէ նոր եւ վերակազմուած կառավարութիւն մը Յունիս 25էն ետք, երբ նոր երեսփ. ժողովը գումարուի: Ան չուզեց ճշդել քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան նպատակները : Այս հոսանքը յաճախ կը հակի դէպի ձախ:

Վարչապետը երեսփ. ժողովին (590 անդամ) եւ ծերակոյտին մէջ (237 անդամ), պիտի փորձէ շարունակել իր բարեկամական քաղաքականութիւնը Մ. Նահանգներու հետ, եւ զարկ տալ դէպի Եւրոպական Միութիւն առաջնորդող ամէն կարելի շարժման: Ինք նոր խորհրդարանը պիտի մղէ դէպի միացեալ Եւրոպա եւ եւրոպական բանակ:

Երեսփ. ժողովին կեդրոնի ճակատը ո – րուն Հանրապետական, Ազատական եւ Ընկ. Դեմոկրատ կապերը շատ տկարացան այս ընտրութեան մէջ, կրնայ տեւել քանի մը ամիս, սակայն Տէ Կասփերի ըստիպուած է նոր աջակիցներ ճարել աջէն՝ Արքայականներէն: Կ'ենթադրուէր թէ կրնար երկոտասնեակ մը Արքայականներ գտնել խորհրդարանին մէջ: Այս հոսանքը նախապէս ունէր 14 աթոռ, այժմ 40:

Մ. Նահանգներուն մէջ, իտալական ընտրութեանց արդիւնքը վերադնահատման ենթարկուեցաւ, տնտեսական, զինուորական օժանդակութեան տեսակէտէն:

Միայն ելեւմտական օժանդակութիւնը չէ որ պիտի սնուցանէ ժողովրդապետութեան արմատները, կը գրէ ամերիկեան թղթակից մը: Ամերիկա տակաւին կրնայ մեղմել, աջ եւ ձախ ճնշումը Իտալիոյ մէջ, եթէ թոյլ տայ որ աւելի մեծ թիւով Իտալացիներ մտնեն Մ. Նահանգները իբրեւ մնայուն բնակիչներ, ինչպէս եւ ընդունելով աւելի մեծ քանակութեամբ իտալական արտադրութիւններ :

Պ. Տէ Կասփերի չի զարմանար համայնավար ուժին ցուցադրութենէն: Գալով Արքայականներուն՝ ըսաւ թէ անոնց գործունէութեան նպատակն էր օժանդակել ձախին, կեդրոնէն քուէներ քաշելու համար :

Ծերակոյտին մէջ, ուր քուէարկելու տարիքը նուազագոյն 25 է, համայնավարները ունեցան 5.080.143 քուէ. իսկ Երեսփ. ժողովին մէջ ուր քուէարկելու տարիքի սահմանը 21 է, շահեցան 6.122.638: Նեննիի խմբակցութիւնը շահեցաւ 2.929.906 քուէ Ծերակոյտին, 3.440.222 երեսփ. ժողովին մէջ:

1946ի հանրաքուէին ատեն, Իտալիան 12.7 միլիոն քուէներով ընդդէմ 10.7 միլիոնի, տապալած էր միապետութիւնը :

1948ի ընտրութեանց մէջ, Արքայականները շահեցան 729 հազար քուէ, նոր Փաշականները 525 հազար: 1951 եւ 1952ի տեղական ընտրութեանց մէջ աջերը շահեցան մօտ երեք միլիոն քուէ , Արքայականները մէկ միլիոնէ աւելի եւ Նոր–Փաշականները աւելի քան 1.7 միլիոն:

Անցեալ շաբթու աջերը մօտ 3.5 միլիոն քուէ շահեցան: Միապետականները շահեցան աւելի քան800 հազար տեղական ընտրութեանց մէջ: Նոր–Փաշականները թեթեւ մը ինկան 1.580 հազարի :

Այս միապետութիւնը, տակաւին ուժ մըկ ըներկայացնէ Իտալիոյ մէջ: Հարուստները անոր կողմն են, ինչպէս եւ լարձր , միջին դասակարգը եւ ծառաները: Շատ մը թերթեր կարօտալի յօդուածներով լեցուած էին անցեալ տարի արքայական ընտանիքին համար եւ երբ Անգլիոյ Եղիսաբէթ Բ.ի թագադրութիւնը տեղի ունեցաւ, քարոզութիւններ կատարուեցան :

Թ. Ա. Թ.

ՎԱՐՆՈՑ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ դէմ բուռն պայքար մը բացած են Մոսկուայի թերթերը եւ կը թելադրեն միացեալ ճակատ կազմել, պատասխանատուները կարգի հրաւիրելու համար :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

●

Հայաստանի հանրապետութեան 35րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ շաբաթ գիշեր :

Բեմին ճակատը զետեղուած էին Արամի մեծադիր նկարը եւ զանազան վերտառութիւններ: Ներկայ էին բազմաթիւ ֆրանսացի պետական անձնաւորութիւններ :

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի երգչախումբի՝ «Մարսէյեզ»ով եւ « Մեր հայրենիք»ով: Յետոյ խօսք առաւ օրուան նախագահը., Շ. Նարդունի.

— « Այսօր գարուն է, ծառերը ծաղկած , ծաղիկները բացուած են: Բոյսերը արեւ կ'ուզեն բացուելու համար ու երբ ժամանակը գայ, անպայման պիտի ծաղկին: Նոյնն է վիճակը կենդանաբանական աշխարհին մէջ: Երբ առաւօտը գայ, աքաղաղը մութ սենեակին մէջ իսկ դրած ըլլաս անպայման պիտի խօսի: Մարդիկ ալ իրենց շրջանը կ'ապրին ինչպէս բոյսերը, որով, հայ ժողովուրդն ալ լոյսին կ'աղաղակէ: Լոյսի եւ ազատութեան գաղափարը չէ կարելի խեղդել: Մենք ալ ունինք մեր աքաղաղը, որ Մայիս 28ին լոյսը բացուելուն պոռաց եւ այդ աքաղաղը Հ. Յ. Դ.ն է : Երբ Հայաստանի անկախութիւնը կը տօնենք, բնական բան մըն է, որովհետեւ կ'ուզենք ապրիլ եւ ապրելու համար մեր արեւին, մեր լոյսին պէտք ունինք : Հայ ժողովուրդը պիտի տայ նոր ծաղիկներ: Այժմ մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգենք յիշատակը այն զոհերուն որոնք զարդարեցին մեր պարտէզը»:

Յետոյ ներկայացուց առաջին բանախօսը, ընկեր Յ. Եղիազարեան, որ ֆրանսերէնով խօսեցաւ.

— « Նախ քան ներկայացնելը օրուան տօնին իմաստը, կ'ուզեմ յարգանքի եւ երախտագիտութեան խօսք ըսել ֆրանսական հիւրընկալ եւ ասպետական ժողովուրդին, որովհետեւ եթէ այսօր Ֆրանսայի ամէն կողմը կը տօնենք Մայիս 28ը, այդ կը պարտինք այս գեղեցիկ երկրին որ պատմութեան մէջ եղած է ազատութեան ռահվիրան, եւ որու ներկայացուցիչները եկած են այսօր մեզի հետ տօնելու հայ անկախութեան օրը : 1918 Մայիս 28ին, հայ ժողովուրդը կրցաւ ցնցել թշնամին եւ ձեռք բերել իր անկախութիւնը: Վեց դարեր օտարի լուծին ենթարկուելէ վերջ Հայը կրցաւ գտնել իր ազատութիւնը: Այդ ճիգը կը պարտինք ամբողջ հայ ժողովուրդին զոր կը վարէր ընտիր մտաւորականութիւն մը: Այս իրիկուն ի պատուի է նաեւ հայ մարտական ուժը, որուն շնորհիւ շահեցանք Մայիս 28ը: Բարբարոս ցեղի մը կողմէ՝ ջարդուած կամ աքսորուած հայ ժողովուրդը, կրցաւ երեք տարի վերջ գլուխը բարձրացնել եւ տիրանալ իր անկախութեան :

Հայ ժողովուրդի ցաւերէն ծնած կազմակերպութիւն մը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներէն մէկն էր Արամը որ հերոսը հանդիսացաւ անկախութեան: Նոր Սերունդը պիտի շարունակէ պայքարը, մինչեւ որ իրականանայ Հայուն դարաւոր երազը»:

Քաղաքապետարանի խորհրդական Է. Շազէլ ծափերու մէջ բեմ բարձրանալով յիշեց Վիքթոր Հիւկոյի խօսքը. — «Ամէն ժողովուրդ իր հայրենիքը ունի, բայց Ֆրանսան ամէնուն հայրենիքն է»: Ձեր անկախութեան հերոս Արամի նկարին տակ այսօր պատիւ ունիմ յարգանքի խօսք ըսելու հայ ժողովուրդին, որ դարերու թշուառութենէ վերջ տիրացաւ իր անկախութեան 1918ին: Այս յաջողութիւնը կը պարտի մարտական ժողովուրդի մը եւ աննկուն գաղափարներով օժտուած կուսակցութեան մը հերոսական պայքարին : Փափաքելի է որ հայ երիտասարդութիւնը ներշնչուի 1789ի Ալզասցի երիտասարդներու օրինակէն, շարունակելու իր պայքարը մինչեւ վերջնական յաղթանակ »:

Նախագահը յետոյ բեմ հրաւիրեց ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանը, դիտել տալով . — Կար ժամանակ երբ այս տօնը կը տօնէինք միասնաբար, ներկայ կ'ըլլային կղերը եւ բոլորը կազմակերպութիւնները: Այսօր ամէնքը քաշուած են հրապարակէն ու պատնէշի վրայ կը մնայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որու մէկ ներկայացուցիչին կը պատկանի խօսքը:

Խ. Մկրտիչեան. — «Հայ ժողովուրդը

ունեցած է շատ յուսահատական շրջաններ, բայց ոչ մէկը կարելի է բաղդատել 1915ի հետ: Ահաւոր սպանդէն վերջ, երբ հայ եւ ռուս զինուորներ գրաւեցին արեւմտեան Հայաստանը, ժողովուրդը կը դառնար զոհ նոր յեղափոխութեան մը :

Լենինի « դէպի տուն » պատգամը մեզ կը ձգէր Թուրքի հետ դէմ առ դէմ : Ռուս բանակին փոխարէն փոքրաթիւ հայ զինուորներ կային միայն որ կոչուած էին պահպանել երկիրը: Անոնք ամբողջ հոգիով կառչեցան հողին: Նորակազմ պետութեան մը սաղմերն իսկ չկային, սակայն կար հայ մարդու գիտակցութեան ոգին, որու շնորհիւ կրցանք յաղթել եւ հիմնել մեր անկախութիւնը : Պատերազմէն վերջ, ունեցանք դժուարութիւններ: Համայնավարը միացած էր Թուրքին եւ անոր չափ չարիք պատճառեց հայ ժողովուրդին: Այսօր ալ ան կ'ուզէ ստեղծել դժուարութիւններ հայկական կեանքի մէջ, հրապարակ կու գայ աղտոտ թռուցիկներով, որոնց հեղինակները դժբախտաբար Հայեր են: Թուրքին հետ տարիներ սիրաբանողները այսօր կը յաւակնին հայրենասիրութեան դաս տալ մեզի: Մենք պիտի շարունակենք պայքարիլ բոլոր քսութեանց եւ անիրաւութեանց դէմ»:

Իսիի քաղաքապետի օգնական Պ. Սիլվէսթր, ներողութիւն խնդրեց որ Պ. Տէօփրէօն չէր կրցած ներկայ ըլլալ, եւ յարգանքի քանի մը խօսք ըրաւ օրուան տօնին առթիւ :

Օրիորդներ Քէօսէեան եւ Տէր Թումաեաններ զուգերգ մը ըրին դաշնակի ընկերակցութեամբ , իսկ Օր. Տէր Թումաեան երգեց առանձինն Կոմիտասէն: Մեներգեց նաեւ Պ. Պօղոսեան, իսկ Օր. Սրբուհի Շահինեան եւ Օր. Սարգիսեան ըրին Ֆրանսերէն արտասանութիւններ : Օր. Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, Ս. Քէօսէեան եւ Արա Աղաճանեան իրենց մեներգներով փայլ տուին հանդէսին: Նոր Սերունդի երգչախումբը մէջ ընդ մէջ կ'երգէր ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի : Պ. Գարակէօզեան Իսիի Նոր Սերունդի կողմէ կարդաց ուղերձ մը: Հայկական եւ Կովկասեան պարերը ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին: Թառի վրայ Պ. Սէյրան նուագեց զանազան կտորներ :

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ, սկսան խնճոյքը եւ եւրոպական պարերը տեւելով մինչեւ առաւօտ :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ եւ իր Նարեկ աղօթամատեանը: Գրեց Գրիգոր Ա. Սարաֆեան (Նարեկացիի ծննդեան հազարամեակին առթիւ ; Ֆրէզնօ ,1951: Գին մէկ տոլար :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅՆՈՑ ԹԻՒ I

★

Ինչպէս եղաւ ինկայ նորէն այն գիւղին մէջ ուր մեր Հայեր խումբ, խումբ եկեր, բոյն են շիներ:

Բայց ինչպէս ալ իրար են գտեր ու միացեր, մարդ չի գիտեր ...

Մեր երբեմնի շէն քաղաքներն ու գիւղերը կարծես մէկ, մէկ պատուիրակ են ղրկեր հոն, ուրպէսզի տուն շինեն , ճրագ վառեն ու նորէն նոր աճին, շատնան, զիրար չմոռնան...

Հոն կը տեսնենք ի մէջի այլոց եւ Մշեցին ու Սասեցին եւ իր սարօքն եւ Պրուսայի գաւառներէն մինչեւ Նիկոմիդայէն ու Պոլիսէն տարագիրներ իրենց յատուկ ոճերով եւ սովորութիւններով:

Հայնոց Թիւ 1: — Բայց ուրկէ՞ ուր, խօսք մէկ ըրած, իրար գտած ու քով, քովի են եկած, ինկած...

Հայը Հայուն ե՞րբ չէ հանդիպած, եթէ ուզէ ուր որ ըլլար, կը միանայ, հոգ չէ թէ վերջէն վիճի, կռուի եւ քէն ընէ: Ինչ որ ալ ըլլայ Հայկի թոռն է, մէկ արիւն է:

Ունին իրենց եկեղեցին քար ու կիր·կոկիկ ու լուսաւոր եւ ամէն կիրակի ժամ, պատարագ:

Եւ ունին երկու քահանաներ, մին թէեւ ծեր եւ ութսուն ձմեռ գլխուն վրայ, կը քալէ ու կը կարդայ: Ժամանակին աղքին, անդին ապրած, զանազան գործեր կատարած, Թուրքերու հետ ալ առած տուած է:

Իսկ միւսը դեռ նոր օծուած, արդիական հովեր վրան, վերարկուն իսկ շատ է տեսած...

Կը պակսի իրենց դպրոցի յատուկ սրահ մը եկեղեցւոյ կից պարապ հողին վրայ որ ծառայէ նաեւ իբրեւ հաւաքավայր, փոխանակ օտար դռներ ափ առնելու:

Ազգային կեանք կայ եւ չկայ, հակառակ իր թիւին:

Շատեր գործին գերին դարձած, իրենց աչքին բան չերեւար եւ գիշեր ցերեկ իրար խառնած թել կը քաշեն ու կը քաշեն...

Բայց կան ալ որ հաւատաւոր՝ ազգին գործին հոգի կուտան ...

Ժամանակին կար երգչախումբ եւ աւելի խանդավառ մի երիտասարդութիւն, հիմակ ցրուած, ամէնքն ալ մէկ, մէկ անկիւն քաշուած, ուրիշ բանով են զբաղեր...

Հիւանդութիւն մը հեռու տեղէն եկած, վարակած է քանիներ... ինչպէս քամի մը որ կը փչէ ատեն մը, կը խառնակէ չորս կողմ, կը խլէ ծառեր ու ճիւղեր , բայց արմատները միշտ կը մնան...

Եւ այս երեւոյթը քիչ մը ամէն հայաշատ կեդրոնի մէջ:

Որքան մեծ պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ ծնողներու վրայ, իրենց զաւակներուն նախնական քայլերէն սկսելով, մինչեւ անոնց ամուսնութիւնը :

Տեսայ պզտիկներ ալ որոնք ֆրանսերէն կը խօսին իրենց ծնողքին հետ իսկ, ո՞ւր մնաց իրենց տարեկիցներուն կամ իրենցմէ մեծ քոյր կամ եղբօր հետ :

Մեղքը որո՞ւն վիզը կ'իյնայ ...

Բարեբախտաբար հոս ալ կան շատեր որոնք իրապէս գործքով ալ ցոյց կուտան թէ տոգորուած են ազգի եւ հայրենիքի սէրով :

Հայնոց Թիւ մէկը բախտաւոր է որ իր մէջ ունի Տէր եւ Տիկին Կիլիկեցին, մին բժիշկ եւ գրագէտ, իսկ ընկերուհին մեզի ծանօթ Տիկին Էլլէն Բիւզանդը, թէ գրագէտ, թէ հռետոր: Ուրիշ ուժեր ալ չեն պակսիր :

Խթան մը չէ՞ այս ալ իրենց գիւղին, որպէսզի ալ աւելի ոգեւորուին, եւ հաւատքով գործի փարին ...

Մէն – Սէ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԵՂԵՑԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

★

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Շատ հաճելի նորութիւն մը եղաւ գաղութիս համար, շաբաթ իրիկուան երգահանդէսը , քաղաքիս Սինեմա Ռէքսի գեղեցիկ սրահին մէջ :

Առ հասարակ, մեր զանազան տեսակի ձեռնարկները ցարդ կը ճոխանային Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբի մասնակցութեամբ : Այս անգամ , մեր դիմացն ունէինք Վիէնի Հայկական երգչախումբը՝ 36 անդամներով , արդիւնք տքնաջան աշխատանքի: Խումբը շուրջ երկու ժամուան գեղարուեստական վայելք պարգեւեց ներկայ հասարակութեան որ գովելի լրջութեամբ, խոր լռութեան մէջ , ունկնդրեց խմբերգները, մեներգները եւ խօսնակ օրիորդին (Թագուհի Մաջօյեան) բացատրութիւնները :

Երգահանդէսը սկսաւ արդիական բնաբանով մը, խումբին այսպէս կոչուած նշանակով (չան էնտիքաթիւ): «Իմ չինարի եարը»ով (Կոմիտաս վարդապետէն), ինչ որ ուրախ, զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց: Բայց, անոր անմիջապէս յաջորդող վերացական եւ հոգեմայլ « Խորհուրդ խորին»ը (Կոմիտաս Վ.), երգուած շատ նուրբ կերպով Պ. Արամ Քէչիչեանի կողմէ իբրեւ առաջին մասի կրօնական նախերգանք, աւելի պիտի ազդէր ներկաներուն վրայ, եթէ քանի մը վայրկեան յատկացուէր որոշ բացատրութիւններ տալու :

Յաջորդաբար եւ գրեթէ մէկ շունչով երգուեցան քառաձայն «Սուրբ Աստուած» եւ «Մարմին Տէրունական»ը (Մ. Եկմալեան): Տիկին Հ. Սիմոնեան մեներգեց , «Հրեշտակայինը» (Կոմիտաս Վ.): Յետոյ նորէն խումբը՝ երգեց քառաձայն «Քրիստոս ի մէջ», «Սուրբ սուրբ» , « Յամենայնի» եւ «Հայր մեր»ը (Մ. Եկմալեան): Կրօնական բաժինը այսպէս կը վերջանար, ամփոփ եւ խորհրդաւոր մթնոլորտի մէջ — եւ կը սկսէր Բ. մասը, կազմուած առաւելապէս ազգային եւ գեղջկական երգերէ :

Մէկը՝ միւսէն աւելի յաջող էին, իրարու յաջորդող քառաձայն խմբերգները եւ մեներգները, որոնք արտակարգ խանդավառութիւն ստեղծեցին ամբողջ սրահին մէջ: Հաճոյքով լսեցինք«Ելնեմ ման գամ» (Գ. Ճէրահեան), «Մայր Արաքսի» , (Գ. Սիւնի , «Հով արէք» (Կոմիտ. Վ.)), մեներգող Օր. Անժէլ Կարապետեան, «Ալագեազ» (Գ. Սիւնի), «Հայրենիք» , «Մի խենթ կարօտ էր»(Պ.ՏէրՊօղոսեան, աշուղ) եւ «Ջախորդ օրերը» (մեներգող Օր. Ա. Ուզունեան): Քառաձայն խմբերգներու մէջ լսեցինք նմանապէս ուրիշ մեներգողներ, (Օր. Ա. Մուրատեան եւ Պ. Գաբրիէլ Ջէլէպեան):

Կարճատեւ դադարը աւելի համեմելու համար, ընտրած էին մենապար մը՝ Զարտաշէն (Օր. Լ. Ագպըլըղեան) ընկերակցութեամբ ձայնագրի :

Մասնաւոր բաժին մը յատկացուած էր Օր. Մարի Կասվարենցի, որ ընկերակցութեամբ դաշնակի (Օր. Մէօլէն) հմայեց սրահի բազմութիւնը: Յաջորդաբար երգեց «Քէլէր ցոլէր» եւ «Քէլէ քէլէ», (Կոմիտաս Վ.), «Նազեր» եւ «Իմ երգը» (Գ. Ալէմշահ) եւ ի վերջոյ «Եայլա ջան» (Վ. Սարգիսեան), խլելով բուռն ծափեր :

Գ. եւ վերջին մասը կը բաղկանար նոյնպէս ժողովրդական հինգ երգերէ : Բացի քանի մը աննշան տատամսումներէ , երգչախումբը վերջապէս ինքնավստահ եւ անկաշկանդ թնդացուց սրահը «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով, իբրեւ վերջաբան ,եւ բազմութիւնը երկարատեւ ծափերով ուզեց իր գնահատանքը յայտնել երգչախումբին եւ մասնաւորապէս անոր անվհատ ղեկավարին՝ Յովսէփ Վ. Լեւոնեանին, որ միեւնոյն ատեն երգահանդէսին կազմակերպողն էր :

Երգչախումբի կողմէ Օր. Մարի Կասվարենցի նուէր տրուեցաւ կողով մը ծաղիկ, իսկ Օր. Լ. Ագպըլըղեանի շատ սիրուն ծաղկեփունջ մը :

Այս միեւնոյն երգահանդէսը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ այս կիրակի, Կրընոպլի մէջ: Այս առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը երգչախումբին նուիրած է հինգ հազար ֆրանքի գումար մը իբրեւ քաջալերանք :

Ինչպէս ծանուցուած է, այսօր, շաբաթ իրիկուն (20 Յունիս), երգահանդէսը պիտի կրկնուի Տեսինի մէջ: Անշուշտ միեւնոյն յաջողութիւնը պիտի գտնէ «Վիէնի հայկական երգչախումբ»ը :

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

★

ՎԷՆՍԷՆ.— Շատ ցաւալի արկածի մը զոհ գնաց Պ. Վահան Բարսեղեանը : Հազիւ երեսուն գարուններ բոլորած, վառվռուն ու խիզախ երիտասարդ մը : Հակառակ օտարութեան մէջ մեծնալուն, քաջ գիտակցութիւնը ունէր Հայ ծնած ըլլալուն եւ կրնար օրինակ դառնալ շատերուն:

Պարծանքով կ'ըսէր. — Եթէ հայ աղջիկ մը չգտնեմ բնաւ չեմ ամուսնանար »: Մաքուր հայերէն կը խօսէր: Սորվեցաւ նաեւ գրել կարդալ :

Իրիկուն մը գործէն տուն վերադարձին ինքնաշարժ հեծելանիւով, տունի մը առջեւէն անցած պահուն յանկարծ դուռը կը բացուի եւ երկու խոշոր շուներ յարձակելով գետին կը տապալեն խեղճ Վահանը:

Գլխէն ծանր վիրաւոր, հիւանդանոց կը փոխադրեն, ուր հոգին կ'աւանդէ 24 ժամ վերջը, առանց սթափելու :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 11ին: Ներկայ էին Վէնսէնի բոլոր Հայերը եւ մեծ թիւով օտարներ, ազգականներ եւ բարեկամներ, նոյնպէս իր զէնքի ընկերները (էֆ էֆ ի): Տասնէ աւելի ծաղկեպսակներով մարմինը փոխադրուեցաւ Վէնսէնի նոր գերեզմանատունը: Ետին կը ձգէ իր սգակիր մայրը, հայրը եւ եղբայրը որ զինուոր է Ափրիկէի մէջ, նոյնպէս շատ մը ազգականներ:

Ա. Եագուպեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ուրեմն աճապարեցինք ճամբայ ելլելու: Ձիերը չէին քակուած իսկ եւ մեր սայլը պատրաստ կը սպասէր շուկային մէջ : Հազիւ թէ տեղաւորուած էինք, երբ շատ երիտասարդ եւ շատ թուխ երիտասարդ մը եկաւ դէպի մեզ :

Թուրք էր, իր «սէլամ»ը տալէն ետքը վարանոտ մնաց պահ մը, եւ հակառակ մեր հրաւէրներուն անիկա չխօսեցաւ, իր սեւ եւ համակրելի աչքերը թէ տխուր էին թէ ժպտուն եւ անոնց ջերմ նայուածքը կը հանգչէր անգամ մը իմ եւ անգամ մը ընկերուհիիս վրայ: Այն պահուն երբ սայլապանը որ պահ մը հեռացած էր մեզմէ՝ կը վերադառնար, Թուրք երիտասարդը հրաժեշտ առաւ ու հեռացաւ :

— Խօսեցա՞ք իր հետը, հարցուց սայլապանը, երբ ճամբայ ելած էինք, եւ զինքը աչքէ հեռացուցած բոլորովին :

Իր շարունակական դեգերումներուն մէջ՝ մեր սայլապանը մանրամասնօրէն գիտէր այլեւայլ վայրերու պատմութիւնները, մեզի հետ կը շահագրգռուէր ու յաճախ մեզի հետ կը պտտէր երբ երթայինք աւերակներու վրայ, ու շատ անգամ ինքն էր կ'ամբողջացնէր արկածեալներուն կցկտուր խօսքերը :

— Այդ տղան Մարաշցի Մէհմէտ անուն երիտասարդ մըն է, ըսաւ վերջապէս, երբ մեր սայլը անկարելի ոստումներ ընելով դուրս կ'ելլէր Էրզինէն. անոր ըրածը ոչ ոք չէ ըրած :

Մեր հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար պատմեց Էրզինի դէպքը եւ Մարաշցի Մէհմէտին դերը :

Չորեքշաբթի ժամը 11ին Էրզինի Միւթեսարըֆը Ասաֆ պէյ հեռագիր կը ստանայ Ատանայէն, որով իմաց կը տրուէր իրեն թէ 24 ժամէ ի վեր ջարդ կար :

Անմիջապէս միւթեսարըֆը զէնք կը բաժնէ Թուրք ժողովուրդին: Հինգշաբթի չորս Տէօթ Եօլցի Հայեր, որոնք պանիր առնելու համար Էրզին կուգային՝ կը ըսպաննուին ճամբուն վրայ: Այն ատեն երկու միւսիւլմաններ« «սապըդ միւֆթի» եւ «Մուսա էֆէնտի» կը հաւաքեն Էրզին գտնուող երկու հարիւրի չափ Հայերը, կը տեղաւորցնեն զանոնք խանի մը մէջ եւ իրենք կը պաշտպանեն խուժանին յարձակումներուն դէմ: Հետզհետէ պաշտպանութիւնը կը դժուարանայ, զինուած ամբոխը կատաղութեամբ կուգայ կեավուրներուն վրայ, ի զուր քանի մը հօճաներ կուգան կը միանան վերը յիշուած Թուրքերուն: Այն ատեն ճարահատ, հազար հնարքի դիմելով եւ կեանքերնին վտանգելով կը փոխադրեն Հայերը խանէն բանտ ուր կ'ամրացնեն զիրենք բանտին մէջ , թէեւ աւելի ապահով :

Հայերը կը զրկուին դուրսի հետ որեւէ յարաբերութիւն ունենալէ: Խուժանը օրերով կը պաշարէ զիրենք եւ համբերութեամբ կը սպասէ այն րոպէին երբ անօթութիւնը պիտի հարկադրէր Հայերը՝ իրենց ամրոցէն դուրս ելլելու: Եւ իրաւամբ կեանքը կը սկսի անկարելի դառնալ պաշարեալներուն համար, նոյնիսկ Թուրքեր չեն համարձակիր իրենց շրջանակին մէջ մտնել եւ պաշարեալներուն տակ պարէն հասցնել Հայերուն :

Այդ պահուն է որ Էրզինի Թրքաբնակ աւանին մէջ Մէհմէտին խիղճը կ'արթննայ, եւ այդ քսանամեայ երիտասարդը անխոնջ եռանդով եւ ոտնահարելով մահուան վտանգը, օրուան գրեթէ ամէն ժամերուն՝ ուտեստ կը հասցնէ Հայերուն: Երբ պաշարեալներուն դրպանի դրամը կը սպառի, այն ատեն նոյն իսկ ինքը կը տրամադրէ հինգ ոսկի միակ խնայողութիւնը որ ըրած էր երկու երեք տարիէ ի վեր աշխատելով ճարտարապետ Կիրակոս ուստային քով :

Էրզինցի երկու հարիւր Հայեր, մեծ մասը պանդուխտ իրենց կեանքը կը պարտին այդ դեռահաս Թուրք երիտասարդին :

Երբ սայլապանը իր պատմութիւնը աւարտեց բաւական հեռու էինք արդէն Էրզինէն. մեր սիրտերը ողողուած էին նոր տեսակ զգացումով մը. յուզմունքով էր որ կը մտաբերէի Մարաշցի Մէհմէտին առեղծուածային եւ խաղաղ եւ համակրելի նայուածքը :

Ի՞նչ ճաճանչ էր աս թշնամիին մթագնած խղճմտանքին մէջ. ո՞ւր էր աղբիւրը այդ լոյսին՝ որ դրդած էր Մէհմէտները անջատուիլ խուժանին զանգուածային անգիտակցութենէն ու անոր խորտակող եւ քանդող ուժին դէմ կանգնիլ առանձինն ու յաղթական դառնալ ... :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՌՈՐԻՇ ԻՆԸ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԱԼ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, պաշարման վիճակի հաստատուած է նաեւ արեւելեան Գերմանիոյ ուրիշ ինը կարեւոր քաղաքներուն մէջ, Օտէր գետէն մինչեւ Էլպա, ուր կը տիրապետեն ռուսական ուժերը: Այդ քաղաքներուն գլուխը կը գտնուի Փոցտամ, ուր տեղաւորուած են 300.000 խորհրդային զինուորներ: Կ'ըսուի թէ Մակտէպուրկի մէջ սպաննուած են առնուազն եօթը հակաբոլշեւիկներ: Այդ քաղաքէն մինչեւ Քոթպուս, լեհական սահմանին մօտ դիրք բռնած են սպառազէն ռուս զինուորներ: Ռուսերը կտրած են նաեւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որպէսզի լուրեր չտարածուին: Բայց եւ այնպէս, ճամբորդներ կը հաղորդեն թէ Մակտէպուրկի մէջ կռիւներ տեղի ունեցած են ոստիկանութեան եւ 13.000 բանուորներու միջեւ: Այս վերջինները յարձակած են բանտի մը վրայ ուր կը գտնուէին քաղաքական յանցաւորներ: Այստեղ ալ հրասայլեր միջամտած են: Գործադուլներու եւ բողոքի ցոյցերու լուրեր կը հասնին նաեւ ուրիշ քաղաքներէ: Գործադուլէն ծանրապէս վնասուած են Ենայի ակնոցի գործարանները:

Խռովութեանց հետեւանքով սպաննուած Գերմաններու թիւը 24 կը հաշուեն առայժմ, իսկ վիրաւորներուն թիւը՝ աւելի քան 200:

× Արեւելեան Պերլինի անթեւը կը հաստատէ թէ ըմբոստութիւնը ծաւալած էր ամբողջ շրջանին մէջ եւ կ'ազդարարէ, — «Այս բոլորը խոր հետեւանքներ պիտի ունենան: Շատ մը բաներ պէտք է տարբեր ձեւով կազմակերպուին այսուհետեւ: Ամէն մարդ պէտք է քննէ իր դիրքը վերջին ութ տարիներէն ի վեր եւ վերջին երկու օրերու ընթացքին, սկսելով կուսակցութենէն: Մենք աւելի արդար պիտի ըլլանք բանուորներուն հանդէպ, իսկ աւելի խիստ՝ մեր թշնամիներուն դէմ»:

× Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, Պերլինի դէպքերուն հետեւանքով: Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը ծանր հարուած մը կրեց եւ թէ անոր վերջին հաշտարար ձեռնարկները իր տկարութիւնը կ'ապացուցանեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈԶԷՆՊԷՐԿԻ մահապատիժին գործադրութիւնը 24 ժամ յետաձգուեցաւ, որպէսզի Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը կարենայ լրացնել իր քննութիւնը: Ատեանը, որ գործի ձեռնարկած էր Եշ. կէսօրին, վերջնական որոշումը պիտի տար երէկ, ուրբաթ: Դիմումները կը շարունակուին աշխարհի բոլոր մասերէն: Եշ. օր այր եւ կին արտօնուեցան իրար տեսնելու մէկուկէս ժամ, թանձր ցանկապատի մը մէջէն, իրենց ամուսնութեան 14րդ տարեդարձին առթիւ:

129 ՀՈԳԻ ԱՊԽԱՑԱՆ Ճափոնի մէջ, օդանաւային արկածի մը հետեւանքով: Արկածեալը ամերիկեան մեծ օդանաւ մըն էր որ Քորէա կը փոխադրէր արձակուրդով Ճափոն գացած զինուորներ:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ արտօնեց որ 26 սովետական թնդանօթներ անցնին Դանուբի եուկոսլաւ շրջանէն, Սեւ Ծովէն Իսմայլա երթալու համար:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երիցուհի Բ. Ասլանեան, ողբացեալ հովիւին եղբայրը՝ Ա. Ասլանեան, զաւակները եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՑ. ԱՍԼԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Սէն Լու, Ս. Գէորգ մատրան մէջ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

×

Պ. Սարգիս Աղուանեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Տէրէպէյեան, Պ. Գէորգ Աղուանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Աղուանեան, Պ. Պօղոս Աղուանեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան եւ Ջամասանեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ իրենց կնոջ, մօր, եւ ազգականին Տիկ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԱՂՈՒԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթալինկրատ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն: Կը նախագահէ ընկ. ԳԷՈՐԳ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆի:

Շաւիլէն փոքրիկ աղջիկներու խումբ մը կը մասնակցի հայկական պարերով: Կ'երգեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէեան, Մարի Փափազեան եւ ընկերներ Աւետիս Քիւփէլեան Խորէն Միսաքեան:

Օրուան յարմար արտասանութիւններ: Ժամը ութէն վերջ պարահանդէս, նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

Ծոխ պիւֆէ եւ հաճելի ժամանց:

Մուտք 150 ֆրանք

Կառախումբ Սէն Լազարէն եւ Մոնփարնասէն, Փոն տը Սեւռէն 171 թիւ հանրակառքը առնել եւ իջնել Փիւի սան Վէն, Շաւիլ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ.ի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ Պ. Ե. ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիներուն Միութիւնը իր պարախումբով, ընկերակցութեամբ Հրայր Թովմասեանի նուագախումբին: Կ'արտասանեն եւ կ'երգեն մեր լաւագոյն ուժերը:

Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Կապ. Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի ՏԻԿԻՆ ԱՐՓԻՆԷ ՄԻՍԹԻԿԻ:

Ծոխ պիւֆէ: Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պար: Մուտքը ազատ է

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Իսիի «Խրիմեան» դպրոցի աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներու կողմէ: Հովանաւորութեամբ հոգաբարձութեան եւ Ֆ. Կ. Խաչին:

Այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Խմբերգներ, արտասանութիւններ եւ պարեր: Պիտի ներկայացուի՝

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ համակիրները, քաջալերելու համար այս հանրօգուտ ձեռնարկը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ողբացեալ Վահան Բարսեղեանի արկածալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են.— Եազուպեան ընտանիքը 500ական ֆրանք Փարիզի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Այնճարի «Յառաջ» ամփոփարանին, Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆոնտին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Պասմաճեան ընտանիքը նոյնպէս 500ական ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Այնճարի «Յառաջ»ի վարժարանին եւ Վեթ. Ֆոնտին:

Տոնիկեան ընտանիքը Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին 500ական ֆրանք:

× Ընկեր Խաչիկ Խաչատուրեան Պարգեւ Սերոբեանի որդւոյն՝ ՎԱՐԴԳԷՍԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆր. Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցին եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20.30ին: Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Հովանաւորութեամբ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՓԱՔԵԼԵԱՆԻ, ՍՕՆԻԱ ԹՌԱԿԱԺԷԻ: ՌՈՒՍԻԱ ՎԱՌՏԻԻ, ՀՐԱՅՐ ԵՒ ՎԻԳԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆՆԵՐՈՒ, վրացական պար՝ ՇՕԹԱ ԱՊԱՇՁԻԾԷԻ:

Տոմսերը ապահովել Հայկ. գրատուններէ եւ Փափազեանէ, 20 ռիւ տէ Քառմ:

Շարժանկար.— ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ:

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

Այս կիրակի ժամը 15ին Անիէռի ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149պիս, Ավընիւ Առժանթէօյ:

Կը խօսի ընկ. ՆՈ[illegible]Ր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 100 ֆրանք:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ:

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

20 Յունիս, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն Եկմալեան եւ Կոմիտասի քառաձայն պատարագներէն մասեր, ժողովրդական երգեր, Սպենդիարեան, Ալէմշահեան եւն.:

Կազմակերպող՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երեք դպրոցներու ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը երեքին, Սինեմա Րէքսի շքեղ սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին աշակերտներու կողմէ:

Պիտի պարեն ԱԳՊԸՅԸԳԵԱՆ քոյրերը:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ համակիրները: Մուտքը ազատ է:

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

21 Յունիս: կիրակի առաւօտ, եկեղեցւոյս հիմնարկութեան եւ անուան 21րդ տարեդարձին առթիւ: Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ՝ հանգուցեալ հիմնադիր – բարերարներուն՝ Առաջնորդ Պալաքեան եպիսկոպոսի, Պ. Պ. Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի եւ Ռ. Անտուրեանի, ինչպէս նաեւ նիւթապէս եւ ձրի աշխատութեամբ բոլոր սատարողներու յիշատակին:

Կը հրաւիրուի Մարսիլիոյ եւ Պոմոնի հասարակութիւնը: Սկիզբ ժամերգ. 8, Պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11.45:

(Թաղ. խորհուրդ)

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի մէջ Պ. Փաշայեանի սրճարանը, 138, ռիւ Էթիէն Տոլէ:

Նիւթ՝ «Խ. Միութեան վերջին անցքերի մասին», թեր եւ դէմ վիճաբանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ դէպի էթան տը լա Պօնտ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, այս կիրակի:

Երթեւեկի մանրամասնութեանց համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան 20րդ տարելիցին առթիւ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Եկմալեան եղանակով, ղեկավարութեամբ Փարիզի Ս. Յ. Մ. եկեղեցւոյ փոխ երաժշտապետ Պ. Ա. Արապեանի: Կը հրաւիրուի հայ հաւատացեալ ժողովուրդը:

Սկիզբ ժամերգութեան 8.30, պատարագ 10:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, «Լը Թուպուլէթ» սրճարանը, 15 ռիւ տը Տէնֆէրք: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՈՆԷՍ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն տեղեկագրաւոր ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Սարսէլի, Կուսէնվիլի ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի միասին բերել անդամատոմսերը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի, ժամը 3ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը Գշ. օր ժամը 9ին:

ԽԱԺԱԿ խումբը Եշ. օր ժամը 5ին:

Բոլորն ալ սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ, մասնակցութեամբ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՊՈՌՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոռտոյի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս կիրակի ժամը 15.30ին, Մոլլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն տեղեկագրաւոր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը:

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Քաֆէ Օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը, Փլաս Թիթալի: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մօտ օրէն Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ճաշը, ի պատիւ իր մարզիկներուն, պատանի, կրտսեր, երէց եւայլն: Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բարեկամները:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

H. DERDERIAN

Տէսինի դաղութին ծանօթ Մանճըլըքցի Վ'արդեվառ Ղազարեան (Յ. Տէրտէրեան), որ յաջողութեամբ ստացած էր մարձողի (մասէօր) վկայականը, գործի ձեռնարկած է արդէն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ հայ ատամնաբոյժ մը: Անհրաժեշտ է վկայական ունենալ կամ նոր պիտի առնէ: Պատրաստ գործ: Լաւ վճարում կամ թէ գործին ընկեր:

ԴԻՄԵԼ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ:

×

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆօնֆէքսիօն կարող կարուհիներ, (քոմպինէզօն, պլուզոն, վեսթօն, քանթալօն, սալօփէթ եւ շորթ):

Դիմել ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon - Montchat

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 21 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7097 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2508

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՅԼ ՁՏԱՆՔ ՈՐ ԽԱՆՁԻ

•

Բանաստեղծ աշխատակիցներ ունինք որոնք նոյնքան սահուն կը գրեն արձակը:

Վերջերս պատահաբար կը հարցնէինք մէկուն, թէ ինչո՛ւ «խնայողութեամբ» կը գործածէ իր արձակը:

Պատասխան,— Արձակը աւելի շատ ժամանակ եւ աշխատութիւն կը պահանջէ, իսկ ես օրը իրիկուն կ'ըլլամ թուանշաններու դժոխքի մը մէջ...

Շատ քիչեր կ'ըմբռնեն այս տարրական ճշմարտութիւնը:

Եւ բնականաբար, եթէ ի ծնէ բանաստեղծ չեն, կէս ճամբան կը մնան, երբ միայն յանգեր հիւսելով զբաղին:

Կրնաք շատ հաճելի եւ շահաբեր արհեստ մը ունենալ, իբրեւ ապրուստի գըլխաւոր միջոց:

Դարձեալ ստիպուած էք լայն ժամանակ եւ մանաւանդ աշխատանք տրամադրել, արձակ էջ մը լեցնելու համար:

Այս չի նշանակեր թէ ոտանաւորը տքնութիւն չի պահանջեր:

Ընդհակառակն, բանաստեղծութիւններ կան որոնց մէկ տողը երբեմն աւելի կը յոգնեցնէ, քան արձակի մը մէկ էջը:

Դժբախտաբար մեր մէջ ոտանաւոր գրելը դիւրացական վարժութիւն է դարձեր: Կը բաւէ որ յանգերը յարմարին եւ տողերը սահին:

Փորձեցէք ակնարկ մը նետել Հայկական Արտասահմանի գրական եւ լրագրական անդաստանին վրայ, եւ պիտի տեսնէք այս «վարժութեանց» հետեւանքները:

Սակաւաթիւ են անոնք որ իսկապէս բանաստեղծական կոչում ունին եւ կը լրացնեն մնացեալ պայմանները, — խորութիւն, լեզու, մշակում:

Ամէնէն հարազատ յղացումն ալ յաճախ կը վրիպի, երբ տարրական պայմաններէն մին կը պակսի:

Մեր ըսելիքը ուրիշ բան էր:

Պիտի ուզէինք որ դպրոցէն իսկ միջոցներ ձեռք առնուէին, որպէսզի ոտանաւոր գրելու մարմաջին յաջորդէր արձակը մշակելու վարժութիւնը: Անշուշտ յարգելով տղուն կոչումը եւ ընդունակութիւնը:

Դպրոցէն դուրս, տղան իր ճամբան կը գտնէ բնազդաբար, եթէ իսկապէս ընդունակ է գրիչ շարժելու:

Դպրոցը եւ մամուլը կրնան վճռական դեր կատարել, իրական տաղանդները ծաղկեցնելու համար:

Արդէն շատ մը չարիքներ հետեւանք չե՞ն համբակ վարժապետներու կամ թերխաս խմբագիրներու անավարի սովորութեանց:

Արձակին մշակումն ալ տունէն պիտի սկսի: Դպրոցէն եւ թերթէն:

Ոտանաւորին անձնատուր ըլլալ եւ արձակը բախտին ձգել,— կը նշանակէ թաղարներ շարել խոպան դաշտի մը բոլորտիքը:

Ոտանաւորին ծաղկումն ալ կախում ունի արձակին յարաճուն զարգացումէն: Անոր մշակումէն, խորացումէն եւ արդիացումէն:

Եթէ գրողը իսկապէս բանաստեղծ է, բառերն ու խօսքերը պիտի հոսին իբրեւ կարկաչուն վտակ մը, շնորհիւ ճկուն արձակի մը:

Երբ լեզուն ոչ գոյն ունի, ոչ ալ ջիղ, արուեստին հուրն ալ կը վերածուի կիսավառ ածուխի մը, որմէ խանձի հոտ կուգայ:

Լեզուի անխնամութիւնը, աղքատութիւնը եւ աղճատումը սովորական երեւոյթներ են արտասահմանի 80 – 100 պարբերական հրատարակութեանց մէջ:

Եւ դեռ գիրքեր ալ կը տպուին, հասարակ չարագրութեամբ: Կոպիտ եւ աններելի սխալներով: Հետեւանք՝ տգիտութեան:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԿՈՉԸ

•

«ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԵՐԿՐԻՆ»

Վարչապետութեան չորրորդ թեկնածուին ձախողումէն ետք, Հանրապետութեան նախագահը իր մօտ հրաւիրեց բոլոր նախկին վարչապետները եւ խմբակցութեանց պետերը, ելք մը գտնելու համար:

Այս առթիւ հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց բոլորին, որպէսզի մէկդի դնեն անհատական եւ խմբակցական շահերը, յանուն երկրին փրկութեան: Ահաւասիկ կոչին ամփոփումը.

—«Մայիս 21էն ի վեր — մօտ մէկ ամիս — Ֆրանսան կառավարութիւն չունի: Տասը օրէն պիտի սկսի Պերմուտայի տեսակցութիւնը: Այս ամսու վերջ կը լրանան վտանգաւոր վճարօրեր, հարկ է յարգել պետութեան յանձնառութիւնները երկրէն ներս թէ դուրս: Ազգ. տնտեսութիւնը կը ծիւրի, մեր առեւտրական հաշուեկշիռը կը ծանրանայ, վտանգելով դրամը: Ինծի հասած բազմաթիւ նամակները կը հաստատեն թէ բարոյական եւ ընկերային տագնապ մը կը սպառնայ երկրին: Ես իրաւունք չունիմ ձգելու որ աւելի երկար տեւէ այսպիսի կացութիւն մը: Այս վիճակը կրնայ վնասել հանրապետութեան եւ տկարացնել Ֆրանսան ամբողջ աշխարհի մէջ: Ինծի խորհուրդ տուին պատգամ մը ուղղել խորհրդարանին, ինչպէս կ'արտօնէ Սահմանադրութիւնը: Ես հարկ չզգացի հետեւիլ այդ խորհուրդին, որպէսզի տագնապ մը չծագի Ազգ. Ժողովին եւ Հանրապետութեան նախագահին միջեւ»:

Նախագահը յետոյ կ'ըսէ թէ ամէն բան փորձեց, ելք մը գտնելու համար, բայց կարելի չեղաւ սահմանադրական մեծամասնութիւն մը ապահովել: «Խմբակցութիւնները իրարու ընդհարեցան: «Կարծիքի տարբերութիւնները չեզոքացան, անձնական ընդդիմութիւններ այնպիսի մթնոլորտ մը ստեղծեցին որ դժուար է համաձայնութեան մը յանգիլ: Ազգային արժանապատուութիւնը եւ հպարտութիւնը թոյլ չեն տար վարչապետութեան թեկնածուներ զրկել որպէսզի սահմանադրական մեծամասնութիւն խնդրեն առանց յաջողելու: Ես իրաւունք չունիմ բռնանալու Ազգ. Ժողովին վրայ որպէսզի ընդունի արդէն մերժուած թեկնածուներ:

«Ժամանակն է միանալու, ազգային գիտակցութեան ցնցում մը կատարելու: Ժամանակն է խորտակելու, յանուն երկրին փրկութեան, եսասիրութեանց եւ շահերու խմբակցութիւնը: Բոլորին կարգապահութիւնը եւ միութիւնը կրնան անգամ մը եւս փրկել ամէն բան: Ահա թէ ինչ կը պահանջեմ ձեզմէ»:

Եւ կը հրաւիրէ բոլոր նախկին վարչապետները եւ թեկնածուները՝ «Հանրապետական եւ ազգային փրկութեան կառավարութեան մը հիմերը դնել, ամենալայն միութեամբ»: Կը թելադրէ զիջումներ կատարել փոխադարձաբար: «Երբ համաձայնութիւն գոյանայ հասարակական ծրագրի մը մասին, վարչապետ մը պիտի նշանակեմ եւ պիտի առաջարկեմ որ վաւերացում խնդրէ, որպէսզի Ֆրանսան կառավարութիւն մը ունենայ շաբթուան առաջին օրերը»:

Այս հանդիսաւոր կոչին պատասխանեց Պ. Փօլ Ռէնօ, իբրեւ ամէնէն տարէցը վարչապետութեան ասպարէզին մէջ: Հըրաւիրեալները, 21 հոգի, որոշեցին ժողով մը գումարել, հասարակական ծրագիր մը մշակելու համար: Եզրակացութիւնը նախագահին պիտի հաղորդեն այսօր, կիրակի:

ՄԱՀԱՎՃԻՌԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

•

ԻՆՉՊԷՍ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱԹՈՌ ԱՌԱՋՆՈՐԴԵՑԻՆ ՄԱՀԱՊԱՐՏ ԱՄՈԼԸ

Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը, որ կը բաղկանայ ինը անդամներէ, վեց ձայնով ջնջեց Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկի մահավճիռին գործադրութեան յետաձգումը: Նախագահ Այզընհաուըր եւս մերժած էր ներում շնորհել, մասնաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակելով:

Ուրեմն մահավճիռը գործադրուեցաւ շաբաթ գիշեր, Սինկ Սինկի բանտին մէջ, հակառակ տեղատարափ դիմումներու եւ միջազգային ցոյցերու:

Ստորեւ կ'ամփոփենք մանրամասնութիւնները.—

Մահավճիռը գործադրուեցաւ իրիկուան ժամը ութին (Փարիզեան ժամով՝ շաբաթ առտու ժամը 1ին): Բանտապահը, Տէննօ, նախորդ օրը ծանուցած էր թէ երկու մահապարտները ելեկտրական աթոռ պիտի առաջնորդուին հրէական շաբթին սկըզբնաւորութենէն կէս ժամ առաջ: Արդէն իրենց հաղորդուած էր Գերագոյն Ատեանին ժխտական պատասխանը: Արտօնութիւն տրուեցաւ որ այր եւ կին վերջին անգամ տեսակցին մօտ երկու ժամ, այցելուներու սենեակին մէջ, մետաղեայ ցանցի մը մէջէն: Թղթակիցներուն ալ տեղեկութիւն տրուած էր: Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկ կը ճաշէին երբ բանտին անթելը հաղորդեց թէ Գերագոյն Ատեանը մերժած է յետաձգումը: Յետոյ հաղորդուեցաւ թէ նախագահն ալ մերժած է ներում շնորհել: Ատեանին վեց անդամները արդէն վաւերացուցած էին մահավճիռին գործադրութիւնը: Երկու անդամներ հակառակ էին, իսկ մէկը՝ վերապահ դիրք մը բռնած էր: Ընդդիմացողներէն մէկը դատաւոր Տակլէսն էր որ Դշ. օր յետաձգել տուած էր մահավճիռին գործադրութիւնը: Պաշտպան փաստաբանները ամէն միջոց փորձեցին մինչեւ վերջին պահուն: Երկու մահապարտները ստոյիկեան դիրք մը բռնած էին եւ բառ չարտասանեցին: Դէպի ելեկտրական աթոռ առաջնորդուելէ առաջ, այր եւ կին համբուրուեցան:

Առաջին անգամ է որ ելեկտրական պատիժի կ'ենթարկուի ամոլ մը: Եւ յաճախադէպ չէ որ կիներ այդ քստմնելի պատիժը կրեն: 1952ին 83 մահավճիռներ գործադրուեցան, 1950ին՝ 82, բայց կին չկար անոնց մէջ: Իսկ 1951ի մահապարտներէն միայն մէկը կին էր:

Հիւս. Ամերիկայի մէջ մահապատիժները կը գործադրեն ոչ թէ արշալոյսին, այլ գիշերը: Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկ հրեայ ըլլալով, մահավճիռը գործադրուեցաւ արեւամուտէն առաջ:

Այր եւ կին մահուան սենեակը առաջնորդուեցան կարգով: Ոչ ձեռնակապ ունէին, ոչ ալ շղթայ կամ գունդ կապուած էր իրենց ոտքերուն: Իրենց կ'ընկերանային բանտին ռաբունին եւ երկ - երկու պահակներ: Որպէսզի հրդեհ չծագի, բոլորովին ածիլած էին երկու մահապարտներուն գանկերը, կտրած էին շալվարներուն չըջագծեան ծայրերը, մինչեւ արմունկները, իսկ Ճուլիոս Ռոզէնպէրկի տափատը՝ մինչեւ ծունկերը:

Մահասենեակը չարաշուք մերկութիւն մը կը ներկայացնէր: Ոչ պատուհան, ոչ ալ որեւէ կարասի: Սենեակը լոյսերու մէջ կը լողար, գետինը, պատերը, ձեղունը ճնարակուած էին մասնաւոր ներկով մը (լաք): Միայն ելեկտրական աթոռը կ'երեւար: Պահակախումբի հրամանատարին ազդանշանին վրայ, դահիճը կ'արձակէր առաջին հարուածը — 2000 վոլթ որ վեց երկվայրկեանէն տառապէս կը գգետնէ մահապարտը, յետոյ 500 մինչեւ 50 երկվայրկեան, ապա հազար վոլթ ութ վայրկեան եւ վերջապէս 2000 վոլթ: Մահը տեղի կ'ունենայ ջղային կեդրոններու կատարեալ քայքայումով: Գործողութեան ներկայ էին 8-10 վկաներ:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

Նախագահական յայտարարութիւնը հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ իր մերժումը.

—«Գիտեմ որ այս գործը մեծ մտահոգութիւն պատճառած է Ամերիկայի եւ արտասահմանի մէջ: Ահա թէ ինչ կրնամ ըսել. — Ռոզէնպէրկները անհունօրէն աւելցուցին հիւլէական պատերազմի մը վտանգը, եւ կրնային մահուան դատապարտել տասնեակ միլիոնաւոր անմեղներ ամբողջ աշխարհի մէջ: Ծանրակշիռ բան է երկու մարդկային էակներու մահացումը: Բայց շատ աւելի ծանրակշիռ է այն մտածումը թէ միլիոնաւոր մարդկային էակներ կրնային մահուան դատապարտուիլ այս երկու լրտեսներուն արարքներուն հետեւանքով»:

Նախագահը այս առթիւ կ'ըսէ թէ ամէն պատեհութիւն տրուեցաւ, որպէսզի ամբաստանեալները ապացուցանեն իրենց անմեղութիւնը եւ թէ դատական բոլոր ձեւակերպութիւնները կատարուած ըլլալով, ինք չի կրնար միջամտել:

Անցեալ Փետրուար 11ին, երբ առաջին անգամ ներում կը խնդրուէր, Այզընհաուըր յայտարարեց. — «Անոնց ոճիրը աւելի ծանր է քան մարդասպանութիւն մը: Անոնց արարքը կանխամտածեալ դաւաճանութիւն մըն է ամբողջ ազգին դէմ եւ կրնար մահացնել հազարաւոր անմեղ քաղաքացիներ»:

Ամերիկացիներու ստուար մեծամասնութիւնն ալ նախագահին պէս կը մտածէր:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

•

Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը քիչ մը մեղմացած է Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ: Խորհրդային հրամանատարութիւնը երկու ժամ կրճատած են տուներէն դուրս չելլելու արգելքը: Յետոյ մասամբ արտօնած են որ վերադառնան արեւմտեան շրջանը անցած քաղաքացիները: Առաջին առթիւ ճամբայ ելան 700 հոգի եւ բեռնակառքերու մէջ դըրուելով փոխադրուեցան խորհրդային ոստիկանութեան կողմէ: Բայց չի գիտցուիր թէ ուր տարուած են:

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, խռովութիւնները կը շարունակուին ամբողջ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով արեւմտեան պետութեանց: Երեք մարզպանները նոր ծանուցագիր մը ուղղեցին, պահանջելով դադրեցնել բռնութիւնները եւ մահապատիժները:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐ ԿԱՐԳՈՒՍԱՐՔԸ

Հանրապետութեան հռչակումը մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ Եգիպտոսի մէջ: Ամբողջ ժողովուրդը փողոց թափած էր: Այսօր, կիրակի, ազգային տօն հռչակուած է: Եգիպտոսի կրօնապետը, ռէյիս Մարաղի, քարոզ մը խօսեցաւ գլխաւոր մզկիթին մէջ, ի ներկայութեան զօր. Նէկիպի եւ միւս նախարարներուն:

Եգիպտոսի արքայական գերդաստանին 86 անդամները, մէջն ըլլալով 17 ամսուան գահաժառանգը, Ահմէտ Ֆուատ Բ. կը կորսնցնեն իրենց բոլոր եկամուտները,— 45.000 ոսկի (գահաժառանգին իրաւունքն էր 21.000 ոսկի) եւ բոլոր առանձնաշնորհները:

Զինուորական իշխանութիւնը զօրացած է, դահլիճին վերակազմութեամբ:

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

•

ԺԲ.

Սկսած է ժամերգութիւնը ։

Կը յառաջանանք կիսամութին մէջ։ Հ. Եղիա Փէչիկեան զիս կը տեղաւորէ, փոլատին հետ, աջ դասին ետեւը, Տորքը՝ ձախ դասին ետեւը կամ թերեւս մեր ետեւը, — կորսնցուցի մութին մէջ։ Սիւն մը կը պաշտպանէր զիս լոյսի մը սուրէն։

Յանկարծ երկու պատանիներ, գրեթէ մանուկ, ամբողջովին սեւերու մէջ, կը նետուին խորանին առջեւ՝ փոխասացութիւն կատարելու։

Ժամանակ չունեցա՛յ աչքերս թարթելու։ Եկեղեցին շարժեցաւ, ձեւափոխուեցաւ, ընդարձակուեցաւ, լուսազարդուեցաւ ,եւ տեսա՛յ, տեսա՛յ, ճանչցա՛յ ինքզինքս։ Ե՛ս էի խորանին առջեւ կանգնած այդ պատանիներէն մին, ե՛ս էի՝ որ փոխ կը կարդայի ․

— Խոնարհեցո՛, Տէր, զունկն քո եւ լո՛ւր ինձ ...

— Պահեա՛ զանձն իմ զի սուրբ եմ ես...

Երեկոյեան ամառնային արեւը ներս կը թափէր պատուհաններէն՝ սիրամարգի փետուրներու պէս։ Աստուծոյ կրակէն պայթած թուզերուն քաղցր խէժը տակաւին շրթներուս վրայ, գինեւէտ խաղողի ողկոյզներուն շուրջ պարող մեղուներուն երգը ականջիս խորը, լուսաղբիւրին ոսկի համրող կտուցին պատմութիւնը մտքիս մէջ, դաշտերուն անանուխով ու ծաթրինով տաքցած անկողինին քաղցրութիւնը քամակիս՝ ես, պզտիկ սուրբ մը, պըտըլիկ հրեշտակ մը՝ ինչպէս կ'ըսէր Մրմրեան, ի՛նչքան կը սիրէի սպասաւորել Աստուծոյ տան մէջ, — վազելով գիւղ կ'իջնէի այգիներէն, ծառայելու համար իբրեւ մոմակալ կամ փոխասաց ։

— Ուրախ արա զանձն ծառայի քո...

Ա՛խ, սա հօրեղբա՛յրս, անգո՛ւթ հօրեղբայրս, որ երաժշտապետ էր, Պապա. Համբարձումին արժանաւոր աշակերտը ։ Չէր ձգեր որ շարունակէի փոխ, կարդայի քիչ մը երկար։ Երբ ուշանար իր միջամտութիւնը, մեր փոխասացութիւնը կը լեցնէր եկեղեցին,— երկու մեղուներու նման՝ մեր ձայները, օրօրուն եւ ոլորուն, կը բարձրանային, կ'աճէին, կը բազմանային, կը տարածուէին ու կը կախուէին գմբէթին խորովիքն ի վար, իբրեւ մեղեդիական ցօղ ։

Բայց յանկարծ, հօրեղբայրս ․

— Համբարձի զաչս իմ ի լերինս ...

Ու կը կտրուէր մեր փոխասացութիւնը։ Այնուհետեւ կը սկսէր երազս, — Արմաշի հսկայ որովայնաւոր եկեղեցին կը բարձրանար դէպի երկինք, կը ծփար ամպերուն վրայ, վասնզի անհամար հրեշտակներ կը բարձրացնէին զայն իրենց ձեռքերուն վրայ։ Շա՛տ էին հրեշտակները մեր գիւղին մէջ, եկեղեցիին շուրջը, յաճախ կ'երեւնային մեզի, միշտ ժպտուն, քաղցրութեամբ օծուն, ու կը խօսէին մեզի։ Չէ՞ որ դրախտ տանող սանդուխը ի պահ կը մնար մեր գիւղին մէջ։ Ահա թէ ինչո՛ւ տատուան բարի–լոյսը սովորաբար հրեշտակ մըն էր որ կ'ըսէր գիւղին պատանիներուն։ Մեզմէ ո՞վ չէր պարծենար թէ տատուն տեսած է հրեշտակ մը , — եկեղեցին կանուխ մտնողը, ամէնէն շատ փոխ կարդացողը։ Լոյս զուարթը անսխալ եւ անուշ երգողը, մենք պատանիներ՝ շա՛տ կը տեսնէինք հրեշտակները։ Բայց Աստուա՞ծ։ Կարելի՞ էր տեսնել Աստուած ։

Հրէական աւանդութիւններով լեցուած հոգիս, տակաւին պատանի, ո՛րքան փորձած էր երեւակայել Եղիային արկածը․ —

Սաստիկ հով մը բարձրացաւ, կը պատմէ հրէական աւանդութիւնը, այնքան սաստիկ , որ կը փշրէր լեռները եւ կը խորտակէր ապառաժները՝ երբ Աստուած կ'անցնէր ։

Բայց հովին մէջ չէր Աստուած(*) ։

Յետոյ երկրաշարժ պատահեցաւ, երկիրը սասանեցաւ, գետինը սարսեցաւ ։

Բայց երկրաշարժին մէջ չէր Աստուած (**) ։

Երկրաշարժին յաջորդեց կրակը , որ կ'այրէր, կը խանձէր, կը մրկէր ամէն բան ։

Բայց կրակին մէջ չէր Աստուած (***)։

Ու կրակէն ետքը լսուեցաւ մեղմաշունչ ձայն մը․— Աստուած էր որ կը յայտնուէր Եղիայի ։

Աստուածայայտնութիւնը (théophanie) հարց մըն է ,որ զբաղեցուցեր է բոլոր հաւատացեալները, որքան ալ պարզամիտ ըլլան անոնք կամ իմաստուններուն մէջ իմաստուն։ Սկիզբէն իսկ, սակայն, աւանդական կրօնագիտութիւնը մահուամբ կ'արգիլէ դիտել Աստուծոյ դէմքը (Ելից, ԼԳ. 20), վասնզի անտեսանելի է Աստուած, անճանաչելի, անըմբռնելի, անիմանալի, անհասկնալի, անսսելի, անճառելի, անպատմելի, աննկարագրելի, անպարագրելի, անբացատրելի, անմեկնելի , — Յովհան Ոսկեբերան եւ Գրիգոր Նիւսացի կը մրցին իրարու հետ՝ ածական մը աւելի տալու համար, իբրեւ վկայութիւն թէ ոչ միայն մարդկային արարածները , այլ եւ նոյնիսկ հրեշտակները ի վիճակի չեն Աստուած տեսնելու։ Ահա թէ ինչո՛ւ նկարիչները, Աստուծոյ շլացուցիչ ու չանթահարիչ լոյսին դէմ, հրեշտակները կը ներկայացնեն թեւերով իրենց աչքերը ծածկած ։

— Զի՞ ես դու սատ, ըսաւ ինձ Աստուած «ձայնիւ մեղմոյ օդոյ», կանգնելով առջեւս, հոն՝ ուր աղօթած էր Մեծն Մխիթար։

Մնացի ափ ի բերան ։

Աստուած, որ խուսափեցաւ մանուկի սուրբ երեւակայութենէս՝ ինծի կը յայտնուէր ահա, երբ այլեւս չէի սպասեր իրեն։

Յանկարծ յիշեցի թէ, վերջերս, յաջորդաբար լոյս տեսան երկու տեսակցութիւններ Աստուծոյ հետ․ —

Առաջինը՝ Ժիւլիւէթի գիրքը, Հանդիպումներ Աստուծոյ հետ։ Երկրորդը՝ Ճոն Հիքսի գիրքը, Տեսակցութիւններ Աստուծոյ հետ (Թարգմանութիւն Ժիւլ Ռոմէնի)։ Ըստ իս՝ առաջինը միայն գնահատութեան արժանի ։

Ուստի մտածեցի, օգտագործելով առիթը, գրի առնել Տեսակցութիւն մը Աստուծոյ հետ, յատկապէս «Յառաջ»ի մեր ընթերցողներուն համար ։

— Տէ՛ր, ըսի, ծանօթ եմ մարդակերտութեան եղանակին, որ գիւղացիի մը աշխատանքին չափ պարզ է եւ անհրապոյր , — կաւը թրծել շունչով մը որ յաւիտենական է՝ բայց ցնդական։ Հելլենական դիցաբանութեան աւանդութիւններուն մէջ գտայ արարչագործութեան հակառակ եղանակ մը, — ո՛ւր ուզեցիր մարդ ստեղծել, աստուածորդւոյն անգամ հրամայեցիր մարդանալ ,մինչ հելլենական դիցաբանութիւնը կը ջանայ ընդհակառակն աստուածութիւն պարգեւել մարդուն ։ Այսպէս, կ'աւանդուի թէ աստուածուհին Դեմետրէ, որ կը թափառէր երկրէ երկիր՝ որոնելով իր աղջիկը, ժամանակ մը ասպնջականութիւն կը գտնէ Կելէոսի արքունիքին մէջ, ուր թագուհին, աստուածային ծագումին անգիտակ, իր խնամքին կը յանձնէ նորածին իշխանուհին՝ Դեմոփոլն։ Մեծ աստուածուհին, Դեմետրէ, ամէն երեկոյ կը փակուէր իր սենեակին մէջ, նորածինը կը հանէ ոսկի օրրանէն ու վարդագոյն խանձարուրէն, բոլորովին մերկ՝ զայն կը բռնէ բո՛րկ կրակի մը հրբոյրքին դէմ, խանձելու ,մրկելու եւ վառելու համար մարմինը, կախարդական այս տանջանքին մէջ զօրացնելու համար անոր հոգին, աստուածային եւ յաւիտենական շնորհք պարգեւելու ցանկութեամբ նորածինին ։

Տէ՛ր, եթէ կարելի էր մարդ ստեղծել կաւով, Հայաստանեայց աշխարհին կաւը լաւագոյնս կը ծառայէր արարչագործական ցանկութիւններուդ ։

Արդ, Տէմիրճիպաշեան մեր Եղիան իսկ, որ աւելի հաղորդակից էր խորհրդապաշտութեան քան ես, կը պնդէր թէ սնանկացա՛ւ արարչագործութիւնդ՝ անոր համար , ըստ իս, որ արհամարհեցիր Հայաստանեայց աշխարհին կաւը՝ եբրայական կաւին նախասիրութիւններուդ համար ։

Յետոյ յուսախաբ եղայ նաեւ հելլենական աստուածատուէն, որ կը յամառի բաւական չհամարել մեր տառապանքը՝ աստուածայնութիւն տալու համար մեր ժողովուրդին, իբրեւ վարձատրութիւն ։

Այս պայմաններուն մէջ, Տէ՛ր, պիտի շնորհէի՞ր ինձ՝ եթէ լքելով բոլոր օտար աստուածները իրենց հրեղէն բազմոցներուն վրայ կամ ամպավարիկ վերնատուներուն մէջ, գայի, այստեղ, որոնել Հայուն աստուածները, — մեր սուրբերուն մագաղաթեայ պատմագրութեանց մէջ , մեր նախահայրերուն բանահիւսական շունչին մէջ, հայ անմահ արուեստին պաշտամունքին մէջ ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Եւ ոչ ի հողմն Տէր։
(**) Եւ ոչ ի շարժմանն Տէր ։
(***) Եւ ոչ ի հուրն Տէր (Գ. Թագ. ԺԹ. 11–12)։

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

•

Նախորդ յօդուածով , դիտել կուտայի թէ, հայ մտաւորականը իր ապրուստը հոգալու խնդրով կլանուած, մեծ մասով քաշուեր է մշակութային ու հանրային աշխատանքներէն ։

Այդ մասին , այս սիւնակներուն մէջ Վահէն ստորագրեց չորս տողեր, «Ո՛վ ինչով է ապրում» ընդհ. խորագրին տակ։ Երեւութապէս հեգնական, բայց խորքին մէջ ահաւոր դառնութիւն մը կը խտացնէր այդ շարքը, — մեր կեանքին յուսահատական երեւոյթներէն մին։ Եթէ Վահէն իր ակնարկը քիչ մը հեռուները, Պոլսէն մինչեւ Ամերիկա պտըտցնէր, պիտի մատնանշէր ուրիշ տաղանդաւոր դէմքեր, որոնք գրիչ, ուսուցչութիւն մէկ կողմ ձգած, զանոնք պատահականութեան յանձնած ,կը զբաղին զանազան արհեստներով։ Կ'ենթադրեմ թէ, երբ հայութիւնը ճերմակ ջարդէն մեկուսացնելու համար կրթական մարմիններ կը կազմեն, նախ եւ առաջ անհրաժեշտ է կազմակերպութիւն մը ստեղծել մտաւորականութիւնը դատարկ ժամավաճառութենէ փրկելու եւ բուն հայկական կեանքին կապելու համար։ Այլապէս ինչո՞վ պիտի պայքարինք , կամ որո՞նք պիտի աշխատին ձուլման դէմ։ Այս տողերուս տակ տարբեր միտք չկայ։ Այլեւս ոչ Հ. Սամուէլը խմբագրատուն կը վերադառնայ, ոչ Մ. Պարսամեանը ուսուցչութեան, եւ ոչ ալ ես «Զուարթնոց»ին։ Մեզի համար փակուած էջեր են ասոնք։ Ակնարկներս կ'երթան մեր արհեստաւոր գրչի եղբայրներուն ։

Ժամանակին Վ. Թէքէեան ուժեղ ընդդիմութիւն բացած էր Բարեգործականին դէմ։ Այդ կազմակերպութեան վարիչները խակ մտայնութեամբ մը կ'օժանդակէին այն ուսանողներուն միայն, որոնք իբրեւ հանքային երկրաչափ, ճարտարագէտ կամ ազատ ասպարէզներու հետեւող կը ներկայանային։ Արուեստը եւ բանասիրութիւնը չէին քաջալերուեր։ Ու Թէքէեան կ'ըսէր․ — «Երբ հայ պատմութիւնը, մշակոյթը պեղող ապագայ դէմքեր կը պատրաստենք, անոնք լապտերներ են հայ կեանքը լուսաւորելու համար։ Իսկ մնացեալը օտար ճարտարարուեստի առուն ջուր լեցնող օժանդակներ են »։ Եւ ճիշդ էր։ Ով որ երկրաչափ կամ հողագէտ դարձաւ, գնաց պելժիական Քոնկօները չափչփելու ։

Այո, կազմակերպութիւն մը նախ հայ մտաւորականութիւնը փրկելու համար։ Ծնողական ժողովները արդիւնք չեն տար, երբ գործիքը, աշխատող մտաւորականութիւնը չկայ հրապարակի վրայ։ Պէտք է կազմել այն տեսակ մարմին մը, որ առանց խտրութեան հաւասարապէս հոգայ հայ մտաւորականութիւնը եւ հայկ. կեանքին մէջ գործելու ասպարէզներ ստեղծէ. (հրատարակչական մարմին, գաղութէ գաղութ մտաւորականներու փոխանակութիւն, կազմակերպել համախումբ արշաւներ եւն. եւն.)։ Ֆրանսական կառավարութիւնը որ խրեր է բազմածախս պատերազմի մը եւ ելմտական բարդ հոգերու մէջ, ամէն տարի հարիւրաւոր միլիոն ֆրանքներ կը տրամադրէ իր պետական թատրոններուն, թանգարաններուն, մատենադարաններուն, հրատարակչական մարմիններուն , գիտական արշաւախումբերուն՝ պարզապէս իր մտաւորականութիւնը պահպանելու համար։ Իսկ մեր մէջ, երբ մտքի մշակ մը կը հեռանայ տարբեր ասպարէզով մը իր հացը ճարելու համար, լռելեայն կ'ուրախանանք, թէ՝ տաղտուկ մըն ալ պակսեցա՛ւ ։ Եթէ այսպէս շարունակուի եւ քառորդ դար ետք հողին երթայ միջին եւ հին սերունդն ալ, այն ատեն պիտի ստեղծուի ահաւոր վիճակ մը հայութեան համար ։

Երբ ժողովուրդ մը մտաւորականութիւն չունի, կ'իջնէ Սիտիներու, Զուլուներու մակարդակին։ Թուրքերը բան մը գիտէին որ նախ ջանացին մեր միտքը գլխատել։ Ասոնք ճշմարտութիւններ են որոնք սպիտակ փիսիկս ալ գիտէ ։

Կ'ուզէ՞ք հայ ժողովուրդը փրկել ձուլումէ, նախ փրկեցէք մտաւորականութիւնը, որպէսզի կարենայ վերադառնալ իր կոչումին։ Հ. Ճանաշեան իր յօդուածաշարքով կը ծանրանար դպրոցներու վրայ։ Անհատական հանդիպումներու ընթացքին ինք եւ Հ. Ս. Տէր Մովսէսեան կը յայտնէին թէ, նոր կոչեցեալներ չեն գտներ, իրենց Միաբանութեան անդամ արձանագրելու համար։ Ուրեմն քառորդ դար վերջ Մխիթարեաններն ալ պիտի պարպուին իրենց մտաւորականութենէն։ Եղբայրակցութիւնը նոյնն է ։ Երբ միտքը չկայ, ինքնաբերաբար կանգ կ'առնեն խոյանքները ։

Այս իրարանցումին մէջ «Յուսաբեր»ը մատը դրաւ բուն վէրքին վրայ։ Մայիս 14ի «Մենք քեզի հետ» խորագրեալ խմբագրականին մէջ տեղ մը կ'ըսէ․

— « Չեղաւ երբեք, որ, օրինակ, քո՛յր գաղութ մը մէկ երկու տարուան համար Հիւս. Ամերիկա կրթական մշակ մը ճամբէր, հոգար անոր ծախքերը եւ զայն՝ այդ մշակը՝ ամբողջովին տրամադրէր ամերիկահայութեան պահպանումի գործին»։

Այս քանի մը տողերէն կուգանք այն եզրակացութեան թէ հիմնական դեր մը կ'իյնայ հայ մտաւորականութեան ։ Ուրեմն ան եթէ չիջնէ հրապարակ, այլեւս պիտի անհետանայ այս հայութիւնն ալ այնպէս՝ ինչպէս որ անհետացաւ ԺԶ.էն ԺԸ. դարերու կարճ ժամանամիջոցի ընթացքին։

ԺԷ. դարուն երբ լեհական կառավարութիւնը պատերազմի կը մտնէր դրացի ժողովուրդի մը հետ, տեղական հայ գաղութէն ստուար թիւով կամաւորներ ներկայացեր են իբրեւ հեծելազօրք, չենք խօսիր հետեւակազօրքի մասին։ Այնքան հոծ գաղութ մը փոշիացեր գացեր է՝ առանց հետք մը ձգելու։ Մեր օրերու գաղութներն ալ պիտի հալին, եթէ ազգովին ազդու միջոցներու մասին չխորհինք ։

Ներկայիս, երբ հայութիւնը իր մտաւորականութեամբ չի զբաղիր, երեսի վրայ ձգած է զայն եւ միայն դրամ դիզելու, ունեցած տան վրայ յարկ մը եւս բարձրացնելու մասին կը խորհի, չանդրադառնար թէ իր զաւակը շուտով խնայուածը օտարին ափը պիտի թափէ ։

Էր երբեմն, խանդավառութեամբ բաներ մը հրատարակելու , մտքի վաստակ մը թուղթին յանձնելու, ուրիշներէն արժէք մը գալոց սերունդին անցընելու մարմաջովն էի տարուած։ Ապաւինած էի արհեստիս եկած վաստակին։ 1937ին լոյս տեսաւ Տարեգիրքիս առաջին հատորը։ Օրինակ մը ղրկեցի Փարիզի մեծահարուստներէն մէկուն՝ պարզապէս բուն արժէքը, երեսուն ֆրանք ստանալու ակնկալութեամբ։ Հազիւ ծրարը ղրկած, երկու օր վերջ ստացայ երկտող մը, շատ մաքուր հայերէնով մը, որ կ'ըսէր․— « Ստացանք ձեր հատորը, բայց զայն ետ վերադարձնելն իսկ մեզի համար ձանձրոյթ է»։ Այս բացիկը շրջանակի մը մէջ առած զետեղեր եմ տունս, գրասեղանիս վերեւ։

Նորութիւն մը չարձանագրեցի․ այդպիսի ապտակներ ամէն մէկ մտքի աշխատաւոր ստացած է իր համեստ գործունէութեանը ընթացքին։ Արդի՞ւնքը։ Գիրքը կը մնայ, բայց բարձրացող պատե՞րը։

Մէկ ամիս առաջ Լիոնէն ուսանող երիտասարդ մը եկաւ մօտս։ Գերմանիա գացած էր իր «ուխտ»ը կատարելու։ Վերադարձին Ամստերտամէն կ'անցնի ու կը տեղեկանայ թէ երբեմնի մեր գաղութէն իբրեւ կենդանի յիշատակ մնացեր է եկեղեցի մը։ Իր բառերով․—«Գացի, փնտռեցի եւ գտայ վերջապէս։ Մարմարակերտ տաճար մը։ Հազիւ դրան մօտեցած՝ տեսայ մուտքին վերեւ մեր եկեղեցիները խորհրդանշող դուրս ցցուած քանդակը․ ոչխարի մը գըլուխ ու ներքեւն ալ՝ Գառն Աստուծոյ հայերէն արձանագրութիւնը։ Փորագրութիւն մըն ալ գաւիթին մէջ , «զայս շինեաց»ը։ Ներսը լացող երգեհոնի մը հեծկլտուքները կ'իջնէին պատերէն վար ։ Խումբ մը օտար հաւատացեալներ կ'աղօթէին։ Հարցուփորձերէս տեղեկացայ թէ, շատ տարիներ առաջ հայութիւնը ձուլուած, տաճարն ալ որպէս լքեալ գոյք աճուրդով ծախեր են » ։ Եւ իմ սիրելի ուսանող բարեկամս աւելցուց․ — «Եկեղեցիին աստիճաններուն առջեւ նստած՝ արցունքներս հաւաքեցի »։

Մենք տակաւին շատ արցունքներ ունինք թափելիք ՝եթէ այսպէս շարունակուի ։

Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

«ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ » գրադարան – ընթերցարան մը բացուած է Թիֆլիսի մէջ Դաւիթաշվիլօ փողոցի 18 թիւին մէջ, ուր ապրած եւ ստեղծագործած է հայ մեծանուն բանաստեղծը։ Տան շքամուտքի մօտ հայերէն, վրացերէն եւ ռուսերէն լեզուներով գրուած է. « Այս տանը ապրել է հայ մեծ բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանը 1869–1923 թ․թ․»։

Խ. ԱԲՈՎԵԱՆԻ ՏՈՒՆ-ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան»էն)

Մայիս 31ին Քանաքեռի մէջ տեղի ունեցաւ Խաչատուր Աբովեանի տուն թանգարանի բացումը :

Ներկայ էին գրագէտներ, նկարիչներ, երաժշտագէտներ, բանուորներ, ինչպէս եւ Աբովեանի ժառանգները:

Ցուցադրուած նկարները եւ թուղթերը կը պատկերացնեն Աբովեան իբրեւ մանկավարժ, հիմնադիր հայ նոր գրականութեան, ստեղծագործող, հանրային գործիչ եւ ի վերջոյ անոր եղերական կորուստը :

Ցուցահանդէսին առաջին երկու բաժինները՝ «Ներածութիւն» եւ «Մանկութեան տարիները» կ'ընդգրկեն 1805 – 1815 թուականները: Հոն ցուցադրուած են բազմաթիւ նկարներ, տեսարաններ Քանաքեռէն, տունը ուր ծնած է Աբովեան, ճամբորդութեանց քարտէսը: Հոն կը կարդացուին հայրենիքի նուիրուած իր նշանաւոր խօսքերը «Ապրիլ ու մեռնիլ հայրենիքի համար, ահա խնդիրը, որ իբրեւ նպատակ ես ընտրել եմ ինձ համար իմ մանկութեան օրերից» :

Ցուցահանդէսին երրորդ բաժինը՝ «Ուսումնասիրութեան առաջին տարիները» կ'ընդգրկեն 1815 – 1826 թուականները :

Ուշագրաւ է «Արեւելեան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին» բաժինը (1826–27) : Այս տարիները բախտորոշ դեր են կատարած հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ : Աբովեան ականատես է եղած ռուս–պարսկական պատերազմին: Հոն ցուցադրուած են Աբովեանի յայտնի խօսքերը՝ ռուս զինուորին արեւելեան Հայաստան մանելու առթիւ. — «Օրհնուի էն սահաթը, որ Ռսի օրհնած ոտը Հայոց լիս աշխարհը մտաւ»: Ցուցադրուած են նաեւ Սարդարապատի գրաւումը, Երեւանի բերդին առումը, ռուս բանակի զօրահանդէսը Երեւանի մէջ, ժողովուրդի դիմաւորումը ռուս ազատարար բանակին եւ ուրիշ բազմաթիւ գեղանկարներ ու լուսանկարներ :

Մասնաւորապէս հետաքրքրական են «Վերելք Արարատի գագաթ»ի բաժինը :

1830 – 36 թուականները Դորպատեան տարիներն են: Այս բաժնին մէջ շահեկան են օտարներու ըսուածները Աբովեանի մասին :

Ուշագրաւ է նաեւ «Հայ մեծ լուսաւորիչը եւ ռուսական կուլտուրան» բաժինը, ուր ցուցադրուած նիւթերը կը պատմեն Աբովեանի դէպի ռուսական մշակոյթը եւ ռուս ժողովուրդին ունեցած վերաբերմունքը: Ան կը գտնէ որ ռուսերէն լեզուին տիրապետելը պարտադիր է ամէն մէկ Հայու համար, քանի որ կ'օգնէ հայ ժողովուրդի լուսաւորութեան եւ զարգացման:

Այցելուներու ուշադրութիւնը կը գրաւեն «Թիֆլիսում», «Հայ նոր գրականութեան հիմնադիրը», «Մեծ հումանիստը» եւ «Ժողովուրդների եղբայրութեան գաղափարը», «Երեւանում», Աբովեանի անհետացումը», «Հայ գրողները Աբովեանի մասին», «Աբովեանը մեր օրերում» բաժինները :

«Թիֆլիսում» բաժնին մէջ նիւթեր կան Աբովեանի մասնաւոր դպրոցի մասին, ուր բացի հայերէն, ուսած են վրացի, ռուս, ադրբէջանցի եւ այլազգի մանուկներ :

«Հայ նոր գրականութեան հիմնադիրը» բաժնի նիւթերը կը պարզեն աշխարհիկ լեզու եւ գրականութիւն ստեղծելու այն մեծ ջանքերը զոր թափած է Աբովեան, ընդդէմ կղերապահպանողական ուղղութեան: Ցուցադրուած նկարները ցոյց կուտան, որ Աբովեան բազմասեռ հեղինակ է: Այս բաժնին մէջ ցուցադրուած են «Վէրք Հայաստանի» վէպի անդրանիկ հրատարակութիւնը, ինչպէս եւ «Վէրքի» կարգ մը հրատարակութեանց թերթերը :

«Մեծ հումանիստը եւ ժողովուրդների եղբայրութեան գաղափարը» բաժինը կը համոզէ, որ Աբովեան ժողովուրդներու եղբայրութեան ջատագովն է: Այստեղ ցուցադրուած են Աբովեանի կողմէ Ախունդովի տրուած վկայագիրը, Աբովեանի գրութիւնը՝ Միրզա Շաֆին պաշտօնի կոչելու մասին են.:

1843 – 48 թուականները Աբովեանի մանկավարժական գործունէութեան շրջանն է: «Երեւանում» բաժնին մէջ ցուցադրուած նիւթերը կը նկարագրեն անոր այն պայքարը, զոր մղած է տեղական իշխանութեանց դէմ, եւ հալածուած էջմիածնի հոգեւորականութեան կողմէ : Այս բաժնին մէջ ուշագրաւ է Պռոշեանի «Ցուլիկներից» հատուած մը՝ Աբովեանի հրաժեշտի խօսքերը Աշտարակի դպրոցի աշակերտներուն :

«Հայ գրողները Աբովեանի մասին» բաժնին մէջ տրուած են հայ գրականութեան նշանաւոր դէմքեր, Նալբանդեանի, Թումանեանի Իսահակեանի, Դեմիրճեանի եւ ուրիշներու գնահատականները մեծ բանասէրի մասին:

«Աբովեանը մեր օրերում» բաժնին մէջ ցուցադրած են սովետական հրատարակութիւնները՝ «Պարապ վախտի խաղալիքը», Աբովեանի ընտիր երկերու հատորները, «Վէրք Հայաստանին», «Նախաշաւիղը», «Հազար – Փէշէն», «Թուրքի աղջիկը», Աբովեանի երկերու գիտական հրատարակութեան հինգ հատորները եւ ուրիշ երկեր, աշխատութիւններ, ինչպէս եւ ուսումնասիրութիւններ Աբովեանի մասին՝ «Դիւան Խաչատուր Աբովեանի» երկու հատորները, Ե. Շահազիզի «Աբովեանի կենսագրութիւնը», Ռ. Զարեանի, «Աբովեանի կեանքը» են.:

Առանձին բաժին է յատկացուած Աբովեանի մահուան հարիւրամեայ յոբելեանին, ուր ցուցադրուած են յոբելեանին մասնակցող եղբայրական հանրապետութեանց պատուիրակներու ճառերն ու ելոյթները, ինչպէս և սովետահայ գրողներու ասոյթները Աբովեանի մասին: Ցուցադրուած է նաեւ Աբովեանը թատրոնին, երաժշտութեան, կերպարուեստի մէջ :

Ցուցահանդէսին տասնըչորս բաժիններուն մէջ ցուցադրուած 350 նիւթերը (էքսպոնատ) գաղափար կուտան այցելուին մեծ լուսաւորչի կեանքի, ստեղծագործութեան, հանրային գործունէութեան եւ եղերական մահուան մասին :

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԱՀՈՒԱՆ

Այս կարմրավառ ու լայնաթեւ ծառերէն
Արիւնոտեր է դարձեալ սիրտըս հիմա ,
Առաջնորդող յոյսը զըտած իմ նորէն,
Տո՛ւր ձեռքդ ինծի որ չընկրկիմ ճամբուն վրայ :

Կանչէ՛ հոգիս որ ունկնդիր է քեզի
Սարսափելի ժխորին մէջ օրերուն ,
Այս տրտում օրն է յարութիւն երազի ,
Լոյս է աղօթքը խաչաձեւ ձեռքերուն ...

Ո՞ւշ է արդեօք, թէ ընդունիլ կրնաս դեռ
Խուրձն այս փշոտ իմ իղձերուս երկրային,
Տե՛ս, ծնրադիր իմ շիրիմիդ առընթեր ,
Եւ իմ աչքերըս անդունդիդ կը յառին...

Ունայն է դարձը դէպի կեանք ու արեւ ,
Դարձող այս օրն ես անիւնիդ դառնայի,
Բայց ի՛նչ պըսակ հիւսուած գլխուս իմ վերեւ՝
Նոր ցաւերու անդոհանքին մէջ կ'ապրի...

Անցաւ ծարաւս յիշատակիդ աղբիւրէն ,
Մըռայլ գինի զոր ափիս մէջ ըմպեցի ,
Կը բարձրանայ կեանքին մըրրիկը նորէն.
Ա՛հ, երկարէ՛ փրկարար ձեռքդ ինծի ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՃԱՇԸ

Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի Փարիզի Նախկին Սաներու Միութեան ճաշը տեղի ունեցաւ մտերմիկ շրջանակի մէջ :

Կը նախագահէր Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, իր կողքին ունենալով վեթերան սաներէն Պ.Պ. Արշակ Զօպանեան եւ Աստուածատուր Հարենց, ինչպէս նաեւ վարժարանի նախկին տնօրէնուհին Տիկին Այվազեան :

Ճաշի ընթացքին եղան զանազան թելադրութիւններ եւ փափաքներ յայտնուեցան Միութեան ապագայ գործունէութեան մասին:

Որոշուեցաւ Ցոբելենական հանդէսին ամբողջ հասոյթը յատկացնել վարժարանի սաներէն անոնց որ կ'ուսանին Փարիզի մէջ:

Ճաշը վերջացաւ գեղարուեստական հաճելի բաժինով մը:

Ցոբելենական մեծ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս աշնան հանդէս – պարահանդէսով մը, որուն յաջողութեան համար այժմէն կազմուած է կարգադիր յանձնախումբ մը :

ԿԱՐՍ–ԱՐՏԱՀԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թուրք թերթերը եւ Անատոլուի գործակալութիւնը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կը հրատարակեն Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին առթիւ, որով կը հրաժարէր հողային պահանջներէն (Կարս, Արտահան եւն.):

Բ. Աշխարհամարտէն վերջ Ռուսիա խարիսխներ պահանջած էր Նեղուցներուն վրայ, ինչպէս նաեւ երեք արեւելեան նահանգներ:

1946ին վրացի դասախօս մը յաւակնութիւններ սնուցած էր Կարս, Արտահան եւ Արդուին նահանգներուն վրայ խօսելով յանուն Վրաստանի հանրապետութեան Խորհրդ. կառավարութիւնը պաշտօնապէս ուժ չտալով հանդերձ այս պահանջներուն ,արտօնած էր ամենախիստ հակակշռին ենթակայ մամուլին, այս ուղղութեամբ հրատարակութիւններ ընել:

Հիմա Ռուսիա իր նախկին յաւակնութիւններէն կը հրաժարի: Այս ձեռնարկը սերտ կապ ունի «խաղաղութեան յարձակողականին» հետ, ինչպէս կ'ըսեն Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները : Ռուս հողային պահանջները արդէն խախուտ հիմ ունէին:

Ռուսիա 1945ին ջնջած էր ռուսեւթուրք բարեկամական դաշինքը եւ անմիջապէս պահանջած էր Կարսը, Արտահանն ու Արդուինը եւ այս ուղղութեամբ պայքարի սկսած: Սակայն այս երեք նահանգները Պաթումին հետ միասին, արդէն մաս կը կազմէին Օսմանեան կայսրութեան եւ բընակչութեամբ թուրք էր եւ միւսլիման:

Այս շրջանը, 1877–78 ռուսեւթուրք պատերազմի ընթացքին, տրուած էր Ռուսիոյ: Ա. Աշխարհամարտին, Պրեսթ–Լիթովսքի դաշնագրով կրկին վերադարձուեցաւ Թուրքիոյ: Միայն Պաթումը մնաց Ռուսերուն ձեռքը:

Ճիւմհուրիէթ կը գրէ.— Սովետները մինչեւ հիմա իրենց տուած ծանուցագիրները կը հրատարակէին, չահակից կառավարութեան ձեռքը հասնելէ առաջ իսկ: Այս անգամ այսպէս չըսարժեցաւ: Բ. Աշխարհամարտէն վերջ, Սովետները ծանուցագրով մը կարգ մը ցնորական պահանջներ ներկայացուցին Կարսի եւ Արտահանի համար, ինչպէս նաեւ խարիսխներ՝ Նեղուցներու վրայ: Թուրքիոյ մէկ մազն իսկ չըսարժեցաւ, հակառակ անոր որ հիմակուան չափ զօրաւոր չէր այն ատեն ու Սովետներն ալ արբանեակ երկիրները մէկիկ մէկիկ կը գրաւէին: Անոր յաջորդեց երկարատեւ ջլամարտ մը որ ցոյց տուաւ թէ Թուրքիա որքան տէր է իր ջիղերուն:

Այն պահուն երբ Հայաստան եւ Վրաստան իրենց անունով տրուած այդ պահանջներէն կը հրաժարին, ինչպէս մեզի կը հաղորդէր Մոսկուայի կառավարութիւնը ,այս պահանջները իրենց տեսական հանգամանքն ալ կը կորսնցնեն :

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Այս սփոփարար մտածումներով օրօրուած կը յառաջանայինք ճամբուն վրայ, երբ հեռաւոր կայան մը նշմարեցինք: Ամբողջ կարաւան մը կանգ առած էր. Թուրք եւ Հայ բանտարկեալներն էին անտարակոյս, որովհետեւ զինուած եւ ձիաւոր զօրքերու շարքը շատ յատկանշական էր: Մեր ճամբան ոգեւորուած էր անցորդներով. փաթթոցաւոր հօճաներ ձիու կամ էշու վրայ հեծած կ'արտորային. հեռուներէն, թշուառ եւ տխրատեսիլ գիւղակներէն, թուրք կիներ ցնցոտիներով ծածկուած կուգային կը շարուէին ճամբուն վրայ, կարաւանին անցքին, տեսնելու համար իրենց բանտարկեալները, տեղ տեղ խումբեր կը կազմուէին, բայց ոստիկան զինուորները անմիջապէս որ կը նշմարէին անիկա, կը փութային եւ ցրուէին զանոնք:

Մեր դէմ կը տարածուէր ընդարձակ թատերավայր մը. ու թէեւ հեռաւորութեան պատճառաւ բան մը չէինք լսեր, կը տեսնայինք ու կը հասկնայինք մանաւանդ շատ բաներ:

Մեր միակ մտահոգութիւնը՝ մեր բանտարկեալներուն մերձենալն էր. չէինք գիտեր թէ ղրկուած դրամը հասա՞ծ էր իրենց եւ թէ վարձա՞ծ էին սայլ, թէ ոչ քալելով կ'ընկերանային կարաւանին:Մեր սայլապանին հետ համաձայնելով՝ շեղեցանք ճամբէն եւ ուղղուեցանք բանտարկեալներուն վրայ:

Անոնք կը պատրաստուէին մեկնելու եւ փութով կը տեղաւորուէին սայլերու մէջ: Հրացանը ուսերնին՝ ձիաւոր զինուորներ շարքը կը մտնէին: Քանի կը մօտենայինք կը նշմարէինք չարագուշակ դէմքեր ոճիրի յիշատակով մոլորուած նայուածքներ, դեւի ու հրէշի դիմակներ. մարդկութիւնը կարծես զզուանքով իր դրկէն դուրս փըրխած էր այդ ահաւոր հրէշները, որոնց ամէն մէկուն խղճմտանքը ծանրաբեռնուած էր անլուր ոճիրներով:

Իրենց դէմքը սարսափի եւ նողկանքի զգացումէն անմիջապէս ետքը, գերագոյն գթութիւն մը կը ներշնչէր: Ու մենք մեր ընազդին խորերէն այդ զգացումով դըրդուած էինք: Դժբախտ էին անտարակոյս այդ քամնելի արարածները որոնց երեսները կարծես երբեք արեւէն չէր լուսաւորուած, այնքան խաւարային բան մը ունէին, դժբախտ էին այդ ձեռքերը որոնք քանդել եւ ոճիր գործել միայն գիտէին այդ տափակ եւ խուսափուկ ճակատները, որոնք չէին բարձրանար մարդավայել խրոխտութեամբ այդ աչքերը որոնք մոլեռանդային պատկերներով լեցուն էին, եւ որոնք չէին ճանչնար արցունքին բարերար եւ ամոքիչ քաղցրութիւնը :

Ո՞ւր էին մերինները, գրեթէ կարօտ ունէինք այդ բանտարկեալներու շարքին մէջ տեսնել խաղաղ, մտամփոփ եւ լուրջ դէմքերը հայ բանտարկեալներուն : Երբ կարաւանին քով հասանք, ամէնքն ալ սայլերուն մէջն էին ու ծածկուած՝ մոմլաթէ վարագոյրներու ներքեւ, միայն իրենց թիկունքը կը տեսնէինք, ու թէեւ բոլորովին անկարելի էր յարաբերութեան մէջ մտնել մեր բանտարկեալներուն հետ , հսկող չավուշէն իմացանք թէ բոլորն ալ սայլ ունէին, եւ թէ մեր ղրկած դրամը ժամանակին հասած էր իրենց :

Աւելի հանգստացած , շարունակեցինք մեր ճամբան քիչ մը հեռուէն, բայց մեր արագութիւնը յարմարցնելով կարաւանին ընացքին :

— Ո՞ւր են մերինները... կ'ըսէինք ամէն րոպէ ու սայլերը ծածկող վարագոյրներուն ընդմէջէն կը ջանայինք ճանչնալ զիրենք :

— Ահաւասիկ, ըսաւ յանկարծ ճամբու ընկերուհիս, մերինները դիւրին է որոշել, ամէնքն ալ չղթայակապ են...: Ամէնքն ալ ,այո, նոյնիսկ խեղճուկ քահանայ մը. ու մինչ թուրք բանտարկեալները ազատ էին իրենց շարժումներուն մէջ, Հայերը խստութեամբ կապուած են շղթաներով :

Աւելի չարագուշակ պատկեր չէր կարելի երեւակայել. սայլին մէջ հայ բանտարկեալները նստած էին երկու շարքի վրայ եւ շղթայ մը մէկ ծայրէն միւսը կ'երկարէր կապելով իւրաքանչիւրին թեւերը եռեւէն. այնպէս որ եթէ իջնէին՝ միասին պիտի իջնէին, եթէ մէկը ուզէր շարժիլ՝ ամէնքն ալ հարկադրուած էին քաշքշուիլ այդ ուղղութեամբ :

Կային նաեւ առանձին չղթայակապ հայ բանտարկեալներ՝ որոնք նստած էին Թուրք բանտարկեալներու սայլին մէջ. այս վերջինները ազատ բնականաբար ոեւէ շղթայէ :

Այս լիրբ անարդարութիւնը մեզ ըմբոստացուց մանաւանդ որ զգալով մեր ներկայութիւնը մարտիրոսի եւ զոհի տժգոյն դէմքեր կը տանէին եւ իրենց աչքերով մեզի կը փնտռէին :

Մինչեւ այն տեղ ուր մեր ճամբաները բաժնուեցան, ամէն ջանք ըրինք մեր անիրաւուած բանտարկեալներու աչքին տակ ըլլալու եւ գոնէ մեր ներկայութեամբ մեր անխօս, բայց շատ գեղուն սրտակցութեամբ ամոքելու իրենց տաժանելի ճամբորդութիւնն եւ հոգեկան տրամադրութիւնները :

Անմիջապէս որ հարկադրուեցանք բաժնուիլ բանտարկեալներէն, ինկանք մթին տխրութեան մը մէջ. մեր պահ մը առաջուան ուշադիր եւ լարուած հսկողութեան յաջորդեց հոգեկան անհուն խոնջէնք մը :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր կարգ մը ցոյցեր սարքուեցան Փարիզի մէջ, երբ հաստատուեցաւ թէ Գեերադոյն Ատեանը ընջած է մահավճիռին գործադրութեան յետաձգումը : Համայնավար պաշտօնաթերթը Թռուցիկներ ցրուած էր, որպէսզի բողոքի ցոյցեր սարքուին : Ամէնէն ծանր դէպքերը պատահեցան ամերիկեան դեսպանատան մօտերը : Կարեւոր ուժեր կը պաշտպանէին շէնքը : Ժամը քանէն մինչեւ առտուան մէկ հազարաւոր ցուցարարներ փորձեցին դեսպանատան մօտենալ փոքր խումբերով, բայց ետ մղուեցան : Ընդհարումներու միջոցին շատ մը ցուցարարներ վիրաւորուեցան, մէկը՝ ծանրապէս :

Ուրիշ կարգ մը պողոտաներու վրայ եւս ցոյցեր կատարուեցան : Թերթերը կը գրեն թէ հինգ հարիւր հոգի պահականոց առաջնորդուեցան, բայց գիշերը ազատ ձգուեցան : Նիւ Եորքի մէջ ալ հինգ հազար հոգի բողոքի ցոյց մը սարքեցին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԻՍՏՐԻՈՅ վարչապետը պահանջեց պարպել օտար զինուորները, առանց սպասելու հաշտութեան դաշնագրին :

ԻՐԱՔԻ մէջ 150 բանտարկեալներ, որոնք արգելափակուած են իբրեւ խռովարար, ըմբոստացան երբ Պաղտատի բանտէն Պաքուպա կը փոխադրուէին : Ոստիկանութիւնը արտասովոր կազ եւ ուրիշ զէնքեր գործածելով, ճամբայ հանեց կալանաւորները :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները նորէն խզուեցան :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՄԵԾ ՏՕՆԻՆ առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս հինգին, Պ. Ցակ. Գաւուքճեան 17 մասնակցողներու մէջ առաջնութիւն շահած է պատի ազդերուն համար (աֆիշ) : Ուրեմն ինքն է հեղինակը Փարիզի մէջ երեւցած գեղեցիկ «աֆիշ»ներուն :

DYNA 54

Փանառ ընկերութիւնը չորեքշաբթի օր մամուլի թղթակիցներուն եւ բազմաթիւ ուրիշ հիւրերու ի պատիւ սարքած էր ընդունելութիւն մը, ներկայացնելու համար իր վերջին կառքը :

Ամպասատէօրիչքեղ սրահին մէջ, աւելի քան հազար հոգինոց բազմութեան մը առջեւ կը ցուցադրէր իր «Տինա 54»ը որ բաւական աղմուկ հանեց ինքնաշարժի շրջանակներուն մէջ : Նախ բոլորովին զաղտնի էր պատրաստութիւնը, յետոյ կառքը ունի բազմաթիւ առաւելութիւններ. ներդաշնակօրէն միացած են մատչելին, գործնականը եւ պերճանքը : Այս նոր կառքը կ'արժէ 700.000 ֆրանք, կը սպառէ եօթը լիտր հրանիւթ, արագութիւնը 130ի կը հասնի եւ կրնայ վեց հոգի փոխադրել :

Հաստատութիւնը երկու ճոխ շքասեղաններ սարքած էր այս առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ դը Թրէվիզ : Դասախօսն է Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ : Նիւթը՝ «Հայկական Աւատապետութեան Զարիքները» :

Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, որովհետեւ սրահին դուռը կը փակուի ժամը 23ին :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթալինկրատ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն : Կը նախագահէ ընկ. ԳԷՈՐԳ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՊԵՏՐՈՍ ՁՊՈՒՔՃԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Մուտք 150 ֆրանք

Կառախումբ Սէն Լազարէն եւ Մոնփարնասէն, փոն տը Սեւռէն 171 թիւ հանրակառքը առնել եւ իջնել Փիւի սան Վէն, Շաւիլ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Իսիի «Խրիմեան» դպրոցի աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներու կողմէ : Հովանաւորութեամբ հոգաբարձութեան եւ Ֆ. Կ. Խաչին :

Այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սարգիս Աղուանեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Տէրէպէյեան, Պ. Գէորգ Աղուանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Աղուանեան, Պ. Պօղոս Աղուանեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան եւ Ջամասանեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ իրենց կնոջ, մօր, եւ ազգականին Տիկ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԱՂՈՒԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Այրի Տիկին Հեղինէ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կորկոտեան եւ զաւակը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր ողբացեալ ՄԱՆՈՒԷԼ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ (17 Մայիս) :

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն : 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ :

Կը մասնակցին՝ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆ (ջութակ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ) :

Ցայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ : Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըբի : Պոբ. 99.22

Եւ հայկական գրատուները :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Պօղազլեանցի Նեւռոն Սահակեանի կինը, ծնեալ կեսարացի Տիկին Կիւլլիմիա, զաւակները Արաքսի եւ Արամ : Տեղեկացնել իրենց հօրաքրոջ Տիկին Ենիկէ Մկրտիչեանի, 145 ռիւ Էթիէն Տօլէ, Ալֆորվիլ, Սէն, Ֆրանսա :

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

SALLE d'IÉNA, 10, Ave. d'Iéna

Յունիս 22ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20.30ին : Ի պատիւ՝

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆՒԻ

Հովանաւորութեամբ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ, ՍՕՆԻԱ ԹՌԱԿԱԺԻԻ : ՌՈՒՍԻԱ ՎԱՌՏԻԻ, ՀՐԱՅՐ ԵՒ ՎԻԳԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆՆԵՐՈՒ, վրացական պար՝ ՇՕԹԱ ԱՊԱՇԶԻԾԷԻ :

Տոմսերը ապահովել հայկ. գրատուններէ եւ Փափազեանէ, 20 ռիւ տէ Քառմ :

Շարժանկար .— ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առթիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19 :

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բաժին : Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը : Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյ, Փարիզ (20) : Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրօն. Ընկերակցութեան Պէլվիլի Կրթ. մարմնի կողմէ :

21 Յունիս կիրակի ժամը 3ին, Պոն Ֆուայէի սրահին մէջ, 8 Ավընիւ Սիմոն Պօլիվար : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Խմբերգ, արտասանութիւն : Պիտի ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ թատերախաղ, դպրոցի աշակերտներու կողմէ :

Հրաւիրատոմսերուն համար դիմել Պէլվիլի Կրթ. Մարմնին :

ՁԵԿՈՅՑ. — Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանի բացումը պիտի կատարուի մէկ Յուլիսին : Տղոց մեկնումը Փարիզէն նոյն օրը, առաւօտուն ժամը 8.30ին : Մանրամասնութիւնները ժամանակին պիտի հաղորդուին մամուլի միջոցով :

Օդափոխութեան ղրկուելիք Ա. խումբի տղոց անունները պէտք է այժմէն արձանագրել տալ ամէնէն ուշը մինչեւ Յունիս 25, իր կեդրոնը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ամէն օր ժամը 9–12 եւ 14–18 :

Անհրաժեշտ է որ արձանագրուող տըղաքը մասնաւոր քննութեան ենթարկուին եւ Բատինեօքի անցնին իր դարմանատան մէջ, Ուրբաթ կամ երկուշաբթի օրերը ժամը 10–12 : Տղաքը պէտք է ունենան նաեւ պատուաստի վկայագիրը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, «Լը Թոխպուլէթ» սրճարանը, 15 ռիւ տը Տէնքէրք : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի, ժամը 3ին :

ԹԱԹՈՒԼ խումբը Գշ. օր ժամը 9ին :

ԽԱԺԱԿ խումբը Եշ. օր ժամը 5ին :

Բոլորն ալ սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ, մասնակցութեամբ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչներուն :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մօտ օրէն Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ճաշը, ի պատիւ իր մարզիկներուն, պատանի, կրտսեր, երէց եւայլն : Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բարեկամները :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՅ (Տիկին Յ. Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան թատերասրահին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ : Փափաքողները կրնան դիմել Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Րիշէ, հրաւիրատոմս ստանալու համար :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սեւոժրթէօզներ, քաուչութէօզներ, եւ աշկերտներ :

Դիմել՝

Société PARIS - CALIFORNIE
16, Rue Sainte Cecile, Paris (2e)

×

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր քօնֆէքսիօն կարող կարուհիներ, (քոմպինէզօն, պուլուզոն, վեստօն, բանթալօն, սալօփէթ եւ շորթ) :

Դիմել ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ՝
25, Cours Richard Vitton, Lyon - Montchat

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
23 JUIN
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7098 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2509

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՆՐՈՒՔ ԴՐԱՄ

Ի՜նչ հեգնութիւն ...

1945 Մարտ 19ին, Խ. Միութիւնը ծանուցագիր մը կ'ուղղէր Թուրքիոյ, չեղեալ համարելով 1925 Դեկտ. 17ի բարեկամութեան դաշինքը:

Այս առթիւ ան կը պահանջէր Կարս-Արտահանը, ինչպէս եւ ռազմական խարիսխներ, միասնաբար պաշտպանելու համար Նեղուցները:

Այն ատեն ծանուցագիրը հրատարակուեցաւ աշխարհի բոլոր լեզուներով:

Յաջորդ վաւերագիրներն ալ մամուլին յանձնուեցան: Ինչպէս եւ երկու վրացի ակադեմականներու բաց նամակը, որ կը պահանջէր նոյն հողերը եւ ուրիշներ ևս Նահանգներու վրայ, մինչեւ Տրապզոն եւ Կիրասոն, բացի Կարսէն:

Անցեալ Յունիս 11ին, միջազգային մամուլը հաղորդեց թէ Անգարայի խորհրդային դեսպանը, Ալեքսանդր Լաւրիչեւ, Թուրքիոյ յանձնած է ծանուցագիր մը որով կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը ետ կ'առնէ իր հողային պահանջները Կարսի, Արտահանի եւ Արդուինի մասին:

Ծանուցագիրը կ'ըսէր նաեւ թէ Մոսկուա նոր պայմաններ կ'առաջարկէ Նեղուցներու մասին, եւ կ'ուզէ այսուհետեւ լաւագոյն յարաբերութիւնները մշակել Թուրքիոյ հետ:

Այս ծանուցագիրը չհրատարակուեցաւ պաշտօնապէս. թէեւ բովանդակութիւնը տարածուեցաւ ի լուր ամենեցուն:

Բոլոր հեռագրական գործակալութիւնները եւ իրազեկ աղբիւրները հաստատեցին անակնկալ ձեռնարկը, յաւելեալ մանրամասնութիւններ ալ հաղորդելով:

Այլեւս գաղտնիք չէր մնացած որ ծածկէին կամ պարտկէին:

Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ»ն անգամ ստիպուեցաւ արձանագրել տեղեկութիւնը, խուսափողական բացատրութեամբ մը, — «Յարգ. խորհրդային աղբիւրէ ոչ մէկ լուր կը հերքէ կամ կը հաստատէ այս լուրերը»: (12 Յունիս):

Զկրցանք ստուգել թէ Մոսկուայի մէջ ի՛նչպէս հաղորդեցին այս անպատիւ զիջումը, որու մասին սենսացիոնալ մանրամասնութիւններ եւ մեկնութիւններ կ'երեւան Թուրք թերթերուն մէջ: «

Նշանակելի պարագայ մը, այս առթիւ:

Թուրք թերթերը լուրը տուած ատեն, յատկապէս կը շեշտեն թէ «Հայաստան եւ Վրաստան կը հրաժարին իրենց անունով տրուած հողային պահանջներէն»:

Ո՞վ հարցուց իրենց կամքը...

Միեւնոյն ատեն կը պատմեն թէ Կարս-Արտահանի շրջանը 1877-78 պատերազմին «տրուած էր Ռուսիոյ». բայց առաջին Մեծ Պատերազմին «վերադարձուեցաւ Պրեստ-Լիթովսքի դաշնագրով»:

Այն պետութիւնը որ ստորագրած էր այդ խայտառակ դաշնագիրը, պարզապէս ձեւակերպութիւն մը կը կատարէր 1945-ին, ետ պահանջելով զանոնք:

Մոսկուայի համար հիմնականը Նեղուցներու պայմանագրին վերաքննութիւնն է: Միւս պահանջը, Կարս-Արտահան, պարզապէս մանրուք դրամ, սակարկութիւնը յաջողցնելու համար:

Եւ տեսանք թէ ինչպէս խեղկատակութեան վերածուեցաւ խնդիրը, երբ Վիշինսկի հայկական հողերուն իբրեւ պահանջատէր կը ներկայացնէր Վրացիները, Ազգաժողովին առջեւ ...

Սկիզբէն իսկ լայն ճեղք մը բացուած էր ի չահ Թուրքիոյ: Իսկ մնացեալը կը լրացնէին Անգլիա, հանդուցեալ Պեւինի անփառունակ ճառով (1946 Փետր.) եւ Մ. Նահանգները՝ Թրումընի վարդապետութեամբ (1947 Մարտ 12):

Այնուհետեւ չարաչուք լռութիւն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ՓԻՆԷ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԶՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻՆ

Հանրապետութեան նախագահին ծանօթ կոչին վրայ, շաբաթ օր արտակարգ ժողով գումարեցին նախկին վարչապետները եւ խմբակցութեանց նախագահները, 21 հոգի: Խորհրդակցութեան սկիզբէն իսկ, ընկերվարական կուսակցութեան երեք ներկայացուցիչները, Կի Մոլէ, Ժիւլ Մոք եւ Շարլ Լիւսի ծրագիր մը առաջարկեցին, «դարման գտնելու համար մարդկային թշուառութեան, ելմտական անկարգութեան եւ տնտեսական տագնապին»: Զափաւորները դիտել տուին թէ կարելի է համաձայնիլ առաջադրուած նպատակներու մասին, բայց խնդիրը կը տարբերի երբ կարգը միջոցներուն գայ: Այս առթիւ տաք վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ եւ ի վերջոյ ընկերվարականները յայտարարեցին թէ աւելորդ է իրենց ներկայութիւնը: Երեքը միասին նամակ մը ուղղեցին ժողովի նախագահին՝ Պ. Փոլ Ռենոյի, ըսելով թէ չեն կրնար մասնակցիլ ժողովին:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը բացատրեց թէ իրենց դիրքը չէ փոխուած: «Մենք հակառակ ենք որեւէ ազգային միութեան բանաձեւի՝ ներկայ խառնաշփոթ կացութեան մէջ, որովհետեւ այդ պարագան կը պարտկէ բուն խնդիրները»: Զափաւոր ժողովական մը դիտել տուաւ թէ ընկերվարական կուսակցութեան յուշագիրը «ընդունելի յայտարարութիւն մըն է ընտրական պայքարի համար»: Ուրիշ մը յայտարարեց թէ բոլորովին հակառակ է ընկերվարական տեսակէտին՝ Հնդկաչինի, Թունուզի եւ Մարոքի մասին: Երրորդ մը ընդդիմացաւ դրամագլուխի վրայ տուրք հաստատելու առաջարկին: Պ. Կի Մոլէ բոլոր դիտողութիւնները լսելէ ետք, ըսաւ թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը պատրաստ է ստանձնելու վարչապետութիւնը, եթէ իր ծրագիրն ընդունուի:

Ժողովին մեծամասնութիւնը բացասական դիրք բռնած ըլլալով, ընկերվարականները քաշուեցան: Միւսները շարունակեցին խորհրդակցութիւնը եւ միջին բանաձեւ մը քուէարկեցին, ամփոփելով իրենց տեսակէտները ներքին, արտաքին եւ ելմտական խնդիրներու մասին: Ի միջի այլոց կը թելադրեն փութացնել սահմանադրութեան վերաքննութիւնը: Սկզբունքով ընդունուեցաւ նաեւ լայն իրաւասութեանց առաջարկը:

Հանրապետութեան նախագահը ժողովին եզրակացութիւնները ստանալէ ետք, կիրակի օր վարչապետութիւնը առաջարկեց Սէն Շամոնի քաղաքապետին՝ Պ. Անթուան Փինէի, որ երէկ պիտի տար իր վերջնական պատասխանը:

Նոր թեկնածուն, Փինէ այն վարչապետն է որ ինը ամիս եւ երկու շաբաթ պաշտօնի վրայ մնաց, յամառօրէն մերժելով տուրքերու յաւելումը եւ փորձելով իջեցնել գիները: Իր կարծիքով, նոր դահլիճը կը գտնուի շատ վտանգաւոր կացութեան մը առջեւ: Ուստի անհրաժեշտ կը գտնէ նախապէս խորհրդակցիլ, հաստատուն մեծամասնութիւն մը ապահովելու համար, երկարատեւ ծրագրի մը վրայ: Իրազեկներ հաւանական կը գտնեն որ Պ. Փինէ արտաքին նախարարութիւնը նորէն յանձնէ Ռ. Շումանի, իսկ ելմտական նախարարութիւնը՝ Էտկար Ֆոռի: Առաջինը համաձայն է որ անյապաղ լուծուին եւրոպական բանակի ծրագիրը եւ ուրիշ միջազգային խնդիրներ, իսկ երկրորդը անհրաժեշտ կը գտնէ հինգ մեծերու խորհրդակցութիւն մը, Հնդկաչինի պատերազմը վերջացնելու համար:

Կը կարծուի թէ 21 «իմաստուններ»ու չափաւոր ծրագիրը դժգոհութիւն պիտի պատճառէ շատ մը երեսփոխաններու որոնք անհրաժեշտ կը գտնեն կորովի գործունէութիւն մը՝ բացերը գոցելու եւ բազմազան տագնապներ լուծելու համար: Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Ֆրանսային նախարարական տագնապին պատճառով երկու անգամ յետաձգուեցաւ Պերմուտայի խորհրդաժողովը եւ թէ Ֆրանսա կրնայ դուրս ձգուիլ, եթէ կառավարութիւն մը չկազմուի: Պերմուտայի ժողովին մէջ որ այժմ յետաձգուած է Յուլիս 8ին, Ֆրանսա պիտի ջանայ յաւելուածական օգնութիւն ստանալ Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱԾ ՎԵՐՋԻՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻՆ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միութեան վերջին ծանուցագիրը կարեւոր դեր մը կատարեց մառեշալ Փափագոսի հետ կատարուած խորհրդակցութեանց մէջ: Պատասխանը պատրաստ է արդէն եւ Մոսկուա պիտի ղրկուի շուտով:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիա պիտի ըսէ թէ Նեղուցներու պայմանագրին վերաքննութիւնը կրնայ նկատի առնել միայն բոլոր ստորագրողներուն եւ Մ. Նահանգներուն հետ խորհրդակցելէ վերջ: Մոսկուայի ծանուցագիրը այն տպաւորութիւնը կը գործէր թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ անջատ բանակցութիւններ կատարել Թուրքիոյ հետ: Անգարա անընդունելի կը նկատէ գլուխ գլխի խօսակցութիւն մը Մոսկուայի հետ:

Դիւանագիտական շրջանակներ կը հաւաստեն թէ Թուրքեւյունական բանակցութեանց ընթացքին քննուած է նաեւ Ատլանտեան կազմակերպութեան եւ պալքանեան դաշինքին գործակցութիւնը: Այս մասին լրիւ տեղեկութիւններ հաղորդուած են Եուկոսլաւիոյ, Անգարայի դեսպանին միջոցաւ որ քանի մը անգամ տեսակցած է մառեշալ Փափագոսի հետ:

× Նեղուցներու պայմանագիրը կը լրանայ 1956ին. այնպէս որ Թուրքիա անհրաժեշտ չի գտներ աճապարել, ինչպէս դիտել կուտան Լոնտոնի թերթերը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգարա պաղ պատերազմին մէկ երեւոյթը կը նկատէ Մոսկուայի վերջին ծանուցագիրը: Արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, պատասխանելով օտար թղթակիցներու, ըսաւ թէ կառավարութիւնը կը քննէ խնդիրը, բայց անմիջական չի գտներ զայն: Յետոյ աւելցուց, — «Մեր պատասխանը պիտի տանք լաւ պատճառի: Նեղուցներու խնդիրը միայն Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ չի պատկանիր, այլ բոլոր ստորագրող պետութեանց: Աշխարհի ներկայ կացութեան մէջ շատ բնական է որ Մ. Նահանգներն ալ մասնակցին, թէեւ ստորագրած չեն Մոնթրէօյի պայմանագիրը: Ամէն պարագայի մէջ, լայն ժամանակ ունինք խնդիրը քննելու համար: Թուրքիան այժմ զբաղած է ուրիշ բազմաթիւ խնդիրներով»:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային հրամանատարութիւնը մերժեց արեւմտեան երեք մարզպաններու ծանուցագիրը որ կը պահանջէր դադրեցնել պաշարման վիճակը եւ վերհաստատել ազատ երթեւեկը Պերլինի երկու շրջաններուն միջեւ:

Նոյն աղբիւրէն հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, ուրիշ ըմբոստութիւններ ալ ծագած են արեւելեան Գերմանիոյ զանազան մասերուն մէջ: Հազարաւոր բանուորներ փորձած են քանդել երկաթուղին դէպի Պալթիկ ծով եւ լեհական սահմանին վրայ: Ցուցարարները զինուած էին քարերով եւ ուժանակով: Շատ մը պաշտօնեաներ միացան ցուցարարներուն: Բարեկարգութիւնը վերահաստատ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Գոյժ մը եւս: Երէկ հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Թեհրանէն, Յունիս 20 թուականով.—

Յակոբ Տէր Յակոբեան յանկարծամահ եղաւ Յունիս 18ի գիշերը:

Ողբացեալ ընկերը, որ գրական շրջանակներու ծանօթ էր Իրազեկ ծածկանունով, տարիներէ ի վեր կը գրաղէր ուսուցչութեամբ: Եղած է անդամ Հ. Հ. Խորհրդարանին եւ ուրիշ մարմիններու: Վարչաձեւի փոփոխութենէն վերջ անցաւ Իրան, ուրիշ հազարաւորներու հետ: Քանի մը տարի առաջ կը վարէր Պաղտատի Ազգ. վարժարանին տեսչութիւնը: Վերջին տարին չկրցաւ վերադառնալ, թիւրիմացութեան մը հետեւանքով:

Մեծապէս գնահատելի են իր պատմական ուսումնասիրութիւնները, Յ. Շահմիրեանի «Որոգայթ փառաց»ի եւ ուրիշ նիւթերու մասին, որոնք երեւցան «Հայրենիք» ամսագրի, «Յուսաբեր»ի, «Ալիք»ի, «Գոյամարտ»ի եւ ուրիշ թերթերու մէջ: Վերջերս նոր շարք մը սկսած էր «Ալիք»ի մէջ:

Դեռ կը խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին: Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն եւ Իրանի ընկերներուն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Երէկ հետեւեալ երկտողը ստացայ Մարսէյլէն, բրճապատում թուղթիկին առթիւ.

— «Մարսէյլէն «ճերմակ մազ ու մորուքով տարէց» մը կը խնդրէ ինձմէ Յառաջի խմբագրութեան տեղեկացնել թէ՝ ինք թուղթիկը հրատարակուելէն շաբաթ մը ետքը միայն տեսած է եւ ի զուր կը քարկոծուի իբրեւ անոր գիտակ»:

Հարցում. — Այդ փարշելի թուղթիկը կը կրէր հետեւեալ ստորագրութիւնները, հայերէն եւ ֆրանսերէն. — «Ֆրանսահայ Մշակութային Միութիւն, Ֆրանսահայ Երիտ. Միութիւն» (Ժաֆ):

Արդ, «ճերմակ մազ ու մորուքով տարէց»ը, որ գործօն անդամ է առաջին Միութեան եւ պատիւ կը սեպէ նախագահել անոր ժողովներուն կամ ճառ խօսիլ, ի՞նչ դիրք բռնեց, երբ տեսաւ եւ կարդաց այդ գրգռիչ շոշորթաբանութիւնը:

Երկտողը կը պարունակէ նաեւ հետեւեալ դիտողութիւնը, տառերը եւ բառերը հայերէն, շարադրութիւնը թուրքերէն.

— «Տեղին վրայ իբր թշնամական գրպարտութիւն դարբնուած կարգ մը ուրիշ յերիւրածոյ վերագրումներու ալ տէրը Հըլլալը՝ Մարսէյլի մէջ «Յառաջ»ի վստահութիւնը վայելող մէկ անձին ծանօթ է»:

Երկրորդ հարցում.— «Ճերմակ մազ ու մորուքով տարէց»ը բաջալերած չէ՞ Ժաֆը, որպէսզի առանձին սգահանդէս մը սարքեն Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին առթիւ:

Ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ միջազգային չէ՞ր այդ անտեղի երոյթը:

Ինք ալ ճառ խօսա՞ծ էր հոն, միջանկեալ մուր քսելով Լեւոն Շանթի ճակտին:

Ուրեմն, ծածկանուն նամակագրին կը մնայ հերքել «յերիւրածոյ վերագրումները», փոխանակ պատէ պատ զարնուելու:

ՎԱՀԷ

ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

●

ԽՄԲ. — Յունիս 14ին ներկայացուցած էինք այս դասախօսութեան առաջին մասը: Ահաւասիկ հատուած մը եւս. —

... Մշոյ դաշտն է :

Բնութեան քմայքներով կառուցուած հսկայ մեհեան մը, տաճար մըն է որ կ'ուրուագծուի մեր առաջին ակնարկին : Տաճար մը որու երկարութիւնը հարիւր քիլոմեթր է, իսկ լայնութիւնը 30–40 քիլոմեթր : Մշոյ դաշտը ամբողջութեամբ, կանանչ ծովու մը պէս յատակը կը կազմէ այս տաճարին, իսկ երկնքի կապոյտը առաստաղը: Աստուածապաշտական խոր - հուրդ մը կը բարձրանար այդ տաճարէն ուր հարիւր մեծ հայ գիւղեր իրենց օճախներէն ծուխը կը ծխեն, վերէն դիտողին թողնելով այն տպաւորութիւնը թէ՝ տաճարի բոլոր խնկամանները պաշտամունքին խնկարկումը կ'ընեն դէպի երկինք :

Եւ իրօք, Տարօնեան այս պար բռնող լեռներուն դիմաց Մշոյ դաշտը շրջապատուած է Ս. Կարապետի, Քարկէ լերան, Քոսուրի եւ Պլէճանի լեռնային բարձունքներով, բոլորն ալ դաշտէն 7-800 մեթր բարձրութեամբ :

Բնութեան ընծայած այս տաճարը հին դարերէն սկսած մեհենական խորհուրդով լեցուն երկիր մը եղած է: Քրիստոնէութենէ առաջ, Վահէ – Վահեանց մեհեանները, Աշտիշատը եւ կը թուի թէ Ս. Յովհաննու եւ Առաքելոց վանքի տեղերն ալ մեհեաններով օժտուած են եղած: Քրիստոնէութիւնը խորհուրդ ներշնչող այս երկրին մէջ քրիստոնէական տաճարի պիտի վերածէր մեհեանները: Ու այսօր, երբ մենք Կուրդլըդի եւ Ծիրին Կատարի բարձունքներէն վար կ'իջնենք, կը հանդիպինք առաջին անգամ Ս. Յովհաննու վանքը, որ զետեղուած է լերան փէշին, անտառով շրջապատուած, աղօթողի դիրքին մէջ: Իսկ Ծիրին Կատարէն վար մեր ոտքերը ամէն քայլափոխին, սրբավայրերու կը հանդիպին: Ահա, ժայռերէն վար Աստղայ բերդը, քիչ մը անդին՝ Մուշեղեան բերդը, իսկ դէպի Արեւելք՝ հրուանդանի մը վրայ նստած է Առաքելոց վանքը, կարծես դաշտի ամբողջ հաւատքը արձանացնելով: Ժամանակին այս վանքը համալսարանի մը դերը կատարած է: Հետագային, միշտ ունեցաւ իր դպրոցը եւ անկէ դուրս եկան Արաբօներն ու Գէորգ Չաւուշները :

Մեր ժամանակ, վանահայրն էր, ծերունազարդ Յովհաննէս վարդապետ (90 տարեկան), որ սուրբ մը կը նկատուէր Տարօնի աշխարհին մէջ: Անոր գուրգուրանքին տակ կը պահուէին ձեռագիրներ եւ թանկագին իրեր, որոնցմէ միայն երկուքը ազատուած են.— Առաքելոց վանքի նշանաւոր դուռը եւ ձեռագիր մեծ Ճառընտիրը, որոնք այժմ կը գտնուին Հայաստանի թանգարանին մէջ :

Առաքելոց վանքի առջեւ, դէպի դաշտ նայող կոթողներ կան պատուանդաններու վրայ, որոնք նուիրուած են Դաւիթ Անյաղթին, Մովսէս Խորենացիին, Եղիշէին եւ Թարգմանիչներուն: Երբեմն, վանքը կը կոչուի Թարգմանչաց վանք :

Վանքէն մեկնելով, դաշտի եզերքէն կը յառաջանանք դէպի Մուշ քաղաքը: Մուշը զետեղուած է Կուրդլըդի եւ Ծիրին Կատարի ստորոտը: Գետակը Մուշը կը բաժնէ երկու մասի, հինգ թաղերէ բաղկացած : Մուշը մասամբ դաշտի քաղաքն է, մասամբ լեռնաքաղաք մը:

Քաղաքը կը բաղկանար 25.000 բնակիչներէ որոնց 12.000ը Հայեր :

Քաղաքէն մեկնելով Մշոյ դաշտը եթէ կ'ուզենք կտրել, պիտի անցնինք Խասգիւղէն, Մեղրագէտի հունով, դիմացի գիւղերը, որպէսզի հանդիպինք Հացի գիւղը ու ծունկի գանք յիշատակին առջեւ Ս. Մեսրոպին, որ այս արգաւանդ դաշտին մէջ ծնաւ, այս բնութենէն ներշնչուեցաւ եւ լոյս ճառագայթեց իր պատկանած ցեղին: Կ'անցնինք փարթամ գիւղերէ եւ Սուլուխի կամուրջը Եփրատի ջուրերէն մեզ կ'անցնէ, ու մենք կ'ուղղուինք դէպի Քարկէ լերան ստորոտները, ուր զետեղուած է Աշտիշատը: Ս. Սահակի մատուռը այստեղն է: Դաշտեցիները մեզ կ'առաջնորդեն Մեծ Սուրբին պզտիկ մատուռը, ուր կը մտնենք մարմարէ սանդուխներէն իջնելով եւ կը համբուրենք դամբարանը մեծ Հայրապետին եւ սուրբին, որ տեւապէս ներկայ է Տարօնի ժողովուրդի հոգիին մէջ, որ դայն կը նկատէ իր արդար դատաւորը եւ բոլոր անիրաւութիւններուն առթիւ իր դատը անոր կը յանձնէ՝ հաւատալով որ անիրաւը կը պատժուի :

Մշոյ դաշտը, հողի առատութեան, լուծքի եւ շէնութեան գաղափարը կը ներշնչէ ճամբորդին: Մարդիկը թիկնեղ, եզներն ու գոմէշները մեծղի, արտերն առատաբեր, սեղանը բաց՝ հայութիւն մը կ'ուռճանար այդտեղ մօտ 60.000 բնակիչ հաշուելով :

Առանց ուշացումի կ'աճապարենք դաշտի դիմացի բարձունքը ելլել Ս. Կարապետը տեսնելու համար :

Տարօնը աղօթող սուրբեր շատ ունի, լուսամիտ ու լուսաւոր սրբավայրեր անպակաս են, բայց որոշ թուականէ մը յետոյ, երբ կորսնցուցած է սպարապետական սուրը, ուզած է այդ սուրը տեսնել սուրբի մը ձեռքը: Ու Ս. Կարապետ անուանած է Սուլթան Ս. Կարապետ :

Վանքը դրուած է բարձրաւանդակի մը վրայ: Դաշտի արեւմուտքէն կը թեւածէ խորհուրդներու այս մեհեանին վրայ: Մեծադանդուած իր կառոյցով, նախարարական փարթամութիւն մը ունի Ս.Կարապետը: Պարիսպները մեծղի, տաճարները մեծղի, գմբէթները բարձրադիր ու բակերը ընդարձակ : Ուխտագնացութեան օրերուն, քսան հազար մարդ պարփակելու ընդարձակութիւն ունեցող այս վանքը, իր բազմաթիւ անուններուն կարգին կը կոչուի Իննակեան վանք, որովհետեւ վերի կաղնիներուն ստորոտէն ինն ակեր կը բխին՝ կազմելու համար յորդառատ ջուրը Ս. Կարապետին :

Այս սրբավայրին տաճարներէն ներս թաղուած են Մամիկոնեան տան դիւցազներէն շատերը.— Մուշեղ Մամիկոնեան, Սմբատ Մամիկոնեան, Միհրան Մամիկոնեան եւ ուրիշներ: Մարդ սարսուռով կ'անցնի այդ շիրիմներուն վրայէն, աղօթելու համար տաճարին մէջ: Սրբութեան գաղափարին հետ սպարապետական սուրերը կը կայծկլտան աղօթողի մտքին մէջ:

Նշանաւոր Վարդան վարդապետն էր վանահայրը այս մեծ սրբատեղիին: Վարդան վարդապետ, որ Տարօնի աշխարհին առաջնորդն ու վանահայրն էր մեր ազատագրական շարժումներու ընթացքին :

Կրօնական այս հոյլին մէջ, Խարախանեան եպիսկոպոս, Մշոյ դաշտի Աւրան գիւղէն էր, եւ 90ական թուականներուն կ'աքսորուէր Երուսաղէմ Խրիմեան Հայրիկի եւ Իզմիրլեանի նման: Սահմանադրութեան շրջանին, 1908ին, վերադարձաւ Տարօն եւ եղաւ առաջնորդը Տարօնի աշխարհին: Կոտորածէն քանի մը ամիս առաջ վախճանեցաւ Մշոյ մէջ ու դժբախտութիւնը չունեցաւ տեսնելու հերոսական Տարօնի բնաջնջումը :

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

●

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Յունիս 16ը եւ 17ը անմոռանալի պիտի մնան Պերլինի պատմութեան մէջ, իբրեւ փաստ ազատ ապրելու ձգտումին եւ իրաւունքին :

Պերլինի արեւելեան (ռուսական) բաժնի գլխաւոր փողոցին — Ստալինալէի — շինարարական բանուորները առաւօտուն լսելով որ ժամական գործաչափի նուազեցման իրենց առաջարկները չեն ընդունուած, կը ձգեն իրենց աշխատանքը եւ ցուցարարական ձգտումով մեծ ամբոխ մը կազմած կը յառաջանան դէպի քաղաքին կեդրոնը եւ անկէ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան շէնքին առջեւ կը հաւաքուին: Իրենց կը միանան ուրիշ շրջաններու շինարարական բանուորները եւ շատ մը բանուորներ տասնեակ հազարի հասցնելով բազմութեան թիւը : Անոնք կը պահանջեն որ վար առնուին արդի կառավարութեան մարդիկը Կրոթէվոլը եւ «Այծի մօրուքը» Ուլպրիհը՝ որ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է: Բազմութիւնը կը պահանջէ ժամական գործաչափի կրճատում, սնունդեղէնի գիներու նուազում եւ ազատ եւ գաղտնի քուէարկութիւն : Բանուորներ ճառ խօսելով կը պահանջեն որ վերոյիշեալ երկու անձերը պատշգամ ելլեն: Բայց անոնք կը նախընտրեն չերեւալ, իսկ հանքերու նախարարը բազմութեան մէջ – տեղ դրուած սեղանի մը վրայ կանգնելով՝ կը փորձէ համոզել ժողովուրդը, բայց հազիւ քանի մը բառ արտասանած՝ վար կ'առնեն :

Լուրը տարածուելով քաղաքին մէջ, անհամեմատ ուժգնութիւն կը ստանայ ցոյցը: «Ժողովրդական ոստիկանները» ձեռքերը ետին կապած՝ զէնքը եւ կաշիէ գօտին հանած, կը նային այս շարժումներուն առանց միջամտելու: Ընդհակառակն շատեր միասին կը քալեն բողոքելու համար: Շարժումը առանց միջադէպի կ'անցնի մինչեւ մթնելը :

Թէ արեւելեան եւ թէ արեւմտեան Պերլինի բնակիչները եւ վարիչ շրջանակները չէին կրնար բացատրել թէ ինչ է պատճառը որ արեւելեան կառավարութիւնը եւ ոստիկանութիւնը անշարժ կեցած կը ըսպասեն: Կասկածներ կը ծնին թէ Ռուսերուն մէկ փորձն է ներքին խնդիրներու խառնուելու եւ արեւմտեան Պերլին խուժելու համար: Որովհետեւ երկաթեայ վարագոյրէն անդին ո՞վ կը համարձակէր բառ մը արտասանելու պետութեան դէմ: Իսկ ցոյց ...

Յաջորդ օրը (17 Յունիս) առտուն կանուխ արեւելեան Պերլինի մէջ ընդհանուր գործադուլ սարքուած էր: Բանուորական զանգուածներ հեղեղի պէս կը հոսէին փողոցներէն դէպի Մարքս Էնկըլսի հրապարակը (նախկին Լուսթկարթըն) եւ անկէ դէպի կառավարութեան շրջանակը Ունթէր տէն Լինտըն, Վիլհէլմշթրասէ, Լայփցիկէր Շթրասէ, Փոցտամէր Փլաց : Անոնք միշտ կը կրկնէին նոյն պահանջները՝ ազատ եւ գաղտնի քուէարկութիւն, աշխատանքի չափի նուազում (որովհետեւ իրենցմէ կը պահանջուի ստրկային աշխատանք), ուտեստեղէնի գիներու զեղչ, Պերլինի միացում, կառավարութեան անկում :

« Երկաթեայ վարագոյրին » սահմանագծին վրայ կը պարզուէին յուզիչ տեսարաններ: Բանուորներ եւ բանուորուհիներ շարք շարքի —հազար, հինգ հազար, տասը հազար — անհամար ու անհատնում խումբերով կը քալեն փողոցներէն իրենց պահանջները կրկնելով – երգելով ազատաշունչ երգեր : Արեւմտեան Պերլինի բնակիչներուն իրենց բարեւը տալով եւ ծափահարուելով պատուհաններուն առջեւ, ճամբուն եզերքը խռնուած արեւմտեան Պերլինցիներու կողմէ :

Ձէ, սխկա շինծու ցոյց մը չէր, այլ պոռթկում մը՝ խորթ եւ բռնակալ վարչաձեւի մը դէմ, որ ութ տարիէ ի վեր կը ջանայ ստրկական հնազանդութիւն, ճորտական աշխատանքի եւ կէս անօթի եւ անազատ կեանք մը պարտադրել ամբողջ ժողովուրդի մը :

Ահա Փոցտամէրփլացի ոստիկանութեան «Պրանտէնպուրկէր Թորի» (դուռ) վրայ ու վար կ'առնեն կարմիր դրօշը: Ամբոխը պատառ պատառ կ'ընէ զայն :

Ահա Փոցտամէրփլացի ոստիկանութեան պահականոցը: Կրակի կուտան զայն, Ոստիկաններն ալ կը ձգեն իրենց զէնքերը եւ բազմութեան հետ կ'անցնին դիմաց՝ դէպի արեւմտեան շրջանները :

Իրիկունը՝ քսան հազար հոգի հաւաքուած են: Կը խօսին կուսակցական վարիչներ, Պերլինի խորհրդարանի նախագահը Տօքթ. Զուր — կը գովեն Պերլինի արեւելեան շրջանի ժողովուրդը իբրեւ «Ազատութեան հերոսներ», բայց կը գգուշացնեն, որ չդիմեն ծայրայեղութեանց (կրակ ձգել եւայլն):

Կէսօրէն ետք ռուսական հրասայլեր կը պարպեն հրապարակները եւ կը յայտարարեն «բացառիկ վիճակ» եւ «զինուորական օրէնք » :

Առաջին օրը եօթը մեռեալ եւ հարիւրի չափ վիրաւորներ յանուն ազատութեան : Մեռեալները կամ գնդակէ զարնուած են եւ կամ հրասայլերէ ճզմուած :

Բոլոր շոգեկառքերը, հանրակառքերը եւ գետնուղիները չեն բանիր: Ժամը 21–5 արգիլուած է տուներէն դուրս ելլել ռուսական գրաւման շրջանին մէջ :

Ռուսերը ձեռք առած են կառավարութեան ղեկը, եւ խստօրէն կը գործադրեն պաշարման վիճակի օրէնքը :

Արեւմտեան Պերլինի փողոցներուն մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ՝ Վախի զգացում չկայ դեռ :

Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետ պրոֆ. Ռոյթըր, որ Վիէննա կը գտնուի, կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով ամբողջ Պերլինի ազատատենչ պահանջները :

Տ.

ԺԱՆԻՆ ՄԷՅ

★

Այս ինքնատիպ ու տաղանդաւոր գրագիտուհին՝ իր գրական ստեղծագործութիւնները Ֆրանսերէն կատարած ըլլալով, մեր մտաւորականներէն քիչեր միայն կը ճանչնան զինք, մինչ՝ Ժանին Մէյ արդէն սիրուած ու ծանօթ անուն մըն է Ֆրանսական գրական շրջանակներուն եւ Ֆրանսացի ընթերցող հասարակութեան :

Մասնաւորապէս իր երկու վէպերը՝ « Դիմակաւոր աղջիկը» եւ «Զմրուխտները»ը, որոնք գրուած են Ֆրանսական հոգեվերլուծական վէպերու կառուցուածքով, մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած են հեղինակին շուրջ, եւ արժանացած են խոր գնահատանքի :

Ականաւոր գրական քննադատներ՝ ինչպէս Ռոպէռ Պրազիյաք, Ռոպէռ Քան, Լիւսիէն Թէքան, Ռամոն Ֆերնանտէզ, Էտմոն Ժալու, Ֆիլիփ Էրիա եւ ուրիշներ գրուատալից տողերով արտայայտուած են այս վէպերուն մասին, ու նմանութեան եզրեր գտած են անոնց եւ դասական գործերու միջեւ :

Պրազիյաք կը յայտարարէ, թէ Ժանին Մէյի «Զմրուխտները» կը յիշեցնեն Ռասինի «Էրօիները», ու կ'աւելցնէ.— Շքեղ կառուցուածքով, գրաւիչ սքանչելի ոճով: Եւ ճշգրիտ պատկերացումներով գրուած այս վէպը՝ մոգական յատկութիւն մը եւ հմայիչ նկարագիր մը ունի, այնպէս որ զայն կարդալէ եւ փակելէ վերջ, տակաւին կ'ապրիս անոր դիւթանքին ազդեցութեան տակ » :

Իսկ Ռոպէռ Քան կը գրէ.— «Ժանին Մէյի վէպը՝ նուրբ առեղծուածներով լեցուն երազանքներու մէկ հաղուագիւտ սէնֆօնին կը կազմէ, եւ մտաւորական դեղեցիկ պալէ մը կը ներկայացնէ » :

Ժանին Մէյի վէպերը մեծ ընդունելութիւն գտած ըլլալով՝ քանի մը անգամներ վերահրատարակուած են կարգ մը մշակութային ընկերութիւններու կողմէ, որոնք արժէքաւոր գիրքերու ընտրութիւնը կը կատարեն, կը վերահրատարակեն զանոնք, եւ կը ցրուեն իրենց բաժանորդ ընթերցողներուն :

Ցիշենք Լառտանշէ ընկերութիւնը՝ որ երկրորդ անգամ ըլլալով հրատարակեց « Դիմակաւոր աղջիկը» :

«Զմրուխտները» լոյս ընծայուած նախ գրական հանդէսի մը մէջ, կը հրատարակուի Տընօէլ հրատարակչական տան կողմէ, կը վերհրատարակուի Սեքուանա ընկերութեան կողմէ, իբրեւ ընտրեալ գիրք :

Նոյն գիրքը՝ կը վերհրատարակուի նաեւ Նիւ Եորքի « Էտիշըն Ֆրէնչ Պուք Քլըպի» կողմէ:

Ժանին Մէյ (Տիկին Յ. Անտոնեան) ծընած է Պոլիս: Իր երկրորդական կրթութիւնը ստացած է Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ Ֆրանսական գոլէժներու մէջ:1926-ին հաստատուելով Նիւ Եորք, ժիւրիի անդամ կը նշանակուի «Ամերիքըն Ֆեմինա մրցանակին»: Ապա, պաշտօնի կը կոչուի իբրեւ դասախօս՝ չափահասներուն դաստիարակութեան սահմանուած դասընթացքներուն: Կը դասախօսէ Ֆրանսերէն՝ «Ֆէմինիզմը եւ կանանցի շարժումը», իսկ անգլերէն լեզուով՝ «Ֆրանսական արդի գրականութիւնը » :

Գրելու կոչումը՝ իր մէջ կը յայտնուի աշակերտական շրջանին, եւ կը սկսի գրել դպրոցական գրասեղաններու վրայ :

Գրական սկզբնաւորութիւնը կ'ընէ պատմուածքներով, որոնք կը հրատարակուին զանազան պարբերաթերթերու մէջ: Իր առաջին երկն է «Ամերիկայի վեց եւ մէկ գիշերը» Ժանին Մէյ ունի ուրիշ անտիպ գործեր, որոնց հրատարակութեան պիտի ձեռնարկէ մօտ ատենէն: Այս նպատակով այժմ կը գտնուի Փարիզ :

Ժանին Մէյ շատ ծանօթ չէ հայերէնի: Բայց խորապէս հետաքրքրուած է հայկ. մշակոյթով եւ գրականութեամբ : Իրեն ծանօթ են արդէն շարք մը հայ գրագէտներ եւ անոնց գործերը, շնորհիւ իր տաղանդաւոր ամուսնոյն՝ Յակոբ Անտոնեանին, որուն հետ գործակցութիւն մը ստեղծած է մշակութային աշխատանքներուն մէջ :

Յակոբ Անտոնեան՝ իր կինը իրազեկ կը պահէ հայ կեանքի իրադարձութիւններուն, ու յաճախակի ընթերցումներով անոր կը ծանօթացնէ հայ գրականութիւնը եւ անոր վաստակաւորները: Ժանին Մէյ գրի կ'առնէ իր տպաւորութիւնները Ֆրանսերէն լեզուով, եւ Յակոբ Անտոնեան

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ .— Անցեալ կիրակի կէս օրէ վերջ մենք եւս տօնեցինք Հայաստանի անկախութեան 35րդ տարեդարձը հաւատաւոր եւ խանդավառ բազմութեամբ մը։ Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյյեզ»ով եւ « Մեր հայրենիք»ով, զոր նուագեց Պ. Ե. Գավէզեան դաշնակի վրայ։ Օրուան նախագահը ընկեր Հ. Բալուեան նկարագրեց այն բոլոր հերոսական մարտնչումները որոնք ի վերջոյ յանգեցան, Հայաստանի անկախութեան եւ հրաւիրեց հանդիսականները յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր յայտնի եւ անյայտ նահատակներուն։ Ապա իր խօսքը կեդրոնացնելով հայրենիքի գաղափարի վրայ ըսաւ.— Յաւիտենական է հայրենիքի գաղափարը, հարստութիւն, փառք բոլորը կ'անհետանան, կը մնայ հայրենիքը։ Եւ պատմեց երկու յատկանշական դրուագներ ,թէ ինչպէս Հայերը օտար երկիրներու մէջհսկայական եւ անհաշուելի հարստութիւններձեռք բերին կիլիկեան անկախութիւնը կորսնցնելէ վերջ եւ սակայն այդ հարստութեանց հետքը անգամ մնացած չէ այսօր :

Այս բացման ճառէն վերջ Իսիէն երկու օրիորդներ, Վարդի Քէօսէեան եւ Մառի Թումայեան մեներգեցին Կոմիտասի, «Ալ կաքաւիկ»ը եւ ուրիշ երգեր։ Արտասանեց փոքրիկն Ժիրայր Պալանցեան, «Հայ դպրոց»ը, յստակ առոգանութեամբ։ Քանի մը երգեր երգեց Պ. Ա. Քիւփէլեան, բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան, որ խանդավառութեամբ յիշեց Վիէնի տօնակատարութիւնը, երբ սրահը լեցուած էր երիտասարդութեամբ։ Յետոյ բացատրեց Մայիս 28ի արժէքը , ճանկելով բոլոր անոնք որ կը փորձեն նսեմացնել զայն :

Օր. Շ.Պէնկեան զգայուն ձայնով մըերգեց քանի մը ժողովրդական երգեր, ջերմ ծափերու մէջ։

Խօսք առաւ նաեւ ընկ.Խ.Մկրտիչեան,որ ակնարկելով Մարսէյլի գարշելի Թուցիկին, ըսաւ թէ գիտակից Հայը այդ վարձկաններուն արժանի պատասխանը կուտայ ամէն տեղ գունդագունդ լեցնելով սրահները : Ընկեր Խաչիկի փաստացի խօսքերը ընդունուեցան բուռն ծափերով :

Կարգը եկաւ Կապոյտ Խաչի Փարիզի պարախումբին որ պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ Օր. Գավէզեանի եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Ե. Գավէզեանի : Պարերը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին քանիցս կրկնուելով :

Նախագահին փակման խօսքէն վերջ սկսաւ խրախճանքը։ Քիչ ժամանակէն շրջաբեղանը պարպուած էր եւ ոգեւորութիւնը անսահման։ Նուագը հնչեց եւ եւրոպական պարերը սկսան, տեւելով մինչեւ ուշ գիշեր :

Այս առթիւ կ'արժէ շնորհաւորել մեր ընկերներէն Ա. Մարտիրոսեանը, Կ. Երանեանը եւ Օ. Թորգոմեանը, որոնք ամէն անգամ ջանք չեն խնայեր հանդէսին փայլը կրկնապատկելու համար :

Քաղաքապետը, Մագուրիէ չէր կրցած գալ, նահանգային ընտրութիւններու պատճառաւ :

Օննիկ Կարապետեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ յիշատակին հանդէս մը տեղի ունեցած է յունիս 14ին Պէյրութի Ամերիկ. համալսարանին մէջ նախաձեռնութեամբ Անթիլիասի դպրեվանքին։ Նախագահած էկաթ.Տեղ. Խադարք.։ Բացումը կատարած է դպրեվանքին վերատեսուչ Դերենիկ եպիսկ. ըսելով թէ «Աճառեան մեր Շէյքսփիրն է»։ Գառնիկ Գիւզալեան խօսած է Աճառեանի գիտական վաստակին մասին, ճշդելով արժէքը անոր իւրաքանչիւր գործին : Շնորհիւ Աճառեանի հսկայ աշխատանքին, Հայերէնը ունեցաւ իր բազմաթիւ բառարանները, բաղդատական քերականութիւնը, ձեռագիրներու ուսումնասիրութիւնները, գրականութեան պատմութիւնը։ Յետոյ խօսած է Պ. Սիմոն Սիմոնեան Հ. Աճառեանի մտքի արգասիքի մասին : «Աճառեանի մէկ աշխատութիւնն իսկ կրնայ զայն անմահացնել։ Մօտ վաթսուն տարի աշխատեցաւ ու անմահ գործեր կտակեց մեզի։ Անոր մահով հսկայ սիւն մը կը տապալի մեր մշակոյթի կոթողներէն » :

ՊՈՍԹԸՆԻ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻ կառուցման առթիւ հանդէս–ճաշ մը տրուած է Մայիս 28ին, նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի ատենապետ , ընկեր Տոքթ. Լեւոն Տաղլեանի եւ պատուակալ նախագահութեամբ Փրոֆ. Յ. Զաղմադճեանի։ Հողը գնուած է Ուոթըրթաունի հայաշատ կեդրոնին , եկեղեցիներու թաղին մէջ։ Ընկեր Տաղլեան շեշտած է թէ եկեղեցին ոչ միայն կրօնական այլեւ ազգապահպանման զօրաւոր ազդակ մըն է։ Արսէն Ա. քհնյ. Սիմէօնեանց տուած է հայ. եկեղեցիին պատմական ու ազգային դերը։ Հայ. Առաքելական եկեղեցին հայ ժողովուրդի մշակոյթին համադրութիւնը ըլլալով կը կազմէ ազգապահպանման զօրաւոր պատնէշ մը։ Նուիրատուները մասնակցած են 500 – 250 տոլարով։ Փրոֆ. Զաղմադճեան պարզած է հաւատքի զօրութիւնը։ Խօսած են նաեւ ընկ.Մ.Օզանեան խոստանալովկ.կ.իկողմէ բարոյ. աջակցութիւնը։Տիկ.Ս. Մխիթարեան Հ. Օ. Մ.ի քարտուղարը խոստացած է իր կազմակերպութեան աջակցութիւնը յայտարարելով Պոսթընի շրջանի մասնաճիւղերու նուէրը 500 տոլար : Հ. Ե. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը ընկեր Վազգէն Թումաճանեան։ »Հայրենիք»ներու կողմէ Գ. Մխիթարեան որ շեշտած է թէ Հայ. եկեղեցին հայրենիքէն բեկոր մըն է։ Տիկին Կանայեան շնորհաւորած է իր եւ ընկեր Դրոյի կողմէ։ Շինութեան յանձնախումբի կողմէ Պ. Ս. Գալէմեան քաջալերանքի խօսք ըսած է։ Բոլոր խօսողներն ալ շեշտած են թէ եկեղեցին կը կառուցուի, ոչ թէ իբրեւ հակադրութիւն մը որոշ հատուածի, այլ, իբրեւ անհրաժեշտութիւն։ Հանգանակութենէն գոյացած է 19000 տոլար։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Տոքթ. Կարպիս Տէյիրմէնճեան (46 տարեկան), մեռած է Մայիս 30 Պէյրութի մէջ։ Ան օգտակար ծառայութիւններ մատուցած է պետ. արհեստակց. թէ մասնաւոր շրջանակներու մէջ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

•

ՏԷՍԻՆ.— Յունիս 13ին, Շաբաթ գիշեր դարձեալ հանդէս կար Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։ Այս անգամ մեր քոյրերն էին որ կը տօնէին իրենց կազմակերպութեան տարեդարձը համակիրներու եւ ծնողներու շրջանակի մը մէջ :

Հանդէսը բացուեցաւ դպրոցին երգչախումբին «Ազատութեան այն վառ սէրը » խմբերգով։ Ընկերուհի Գ. Փափազեան իր բացման խօսքով ներկայացուց կանացի այս մեծ կազմակերպութիւնը որ օրհնութիւն մը եղած է : Յետոյմաղթեց որ հայ կինը յաջողի իր դժուարին առաքելութեան մէջ, մեր զաւակները հայ մեծցնելով, որպէսզի երբ հնչէ հայրենադարձի զանգը, կարենայ հայրենիքին յանձնել զանոնք իբրեւ կատարեալ Հայեր :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր ու պէսպիսուն։ Մեր դպրոցին աշակերտները եւ աշակերտուհիներն էին որ փայլ տուին հանդէսին։ Պիտի ուզէի զանց առնել անունները սակայն դրիչս չի հնազանդիր : Յաջող արտասանութիւններ ըրին Յասմիկ Թաշճեան՝ «Ս. Մեսրոպ», Ժօրժէթ Աբրահամեան «Լոյսի վառարանին», Ժիլպէռ Յակոբեան «Հայրենի արեւ», Մարգրիտ Տէր Պօղոսեան «Հայկական դրօշակ», Բրաբիոն Տապաղեան «Քո մայր լեզուն»։ Կենդանի պատկերներ, Ջօն Հ. Կ. Խաչին՝ Արշալոյս Ճէլոյեանի կողմէ եւ « Պարզիր աղբիւր», Արաքսի Պօյաճեանի կողմէ։ Փոքրիկն Անժէլ Կարապետեան երգեց նախ Նանիկ արա եւ ապա զուգերգ «Սիրուն մանիչակ», Գեղուհի Մանուկեանի հետ։ Նոյնպէս մեներգեց Մառի Պապիկեան՝ «Սիրուն աղջիկը»։ Աւելորդ է ըսել թէ բոլորն ալ խլեցին ծափեր։ Տարրական դասընթացքի աշակերտուհիներ, գեղեցիկ հագուստներով կատարեցին ծաղիկներու պարերգը որ մեծապէս գնահատուեցաւ։ Դարձեալ աշակերտները մեզ ներկայացուցին զուարթ խաղ մը «Կարկանդակները»։ Դերակատարները , Նանօ Պառաւեան, Մկրտիչ Մուրատեան, Բրաբիոն Տապաղեան եւ Սօնա Փանոսեան ցոյց տուին լաւ խաղարկութիւն մը, հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծելով։ Իսկ միջին դասընթացքի աշակերտուհիները պարեցին « Հօյ Նազանիմ» եւ «Ծառիս տակը» պարերը։ Այս բոլորը կը պարտինք Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին եւ իր անխոնջ մշակներ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի խնամոտ աշխատանքին :

Բանախօսելու հրաւիրուած էր ընկ.Միսաք Միրզէ որ գեղեցիկ ճառով մը պարզեց հայ կնոջ առաքինութիւնները։ Կենդանի օրինակներ տալով ներկայացուց հայ կիները խտացած շարքերով բոլորսիրութիւնը։ «Խոնարհ տիպարներ, յաճախ իրենց կեանքին գնով, խնամքով հաւաքած ու փրկած են բազմաթիւ որբեր : Հայ կինը եղած է ընտանիքին սիւնը, նեցուկը՝ բարոյական բարքերու եւ ըմբռնումներու տառացի պահպանման ու յարատեւման»։ Եւ բաղձանք յայտնեց որ հայ կիները խտացած շարքերով բոլորուին Ֆ. Կ. Խաչի շուրջ, աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար անոր ազգօգուտ աշխատանքները։ »Կեցցեն մեր Խաչուհիները որ ամէն զոհողութիւն յանձն կ'առնեն որպէսզի այս օտար ափերուն վրայ Հայը անաղարտ պահէ իր ազգային դիմագիծը, տոկալով ամէն փորձութեան : Անտարակոյս օր մը ազատ հայրենիքի մը մէջ պիտի կանգնեն փառաւոր յուշարձան մը իբրեւ երախտագիտութիւն արտասահմանի հայ կնոջ հայրենանուէր աշխատանքին»։ Մինչ այդ, յարատեւ կամք եւ անվհատ գործելու կորով մաղթեց մեր Խաչուհիներուն :

Դպրոցին երգչախումբին « Պանծա' ղեւցաղն»ով վերջ գտաւ հանդէսը :

Գ. Պ.

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Այս տարուան Սալոնին (Կռան Փալէ) մէջ նկարներ ցուցադրած են Տիկին Վալա Խաչատուրեան (երիտասարդ Հայուհին), Հայկ Քումեան (դաշտանկար) եւ Ժ. Կարմիրեան (աղջկան մը կիսանդրին)։

— Մեր երկրին մէջ սով կայ :

— Թող չսատկերները հեռացնեն … :

Թարգմանաբար զանոնք կը ներկայացնէ հայ ընթերցողներուն :

Ժանին Մէյ՝ այս հինգշաբթի, Յունիս 25ին, պիտի դասախօսէ Ազգ. Տան սրահին մէջ, «Ֆրանսական գրականութեան վերջին քսանամեակին» մասին, իբրեւ մէկ պատգամախօսը՝ Ֆրանսական մշակոյթին, Միացեալ Նահանգներուն մէջ :

Այս դասախօսութիւնը ապահովաբար ազգային հպարտութեամբ պիտի լեցնէ մեզ, մեր Ֆրանսացի հիւրերուն մօտ :

Փարիզահայութիւնը անշուշտ պիտի փութայ ունկնդրել այս տաղանդաւոր գրագիտուհին :

ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Սպառած էինք. երկար ատեն սայլը տարաւ մեզ, մինչ մեր գիտակցութիւնը քնած վիճակի մը մէջ կը տարտամէր…

— Սպաննեցին, սպաննեցին ու աղատուողները շղթայի զարկին, դիմադրողները կախեցին… փախինք փախինք … հոգերդ առնեմ, այս երկրիս արեւը սեւցած է մեզի համար … :

Երբ մեր սայլը տեսեր էին, Համիտիէ գիւղաքաղաքէն մեզ դիմաւորելու եկեր էին մէկ քանի այրիներ որոնք աս խօսքերով ողջունեցին մեր գալուստը :

Դարձեալ աւերակներ… մեր ճամբորդութեան վերջին հանգրուանն էր Համիտիէ ու ճշմարտապէս անկարող այլ եւս տառապելու։ Ջղագրգռուած գիւրազգացութիւն մը մեզ կը տանջէր. ոչ միայն մեր արցունքները չէինք կրնար զսպել , այլ նաեւ կը հեկեկայինք տղու պէս, ու արկածեալները տեսնելով մեր հիւանդագին վիճակը, յանկարծ կը լռէին ու կը հեռանային :

Դեռ սայլէն չիջած, որոշեցինք չմնալ Համիտիէ, եւ մեկնիլ անմիջապէս դէպի Ատանա։ Խուլ, անկապ, հեծեծագին աղաղակներ կը գոռային մտքիս մէջ ու յանկարծ շրթունքիս վրայ կուգային – փախչինք… հոգերնիդ առնեմ, արեւը սեւցած է մեզի համար, օգնութիւն, օգնութիւն …։

Մեր սայլը կը թաւալէր այդ բոլէին աւերակ դարձած թաղերու մէջ։ Կը տեսնէինք դարձեալ ածխացած ոսկորներ, արիւնի սեւցած հետքեր, պատառատուն եւ խանձած քուրջեր. աղէն անդին դիակներ կամ մարդկային բեկորներ յամրօրէն տարրալուծուելով արեւին տակ՝ իրենց ներկայութիւնը կ'արտաշնչէին, եւ տօթակէզ օդը բոլորովին անշնչելի կը դարձնէին :

Մեր սայլը կեցաւ աւերակներու մէջ : Ասդին անդին ցցուող ուրուականային դէմքեր , այրիներ եւ որբեր խուժեցին մեր վրայ , Ղար Թէրզիին տանը մոխիրներուն առաջքն էին հարիւրէ աւելի Հայեր, կիներ եւ տղաքներ որ մինչեւ առաւօտ դիմադրեր էին :

Բայց ննդաւոր թշնամին դիւրավառ նիւթերով ոռոգելէ ետքը տունը կրակի տուեր էր զայն .ամէնքն ալ այրեր էին, իսկ փախողներն ալ հրացանի գնդակով զարնուած էին։ Հիմա այդ ողորմելի , այդ արհաւրալի ոգեւարի ժամերէն իբրեւ յիշատակ՝ մեր դէմ կը պարզուէր ընդարձակ աւերակ մը։

Հովը բարձրացնելով դետնի փոշին , մոխրակոյտեր կազմած էր, որոնք ճերմակ եւ փայլփլուն էին մարդկային ոսկորներու մոխիրով …։

Այս տանը աւերակներէն անդին՝ յաջորդաբար կը պարզուէին ուրիշ հրդեհուած տուներու աւերակներ. մոխիր … մոխիր … արեւը չեշտակի կ'իյնար այդ յուսահատութեան դաշտին վրայ կարծես առանց տաքցնելու ,որովհետեւ մահասարսուռ ցրտութիւն մը կը բարձրանար գետնէն ու կը դողայինք, սարսափելի կը դողայինք …

Մեր ետեւը բնութիւնը իր ամէնէն գեղածիծաղ երեւոյթներէն մէկը կը պարզէր. գետը կը ճեղքէր բոյսերով եւ պուրակներով բեռնաւոր ափունքը ու անբիծ երկինքին տակ վճիտ եւ կապոյտ կը սողար տարածուելով, կամարակապ եւ հնամենի կամուրջ մը պերճօրէն կը ձգուէր գետին վրայ :

Բայց մենք կը նայէինք առանց տեսնելու, աշխարհս սեւցած էր նորէն մեզի համար ու մահուան ստուերին մէջ էինք, ուրուականային դէմքերը այրիներուն կը հեռանային, կը կորսուէին հետզհետէ մոխրակոյտերու կամ աղէն անդին կանգուն մնացած պատերուն ետեւ :

Սայլը խլրտեցաւ ու ճամբայ պիտի ելլէինք։ Անգամ մըն ալ մեր նայուածքը յառեցինք Ղար Թէրզիի տանը մոխիրներուն երբ այդ պահուն խելագարուած այրի մը կառչելով մեր սայլին, կ'ըսէր ողբագին ձայնով մը …

— Ծծկեր տղաք ալ կային… ու անոնք կը ճչէն, բոլոր գիշերը կը ճչեն :

Գիւխը շարժեց ու պահ մը մնաց՝ կարծես մտածում մը փնտռելով, իր թուլցած շրթունքներէն լորձունքը կ'երկարէր մինչեւ կուրծքը. միջոց մը ահաւոր քրքիջ մը օդը թնդացուց ,բայց դրեթէ անմիջապէս իր արցունքոտ եւ ցաւագին աչքերը տխրեցան ու աւելի մեղմ ձայնով մրմնջեց .

— Օրօր կ'ըսեմ իրենց, բոլոր գիշերը , բայց կը ճչեն, հոգերդ առնեմ, կը ճչեն..

Սայլապանին մտրակը շաչեց ձիերուն գլխուն վրայ, ու կը հեռանայինք, կը փախչէինք դրեթէ։ Երկու ժամու չափ պէտք է ձիերը հանգչին, որպէս զի կարենայինք մեկնիլ. ոչ մէկ կերպով մեզի համար կարելի չէր այդ գիշերը աւերակներու մէջ անցընել եւ հակառակ սայլապանին դժկամակութիւններուն պնդեցինք։ Առաւօտուն մեկնէր էինք Տէօրթ Եօլէն եւ գիշերը կ'ուզէինք Ատանա ըլլալ :

— Այսպէս ճամբորդ չեմ ունեցած մինչեւ հիմա, կը գանգատէր սայլապանը ..։

— Այսպէս ճամբորդ երանի թէ այլ եւս չունենաս, պատասխանեցինք իրեն, ու յորդորեցինք որ համակերպի մեր որոշումին :

Այդ երկու ժամը անցուցինք Սապաթիէ անուն Ֆրանսացի ընտանիքին քով որ նախախնամութիւնը դարձեր էր Համիտիէի այրիներուն :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ուած չէր մինչեւ անցեալ ուրբաթ կամ շաբաթ։ Խռովութիւններ ծագեցան շատ մը կարեւոր քաղաքներու մէջ ։

Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ Սաքսոնիոյ իւրանիումի հանքերուն մէջ հարիւր հազար բանուորներ գործադուլ մը սարքելով քանդած են 65 հանքեր, իբրեւ հետեւանք 12 ցուցարարներու դնդակա - րութեան։ Գերմանական թերթերը կը գրեն թէ Լայփցիկի մէջ ալ գնդակահար - ուած են երեք հոգի, բողոքի ցոյցէ մը վերջ որուն մասնակցեր էին 60·000 բան - ուորներ։ Շատ մը կուսակցական գրա - սենեակներ կրակի տրուած, երեք հոգի սպաննուած, 120 հոգի վիրաւորուած են։

× Մոսկուայի անթենը «ամերիկեան շա- պիկ հագած անդգամներու» (խուլիգան) կը վերագրէ Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ ծագած ըմբոստութիւնը։ Եւ ամբողջ անցուդարձը իր ուզածին պէս նկարագրե- լով, կ'ըսէ թէ 30 ահաբեկչական կազ - մակերպութիւններ կան արեւելեան Պեր - լինի մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈԶԷՆՊԷՐԿԻ յուղար- կաւորութիւնը կատարուեցաւ կիրակի օր, Նիւ Եորքի մէջ։ Նախընթաց գիշեր հա - զարաւոր քաղաքացիներ այցելած էին յու- ղարկաւորութեան սենեակը ։ Թաղման առթիւ դամբանական մը խօսեցաւ պաշտ- պան փաստաբանը, Էմմանուէլ Պլոք, կան- խամտածեալ մարդասպանութիւն» կոչե - լով մահապատիժին գործադրութիւնը։ Եւ ըսաւ. — «Ամերիկան այժմ ենթարկուած է զինուորական դիկտատորի մը որ քա - քային զգեստ հագած է։ Նացիականու - թիւնն էր որ սպաննեց Ռոզէնպէրկները»։ Խօսեցաւ նաեւ ըաբունի մը, աւելի չա - փաւոր ։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր սահմանադրութեան վա- ւերացման համար հանրաքուէ մը պիտի կատարուի մինչեւ քան օր։ Զօր. Շիշաք- լի մամուլի ներկայացուցիչներուն հա - ղորդելով նախագիծը, խնդրեց իրենց սւենակները տրամադրել վիճաբանու - թեանց։ Այս առթիւ ըսաւ թէ անմիջապէս պիտի արձակուին բոլոր անոնք որ բան - տարկուած են առանց դատավճիռի ։ Այ- սուհետեւ Հանրապետութեան նախագահը պիտի ընտրուի ժողովուրդին եւ ոչ թէ Ազգ. ժողովին կողմէ, ուղղակի քուէար - կութեամբ։ Ան կրնայ նշանակել կամ ար- ձակել նախարարները, դաշնագիրներ կն- քել, եւ մտացոյցը ներկայացնել խորհր - դարանին եւն.։ Երեսփ. ժողովը կ'ընտր- ուի ուղղակի քուէարկութեամբ, 50·000ին մէկ պատգամաւոր հաշուելով ։

«ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԳԱՅԼԵՐԸ» անուն խմբակ մը դատի քաշուեցաւ, այն ամբաստանու- թեամբ թէ կեղծ վկայականներ կը ծա - խէր Դիմադրական ճակատի անունով ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ա - մավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ու- նենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին.

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը։

Հրապարակ հանուած վիճակահանու - թեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի վիճակի չենք անվճար ծանուցումներ հրատարա - կելու ։ Ընթացիկ ծանուցումներու սա - կերն են . —

1. — Նշանախօսութիւն կամ հարսանիք 1000 փրանք ։

2. — Շնորհակալիք, ցաւակցութիւն, հոգեհանգիստ 500 փրանք, իւրաքանչիւր անգամը ։

3. — Կը փնտռուի, երեք անգամը 1000 փրանք ։

4. — «Կ'ուզուի»ներ 500 փրանք, մէկ անգամը ։

5. — «Ծախու է» 500 փր. 1 անգամը։

6. — Մահազդ 1500, շնորհակալիքով 2000 փրանք ։

7. — Առեւտրական ծանուցումներու մասնաւոր պայմաններ ։

Ջերմապէս կը խնդրուի գին չհարցնել այս կարգի ծանուցումներուն համար եւ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՂՐԿԵԼ ՆԱԵՒ ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԵՒՌՒ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

28 Յունիս, ժամը 16ին։

Կը նախագահէ՝

նախարար՝ ԷՏՈՒԱՐ ՊՕՆՖՈՒ

որ նաեւ խօսք պիտի առնէ ։

Աշակերտները պիտի կատարեն խըմ - բերգներ, արտասանութիւններ, պիտի եր- գեն Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Պ. ՍՏԵ- ՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ տեղի պիտի ունենայ պարգեւաբաշխութիւնը, եւ պիտի ներկայացուի Մոլիէռի ծանօթ խաղը

LES FOURBERIES DE SCAPIN

Ե. եւ Զ. դասարաններու աշակերտներուն կողմէ ։

Շրջանաւարտ աշակերտները պիտի ըս - տանան իրենց վկայականները ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նախաձեռնութեամբ Անիէռ - Պուա Քօ- լոմպի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնա - ճիւղին, այս չորեքշաբթի ժամը 20·30ին։

Կը խօսի՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նիւթը՝ ՄԱՅԻՍ 28։

Ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր- բաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ թը Թրէվիզ։ Դասախօսն է Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հայկական Աւատապետութեան Զարիք - ները»։

Մուտքը ազատ է ։ Կը խնդրուի ճշդա- պահ ըլլալ, որովհետեւ սրահին դուռը կը փակուի ժամը 23ին ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՑ (Տիկին Յ. Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրան- սերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան թատերասրա - հին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱ- ԿԸ։ Փափաքողները կրնան դիմել Պար - սամեան գրատունը, 46 ռիւ Րիշէ, հրաւի- րատոմս ստանալու համար ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Նուպարեան Մա - տենադարանին մէջ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 5·30ին։

Կը խօսի Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հրաչեայ Աճառեան (Մարդն ու Գործը)։ Մուտքը ազատ է։ Անձնական հրաւիրագիր ոչ ոքի ղրկուած է ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16 – 23

Արձանագրութեան եւ պայմաններու համար դիմել՝

Rev. Père V. Momdjian,
78, Rue Rabelais, LYON
ou Rev. Père V. Babian,
11, Rue Belle Image, VALENCE

Արձանագրութեան վերջին պայմանա - ժամը Յուլիս 25 ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջ - նորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի ։ 28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթ- րոնաժի սրահին մէջ։ Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա։

Մուտքը ազատ է։ (Կրթ. մարմին)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պօղապլեանցի Նեւտոն Սահակեանի կինը, բնիկ կեսարացի Տիկին Կիւլիւմիա, զաւակները Արաքսի եւ Արամ։ Տեղեկացնել իրենց հօրաքրոջ Տիկին Եւ - նիկէ Մկրտիչեանի ,145 ռիւ էթիէն Տօլէ, Ալֆորվիլ, Սէն, Ֆրանս ։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել ։

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,

Արտասահման՝ 1400 Ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առ- թիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19 ։

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բա- ժին ։ Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը։ Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎ - ՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյ, Փա - րիզ (20)։ Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակ - ուին Յունիս 30ին ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործե- րուն։ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ ։

Կը մասնակցին՝ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼ- ԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՄՔԻՆ (տա - ւիղ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ) ։

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մե - ղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ ։ Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդ - րոնէն, 14 ռիւ Փըթի։ Պօթ. 99·22

Եւ հայկական գրատուները ։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե - րունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կող - մէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Մէզոնի Թաֆի Վէռի անտառը։

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդական մասնաճիւղերու ։

Գեղարուեստական բաժին, զանազան խաղեր եւ հաճելի ժամանց ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Օգափոխութեան կայանի առաջին խում- բը կը մեկնի 2 Յուլիս առտուան ժամը 8- ին Կառ տ'Օսթէրլիցէն ։

Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի շուտով փակել արձանագրութիւնները եւ կեդրո- նին հաղորդել վերջնական ցուցակը ։

× Ընտանիքներու օգափոխութեան հա- մար վարձու են Կրընոպլի մէջ օդասուն շէնքի մը սենեակները նպաստաւոր պայ - մաններով ։

Դիմել հեռախօսով՝ TRU. 27 - 35

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԳԱՌԶՈՒ

Յունիս 12ին Կալըրի Տոուան - Տաւի- տի մէջ բացուած է նկարիչ Գառզուի ցու- ցահանդէսը, «ՎԵՆԵՏԻԿ»։ Կը տեւէ մին- չեւ Յուլիս 4։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8·30ին, «Լը Թոփուլէթ» սրճարանը, 15 ռիւ տը Տէնֆէրք։ Բոլորին ներկայութիւնը պար- տաւորիչ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ԹԱԹՈՒԼ խումբը Գշ. օր ժամը 9ին ։
ԽԱԺԱԿ խումբը Եշ. օր ժամը 5ին ։

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Իսիի ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը երեքին Խրիմեան դպ- րոցի սրահը։ Այս առթիւ տեղի պիտի ու- նենայ դասախօսական ասուլիս մը ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռե- ժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մօտ օրէն Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ճաշը, ի պատիւ իր մարզիկներուն, պատանի, կրտսեր, երէց եւայլն։ Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բարեկամները։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր քօնֆէքսիօն կարող կարուհիներ, (քոմպլի- նէզօն, պուլուզոն, վեսթօն, բանթալօն, սալօփէթ եւ շորթ)։

Դիմել ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ՝
25, Cours Richard Vitton, Lyon - Montchat

×

Երիտասարդ հայ ատամնաբոյժ մը ։ Անհրաժեշտ է վկայական ունենալ կամ նոր պիտի առնէ։ Պատրաստ գործ ։ Լաւ վճարում կամ թէ գործին ընկեր ։

ԴԻՄԵԼ ԳՐԱՍԵՆ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 փր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 փր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 24 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7099 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2510

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

●

Պայման չէ որ ղղրդաղին դէպքեր պատահին, որպէսզի համոզուինք թէ անկարգ վիճակ մը կը տիրէ Մօտաւոր Միջին Արեւելքի մէջ :

Կացութիւնը կը պահանջէ լուրջ ուշադրութիւն եւ քննութիւն, արտաքին թէ ներքին տեսակէտով: Եւ կը պահանջէ նաեւ արթնութիւն :

Հեռաւոր լերան մը կատարը թառած բազմութիւններ չենք, որպէսզի դոհանանք հասարակ հանդիսատեսի դիրքով :

Բախտորոշ խմորումներ տեղի կ'ունենան մեր ճամբուն վրայ: Մեր աչքին առջեւ եւ մեր գլխուն վերեւ :

Որ եւ է շարժում ի վերջոյ կ'անդրադառնայ նաեւ մեր կեանքին վրայ, ուղղակի կամ անուղղակի :

Ամբողջ Միջին Արեւելքը «ի լինելութեան» է, մասնաւորապէս Բ. աշխարհամարտէն ի վեր :

Խմորումները իրարու կը յաջորդեն բոլոր երկիրներուն մէջ, ծովափէն մինչեւ անապատ :

Շարժումը ուղղուած է ոչ միայն օտար ազդեցութեանց, այլեւ ներքին կարգուսարքին դէմ :

Ամէնքն ալ կը ձգտին բան մը փոխել ներսէն թէ դուրսէն: Անկախութեան տենչը լայն բացած է բոլորին աչքերը : Արդէն իսկ իշխանութեան գլուխ անցած է նոր սերունդ մը, յանդուգն ծրագիրներով:

Ահաւասիկ Եգիպտոսը, որ հիմնովին կերպարանափոխուեցաւ, մէկ տարիէն պակաս ժամանակաշրջանի մը մէջ :

Խումբ մը հայրենասէր սպաներ իշխանութիւնը ձեռք առին 1952 Յուլիս 23ին, անարիւն յեղափոխութեամբ: Գահէն վար առին եւ աքսորեցին բռնակալ եւ փառամոլ արքայ մը :

Յետոյ, աստիճանաբար բանալով իրենց բարենորոգումներու մատեանը, անոնք հասան տրամաբանական վախճանին,— Հանրապետութիւն հռչակեցին Յունիս 19ին: Դարձեալ առանց կաթիլ մը արիւն թափելու :

Ուրիշ ատեն գետերով արիւն պիտի հոսէր, այս տեսակ երազ մը իրականացնելու համար :

Կը նշանակէ թէ Եգիպտոսի «Յեղափոխական Խորհուրդը» լաւ ուսումնասիրած էր երկրին պայմանները: Ծրագիրը հասունցած էր եւ կրցան գործադրել նոյն պաղարիւն վճռականութեամբ :

Այլապէս ուշագրաւ խմորումներ տեղի կ'ունենան ուրիշ արաբական երկրի մը, Սուրիոյ մէջ :

Այնտեղ ալ խումբ մը սպաներ ձեռնարկած են հիմնովին փոխելու երկրին կարգուսարքը :

Սուրիան արքայ չունի, բայց ունեցաւ դիկտատորներ: Օրուան իշխանութիւնը անջի օր Ժողովուրդին հաղորդեց Նոր Սահմանադրութիւնը, որ բազմաթիւ նորութիւններ կը պարունակէ :

Ինչպէս Եգիպտոսի մէջ, Սուրիոյ նոր սահմանադրութիւնն ալ ժողովրդային քուէարկութեան պիտի ենթարկուի Յուլիս 10ին, վերջնական ձեւ ստանալու համար :

Նոր Սահմանադրութիւնը լայն իրաւասութիւններ կը պարգեւէ Հանրապետութեան Նախագահին, որ պիտի ընտրուի ոչ թէ խորհրդարանին, այլ բուն իսկ ժողովուրդին կողմէ, ընդհանուր եւ գաղտնի քուէարկութեամբ :

Նախագահը իրաւունք ունի անուանելու կամ արձակելու նախարարները, որոնք պատասխանատու են իրեն :

Շատ մը տեսակէտներով, Նոր Սահմանադրութիւնը ներշնչուած է ամերիկեան օրէնքներէն :

Տարակոյս չկայ թէ այս երկու երկիրները, Եգիպտոս եւ Սուրիա կոչուած են տիրական դեր մը կատարելու Միջին Արեւելքի մէջ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑԱԳՆԱՊԸ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ՞

●

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ. Անթուան Փինէ, 24 ժամ եւս յետաձգեց իր պատասխանը, կարգ մը դժուարութեանց հանդիպած ըլլալով Ազգ. Ժողովի չափաւոր հոսանքներուն կողմէ :

Նախկին վարչապետը իր յոյսը դրած է Ժողովրդական Շարժումին եւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան վրայ: Բայց երկուքն ալ վերապահ դիրք մը բռնած են : Առաջին խմբակցութիւնը կը կարծէ թէ ընկերային բարօրութեան ծրագիրները պիտի վնասուին, քանի որ Պ. Փինէ հակառակ է նոր տուրքերու հաստատման : Երկրորդը կը դժկամակի, նկատելով որ նոր թեկնածուն համաձայն է եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացման :

Մինչ այս մինչ այն, հրաժարեալ կառավարութիւնը, որ առժամապէս կը վարէ գործերը, յայտնեց թէ պիտի մասնակցի Պերմուտայի ժողովին (8 Յուլիս) : Արտաքին նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ, մասնակցեցաւ միւս հինգ պատուիրակներու ժողովին, միացեալ Եւրոպայի խնդիրը քննելու համար: Այս ժողովը հրաւիրած էր Իտալիոյ վարչապետը, վնասակար գտնելով ձգձգումը : Ներկայ էր նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր: Վեց պետութեանց ներկայացուցիչները Բշ. ամբողջ օրը զբաղեցան գաղտնի խորհրդակցութիւններով որոնց մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի քաղաքական շրջանակներու մէջ: Իտալիոյ վարչապետը դոհ կ'երեւայ ժողովին արդիւնքէն եւ հաւաստեց թէ միացեալ Եւրոպայի գաղափարը հետզհետէ արմատ կը բռնէ, հակառակ բոլոր տագնապներուն եւ անձերու փոփոխութեան: Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ վեց նախարարները թէեւ չեն վաւերացուցած եւրոպական բանակի դաշնագիրը եւ քաղաքական դաշնակցութիւնը, բայց վեց պետութեանց սերտ գործակցութիւնը իրականութիւն մըն է այլեւս :

× Պ. Փինէ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ առաջին օրուան խորհրդակցութիւններէն վերջ.

— Սովորած եմ համբել ձայները գործի ձեռնարկելէ առաջ, որպէսզի երկիրը նորէն ժամանակ չկորսնցնէ, եթէ հաստատուն մեծամասնութիւն մը չգոյանայ իմ անունիս վրայ: Դեռ որ եւ է յանձնառութիւն ստանձնած չեմ, ոչ ալ որեւէ յոյս ներշնչած :

Ջափաւորները եւ արմատականները խոստացած են աջակցիլ : Ընկերվարականները բացասական դիրք բռնած են ըսկիզբէն ի վեր, ինչպէս Պ. Փինէի առաջին վարչապետութեան ատեն :

Առժամեայ կառավարութիւնը ստիպուած է 60 միլիառ Ֆրանքի նոր կանխավճար մը խնդրել Պանք տը Ֆրանսէն : Ազգ. Ժողովը երէկ պիտի քննէր այս խնդիրը, որ մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ: Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ Պանք տը Ֆրանսը չի կրնար «անպատիժ» նորոգել կանխավճարները : Ուստի անհրաժեշտ է դարման գտնել, ծախքերը կրճատելու եւ ելեւմուտքին բացը սահմանափակելու համար: Նոյն աղբիւրին համաձայն, լուրջ վտանգ մը կը սպառնայ Ֆրանքին, եթէ վճռական միջոցներ ձեռք չառնուին: Նափոլէոնը, որ 4000ը անցած էր ատեն մը, 3880ի իջաւ անջի օր: Եւ սակայն ոսկի գնողներ պակաս չեն :

Եթէ գլխաւոր խմբակցութիւնները որոշ մեծամասնութիւն մը չապահովեն, Փինէ եւս պիտի հրաժարի, կատարեալ անելի մը մատնելով նոր դահլիճի կազմութիւնը :

••••••••••••

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ Թունցիկներ բաժնած են, մահուան սպառնալիքներ ուղղելով կարգ մը պաշտօնատարներու :

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՒ ԱՅԼ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

●

Պերլինի արեւելեան շրջանին համայնավար կուսակցութիւնը բացառիկ նիստ մը գումարեց Բշ. օր եւ Գշ. արշալոյսէն ի վեր ձայնասփիւռ կոչեր կ'ուղղէ ժողովուրդին :

Այս կոչերէն երկուքը մանրամասնօրէն կը պարզեն վերջին տասը օրերու դէպքերը, անիծելով արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը եւ իր գործակիցները, ընկերվարական կուսակցութեան վարիչները եւայլն, իբրեւ հրձիգ եւ գործակից արեւմտեան պետութեանց : Բարեկարգութիւնը լիովին վերահաստատուած չէ, կ'ըսեն, «անծանօթ օտարներ կը շարունակեն թուչիլ խորհրդային տարածութեան վրայ : Անոնք զէնքեր եւ գործակալներ կ'իջեցնեն անկարգելներու միջոցաւ: Կառքերով լեցուն աւազակներ կը փորձեն վնասարարութեան մղել ժողովուրդը »:

Սովորական լուտանքներէն վերջ, այս կարմիր կոչերը յորդոր կը կարդան, համոզելու համար թէ կուսակցութիւնը պիտի ջանայ գոհացնել ժողովուրդին արդար պահանջները: Չորրորդ կոչը կը ծանուցանէ թէ աշխատանքի չափը պիտի կրճատուի, ժողովուրդին կենցաղը պիտի բարւոքի եւն.:

Այս բոլոր հաւաստիքներուն վրայ պաղ ջուր լեցուց 15 տարեկան բանուորի մը սպանութիւնը «ժողովրդական» ոստիկանութեան կողմէ, Պերլինի բրիտանական շրջանին մէջ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խումբ մը պատանիներ գնդակ կը խաղային երբ ոստիկան մը տեսան դիմացի ափը: Քանի մը ծաղրանքներ ուղղելէ վերջ խաղը կը շարունակէին, երբ գնդակ մը արձակուեցաւ, ահուսարսափ մատնելով տղաքը: Քիչ վերջը պատանիներէն մէկուն դիակը գտնուեցաւ:

× Վերջին լուրերու համաձայն, վերահաստատուած է երթեւեկը Պերլինի երկու շրջաններուն միջեւ: Այս արտօնութենէն պիտի օգտուին 50000 հոգի, որոնց 30.000ը արեւմտեան շրջանէն արեւելեանը կ'երթան աշխատելու համար (մնացեալ քսան հազարն ալ արեւմտեան շրջանը): Երթեւեկը պիտի վերսկսէր երէկ, բայց դեռ բոլորովին ազատ չէ :

Միւս կողմէ, մտահոգութիւնը կը շարունակուի ամբողջ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, որուն գլխաւոր քաղաքները ենթակայ են բացառիկ խստութեանց :

× Տոքթ. Ատընաուըր հեռագիրներ ուղղեց Նախագահ Այզընհաուըրի, Չըրչիլի եւ Ֆրանսայի հրաժարեալ վարչապետին, խնդրելով «իրենց կարելին փորձել » որպէսզի արեւելեան Գերմանիոյ ժողովուրդը վերագտնէ իր ազատութիւնը : Այս առթիւ կը յիշէ արեւելեան Գերմանիոյ ժողովուրդին անցեալ շաբթուան ըմբոստութիւնը, երբ «արիաբար կռուեցան անզէն, խորհրդային զօրքին եւ հրասայլերուն դէմ»: Վարչապետը կը խնդրէ արեւմտեան երեք պետութիւններէն աջակցիլ հինգ կէտերէ բաղկացեալ ծրագրի մը, ապահովելու համար Գերմանիոյ միացումը «խաղաղութեամբ եւ ազատութեամբ »:

× Բշ. կէսօրէն վերջ Փարիզի ընկերվարական բանուորները ցոյց մը կատարեցին խորհրդային դեսպանատան առջեւ, բողոքելով Պերլինի «Սթալինեան մարդասպաններուն դէմ » : Այս առթիւ հանրագրութիւն մը պատրաստած էին, դեսպանին ներկայացնելու համար, Ստուարթիւ ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան : Պատուիրակութիւն մը կազմուած էր յայտնի դէմքերէ, հան-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ ՄԸՆ ԱԼ ԱՅՍ ...

Ուշադրութիւն բրա՞ծ էք, — ինչպէս բարեպաշտ հաւատացեալները, նոյնպէս աշխարհիկ հանդիսութեանց ունկնդիրները կը նօսրանան հետզհետէ: Տարուէ տարի եւ ամէն տեղ :

Տարեկան տօնակատարութիւնները եւ բացառիկ հանդէսները չեն կրնար պարտկել այս անողոք իրականութիւնը :

Հասարակութեան այն մասը որ միշտ վերէն կը նայի ամէն հայկական ձեռնարկի վրայ, կը շարունակէ իր «շքեղ» մեկուսացումը :

Ան իր ամուլ մեծամտութեան համար գոհացում կը փնտռէ օտար բոյներու կամ սալոններու մէջ :

Կ'արժէ՞ զոհել «փոքէր»ը, «պլօթ»ը կամ «պրիճ»ը, հայերէն երգեր լսելու կամ յիշատակ մը տօնելու համար :

Մնացեալը, միշտ հաւատարիմ իր առողջ բնազդին եւ ազգային գիտակցութեան, կը շարունակէ հետեւիլ հայկական ձեռնարկներու :

Բայց, հետզհետէ կը մաշի: Այսինքն կը պակսի, որակով թէ քանակով :

Անշուշտ բացը պիտի գոցէր նորահաս երիտասարդութիւնը: Նոյնիսկ բազմապատկելով հաւատարիմներու թիւը :

Դժբախտաբար, այդ երիտասարդութիւնն ալ մղիչ ուժի մը կը կարօտի, տեղէն շարժելու համար :

Ապացո՞յց — հետեւեցէք, դարձեալ, հայկական հանդէսներու եւ պիտի տեսնէք որ սեւ մազերը հազիւ աչքի կը զարնեն ճերմկած բազմութեանց մէջ :

Ի՞նչ ընել, որպէսզի ցնցուին եւ դարձի գան :

Յարդ բազմաթիւ միջոցներ փորձուեցան, առանց գոհացուցիչ արդիւնքի մը յանգելու :

Ես արմատական միջոց մը կ'առաջարկեմ .—

Տարեկան արձակուրդներէն վերջ, դադրեցնել բոլոր հայկական, հայաշունչ հանդէսները, մինչեւ երեք ամիս :

Այդ երեք ամիսներու ընթացքին սարքել արդիական «պալօ»ներ, պարի եւ «ճազ»ի բոլոր տեսակներով :

Յայտագրին մաս կրնան կազմել տաբէցներն ալ, իրենց «փոքէր»ներով եւ «պլոթ»ներով :

Թերեւս յագենան, զգուին եւ դարձի գան ... ՎԱՀԷ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

★

Բարեգործականի Կեդր. վարչութեան Յունիս 10 թուակիր զեկոյցէն կ'իմանանք թէ նախագահը՝ Պ. Արշակ Գարակէօզեան հրաժարած է առողջական պատճառներով:

Զեկոյցը կ'ըսէ. — Աւելի քան երկու ամիս առաջ, մեր սիրելի նախագահը յանկարծ ծանրապէս հիւանդացաւ, իր ընտանիքի անդամներուն հետ՝ անձկութեան մատնելով նաեւ Կեդր. Վարչ. Ժողովին իր պաշտօնակիցներն ու Հ. Մ. Ը. Միութեան շրջանակները: Այժմ ուրախ ենք որ իր վիճակը բարելաւման ճամբուն մէջ մտած է, բայց բժիշկներու պատուէրով պէտք է գործօն կեանքէ քաշուի եւ հանգիստ ընէ» :

Կեդր. վարչութիւնը երկար խորհրդակցութենէ վերջ ընդունելով հրաժարականը, Պ. Գարակէօզեանը անուանած է ցըկեանս պատուակալ նախագահ: Յաջորդին ընտրութիւնը յետաձգուած է առժամապէս: Պ. Արշակ Գարակէօզեան թանկագին ծառայութիւններ մատուցած է Միութեան, երեսուն տարի անընդհատ, իր վարչագիտութեամբ եւ առատաձեռնութեամբ :

ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

•

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ վերջին մասը այս դասախօսութեան.—

Սասնոյ բարձրաբերձ լեռներէն եւ անդնդախոր կիրճերէն անցնելէ վերջ, երբ ճամբորդը կը տեսնէ Մշոյ դաշտը, կ'ապրի խորհուրդներու մեհեանին մէջ, աչքերը կը պարարին յուռթի դաշտէն ու հայ մարդէն, կարծես թէ լիացած է հայրենի աշխարհի այս չքնաղութիւններէն, եւ այլեւս տեղ մը չկայ որ նորութեամբ եւ չքնաղութեամբ գինքը գրաւէ: Մինչդեռ Ս. Կարապետէն վեր, լեռնային ճանապարհները մեզ կ'առաջնորդեն դէպի Բիւրակնեան բարձրաւանդակը, նշանաւոր Պինկէօլը, երգերուն մէջ այնքան յեղյեղուած:

Ահա Պինկէօլը, զանգուածեղ բարձրաւանդակ մը, որ լայնանիստ տեղ գրաւած է Էրզրումի, Խնուսի եւ Մշոյ Ս. Կարապետի բարձունքներուն միջեւ: 8000—9000 ոտք բարձրութեամբ լեռնադաշտ մըն է, առանց խորունկ ձորերու: Բարձրաւանդակի երկու գագաթները՝ Դեմիր Գալա եւ Պինկէօլ Գալա 10.700 ոտք բարձրութիւն ունին եւ աստիճանաբար բարձրացած, որով աննշմարելի է տարբերութիւնը բարձրաւանդակէն, որ ընդհանրապէս 9000 ոտք բարձրութիւն ունի:

Հազար լճակներու եւ աղբիւրներու այս աշխարհը կը տարածուի մինչեւ Փալանտէօքէն, կ'ընդգրկէ Թէքմանը, Շուշարը եւ Վարդօն եւ զառիթափով մը կ'իջնէ Խնուս քաղաքին վրայ:

Բարձրաբերձ լեռներ չկան, որ շուքի մէջ ձգեն Պինկէօլը որ հարիւր քիլոմեթր երկայնութիւն եւ վաթսուն քիլոմեթր լայնութիւն ունի: Երկինքէն առկախ ծաղկաւէտ ու խոտառատ երկիր մըն է, որ իրաւամբ կոչուած է դրախտավայր:

Առտուն արեւծագին հասած ենք Պինկէօլի բարձունքները եւ հիացմունքով կը դիտենք մեզի ընծայուած լայնատարած տեսարանները: Ծաղիկներու եւ խոտերու վրայ իջած ցօղերը արեւի ճառագայթներուն տակ՝ ադամանդի պսպղուն շողեր կ'արձակեն, իսկ ծաղիկներու բուրմունքը ամբողջ երկիրը բռնած է: Մենք գինով ենք բնութեան այս վեպահանծ խաղաղութեան մէջ, ուր օդը անուշ ու բուրումնաւէտ է, եւ ուր թռչուններու համերգը մեղեդիներու անընդհատ աղօթք մըն է լուսեղէն այս վերնատան չորս կողմը:

Մարդիկ եւ անասունները կը կորսուին խոտերու եւ ծաղիկներու անհուն ալիքներուն մէջ: Բուսականութիւնը դանդաղօրէն աճած է եւ պատրաստ է սնուցանելու Էրզրումի, Երզնկայի եւ Տարօնի բոլոր անասունները, դէպի հարաւ ճամբայ բռնելէն առաջ:

Այն քանի մը տեսարանները որ ձեզ ցոյց տուի, հիւսիսային եւ հարաւային լճակներու շրջաններն են: Այդ լճակներէն եւ գագաթներէն ջուրերը կը բաշխուին դէպի հիւսիս, դէպի արեւելք եւ դէպի հարաւ: Ջրաբաշխական այս կեդրոնները շատ յաճախ իրարու մօտ են, երբեմն քան մեթր մօտիկութեամբ, բայց անոնց բռնած ճանապարհը իրարուհակադիրուղղութեամբ կ'ընթանայ: Դէպի հիւսիս ընթացող գետակը կը կազմէ վերին Արածանիի մէկ ճիւղը եւ կը միանայ Էրզրումի գետին: Դէպի արեւելք ծռած ճիւղը Արաքս գետը կը կազմէ եւ Խնուսի բարձունքներէն Շուշարի լեռնանցքներէն կ'անցնի Բասէն եւ կ'ուղղուի դէպի Արարատեան դաշտը: Դէպի հարաւ քանի մը գետակներ կը կազմուին, մէկ ճիւղը կ'իջնէ Ճապաղջուր, միւսը Վարդոյի գետն է որ կ'իջնէ Ջարպուհար եւ Մշոյ դաշտէն կանցնի (վարի Արածանին): Երրորդ գետը կ'իջնէ Խնուս քաղաքը երկուքի կը բաժնէ եւ կ'ընթանայ դէպի հարաւ, բայց լեռները անոր ընթացքը կը բերեն դէպի Խնուսի դաշտ: Ամբողջ Խնուսի դաշտը կտրելով, Գարաչօպան գիւղի հարաւէն վար կ'իջնէ եւ կը միանայ Մալազկերտէն անցնող Եփրատի ճիւղին, եւ Ջարպուհարէն կը մտնէ Մշոյ դաշտ, միշտ կազմելով վարի Արածանին:

Ջրաբաշխական այդ կէտերը սահմանը կը կազմեն Տարօնի աշխարհին: Հիւսիսը Էրզրումի մթնոլորտի մը մէջ կ'իյնայ, իսկ հարաւը Տարօնի մաս կը կազմէ: Տարօնի ինքնապաշտպանութեան դարաւոր բերդի հիւսիսային պատուարները կազմուած են Խնուսի լեռներէն, Ադ-տաղէն, Խալեադէն, Խամուրէն, Սիփան գագաթով վերջացած:

Երբ Բիւրակնէն դէպի արեւելք կը դառնանք, առաջին հայ գիւղերը Վարդոյի շրջանը կը կազմեն: Կ'անցնինք Կիւտէմիրէն Դոտանէն, Վարդոյէն եւ լեռներու ուսերէն կ'իջնենք Խնուս քաղաքը: Փոքր ու գեղեցիկ քաղաք մը, Պինկէօլէն սնած իր գետակով, որուն դիմացը կը փռուի Խնուսի դաշտը իր 30է աւելի հայկական գիւղերով: Պինկէօլի մէկ կտորը, մշակելի հողերով:

Այս լեռնաշղթաները զոր թուեցինք երկրորդ ամուր պատուարը կը հանդիսանան Տարօնի աշխարհին: Ու այս լեռներու եւ Մշոյ դաշտի հիւսիսը կազմող լեռներու միջեւ դաշտավայրեր կազմաւորուած են: Խնուսի դաշտէն անցնելէն վերջ, դէպի արեւելք պիտի ծռինք եւ Ալաշ դաշտէն Խամուրի լեռնացքներէն հոսող Եփրատը պիտի անցնինք՝ մտնելու համար Մալազկերտի եւ Բուլանուխի հովիտները:

Հնադարեան Հարք եւ Ապահունիք գաւառներն են որ կը տարածուին Սիփանի սաղաւարտի շուքին տակ: Ընդարձակ երկրագործական երկիր մը, ցորենի շտեմարան: Այս երկու երջանիկ գաւառները կոտորածներէն ազատեցան 1915ին, որովհետեւ շուտ գրաւուեցան:

Սիփանի այս տեսարանը ցոյց կուտայ Մալազկերտի արեւելեան տափաստանները: Սիփանը 13.700 ոտք բարձրութիւն ունի: Արագածէն երեք հարիւր ոտք աւելի բարձր: Մեծ Մասիսէն վերջ Սիփանն է Հայաստանի աւագ լեռը, որ Տարօնի ու Վասպուրականի Մասիսը կը հանդիսանայ, անոր պէս կոթողուած, անոր պէս երեւուն այս երկու նահանգներէն: Իրօք Սիփանը Տարօնի տաճարական դաշտին համար բարձրաբերձ գմբէթ մըն է, իսկ Նեմրութն ու Գրգուռը երկու փոքր գմբէթներու դերը կը կատարեն Մշոյ դաշտի արեւելքը կամարելով:

Այս ընդարձակ ճամբորդութիւնը զոր կատարեցինք լեռներէն ու դաշտերէն շրջանը կը բոլորէ Տարօնի աշխարհին:

Տարօնի աշխարհին կենդանութիւն տուող հայ զանգուածը չեշտուած նկարագրով հնադարեան Հայն է:

Սասունցիները ջլապինդ, թեթեւաշարժ ու կորովի են, անոնց դէմքը յանդգնութեամբ կը շողայ ու մարմինը ժայռերու եւ կաղնի ծառերու զօդուածք մը ունի: Մեծղի են մարդիկ եւ կանայք: Աշխատող են եւ համբերատար: Լայն սիրտ ունին իրենց դաշտին պէս: Դուռը բաց է, յուռթի անդաստաններուն պէս: Կռճղի պէս դիմացկուն են եւ յամառ:

Խնուսի եւ Վարդոյի շրջանի Հայերը գեղածիծաղ բնութեան ազդեցութեան հետ, ազդեցութիւնը կրած են քիւրտ ձիաւոր աշիրէթներուն: Իրենք ալ ձիաւոր են: Արթնութեամբ եւ արագութեամբ կը բնորոշուին:

Հարք-Ապահունիքը (Մալազկերտ եւ Պուլանուխ) հնադարեան ժողովուրդ մը ունի: Երկրագործ ժողովուրդ: Հայկ Նահապետի թոռներն են: Մեծղի, համբերատար ու ճակատագրապաշտ:

Բոլորը միասին ինքնայատուկ հայկական շունչ մը ունին: Անոնց ազդասիրութիւնը հերոսական է: Վարդան Մամիկոնեանը ներկայ է իրենց ապրումներուն մէջ:

Տարօնի աշխարհի յեղափոխութիւնը, Մամիկոնեան դարերու դիւցազնաշունչ պատմութիւնը, վանքերու դերը լուսաւորութեան եւ մշակոյթի մարզին մէջ, վերջին հարիւրամեակին Տարօնի աշխարհէն ծնած եւ հոն իսկ գործած հերոսները ներկայացնելու համար, անհրաժեշտ են բազմաթիւ դասախօսութիւններ:

Հաւատքի, հերոսութեան եւ խիզախ անձնազոհութեան աշխարհ մըն էր Տարօնի աշխարհը: Այդ աշխարհի եւ անոր հպարտութիւնը կազմող դէմքերու մասին խօսեցէք ձեր տուներուն մէջ, ձեր զաւակներուն ու դրացիներուն, հայկական հպարտութեամբ լեցուելու համար:

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆԵՐՈՒՄԸ

•

Սովետական կառավարութեան հրապարակած ներման հրամանագրի մասին (Մարտ 28), որ պիտի գործադրուէր ամսուան մը ընթացքին, որեւէ արձականգ չգտնելով ո՛չ «Փրավտա»յի, ո՛չ ալ «Իզվեստիա» թերթերուն մէջ, «Կեդրոնացման կայաններու (արգելարան) դէմ պայքարող միջազգային յանձնախումբի նախագահը, Տոքթ. Ժօրժ Անտոն, Մայիս 27 թուակիր նամակ մը ղրկած է Խ. Միութեան ներքին նախարար Լաւրենդի Բերիային հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Խորհրդային նոր կառավարութեան առաջին գործունէութիւնը, մասնաւորապէս 1953 Մարտ 28ի ներման հրամանագիրը, ինչպէս եւ, ամբաստանուած բժիշկներու եւ սխալմամբ ձերբակալուածներու ազատումը մեծ ուշադրութիւն գրաւեցին եւ յոյսեր ներշնչեցին: Գիտէք թէ միջազգային կարծիքը որքան կը հետաքրքրուի մասնաւորապէս բանտերու եւ արգելարաններու վիճակով: Այս հետաքրքրութիւնը կ'արդարանայ եթէ նկատի առնէք թէ՝ Նացիները ինչ ծանր ոճիրներ գործեցին մարդկային անձին դէմ: «Սովետական Համայնագիտարան»ն ալ կեդրոնացման կայանները կը նկատէ մասնաւոր կալանաւորման վայր մը ուր բարբարոսութեան եւ ճնշումի կարգուսարքը անդադար կ'աւելցնէ կալանաւորներու թիւը, երբ բանտերը չեն բաւեր: Անոնք ամէնէն տաժանելի չարչարանքներուն կ'ենթարկուին եւ մահուան կը դատապարտուին... «Փաշականները» կը բանտարկեն առանց որոշ յանցանք մը ապացուցանելու, արտադատական միջոցներով եւ անորոշ ժամանակով»...

Գիտէք թէ մասնաւորաբար վերջին պատերազմէն ի վեր, որ ազատագրեց աշխարհ Նացի գերութենէ, միջազգային տեղեկագիրներ կը մեղադրեն ձեր երկրին կեդրոնացման կայաններու դրութիւնը: Այս ամբաստանութիւնները կը վերաբերին այլազան երկիրներու ծագումով օտար այրերու եւ կիներու, տարբեր կրօնքի եւ մինչեւ իսկ քաղաքական հակառակ հոսանքի պատկանողներուն: Բնական է որ Պուխընվալտի եւ Աուշվիցի մղձաւանջէն, նոր ազատուած ժողովուրդներ անձկութեան կը մատնուին՝ լսելով թէ ինչպէս Խ. Միութեան Հիւսիսային մասին մէջ մարդիկ տմարդի խաչելութեան կ'ենթարկուին: Ցուցումը աւելի կ'արդարանայ երբ նկատի առնուի թէ այս վկայութիւնները կը հաստատուին ձեր երկրի պատժական օրէնքներու քննութեամբ:

Մեր սերունդը կազմուած է ընկերային եւ ազգային գերութեան դէմ բուռն պայքարին մէջ: Մեզմէ տասնեակ հազարներ մեռան դժնդակ պայմաններու մէջ, որպէսզի մեր շրջանը չնկատուի պատմութեան մէջ իբրեւ գերութեան մռայլ շրջան մը, որպէսզի մեր զաւակները չապրին նուաստանալով, այլ իբրեւ ազատ մարդիկ:

Կեդրոնացման կայաններու գերութիւնը ամէնէն սահուորն է բոլոր տեսակի գերութեանց: Ան կը խաթարէ ազատութիւնը եւ ոչինչի կը վերածէ մարդկային վիճակը: Ատիկա ամէնէն կոպիտ չահագործումն է մարդուն՝ մարդու ձեռքով: Դարերու քաղաքակրթութեան ոչնչացումն է:

Նախկին աքսորականները որոնք իրենց մարմնին վրայ կրեցին տանջանքը, չկրցան անտարբեր մնալ, երբ վկաները միջազգային արդարադատութեան կը յանձնէին ամբաստանութիւնները: Անոնք ուզեցին իրենց միջոցով կատարել քննութիւնը: Եւ Արեւմտեան Եւրոպայի նախկին տարագիրները իրենց ձեռքը առին այս գործը յանուն արդարութեան: Անոնք որոշած են յառաջ տանիլ քննութիւնները կեդրոնացման վտանգներուն դէմ, առանց քաղաքական նկատումներու: Անոնք բազմաթիւ անգամներ, 1950 Նոյեմբեր 20ին եւ 1951 Ապրիլ 28ին դիմեցին սովետական նախկին կառավարութեան, խնդրելով որ օժանդակէ իրենց ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար:

Այս ոգիով է վերջապէս որ իրողութեանց, փաստաթուղթերու եւ վկայութեանց, մանրակրկիտ քննութենէ ետք Միջազգային Յանձնախումբը ժողով մը գումարեց 1951 Մայիս 23-28, Պրիւքսէլի մէջ: Վճռաբանութիւնները տպուեցան Ճերմակ գիրքին մէջ:

Անկէ ասդին ձեր յայտարարութիւնները մեծ չափով հաստատեցին ինչ որ մեր քննութիւնները մէջտեղ հանած էին: Դուք յայտարարեցիք բժիշկներու ազատ արձակուելուն առթիւ թէ անոնց խոստովանութիւնները կորզուած էին ապօրէն միջոցներով:

Կը հետեւի թէ սովետական նոր կառավարութիւնը, ինչպէս եւ դուք լրջօրէն որոշած էք նոր ուղղութեան մը հետեւիլ այս ծանրակշիռ հարցին մէջ: Միջազգային յանձնախումբը ուրախ պիտի ըլլայ եթէ կարենայ յայտարարել թէ ձեր երկրին պատժական դրութիւնը խոր փոփոխութիւն մը կրելու վրայ է:

Արդ, ձեր պաշտօնական թերթերը ինչպէս «Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա», ոչինչ կը գրեն ներման հրամանագրին գործադրութեան մասին:

Այս առթիւ նկատեցինք որ հրամանագրին 7րդ յօդուածը ներումէնդուրս կ'ընկատէ հակայեղափոխական գործունէութիւն ունեցողներէն միայն անոնք որոնց, պատիժը հինգ տարիէն աւելի է:

Երբ 1938ին էնքավետէին (Չեկա) վարչութիւնը ստանձնեցիք դուք, Եժովի աղետալի ժառանգութիւնը թօթափելու համար, այդ հաստատութեան բարձր պաշտօնատարները ամբաստանեցիք թէ անմեղներ ձերբակալած էին եւ զանոնք խոստովանցուցած էն չարչարանքներով: Դուք ազատ արձակեցիք որոշ թիւով բանտարկեալներ: Եւ սակայն Հիւսիսի կեդրոնացման կայաններուն մէջ կը մնային միլիոնաւոր կալանաւորներ: Պաշտօնական յայտարարութեանց համաձայն անոնք անմեղ էին, ինչպէս եւ անոնք որ վերջերս Վրաստանի մէջ զոհ գացին սուտ դաւադրութեան եւ որու մասին սովետական մամուլը ահագին աղմուկ հանեց: Այս մարդիկը երբեք զոհ եղան, անիրաւաբար ձերբակալուեցան, անիրաւաբար Հիւսիսի կեդրոնացման կայանները ղրկուեցան եւ անիրաւաբար վար դրուեցան հոն: Անոնցմէ շատերուն պատիժը վերջացած էր 1948ին, եւ սակայն չարձակուեցան: Գրեթէ բոլորն ալ նորէն հինգ տարուան համար նոր պատիժ ստացան: Այս մարդիկը պիտի օգտուի՞ն ներումէն:

Միջազգային Յանձնախումբը ձեր միջոցով կը խնդրէ սովետական կառավարութենէն հրապարակել Խ. Միութեան դատական եւ վարչական իշխանութեանց ներման հրամանագրին կիրառման տրամադրութիւնները:

Յանձնախումբը ձեզմէ կը խնդրէ որ ազատ արձակէք բոլոր օտարականները որոնք զանազան պատճառներով, եւ քաղաքականութեան համար ձերբակալուած կը մնան Խ. Միութեան մէջ, եւ կը խնդրէ որ թոյլ տաք «Յանձնախումբին» որ Ռուսիոյ մէջ, տեղին վրայ քննութիւններ կատարէ, ազատօրէն լսելով կալանաւորները: Այս պայմանները ընդունուեցան հելլէն. եւ սպանիական կառավարութեանց կողմէ:

Դուք անձնապէս հաստատեցիք թէ ցաւալի սխալներ գործուած են եւ թէ խորհրդային նոր կառավարութիւնը կ'ուզէր տալ ամէն մէկ քաղաքացիի սովետական սահմանադրութեան շնորհած ազատութիւնները: Մեր «յանձնախումբ»ին հաւաստումները ցոյց պիտի տան աշխարհի թէ դուք նոր ճամբու մը կը հետեւիք այս խնդրին մէջ:

«ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԵՆՔ, ՈՉ ԹԷ ԳԵՐԻՆԵՐ»

★

Այս կանչերով է որ Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ հազարաւոր բանուորներ փողոց թափեցան, ճակատ յարդարելով ժողովրդական ոստիկանութեան եւ ռուսական հրասայլերու դէմ:

Կարմիր ճակատ... Անոնք եւ անոնց զաւակները որոնք կը պայքարէին Նացիներու դէմ, թոռները անոնց որոնք իշխանութենէ քշեցին Վիլհելմ Բ.ի եունքերները, անոնք էին որ հոն իրար գտան, ոտքի ելան իրենց հացին եւ ազատութեան համար:

Անոնց հրամայուած էր, առանց որեւէ բացատրութեան, թէ պարտաւոր են 10 առ հարիւր աւելցնել իրենց արտադրութիւնը, առանց աշխատավարձքի յաւելման, առանց կրճատելու Պետական խանութներուն անմատչելի գինները: Ասիկա ձեւ մըն է բարելաւելու արտադրութիւնը, որ նախանձը պիտի շարժէր ամէնէն եսասէր եւ ամէնէն բթամիտ դրամատէրներուն:

Պերլինի բանուորները մերժեցին: Բողոքեցին: Ինքնապաշտպանութեան դիմեցին: Այնատեն խամաճիկներու կառավարութիւնը օգնութեան կանչեց «Կարմիր ազատարար բանակին» ծանր հրետանին..

Անոնց ձեռքերը պարապ էին, հիւները ճերմակ շապիկով, մեքենավարները կապոյտով կամ կաշիէ գոգնոցով, երիտասարդ համայնավարներու անդամները

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28

•

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (յապաղած). — Այս տարի (7 Յունիս) սրահը լեցուած էր հանդիսականներով: Բացակաները մատի վրայ կը համրուէին: Բեմին աջ եւ ձախ կողմերը պարզուած էին հայկ. եւ ֆրանսական դրօշները: Ծիրչ խորքը մեծ պաստառին վրայ գրուած էր. «կեցցէ միացեալ եւ անկախ Հայաստան, կեցցէ Մայիս 28ը, փառք ազատութեան զոհերուն»:

Նոր Սերունդի «Մեր հայրենիք» խմբերգէն վերջ հանդէսը բացուած յայտարարեց օրուան նախագահը, ընկեր Ն. Այտապլրեան որ պարզեց ազատագրական պայքարին ելեւէջները: Յետոյ Նոր Սերունդի երկսեռ խումբը տոհմիկ տարազներով պարեց գեղջկական պարեր, ինչ որ անակնկալ մը եղաւ ժողովուրդին համար: Ինը –տասը տարեկան փոքրիկներ էին որ կ՚երգէին եւ կը պարէին իրենց հարազատ լեզուով: Գնահատելի էր Օր. Մ. Խրիմեան, որ իր ժամանակը չէր խնայած սորվեցնելու պրաերը: Արտասանեցին փոքրիկներ Մ. Խրիմեան, Վ. Ստեփանեան, Օր. Շուշանիկ Յակոբեան (Լիոնէն) եւ պատանի Յ. Շայրիկեան, օրիորդներ Ա. Մուրատեան, Ա. Տէմիրճեան (Տէսինէն), Նոր Սերունդի «Զէյթունցի ենք» խմբերգէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Թորոսեան որ իբրեւ ականատես Հայաստանի հանրապետութեան հաստատման մանրամասնօրէն պարզեց պատմական անցուդարձը, քաղաքական թէ զինուորական: «Հայաստանը այդ օրերուն ծանր ճգնաժամի մը մատնուած էր: Թշնամի բանակները հազիւ քանի մը մղոն հեռու էին, ոստում մը եւ ժողովուրդի մնացած մասը պիտի խեղդուէր արեան մէջ: Բայց Թշնամին իր դէմ գտաւ հայ ազգի մարտական ուժը յանձինս Արամի, զօր. Նազարբեկեանի, Սիլիկեանի, Դրոյի, գնդ. Փիրումեանի եւ ուրիշ քաջերու, որոնք յանդուգն գրոհներով պարտութեան մատնեցին թշնամին: Դժբախտաբար երկար չտեւեց դարերով երազուած անկախութիւնը: Թուրքը եւ բոլշեւիկ Ռուսաստանը զինակցելով խորտակեցին ազատ Հայաստանը: Մեր պայքարը չէ վերջացած: Աշխարհի որ մասերուն մէջ ալ գտնուինք .Հ Յ. Դաշնակցութիւնը պիտի արծարծէ Հայկական Դատը եւ պիտի տօնէ իր փառքի օրերը մինչեւ վերջնական յաղթանակ»:

Ժամը 8ին սկսաւ խնջոյքը Պ. Աստր Գէորգեան (Ամերիկայէն) անակնկալ մը եղաւ իր նուագով: Ապահովուած էր նաեւ Լիոնի «Իսթամպուլ» ճաշարանի հայր եւ որդի Վարժապետեանները ներկայութիւնը, իրենց նուագներով, աւելի փայլ տալու համար տօնակատարութեան՝ ընկերակցութեամբ, Պ. Պ. Գալուստեանի: Մեր շնորհակալութիւնները բոլորին:

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տրամադրութեամբ, փառք տալով Դաշնակցութեան որ տարին քանի մը անգամ կը կազմակերպէ այսպիսի տօնակատարութիւններ, ներշնչելով հայկական շունչ եւ անխախտ հաւատք:

ՆՇԱՆ

•

ՅԱՋՈՂ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէ գ՚Օլիվ, Մարտէկօ եւ Ֆոնտագլը միացեալ Թաղերու հայերէն դասընթացքի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ, Յունիս 14ին կիրակի կէսօրէ վերջ, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, որ լիքն էր մինչեւ մուտքի դուռը:

Օրուան նախագահն էր Պ. Կարպիս Յովհաննէսեան, որ ամփոփ զեկուցումով մը պարզեց խնամակալութեան մէկ տարուան գործունէութիւնը:

Առաջին անգամ ըլլալով դպրոցի աշակերտները եւ աշակերտուհիները երգեցին Արամ Գառօնէի մէկ բանաստեղծութիւնը նոր դաշնաւորուած. — «Իմ հայրենի երկրի պէս, լազուր երկինք ջինջ ու պարզ, աստղեր պայծառ ու անհաս, արեւ լուսին ո՞վ ունի»:

Յետոյ սկսաւ արտասանութեանց եւ ուղերձներու շարք մը, որոնցմէ շնորհաւորութեան արժանի էին «Հայ տղուն ուխտ»ը, Գեղամ Տօլպաշեանի: Հաճելի նորութիւն մըն էր, Վահէ Թէքնէեանի Փըրասերէնով խառն հայերէն ուղերձը, իսկ Ժանէթ Զինեանի «Ուղերձ հանդիսականներուն»ը յուզեց ներկաները, երբ կը վերջացնէր: — «Մենք օտարներու առջեւ չենք ամչնար որ Հայ ենք: Ընդհակառակն հպարտ կը զգանք զմեզ, որ մեծ հերոսներ ծնող՝ գիտուն ու ազնիւ ազգի մը զաւակներն ենք»:

Այսպէս արտասանութիւնները, խաղերը եւ երգերը իրարու կը յաջորդէին: Գրեթէ բոլորն ալ նոր երգեր, ինչպէս «Արսահմանի նոր Հայեր ենք մենք»: «Օտարը մեզ կը դիտէ, մեր գործերէն կը դատէ», եւն. խօսք եւ դաշնաւորում՝ Արտաշէս Ֆիւրքճեանի:

Երկրորդ մասը սկսաւ բարոյալից տրամախօսութեամբ մը. — «Սո՞ւր թէ գրի՞չ»: Իւրաքանչիւրը կը դրուատէր իր ուժին գերազանցութիւնը, եւ կը վերջանար համերաշխ գործակցութեան ուխտով մը: Գրիչը կը ներկայացնէր Օր. Անահիտ Քոլոյեան, իսկ սուրը, պատանի Գէորգ Շաքարեան: Ներկաները ջերմապէս ծափահարեցին գործնական մարզանք մը, «Գուպար»ը, դիմաւորելով տասներկու պատանիներ եւ աղջիկներ ընկերակցութեամբ նուագի որ կը թնդացնէր «Զէյթունցի ենք» քայլերգը: Նոյն գործիքներով չորս աշակերտուհիներ կատարեցին «Ամազոն»ներու խաղը:

Երրորդ եւ վերջին մասը կը ներկայացնէր «Մօրեղբօր գալուստը»: Բոլոր դերակատարներն ալ յաջող էին իրենց շարժուձեւերով եւ առոգանութեամբ: Պարախումբը պարեց ութ տեսակ պար, Նիկոմիտիոյ շրջանէն քաղուած երգերով: Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ նախագահը բեմ հրաւիրելով ուսուցչուհին՝ Տիկին Ռեբեկա Մելտոնեանը, շնորհաւորեց եւ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց յանուն խնամակալութեան:

Երգերուն, պարերուն եւ մարզանքներուն կ՚ընկերանար նաեւ Պ. Սիմոն Շիշմանեան ջութակով եւ սրինգով:

Միջնարարին տեղի ունեցաւ խնամակալութեան կազմակերպած վիճակահանութիւնը: Յետոյ կրթական գործին շուրջ ճառ մը խօսեցաւ Պ. Ստեփան Մելտոնեան բնաբան առնելով Դ. Վարուժանի «Կարմիր հողը» — «Գրասեղանիս վրայ ափ մը հող կայ բերուած հօն, հայրենիքի դաշտերէն դայն ինծ նուիրողը կարծես սիրտն էր որ կու տար, առանց երբեք գիտնալու թէ կու տար իր պապերուն ալ միասին:» Բանախօսը շեշտեց թէ «Մեր բոլոր տօներուն հիմքը կը կազմէ մեր հարուստ ու մեծաշքանչ լեզուն: Առանց անոր մենք ոչ դպրոց ունինք, ոչ թատրոն, ոչ երգ, ոչ եկեղեցի եւ ազգ ըլլալէ կը դադրինք»:

ՓԱՐԹԵՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ Յուշարձանին համար Հանգանակութիւն բացած է Թեհրանի «Արմենուհի» ամսագրին խմբագրութիւնը: Այդ առթիւ կոչ կ՚ընէ իրանահայ հայրենակիցներուն, ինչպէս եւ միւս գաղութներու հայ մամուլին որպէսզի նուիրաբերութեան սկիզբ... [illegible] բանան: Արդէն չորս հայրենակիցներ 15 հազար ֆրանք տրամադրած են այս նպատակին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ անկախութեան տարեդարձը մեծ շուքով տօնուած է Պէյրութի ժողովրդային տան մէջ, Մայիս 31ին: Նախագահած է ընկեր Ս. Վրացեան, բացատրելով Հայաստանի Հանրապետութեան պատմական արժէքը: «Նոր շրջան մը բացուեցաւ Հայոց կեանքին մէջ, նոր գաղափարներով, նոր յոյսերով, նոր հընարաւորութիւններով: Եթէ այսօր հայրենիքը մշակոյթի եւ տնտեսութեան որոշ զարգացում կ՚ունենայ գլխաւոր պատճառը Հայաստանի հանրապետութեան ըստեղծումն էր: Եկող իշխանութիւնը փոխեց վարչաձեւը, բայց էութիւնը մնաց Հայաստանի պետութիւն: Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծիչներու արժէքը առաջնութեան մէջ է, անոնք եղան առաջինը որ հիմը դրին «Հայկ. պետութեան:» Յետոյ խօսած է ընկեր Վահէ Օչական «Ազգի մը ազատութիւնը կերտողները ըմբոստներ են: Մեր օրերուն դերին դարձած ենք դրամի հաճոյքին: Անքաղաքավար է այն Հայը որ ամէն ինչ ստացած է իր ազգէն, լեզու, պատմութիւն, մշակոյթ, սակայն անոր փոխարէն ոչինչ կու տայ: Մենք պէտք է տառապինք մեր ազգին ցաւերով որպէսզի արժանի ըլլանք Մայիս 28ին, Նոր Մայիս 28եր կերտենք»:

× Գարանթինայի մէջ նախագահած է ընկեր Յ. Գարաօղլանեան որ շեշտած է թէ Սեւրի դաշնագիրը մեզի պիտի ծառայէ իբրեւ զօրաւոր փաստաթուղթ մը, ապագայ մեր արդար պահանջներուն իրականացման համար: Եւ մենք իրաւատէրի մը համարձակութեամբ, պիտի ներկայանանք իբրեւ մեր հողերուն պաշտպանը: Խօսած է ընկեր Կարօ Գէորգեան որ ըսած է թէ բոլոր ազգերը կը տօնեն անկախութեան տարեդարձները իրենց հարազատ հողին վրայ, իսկ մենք 30 տարիներէ ի վեր կը տօնենք դուրսը: Մենք պարտուեցանք ահաւոր ուժերէն: Եթէ մեր բարեկամները չօգնէին մեր պարտուած թշնամիին, կը շարունակենք մեր անկախութեան մէջ: Մենք պիտի ապրինք յաղթելու համար:

Շթորայի մէջ. — Նախագահած է ընկ. Գ. Գուտուլեան որ պատմական փաստերով բացատրած է թէ Մայիս 28ը, կը կազմէ մեր ժամանակներու ամէնէն մեծ տօնը: Խօսած է ընկեր Զարեհ Զարդուն, «Մայիս 28 ծով արցունքով մկրտուած եւ արիւնով միւռոնուած սրբազան ծնունդ մըն է: Եթէ մենք կանգուն ենք ու կ՚ապրինք, մեր գոյութիւնը կը պարտինք մեր ժողովուրդի արիւնին ու ոսկորին հետ շաղուած ազատութեան ձգտումին»:

ՔՈՒԷՅԹԻ ՄԷՋ ալ տօնուած է Մայիս 28ը: Տասնեակ մը ընկերներ երկու ինքնաշարժերով մեկնած են դէպի անապատ: Աւազին վրայ սեղանի մը շուրջ ֆեդայական խնջոյքի մը մանրանկարը կազմելով յեղափոխական երգեր երգած եւ ճառեր խօսած են:

•

ՔԵՍԱՊԸ առաջին կարգի ամարանոցի մը վերածելու համար, Սուրիոյ կառավարութիւնը ելեկտրական զետեղումներ կը կատարէ: Միջոցներ ձեռք առնուած են առատ ջուր ճարելու համար:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, որ հինգ տարիէ ի վեր կը գործէ Նիւ Եորքի մէջ, վերջերս երկու հազար տոլար ղրկած է Իրան, օգնելու կարօտեալներու եւ դպրոցներու: Պիտի օգնէ նաեւ Թեհրանի «Հայ Ակումբ»ի մը:

չապիկով, տղաք եւ աղջիկներ: Այս մերկ ձեռքերը երբեք չողջունեցին պիրկ եւ վեր բարձրացած բազուկները:

Զրպարտութիւնը, որ վատերու զէնքն է, ի զուր իրենց դէմ կ՚ուղղուի:

Զեխ աշխատաւորին վրէժը լուծեցին Պերլինի բանուորները: Մարտիկ բանուորըն է որ կ՚ընդվզի բռնապետութեանդէմ:

Ռուսերը նացի զինուորներու հետ չէ որ գործ ունին, այլ աշխատաւորներու, որոնցմէ շատեր մինչեւ վերջերս հաւատքով մը կը հետեւէին Կոմինֆորմի դրօշին:

Պերլինի դէպքերով անոնք կը դատապարտեն գրաւման դրութիւնը եւ արբանեակ երկիրներու սարկացումը: Անոնք կը հրաւիրեն Ռուսիան որ, միայն իրեն պահէ իր վարչաձեւը:

Օ.Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Այդ ընտանիքը իր տանը մէջ ապաստան տուած էր հազարի չափ արկածեալ կիներու եւ տղաքներու որոնց մէջ միայն 7 այրեր կային. կասկածի եւ սարսափի բոլոր օրերուն ոչ միայն իրենց եռագոյն դըրօշակին տակ պաշտպաներ էին խեղճերը եւ սարսափահար փախստականները այլ եւ սնունդ եւ հագուստ հայթայթեր էին անոնց:

Քաղաքավարական ձեւերէն անմիջապէս ետքը երբ մենք ինքզինքնիս ծանօթացուցինք, Տիկինը սկսաւ խօսիլ դէպքին մասին: Համիտիէի մէջ մեռած էին գէնքէ եւ հուրէ 800 հոգի, 300ը դրսեցի: Թշնամիին անգթութիւնը չէր դադրած սոսկում եւ զարհուրանք պատճառելէ այդ արեւմուտքեններուն. իրենք ականատես եղած էին եւ ինչ որ կը պատմէին մեզի՝ տաք եւ բարախուն իրականութիւնն էր:

— Թուղթի վրայ գրուած պատմութիւն չէ սաիկա, կ՚ըսէ տիկինը, մեր աչքերովը տեսած ու մեր ականջներովը լսած ենք:

Զարեքշաբթի օրը Համիտիէի հայ հասարակութիւնը եկեղեցին էր ու քարոզ մտիկ կ՚ընէր, երբ խլամ մը կուգայ եւ քահանային կ՚ըսէ թէ կառավարչատունէն զինքը կը խնդրեն անմիջապէս: Ժողովուրդը պահ մը շփոթած կը մնայ, յետոյ կը ցրուի: Այդ միջոցին կառավարչական մէջ հայ պաշտօնեայ մը, Կիրակոս Էֆէնտի, կը տեսնէ որ հեռագիր մը հասած է: Կ՚ուզէ տեղեկանալ. բայց զինքը կը հեռացնեն ըսելով որ իրեն վերաբերութիւն չունի: Հայ պաշտօնեան երբ կը տեսնէ որ Թուրքերը կը հաւաքուին, կը կարդան ու բորբոքին, կը մեկնի պաշտօնատեղիէն եւ կը փութայ հասարակութեան իմացնել իր կասկածները: Հայերը խանութները կը գոցեն եւ տեղ տեղ կը հաւաքուին խորհրդակցելու: Կասկածը ամէնուն սրտերուն մէջն է, բայց շատերը չեն հաւատար որ մեծ աղէտ մը կրնայ պատահիլ: Նոյն միջոցին իսկ հրացանաձգութիւնը կը սկսի եւ կը տեւէ մինչեւ իրիկուն անընդհատ: Կը յարձակին դեռ չի գոցուած հայ խանութներու վրայ ու կը սպաննեն եւ կը թալեն, կը խորտակեն գոցուածները եւ տէրերը կը փնտռեն զաղնելու համար: Երբ մութը կը սկսի, խուժանը կը մտնայ հայ թաղերը եւ տուները կը հրդեհէ: Շատեր չուզելով կրակի մէջ մեռնիլ, հրացանէ կը զարնուին: Տեղ տեղ թշնամիները դիմադրութեան հանդիպելով ալ աւելի կը կատղին ու նշմարելով տեղացիներէն ոմանց թուլութիւնը աչիրէթները բերել կու տան, որպէսզի աւելի անգթութեամբ եւ անխնայ սպաննեն: Տեղին «դատը»ն գլուխը կը կենայ ոճրագործներուն եւ կը խրախուսէ զիրենք:

— Մարդիկը զարկէք, թալանով ժամանակ մի կորսնցնէք, անհաւատներուն մալերը երբ որ ըլլայ մերն է:

Կիներ խելակորոյս՝ խուժանին մէջ նշմարելով իրենց ծանօթ դրացիներ, կը պաղատին եղթութիւն կը հայցեն իրենցզաւակներուն համար: Ամէն կողմէ կը լըսուին սրտակեղէք աղաղակներ. «Տղոցս խնայեցէք», «Զաւկիս խնայեցէք». ու հրացաններ կը պատասխանեն:

Գնդակներուն որոտումը խլացուցիչ կ՚ըլլայ.մուխի եւ բոցի ծուէններու մէջէն կ՚ընդնշմարուին վիրաւորուած մարդիկ, արիւնի շերտեր երեսնուն ի վար, աչքերնին կուրցած, ու բարձր բռնած ծծկեր տղաքներ, փրկելու, ազատելու խելայեղ ջանքով մը, եւ որոնց վրայ կը խոյանան սեւ եւ չոր բազուկները թշնամիին:

— Ոճրագործները զարհուրելի արբեցութենէ մը բռնուած էին– հոնդալով ու ոռնալով կը յարձակէին նոյնիսկ մոլորած տղոց վրայ, աչքերնին դարձած, մարդկային ոեւէ զգացումէ զրկուած, անանուն գազաններու պէս էին:

Այսօր երբ կը վերյիշեմ այդ պատկերները, դժուարս կուգայ հաւատալու, նոյն իսկ ինծի որ աչքերովս տեսայ, թէ իրականութի՞ւն են անոնք:

Հետզհետէ ուրիշ այցելուներ եկան մեզ բարեւելու. յոյն պաշտօնեայի մը մայրը, սուրիացի տիկին մը, եւն. եկան նաեւ արկածեալներ, որոնց մէջ էր Կիրակոս Էֆէնտիի կինը: Խօսակցութիւնը հետզհետէ աւելի արծարծուեցաւ. ամէնուն դէմքերը ցաւի եւ վիշտի այնպիսի արտայայտութիւններ ունէին որ դեռ զիրենք չլսած՝ կը փղձկէինք:

— Ինչչափ մայրական սիրտեր վիրաւորուած են, ափսոս, կըսէր յոյն տիկինը, գլուխը շարժելով:

Կիրակոս Էֆէնտիին կինը հեկեկալով կը պատմէր.

— Տան մը մէջ ապաստանած էինք 40–50 հոգի: Երիտասարդները դիմադրեցին, բայց ի զուր: Թշնամիները ամէն կողմէ կը բխէին եւ անթիւ էին:

Վերջապէս կրակի տուին. երեք զաւակներս ալ զարկին, ամէն մէկ քայլիս երեքէն մէկը ինկած կը տեսնէի: Տղոցս դիակները մնացին ճամբուն վրայ ու գիս նըւաղած Սապաթիէ ընտանիքին քով բերին, էֆէնտիս այլ եւս չտեսայ:

— Ես չնուաղեցայ, կը պատասխանէ ուրիշ մը. ցաւէս քարացած կը նայէի սպաննուած զաւակներուս վրայ ու չէի հասկընար. անոնց կտոր կտոր եղած մարմինները, լճացած արիւնը գիս չէին արթընցներ. կը տեսնէի, բայց չէի հասկնար ու կը կարծէի թէ ինչ որ եղաւ, հիմակ չէ որ եղաւ, այլ հեռաւոր եւ ինծի հետ կապ չունեցող բան մըն է: Բայց մէկէն կարծես ձեռք մը խառնեց սիրտս, եւ պոռալով ու աղաղակելով սկսայ փախչիլ ...:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

բացրութիւնը յանձնելու համար․ բայց դեսպանատան դուռները ամուր փակուած էին։ Համրագրութիւնը կը բողոքէր նաեւ Ջեխոսլովաքիոյ մէջ կատարուած բռնութեանց դէմ։ Ցոյցը վերջացաւ ժամը 19ին։

ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդային կառավարութիւնը յունիս 22ին ջնջեց այն սեղմումները որոնք հաստատուած էին 1948ին եւ1952ին ,օտար դիւանագէտներու երթեւեկին դէմ։ Նոր հրամանագրով մեծապէս ընդլայնուած է ճամբորդութեան իրաւունքը Խ․ Միութեան մէջ։ Արտաքին նախարարը, Մոլոթով, պաշտօնապէս օտար դեսպաններուն հաղորդեց այս նոր արտօնութիւնը, որմէ պիտի օգտուին նաեւ օտար թղթակիցները։

Նախապէս արգիլուած էր ճամբորդել Սիպերիա, Կեդր․ Ասիա, Պալթեան երկիրները, Ուկրայնա, ինչպէս եւ Մոսկուայի շրջակաները։ Այսուհետեւ օտարականները պիտի կրնան 40 քիլոմեթրի շրջագիծը անցնիլ Մոսկուայի մէջ։ Կարգ մը արգելքներ կը մնան․ օրինակ՝ օտարականները ստիպուած են քսան քիլոմեթր հեռու մնալ Նորվեկիոյ, Ֆինլանտայի, Թուրքիոյ, Աֆղանիստանի, Պալթեան երկիրներու եւ Իրանի սահմանագլուխներէն, Ուկրայնայի արեւմտեան սահմանէն եւ Սեւ Ծովու կարգ մը ափերէն։ Արգիլուած շրջաններ են նաեւ Նիքոլայեւը (Օտեսայի մօտ), Սեւաստափոլը, Կերչը, (Սեւ Ծով) եւն․։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի ստանան Մ․ Նահանգներէն, եթէ յանձն առնեն աջակցիլ արեւմուտքի, դաշինք մը կնքելով Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար ։ Այս առթիւ կոչ մը պիտի ուղղուի Եգիպտոսի, Իսրայէլի, Իրաքի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի ։

ԵԳԻՊՏՈՍ դացին Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի վարչապետները, Նեհրու եւ Մոհամմէտ Ալի, դիւրացնելու համար անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները ։

ՀԱՐԱՒ ․ՔՈՐԷԱՅԻ նախագահը, Սինկմոն Ռի, անել մը ստեղծած էր, ինքնագլուխ արձակելով ոչ – համայնավար գերիները։ Այս առթիւ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ դաշնակից բանակին հրամանատարը։ Այզընհաուըր ալ ազդարարութիւն մը ուղղած էր․ իսկ Չըրչիլ թելադրեց աւելի վճռական միջոցներ ձեռք առնել նախագահին դէմ, որպէսզի զինադադարը ջուրը չիյնայ։ Քորէայի կարմիր բանակին անթելը յայտարարեց թէ զինադադարը պիտի կնքուի յունիս 25ին (պատերազմին Գ․ տարեդարձը)։ Խօսքը ուղղելով դաշնակից զինուորներուն, անթելը կ'ըսէ․ — «Կրնանք դադրեցնել կռիւը»։

ԵԳԻՊՏՈՍ մեծագումար վարկեր պիտի ստանայ Մ․ Նահանգներէն, զարկ տալու համար տնտեսական ձեռնարկներու։Մասնաւոր ընկերութիւններ արդէն գործի ձեռնարկած են, խոշոր դրամագլուխներով։ — Եգիպտոսի բանակը երէկ հանդիսաւորապէս հաւատարմութեան երդում ըրաւ, Հանրապետութեան Նախագահին առջեւ։ Հանրապետութեան հռչակումէն ի վեր ջնջուած են թագի նշանները՝ զինուորական ուսնոցներու վրայ եւ անոնց տեղ դրուած է մահիկը։ — Զօր․ Նեկիպ երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Փաքիստանի եւ Հնդկաստանի վարչապետներուն հետ, խիստ գոհ մնալով ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Ս․ Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի Կրօն․ Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ եկեղեցիին հիմնադիր– Բարերար ողբացեալ ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ եւ իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին տարեկան հանդիսաւոր հոգեհանգիստը պիտի կատարուի Սրբոց Թարգմանչաց Տօնին(Եչ․, 25 Յունիս) յաջորդող կիրակի օրը, 28 Յունիս։ Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգանքի իր մասնակցութիւնը ընծայել հանգուցեալ բարերարին յիշատակին ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ․— Նուպարեան Մատենադարանին մէջ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 5·30ին։

Կը խօսի Պ․ ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հրաչեայ Աճառեան (Մարդն ու Գործը)։ Մուտքը ազատ է։ Անձնական հրաւիրագիր ոչ ոքի ղրկուած է ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԵՒՌԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

28 Յունիս, ժամը 16ին։

Կը նախագահէ՝

նախարար՝ ԷՏՈՒԱՐ ՊՕՆՖՈՒ

որ նաեւ խօսք պիտի առնէ ։

Աշակերտները պիտի կատարեն խմբերգներ, արտասանութիւններ,պիտի երգեն Օր․ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Պ․ ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ տեղի պիտի ունենայ պարգեւաբաշխութիւնը, եւ պիտի ներկայացուի Մոլիէռի ծանօթ խաղը

LES FOURBERIES DE SCAPIN

Ե․ եւ Զ․ դասարաններու աշակերտներուն կողմէ ։

Ծրջանաւարտ աշակերտները պիտի ստանան իրենց վկայականները ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նախաձեռնութեամբ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, այս չորեքշաբթի ժամը 20·30ին։

Կը խօսի՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նիւթը՝ ՄԱՅԻՍ 28։

Ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ ։

Մուտքը ազատ է ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող․ պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ․ Վ․ Մանուկեանի ։ 28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթրոնաժի սրահին մէջ։ Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա։

Մուտքը ազատ է։ (Կրթ․ մարմին)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Ազգ․ Տան մէջ, 32 ռիւ բը Թրէվիզ։ Դասախօսն է Հ․ ՍԱՀԱԿ Վ․ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հայկական Աւատապետութեան Զարիֆ – ները»։

Մուտքը ազատ է ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, որովհետեւ սրահին դուռը կը փակուի ժամը 23ին ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՑ (Տիկին Յ․ Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան թատերասրահին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ։ Փափաքողները կրնան դիմել Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Բիշէ, հրաւիրատոմս ստանալու համար ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Պ․ Մարտիրոս Ադամեան, մայրը՝ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեան եւ պարագաները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր կնոջ, հարսին մօր եւ ազգականին՝ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ԱԴԱՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

× Պ․ Առաքել Միլիմեան, Յարութիւն եւ Սաթեն Միլիմեանները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սապոնճեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հաճեցան ցաւակցութիւն յայտնել իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՄԻԼԻՄԵԱՆԻ (ծնեալ Փապուճեան) մահուան առթիւ ։

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսանճագի Հայր․ Միութեան, այս կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ Թը լա Ռօշըվէռի զովասուն, կանանչազարդ եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, ռիւ տէ Քլեմիթի, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ ։

Կը նախագահէ Հայրենակից Ս․ ՊՕՅԱՃԵԱՆ։ Կը բանախօսէ Հայրենակից Մ․ ԹԱՇՃԵԱՆ։

Առաւօտեան գնդակի մրցում, գնդակ (պուլ) ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, երգ արտասանութիւն, նուագ եւ անակնկալներ։ Պիտի ներկայացուի խիստ քրքջալիր զաւեշտ մը «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌԸՄԲԱԼ Է», ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան եւ դերասանուհի Կիկօ Շամոյեանի։ Հայկ․ եւ եւրոպական պարեր։ Հայկական պարեր տառուլ զուռնայով։

ԾԱՆՕԹ․— Քաղաքէն առնել 7 եւ 7 պառէ հանրակառքերը եւ իջնել Ս․ Ժիւլիէն չհասած մէկ կայարան առաջ ։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն։ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ ։

Կը մասնակցին՝ Օր․ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆ (տաւիղ), Պ․ ԺԻՒԼ ՖՈՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ), Օր․ Վ․ ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ) ։

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ ։ Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըթի։ Պօթ․ 99·22

Եւ հայկական գրատուները ։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ․ վարչութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Մէօտօնի Թափի Վէռի անտառը։

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդական մասնաճիւղերու ։

Գեղարուեստական բաժին, զանազան խաղեր եւ հաճելի ժամանց ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի ։

ՄԱՐՍԷՅԼ Լէ վ'Օլիվ - Մարթէկոյի ամավերջի հանդէսին վիճակահանութեան շահած թիւերը․— 15 16 25 45 48 57 61 88 90 92 109 114 143 144 157 163 171 175 180 182 183 186 190 195 199 211 214 233 243 245 249 278 281 285 288 327 330 331 334 339 348 354 359 363 376 388 391 405 409 410 411 418 433 481 498 531 537 551 559 568 569 575 577 580 597 :

Նուէրները ստանալու համար դիմել Շոսիւռ Ժաք, Պ․ Յակոբ Գորըեանի, 4 ռիւ Պէրնէֆս, Մարսէյլ։ Պայմանաժամ մինչեւ 15 Յուլիս ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Ալֆորվիլ Սեբոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՓԱՐԻԶ․— Հ․Յ․Դ․ Նոր Սերունդի Փ․ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 9·30ին։ Ներկայ կը գտնուի Կեդր․ վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր Ն․ Նիկողոսեան ։ Հայերէնի դասընթացք՝ 8·30էն 9·30 ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ․— ԽԱԺԱԿ խումբը Եշ․ օր ժամը 5ին ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ․— Հ․ Յ․ Դ․ Արամ Ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ․— Հ․Յ․Դ․ Եօթնեղբայրեանի ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ․— Կապ․ Խաչի դպրոցի տարեվերջին քննութիւնները տեղի կ'ունենան այս կիրակի ժամը 9էն սկսեալ ։ Ներկայ կրնան ըլլալ ծնողքները եւ փափաքող հայրենակիցները ։

Ֆ․Կ․ԽԱՉԻ Կեդր․ վարչութիւնը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ Իսիի ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը երեքին Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ դասախօսական ասուլիս մը ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը ։ Վիճաբանութիւն՝ «Մարդ արարածը կուսակ՞ր է» նիւթին շուրջ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր․ Միութեան ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մօտ օրէն Հ․Մ․Ը․Մ․ի վարչութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ճաշը, ի պատիւ իր մարզիկներուն, պատանի, կրտսեր, երէց եւայլն։ Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ Հ․Մ․Ը․Մ․ի բարեկամները։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ․— Պօղպըլեանցի Նեւտոն Սահակեանի կինը, բնիկ կեսարացի Տիկին Կիւլիմիա, զաւակները Արաքսի եւ Արամ։ Տեղեկացնել իրենց հօրաքրոջ Տիկին Եւնիկէ Մկրտիչեանի ,145 ռիւ Էթիէն Տօլէ, Ալֆորվիլ, Սէն, Ֆրանս ։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R.C.Seine 376.286

Le Directeur: SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9

Tél.: PRO. 86 - 60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 25 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7100 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2511

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆՄԵՂ» ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Աշխարհագրութեան որեւէ քարտէս կարմիր թաշկինակի տպաւորութիւն կը գործէ Թուրքիոյ վրայ: Ինչ լեզուով ալ հրատարակուած ըլլայ:

Դեռ վերջերս Թուրքերէն թերթի մը թղթակիցը կը գրէր թէ հայկական ջարդերու վերաբերող գիրքեր եւ «Մեծ Հայաստան»ի քարտէսներ կը ծախեն Սորպոնի դրան առջեւ:

Այս առթիւ «բարեկամական» խրատներ կուտար երբեմնի «վաթանտաշ»ներուն:

Առենէ մը ի վեր հարեւան Սուրիան է որ թունաւոր սլաքներ կը ստանայ, սնոտի պատրուակներով:

Նորէն քարտէսի խնդիր:

— Ի՞նչ համարձակութեամբ Սուրիոյ քարտէսին մէջ դրեր են Հաթայը (Սանճաք) եւ ուրիշ հողեր:

Թերթ մը հազիւ արձանագրած էր այս «ոճիրը», երբ ուրիշներ ալ ձայնակցեցան: Եւ արդէն սպառնալիքներ կը տեղան, խմբագրականներով:

Ուշագրաւ է որ այս ելոյթը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ Խ. Միութիւնը հանդիսաւորապէս կը հրաժարի հողային պահանջներէն.— Կարս – Արտահանէն եւ մնացեալէն:

Միջանկեալ ըսենք որ Թուրքերը ոչ միայն վերէ՛ն կը նային այս նոր զիջումին վրայ, այլեւ դաս մըն ալ կուտան Խ. Միութեան:

Կ'ըսեն — մենք ուրախանալու պատճառ չունինք: Այդ հողերը մերն էին արդէն: Թող Ռուսերը ուրախանան որ կառավարութիւնը դարձի եկեր, շիտակ ճամբան բռներ է:

Երբ այսքան յառաջ կ'երթան Խ. Միութեան դէմ, պատճառ չկայ որ կէս ճամբան մնան Սուրիոյ հանդէպ:

Նմոյշ մը պիտի կարդաք այսօր, երկրորդ էջին մէջ:

Ուրիշ Թուրք թերթեր աւելի կոպիտ լեզու մը կը գործածեն:

Վերջերս կարեւոր թերթ մը կը յիշեցնէր երկդիմի առածը, իբրեւ ազդարարութիւն. — «Եթէ Հալէպը հող է, արշինը հոս է»:

Առաջին անգամ չէ որ այս կարգի ակնարկներ կ'ուղղուին, ըսելու համար թէ ոչ միայն Հալէպը, այլ եւ ուրիշ հողեր Թուրքիոյ կը պատկանին, բայց իրենք շնո՛րհ ըրին:

Մեկնութեան կը կարօտի՞ «Միլլիյէթ»ի սպառնալիքը.

— «Անոնք որ աչք տնկած են թրքական հողերու, թող հրամեն առնեն: Մենք այդպիսի հերոսութեան մը ձեռնարկողներուն աչքերը կը փորենք, թրքական բանակին միջոցաւ:»

Անշուշտ պիտի չհամարձակէին այս լեզուն գործածել, եթէ իրենց կռնակը չունենային Ատլանտեանի դաշինքը եւ ուրիշ սպառազէն ուժեր:

Այդ միջազգային աջակցութեանց շնորհիւ չէ՞ր որ եռ առին Ալեքսանդրէթի շրջանը, հակառակ բնիկ ժողովուրդի բողոքին եւ ինքնորոշման իրաւունքին:

Ինչպէս միշտ, այս հարցին մէջ ալ Թուրքիան միշտ անմե՛ղ է: Թիզ մը հող չէ յափշտակած իր դրացիներէն: Պարզապէս իր սուրբ իրաւունքներն է որ կը վայելէ:

Ինչո՞ւ զարմանալ, երբ ոչ միայն իր արեւմտեան զինակիցները, այլ եւ 25 տարուան սիրակցորդ դաշնակիցը, Խ. Միութիւնը, միշտ ընդ առաջ կ'երթան, գոհացնելու համար իր անյագ ախորժակները:

Թուրքերը շատ բան սորվեցան վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, բացի մէկէն, — իրենց իսկ պատմութեան դասը, որ Վիէննայի դռներէն Անգարա փոխադրեց երբեմնի կայսրութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Պ. ՓԻՆԷ ՄԵՐԺԵՑ ՍՏԱՆՁՆԵԼ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետութեան նոր թեկնածու, Պ. Անթուան Փինէ, երկու օր խորհրդակցելէ ետք, մերժեց ստանձնել վարչապետութիւնը: Ուրեմն տագնապը կը շարունակուի:

Նախկին վարչապետը իր հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեան նախագահին, տեսնելով որ վերապահ դիրք մը բռնած են Ազգ. Ժողովին երկու չափաւոր խմբակցութիւնները, Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) եւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը: Երկուքն ալ կը դժկամակէին պաշտպանել իր թեկնածութիւնը:

Միւս երկու կարեւոր հոսանքները, համայնավար եւ ընկերվարական, ժխտական դիրք բռնած էին սկիզբէն իսկ: Այնպէս որ, մնացեալ խմբակցութիւնները չէին կրնար հաստատուն մեծամասնութիւն մը ապահովել: Եթէ նոյնիսկ Ազգ. Ժողովը վաւերացնէր իր թեկնածութիւնը, օրինաւոր մեծամասնութեամբ (314 ձայն), դարձեալ վստահ չէր վաղուան համար:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ժողովրդական Շարժումը ոչ միայն պաղ, այլ եւ թշնամական դիրք մը բռնած էր: Իրենց վախը այն է թէ ընկերվարականները կրնան միացեալ ճակատ կազմել համայնավարներուն հետ, եթէ չմասնակցին նոր կառավարութեան: Իսկ զօրավարին կուսակիցները հակառակ են Պ. Փինէի արտաքին քաղաքականութեան (եւրոպական բանակ եւն.):

Միեւնոյն ատեն պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ թէ հրաժարեալ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, Պ. Պ. Մայէր եւ Պիտօ Պերմուտա պիտի չերթան, մասնակցելու համար Երեք Մեծերու խորհրդաժողովին, որ երեք անգամ յետաձգուեցաւ եւ պիտի գումարուի յուլիս 8ին: Անհրաժեշտ է որ առաջ կազմել նոր կառավարութիւնը, որպէսզի Ֆրանսա կարենայ կատարել իր դերը այդ բացառիկ ժողովին մէջ, ուր վճռական որոշումներ պիտի տրուին միջազգային հարցերու մասին: Պ. Մայէրի բարեկամներն անգամ կը մեղադրեն որ առժամեայ կառավարութեան մը պետը հաւանութիւն կը յայտնէ ժողովին գումարման թուականին, առանց անհրաժեշտ իրաւասութիւնն ունենալու: Եթէ դահլիճին տագնապը աւելի երկար տեւէ, կը վախցուի որ ժողովը անհաճոյ որոշումներ տայ:

Վերջին լուրերու համաձայն, այս անգամ վարչապետութիւնը պիտի առաջարկուի Պ. Էտկառ Ֆոռի, որ նախապէս ալ վարչապետ եղած է եւ մասնագէտ է ելմտական խնդիրներու: Այս թեկնածուին յաջողութիւնն ալ կախում ունի չափաւոր հոսանքներու աջակցութենէն:

× Ազգ. Ժողովը արտօնեց որ առժամեայ կառավարութիւնը 50 միլիառ ֆրանքի նոր վարկ մը ստանայ Պանք տը Ֆրանսէն, ապահովելու համար անմիջական վճարումները: Նախորդ կանխավճարը, 80 միլիառ ֆրանք, վերադարձնելու համար նոր պայմանաժամ տրուած է, Յուլիս մէկէն անդին: Նոր վարկին շնորհիւ, Պանք տը Ֆրանսը օրը օրին պիտի հոգայ գանձին պէտքերը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Համայնավար ներկայացուցիչը մաղթեց որ Ժողովրդավար դաշինք մը կազմուի:

× Սահմանադրութեան վերաքննութեան ծրագիրը քուէարկուեցաւ յատուկ յանձնախումբին կողմէ եւ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացուի, երբ նոր կառավարութիւնը կազմուի: Ծրագիրը կը թելադրէ աւելցնել ծերակոյտին իրաւասութիւնները, Ազգ. Ժողովին վերապահելով վերջին խօսքը: Կ'առաջարկէ վարչապետութեան թեկնածութիւնը վաւերացնել պարզ մեծամասնութեամբ, եւ ոչ թէ կէսէն մէկ աւելի պահանջելով: Ծրագրին նպատակն է զօրացնել գործադիր իշխանութեան դիրքը: Ազգ. Ժողովի լուծման խնդիրն ալ նախատեսուած է:

× Հանրապետութեան Նախագահը վարչապետութիւնը առաջարկեց անկախ երեսփոխանի մը, Պ. Լանիէլի, որ իր պատասխանը պիտի տայ այսօր:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՑՈՅՑ ՄԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Յունիս 23ին հանդիսաւոր ցոյց մը տեղի ունեցաւ արեւմտեան Պերլինի ուսանողներուն կողմէ, ի յիշատակ արեւելեան շրջանի զոհերուն:

Քաղաքին չորս կողմերէն երիտասարդներ խռնուած էին քաղաքապետարանին առջեւ, սուգի դրօշներով: Դաշնակից հրամանատարները արտօնած էին այս ցոյցը: Ամբողջ Պերլինը փողոց թափած էր, մասնակցելու համար սգահանդէսին: Ութ մահարձաններ պատրաստած էին քաղաքապետարանին առջեւ, եւ միայն եօթնին վրայ դագաղ մը կ'երեւար: Ջահեր ալ վառած էին, աւելի հանդիսաւոր երեւոյթ մը տալու համար սգահանդէսին: Քաղաքապետարանին սանդուղին վրայ կը սպասէր արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, ընկերակցութեամբ երկու նախարարներու: Ծաղիկներով ծածկուած էր Ռուսերու կողմէ գնդակահարուած բանուորին յիշատակարանը (մարմինը ընտանիքին չէր յանձնուած): Վարչապետը ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— Երկաթեայ վարագոյրէն անդին 18 միլիոն Գերմաններ կը պահանջեն մեզմէ չմոռնալ զիրենք: Այս ծանրակշիռ պահուն, մենք կ'երդնունք — եւ ես այդ երդումը կը կատարեմ յանուն ամբողջ գերման ժողովուրդին — երբեք չհանգստանալ մինչեւ որ անոնք վերստանան ազատութիւնը եւ Գերմանիան միանայ խաղաղութեամբ եւ ազատութեամբ:

Արարողութենէն վերջ, եօթը զոհերուն մարմինները փոխադրուեցան Ֆրանսական շրջանը, թաղուելու համար: Դրօշները կէս պարզուած էին բոլոր շէնքերուն վրայ: Ոստիկանութիւնը դադրեցուցած էր կառքերու երթեւեկը, վառելով կարմիր լոյսերը: Շչակները կը հնչէին գործարաններու եւ նաւերուն մէջ: Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ ռուսական հրասայլերը եւ գերման ոստիկանութիւնը քաշուած էին սահմանագիծէն:

ԼԱՅՓՑԻԿԻ ՄԷՋ ԱԼ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ

Արեւելեան Գերմանիոյ թերթերը կը խոստովանին թէ Լայփցիկի բոլոր բանուորները մասնակցած էին ըմբոստութեան ցոյցին, գործադուլներ սարքելով: Բանթողներուն գլուխը կը գտնուէին կարգ մը մեծ գործարաններու 7000 բանուորները: Թէեւ խորհրդային զօրքը գրաւած էր քաղաքը, բայց զանազան դէպքեր պատահեցան, աւելի քան երկու օր: Ցուցարարները գրաւեցին ոստիկանութեան շէնքը եւ երիտասարդական միութեանց գրասենեակը: Կ'ըսուի թէ շատ մը պաշտօնատարներ զինաթափ եղած էին առանց դիմադրութեան: Փախստական մը կը պատմէ թէ ռուսական հրասայլերը քարերով եւ հայհոյանքներով ընդունուեցան: Այն ատեն Ռուսերը կրակ բացին եւ հրասայլերը կոխոտեցին քանի մը անցորդներ:

Ուրիշ քաղաքներէ հասած ճամբորդներ ալ մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն արիւնալի դէպքերու մասին: Բոլշեւիկեան թերթ մը կը խոստովանի թէ գործադուլը վերջացած չէր յունիս 20ի գիշերը: Կը հաստատէ թէ Մակտեպուրկի, Հալլէի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ անկարգութիւններ պատահած են:

× Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Կրոթվոլ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը նոր բարենորոգումներ պիտի կատարէ յառաջիկայ երկու շաբաթներու ընթացքին: Այս առթիւ կը խոստովանի թէ սխալներ գործուած են:

Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ խռովութիւնները զգալապէս մեղմացած են արեւելեան Պերլինի մէջ, բայց ռուսական հրասայլերը կը շարունակեն շրջիլ քաղաքին ...

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՇԱՊԱՏՈՒՄ

Ամէնքդ ալ էշ տեսած էք, ձեր գիւղին մէջ կամ այս պողոտաներուն վրայ:

Ո՞վ իշուկ մը չէ հեծած, կամ չէ լսած անոր քաղցրալո՛ւր երգեցողութիւնը:

Աւետարանը կ'ըսէ թէ Յիսուս ալ նստած էր «ի վերայ իշոյ աւանակի», երբ Երուսաղէմ կը մտնէր:

Բայց, գիտէի՞ք թէ էշերը կը տարբերին երկրէ երկիր: Ոչ թէ հասակով կամ գոյնով, այլ եւ... զռոցով.

— «Այս աշխարհին վրայ էշ ըլլալ ալ կայ, էշ ըլլալ ալ կայ».

Ներողութիւն: Ըսողը ես չեմ: Մնացեալն ալ կարդացէք եւ կ'իմանաք.

— «Լիբանանեան ջինջ առաւօտին մէջ էշ մը կը զռայ, ճիշդ մօտը իմ տնակիս, բանջարանոցի մը մէջ.

Զարմանալի՛ բան, ի՛նչ անոյշ կը զռայ այս էշը:

Շատ տարապած էշ մը չէ ան: Ամէնէն շատը, գետնախնձոր եւ բանջարեղէն կը բերէ, ձիւնազարդ Սանին բարձր լերան ստորոտի գիւղերէն:

... Եւ հոն, իր բեռներէն ազատած, կ'իյնայ, հեշտանքո՛վ, խոտերուն մէջ եւ այդ ատենն է որ երջանկութենէն կը զռա՜յ ...

Եւ ես որ Եգիպտոսի անապատային երկրէն կուգամ, հեշտանքո՛վ մտիկ կ'ընեմ լիբանանեան լերան դրացի էշիս, ամէն անգամ որ ան, ուզելով խզել համաչափ լռութիւնը այս գիւղին, կ'ընէ ինչ որ ինք կրնայ, իբր անոր մէկ բնակիչը, — կը զռա՛յ երջանկութեամբ»:

Անշուշտ պիտի ուզէիք ճանչնալ այս համով-հոտով, բանաստեղծակա՜ն նկարագրութեան հեղինակը:

Գրագիտուհի մըն է, Մաննիկ Պէրպէրեան (Հայրենիք ամսագիր, 1953 Յունիս):

Խորապէս ներշնչուելով, ես ալ երգ մը հիւսեցի.

Տեսի երկիրն Լիբանան.
Եւ իր իշուկ ոսկեբերան,
Որ կը զռա՛յ մեղրածորան,
Ծարակելով խոտը լերան ...

Երգին եղանա՞կը:

Այդ ալ թող երաժշտագէտները լրացնեն, յաւելեալ եւ նոխացեալ բովանդակութեամբ:

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, Գարեգին արք. կուսակալ Կէօքճէի այցելութիւնն ընդունած է յունիս 17ին, մասնաւոր ժամադրութեամբ: «Մարմարա» կը գրէ թէ տեսակցութիւնը տեւած է կէս ժամէն աւելի: Պատրիարքարանի շրջանակները լռութիւն կը պահեն: Վարչութեան անդամներէն ոչ մէկը ներկայ եղած է տեսակցութեան, հակառակ ընդունուած սովորութեան:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ նորէն կ'արծարծուի Յունաստանի մէջ: Յոյները անձկութեամբ կը հետեւին անգլեւեգիպտական բանակցութեանց, ենթադրելով որ եթէ Սուէզի շրջանը պարպուի, Անգլիացիները ամրապէս պիտի տեղաւորուին Կիպրոսի մէջ, զինուորական խարիսխի մը վերածելով զայն: Կառավարութիւնը խոհեմութեամբ կը շարժի:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՈՒՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

●

ԳԱՀԻՐԷ, 19 Յունիս.— Աննկարագրելի խանդավառութիւն կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ, հանրապետութեան հռչակման առթիւ: Ամբողջ քաղաքը դրօշազարդուած է եւ խրախճանքները իրարու կը յաջորդեն:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅԵԿՈՅՑԸ

Զօր. Նէկիպ Յունիս 19ին առտուն ամբոխին առջեւ կարդաց հետեւեալ յայտարարութիւնը, իբրեւ նախագահ.

« Յեղափոխութիւնը ծագում առաւ վերջ դնելու համար աշխարհակալութեան եւ երկիրը պաշտպանելու համար անոր կուսակիցներուն դէմ: Այսպէս, 1952 Յուլիս 26ին ան պահանջեց նախկին Թագաւոր Ֆարուքէն՝ հրաժարիլ իր գահէն, որովհետեւ կը ներկայացնէր այն անկիւնաքարը, որուն կը յենուր աշխարհակալութիւնը:

« Սակայն, այդ թուականէն եւ կուսակցութեանց լուծումէն ի վեր, կարգ մը յետաշրջական տարրեր միջոցը գտան պահելու իրենց գոյութիւնը, յենելով միապետական վարչաձեւին, որուն ջնջումը կը պահանջէր ամբողջ ժողովուրդը:

« Մոհամէտ Ալիի արքայատոհմին պատմութիւնը Եգիպտոսի մէջ մատնութեանց եւ դաւերու երկար շարք մըն է: Այս շարքին մէջ առաջինն է, անկասկած, այն գեղխ կեանքը, զոր կը վարէր Իսմայիլ պարտքերու մէջ խեղդուելով եւ իրեն հետ երկիրն ալ խեղդելով, ինչ որ վնասեց երկրի վարկին եւ կործանեց իր տնտեսութիւնը: Աւելին. անիկա պատրուակ մը եղաւ, որպէսզի աշխարհակալ ազգերը թափանցեն երկրէն ներս:

« Ապա եկաւ Թէվֆիքը եւ ամբողջացուց դաւաճանութեանց շարքը՝ իր գահը պահպանելու միակ նպատակով: Գրաւման բանակները մտան Եգիպտոս պաշտպանելու համար գահին վրայ բազմած ստարականը, որ երկրի թշնամիներուն օգնութիւնը խնդրած էր ժողովուրդին դէմ: Այս իրողութեամբ աշխարհակալները եւ գահը դաշնակցեցան փոխադարձ շահերու նկատումով, մէկը միւսին ուժ տալով, երկուքն ալ սորկացնելով ժողովուրդը: Գահը վերածուած էր վարագոյրի մը, որուն ետեւ աշխարհակալութիւնը կը գործէր ժողովուրդին դէմ, քայքայելու համար անոր կառուցուածքը եւ զայն զրկելու իր ազատութիւններէն:

« Ֆարուք գերազանցեց իր նախորդները հարստութեամբ, չուայտութեամբ, բռնակալութեամբ եւ իր իսկ ձեռքով կնքեց իր ճակատագիրը:

« Արդ, ժամանակը եկած է, որպէսզի երկիրը ազատուի ստրկութեան բոլոր հետքերէն, որոնք իրեն պարտադրուած էին այս իսկ իրողութիւններով:

«Ուստի՝ այսօր ժողովուրդին անունով կը հռչակենք ջնջումը միապետական վարչաձեւին, վախճանը Մոհամէտ Ալիի արքայատոհմին, ինչպէս նաեւ ջնջումը այս տոհմի անդամներու տիտղոսներուն:

« Մենք կը հռչակենք Հանրապետութիւն եւ զօր. Մոհամէտ Նէկիպ, Յեղափոխութեան պետը, կ'ըլլայ Հանրապետութեան Նախագահ, պահելով հանդերձ իր ներկայ իշխանութիւնները, առժամեայ Սահմանադրութեան հովանիին տակ: Այս վարչաձեւը ի զօրու պիտի ըլլայ փոխանցման ամբողջ շրջանի տեւողութեան եւ ժողովուրդը պիտի ըսէ վերջին խօսքը հանրապետութեան ձեւին եւ նախագահի ընտրութեան մասին, երբ հռչակուի նոր Սահմանադրութիւնը:

« Վստահութիւն ունինք Աստուծոյ եւ մեր վրայ: Աստուած օգնէ մեզի եւ ապահովէ մեր յաջողութիւնը »:

ՈՒՐԻՇ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանրապետութեան հռչակումին զուգընթաց տեղի ունեցան նախարարական փոփոխութիւններ, որոնց մանրամասնութիւնները տուաւ ազգ. ուղղութեան նոր նախարար հազարապետ Սալահ Սալեմ, մամուլի հաւաքոյթի մը ընթացքին:

Հանրապետութեան հռչակումին զուխարարական փոփոխութիւնները արդիւնքն են երկար եւ կարեւոր ժողովներու, զորս վերջերս գումարեցին Յեղափոխութեան սպաները՝ երբեմն վարչապետ Նէկիպի ե երբեմն հազարապետ Նասրի նախագահութեան տակ:

Յեղափոխութեան սպաները երէկ գումարեցին երկու կարեւոր ժողովներ, Գուպպէի ընդհ. բանակատեղիին մէջ, վարչապետ Նէկիպի նախագահութեամբ: Առաջին ժողովը տեւեց առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ կէսօրէ ետք ժամը 3, իսկ երկրորդը՝ ժամը 4էն 11:

Երկրորդ նիստի ընթացքին Իսլամ Եղբայրներու երկու ներկայացուցիչներ, որոնց կ'ընկերանար տեղակալ գնդապետ Մոհիէտինին, եկան ընդհ. բանակատեղին եւ խորհրդակցեցան Յեղափոխութեան Խորհուրդին հետ:

Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաղորդուի, թէ Իսլամ Եղբայրներու ներկայացուցիչները եւ բանակի զանազան զօրամասերու պետերը տեղեակ պահուեցան Խորհուրդին կողմէ որոշուած պատմական փոփոխութեան, զոր միաձայնութեամբ վաւերացուցին:

Արտաքին գործոց նախարար տոքթ. Ֆաուզի իր բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն հետ խորհրդակցելէ ետք, անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առաւ վարչաձեւին փոփոխութիւնը պաշտօնապէս ծանուցանելու արտասահմանի եգիպտական դեսպաններու, որպէսզի անոնք ալ համապատասխան կառավարութեանց պաշտօնապէս հաղորդեն Եգիպտոսի վարչաձեւին փոփոխութիւնը:

✕ Յեղափոխութեան Խորհուրդի փոխ նախագահ տեղակալ - գնդապետ Ապտէլ Նասր, պատասխանելով « Ալ Ահրամ »ի ներկայացուցիչի մէկ հարցումին, յայտարարեց.

« Ես կը հաւատամ իրական ժողովրդապետութեան. կը կարծեմ, թէ ժողովուրդը իրաւունք ունի արտայայտելու իր գոյութեան կամ ապագային հետ կապ ունեցող բոլոր խնդիրներուն մասին, ուստի՝ այն կարծիքին եմ, որ ժողովուրդը պէտք է ազատ ըլլայ ընտրելու իր ուզած կառավարութեան ձեւը:

« Բնականաբար Հանրապետութիւնը պիտի հաստատուի, ասիկա ժողովուրդին կամքն է, ինչպէս նաեւ Սահմանադրութեան յանձնախումբին որոշումը » շարունակեց Ապտէլ Նասր:

Յեղափոխութեան Խորհուրդի փոխ նախագահը միակ կուսակցութեան մը եւ մենատիրութեան վարչաձեւերուն դէմ արտայայտուեցաւ, ընդդծելով թէ այն երկիրները, որոնք ընդունած էին այս վարչաձեւերը, ճակատագրականօրէն վերադարձած են ժողովրդապետութեան:

Պատասխանելով ուրիշ հարցումի մը, Ապտէլ Նասր յայտարարեց. «Երբեք չենք տեսած զօրաւոր բանակ մը յետամնաց ու աղքատ երկրի մը մէջ: Հարկ է ուրեմն առաջ տանիլ ներքին բարեկարգութիւնները եւ մեր բանակին զօրացումը»: Ապա աւելցուց, թէ նոր վարչաձեւին ներքին քաղաքականութիւնը կը ձգտի մերձեցնել դասակարգերը եւ այս նպատակին հասնելու համար ի գործ կը դնէ կարգ մը ծրագիրներ, ինչպէս, օրինակ, պայքար դրամի արժեզրկումին եւ ապրուստի սղութեան դէմ, բարձրացնել գործաւորին եւ գիւղացիին կեանքի մակարդակը, քաջալերել առեւտուրը, ճարտարարուեստը եւ այլն:

Խօսելով քաղաքական կալանաւորներու մասին, տեղակալ - գնդապետը յայտարարեց.— « Մենք ստիպուեցանք ձերբակալման տակ պահել 255 հոգի՝ ապահովելու համար բարեկարգութեան շարժումը եւ վերջ դնելու դաւադրութեանց: Այս կալանաւորներէն երեքը կը պատկանին նախկին կուսակցութեանց, իսկ միւսները կ'աշխատէին ուրիշ պետութեան մը հաշուոյն կամ կը փորձէին յառաջ բերել անիշխանութիւն »:

Սահմանադրութեան յանձնախումբի ազատութեանց, իրաւունքներու եւ պարտականութեանց մասնախումբը վաւերացուց հետեւեալ սկզբունքը:

— « Եգիպտացիները հաւասար են օրէնքի առջեւ, հաւասար են իրենց պարտականութեանց եւ իրաւունքներուն մէջ, ինչ ծագում, լեզու, կրօնք, քաղաքական կամ ընկերային համոզումներ կամ գաղափարներ ալ ունենան»:

Քննելով հաւատքի եւ ազատութեան սկզբունքը, մասնախումբը եզրակացուց, թէ այս ազատութիւնը պէտք է ըլլայ բացարձակ: Իսկ կրօնական ծէսերու մասին մասնախումբը վաւերացուց հետեւեալ բանաձեւը.— « Պետութիւնը կը պաշտպանէ ազատ ծիսակատարութիւնը եւ հաւատալիքները, միայն թէ անոնք պէտք չէ խռովեն կարգ կանոնը եւ պէտք չէ հակառակ ըլլան մեր բարքերուն »:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

Անգարայի կառավարական օրկանը, Զաֆէր, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին առթիւ (15 Յունիս).

« Այս ծանուցագիրը, խաղաղութեան յարձակողականէն տարբեր բան մը չէ: Ինչպէս որ բնաւ չազդուեցանք երբ Ռուսիա մեր արեւելեան նահանգներէն հող եւ Նեղուցներու վրայ ալ խարիսխ ուզեց, այնպէս ալ չենք ուրախացած իր պահանջներէն հրաժարելուն համար: Ամէնէն շատ ռուս ժողովուրդը պէտք է ուրախանայ, արար աշխարհ Թուրքիոյ հետ կ'ընդունի թէ ռուս պահանջները ապօրինի են. հետեւաբար այդպիսի ապօրինի պահանջներէն հրաժարիլը Ռուսիոյ կողմէ զիջում մը չի կրնար նկատուիլ, այլ ուղղամտութեան ճամբուն բռնած է:

Ռուսիո՞յ այս ձեռնարկը քաղաքական կարեւոր քայլ մը ըլլալով հանդերձ, Թուրքիա երբեք պիտի չհրաժարի ինքնապաշտպանութեան պատրաստութիւններէն:

Այս ծանուցագրով Ռուսիա երբեք ապացոյցը տուած չըլլար իր բարեմտութեան: Միջպետական յարաբերութիւններուն մէջ պէտք է հաւատալ գործքի եւ ոչ թէ խօսքերու: Կրեմլինի գրգռիչ քարոզիչները դեռ կը գործեն եւ հազար միջոցի կը դիմեն ծաւալապաշտ նպատակներուն իրականացման համար:

Մոսկուայի ձայնասփիւռն ու արբանեակ ձայնասփիւռները դեռ անբեւակայելի ստերով, զրպարտութիւններով եւ նոյնիսկ հայհոյանքներով կը յորդին Թուրքիոյ հասցէին: Մեր հայրենիքին ամբողջականութեան թշնամի հայրենադաւերն ու փախստականները տակաւին կը ներկայացուին իբրեւ մէկ մէկ հերոս: Ռուս ծանուցագիրը հակասութիւն մը կը կազմէ այս արարքներուն: Կարելի չէ բարեկամութիւն ապահովել երկարող ձեռքին թաւիշէ ձեռնոց դնելով: Անհրաժեշտ է հանել նետել այդ թաւիշին տակի երկաթէ դունտը»:

✕ Ուրիշ թուրք թերթ մը, Ճիւմհուրիյէթ, կը գրէ նոյն առթիւ.

— Թուրքիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակելու մտքով Թուրքիոյ տրուած սովետական ծանուցագիրը, խոր արձագանգներ ունեցաւ ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ ամբողջ աշխարհի մէջ: Թէեւ ծանուցագրին պատճէնը դեռ չհրատարակուեցաւ, բայց Փարիզի ռատիօն ծանոյց թէ հետեւեալ երեք կէտերը կը բովանդակէ.

Ա.— Ռուսիա հրաժարած է Կարսի եւ Արտահանի վրայ նախապէս ունեցած իր իրաւունքներէն ?:

Բ.— Ռուսիա կը հրաժարի Նեղուցներու վրայ ունեցած իր պահանջներէն, եւ կ'ուզէ ենթարկուիլ Մոնթրէօյի համաձայնագրի պայմաններուն:

Գ.— Ռուսիա կը փափաքի միեւնոյն տրամադրութիւններով վերանորոգել Թուրքեւխորհրդ. բարեկամական դաշնագիրը, զոր խզած էր 1945ին եւ չէր ուզած երկարաձգել:

Թուրքիա միշտ ալ հետեւած է Աթաթիւրքի նշանաբանին, այսինքն « երկրին մէջ խաղաղութիւն, աշխարհի մէջ խաղաղութիւն»: Ոչ ոքի հողին աչք ունինք, եւ մեզմէ թիզ մը հող ալ ուրիշին չենք տար, հիւլէի չափ զոհողութիւն չենք ըներ մեր վեհապետական իրաւունքներէն: Եթէ մեզի բարեկամութիւն ցոյց տան, ջերմօրէն կը փափաքինք բարեկամ ապրիլ մեր բոլոր դրացիներուն հետ: Արդէն 1923էն ի վեր, այսինքն Լօզանի դաշնագրին կնքումէն, Աթաթիւրքի խաղաղասէր ճամբէն չենք շեղած:

Բ. աշխարհամարտի հրդեհին մէջ: Թուրքիա պատերազմիկ պետութեանց միջեւ կը գտնուէր, եւ ունէր Նեղուցներու նման աշխարհագրական բանալի մը, բայց հակառակ իր վրայ ի գործ դրուած ճնշումներուն եւ նոյնիսկ կարգ մը վտանգներու, անկողմնակալ մնաց եւ յարգեց Մոնթրէօյի համաձայնագիրը եւ ուրիշ պետութեանց հետ կնքուած դաշնագրային տրամադրութիւնները: Նոյնիսկ հոգային հրապուրիչ առաջարկներ ալ եղան իրեն, բայց ինք անոնց արժէք չտուաւ:

Ռուսիոյ հետ մեր յարաբերութիւնները Բ. աշխարհամարտին սկիզբը բարեկամական էին, բայց վերջէն երբ դաշինք կնքեցինք Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, մեր դրացին է որ պղտորեց այս բարեկամական մթնոլորտը: Եւ երբ Հիթլէր յարձակեցաւ Ռուսիոյ վրայ եւ գերմանական բանակները կրթնեցան Մոսկուա, Լենինկրատ, Սթալինկրատ դռներուն, Խ. Միութիւնը դարձեալ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատեց մեզի հետ: Եւ երբ Դաշնակիցները յաղթանակի նախօրեակին կը գտնուէին, Մոսկուա նորէն քաղաքականութիւնփոխեց եւ խզեցթուրքեւռուս ոչ-յարձակողական դաշինքը, թշնամութիւն սկսաւ, սովետ, վրացի եւ հայ պատմագէտներ, ուսուցիչներ, թերթեր, եւ ռատիօներ սկսան մեր արեւելեան նահանգները պահանջել մեզմէ, 1946ին ծանուցագրեր տուին եւ Մօնթրէօյի համաձայնագրին խզումը պահանջելով հասարակաց խարիսխներ ուզեցին Նեղուցներու վրայ: Մեր կառավարութիւնը վճռաբար մերժեց, Թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւնները բոլորովին խանգարուեցան եւ Թուրքիա ջիղերու տեւական պատերազմի մը ենթարկուեցաւ:

Ամէնէն վերջ Թուրքիա ստիպուեցաւ Ատլանտեանի պաշտպանողական Ուխտին յարիլ, Մոսկուայէ եւ արբանեակներէ եկած տեւական վտանգներու առջեւ:

Այս բոլորը կը հաստատեն թէ մենք չէ որ պղտորեցինք Թուրքեւխորհրդային բարեկամութիւնը: Միայն թէ եթէ վերանորոգուի իսկ Թուրքեւռուս բարեկամական դաշնագիրը, մենք չենք հրաժարիր մեր Դաշնակիցներէն եւ մեր յանձնառութիւններէն:

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՍՈՒՐԻՈՅ...

●

ԽՄԲ.— Թուրք մամուլը ատենէ մը ի վեր անտեղի պայքար մը կը մղէ Սուրիոյ դէմ, քարտէսի մը պատրուակով: Ահաւասիկ նմոյշ մը (խմբագրական Միլլիյէթ)ի.—

Միայն Սուրիան է որ իր դիրքը չէ ճշդած արաբ պետութեանց մէջ: Իրաք եւ Յորդանան Անգլիոյ կողմնակից են, իրենց դաշնագրին հետեւանքով: Լիբանան եւ Սէուտի Արաբիա իրենց շահերուն բերումով Ամերիկայի կողմը կը հակին: Եգիպտոս թշնամի է Անգլիոյ, Սուտանի եւ Սուէզի խնդիրներուն հետեւանքով, եւ Ամերիկայի ալ վշտացած է: Զենք գիտեր թէ Սուրիա ի՞նչ կ'ուզէ, քաղաքական ի՞նչ նշանակէտ ունի: Զի մոռնար ատեն ատեն Թուրքիոյ դէմ ցոյցեր սարքել, գրգռիչ քարտէսներ տպել ու ցրուել, Հաթայը, նոյնիսկ Ատանան եւ Մերսինը իր սահմաններուն մէջ ցոյց տալով, այսինքն Թուրքիոյ դէմ թշնամութիւն յայտնելով:

Սուրիացիները դարերով ապրած են թրքական դրօշի տակ, մեզ շատ լաւ կը ճանչնան, մենք ալ զիրենք չափազանց լաւ կը ճանչնանք: Ուրկէ՞ ստացան այս համարձակութիւնը, որով ցնորքը կ'ունենան թրքական հողերը կցելու իրենց անապատային աւատապետութեան:

Սուրիացիները մէկ կողմէ վախ կը յայտնեն որ Իսրայէլ կրնայ գրաւել իրենց երկիրը եւ փոքր Յորդանան ալ զիրենք սրբել քարտէսէն, եւ միւս կողմէ անպատկառութիւնը կ'ունենան Թուրքիոյ լեզու երկարելու: Այս յանդգնութիւնը այնքան ալ բարերար չի կրնար ըլլալ իրենց համար: Կ'երեւի կարեւորութիւն չտուինք իրենց չփացածութիւններուն. խնդացինք ու անցանք եւ իրենք աւելի քաջալերուեցան:

Սուրիացիները իրենց անկախութիւնը ուրիշ ազգերու կը պարտին, անոնց զէնքերուն ապաւինելով ապահովեցին զայն, որով դեռ չեն գիտեր թէ ինչ կը նշանակէ երկրի մը անկախութիւնը: Միայն թէ դեռ չեն մոռցած, լաւ գիտեն թէ Թուրքերը ինչպէս կը պաշտպանեն իրենց հայրենիքն ու ազգային գոյութիւնը: Անոնք որ աչք ունին Թուրք հողերու վրայ, անոնք որ թրքական նահանգներ կը պահանջեն, թող հրամեն եւ առնել փորձեն:

Սուրիացիները շատ լաւ գիտեն թէ այսպիսի հերոսութեան մը ձեռնարկողներու աճիւնը կը փորենք Թուրք բանակին միջոցաւ: Թողունք մեր սուրիացի բարեկամները, մեր ոխերիմ թշնամիներն անգամ գիտեն այս պարագան:

Մենք մեր գործերով կը զբաղինք մեր երկրին մէջ, մեր ազգային սահմանները գծած ենք, անոնցմէ դուրս ապրող միլիոնաւոր Թուրք հայրենակիցներու գոյու-

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

●

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 7ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի թատերասրահին մէջ :

Հակառակ տեղին հեռաւորութեան եւ աննպաստ օդին, սրահը լեցուած էր համակիր հանդիսականներով: Ներկայ էին նաեւ Հաստատութեան նոր եւ հին տեսուչները Հ. Ճանաչեան եւ Հ. Սահակ Տ. Մովսէսեան :

Մասնաճիւղին նախագահը՝ Տիկին Կիւլիստան հանդէսը բանալով կարդաց մէկ տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը որմէ կը պարզուի թէ, Կապ. Խաչի բոլոր ձեռնարկները յաջողութեամբ պսակուած են անցեալ տարեշրջանին :

Իսիի դարմանատունը, կը գործէ կանոնաւորապէս: Ծախսուած է հարիւր հազար փրանք, իսկ մուտք ունեցած են միայն 25 հազար: Բժիշկ Տէր Դաւիթեան անձնուիրաբար ստանձնած է դարմանատան հոգը :

Օդափոխութեան կայանը ունեցած է, ինչպէս ամէն տարի մեծ յաջողութիւն : Բազմաթիւ մանուկներ կրցած են օգտուիլ Փիզիքապէս, Ֆրանսայի բոլոր շըրջաններէն :

Ծոմապահութեան շաբաթը. — Տարուէ տարի ժողովուրդի համակրանքը կ՚աճի այս ձեռնարկին շուրջ, ինչպէս կ՚ապացուցանէ հասոյթի առաւելութիւնը :

Տարեկան պարահանդէս. — Այս տարի եւս ունեցած է մեծ յաջողութիւն, ժողովուրդը բազմութեամբ ներկայ գտնուած ու քաջալեր հանդիսացած է :

Պարախումբը. — Կազմակերպուած Օր. Գալէգեանի կողմէ մեծապէս գնահատուած է, իր մասնակցութիւնը բերելով բոլոր ազգային ձեռնարկներուն եւ փակելով իր ծախքերը: Տիկինը յետոյ հրաւիրեց բոլորը եւ մասնաւորաբար երիտասարդուհիները բոլորուիլ այս հանրօգուտ կազմակերպութեան շուրջ եւ զեկուցումը վերջացուց շնորհակալութեան խօսքերով: Փարիզի մասնաճիւղը այս տարի ունեցած է 1.450.000 մուտք եւ 971.000 ելք:

Օրուան բանախօսն էր Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, որ յայտարարեց.

Լսեցիք Փարիզի մասնաճիւղին տեղեկագիրը: Ա՞յդ է միայն Կ. Խաչի գործունէութիւնը: Դժնդակ պայմաններու մէջ ստեղծուած է այս կազմակերպութիւնը, գաղթական ժողովուրդ, Հայը եկած էր Ֆրանսա, անծանօթ՝ լեզուին եւ օրէնքներուն, զուրկ նիւթական միջոցներէ, ստիպուած էր գործարաններու անկիւններն իյնալ իր օրապահիկը ճարելու համար: Նախախնամական ձեռքի մը կարօտ էր որ կարենար հասնիլ իր պահանջներուն ու ցաւերուն: Ահա այդ շրջանին էր որ կազմուեցաւ Կ. Խաչը, նպատակ ունենալով համախմբել բոլոր հայ կիները օգնութեան գործին մէջ: Չունէինք մեր եաեւ ոչ մէկ հաստատուն կռուան : Մեր ուժը միայն Հայ ժողովուրդն էր: Կազմակերպուեցան ամէն տեղ մասնաճիւղեր որոնց թիւը այսօր կը հասնի 23ի, «1400անդամներով»: Կապ. Խաչը 1927ին, նկատելով հայ մանուկին սպառնացող վտանգը բացաւ դասընթացքներ ու միւս կողմէ մտածեց որ հայ ժողովուրդը պէտք ունի նաեւ Փիզիքական եւ առողջապահական խնամքի: 1935ին բացուեցաւ օդափոխութեան առաջին կայանը Նիսի մէջ: Չունէինք մեծ գումարներ որ սեփական շէնք պահէինք, բայց յոյս ունիմ որ շնորհիւ հայ հարուստներու այդ պակասն ալ պիտի լրացուի: Վիէնի մէջ ունինք երեք դպրոցներ, Պորտօ, Տէսին, Սեւռան, Իսի, Անկէն կը պահենք դպրոցներ: Առանց ցուցամոլութեան կը գործէ Կապ. Խաչը, մէկ ձեռքով կը ստանայ, միւսով ծախսելու համար հիւանդներու, բանտարկեալներու, մանուկներու եւ կրթական գործին : Ամերիկայէն մինչեւ Պալքանները եւ Մերձաւոր արեւելք ունինք մեր քոյր կազմակերպութիւնները տարբեր անուններով, բայց բոլորն ալ Խաչ են եւ կապուածԱմերիկայի միակ կեդրոնին: Մօտ քսան հազար հայ տիկիններ եւ օրիորդներ հաւաքուած են այս նպատակին շուրջ եւ դարձած են քոյրեր: Ունեցած ենք բազմաթիւ կազմակերպութիւններ որոնք գնահատելի գործեր կատարած են ու կը կատարեն բայց ոչ մէկը այնքան ժողովրդական եղած է: Ներկայ ժամանակներու «Տիկնայք փափկասուն»ներն են մեր Խաչուհիները որոնք նուիրուած են հայապահպանման գործին գաղթաշխարհի մէջ »:

Ներկայացուեցաւ «Բորբատօ»էն տեսարաններ, Պ.Պ. Գմբէթեանի, Մսրեանի, Հապէշեանի, Վ. Խորէնիի ու օրիորդներ Խտըշեանի ու Ճանիկեանի կողմէ: Հայկական երգեր երգեցին Օր. Շաքէ Պէնկեան եւ Տիկին Մ. Մելիքեան, ոգեւորելով ներկաները :

Կապ. Խաչի պարախումբը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց, իր հայկական եւ կովկասեան պարերով ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Գավէզեանի, որ ծաղկեփունջ մը ստացաւ :

Հանդէսը փակուած յայտարարեց Օր. Մ. Գորգիկեան: Ուշ ատեն հանդիսականները ցրուեցան լաւագոյն տրամադրութիւններով : Պ. ՊԱՐԳԵՒ

թիւնը չենք մոռցած, բայց անոնց հանդէպ մեր շահագրգռութիւնը արենակցական կապ մըն է միայն: Այս է եղած մեր սկզբունքը: Օրինակ, քաջ գիտենք թէ Հալէպը Թրքական քաղաք մըն է, շուրջը Թուրք ցեղեր կային. պատմութիւնն ալ վկայ է ասոր: Մեր մեծ բարեացակամութեան ի պատասխան, երբ Սուրիացիները աչք կը տնկեն Թուրք հողերուն, չափը կ՚անցընեն այլեւս :

Մեր դրացիները պէտք է գիտնան թէ այս Թացիկութիւնը բարերար արդիւնքներ չի տար այլեւս: Այս դժեհկութիւններ ը պէտք է ուշքի բերեն նաեւ այն պետութիւնները, որոնք հաճոյք կը զգան ռոոմ սերմանելէ: Ինչո՞ւ Սուրիոյ պետական վարիչները լուռ կը մնան այս փողոցային քաղաքականութեան հանդէպ, որ Ֆրանսական աւելցուկ եւ «լըվանթէն» մտայնութեան մէկ մեքենայութիւնն է պարզապէս : Կ՚ուզենք գիտնալ թէ սուրիական կառավարութիւնը անզօ՞ր է այդ մարդոց խօսք հասկցնելու ,թէ ոչ աչք գոցելը խելացութիւն կը նկատէ: Բուն կնճիռը այստեղ է ահաւասիկ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ» ԱԿՈՒՄԲԻ տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցած է Յունիս 14ին, Դալար Տանիքին վրայ ի ներկայութեան 120 անդամներու: Ակումբը ունի 201 անդամներ: Խօսած են ընկեր Պերճ Մսըրլեան, տոքթ. Ե. Խաթանասեան ընդգծելով նախկին վարչութեան գնահատելի աշխատանքը: Ակումբին վարչութեան կողմէ խօսած է Կ. Կոկանեան : «Յուսաբեր» մշակութային ընկ. կողմէ զեկուցում մը տալով ընկեր Լ. Յովհաննէսեան յիշած է թէ «Յուսաբեր»ի շէնքը անցեալ տարի այցելած են վարչապետ Նեկիպ եւ արտաքին նախարար Ժօրժ Հաքիմի, այս տարի եգիպ. բանակի սպայակոյտի պետը եւ ուրիշ բարձրաստիճան սպաներ: Յունական թատերախումբեր եկած եւ ներկայացումներ տուած են«Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ, որուն համբաւը տարածուած է Լիբանանի եւ արաբական ուրիշ երկիրներու մէջ: Ընկեր Լ. Յովհաննէսեանի զեկուցումէն կ՚երեւայ թէ շէնքը տակաւին բաւական ծանր պարտքեր ունի :

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ Հայաստանի անկախութեան 35րդ տարեդարձը տօնուեցաւ, Յունիս 7ին, Ֆրանսական քոլէճին ընդարձակ սրահին մէջ, որ կանուխէն լեցուած էր:

Բացումը կատարեց Տոքթ. Արբ. Աբրահամեան: Երգչախումբը հնչեցուց ազգային եւ յունական քայլերգները, ղեկավարութեամբ Պ. Արթիւր Մորճիկեանի : Օրուան բանախօսն էր Պ. Պարթեւ Ստեփանեան որ բաւական երկար խօսեցաւ Հայաստանի անկախութեան հաստատման, եւ մեր հերոսներու մասին : Մեծ յաջողութեամբ ցուցադրուեցաւ Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածները» (3 արար) :

Տեղի ունեցան նաեւ հայկական պարեր եւ երգեր: Թենիսի ախոյեանը, Պ. Մաքս Պարոնեան, խօսք առնելով կոչ ուղղեց երիտասարդութեան եւ վերջացուց գոչելով, «Կեցցէ Մայիս 28ը, կեցցէ անկախ Հայաստան, կեցցէ հիւրընկալ Ելլատան»:

ՕՐ. ՍԵԴԱ ԱՐՄԻՆԷ ԽՈՅԵԱՆ (քսան տարեկան) Մայամիի մէջ (Ֆլորիդա, Մ. Նահանգներ) մասնակցելով 1953ի «Միս Մայամին» գեղեցկութեան եւ տաղանդի մրցումին, պարած է Սիրամարգի պարը, սիրամարգի տարազով: Յետոյ նուագած է ջութակի վրայ, որուն ընկերացած է մայրը դաշնակով: Օր. Սեդա ցոյց տուած է իր նորաձեւութեան գծագրութիւնները: Ան պիտի կրնար ընտրուիլ, իբրեւ Օրիորդ Ամերիկա, սակայն պէտք էր որ կապոյտ աչքեր ունենային, որով երրորդ հանդիսացած է շնորհիւ իր գեղեցկութեան եւ գեղարուեստի տաղանդին : Օր. Սեդա Մայամի համալսարանին մէջ երաժշտութեան մրցանակ շահած է, իբրեւ առաջին ջութակահար: Պարած է նաեւ հեռապատկերի առջեւ: Օրիորդը զաւակն է Տիգրան Խոյեանի եւ Թոռնուհին ողբացեալ Վահան քահանայի :

ՊՈԼՍՈՅ ազգ. հիւանդանոցին պատասխանատու տնօրէնը, Բժ. Զաքար Քոփենհակ հրաւիրուած է մասնակցելու համար «Ռատիոլոկ»ներու միջազգային համաժողովին: Իր ճամբորդութեան ընթացքին պիտի հանդիպի Ցիւրիխ, տեսնելու աշխարհի ամէնէն արդիական նորակառոյց հիւանդանոցը: Գերմանիոյ մէջ պիտի տեսնէ Ռէօնթկէնի գործիքներու ցուցահանդէսը, անկէ վերջ պիտի անցնի Փարիզ :

ՊՈԼՍՈՅ դպրեվանքի եռայարկ շէնքը, Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կից, հետզհետէ մարմին կ՚առնէ շնորհիւ ժողովուրդին եւ Գարեգին պատրիարքի ջանքերուն: Շէնքը արդիական հաստատութիւն մըն է, ելեկտրական լոյսերով, կեդրոնական ջեռուցումով եւ օդասուն սենեակներով :

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Այսօր Հինգշաբթի գիշեր, 25 Յունիս, Շօփէնի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ Արա Պարթեւեանի գործերէն սենեակի երաժշտութեան յատուկ նուագահանդէս մը :

Կը տեղեկանանք թէ յայտագիրը պիտի պարունակէ նոր աշխատութիւններ, մասնաւորապէս երկու սրինգներու եւ տաւիղի համար հեղինակուած կտորներու շարք մը, զոր պիտի գործադրեն անուանի տաւղահար Տիկին Լիլի Լասքին, երկու ճարտար նուագածուներու հետ :

Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան պիտի երգէ ութ նոր երգեր որոնց կարգին «Տարագրմի հարսը» օփերային գլխաւոր անցքերէն հատուածներ, գործիական երաժշտութեան ընկերակցութեամբ :

Օփերայի երգիչներէն Պ. Ժիւլ Ֆօրէսթ պիտի երգէ հեղինակին Ֆրանսերէն լեզուով հեղինակած երգերէն, Ալպէր Սամէնի բանաստեղծութիւններուն վրայ :

× Յունիս 26ին Փալէ Շայոյի մէջ Արամ Խաչատրեանի ջութակի քոնչերթօն պիտի նուագուի, (ուրիշ գործերու կարգին), Պ. Օսթրաքի կողմէ (Մոսկուայի երաժշտանոցին ուսուցիչներէն): Նուագախումբը պիտի վարէ Մանուէլ Ռոզէնթալ:

Ֆրանսական թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութեան առաջին ջութակահարն է ան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կինը գլուխը բարձրացուց եւ իր զարհուրած աչքերը սեւեռեց մեզի. կը տանջուէր իր զգացածը չկրնալ բացատրելուն համար, եւ ձեռքերովը կուրծքը կը բըրքտէր: Շատ դժուարաւ վերջ ի վերջոյ թոթովեց .

— Զաւակներէս չէ որ կը փախչէի, այլ ցաւէս, կսկիծէս... իմ արիւնոտած սըրտէս...

— Վայը գլխուդ, ի՞նչպէս ապրեցար, կը հառաչէն ուրիշ նոյնքան սգաւոր կիներ...

— Մեր ապրիլը անէծք մըն է... պատասխանեց երիտասարդ կին մը. ամէն օր քանի մը անգամ կը մեռնինք՝ միտքերնիս բերելով եղածները ու տեսնելովմերսիրելիներուն ոճրագործները: Ամէնքն ալ մեզի ծանօթ էին, անունով կը ճանչնային, ու դիակները քննելով կը հասկնային թէ որոնք սպաննուած չեն եւ կը սպասէին որ երեւան գան: Մէկ տղաս զոհ տուի, բայց միւսը ազատեցաւ՝ հոս փախչելով: Տասը օր գիս չարչարեցին գալով եւ ողջ մնացած տղաս ուզելով:

— Ո՞ւր է հիմա տղադ, հարցուցին իրեն օտար տիկինները ...

Կինը ձեռքովը տարտամ հեռաւորութիւն մը ցուցնելով չպատասխանեց:

— Ինը տարեկան մանչ մըն է, ըսաւ տիկին Սապաթիէ. սարսափէն ցաւագար դարձած է գրեթէ. այն օրէն կը վախնայ լոյս տեղ երեւան գալու եւ կը ծածկուի մութ անկիւններու մէջ. իսկ երբ ո եւ է մարդ մօտենայ իրեն, բոլոր մարմնովը կը դողայ, անհաւատալի կերպով կը դողդըղայ...

— Ձեռքը ձեռքիս մէջ սպաննեցին իմ եավրուս, կը գոչէ ուրիշ կին մը արտասուելով. ամէնքն ալ մեռած էին ու ես ու վերջին տղաս մնացած էինք: Դեռ պզտիկ էր, հազիւ տասը տարեկան. արիւնով թաթխուած էի, բայց չէի գիտեր թէ ի՞մ, թէ զաւակներուս արիւնն էր որ ժայթքած էր վրաս: Երբ տանը մէջ բոլոր ձայները մարեցան, ոճրագործներէն մէկը դէպի մեզի եկաւ. ձեռքը կացինը մինչեւ կոթը կարմրած էր արիւնով.

— Մէկ հատս մնաց, խնայէ, ըսի:

— Աղջի՞կ է, հարցուց:

Բօղս վերցուցի ու ծածկեցի տղուս գըլուխը:

— Այո, ըսի, աղջիկ է:

Միջոց մը կեցաւ. աչքերը վարանելով կը նայէին մէյ մը ինծի ,մէյ մը մանչուս, որուն ձեռքը կը դողար ձեռքիս մէջ: Յանկարծ ծռեցաւ, քղանցքը բարձրացուց, հաստատեց սեռը, ու կացինի մէկ հարուածով սպաննեց ...

Դժնդակ լռութիւն մը յաջորդեց այս խօսքերուն. բոլոր ներկաներուն աչքերը ապակիի պէս կը վառէին. տենդով ու զայրոյթով հրահրուած էին ու արտասուքը կը պատէր մեր բիբերուն վրայ:

Ո՞ւր էին մեր մխիթարութեան եւ հաշտութեան խօսքերը որ արտասանելու համայ եկած էինք այս տարաբախտներուն մէջ: Ո՞ւր էր այն հոգեկան խաղաղութիւնը որ կը սպասէին մեզմէ. մենք չէինք որ կը խօսէինք ,այլ արկածեալ ժողովուրդը, որուն հաւաքական իմաստութիւնը կ՚արտայայտէր կոյր պառաւ մը՝ պատգամի պէս խօսելով այդ մեռելական լռութեան մէջ:

— Նեղ օրիդ երբ գլուխդ քարին զարնես, քարէն արցունք կ՚ելլայ, բայց «տիւշման»էն «մէրհամէթ» չելլար :

Նոյն պահուն լսեցինք հեռուէն խելագար այրիին օրօրը որ կը մօտիկնար հետզհետէ ...:

Ամէնքն ալ յիշեցին իր խօսքերը ու սկըսան հեկեկալով արտասուել: Արկածեալներուն հետ կ՚արտասուէինք ոչ միայն մենք, այլ նաեւ Ֆրանսացի եւ օտարական կիները... եւ նշմարեցինք որ յոյն մայրը իր արտասուաթոր դէմքը մեզի դարձուցած կարծես կը զարմանար որ լսելով ու տեսնելով բոլոր այս բաները, դեռ կ՚ապրէինք, դեռ կը յաջողէինք կանգուն մնալ:

Հակառակ Սապաթիէ ընտանիքին սափումներուն, հակառակ տեղացիներու աղաչարարութեանց, յամառեցանք մեր որոշումին վրայ, ու նոյն օրը իսկ ճամբայ ելանք :

Բոլոր գիշերը պիտի ճամբորդէինք, բայց ինչ փոյթ ... կը յուսայինք Փիզիքական արտակարգ յոգնութիւնով թմրեցնել մեր հոգեկան գրգռուած վիճակը, ու մոռնալ, մոռնալ, մոռնալ ...:

Սայլը անցաւ շուկային մէջէն ուր կըրպակներու առջեւը ոճիրով ամբաստանուած մարդիկ ցած աթոռակներու վրայ նստած՝ հանդարտօրէն «նարկիլէ» կը ծխէին : Վերջալոյսը կը ծանրցուէր արենագոյն ամպերով որոնք կը սաւառնէին երկնակամարին վրայ :

Մենք չէինք խօսեր իրարու հետ ու կը նայէինք ոճրագործներուն: Թուրք տղեկ մը անցնելով մեր մօտէն, հայհոյութիւն մը ուղղեց մեզի... ուրիշներ ծիծաղելով պատասխանեցին. սայլը աւելի արագ անցաւ ու մեր եաեւը անհետացաւ Համիտիէն իր աւերակներով՝ ու իր անպատիժ մընացած ոճրագործներով :

Գիշերը կ՚իջնէր հետզհետէ, ու մեր շուրջը ամայութիւնը ալ աւելի զգալի կը դառնար :

Գաղջ խոնաւութիւն մը կը պարուրէր մեզ, ու լռութիւնը այնքան կատարեալ էր որ մեր սայլին աղմուկին արձագանգը կը լսէինք :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ խնդիրը թնճուկի մը վերածուած է նորէն: Հարաւ. Քորէայի նախագահը, Սինկման Ռի կը մերժէ տեղի տալ: Ամերիկեան հրամանատարին հետ երկու օր խորհրդակցելէ ետք, հետեւեալ երեք պայմանները առաջարկեց, զինադադարը ընդունելու համար.— 1. Փոխադարձ ապահովութեան դաշինք մը Մ. Նահանգներուն հետ, զինադադարէն առաջ.— 2. Ազգաժողովին եւ Չինաստանի զինուորները պէտք է միաժամանակ հեռանան Քորէայէն.— 3. Պատերազմը պիտի վերսկսի, եթէ զինադադարէն վերջ բանակցութիւնները արդիւնքի մը չյանգին 90 օրուան մէջ: Նախագահը կը սպառնայ ետ քաշել իր 400.000 զինուորները, եթէ այս երեք պայմանները չընդունուին: Ամերիկացիները անընդունելի կը գտնեն այս պայմանները:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին, կ'ըսէ թէ պատրաստ է բանակցութիւններ կատարելու եւ կարգադրելու Յունաստանի հետ եղած սահմանային վէճերը: Մանրամասնութիւնները կը պակսին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Նախագահը, զօր. Նեկիպ իր առաջին ճառը խօսեցաւ, Հանրապետութեան հռչակման առթիւ: Ըսաւ թէ Եգիպտոս «մէկ թիզ անգամ պիտի չհրաժարի իր իրաւունքներէն, որոնք անբաժանելի են: Եթէ միացեալ ճակատ կազմենք եւ կարգապահութիւն հաստատենք, ապահովուած է մեր յաջողութիւնը: Զաւրաչար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ մենք պարզապէս կը խօսինք առանց գործելու ինչպէս մեր նախորդները»: Կիրակի օրուան հանդիսութեանց ներկայ էին հարիւր հազար քաղաքացիներ: Շատեր փողոցին մէջ պառկած էին, առաւօտ կանուխ տեղ գտնելու համար: Այս առթիւ հաւատարմութեան երդումը կատարեցին երեք հազար սպաներ:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց օտար դեսպաններուն թէ ջնջուած է այն օրէնքը որուն համաձայն արգիլուած էր ճամբորդել Թեհրանէն 25 մղոն անդին, առանց մասնաւոր արտօնագրի: Բայց անհրաժեշտ է նախապէս արտօնութիւն ստանալ, կարգ մը շրջաններ երթեւեկելու համար (հիւսիսի մէջ՝ մինչեւ սահմանագլուխ, հարաւի մէջ՝ նաւթահորերը):

17 ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ դատը վերջացաւ Մարսէյլի մէջ: Ամբաստանեալներէն գերման զօր. Պիթրիխ դատապարտուեցաւ հինգ տարի բերդարգելութեան, իսկ տեղակալ Կուեթման՝ քսան տրաւ թիապարտութեան:

ԼԵՀԱԿԱՆ «Պաթօրի» շոգենաւին հրամանատարը, Զախքլինսկի, անգլիական նաւահանգիստ մը իջնելով, ապաստան խնդրեց: Բժիշկն ալ անհետացած է: Նաւապետը պատերազմի հերոս մըն է եւ յաճախ կը ճամբորդէր:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը հայրենակից Զոհրապ Պօղոսեանի մահուան առթիւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Մարսիլիոյ մեր միութեան, Պօղոսեան եղբայրներուն, Տէրոյեան եւ Մկրտիչեան ընտանիքներուն եւ պարագաներուն:

× Նոյն Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը Յուլիս 12ին Մէօտէնի անտառին մէջ, Պաղ Աղբիւրին մօտ, «Թափի Վէռ» կոչուած վայրը: Մանրամասնութիւնները շուտով: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ.Բ.Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը խնդրէ յարգոյ հայ հասարակութենէն եւ մասնաւորաբար Մարի Նուպար համալսարանական Տան հայ ուսանողներէն որ հաճին ներկայ ըլլալ տարեկան քառասնյն պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ ի յարգանս յիշատակին, ազգ. մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

իր մահուան 24րդ տարելիցին առթիւ:

Արարողութեանց կը նախագահէ հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԵՒՌԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

28 Յունիս, ժամը 16ին:

Կը նախագահէ՝

Նախարար՝ ԷՏՈՒԱՐ ՊՕՆՑՈՒ

որ նաեւ խօսք պիտի առնէ:

Աշակերտները պիտի կատարեն խմբերգներ, արտասանութիւններ, պիտի երգեն Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ տեղի պիտի ունենայ պարգեւաբաշխութիւնը, եւ պիտի ներկայացուի Մոլիէռի ծանօթ խաղը

LES FOURBERIES DE SCAPIN

Ե. եւ Զ. դասարաններու աշակերտներուն կողմէ:

Շրջանաւարտ աշակերտները պիտի ստանան իրենց վկայականները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի: 28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթրոնաժի սրահին մէջ: Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա:

Մուտքը ազատ է: (Կրթ. մարմին)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին.

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ թը Թրէվիզ: *Դասախօսն է Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ: Նիւթը՝* «Հայկական Աւատապետութեան Զարիֆները»:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, որովհետեւ սրահին դուռը կը փակուի ժամը 23ին:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՆԻՆ ՄԷՑ (Տիկին Յ. Անտոնեան), որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի, ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի տայ 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, ազգային տան թատերասրահին մէջ, նիւթ ունենալով ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ: Փափաքողները կրնան դիմել Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Րիշէ, հրաւիրատոմս ստանալու համար:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մօտ օրէն Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ճաշը, ի պատիւ իր մարզիկներուն, պատանի, կրտսեր, երէց եւայլն: Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բարեկամները:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն: 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին՝ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՄՔԻՆ (ջութակ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ), Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ):

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ: Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըթի: Պօր. 99.22

Եւ հայկական գրատուններէ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՅՈՒԹՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Մէօտօնի Թափի Վէռի անտառը:

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդական մասնաճիւղերու:

Գեղարուեստական բաժին, զանազան խաղեր եւ հաճելի ժամանց:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

Ո՞ՒՐ ՃԱՇԵԼ

Համով – հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— *Ի՞նչ ուտել սակայն բերնի համով*

—Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած:

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ:

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ:

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis
Téléphone . Gut. 92 - 65

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

×

Սիւռժըքէօզներ, քաուչուքէօզներ *աշկերտներ:*

Դիմել՝

Société PARIS - CALIFORNIE
16, Rue Sainte Cecile, Paris (2e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: *Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մեր իրականութիւնը եւ մեր դերը»: — Հայերէնի դասերը* 20.30ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.— ԽԱԺԱԿ խումբը Եշ. օր ժամը 5ին:

ԻՍԻ.— Հ.Յ.Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին: Սովորական հաւաքատեղին: Մայիս 28ի հանդէսին վիճակախաղէն շահող թիւն էր 32: Դիմել կոմիտէին:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Կապ. Խաչի դպրոցի տարեվերջին քննութիւնները տեղի կ'ունենան այս կիրակի ժամը 9էն սկսեալ: Ներկայ կրնան ըլլալ ծնողքները եւ փափաքող հայրենակիցները:

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Իսիի ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը երեքին Խրիմեան դպրոցի սրահը: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ դասախօսական ասուլիս մը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Գ. Պ. Տէսին.— Ձերը ստացանք:

Ֆ.Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հինգ հազար ֆրանք ընկերուհի Մարիամ Մինասեանէ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 26 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7101 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2512

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՀՐԵՇՏԱԿԱՅԻՆ »

Այս բառը կը գործածէ Թուրք թերթ մը, ամենայն լրջութեամբ, ապացուցանելու համար իրենց անհո՛ն զոհողութիւնները՝ յանուն խաղաղութեան :

Անցեալ շաբթու Անգարա կը գտնուէր Յունաստանի վարչապետը, մարեչալ Փափագոս :

Այս առթիւ, Թուրք մամուլը շարք մը տեսութիւններ եւ խմբագրականներ հրատարակեց երկու երկիրներուն յարաբերութեանց մասին :

Թերթերէն մէկը, «Վաթան», իր անկեղծութիւնը հաստատելու համար, յիշեց նաեւ կարգ մը վիճելի խնդիրներ :

Ըսել կ'ուզէր թէ բարեկամ եւ դաշնակից ըլլալով հանդերձ, Թուրքիա դառնութեան պատճառներ ալ ունի :

Օրինակ, Յոյները միշտ կ'արծարծեն Կիպրոսի խնդիրը: Կ'ուզեն Յունաստանի կցել այդ կղզին: «Կը մոռնան որ Թուրքիա երբեք պիտի չհանդուրժէ հելլենական իշխանութեան ենթարկել այնտեղ հաստատուած Թուրքերը»:

Յետոյ կը պատմէ թէ Յոյները անիրաւութիւններ կը գործեն Թրակիոյ Թուրք փոքրամասնութեան դէմ :

Եւ դիտել կուտայ խորին դառնութեամբ.

— Մենք հրեշտակային դեր մը բռնեցինք, երբ Յունաստանի յանձնուեցան Երկոտասան կղզիները (Հոդոս եւն.), որ Թուրքիոյ կը պատկանէին դարերէ ի վեր... :

Այս տողերը կը գրուէին ճիշդ այն պահուն երբ ուրիշ Թուրք թերթեր աղի - լեղի տողեր կը սահեցնէին Խ. Միութեան վերջին զիջումներուն առթիւ (Կարս – Արտահան, Նեղուցներ եւն.):

Ամէնքն ալ միեւնոյն տեսակէտն ունին, այս հարցին մէջ.

— Ոչ ոքի հողին աչք ունինք. եւ մեր երկրէն թիզ մը հող ալ ուրիշին չենք տար: Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք, եւ եթէ յարձակին, պիտի կռուինք :

Այս վերջին խօսքը աւելի ուժգնօրէն կ'արտասանեն այժմ, քանի որ ոչ միայն անդամ են Ատլանտեանի դաշինքին, այլեւ յաջողեցան համաձայնութիւն մը կնքել, նաեւ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ:

Այսպէս, Թուրքիա բոլոր ճակատներուն վրայ կը փայլի կատարեալ «անմեղութեամբ» :Ամէն զոհողութիւն ստանձնելով: Շատ մը զրկանքնե՛ր կրելով:«Հրեշտակային» դերք մը բռնելով, — միշտ ի խնդիր խաղաղութեան :

Ինք հրեշտակ, դիմացը դեւեր ...

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն վրդովիչ պարագան Թուրքիոյ բռնած դերքը չէ, այլ միւսներուն անփառունակ զասալքութիւնը, որ կատարեալ ողբերգութեան մը վերածուած է, 1914ի պատերազմէն ի վեր :

Փոխադարձաբար զաւելով, միշտ ընդառաջ երթալով Թուրքիոյ պահանջներուն, անոնք ստեղծեցին կացութիւն մը որ իր նմանը չունի ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Պարապ տեղը չէ որ Թուրք մամուլը կը սոնքայ.

— « Երկրորդ աշխարհամարտին նոյն իսկ հողային հրապուրիչ առաջարկներ ալ եղան Թուրքիոյ, բայց ինք արժէք չտուաւ անոնց »: (Ճիւմհուրիյէթ):

Յաճախ եղած են այդպիսի առաջարկներ, երկու կողմէն ալ :

Եւ երբ այսօր կը կրկնուին Թուրքիոյ 25 տարուան զինակցին, Մոսկուայի կողմէ, ամէնէն պարզամիտ խաչապաշտն ալ իրաւունք ունի մրմնջելու.

— Ո՞ւր էին, ո՞ւր իջան ...

Մանաւանդ որ, նոյն իշխանութիւնը Թուրքիոյ զարպասած ատեն, կանդ չառներ որեւէ բարբարոսութեան առջեւ, երկաթեայ լուծի մը տակ պահելու համար ուրիշ երկիրներ եւ ազգեր :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝ ԼԱՆԻԷԼ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ ՅԱՋՈՂԻԼ

•

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԱՅՍՕՐ, ՈՒՐԲԱԹ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, հանրապետութեան նախագահը նոր թեկնածու մը նշանակեց վարչապետութեան համար, Պ. Ժոզէֆ Լանիէլ, որ անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, հաւանութիւն յայտնեց : Այսօր իսկ (ուրբաթ) Ազգ. ժողովին պիտի ներկայանայ, մեծապէս յուսալից :

Պ. Լանիէլ 64 տարեկան է, Քալվատոսի երեսփոխան՝ 1932էն ի վեր, իբրեւ յաջորդը իր հօրը: Եղբայրն ալ ծերակուտական է: Բաղդատաբար անծանօթ եւ անկախ, նախարարական պաշտօններ վարած է 1936ին եւ 1940ին: Պահպանողական է եւ ատեն մը վարիչն էր աջակողմեան խմբակցութեան մը : Գերմանական գրաւման ատեն մասնակցած է դիմադրական պայքարին :

Ինչպէս Փինէ, որ կաշեգործարան մը կը բանեցնէ Սէն Շամոնի մէջ, Պ. Լանիէլ եւս գործարանատէր մըն է (կտաւ եւ պայուսակ):

Երէկուան թերթերը ապահով կը նկատեն նոր թեկնածուին յաջողութիւնը, քանի որ չափաւոր հոսանքները խոստացած են աջակցիլ: Այսօր ճիշդ 36 օր է որ կը տեւէ դահլիճի տագնապը, խանգարելով պետական մեքենան: Պ. Լանիէլ իր տեսակցութեանց ընթացքին նպաստաւոր պատասխաններ ստացաւ կեդրոնի եւ աջակողմեան հոսանքներէն: Նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուի նաեւ սա իրողութիւնը որ Պ. Լանիէլ տիրական դեր մը չէ կատարած մինչեւ այսօր, ինչպէս ուրիշ ականաւոր դէմքեր որոնց հանդէպ կանխակալ կարծիքներ կը տիրեն:

Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ լաւ է որ տագնապը քաշքշուի ութ օր եւս, մինչեւ Յուլիս 2, երբ տեղի կ'ունենայ ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը: Իրենց կարծիքով, կուսակցութիւնը կրնայ փոխել իր քաղաքականութիւնը եւ մասնակցիլ նոր դահլիճի մը կազմութեան, փոխանակ միշտ ընդդիմադիր մնալու: Այն ատեն հաւանական է որ նուազ պահպանողական եւ աւելի հաստատուն կառավարութիւն մը կազմուի : Բայց ուրիշներ ալ վտանգաւոր կը գտնեն տագնապին երկարաձգումը, մանաւանդ որ Յուլիս 8ին պիտի գումարուի Պերմուտայի ժողովը :

Նոր թեկնածուն չի ծածկեր դահլիճին կազմութեան դժուարութիւնները : Գիտէ որ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային տագնապները եւ արտաքին հոգերը արագ լուծում կը պահանջեն: Ուստի վճռած է ամէն միջոց փորձել յաջողելու համար: Իր ծրագիրը հիմնուած պիտի ըլլայ 21 երեւելիներու ժողովին թելադրութեանց վրայ :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ գաւառի մէջ, դահլիճի տագնապին երկարաձգման հետեւանքով: Մասնաւորապէս քննադատելի կը գտնեն կուսակցութեանց բռնած դիրքը, որ կը դժուարացնէ հաստատուն կառավարութեան մը կազմութիւնը :

× Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» նոյնքան «դերյետադիմական» կը նկատէ Լանիէլը, որքան Փինէն եւ Փօլ Ռենօն: Եւ զանազան մեղքեր կը վերագրէ, վարկաբեկելու համար անոր կուսակիցները :

ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ աշխատաւորները գործադուլ մը սարքելու հրաւիրուած էին երէկ, հինգշաբթի, Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ: Միւս Միութիւնները մերժեցին մասնակցիլ, որով ձեռնարկը ձախողեցաւ :

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պերլինի անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան հրամանատարները նոր ծանուցագիր մը ուղղեցին Ռուսերուն, պահանջելով ջնջել արեւելեան շրջանին մէջ հաստատուած պաշարման վիճակը որ կը հակասէ չորս պետութեանց միջեւ կնքուած համաձայնութեան : Միեւնոյն ատեն երեք հրամանատարները լուրջ քննութեան արժանի չեն նկատեր Ռուսերուն այն մեղադրանքը թէ ամերիկացի սպաներ դրդած էին վերջին ըմբոստութիւնը: Ծանուցագիրը ուղղուած էր խորհրդային զօր. Դիբրովայի որ կը վարէ զսպողական գործողութիւնները արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը անորոշ է տակաւին: Գերմանական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ռուսերը երկու հոգի գնդակահարած են Մակտեպուրկի մէջ, ցկեանս բանտարկութեան դատապարտած բանուոր մը Ենայի մէջ, իսկ եօթը տարի բանտարկութեան՝ 19 տարեկան տղայ մը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, առ նուազն 27 հոգի գնդակահարուած են, վերջին ըմբոստութեանց առթիւ: Ոմանք մինչեւ 20

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ՔԱՆԴԵՑ ԷՏԻՐՆԷՆ

Անցեալ շաբթու հեռագիրը կը հաղորդէր թէ երկրաշարժի ուժգին ցնցումներ պատահած են Էտիրնէի մէջ: Ուրիշ ոչ մէկ մանրամասնութիւն, մարդկային եւ նիւթական կորուստներու մասին :

Պոլսոյ վերջին թղթաբերով հասած թերթերը մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն հետեւեալ խորագիրներով.— «Ահարկու երկրաշարժ մը քարուքանդ ըրաւ Էտիրնէն. — Գրեթէ բոլոր շէնքերը վնասուեցան» եւն.:

Ստորեւ կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

ԷՏԻՐՆԷ, 18 Յունիս.— Այս առտու ժամը 10ին, ահարկու երկրաշարժ մը քարուքանդ ըրաւ Էտիրնէն, այդ սահմանագլուխ քաղաքը, ուր գրեթէ բոլոր շէնքերը քանդուեցան ու փլան: Շարժը աւերեց մասնաւորաբար քաղաքին դեռեղերեայ թաղերը, ուր զգալի եղաւ ցնցումին բովանդակ սաստկութիւնը : Այդ թաղերուն մէջ տուներու ձեղունները կքեցան եւ պատերը փլան: Քարուքանդ շէնքերուն մէջ է նաեւ Էտիրնէի լիսէն: Մզկիթներն ալ լըրջօրէն վնասուած են, գմբէթները քանդուած, մինարէ մը փլած :

Շարժը քան երկվայրկեան տեւեց: Բարեբախտաբար անձի կորուստ չկայ :

Աղէտը առտուն պատահեցաւ եւ ժողովուրդը արթուն էր, անմիջապէս տուներէն դուրս թռաւ եւ մարդկային կորուստներու առաջքը առնուեցաւ այս կերպով: Թեթեւ վէրքեր ստացողները հիւանդանոցին մէջ դարմանուեցան : Պետական հիւանդանոցն ալ վնասուած ըլլալով, հիւանդները կը տեղաւորուին պարտէզը հաստատուած վրաններու տակ :

Երկրաշարժէն մեծապէս վնասուած են նաեւ Այշէգատըն եւ Քալէիչի թաղերը : Հին մզկիթը, որ պատմական յիշատակարան մըն է, վնասուած է իր գմբէթէն եւ կամարներէն, իսկ Մուրատիէ մզկիթին աղօթարանը կքած է: Մինարէին քարերն ալ ինկած են :

Անհնար է աշխատիլ պաշտօնատուներու մէջ: Այնպէս որ Էտիրնէի բոլոր պաշտօնատուները փոխադրուած են պարտէզներու մէջ, վրաններու տակ: Ճեղքեր գոյացած են նաեւ Էտիրնէի նամակատան մէջ, ձեղունը կքած է, եւ թղթատարական բոլոր կազմածները դուրս փոխադրուած են: Նամակ, հեռագիր վրաններու տակ կ'ընդունուին : Էտիրնէի Լիսէի ուսանողներուն աւարտական քննութիւններն ալ պարտէզին մէջ կը շարունակուին : Ժողովուրդը ահուդողի մէջ է եւ հրաշք մըն է որ անձի կորուստ չկայ : Երկրաշարժը նախ մեղմ սկսաւ, յետոյ սաստկացաւ եւ աղէտեալները կրցան դուրս խոյանալ եւ փրկել իրենց հոգին: Երկրաշարժը կրկնուած է նաեւ Զանագգալէի եւ Շարքէօյի մէջ: Էտիրնէի տուներուն հարիւրին 65ը անբնակելի դարձած են : Կառավարչատունն ալ վնասուած է :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները.—

Վաղեմի բարեկամ մը Փարիզ 4000 ֆր.:

Բաժանորդ մը (Շուազի լը Ռուա) 500ֆր:

Հայկ Նշանեան ընտանիքէն Պոն (Ալժերիա) 500 ֆրանք, ողբացեալ Հրանտ Քէօսէեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՉՈՐՐՈՐԴԸ ՄՏԱՆՔ

Երէկ, 25 Յունիս, Քորէայի պատերազմին չորրորդ տարեդարձն էր:

Շուտով կը լրանայ ուրիշ տարեդարձ մը,— զինադադարի բանակցութեանց երկամեակը:

Դեռ կայ Հնդկաչինի պատերազմը, որ կը շարունակուի եօթը տարիէ ի վեր:

Իսկ երէ զանազան ըմբոստութիւններ ալ հաշուենք, Մալայեան կղզիներէն մինչեւ Քենիա, ուր Մաօ – Մաօները մարդ կը մորթեն իբրեւ ցեղային աւանդութիւն:

Զափազանց մռայլ է կացութիւնը : Եւ մանաւանդ եղերական, քանի որ արիւն կը հոսի անդադար:

Դաշտերը, լեռները, քաղաքները կը կարմրին երիտասարդական արիւնով, իսկ դիւանագիտական անդաստանները կը մնան կէս - կանանչ :

Զծաղկած կը դեղնին, ճերմակ մազերու շուքին տակ ...

Ի՞նչ մեղք պահեմ : Ես օրէ օր յուսահատ կը դառնամ :

Կ'ենթադրեմ թէ այս չարաշուք, արիւնազանգ դէպքերը ի վերջոյ բանի մը պիտի ծառայեն :

Դարձի պիտի բերեն ռազմագէտներն ու դիւանագէտները :

Բոլորն ալ, եւ մանաւանդ ժողովուրդները տեսնելով որ ամէնէն արդիական զէնքն ալ չի կրնար լուծել խնդիրները, պիտի զգուին պատերազմէն :

Ամէն պարագայի մէջ, նոր աշխարհամարտ մը եթէ ոչ անկարելի, գոնէ չափազանց դժուար պիտի դառնայ :

Մարդիկ պիտի սարսափին ահաւոր հետանկարէն, եւ անկարելին պիտի փորձեն, խուսափելու համար :

Անշուշտ հրձիգներ միշտ ալ պիտի գտնուին, ամէն ճակատի վրայ :

Եւ խաղաղասիրական մարզանքներ պիտի կատարեն անոնք որ խախտած են խաղաղութեան հիմերը, ստրկացնելով անհամար երկիրներ եւ միլիոնաւոր ժողովուրդներ:

Եւ սակայն, ի վերջոյ անոնք ալ տուն պիտի կանչեն իրենց խելքը :

Ո՛վ որ հով կը ցանէ, փոթորիկ պիտի հնձէ:

Ուշ կանուխ իր գլխուն եւ ոտքերուն պիտի փամուին իր իսկ դարբնած շղթաները :

Բանգէտներ պիտի ըսեն — երա՛զ :

Ոչինչ: Մարդկութիւնը ի՞նչ տարբերութիւն պիտի ունենար անասուններէն, առանց երազի եւ յոյսի ...

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ "ՀՐԱԺԱՐՈՒՄՔ" Ը

●

ԽՄԲ.— «Յուսաբեր» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Խ. Միութեան կողմէ Թուրքիոյ ուղղուած նոր ծանուցագրին առթիւ (18 Յունիս).—

Մեզի՝ պարզ մահկանացուներուս՝ մատչելի չեն Քրեմլինի վարած համաշխարհային քաղաքականութեան ներքին ծալքերը: Բան մը, այնուամենայնիւ, պարզ է: Խ. Միութեան վերաբերումը Թուրքիոյ հանդէպ կը փոխուի տեղին, ժամանակին եւ պայմաններուն համաձայն: Իր անմիջական կամ հեռաւոր շահերէն առաջնորդուելով, Մոսկուա կրնայ զէնքով կռուիլ Թուրքիոյ դէմ, կամ զէնքով օգնել անոր եւ կամ չէզոք մնալ եւ սպասել պարագաներուն, ըստ այնմ գործօն թշնամի կամ գործօն բարեկամ դառնալու համար:

Վերջին յիսնամեակի ընթացքին, Ռուսիա փոխն ի փոխ դարձաւ թէ Թուրքիոյ թշնամի, թէ բարեկամ եւ թէ, ժամանակին եւ պայմաններուն համաձայն, մնաց «չէզոք»:

Այսպէս՝ 1914ին կռուեցաւ Թուրքիոյ դէմ, որոշ հողեր գրաւելով անկէ: Ապա դարձաւ ոչ միայն բարեկամ, այլ եւ զինակից՝ թէ իր հողերէն որոշ մասեր զիջելով Թուրքիոյ եւ թէ զինապէս եւ նիւթապէս օժանդակելով անոր: Իսկ վերջին աշխարհամարտին՝ այս երկու դարաւոր ոսոխները իրարու հանդէպ պահեցին չէզոքութիւն, սպասելով, ի հարկէ, կացութեան զարգացման:

Խ. Ռուսիոյ ժողովրդական գործավարներու խորհուրդը, 1917 Նոյեմբեր 24ին «Կոչ» մը հրատարակելով, ի լուր աշխարհի կը հռչակէր, ի միջի այլոց. «Մենք կը յայտարարենք, որ տապալած ցարի բոլոր գաղտնի դաշինքները Պոլսոյ գրաւման մասին, հաստատուած՝ նաեւ տապալած Քերենսկիի կողմէ, այժմ պատռուած եւ ոչնչացուած են: Ռուսական Հանրապետութիւնը եւ իր կառավարութիւնը՝ ժողովրդական գործավարներու խորհուրդը՝ դէմ են օտար հողերու գրաւման»:

Քիչ աւելի ուշ, Պրեսթ - Լիթովսքի 1918 Մարտ 3ի դաշնագրով, նոյն խորհրդային կառավարութիւնը Թուրքիոյ կը զիջէր ոչ միայն բովանդակ Թրքահայաստանը, այլ եւ որոշ հողամասեր Կովկասի մէջ (Կարս, Արտահան եւ այլն):

Ծիշդ երեք տարի ետք, 1921 Մարտ 16ի թուրքեւռուս չարաղէտ դաշինքով, կնքուած Մոսկուայի մէջ, խորհրդային կառավարութիւնը թրքական հող կը համարէր Թրքահայաստանը ամբողջութեամբ: Այս զիջումը կը նուիրագործուէր նաեւ Կարսի դաշինքով, ստորագրուած 1921 Հոկտեմբեր 13ին:

Այս հիման վրայ՝ Խ. Միութեան կառավարութիւնը 1925 Դեկտեմբեր 17ին Թուրքիոյ հետ կնքեց բարեկամութեան ուխտ մը, որ ի զօրու մնաց, մինչեւ 1945 Մարտ 19:

Նեղուցներու շուրջ խորհրդային կառավարութիւնը երկու անջատ համաձայնութիւններ կնքած էր Թուրքիոյ եւ եւրոպական պետութեանց հետ, առաջինը Լօզանի մէջ, 1923 Յուլիս 24ին, իսկ երկրորդը Մոնթրէօյի մէջ, 1936 Յուլ. 20ին:

Այս բոլոր դաշինքներուն, համաձայնութիւններուն եւ ուխտերուն հիմը կը կազմէր նոյն մտահոգութիւնը.— Մոսկուա կ'ուզէր կամ իրեն հետ ունենալ Թուրքիան միջազգային բարդութեան մը պարագային, եւ կամ գոնէ զայն իրեն դէմ չունենալ:

Առաջին պարագային Մոսկուա տրամադիր էր առաւելագոյն զիջումները ընել Թուրքիոյ:

Երկրորդ պարագային նոյն Մոսկուան տրամադիր էր հողային պահանջներ չներկայացնել, ուրիշ խօսքով՝ հրաժարիլ այն հողերէն, որոնք Թուրքիոյ կցուած էին Առաջին մեծ պատերազմէն ետք:

«Հրաժարիլ», ի հարկէ, առժամաբար, այն միակ նախատեսութեամբ, որ ինք՝ Խ. Միութիւնը աւելի շատ բարեկամներ ունենայ եւ նուազ թշնամիներ՝ թէ մեծ Գօյամարտին պատրաստուելու եւ թէ մանաւանդ իրականացնելու համար իր համաշխարհային նպատակները:

Այս բոլորին մէջ մեզ կը շահագրգռէ մասնաւորաբար այն իրողութիւնը, որ առաւելագոյն զիջումները եւ հողային պահանջներէ հրաժարումը կը կատարուէին միշտ ի հաշիւ եւ ի վնաս Հայաստանի եւ հայութեան: Պրեսթ - Լիթովսքի դաշնագրով խորհրդային կառավարութիւնը Թուրքիոյ կը զիջէր բովանդակ Թրքահայաստանը, իսկ Մոսկուայի եւ Կարսի դաշինքներով թրքական հող կը համարէր զայն:

1940 Նոյեմբերին, Մոսկուայի մէջ, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Խ. Միութեան պատուիրակները կը յայտարարէին, թէ կ'ընդունին Թուրքիոյ հետ կնքել միացեալ համաձայնութիւն մը, որով այս երեք երկիրները պիտի ճանչնային Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւնը:

Տասը ամիս ետք, 1941 Օգոստոս 10ին, երբ գերման բանակները յաղթականօրէն կը յառաջանային Ռուսաստանի մէջ, Անգարայի խորհրդային դեսպանը՝ Վինոկրատով՝ կը յայտարարէր Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Սարաճօղլուի. «Խորհրդային կառավարութիւնը կը հաստատէ իր հաւատարմութիւնը Մոնթրէօյի համաձայնութեան եւ կը վստահեցնէ թուրք կառավարութիւնը, թէ յարձակողական որեւէ զիտում եւ որեւէ պահանջ չունի Նեղուցներու նկատմամբ: Խորհրդային կառավարութիւնը պատրաստ է բծախնդրօրէն յարգելու թուրք հանրապետութեան հողային ամբողջականութիւնը»:

Ընթերցողը կը նկատէ անշուշտ, որ խորհրդային կառավարութիւնը զիջումներ կ'ընէ Թուրքիոյ կամ կը հրաժարի իր հողային պահանջներէն, երբ տկար է կամ երբ կը գտնուի արտաքին (նաեւ ներքին) ծանր վտանգի մը առջեւ: Սակայն ոչ զիջումներ կ'ընէ, ոչ ալ կը հրաժարի հողային պահանջներէ, երբ զօրաւոր է կամ երբ հեռացած է արտաքին (նաեւ ներքին) վըտանգը:

Այսպէս, 1946 Օգոստոս 8ին, այսինքն Գերմանիոյ պարտութենէն աւելի քան տարի մը ետք, Լենինկրատով յանուն իր կառավարութեան Թուրքիայէն կը պահանջէր թէ Մոնթրէօյի համաձայնութեան վերաքննութիւնը եւ թէ խարիսխներ Տարտանէլի մէջ:

Նոյն թուականին (1946 Օգոստոս 8), Մոլոթով, Խ. Միութեան արտաքին գործավարը, առանձին ծանուցագրով մը նոյն պահանջները կը ներկայացնէր Թուրքիոյ՝ Նեղուցներու հարցին մէջ եւ, ի հարկէ, կը ստանար մերժողական պատասխան թէ Թուրք եւ թէ բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ, որոնց յղուած էր Թուրքիոյ տրուած ծանուցագրին պատճէնը:

Ռուսիոյ պահանջներուն դէմ էր ոչ-խորհրդային աշխարհը:

Մոսկուա ստիպուեցաւ լուռ մնալ եւ այլեւս չխօսիլ իր պահանջներու մասին Թուրքիայէն:

1947 Մարտ 10ին Մոսկուայի մէջ գումարուեցաւ «Զօրս»երու խորհրդաժողովը, որ վերջացաւ կատարեալ ձախողանքով, ամբողջ 45 օր շարունակուելէ ետք: Այս ձախողանքին հետեւանքով աւելի եւս խորացաւ պառակտումը նախկին Դաշնակիցներուն միջեւ:

Մոսկուայի խորհրդաժողովի բացումէն հազիւ երկու օր ետք, 1947 Մարտ 12ին, այն ատենուան նախագահ Թրումըն Քոնկրէսէն պահանջեց 400 միլիոն տոլարի վարկ մը յատկացնել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի՝ այս երկու երկիրներուն օգնութեան գալու համար: «Թուրքիոյ ապագան,— կը յայտարարէր նախագահը,— անտարակոյս նուազ կարեւոր չէ ազատութիւնը սիրող ազգերուն համար, քան է Յունաստանի ապագան»:

Այս ձեւով կը կազմուէր, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ, Մ. Նահանգներուն յատուկ պաշտպանողական յառաջացեալ ճակատ մը, դիմագրաւելու համար Խ. Միութեան կողմէ գալիք որեւէ վտանգ: Նոյն օրերուն, 1947 Մայիսին, Ռէօյթեր տեղեկատու գործակալութիւնը կը հեռագրէր. «Ամերիկեան արտաքին գործոց եւ պատերազմական նախարարութիւնները Տարտանէլը կը նկատեն բանալի դիրք մը: Մ. Նահանգները ի հարկին զինու զօրութեամբ պիտի ընդդիմանան Նեղուցներուն դէմ ամէն սպառնալիքի»:

Այս հիման վրայ է, որ Մ. Նահանգները որոշեցին ստանձնել Թուրքիոյ սպառազինման ծանր բեռը ընդդէմ Խ. Միութեան:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

« ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ »

●

ԽՄԲ.— Հայազգի Ադամովի թատերախաղին առթիւ, որ մեծ աղմուկ հանեց Փարիզի մէջ, ուրիշ Հայ մը, համպսաբանական, այս տեսութիւնը գրի առած է Յառաջի համար (թարգմանուած ֆրանսերէնէ).—

Ֆրանսական յեղափոխութիւնը իսկապէս յառաջ բերա՞ւ այն անել ճակատագրականութիւնը, որուն մէջ կը տապլտըկէր Եղիպոս արքան: Իսկապէս գոյութիւն ունի՞ «իրաց հարկադրանք մը, որ մեզ կ'առաջնորդէ արդիւնքներու, որոնց մասին չէինք խորհած»:

Այդ է հարցը, զոր անգամ մը եւ կը դընենք մենք՝ ռուսական յեղափոխութեան ժամանակակիցներս, անմիջապէս որ դուրս կուգանք այդ ներհուն խորհրդածութենէն, որ Ադամովի կողմէ յարդարուած Պուխների տրամն է:

Այսուհանդերձ, այս բոլոր «յեղափոխութիւն դարբնող»ներուն վրայ հասաբակաց յայտարար մը կայ. ատիկա իրենց կատարեալ պայծառամտութիւնն է: Իրենց կիրքերէն, մոլեգնութենէն եւ կասկածանքներէն տարուած, անոնք կ'ընդնշմարեն իրենց քայլերուն տակ բացուած անդունդը, բայց անկարող կ'ըլլան ետ դառնալու:

Տանթոն պարտասած է, ընկճուած ճակատագրէն. — «Ես նշխար մըն եմ, իսկ նշխարները առուն կը նետեն»...

Սեպտեմբերեան ջարդին կազմակերպիչը կը վերլուծէ իր սեփական տրամը, — ներքին եւ արտաքին միաժամանակ, — ու մենք քայլ առ քայլ, հանդրուան առ հանդրուան անոր կը հետեւինք: Ան կը նախզգայ իր վախճանը, բայց նախ կը մըտածէ.— Պիտի չյանդգնին: Անունս, ժողովուրդը կայ»:

Դէմ յանդիման վտանգին՝ ան կ'ունենայ միայն վիրաւոր առիւծի մը մռնչիւնները. — «Ձիս ամբաստանող կատղածները թող դիմացս ելլեն, ես զանոնք անարգութեան սիւնին պիտի գամեմ: Իմ խառնուածքով մարդիկ գին չունին: Անոնց ետկտին անջնջելիօրէն դրոշմուած է ազատութեան կնիքը, հանրապետական ոգին»:

Անյիշաչար կուսակցութեան պետը, — զոր կը շրջապատեն քանի մը առաքեալներ, — իր դիմացն ունի սկզբունքներու մարդը, անկարեկիր, առաքինի մարդը, զտարիւն, անկաշառ Ռոպեսփիէռը, որուն քաղաքականութիւնը բնաջնջման տեսաբանութիւն մըն է, ի խնդիր հանրապետութեան փրկութեան:

— Հանրապետութեան զէնքը ահաբեկումն է, առաքինութիւնը ուժն է հանրապետութեան. առանց առաքինութեան չարաղէտ է ահաբեկումը, առանց ահաբեկման առաքինութիւնը կը մնայ անզօր: Ահաբեկումը առաքինութեան մէկ ցուցադրութիւնն է...

Ռոպեսփիէռ գիտէ թէ ուր կ'առաջնորդէ իր բացած ճամբան. — «Կը յայտարարեմ թէ ոչ մէկ բան ետ պիտի կեցնէ զիս, եթէ նոյնիսկ Տանթոնին սպառնացող վտանգը իմս ըլլայ»:

Կիյոթինի ուրիշ մոլեռանդ մը, բնաջնջումի ուրիշ առաջնորդ մըն ալ 27ամեայ երիտասարդ մըն է, Սէն Ժիւսթը, սառն, անզգայ, պողպատի պէս հաստ. —«Այս համաժողովին մէջ կ'երեւի կան քանի մը զգայուն ականջներ, որոնք դժկամակութեամբ կը տանին արիւն բառը»:

Այս երկու հակադիր բեւեռներուն միջեւ, ահա թշուառութեան մէջ ծիւրած ժողովուրդը, անփոփոխ եւ անփոփոխելի, միշտ պատրաստ պաշտելու իրիկունը այն, ինչ որ կ'այրէր առտուն, ու այրելու առտուն այն ինչ որ կը պաշտէր իրիկունը: Վերջապէս, ահա դատաւորները, այնքան պակաս կչիռով, միայն հլու կամակատարներ: Եթէ տակաւին աւելցնենք պատկերը երկու կիներուն, ամբողջական կը դառնայ մեր ցուցահանդէսը:

Ինչպէս կը տեսնէք, հեղինակը շօշափելի իրողութիւններէն աւելի կը ջանայ պատկերացնել նկարագիրներու բարոյական ճշգրտութիւնը: Ամբողջ աշխարհ մըն է որ կ'եռեւեփի, նման Շէյքսփիրեանստանի մը, խռովկոծ ամէնէն վսեմ, քրիստոնէական, վիպական եւ մարդկային գաղափարներէն: Եւ ինչ որ կը բնորոշէ իրար ջարդող այս հերոսները, ատիկա իրենց անկեղծութիւնը, իրենց պայծառատեսութիւնն է: Պայծառատեսութիւն մը, որ անզօր կը մնայ խորտակելու մոլեկան շրջապատը: Ահա թէ ինչու. յառաջ եկած տպաւորութիւնը այնքան ծանր է որքան հնաւուրց տրամներունը: Սէն Ժիւսթ, — որուն մարդկային պատմութեան օրէնքներուն վերաբերեալ մէկ ակնարկը յիշեցինք, — այդ բանը կատարելապէս կը դուշակէր բնութենէն ունեցած իր խոր զգայնութեամբ: Նոյն այդ մարգարէական յայտնատեսութեամբ է որ, աւելի քան մէկ դար առաջ, գերման երիտասարդ մը թափանցած էր յեղափոխութեանց ահաւոր խորհուրդին: Որոշ ժամանակի մը խորհուրդը չէ ան, այլ բոլոր ժամանակներունը. — «Յեղափոխութիւնը սադուռնոսի պէս է, կը լափէ իր հարազատ զաւակները»:

ԱՐՄԷՆ ՊՍԱԿՈՒՆԻ

ՀԱՅԿ. ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆՈՅԷՆ

●

ՄԻԼԱՆՕ, 21 Յունիս (Յառաջ).— Ֆիրենցէի «Սանսոնի» հրատարակչականը, խմբագրութեամբ Վինչենցօ - Էրրանթէի եւ Էմիլիօ Մարիանոյի՝ «Օրֆէօ» ընդհանուր խորագրին տակ լոյս ընծայած է լայնածաւալ եւ շքեղ հատոր մը, գրեթէ երկու հազար էջ, որ սկսելով նախաքրիստոնէական շրջանէն, (2000-1913), եւ հասնելով մինչեւ մեր օրերը՝ ամփոփած է տիեզերական քնարերգութեան գանձերը: Չէ անտեսուած ոչ մէկ շրջան: Բացակայ են միայն խալայցի քերթողները, նկատի ունենալով որ հատորը պատրաստուած է իտալերէն, Իտալացիներուն համար:

Հատորը կուտայ իւրաքանչիւր հեղինակի ամփոփ կենսագրականը, մատնանշելով նաեւ անոր գրականութեան նկարագիրը եւ ուղղութիւնը:

Հայերէն ներկայ են, Ներսէս Շնորհալի, Նահապետ Քուչակ, Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց, Դ. Վարուժան, Սիամանթօ, Եղիշէ Չարենց, Հ. Ղեւոնդ Ալիշան եւ Հ. Վահան վրդ. Յովհաննէսեան:

× Ճարտարապետ Արման Սարեանի աղջիկը՝ Աննիկ, ուսանողուհի Միլանոյի բազմարուեստից համբաւաւոր համալսարանին՝ ստացած է մասնաւոր վկայական մը, իր համալսարանական առաջին երկու տարիները մեծ յաջողութեամբ լրացուցած ըլլալուն համար: Համակրելի օրիորդին, իբրեւ քաջալերութիւն, Համալսարանի վերատեսչութեան կողմէ յանձնուած է նաեւ դրամական շօշափելի գումար մը:

× Միլանոյի Հայ Տիկնանց Բարեսիրական Միութիւնը, իր գործունէութեան տեղեկագիրը ներկայացուց վերջին ժողովին մէջ: Այս Միութիւնը, որ կը գործէ լուռ մնջիկ՝ իսկական օրհնութիւն մըն է, կը հասնի ուր որ պահանջ մը կայ: Միշտ լուռ ու մնջիկ:

Միութեան նոր վարչութիւնը կը բաղկանայ հետեւեալ անդամուհիներէն.— Տիկին Զուարթ Սէֆէրեան, ատենապետ, Տիկին Լիսի Արզումանեան՝ փոխ ատենապետ, Տիկին Նուարդ Արշաւիր Տիւսիզեան՝ ատենադպիր, Տիկին Պերճուհի Ալէմշահ՝ գանձապետ, Տիկին Սօնիա Իպիշեան, Տիկին Արմինէ Սրապեան եւ Տիկին Անի Կիւմիւշեան խորհրդականներ:

× Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան վարչութիւնը, գումար մը յատկացուց ծանօթ գրագէտ Նշան Պէշիկթաշլեանի, իր հիւանդութեան առթիւ, իբրեւ համակրանք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՌԵԹԷՈՍ Պէրպէրեանի ծննդեան հարիւրամեակը տօնուած է Պոլսոյ մէջ, Գարեգին պատրիարքի նախագահութեամբ, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ շրջափակի Նարեկեան սրահին մէջ: Ներկայ եղած են մեծ թիւով մտաւորականներ, վարդապետներ, քահանաներ, ուսուցիչներ, նախկին Պէրպէրեանցիներ եւ Սանուց Միութեանց անդամներ: Պատրիարքը վերլուծական դրութիւնով մը ներբողած է Պէրպէրեանի կեանքը եւ գործունէութիւնը, իբրեւ կրթական մըշակ, որ խոպան դաշտեր հերկեց եւ ինկաւ պատնէշին վրայ:

Իր նշանաբանն էր գեղեցիկը, Բարին ու Ճշմարիտը եւ Հաւատքը, Յոյսը եւ Սէրը: Օրմանեան արք. ուսուցչապետ տիտղոսը տուած էր Պէրպէրեանի: Ապա տոքթ. Վ. Հինդլեան կարդացած է հանգուցեալ եղբօր Յ. Թ. Հինդլեանի մէկ գրութիւնը «Պէրպէրեան իբր դաստիարակ»: Խօսած է նաեւ Պ. Եղ. Սիմքէշեան, պատկերացնելով Պէրպէրեանի արժանիքն ու վաստակը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Պէյրութի Կեդր. Վարչութիւնը Յունիս 17ին ընդունելութիւն մը սարքած է ի պատիւ Տիկին Զապէլ Սերոբեանի (ներկայացուցչից ԱՆԶԱյի եւ ՀՕՄի): Ներկայ եղած են նաեւ Օգն. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը, Ճեմարանի Ուսուցչ. կազմը, շրջանաւարտները, մամուլի ներկայացուցիչներ, ծանօթ բարերար Ա. Տիգրանեան եւ Պ. Փափազեան (Եթովպիայէն): Խօսած են Ս. Վրացեան, Ա. Տիգրանեան որ պարզած է Ամերիկայի մէջ կազմուած Հայ Կրթ. Հիմնարկութեան նպատակը: Ի վերջոյ խօսած է Տիկին Զ. Սերոբեան շեշտելով Հայ Օգն. Միութեան դերը: «Սփիւռքի Հայութիւնը անջատ հաւաքականութիւններէ կազմուած չէ, ինչ որ ձեզի կուտանք մեզի համար տուած կ'ըլլանք: Երախտապարտ ենք ձեզի որ Ճեմարանի հիմնադրութեան ձեր ծրագրով, հնարաւորութիւն տուիք մեզի ազգանուէր գործ կատարելու:» Խօսած է նաեւ ԱՆԶԱյի գործունէութեան մասին, որով մօտ 3500տարագիրներ կրցան տեղաւորել Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու մէջ: Այս առթիւ ջերմապէս գոված է Պ. Ճորճ Մարտիկեանը որ իր ժամանակը եւ կարողութիւնը տրամադրեց ԱՆԶԱյի գործին:

ՅՈՒՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ներկայ թիւն է 8500, կը գրէ թղթակից մը, որոնց եօթը հազարը Աթէնքի եւ Պիրէոսի արուարձաններուն մէջ, հազար հինգ հարիւրը Սելանիկի եւ Թրակիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ: Սակաւաթիւ հայ ընտանիքներ ալ ցրուած են զանազան կղզիներու մէջ: Յունահայութիւնը համերաշխօրէն կը գործէ ի շահ գաղութին: Միացեալ ազգային վարժարանը կը գտնուի Տուրղութի – Ֆիքս հայ կաթողիկէ առաջնորդարանի շէնքին մէջ: Աշակերտներու թիւըն է 275, մանչ եւ աղջիկ: Ուսուցիչներն են գրագէտ Սօս Վանի (Հայոց լեզու եւ պատմութիւն), Սեդրակ Բարադամեան տնօրէն ուսուցիչ, Զաքար Զաքարեան աւագ ուսուցիչ: Կան նաեւ ուսուցչուհիներ: Այս վարժարանին կից կը գործէ Աւետարանական համայնքի վարժարանը, շուրջ ութսուն աշակերտներով: Պիրէոսի արուարձանէն Քոքինիոյ մէջ կը գործէ Միացեալ - Ազգային Զաւարեան վարժարանը, շուրջ 150 աշակերտներով, տնօրէնն է Պ. Օննիկ Զաքարեան:

Տուրղութի եւ Քոքինիոյ միացեալ վարժարանները ունին կրթ. խորհուրդ մը, որ կը դրաղի վարժարանով եւ կը լրացնէ ելեւմուտքը: Տուրղութի մէջ երեք յարանուանութիւններն ալ ունին իրենց եկեղեցիները: Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը կ'աշխատի ձեռք ձգել կազմական կանոնագիր մը, օրինականացնելու համար գաղութին կեանքը, միեւնոյն ատեն դիւրացնելով փախաքողներու յունահպատակութիւնը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ը ունի ֆութպոլի եւ պասքէթպոլի աղջկանց խումբ: Գիշերային դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան Հայոց պատմութեան, լեզուի եւ գրականութեան, դասախօս՝ Սօս Վանի: Համազգայինը կը սարքէ երգահանդէսներ: Հայ կաթոլիկ Երիտ. Միութիւնը ունի 0Լ անդամ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Հալէպի մէջ մեռած է Պ. Խ. Թիւլսիւզեան: Ջերմ հայրենասէր, ունեցած է ազգային հանրային բեղուն գործունէութիւն, իբրեւ անդամ հայրենակցական, թաղական, տնտեսական, հոգեբարձական մարմիններու, ինչպէս եւ Քաղաք. եւ Գաւառ. ժողովներու: Ցիսունեւհինգ տարեկան էր, ծնած՝ Տիգրանակերտ: Մանկութենէն կորսնցնելով հայրը, իբրեւ ընտանիքին մեծը, Հալէպ կը տանի եղբայրները եւ քոյրերը եւ կը նետուի շուկայ, նախ իբրեւ լումայափոխի գործակատար, յետոյ իբրեւ անկախ գործի տէր: Մեր խորին ցաւակցութիւնները ընտանեկան պարագաներուն:

ՀԱՅ ԳՆԴԱՊԵՏ ՄԸ, Գարամանուկեան (Սուրիական բանակէն) զօրավարի աստիճան ստացած է: Աւարտած է Հոմսի զին. վարժարանը 1934ին: 1938ին Ֆոնթէնէպլոյի զին. վարժարանը հրետանիի մասնաճիւղը: 1945ին հետեւած է Փարիզի սպայակոյտի բարձրագոյն դասընթացքներուն, իսկ 1949ին Փարիզի զին. դասընթացքները: Այժմ կը վարէ սուրիական բանակի հրետանիի ընդհ. հրամանատարութիւնը:

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ (ՏԷՐ ԲԱԲԿԷՆ)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 1928ի վերջերն էր որ ծանօթացայ Մաղաքիային, երբ դեռ նոր հաստատուած էր Սարդան, Սէն Ժէրոմի մօտ:

Պղնձագոյն դէմքով երկայնահասակ առողջ երիտասարդ մըն էր: Բաւ էր երկու խօսք փոխանակել հասկնալու համար իր անկեղծութիւնը, մանաւանդ զգայնութիւնը՝ երբ կը պատմէր դրուագ մը Մեծ Եղեռնէն եւ կամ հերոսական կռիւներէն:

Այն օրերուն զբաղած էինք խումբի մը կազմութեամբ, երբ Մաղաքը եկաւ օգնելու մեզի: Քանի մը խորհրդակցութիւններէ վերջ խումբը կազմուած էր եւ մկրտուած՝ «Վրէժ»:

Մաղաքիան եղած էր Անդրանիկի լաւագոյն ռազմիկներէն մին, գործօն դեր կատարելով կովկասեան ճակատին վրայ: Իսկ հոս «Վրէժ» խումբի կազմութենէն մինչեւ ձեռնադրուիլը, սատարած է ազգային կրթական կուսակցական բոլոր ձեռնարկներուն:

Ցիշատակներու շարք մը ձգած է ընկեր Մաղաք Մարսէյլի ընկերներուն սրտին մէջ: Օր մը կ'ըսէր.

— Գիտես որ հայրս քահանայ էր: Ես ալ կ'ուզեմ հետեւիլ նոյն ճամբուն ...

Այդ օրերուն Արտաւազդ արք. կը գտնուէր Մարսէյլ: Որոշեցինք հետեւեալ օրն իսկ դիմում կատարել: Մեզի ընկերացաւ նաեւ ծանօթ ուսուցիչ ողբացեալ Վահան Գույումճեան:

Երբ մեր խնդիրը պարզեցինք, Արտաւազդ արք. շարք մը հարցումներ ուղղեց.

— Ո՞ր դպրոցը աւարտած էք, ի՞նչ գործով կը զբաղիք, ո՞ր կուսակցութեան կը պատկանիք:

— Բաբերդի Նախակրթարանը աւարտած եմ, քահանայի զաւակ, ներկայիս բանուոր եմ եւ Դաշնակցական:

Կաթող. պատուիրակը վճռապէս մերժեց, առարկելով թէ, քահանայութեան թեկնածու մը պէտք է երկրորդական վարժարան մը աւարտած ըլլայ:

Մաղաքիա խորապէս յուզուած, դուրս ելաւ: Սակայն ի վերջոյ Արտաւազդ արք. ինք տեղի տուաւ Մարսէյլի ժողովուրդին բաղձանքին եւ Մաղաքիան քահանայ ձեռնադրուելով կոչուեցաւ Տէր Բաբկէն:

Ողբացեալ ընկերը «իրաւ» Հայ էր, կարգապահ եւ զոհաբերութող Դաշնակցական, իսկ Տէր Բաբկէնը եղաւ պարտաճանաչ քահանայ մը, սիրուած ամբողջ գաղութէն:

Ընկալեալ սովորութեան հետեւելով ըսե՞մ թէ հողը թեթեւ գայ վրադ կամ հանգիստ ոսկորներուդ: Ոչ, Տէր Բաբկէն, գիտեմ որ հողը ծանր է եւ ոսկորներդ անհանգիստ, որովհետեւ Թափուր է Սէն Լուի մատուռը եւ դժուար է լեցնել այդ պարապը, ինչպէս իրաւամբ դիտել կուտար, Բժ. Յ. Սիվրիհիսարլեան:

Ս. ՄԵԼՏՈՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ (յապաղած). — Մեր դպրոցին հանդէսը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան կոկիկ բազմութեան մը, ղեկավարութեամբ մանկավարժուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի: Ազգ. Միութեան ատենապետը, Պ. Ա. Կիւլպէնկեան իր բացման խօսքին մէջ ցաւ յայտնեց, որ գաղութը անտարբեր կը մնայ այս կարգի մանկական հանդէսներու հանդէպ: «Մենք ամէն ջանք կը թափենք որ հայ մանուկ մը աւելի փրկուի, հայերէն սորվի, իսկ անդին կան ծնողքներ որոնք կարծես անգնալին վրայ խաչ քաշած են եւ երբեք չեն հետաքրքրուիր իրենց հոգեհատորներուն հայեցի դաստիարակութեամբ: Ինչո՞ւ այս քար անտարբերութիւնը այս ազատ ափերուն վրայ, երբ դեռ երէկ անապատին մէջ հայ մայրը Ա. Բ. Գ. կը սորվեցնէր իր սիրելիներուն:»

Այս գեղեցիկ եւ իսկապէս օրինակելի հանդէսը երեք մասի բաժնուած էր: Ազգ. Միութեան ատենադպիր, Պ. Յ. Վարժապետեան կարգով բեմ հրաւիրեց բոլոր այն փոքրիկները, որոնք երգ մը, արտասանութիւն մը, տրամախօսութիւն մը ունէին ըսելիք: Ապա խումբ – խումբ պարեցին գունաւոր հագուստներով: Գեղեցիկ էր նաեւ փոքրիկ աղջիկներու ծաղիկներու պարը: Երեք ժամ անդադար երգ ու պար, խմբերգ ու զուգերգ: Ժրաջան մանկավարժուհին ոչինչ խնայած էր հանդէսին փայլ տալու համար:

Կարճ դադարէ մը վերջ խօսք տրուեցաւ Պ. Գ. Քիլէրճեանի, որ հրաւիրեց հանդիսականները նիւթապէս օգնել Ազգ. Միութեան: Առաջին քայլը առաւ Կապ. Խաչը նուիրելով հինգ հազար ֆրանք: Կարճ ժամանակէն՝ գոյացաւ 53 հազար ֆրանք ի նպաստ Հայկազեան մանկապարտէզին: Պ. Վարժապետեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին:

Վերջին պահուն Օր. Ստեփանեանը բեմ հրաւիրուելով գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ստացաւ Ազգ. Միութենէն:

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԳԱՌԶՈՒԻ «ՎԵՆԵՏԻԿԸ»

(Կալըրի Տռուան 52 Ֆոպ. Սէնթ Օնոռէ)

Դժուար է նորէն խօսիլ Գառզուի մասին, թէեւ միշտ նորոգուած կը ներկայանայ մեզի, եւ մանաւանդ այս անգամ երբ իր «Վենետիկ»ով որ նոր Վենետիկ մըն է, բոլորովին նոր Գառզու մը կը յայտնուի:

Ըսած ենք յաճախ, Գառզու մեծ արուեստագէտ մըն է որ հաղուադիւտ վարպետութեամբ մը իր դասական խորքին կը բերէ արդիական բանաստեղծութիւն մը, անզուգական գոյներով:

Գառզու ունի աւելի քան 40 նկար, 30էն աւելի արդէն ծախուած: Կը ներկայացնէ Վենետիկը իր զանազան կողմերով, հին եւ աւանդական Վենետիկ մը, եւ կարծես միայն ինքն է որ կրցած է այսպէս տեսնել բնութեան ամէնէն խորհրդաւոր քաղաքը:

Հայ նկարիչը ունի ուժեղ գիծ մը, յստակ եւ ճշգրիտ: Ունի գոյներ որ այլեւս իր գոյներն են, բացառիկ կանանչ մը, տաք եւ գիշերային դեղին մը, այս ամբողջը շատ գեղեցիկ եւ նուրբ ճաշակով ընտրուած շրջանակներու մէջ:

Թերեւս չափազանցութիւն չէ ըսել թէ Գառզուի լաւագոյն ցուցահանդէսն է այս «Վենետիկ»ը:

× Այս նկարահանդէսին առթիւ Շամէ կը գրէ «Առ» չաբաթաթերթին մէջ:

— Խորհրդաւոր Վենետիկ մը ուր ամէն մէկ քայլէդ երեւան կուգան երազը եւ ազնուականութիւնը, եւ միեւնոյն ատեն, իրաւ Վենետիկ մը, այդ քաղաքին հեռանկարներուն կատարեալ եւ աննկուն խոստումը, ահա ինչ որ Գառզու կրցած է տեսնել, ինչ որ այդքան բացայայտ է եւ զոր ոչ մէկ արուեստագէտ կրցած էր թարգմանել: Այսուհետեւ շատ մը մեծերու Վենետիկներու կարգին, Կուառտիէն մինչեւ Քոռօ, պիտի աւելնայ նոր մը եւս, աւելի խոր եւ աւելի խորհրդաւոր, եւ որ այնքան պիտի հմայեր Մ. Փռուսթը:

...Գառզուի Վենետիկը, միեւնոյն ատեն մեր կարօտն է անցեալին որ կը խտանայ տարիներով եւ պատմութեամբ, եւ մեր ներկայ անձկութիւնը արտայայտուած աշխարհի այն վայրին մէջ ուր մարդը ամէնէն շատ փոխած է բնութիւնը: Ապացոյց մը եւս թէ արդի արուեստը իմաստ եւ ուժ կը ստանայ միայն իրականութեան հետ իր ունեցած ուղղակի շփումէն:

× «Ֆիկառօ Լիթէռէռ» եւս գնահատական գրութիւն մը հրատարակեց այս նկարահանդէսի մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Աստղազարդ երկինքը աղօտ լոյս մը կը մաղէր միջոցին մէջ որով կը նշմարէինք մութի հետզհետէ սեւ խաւերու ետեւէն հնամենի բերդի մը աւերակները:

Մինչեւ կէս գիշեր, մինչեւ Միսիս, ուր հարկադրուեցանք կանգ առնել երկու ժամու չափ, խորհեցայ եւ մտաբերեցի մեր ճամբորդութեան միջոցին տեսած ու լսած դէպքերս ու պատկերներս:

Մտքիս մէջ երբեմն այս երբեմն այն դրուագը կը ներկայանար իրականութեան ուժգնութեամբը: Սիրտս կ'այրէր անմխիթարելի ցաւով. ու այդ ցաւին մէջ խոնարհութիւն կար, ըմբոստութիւն կար, ու երբեմն ալ գոռոզութիւն:

Իմ կոխոտուած ու արիւնոտած ցեղիս ձայնը կ'երգէր երակներուս մէջ զոռ եղանակներով. Թշնամիին դիտաւորութիւնները անգամ մըն ալ ապարդիւն եղեր էին ու կը զգայի, հակառակ մեր ականատեսի յուսահատօրէն տխուր տպաւորութիւններուն, թէ անմահ եւ անքակտելի բան մը, ցեղին հանճարը, խուսափած էր ոճրագործներու տապարներէն, դանակներէն, հրացաններէն ու անոնց վառած խարոյկներէն:

Բուն Թշնամին, խաւարի ոգին, դարաւոր ախոյեանը մեր Արիականի լուսատենչ եւ խաղաղաւէտ ձգտումներուն, քանդող եւ աւերող ուրական, դատապարտուած էր անկարող դառնալու մեր յարաբողբոջ կենսունակութեան դէմ:

Ու այս զգացումը կը սաւառնէր բոլոր աւերակներուն վրայ, կ'արտացոլար նահատակներու մոխիրներէն, ուրուականային եւ մոլար երեւոյթներէն այրիներուն, կը ճաճանչէր որբերու աչքերուն մէջ, եւ անհիկա կար մանկական հոգիներու անդիտակցութեան խորը, ինչպէս կոտրուած ու եղծուած համայնքի մը մնացորդներուն հոգեբանութեան մէջ:

Ու սակայն ցեղին վրէժն էր ....:

Ցաղթական մտածումս կը սայթաքէր սակայն երբեմն իր ուղիղ ժայթքումէն, կը մոլորուէր մանրամասնութիւններու մէջ. սարսափը ու զարհուրանքը կը պատէին զիս.... մղձաւանջային տեսիլներ կ'անցնէին արագ արագ յիշողութեանս մէջէն, ու խեղճ սիրտս կը բաբախէր անկանոն ուժգնութեամբ մը:

Սայլը կ'երթար մութին մէջ ու երկուքս ալ թէեւ արթուն՝ չէինք խօսեր իրարու հետ ու կը հետեւէինք մեր առանձին մտածումներուն: Գիշերը հետզհետէ աւելի խոնար՝ դրեթէ կը ցրտանար, ու մենք կը ղողայինք մեր վերարկուներուն տակը ...:

— Աշխարհս սեւնայ ու այլ եւս բան չտեսնենք ...

Կը փախէինք, կը փախէինք ու կզակս կը կափկափէր. տե՞նդն էր արդեօք, Ատանայի տենդը ուրկէ բռնուած էինք երկուքս ալ եւ որուն ցաւը մոռցեր էինք ճամբուն վրայ: Կը փախէինք... կը փախէինք...:

Ձիերը կարծես խենթեցեր էին, սայլապանը կը ճչէր, երբեմն կըգոչէր եւպատահական գիւղակներու մօտէն անցած ատեննիս՝ հեռաւոր շուներու կաղկանձիւնները կը պատասխանէին մեր անժամանակ գնացքի աղմուկներուն: Աւելի արագ, աւելի արագ ..: Մեր էութեան խորը կ'արթննային ձայներ, ձայներ, մղձաւանջային, դժոխային ձայներ ...

— Օգնութիւն... օգնութիւն ...:

Խենթեցե՞ր են ձիերը, իրենց ստոստող եւ թափահարող սմբակներէն կայծեր կը ցայտէին եւ գետնի փոշին ամպի պէս կը բարձրանար: Ականջներնին կը թօթուէին՝ դրդուած կարծես անտեսանելի չօչափումէ մը եւ երբեմն կը խրխնջէին, գլուխնին շարժելով ու կը շարունակէին սուրալ, բարձրանալով առաջքի ոտքերնուն վրայ եւ սստսելով՝ իբր թէ վիհեր բացուած ըլլային մեր դիմացը ...:

Քանի մը ժամ այսպէս, ու յանկարծ արթնցանք: Միսիս հասած էինք. կէս գիշեր էր, ու ոճրապարտ գիւղը կը քնանար, Սայլապանը ձիերը քակեց ու տարաւ հանգչեցնելու եւ կեր տալու համար: Մենք սայլին մէջ մնացինք:

Կէս գիշեր էր... ու կարո՞ղ էինք քնանալ, քայլ մը անդին չարագուշակ աւերակները կային մարդկային աճիւններով ծածկուած. քայլ մը անդին կմախքի բեկորներ, մանկան գանկեր, քանդուած օճախներ եւ ամէն տեղ ուրուականային յիշատակը զոհերուն ...:

Ոճրապարտ քաղաքը կը քնանար, ոտքի ելայ ու նայեցայ չուրջս երդիքներու վըրայ, երկար, երկար ատեն: Ու իմ հպարտութիւնս, իմ ատելութիւնս այնքան սաստիկ զգացի որ չհամարձակեցայ անդրադառնալ անոր:

Քանի օրերէ ի վեր Ատանա վերադարձած էինք: Մեր բանտարկեալներէն մէկ քանին արձակուած էին, եւ կը հանդիպէինք իրենց մայրերուն, իրենց կիներուն ժպտուն եւ զոհ դէմքերուն, մեր առօրեայ երթեւեկին միջոցին,

Պատերազմական Ատեանները դադրած էին այլ եւս գործելէ, եւ նոր ընտրուած կուսակալին քաղաքային իշխանութիւնը, եւ ազատասէր մարդու ազդեցութիւնը օր օրի կը տարածուէր վիրաւորուած եւ անհամբեր հայ հասարակութեան վրայ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Հաղար կը հաշուեն կալանաւորներուն թիւը :

Կ'ըսուի թէ պաշարման վիճակը պիտի ջնջուի Յուլիս 1ին, բայց կարգ մը քաղաքներ պիտի կառավարուին զինուորական օրէնքով (Լայփցիկ եւն.)։ Փախստականներու կարծիքով նոր խռովութիւններ կրնան ծագիլ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ խորհրդային շրջանին միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ, կրկնապատկելու համար առեւտրական վարկերը որպէսզի կարելի ըլլայ 10 միլիոն մարքի (2·380·000 տոլար) ուտեստ ղրկել արեւմուտքէն արեւելք, Արեւելեան շրջանը պարենաւորման տագնապի մը մատնուած է անցեալ շաբթուան խռովութիւններէն ի վեր: Նոր համաձայնութեամբ, եօթը միլիոն մարքի ձուկ եւ երեք միլիոնի ճարպանիւթ պիտի ստանայ երեսուն օրուան մէջ :

× Կարգ մը լուրերու համաձայն Խ. Միութիւնը նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, յանուն խաղաղութեան, չարունակելով հանդերձ խստութիւններ գործադրել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

× Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, պատասխանելով Տոքթ. Ատընաուըրի նամակին, որ ուղղուած է նաեւ Այզընհաուըրի եւ Ֆրանսայի հրաժարեալ վարչապետին, անհրաժեշտ կը գտնէ Չորս Մեծերու ժողովին գումարումը, լուծելու համար գերմանական խնդիրը, համաձայն Սեպտ. 23ի ծանուցագրին: Կը յուսայ թէ Խ. Միութիւնը պիտի հաւանի մասնակցիլ բանակցութեանց: Ինք ալ այն կարծիքն ունի թէ արեւելեան Պերլինի վերջին դէպքերը սոխպողական կը դարձնենԳերմանիոյ միութեան եւ ազատութեան վերահաստատումը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ նախագահը, Սինկման Ռի, անհամբեր կը սպասէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարի օգնականին՝ Ռապըրթսընի, բանակցելու համար զինադադարի մասին: Սինկման Ռի միշտ կ'ընդդիմանայ զինադադարին, սպառնալով եւ քաշել իր 400·000 զինուորները :

ՔԱՄՊՈՃԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ, Նորոտոմ, որ Սիամ փախած էր, իր երկիրը վերադարձաւ, առանց մայրաքաղաք հանդիպելու: Դիրք բռնած է երկրին մէկ հեռաւոր անկիւնը, եւ վերջնագիրներ կ'ուղղէ Ֆրանսայի, սպառնալով անջատուիլ, եթէ իր պահանջները չընդունուին: Իր ուզածն է անկախութիւն, առ նուազն Փաքիստանի չափ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր փոխառութիւն մը հրապարակ հանեց, 3 առ հարիւր տոկոսով եւ վճարելի քսան տարիէն : Այս անգամ կէս առ կէս զեղչուած է գումարը (15 միլիառ, փոխանակ 30 միլիառի) : Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ գումարը պիտի յատկացուի Ե. հնգամեայ ծրագրին գործադրութեան: Իրազեկներ դիտել կուտան թէ այս տարի փոխառութեան գումարը զեղչելով Մոսկուայի վարիչները կ'ուզեն սիրաշահիլ ժողովուրդը:

ՌՈՍՏՈՎԻ մէջ յունիս 19ին բանուորական կարեւոր ցոյց մը սարքուած է, համաձայն օտար դիւանագէտի մը տեղեկութեանց :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ եկեղեցիին հիմնադիր– Բարերար ողբացեալ ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ եւ իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին տարեկան հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պիտի կատարուի Սրբոց Թարգմանչաց Տօնին (Եշ., 25 Յունիս) յաջորդող կիրակի օրը, 28 Յունիս: Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգանքի իր մասնակցութիւնը ընծայել հանգուցեալ բարերարին յիշատակին :

×

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Երանուհի Յովհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Ռօզ Էրզեան, Տէր եւ Տիկ. Գառակիւլեան, Տէր եւ Տիկին Շէրիտճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ ողբացեալ ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԵԱՆԻ յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ եւ ամբողջ Շէրիտճեան ընտանիքին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԵՒՌԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

28 Յունիս, ժամը 16ին:

Կը նախագահէ՝

Նախարար՝ ԷՏՈՒԱՐ ՊՕՆՖՈՒ

որ նաեւ խօսք պիտի առնէ :

Աշակերտները պիտի կատարեն խմբերգներ, արտասանութիւններ, պիտի երգեն Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ տեղի պիտի ունենայ պարգեւաբաշխութիւնը, եւ պիտի ներկայացուի Մոլիէռի ծանօթ խաղը

LES FOURBERIES DE SCAPIN

Ե. եւ Զ. դասարաններու աշակերտներուն կողմէ :

Շրջանաւարտ աշակերտները պիտի ըստանան իրենց վկայականները :

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները, ընտանիքներ, բարեկամներ եւ ծանօթներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժամուն, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին·

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սեռովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի : 28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթրոնաժի սրահին մէջ: Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա:

Մուտքը ազատ է: (Կրթ. մարմին)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ Թը Թրէվիզ: Դասախօսն է Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայկական Աւատապետութեան Զարիք – ները»:

Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, որովհետեւ սրահին դուռը կը փակուի ժամը 23ին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի «ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»ը, ղեկավարութեամբ Պ. Տէր Պօղոսեանի, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու եւ Նոր Սերնդականներու :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16 – 23

Արձանագրութեան եւ պայմաններու համար դիմել՝

Rev. Père V. Momdjian,
78, Rue Rabelais, LYON
ou Rev. Père V. Babian,
11, Rue Belle Image, VALENCE

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամը Յուլիս 25 :

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ովսաննա Քաբիկեան, ողբացեալին կնքահայրը՝ Ա. Քաբիկեան, սանահայրը՝ Մ. Սուքիասեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ Պետրոս Քաբիկեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ մատրանմէջ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ · —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 16րդ թիւը :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առթիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19 :

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բաժին : Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը: Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ (20): Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Նուպարեան Մատենադարանին մէջ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 5·30ին:

Կը խօսի Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հրաչեայ Աճառեան (Մարդն ու Գործը): Մուտքը ազատ է: Անձնական հրաւիրագիր ոչ ոքի ղրկուած է :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Մէօտօնի Թափի Վէռի անտառը:

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդական մասնաճիւղերու :

Գեղարուեստական բաժին, զանազան խաղեր եւ հաճելի ժամանց :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ.Բ.Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը խնդրէ յարգոյ Հայ հասարակութենէն եւ մասնաւորաբար Մարի Նուպար համալսարանական Տան հայ ուսանողներէն որ հաճին ներկայ ըլլալ տարեկան քառաձայն պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի, ժամը 10·30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ ի յարգանս յիշատակին, ազգ. մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

իր մահուան 24րդ տարելիցին առթիւ :

Արարողութեանց կը նախագահէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԻՍԻ.— Հ.Յ.Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին: Սովորական հաւաքատեղին :

ՇԱՒԻԼ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Անդրանիկ խումբի դասախօսական ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 9ին դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Մուտքը ազատ է հասարակութեան, մասնաւորապէս երկսեռ երիտասարդութեան համար :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Եննթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին : Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Կապ. Խաչի դպրոցի տարեվերջին քննութիւնները տեղի կ'ունենան այս կիրակի ժամը 9էն սկսեալ : Ներկայ կրնան ըլլալ ծնողքները եւ փափաքող հայրենակիցները :

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Իսիի ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը երեքին Խրիմեան դպրոցի սրահը: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ դասախօսական սալոն մը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Առաջնորդարանէն ժառանգութեան խնդրոյ մը համար կը փնտռուի Աֆիօն Գարահիսարցի Պ. Յարութիւն Հայրապետ Ներսէսեան: Կը խնդրուի հասցէն գիտցողներէն որ լուր տան Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur: SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9
Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 27 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 27 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7102 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2513

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕԳՆԵՆՔ ՈՐ ՅԱՋՈՂԻՆ

•

Ինչպէս գրեցինք, Համազգային - Փալանճեան Ճեմարանը դիշերօթիկ ուսանողներ ալ պիտի ընդունի վերամուտին, երբ կը բացուի նոր շէնքը:

Առ այժմ տեղ կը նախատեսեն երեսուն աշակերտի համար: Եւ այդ իմաստով ալ կոչ մը հրատարակուեցաւ, որպէսզի աշակերտներ արձանագրուին ամէն գաղութէ:

Այս նոր յաւելումով Համազգային ընկերութիւնը եւ Ճեմարանին տեսչութիւնը պիտի կրնան ձեռնարկել կարգ մը նոր ծրագիրներու գործադրութեան:

Համազգային ընկերութեան գործօն անդամներէն մէկը վերջերս կը պարզէր այդ ծրագիրներէն մէկը, որ արժանի է լուրջ ուշադրութեան:

Ներկայիս Ճեմարանը ունի երեք բաժին.— 1. Մանկապարտէզ,— 2. Նախակրթարան.— 3. Լիսէ:

Առաջին երկու բաժինները ինքնաբաւ կը համարուին: Երրորդը դեռ հոգեր կը պատճառէ, նիւթական տեսակէտով:

Ներկայ վիճակին մէջ կը նախատեսուի հետեւեալ դասաւորումը.— Մանկապարտէզ՝ երկու տարի, Նախակրթարան՝ հինգ տարի, Լիսէ՝ վեց տարի: Ընդհ. թիւը՝ մօտ 300 աշակերտ:

Փորձառութիւնը ցոյց կուտայ թէ շատերը կը գոհանան աւարտելով նախակրթարանի բաժինը:

Ուրիշներ ալ, եթէ լրացնեն լիսէի շըրջանը, կը նետուին զանազան ասպարէզներու մէջ: Մատի վրայ կը համրուին անոնք որ յանձն կ՚առնեն հայկական մշակոյթին ծառայել, իբրեւ պատրաստ ուժ:

Մինչդեռ, Լիբանանի ափերուն վրայ հաստատուած այս կրթարանը կոչուած է լրացնելու հիմնական պահանջ մը,— մտաւոր ուժեր պատրաստել, պարպուած դիրքերը լեցնելու համար:

Այդ մտահոգութեամբ, կը խորհին հայագիտական բաժին մը բանալ, ուր հատընտիր ուսանողներ հետեւին մասնաւոր դասընթացքի մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Հայերէն լեզու.— Հին եւ նոր գրականութիւն.— Հայոց պատմութիւն.— Հայկ. Արուեստի պատմութիւն.— Ընդհ. լեզուաբանութիւն:

Կարելի է ճոխացնել եւ լրացնել ծրագիրը, իրագործելու համար առաջադրըւած նպատակը:

Ուրեմն տեսակ մը վարժապետանոց, բառին արդիական իմաստով:

Անշուշտ ուսանողներն ալ պիտի ըլլան դիտակից «ղինուորեալներ», եւ ոչ թէ «սիրողներ»: Պիտի հաւատան իրենց կոչումին, լրացնելու համար օրուան պահանջները՝ արդիական ըմբռնումով:

Իւրաքանչիւր շրջանաւարտ պիտի դառնայ պիտանի ուժ մը՝ մշակոյթի անդաստանին մէջ: Պիտի ջանայ իր կարգին սերունդ հասցնել, նոր աւիշ ներարկելով հայագիտութեան եւ մնացեալ գիտութեանց:

Այս բաժինը զօրացնելու համար, ծրագիրը կը տրամադրէ նաեւ ուսանողներ ղրկել արտասահման, համաձայն նիւթական միջոցներու: (Ամէն ուսանող տարբեր երկիր մը, որպէս զի ծանօթանան այլազան մշակոյթներու):

Մասնագէտներու կ՚իյնայ նուազագոյն ծրագիր մը կազմել, գործի ձեռնարկելու համար յառաջիկայ տարեմուտէն իսկ:

Ուրեմն, ծրագիրը կը ձգտի ոչ միայն հիմնական կրթութիւն տալ Ճեմարանին շրջանաւարտներուն, այլեւ «կոչեցեալներ» պատրաստել:

Կը մնայ կարելի աջակցութիւնն ընծայել, որպէսզի յաջողին:

Գործը կը պահանջէ ուժերու համախմբում:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պ. Ժոզէֆ Լանիէլ, վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Ազգ. ժողովին ներկայացաւ երէկ, ուրբաթ, վաւերացում խնդրելու համար:

Իր յաջողութիւնը ապահով կը համարուէր առաջին օրէն, քանի որ դեր չէ ունեցած վերջին պայքարներուն մէջ եւ չափաւոր, հաշտարար դէմք մը կը նկատուի:

Մնաց որ, տագնապին երկարաձգումը անտանելի դարձած էր այլ եւս, եւ ամէնքըն ալ կ՚ուզեն ելք մը գտնել: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ Պ. Լանիէլ պիտի յաջողի կազմել դահլիճը եւ պաշտօնավարել գոնէ մինչեւ աշուն:

Երէկ ընդհանուր կարծիքը այն էր թէ նոր թեկնածուն (հինգերորդ) պիտի յաջողի ստանալ Ազգ. ժողովի 627 անդամներուն 340ին քուէն, այսինքն օրինական մեծամասնութենէն 26 աւելի:

Պ. Լանիէլ ոչ միայն մեծ գործարանատէր մըն է, այլեւ մեծ կալուածատէր մը եւ առաջին անգամ նշանաւոր հանդիսացաւ երբ, ազատագրութեան առաջին օրերուն, Շան դ՚Էլիզէի պողոտայէն կ՚անցնէր զօր. տը Կոլի հետ, հանդիսաւոր թափօրի մը մէջ: Տեղական թերթերը այս առթիւ կը յիշեն նաեւ թէ նոր թեկնածուն առատաձեռնօրէն կը վճարէ իր աշխատաւորներուն. հետեւաբար կուսակից է ընկերային բարենորոգումներու: Թերթ մը իր անուանումը բարենշան կը նկատէր իբրեւ «ղինադադար», մէկ ամսուան բուռն պայքարներէ ետք:

Իրազեկներու կարծիքով, երբ Պ. Լանիէլ կազմէ նոր կառավարութիւնը, շատ մը կնճռոտ խնդիրներ պիտի յետաձգուին, մթնոլորտը մեղմացնելու համար: Բայց կը վախցուի որ տագնապը վերսկսի յառաջիկայ աշնան: Շատ մը երեսփոխաններ կ՚ուզեն որ ընկերվարականներն ալ մասնակցին նոր դահլիճին: Հակառակ պարագային, նր կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի ապաւինիլ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն: Յայտնի չէ թէ զօրավարին կազմակերպութիւնը պիտի մասնակցի՞ նոր դահլիճին:

Կարգ մը շրջանակներ կը կարծեն թէ նոր դահլիճին մէջ փոխ - վարչապետութիւնը պիտի յանձնուի Պ. Փօլ Ռենոյի, որ միեւնոյն ատեն Պերմուտա պիտի ղըրկուի, իբրեւ նախագահը Ֆրանսական պատուիրակութեան:

Հրաժարեալ դահլիճին ելմտական նախարարը առջի օր դիտել կուտար թէ դահլիճին տագնապը (36 օր) արդէն իսկ 112 միլիառ ֆրանքի վնաս մը պատճառած է պետական գանձին, փոխառութիւններով և ուրիշ կորուստներով որոնց մեծ մասը անդարմանելի են:

× Ռազմիկներու Ազգ. Միութիւնը նամակ մը ուղղելով Հանրապետութեան նախագահին, անոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ «երկրին եղերական կացութեան վըրայ», ցաւ կը յայտնէ որ կառավարութիւնները խախուտ են, ազգային դրամը կը կործանի եւ երկրին վարկը կ՚իյնայ միջազգային տեսակէտով: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնէ Միութեան համագումարին հանդիսաւոր ազդարարութիւնը, որ քուէարկուած էր 3000 պատգամաւորներու ու միաձայնութեամբ:

× Ամերիկեան եւ անգլիական թերթերը մտահոգութեամբ կը հետեւին Ֆրանսայի նախարարական տագնապին, հարցնելով, — «Ո՞ւր կ՚երթայ Ֆրանսան»:

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ Պելկրատ հասած լուրերու համաձայն, վերջերս ծանր դէպքեր պատահած են Պուքրէշի վակոնի գործարաններուն մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն գիւղացիներուն դժգոհութիւնն ալ հետզհետէ կը ծաւալի:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Չըրչիլ օրն ի բուն կ՚աշխատի, պատրաստուելու համար Պերմուտայի ժողովին ուր պիտի գումարուի Յուլիս 8ին, տեւելով մինչեւ 12:

Անգլիոյ վարչապետը ծանր վիճարանութիւններ կը նախատեսէ ժողովին մէջ, մանաւանդ օրակարգի պատրաստութեան համար: Արդարեւ, որեւէ օրակարգ մշակուած չէ: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները տարբեր տեսակէտներ ունին շատ մը հարցերու մասին: Չըրչիլ կ՚ուզէ որ Պերմուտայի հանդիպումը ճամբան հարթէ աւելի կարեւոր ժողովի մը համար, կլոր սեղանի մը շուրջը հաւաքելով արեւմուտքի եւ խորհրդային ճակատի ներկայացուցիչները: Այդ պարագային օրակարգին ամէնէն կարեւոր խնդիրները պիտի ըլլան Քորէա, Չինաստան եւ Գերմանիա:

Ամերիկացիները տարբեր կը մտածեն: Իրենց կարծիքով, Պերմուտայի ժողովը պէտք է ծառայէ քննելու ազատ աշխարհի ներքին խնդիրները,— միացեալ Եւրոպա, Միջին Արեւելք, Հնդկաչին, Խաղաղականի ապահովութիւն եւն.: Ուաշինկթըն չուզեր որեւէ անմիջական որոշում տալ Խ. Միութեան հետ կատարուելիք բանակցութեանց մասին. այլ կը նախընտրէ իմանալ իր դաշնակիցներուն դիրքը Հնդկաչինի, Միջին Արեւելքի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են 2/3 համեմատութեամբ հոգալու Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերը. բայց կը պահանջեն որ աւելի լայն ինքնավարութիւն շնորհուի այդ գաղթավայրերուն:

Գալով Միջին Արեւելքի, Ամերիկացիները կը կարծեն թէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարած քաղաքականութիւնն է գլխաւոր արգելքը՝ այդ շրջանին ռազմագիտական կազմակերպութեան: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Այզընհաուըր պիտի պահանջէ Անգլիայէն՝ վերաքննել իր քաղաքականութիւնը Իրանի եւ Եգիպտոսի հանդէպ: Միեւնոյն ատեն պիտի թելադրէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն աւելի ճկուն քաղաքականութիւն մը վարել Հիւս. Ափրիկէի մէջ:

Ահա թէ ինչո՛ւ դժուարութիւններ կը նախատեսուին օրակարգի պատրաստութեան համար:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Փարիզի եւ Լոնտոնի հեռագրականգործակալութիւնները կը հաղորդեն թէ զսպողական գործողութիւնները կը շարունակուին արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, արիւնալի հետեւանքներով: Լուրի մը համաձայն, նոր գնդակահարութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատարուած են: Երեք բանուորներ գնդակահարուած են Տրէզտէնի մէջ, իսկ առ նուազն 400 հոգի ձերբակալուած: Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնները միայն վեց կը հաշուեն գնդակահարեալներու թիւը. բայց ուրիշ աղբիւրներ կը հաւաստեն թէ բուն թիւը առ նուազն երեսուն է:

Վերջին պահուն հասած հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը անցեալ շաբթուան խռովութեանց զոհերուն թիւը կը հաշուէ 25 մեռեալ եւ 378 վիրաւոր:

× Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ խորհրդային մարզպանը, Սիմիոնով Մոսկուա կանչուած է, խորհրդակցելու համար վերջին դէպքերու մասին:

× Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ սովորական երթեւեկը պիտի վերահաստատուի այսօր, շաբաթ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Բժ. Գեղարդ Մաթոսեանէ (Լաթաքիա), 5000 ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

« ՃԻՄ ՃԻՄ ՄԷՅՏԱՆ »

Պոլսեցիները գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ այս բացատրութիւնը.

— Հրապարակ մը ուր ամէն մարդ իր ուզածը կ՚ընէ: վազվզելով, ցատկռտելով, ձի կամ էշ քշելով:

Կենդանի պատկեր մը եւս յիշեմ, որպէս զի ամբողջական գաղափար կազմէք:

Վերջերս արձանագրեր էի պոլսական թերթի մը գարշելի խաչակրութիւնը Գարեգին պատրիարքի դէմ: Գարշելի ոչ միայն բովանդակութեամբ, այլեւ շարադրութեամբ (հայերէն եւ թուրքերէն խառն):

Անցեալ օր ձեռքս անցաւ այդ քուրջին ուրիշ մէկ թիւը, եւ տեսայ որ խուժանավարութիւնը գագաթնակէտին հասած է:

Կատարեալ « Ճիմճիմ Մէյտան»:

Քանի մը օրինակներ եւս յիշեմ, եւ դուք դատեցէք:

Յօդուածագիրը, ոմն Տոքթ. Էքսէրճի, նորէն քառասուն կտոր եղեր է, ապացուցանելու համար թէ պատրիարքը խաբեց ոչ միայն ժողովուրդը, այլեւ կառավարութիւնը:

Բացէ ի բաց կ՚ըսէ թէ կառավարութիւնը միայն պատրիարք ընտրելու արտօնութիւն տուած էր, բայց առիթէն օգտուեցան, Ազգ. վարչութիւն ալ ընտրելու համար:

Եւ, խառնիճաղանճ շարադրութեամբ մը, իւրաքանչիւր պարբերութեան կը խառնէ թուրքերէն պատկերալից բացատրութիւն մը:

— Լաֆ անլայան պէրի կէլսին:

— Գարեգին արք. «Մայր դիւան» ի եւ «Վարչական ժողով»ի անդամները իր շուրջը հաւաքելով փառաւորուիլ կ՚ուզէ եւ նոյնիսկ կաֆ կաֆի վրայ, քամպուր էւսթինէ քամպուր....

— Բայց մեր մէջ աչքըկէօզ շատ, թալավէրայի բռոֆէսէօր՝ շատ, ընտրողական ժողովը, վարպետ հոքքապազութեամբ մը ընդհ. ժողովի մը վերածեցինք եւ գնահատելի աչքըկէօզութեամբ վարչութիւն մըն ալ ընտրեցինք որուն կառավարութիւնը հիւվիյէթ վարագասը չորաւ: Եւ Գարեգին արք. սիփ-սիվրի մէջտեղը մնաց:

— Հասա գլուխներ չկրցան կամ թերեւս չուզեցին հասկնալ այս կէտը, կ՚երեւայ եաղլը քույրուքը չփախցնելու համար:

— Գարեգին արք. պարդ մահկանացու մը հըլլալուն համար, ամչնալ չգիտեր (չի գիտեր): Սուտի մէջ կը լողայ, սուտի ֆապրիքա, էֆէնտին հիւանդ է եղեր ...

— Ջաթի Սունկուրի հոքքապազութիւնը Գարեգին արք.ի հոքքապազութեան քով սոլտա սըֆըր է: (2 յունիս):

Դուք ալ համաձայն չէ՞ք որ անմիջապէս փրկիչ փոխադրուին այս մարդիկը, խմբագիր թէ յօդուածագիր, իրենց իսկ բարիքին համար:

ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Թեհրանի մեր եռանդուն ընկերը, Անդրէ Տէր Օհանեան, որ զանազան աշխատանքներու հետ «Արմենուհի» ամսագիրը կը հրատարակէր, Փարիզ եկած է եւ Հիւս. Ամերիկա պիտի երթայ, կուսակցական պաշտօնով:

Ընկերը Փարիզ կը գտնուէր մօտ 25 տարի առաջ, իր ուսումը լրացնելու համար:

Երէկ ողջունեցինք ուրիշ «նախկին Փարիզցի մը», Բժ. Գեղարդ (Սերժ) Մաթոսեան, որ Լաթաքիայէն եկած է, բժշկական քննութեան մը համար:

ԵՓՐԱՏԷՆ ՋՈՒՐ ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՄԱՐ

●

ԽՄԲ.— Տարիներէ ի վեր աշխատանքներ կը կատարուին Սուրիոյ մէջ, Եփրատի ջուրը Հալէպ փոխադրելու եւ ջուրի տագնապը փարատելու համար:

Ինչպէս կ'երեւայ, ձեռնարկը յաջող ճամբու մէջ է եւ Հալէպ առատ ջուր պիտի ունենայ յառաջիկայ տարի:

Ծրագրի գլխաւոր երկրաչափը, Պ. Գեդամ Ագկիւլեան այս առթիւ «Արեւելք»ի յանձնած է մանրամասն ուսումնասիրութիւն մը որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Հին Հալէպցիները լաւ կը յիշեն, թէ քաղաքը ջուրի տագնապ չունէր, երբ բնակչութիւնը ներկայի թիւին կէսէն քիչ մը աւելի էր եւ քաղաքին ջուրի ստորերկրեայ խաւերը աւելի բարձր եւ առատ էին: Այն ատեն Քուէյք գետը, Հայլանի ջուրը, Այնթէլի ակերը եւ տուներու հորերը լիուլի կը գոհացնէին ժողովուրդին պէտքերը :

Այդ ատեն՝ մօտաւորապէս 220.000 էր քաղաքին բնակչութիւնը որ տասնեակ մը տարիներ վերջ 330.000ի բարձրացաւ եւ ներկայիս 400.000ն ալ անցնելով շատ հաւանական է որ այս ընթացքով 1975ին 650 հազարի բարձրանայ :

Ասկէ զատ, ժողովուրդի ընկերային մակարդակի բարձրացման հետեւանքով, իւրաքանչիւր քաղաքացիի օրական ծախսելիք ջուրի քանակն ալ նկատի առնելով — առնուազն հարիւր լիտր — պէտք էր լրջօրէն խորհիլ, եւ հիմնական ծրագիր մը մշակել: Ահա վերոյիշեալ պարագաներն էին որ մղեցին պատասխանատու շրջանակները օգտուիլ Եփրատի անհատնում ջուրէն որուն նուազագոյն քանակը 150 խորանարդ մեթրէն՝ ձիւնհալի շրջանէն, մինչեւ 4000 խորանարդ մեթրի կը բարձրանայ մէկ երկվայրկեանի մէջ: Մինչդեռ, Հալէպի միայն ըմպելի ջուրի քանակին համար առաւելագոյն մէկ խորանարդ մեթրի կարիք կայ :

Նախապէս կը մտածուէր այս ծրագրով դաշտերու ոռոգումն ալ նկատի ունենալ: Բայց, Եփրատի եւ Հալէպի իրարմէ ունեցած բարձրութեանց խոշոր տարբերութիւնը, վառելանիւթով գործող մեծածախս ջրհան մեքենաներու գետեղումը, պատճառ պիտի ըլլային որ շատ սուղ արժէր ոռոգման յատկացուելիք ջուրը եւ հողատէրերը պիտի չուզէին օգտուիլ այս ջուրէն. մինչդեռ, ըմպելի ջուրի համար այդ սակը շատ մատչելի էր եւ հետեւաբար որոշուեցաւ միայն ըմպելի ջուրի մասին խորհիլ եւ ըստ այնմ պատրաստել ծրագիրը :

Եփրատի մօտակայ Արատաթ էլ Աղիրէ գիւղի մօտէն ջուրը՝ իր պղտոր վիճակին մէջ մասնաւոր աւազանի մըմէջլիտի առնուի, այդ կէտը ծովու մակերեսէն 288 մեթր բարձր է: Ջուրը այդ աւազանին մէջ մասամբ մաքրուելէ վերջ, զօրաւոր ջրհան մեքենաներու եւ պողպատեայ խողովակներու միջոցաւ երկրորդ կայանը պիտի ուղարկուի ուր արդիական միջոցներով պիտի զտուի եւ վտանգաւոր ու վնասակար մանրէները քիմիական միջոցներով պիտի ոչնչացուին: Այս երկրորդ կայանէն, ջուրը նոյն ձեւի խողովակներով պիտի մղուի բարձր կէտ մը ուրկէ բնական հոսանքով եւ պեթոնէ ջրուղիներու միջոցաւ պիտի հոսի Հալէպ, Պապ էլ Ներապի մօտերը, ուր երրորդ կայանի մը մէջ վերջնապէս զտուելէ եւ «օզօն»ի հոսանքէ մը անցնելէ վերջ, դարձեալ պողպատեայ խողովակներու միջոցաւ, քաղաքի բարձրագոյն կէտերէն մէկուն՝ 430 մեթրի վրայ շինուած խոշոր ջրամբարին մէջ պիտի մղուի, ուրկէ պիտի բաշխուի քաղաքին զանազան մասերուն :

Ծրագիրը երեք հանգրուանի համար պատրաստուած է: Առաջինին լրացումով Հալէպ քաղաքը օրական 30.000 խորանարդ մեթր ջուրով կ'օժտուի, երկրորդին 60.000ով, եւ երրորդին՝ 90.000ով :

ՋՐԱՄԲԱՐԸ.— Քէյմէլ ճէպէլ կոչուած թաղամասին մէջ 15 Հոկտ. 1949ին սկսուած եւ 25000խորանարդմեթր տարողութիւն ունեցող ջրամբարներէն մէկը արդէն կառուցուած է: Ծրագիրը այս երկու նոյն մեծութեամբ ջրամբարի շինութիւնը նախատեսած է: Կառուցուած ջրամբարին եւ անկէ, ներկայի խողովակըլլալուն՝ քաղաքի ներկայի պէտքերուն կը բաւէ: Սոյն ջրամբարը ներկայիս կապուած է ջուրի ընկերութեան հին ջրամբարին եւանկէ, ներկայի խողովակներու ցանցին միջոցաւ ջուր կը հայթայթուի զանազան թաղերու :

Նոր ջրամբարը 5000 քառակուսի մեթր մակերես մը ունի եւ հինգ մեթր բարձրութիւն, ներքնապէս երկու հաւասար մասի բաժնուած է եւ կարելի է ամէն մէկ մասը առանձին գործածել: Շէնքը զօրաւոր կըրաղիւսի շաղախով՝ «պեթոն վիպրէ» պատերով շինուած է եւ արտաքնապէս քարուկիր է, իսկ տանիքը երկաթապատ պեթոնէ շինուած է, որուն մէջը պարապ կղմինտրներ զետեղուած են որպէս զի ներսի ջուրը արտաքին օդի ազդեցութենէն զերծ մնայ :

Ջրամբարին շինութեան համար ծախսուած է մօտաւորապէս 3000 թոն կրաղիւս եւ 300 թոն երկաթ եւ արժած է 800 հազար ս. ոսկի: Ջրամբարին շինութիւնը յանձն առած եւ յաջողութեամբ վերջացուցած է յայտնի յանձնառու Պ. Ճորճ Միքայէլեան :

ՋՐՈՒՂԻ.— Երկայնութիւնն է՝ 82 քիլոմեթր եւ «պեթոն վիպրէ»ով շինուած է, հաւկթաձեւ, որ թէ սակաւածախս եւ թէ ամէնէն տոկունն է այս տեսակ գործերու համար: Ջրուղիին ներքին լայնքը 140 սանթիմեթր է, իսկ բարձրութիւնը՝ 163 սանթիմեթր: Ջուրը կը հոսի թեթեւ վայրէջքով մը որ մէկ քիլոմեթրի վրայ 30 սանթիմեթր է միայն: Ճամբու ընթացքին, ջրուղին կարգ մը ձորերէ եւ գետակներէ կ'անցնի, «սիֆոն»ներու միջոցով, որոնք երկաթապատ պեթոնով շինուածեն եւ 145 սանթիմեթր տրամագիծ ունին : Սիֆոններու երկարութիւն է 13.5 քիլոմեթր, իսկ կարգ մը տեղեր 72 մեթր գետնի տակէն, շինուած են փապուղիներ, որոնց ընդհանուր երկայնութիւնն է եօթը քիլոմեթր :

ԶՏՈՒՄԻ ԵՒ ՄԱՆՐԷԱՍՊԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ.— Այս մեքենաները զետեղուած են զանազան կայաններու մէջ եւ իւրաքանչիւրը ունի իր առանձին պաշտօնը :

Ա.— Եփրատի եզերքի ջրակայանին մէջ եւ յառաջամասին վրայ զետեղուած է ինքնաշարժ մեքենայ մը որ Եփրատէն առնուած պղտոր ջուրերուն ցեխերը մեծ ջրհանով մը առնելով կը վերադարձնէ դէպի գետ :

Բ.— Եփրատէն չորս քիլոմեթր հեռու գտնուող երկրորդ կայանին մէջ, պղտոր ջուրերը մասնաւոր աւազաններու մէջ հաւաքուելով, արագ զտումի եւ մանրէասպան մեքենաներու միջոցաւ ջուրը անվնաս եւ ըմպելի կը դառնայ, հոդ է որ պէտք եղած քանակութեամբ կիրի եւ թեթեւօրէն քլորամինի ներածում կ'ըլլայ:

Գ.— Հալէպի կայանին մէջ, վերջնական զտումի մեքենաներու միջոցաւ լաւ մը մաքրուելէ եւ օզօն ներմուծուելէ վերջ, ջուրը խոշոր ջրամբարը կը մղուի:

Օզօնի գործածութիւնը ամենավերջին եւ ամենակատարեալ դրութիւնն է որ կը կիրարկուի որպէսզի զանազան դեղերու ներմուծումէն վերջ ջուրը, անհամ, անհոտ, եւ անգոյն չըլլայ: Եփրատի ափին երկրորդ կայանէն մինչեւ Հալէպ եւ վերոյիշեալ գործողութիւնները կատարուելէ վերջ, ջուրը մօտաւորապէս 60 ժամէն պիտի հասնի Հալէպ: Զաման գործիքներու յանձնառուն է Տըկրէմօն Ֆրանսական ընկերութիւնը իսկ Օզօնի գործողութեան գործիքներու յանձնումը ստանձնած է Ֆրանսական ջուրի եւ Օզօնի ընկերութիւնը :

Ներկայիս դրեթէ մեքենաները հասած են, եւ կայաններու շէնքերու շինութեան ամբողջացումին կը սպասուի, մեքենաներու զետեղման աշխատանքներուն ձեռնարկելու համար: Առաջին կայանի շինութեան սկսուած է մօտաւորապէս վեց ամիս առաջ եւ մնացեալ մասն ալ քանի մը ամիսէն վերջացնելու յոյսով աշխատանքները մեծ արագութեամբ առաջ կը տարուին :

Երկրորդ կայանի շինութեան ութ ամիս առաջ ձեռնարկուած է եւ դրեթէ կէսը ամբողջացած: Հսկայ շէնք մը՝ որ ապագային, պաշտօնէութեան բնակարաններով եւ զանազան շէնքերով կարեւոր կեդրոն մը պիտի դառնայ, անապատային այս շրջանին մէջ :

Եփրատէն մինչեւ Հալէպ, ջրուղիին երկայնքին, կը շինուին վեց սիրուն բնակարաններ: վիլլայի ձեւով, յատկացուած՝ պահապաններու, որոնք հսկողութիւն պիտի կատարեն ջրուղիի երկայնքը, արգելք հանդիսանալով շրջակայ գիւղացիներու կողմէ ըլլալիք ոտնձգութեանց, պաշտօն ունենալով նաեւ կեդրոնին տեղեկացնել հեռաձայնով՝ որեւէ վտանգ, խանգարում կամ արկած :

Ներկայի շինութեանց ընթացքը նկատի առնելով, լիայոյս ենք որ Հալէպպիտի կրնայ խմել Եփրատի անուշ, զտուած եւ մաքուր ջուրը 1954ի ամրան :

Մինչեւ հիմա այս ծրագրին իրագործման համար (ջրուղի կայաններ եւ զանազանք) վճարուած է մօտաւորապէս մէկ միլիոն գործաւորի օրական, գործածուած է մօտաւորապէս երեսուն հազար թոն կրաղիւս 150.000 մ3 աւազ եւ խճաքար եւ չորս հազար թոնէ աւելի երկաթ՝ պեթոնի համար :

Այս հսկայ ձեռնարկը որ իր կարեւորութեամբ, մեծութեամբ եւ գիտական արդիական մեթոտներու կիրարկումով երկրին եւ թերեւս ալ դրացի երկիրներու մէջ միակն է, պիտի արժէ երեսուն միլիոն ոսկիէն քիչ մը աւելի, որուն արդէն իսկ քսան միլիոնը դրեթէ ծախսած է: Ցանձնառուներուն պարտադրուած է իբրեւ գործակից ունենալ կարող եւ գործունեայ երկրաչափներ որոնք կը գործադրեն իրենց տրուած բարդ ծրագիրները սպասարկութեան երկրաչափներու լուրջ հսկողութեան տակ: Երկու կողմէ աշխատանքի լծուած երկրաչափներու թիւը քանի կը հասնի որոնցմէ զատ զանազան ճիւղերու շինութեան համար հարիւրի չափ վարպետ մասնագէտներ իրենց բաժինը կը բերեն: Այս ձեռնարկին նախածրագիրը պատրաստեց անգլիական Ճիփ ընկերութիւնը. իսկ յատակագծի ընդարձակ եւ մանրամասն պատրաստութիւնները ըստանձնեց Ֆրանսական Է Է Է ընկերութիւնը :

ԱԼԵՔՍ. ԹԱՄԱՆԵԱՆ

(Ծննդեան 75ամեակի առթիւ)

●

Ճարտարապետ Ալեքսանդր Թամանեան ծնած է 1878 Մարտ 4ին Եկատերինոտարի (Կրասնոտար) մէջ: 1898ին մտաւ Փիթըրսպուրկի գեղարուեստի ակադեմիային ճարտարապետական դասարանը, եւ աւարտեց 1904ին իբրեւ ճարտարապետարուեստագէտ :

Գեղարուեստի ակադեմիային մէջ Թամանեան խոր գիտելիքներ ձեռք բերաւ ռուսական դասական ճարտարապետութեան մասին:

Թամանեան իր առաջին իսկ ինքնուրոյն աշխատութիւններուն մէջ երեւցաւ իբրեւ նուրբ ճաշակով օժտուած խստապահանջ ու լուրջ գեղարուեստագէտ, որ գիտէ ըստեղծագործօրէն մօտենալ ճարտարապետական հարցերուն: Պետրոկրատի «Բաֆէ տը Ցրանս»ի ներքին ձեւաւորումը եւ քանի մը ուրիշ ինքնատիպ աշխատանքներ կատարելէ ետք, 1911 – 1913 Թամանեան կը ստեղծէ այնպիսի նշանակալից գործեր ինչպէս Կոչուբեյի մենատունը Պուշկին քաղաքին մէջ եւ Շչերբատովի հասութաբեր տունը Մոսկուայի մէջ: Բազմաբնակարան տունը մենատան հետ կապող այդ շէնքին մէջ Թամանեան կրցաւ ներդաշնակ միասնականութիւն հաստատել տան արտաքին ճարտարապետական ձեւին մէջ: Շչերբատովի տան նախագծման եւ շինարարութեան համար Թամանեան ոսկէ մետալ ստացաւ Մոսկուայի լաւագոյն շէնքի համար, կազմակերպուած մրցումին մէջ, իսկ 1914ին այդ շէնքի համար եւ արուեստի մէջ ունեցած մեծ յաջողութիւններուն համար գեղարուեստի ակադեմիան կ'ընտրէր զայն իբրեւ ճարտարապետութեան ակադեմիկոս :

1923ին, երբ Թամանեան Խ. Հայաստան կը վերադառնար, վերապրեցաւ իր ստեղծագործական երկրորդ ծնունդը, շինարարական եռուզեռի մէջ, առաջնակարգ տեղ գրաւելով :

Հայաստանի մէջ Թամանեանի կարեւորագոյն աշխատութիւններէն մէկն է Երեւան քաղաքի վերակառուցման եւ զարգացման գլխաւոր նախագիծը, որ հաստատուեցաւ 1924ին: Այդ նախագծին կատարելագործման վրայ ան աշխատեցաւ մինչեւ իր կեանքի վերջին օրերը: Դժուար էր յետամնաց, քաոսային կառուցուածքով, հիմնականին մէջ միայարկ տուներէ բաղկացած գաւառական քաղաքի հիմքի վրայ ստեղծել Հայաստանի արժանի մայրաքաղաք Երեւանը: Ստեղծուեցաւ քաղաքաշինարարական նոր յօրինուածք մը: Թամանեան մասամբ պահելով կեդրոնի ընդհ. կառուցուածքը, ստեղծեց նոր հանրային եւ վարչական կեդրոն, հրապարակներով (Լենինի եւ Շահումեանի): Քաղաքի սահմանները ընդարձակեցան, շրջանային պողոտայ – փողոցներու կանաչ գօտիները շրջապատեցին քաղաքի կեդրոնական մասերը: Գլխաւոր յատակագիծը երկու անգամ վերակազմուեցաւ, հաշուի առնելով քաղաքին նորանոր պահանջները, բայց պահուեցաւ Թամանեանի հիմնական յղացումը : Հայաստանի մէջ իր բեղնաւոր գործունէութեան ատեն Թամանեան նախագծեց եւ իրականացուց բազմաթիւ հանրային, ուսումնական, բուժական եւ այլ շէնքեր :

Թամանեանի ստեղծագործական հարուստ ժառանգութեան մէջ մասնաւոր տեղ գրաւած են այն շէնքերը, որոնց մէջ վարպետը դրած է ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական ճարտարապետութեան ամուր հիմքերը :

Թամանեան ուսումնասիրելով հայկ. ճարտարապետութեան ժառանգութիւնը, կրցաւ թափանցել անոր էութեան խորքը, ընտրելով արժէքաւորն ու յառաջադէմը, մէկդի դնելով պատահականն ու խորթը :

Հայ ճարտարապետութեան մէջ շէնքի արտաքին արտայայտչականութիւնը միշտ արտայայտուած է պատի ճարտարապետութեան մէջ, որ կը հանդիսանայ շինութեան «տեկտոնիկ» կառուցուածքի հիմքը: Բազմաթիւ ազդակներ, ինչպէս եւ երկրաշարժական ուժերը, որոնք պէտք է միշտ հաշուի առնէ ճարտարապետը, ձեւակերպեցին հայկ. ճարտարապետութեան զարգացումը իբրեւ պատի ճարտարապետութիւն, միաձոյլ ծաւալներու ճարտարապետութիւն :

Ալ. Թամանեանի ստեղծագործութեան գագաթնակէտն է Երեւանի կառավարական տունը, որու համար 1941ին, յետմահու անոր տրուեցաւ Սթալինեան մրցանակ: Երկարաձիգ շէնքերու տարածական յօրինուածքը կառուցանելու սկզբունքները, որոնք կը կիրառուէին ռուսական քաղաքաշինարարութեան մէջ, հոն գտան տաղանդաւոր մարմնաւորում, զուգակցելով հայ ճարտարապետութեան լաւագոյն աւանդութեանց հետ :

Ինք փորձով հաստատեց թէ ինչպէս կարելի է օգտագործել ազգային ճարտարապետութեան ձեւերու հարստութիւնը, նորը ստեղծած ատեն, առանց ընդօրինակութեան դիմելու : Թամանեան մեծ դեր կատարեց Հայաստանի ճարտարապետներու նոր սերունդի ստեղծագործական պատրաստութեան մէջ:

Ալ. Թամանեանի միւս ականաւոր ըստեղծագործութիւնն է Օփերայի եւ պարախաղի թատրոնի հոյակապ շէնքը, ուր կը միաւորուի երկու դահլիճ, մէկ ընդհանուր բեմական տնտեսութեամբ : Այդ շէնքը աչքի կը զարնէ ծաւալի դասական պարզութեամբ եւ տիրական դիրք կը գրաւէ հիւսիսային մասին մէջ :

Թամանեան մեռաւ 58 տարեկան: Կառավարական տան եւ Օփերայի թատրոնի շինութիւնը աւարտեցաւ իր զաւկին՝ Գէորգ Թամանեանի ղեկավարութեամբ :

Լ. ԲԱԲԱՆԵԱՆ

(Ամփոփուած Սով. Հայաստանէն):

ԲՌՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ կայաններու մասին քննութիւն կատարելու համար, Ազգաժողովին կողմէ յուշագիր մը ուղղուած էր Խ. Միութեան, 1952 Նոյ. 22ին: ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակութիւնը նոյնութեամբ վերադարձուց նամակը եւ յարակից վաւերագիրները, «զըրպարտիչ» գտնելով զանոնք :

ԳԵՐՄԱՆ զինուորական մարմին մը ճամբայ ելաւ դէպի Մ. Նահանգները, խորհրդակցելու համար նոր բանակի կազմութեան մասին :

ԱԼՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ այլեւս պիտի չպահանջուին 1949 — 1952ին պետութեան յանձնելի ցորենը, գարին, վարսակը, միսը, բուրդը եւ հաւկիթը: Կը նշանակէ թէ ժողովուրդը չէ կրցած ճարել այս նիւթերը :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՍԱԲԵՐ, բացառիկ թիւ Հ. Ց. Դ. Երիտ. Միութեան Կեդր. վարչութեան : Մայիս 1953, Գահիրէ, 51 էջ, աշխատակցութեամբ ծանօթ գրողներու:

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ, Մանկա – պատանեկան հրատարակութիւն Հալէպի հայ ուսուցչական միութեան: Պատկերազարդ: Գ. տարի թիւ 3: Հասցէ. — Պ. Փ. 285, Հալէպ (Սիրի) ,

Ի ՊԱՏԻՒ

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

●

Երկուշաբթի գիշեր Սալ Եէնայի մէջ, բարեկամներու բազմութիւն մը եկած էր անգամ մը եւս ողջունելու դերասանապետ Շահխաթունին, որ չորս տարիէ ի վեր զրկուած է բեմէն, անողոք հիւանդութեան մը հետեւանքով: Եւ սակայն անոր կարօտը այնքան ուժեղ է իր մէջ, որ, պարբերաբար կը քաշէ զինքը այդ ապերախտ բայց միշտ հմայքով մը թրթռուն տախտակներուն վրայ: Այդ տախտակամածին փոշին իսկ մոռցնել կուտայ իր դողդոջուն ոտքերուն կամ ձեռքերուն անկարողութիւնը:

Այդ կարօտն էր որ Շահխաթունին բերած էր երկուշաբթի գիշեր Եէնա, ուր գեղարուեստական երեկոյթ մը արքուած էր նախաձեռնութեամբ յանձնախումբի մը որուն նախագահը, Պ. Ն. Ֆրէնկեան, դժբախտաբար բացակայ էր: Պ. Գմբէթեան պատկերացուց Շահխաթունին իբրեւ բեղուն ու տաղանդաւոր արուեստագէտ մը, միեւնոյն ատեն քաջ զինուոր մը որ անձնուիրաբար ծառայած էր Հայաստանի Հանրապետութեան, այնքան տաժանելի պայմաններու մէջ: Ողջունեց անոր տարիներու վաստակը հայ բեմին Կովկասէն Պոլիս, Պուլկարիա եւ ի վերջոյ Փարիզ:

«Ժամանակ մը երբ Համր էր չարժանկարը, Շահխաթունի կրցաւ իր տաղանդով փայլուն տեղ մը գրաւել օտար արուեստագէտներու կողքին: Ծնաւ խօսուն չարժանկարը, բայց չմեռաւ Շահխաթունիին արուեստը, դերասանապետը այս անգամ դարձաւ նոյնքան տաղանդաւոր դիմայարդար մը, իր վրայ հրաւիրելով միջազգային արուեստագէտներու եւ բեմադիրներու ուշադրութիւնը: Ան ունեցաւ իր դպրոցը եւ բազմաթիւ աշակերտներ: Չհեռացաւ հայ բեմէն, միշտ եղաւ իր ընկերներուն քովն ի վեր անոնց լաւ եւ գէշ օրերուն: Վերջերս զրկուած է իրեն կեանք տուող արուեստի այս կրկնակ արտայայտութիւններէն, բայց իր մէջ անշէջ է կրակը որ մղած է զինքը այսօր անգամ մըն ալ բարձրանալ այս բեմին վրայ, հանդիսականներու հետ դէմ առ դէմ ողջունելու ու արժանաւորապէս խլած է այնքան ջերմ ծափեր»:

Թորոսեան եղբայրները (Հրայր եւ Վիգէն), խումբ մը պատանուհիներ, վրացի զոյգ մը (Շոթա Ապաշիձէ) եւ փոքրիկ Էկլիտա իրենց գեղեցիկ պարերով գեղարուեստական հաճելի բաժին մը ապահոված էին երեկոյթին, համեմուած՝ Օր. Ա. Առաքելեանի եւ Տիկին Սօնա Թրակաժէի երգերով:

Պ. Շահխաթունի առաջին մասէն վերջ բեմ եկաւ կորաքամակ եւ դողդոջուն: Նախ շնորհակալութիւն յայտնեց հանդէսին կազմակերպիչներուն, մասնակցողներուն, հանդիսականներուն եւ Ֆրանսացի

բարեկամներուն, յետոյ ըսաւ.

—Երկրորդ անգամն է որ բարեկամներս չեն մոռնար զիս եւ կը կազմակերպեն յարգանքի երեկոներ: Ա. անգամ բժիշկ Գալճեանն էր, երկրորդ անգամ Բժ. Նարդունին, իսկ այս երրորդը եկեղեցւոյ վարչութիւնը: Կ'երեւի բժիշկ բարեկամներս ձեռք քաշած են այլեւս ինծմէ եւ յանձնած են զիս եկեղեցւոյ խնամակալութեան ...:

« Այս անողոք հիւանդութիւնը անզօր կը դարձնէ զիս իմ սիրած գործին համար:

«Մեր ժողովուրդը վստահ եմ որ սիրում հայ բեմը եւ նրան ծառայողներին եւ միշտ ալ պիտի սիրէ զանոնք:

Երբ ուզէք մտնել մեր երկիրը Սանահինի կամուրջով, վայրաշարժը սուլում է եւ այդ սուլոցը դուք լսում էք 17 անգամ բարձունքէ բարձունք արձագանգելով:

Մեր ուժերը, մեր տաղանդը նոյնպէս պէտք է 17 անգամ կրկնապատկուին երբ անցնենք Սանահենի կամուրջով, ես մաղթում եմ այդ մեր բոլորին »:

«Ուրեմն ձեզմէ բաժնուելէ առաջ պիտի ուզէի որ հայ բեմը ապրի իր ժողովուրդի սիրովը եւ օժանդակութեամբ: Մի գլանաք երկուքն ալ, սիրեցէք զայն եւ օգնեցէք որ չմեռնի»:

Հանդէսին երկրորդ մասը կը կազմէր Անդրանիկի չարժանկարը (համր) զոր տարիներ առաջ յօրինած էր Շահխաթունի եւ որուն մէջ ինք կը կատարէ Անդրանիկի դերը, երիտասարդութենէն մինչեւ մահը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

●

ՏԷՍԻՆ, 22 Յունիս.— Շաբաթ (20 Յունիս) իրիկուն Տէսինը եւս լսեց Վիէնի հայկական երգչախումբը, ղեկավարութեամբ իր եռանդուն հիմնադիրին՝ Յովսէփ Վրդ. Լեւոնեանի: Գեղարուեստական վայելք մը եւ հայ երգի փառաբանութիւնը հանդիսացաւ երեկոյթը, որ մեզ պահ մը փոխադրեց դէպի հայրենի տաճարները, լեռներն ու դաշտերը: Խանդով ու կարօտով տոգորուած, ըմբոշխնեցինք բոյրը արեւավառ ծաղիկներուն, շնչեցինք արբեցուցիչ օդը մեր դալարագեղ սարերուն, լսեցինք անկեղծ սիրոյ արտայայտութիւնները գեղջուկին, ինչպէս ողբը՝ Մայր Արաքսին: Բոլոր երգերը ծափահարուեցան ջերմօրէն:

Օր. Մառի Կաւվարենց իր քնքոյշ ու թրթռուն ձայնով թարմութիւն մը բերաւ մեզի: Առաջին առթիւ էր որ կը ծանօթանայինք եւ հաճոյքով ունկնդրեցինք մեզ հրամցուած երգերու փնջիկը որ կը խտացնէր կարօտի, սիրոյ եւ հայրենաբաղձութեան զուարթ թէ տխուր երանգներ: Ջանց կ'առնեմ երեկոյթին յայտագիրը կրկնութիւններէ խուսափելու համար: Կարեւորը կատարուած գործն է, գնահատելի՝ ամէն տեսակէտով: Միակ անձ մը կրցած է համախմբել երեսունէ աւելի երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, սորվեցնել անոնց մեր կրօնական եւ ժողովրդական երգերը քաղցրահնչիւն բառերով: Թերեւս շատեր գաղափարն իսկ չունէին այդ երգերուն իմաստին եւ խորհուրդին վրայ: Երգին ազդեցութիւնը մեծ է մարդոց վրայ: Դպրոցէն վերջ երգն ալ կարեւոր ազդակ մըն է մեր երիտասարդութեան, ներշնչելու գիտակցութիւնը մեր ազգային ճոխ գանձերուն:

Ամէն քաջալերութեան արժանի է այս ձեռնարկը, որ կրնայ հետզհետէ աւելի զարգանալ նոր ուժերու մասնակցութեամբ: Առաջին քայլը նետուած է արդէն ու մեր բոլորին պարտքն է գուրգուրանքով մօտենալ, ձեռնարկը տեւականացնելու համար:

Շաբաթ երեկոյեան ոգեւորութիւնը անգամ մը եւս հաստատեց թէ մեր ժողովուրդը իր մշակոյթով կրնայ երկար տոկալ ճերմակ ջարդին, եթէ հպարտութեամբ մօտենայ անոր: Այսպիսի խումբեր կրնան նոր եռանդ ներարկել թմրած գաղութներու, ոգեւորելով նաեւ խումբին մասնակցողները:

Անտարակոյս, հանդէսէն բացակայողներ չարաչար զղջացին:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Տէսին եւս տօնեց Հայաստանի անկախութեան 35րդ տարեդարձը, Յունիս վեցին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին ու մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, դպրոցին հողաբարձութեան, Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու, Կամ. եւ Մարտիկներու եւ Վասպ. Հայր. Միութեան:

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբին « Մեր հայրենիք»ով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուան նախագահ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեան իր բացման խօսքով բացատրեց Մայիս 28ի պատմական արժէքը: Գեղարուեստական բաժնին մէջ արտասանեցին դպրոցին աշակերտներէն Մկրտիչ Մուրատեան, Բրաբիոն Տապաղեան: Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի երգեց քանի մը խմբերգներ: Մեներգեց Տիկին Աշխէն Պօյաճեան, արտասանեց նաեւ Օր. Մառի Լուիզ Առաքելեան:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ս. Թորոսեան որ լայնօրէն նկարագրեց հայրենիքի անկախութեան համար մղուած կռիւները:

Հանդէսէն վերջ տեղի ունեցաւ խնջոյք, ուրախ մթնոլորտի մը մէջ: Գ. Պ.

Ա. — Տօքթօր, կրնա՞ք ականջներս քննել:

Բ.— Բայց, պարոն, ես երաժշտութեան տօքթօր եմ:

Ա.— Եւ ճիշդատոր համար ձեր քովը եկայ, որովհետեւ ականջիս մէջ չարունակ ձայներ մը կան ...:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ո

ՄԻ ՃՇԴՈՒՄ

★

Ընկ. Ազգին «Յառաջ»ի Յունիս 18 եւ 19 թուերի մէջ, ընկ. Հ. Մելքումեանի գործունէութիւնը պարզելով, կ'ըսէր թէ ընկերը 1922 թ. Պոլսից Խ. Հայաստան վերադարձաւ հանգստանալու եւ նորէն հայրենիքին ծառայելու:

Ընկ. Հ. Մելքումեան Խ. Հայաստան մեկնեց հետեւեալ առաքելութեամբ.— 1922 թ. Խ. Հայաստանի մէջ հացի կարիքը չափազանց մեծ էր:

1920 թ. աշնան Հ. Հ. կառավարութեան կողմից Ֆրանսական կառավարութեան ծախուած բամպակի արժէքը, Հ. Հ. պատուիրակութիւնը Փարիզում 1922 թ. ստանալով, որոշեց ալիւր գնել եւ ուղարկել Խ. Հայաստան: Այս առթիւ Խ. Հայաստանի կառավարութեան ներկայացուցիչների հետ համաձայնելով, երկու կողմերի լիազօրները նպաստաւոր գնով ալիւրը գնեցին Վառնայի ալիւրի համագործակցականի պահեստից, յիսուն վագոն: Մէկ վագոն ալիւր էլ նուիրեց նոյն համագործակցականի վարչութիւնը: Ընկ. Հ. Մելքումեանը 51 վագոն ալիւրը տարաւ անձամբ Երեւան յանձնեց Խ. Հայաստանի կառավարութեան եւ ստացագիր ստանալով պիտի վերադառնար Փարիզ ղեկուցանելու Հ.Հ. պատուիրակութեան: Սակայն բոլշեւիկները իրենց խոստումը դրժելով Թիֆլիզում ձերբակալեցին մեր լիազօր ընկերը եւ այլեւս ոչ մի լուր իր մասին:

ԲԵՆՕ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

Կը տեղեկանանք թէ, Ժ. Հայրապետեան — Ռ. Թոնթինի մրցումը որ չորս անգամ յետաձգուած էր, հաւանաբար տեղի ունենայ Յուլիս 12ին, համաձայն միջազգային կանոնադրութեան:

Եթէ կրկին յետաձգուի, հաւանական է որ ջնջուի թեկնածուներու անունները եւ նոր թեկնածուներ որոշուին:

Առանց վերապահութեան, կարելի է ըսել թէ, Եւրոպայի մէջ այսօր 3 կէս ծանրութեան թեկնածուներ կը փայլին, ախոյենութեան կրկէսին մէջ, նաեւ չորրորդ մը: — Ա. Կէրարդ Հէխթ (գերմանացի): Բ. Ռէնաթօ Թօնթինի (իտալացի): Գ. Ժ. Հայրապետեան (Ֆրանսացի): Դ. Ա. Իվէլ (Ֆրանսացի):

Առաջին երկուքը մրցեցան Իրարու դէմ, գերմանացի «արջը» յաղթական ելաւ «նոք աութ»ով Զ. շրջանին: Պահ մը կարծուեցաւ թէ իտալացի «որսորդ»ին տեղ պիտի ճակատէր Հայրապետեանի դէմ: Սակայն հիմա որսորդի եւ արջի պատմութիւն չմնաց:

Պիտի հարցնէք անշուշտ թէ, ո՞ւր կը գտնուի Եւրոպայի ախոյենութեան գաղտնիքին բանալին: Պարզապէս Թօնթինիի մաքիավէլեան վարպետութեան մէջ, որ կռահելով թէ, Հէխթէն պիտի պարտուի, սովորական կշիռքէն աւելի ծանր ներկայացաւ որպէսզի կռիւը գերագոյն ծանրութեան կոփամարտիկներու զուպար մը ըլլայ, եւ թեկնածուին դիրքը չվտանգուի: :

Բայց, վարպետօրդի Իտալացին՝ խորտակուած նաւէն պոկուած գերանի մը կառչելով, դարձեալ ելաւ ալեկոծ ծովուն մակերեսը:

Սակայն Կէրհարդ Հէխթ վտանգաւոր ոսոխ մըն է օժտուած չոր, ջղուտ, եւ զօրեղ հարուածներով: «Անիկա Հայրապետեանը պիտի վերածէր անտառին մէջ արջու մը հալածանքին ենթարկուած որսորդի մը»:

Ա. Իվէլի ալ վերջերս սկսած է փայլիլ եւ հիմա անիկա զօրաւոր կը զարնէ ...:

× Յունիս 13, 14, 15ին, Թուրքիոյ ախոյենութեան կոփամարտի մրցումներ կատարուեցան Անգարայի մէջ, մասնակցութեամբ հայ կոփամարտիկներու: Թեթեւ ծանրութեան կոփամարտիկը Վահրիճ Մելքոնեան Թուրքիոյ ախոյեան հանդիսացաւ կէտերու առաւելութեամբ: Հակառակորդն էր Հասան Հիւսէյին:

× Այս կիրակի, Յունիս 28, ժամը 15ին, (մէթրօ Անվէրս), Էլիզէ Մոնթմարթրի միջին ծանրութեան արեւելեան ասողերու հայ աղուէսը, ըմբիշ Ակօբ Այվազեան՝ պիտի ճակատի Ֆրանսայի ախոյեան միեւնոյն դասակարգի բարձրաստիճան աստղերէն ըմբիշ Լիւք Սթրաուպի դէմ (Ալզասցի), 6×5:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ոչ ոք դեռ չէր մոռցած աղէտը, ոչ ոք դեռ չէր ամոքուած իր սեփական սուգին մէջ: Բայց ցեղը հաւաքաբար կ'ամփոփուէր, շարքերը կը սեղմէին եւ թշնամիին բացած արիւնոտ պատռուածքները կը գոցուէին կամաց կամաց:

Ուրիշ տեղերէ, կոտորածներու ժամանակէն զգածուած գաւառներէն հասկցեր էին որ ժամանակը հասած է: Ու մեզի զրկուած հանդերձեղէնի հակերու մէջ կը գտնէինք հարսանեկան զգեստներ ... մէկ կողմ դրինք անոնք եւ պահեցինք. այդ զգեստները անպէտ չմնացին:

Մօտաւոր եւ դրացի գաւառներէն ամէն օր կը հասնէին բարեկեցիկ եւ դիրքի տէր ամուրիներ եւ կ'ամուսնանային չափահաս որբուհիներու հետ:

Տխուր հարսնիքներ էին անշուշտ, սրգաւոր հարսնեւորներ: Բայց այդ յորդառատ արցունքներուն ետեւէն որկրանէնքինք, հարսերու երեսներն ի վար, հանդարտ եւ անայլայլ փայլով մը կը շողար նաեւ երջանկութիւնը:

Արագ արագ, նոր ընտանիքներ կը կազմուէին, մեր գործունէութեան տեսակը զգալի կերպով փոխուած էր, այլ եւս տխրութեամբ մէկ կողմ չէինք ձգեր գեղեցիկ եւ պճնուած զգեստները՝ արկածեալները վիրաւորելու մտահոգութեամբ. անոնք կը պահէինք, կը ծրարէինք եւ կը յատկացնէինք հարսերուն:

Եկեղեցիին բակին մէջ ապաստանողներու թիւը կը պակսէր հետզհետէ. շատերը այգիները գացեր էին այգեկութ ընելու եւ օգնելու հողատէրներուն:

Քիչ ատենէն կուգար նաեւ բամպակի հունձքը եւ անգործ մնացած բազուկներ պիտի մխիթարուէին սուրբ եւ ամոքիչ աշխատութիւնով:

Ցղի կիները կը ծնէին ու նորածինները այլեւս վիժածի ահռելի երեւոյթներ չունէին: Ամէն օր կ'երթայինք կ'այցելէինք իրենց ու գուրգուրանքով կը հսկէինք այդ նորածիլ կեանքերուն վրայ:

Դժբախտ ու որդեկորոյս մայրերու դէմքերուն վրայ կը վերածնէր երջանկութեան ժպիտը, ու շրթներ, որ միայն ողբացեր էին ամիսներէ ի վեր, կերգէին եւ օրօր կ'ըսէին իրենց մանկիկներուն: Մէկ ծնող կնոջ քով կը հաւաքուէին շատ մը այրիներ ու ամէնքն ալ կը խնամէին ու կը հաւաքաբար մայրութիւն կ'ընէին եւ կը մխիթարուէին ինքզինքնին ստեղծած պարտաւորութեան մէջ:

Աւերակները նուազ քստմնելի, նուազ տխուր կ'երեւէին, որովհետեւ հայ բանտարկեալներու արձակումէն ետքը Կիպրոս, Եգիպտոս եւ այլ երկիրներ ապաստանող փախստականներ դարձեր էին իրենց հայրենի հողին վրայ:

Փողոցներու մէջ անցուդարձը կը շատնար. ոմանք իրենց տանը աւերակները սկսած էին քրքրել նոր շինութիւններու համար. փոքրիկ խանութպաններ հրդեհուած կրպակներու խանձած պատերուն վրայ սկսած էին ապրանքներ կախել եւ վաճառել: Նոր հոգեր, նոր հաշիւներ, ապագայի նոր ծրագիրներ կը զարթնեցնէին քաղաքացին իր դժբախտութեան թմրութենէն:

Այդ օրերուն էր որ հարկ եղաւ մեզի երթալ Ատանայի շրջակայ այգիներէն մէկը՝ կարեւոր գործով մը: Քաղաքէն անմիջապէս դուրս՝ սկսաւ շարքը հոծ բուսականութիւնով մը հովանաւորուած պարտէզներու եւ ընդարձակ այգիներու:

Անոնցմէ շատեր աւրուած էին, արմատախիլ ործատունկեր կը ճզմուէին կառքին անիւներուն ներքեւ. չքեղ դալարիներու խորերէն երբեմն կը ցցուէր աւերակ դարձած բնակութեան մը մէկ թեւը: Բնութիւնը կարծես արտակարգ ջանքերով կը ձգտէր ծածկել ինչ որ մարդիկ քանդած էին ու աւրել հետքերը ոճիրին:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Կրոթիվոլ, զեկուցում տալով անցեալ շաբթուան դէպքերու մասին, աննախընթաց խոստովանութիւններ կատարեց գործուած սխալներու առթիւ: Ահա իր խօսքերը, Պոհլէնի հանքագործներուն առջեւ. — « Մենք պատասխանատու ենք պատահած դէպքերուն: Միայն արեւմուտքի գրգռիչները չմեղադրենք: Հրձիգները երբեք պիտի չյաջողէին, եթէ պայթուցիկ նիւթեր կուտակուած չըլլային »:

Անկարելով արեւմտեան շրջանը փախած Գերմաններուն, խոստովանեցաւ թէ հարիւր հազարներ են որոնց բացակայութիւնը կը ծանրացնէ պարենաւորման տագնապը: Յետոյ, հաստատեց թէ իր կառավարութիւնը ծանր սխալ մը գործած է չափազանց զարկտալով ճարտարարուեստին, առանց մտածելու որ երբ երկրին երկու մասերը միանան, արեւմտեան շրջանին ճարտարագործութիւնը պիտի բաւէ ամբողջին համար: Եւ վերջապէս խօսքը ուղղելով պետական պաշտօնեաներուն ազդարարեց.

— « Այն տեղական պաշտօնեաները որոնք փոքր աստուածներ կը նկատեն իրենք զիրենք, պէտք է վար իջնեն իրենց գահերէն եւ սերտ յարաբերութիւններ, բարեկամական գործակցութիւն հաստատեն մեր ժողովուրդին հետ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ նախագահը, Սինկման Ռի, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Յունիս 25ին, պատերազմի 4րդ տարեդարձին առթիւ, ի ներկայութեան 300.000 քաղաքացիներու: Ընդդիմանալով ծրագրուած զինադադարի, ըսաւ թէ «ցմահ պիտի կռուին, ազատ, միացեալ եւ անկախ Քորէա մը կազմելու համար» — Փեքինի անթէլը նորէն աւետեց թէ օրերու խնդիր է զինադադարի կնքումը: Հնդկաստանի վարչապետը առաջարկեց նիստի հրաւիրել Ազգաժողովը, զինադադարը պարտադրելու համար:

ԿԱԽԱՂԱՆԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ անգլիացի Ճոն Քրիսթի, որ խոստովանած էր թէ եօթը կիներ սպաննած է: Փաստաբանները փորձեցին փրկել ամբաստանեալը, իբրեւ խելագար ներկայացնելով. բայց երդուեալները — ինը այր եւ երեք կին — միաձայնութեամբ վճռեցին թէ խելքը գլուխն է եւ արժանի մահապատժի: Այս վճիռին վրայ, դատաւորը յայտարարեց. — «Դատապարտուած էք ձեր վիզէն կախուելու, մինչեւ որ մահը վրայ գայ: Աստուած ողորմի» :

ՋՈՄՈՒՆԻՔ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

5 Յուլիս, կիրակի, կէսօրէ ետքը ժամը 3 — 7, Արարատ ճաշարանին մէջ, ռիւ տէ զ'էֆօլ, Փարիզ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի «ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»ը, ղեկավարութեամբ Պ. Տէր Պօղոսեանի, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու եւ Նոր Սերնդականներու :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Լուի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Սէն Լուի, Լա Փոմի եւ Վալպարէլի ժողովուրդին, որ սիրայօժար օգնեց ծոմապահութեան օրուան հանգանակութեան: Շնորհակալութիւն նաեւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան, որ կարկանդակներէն բաժին հանեց հիւանդներու եւ ծերերու :

200.000 ՖՐԱՆՔ

Ծախու է Փարիզի 15րդ թաղամասին մէջ, 200.000 ֆր. եկամուտ ունեցող եւ 17 յակարաժինով, երկյարկանի զոյգ մը շէնք: Գին մէկուկէս միլիոն: Հեռախօսել՝

GOB. 05 - 63

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սիւռժրըտէօզներ

Դիմել. —

Société PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry, Paris (2·)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԵՒՌԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

28 Յունիս, ժամը 16ին:

Կը նախագահէ՝

նախարար՝ ԷՏՈՒԱՐ ՊՕՆՖՈՒ

որ նաեւ խօսք պիտի առնէ :

Աշակերտները պիտի կատարեն խմբերգներ, արտասանութիւններ, պիտի երգեն Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ տեղի պիտի ունենայ պարգեւաբաշխութիւնը, եւ պիտի ներկայացուի Մոլիէրի ծանօթ խաղը

LES FOURBERIES DE SCAPIN

Ե. եւ Զ. դասարաններու աշակերտներուն կողմէ :

Շրջանաւարտ աշակերտները պիտի ստանան իրենց վկայականները :

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները, ընտանիքներ, բարեկամներ եւ ծանօթներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժամուն, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիլլայի դպրոցին, հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի : 28 Յունիս, ռիւ Հանրի Պարպիւսի Փաթրոնաժի սրահին մէջ: Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա, Փորթ տէ Լիլա:

Մուտքը ազատ է: (Կրթ. մարմին)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: 5 Յուլիս Կիրակի ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը մասնակցին դպրոցին աշակերտները: Կը ներկայացուին զուարճալի թատերախաղեր աշակերտներուն կողմէ :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Մէօտօնի Թափի Վէռի անտառը:

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդական մասնաճիւղերու :

Գեղարուեստական բաժին, զանազան խաղեր եւ հաճելի ժամանց :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ եկեղեցիին հիմնադիր– Բարերար ողբացեալ ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ եւ իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին տարեկան հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պիտի կատարուի Սրբոց Թարգմանչաց Տօնին (Եշ., 25 Յունիս) յաջորդող կիրակի օրը, 28 Յունիս: Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի յարգանքի իր մասնակցութիւնը ընծայել հանգուցեալ բարերարին յիշատակին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին.

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս :

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա - Զարսանճագի Հայր. Միութեան, այս կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ Թը լա Ռօշըվէռի գովասուն, կանաչազարդ եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, ռիւ տէ Քլեմիթի, Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ Հայրենակից Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Կը բանախօսէ Հայրենակից Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ:

Առաւօտեան գնդակի մրցում, գնդակ (պուլ) ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ անակնկալներ: Պիտի ներկայացուի խիստ քրքջալից զաւեշտ մը «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌԸՄԲԱԼ Է», ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան եւ դերասանուհի Կիկօ Շամոյեանի: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր: Հայկական պարեր տաւուլ զուռնայով:

ԾԱՆՕԹ. — Քաղաքէն առնել 7 եւ 7 պաւէ հանրակառքերը եւ իջնել Ս. Ժիւլիէն չհասած մէկ կայարան առաջ :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առթիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19 :

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բաժին : Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը: Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ (20): Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը խնդրէ յարգոյ հայ հասարակութենէն եւ մասնաւորաբար Մարի Նուպար համալսարանական Տան հայ ուսանողներէն որ հաճին ներկայ ըլլալ տարեկան քառաձայն պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ ի յարգանս յիշատակին, ազգ. մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

իր մահուան 24րդ տարելիցին առթիւ :

Արարողութեանց կը նախագահէ հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Imp. ARAXES 46, Rue Richer, Paris 9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբթ ժամը 20.30ին: Սովորական հաւաքատեղին :

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անդրանիկ խումբի դասախօսական ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 9ին դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Մուտքը ազատ է հասարակութեան, մասնաւորապէս երկսեռ երիտասարդութեան համար :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին : Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Կապ. Խաչի դպրոցի տարեվերջին քննութիւնները տեղի կ'ունենան այս կիրակի ժամը 9էն սկսեալ : Ներկայ կրնան ըլլալ ծնողքները եւ փափաքող հայրենակիցները :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Իսիի ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը երեքին Խրիմեան դպրոցի սրահը: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ դասախօսական ասուլիս մը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ի հրաւէրով, տասը Հայր. Միութիւններ 20 Յունիսի իրենց ժողովին մէջ, սերտօրէն գործակցելու համաձայնութեան մը յանգած ըլլալով, ներկայիս կը հրաւիրեն բոլոր Հայր. Միութիւններու ներկայացուցիչները Բ. ժողովի մը, այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը (մեթրօ Քատէ), գոյացած համաձայնութեան մանրամասնութիւնները իմանալու համար :

Ո՞ՒՐ ՃԱՇԵԼ

Համով - հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ուտել սակայն բերնի համով

— Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած :

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ :

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ :

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis

Téléphone . Gut. 92 - 65

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

Manufacture de Bonneterie Fantaisie

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

10, Rue du Caire, Paris 2e

Téléphone : CENtral 78 - 44

●

ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ

31, 33, Rue de la Duée, Paris 20e

Téléphone : MEN 05 - 44

●

ԱՅՍ ՊԱՀՈՒՍ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Այր մարդոց, կանանց եւ տղոց ամէն տեսակի բրդեղէններ.

Մեքենայով հիւսուելու համար պատրաստ բուրդ 2–28, 2–40, 3–28 և 1–40

★

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԺԷՐՁԷՅԻ ԵՒ ԷՆԹԵՐԼՕՔԻ ԲՈՒՐԴԷ ԿԱՄ ԲԱՄՊԱԿԷ

ԲԱՄՊԱԿ՝ ԳՕԹ 2/2 ԿԸ ՏՐԱՄԱԴՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ՊԱՏՐԱՍՏ ԾԱԽՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԷՆ ԱՌԱՋ ԵՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆԵՐ ՈՒ ՎՃԱՐՄԱՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R.C.Seine 376.286

Le Directeur: SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9

Tél.: PRO. 86 - 60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 28 JUIN 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7103 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2514

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՄԱՆՐ » ՎԷՐՔԵՐ

•

Տեղի-անտեղի կը պարծենանք մեր արժանիքներով: Մանաւանդ անցեալ փառքերով:

Ամէնէն անճարն ալ կրնայ ժամերով ճառ խօսիլ, սկսելով Հայկէն եւ Բէլէն, Մեծն Տիգրանէն կամ Քաջն Վարդանէն:

Իսկ անոնք որ քիչ - շատ պաշար ունին, կրնան կախարդական մթնոլորտ ստեղծել, ձեր ոտքը գետնէն կտրելով:

Եւ այսպէս օրերը իրիկուն կ'ըլլան:

Խանդավառութեան գոլորշիները հետզհետէ կը ցնդին: Եւ կը սկսի թմրութինը:

Մարդիկ մեքենաբար կը կծկուին: Խմբովին կը կծկուին, եւ կը քաշուին իրենց պատեանին մէջ:

Տերեւ չի շարժիր, մէկ ժամանակաշրջանէն միւսը:

Հրա՛շք, եթէ եղած տերեւներն ալ չթափին, զրկուելով ջուրէ եւ խնամքէ:

Արտաքին խորշակը եւ ներքին ժանգը իրար կը լրացնեն, ընդլայնելով, խորացնելով անջրպետը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Փաստե՞ր կ'ուզէիք. — Սկսինք բազմատարր «մանր»երէն:

Վերջերս նոր աղաղանք մը հնչեց Հիւս. Ամերիկայի մէջ, աւելի սուր եւ ուժգին, — Սերունդը կը կորսուի, օգնութի՛ւն...

Եւ արդէն գործի ձեռնարկած են, չարիքը սահմանափակելու համար, նախաձեռնութեամբ չորս կազմակերպութեանց, — Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Երիտ. Դաշնակցութիւն, Հայ Օգնութեան Միութիւն եւ Ազգ. վարչութիւն:

Ուրիշ կազմակերպութիւններ ալ կը շարժին, գործակցելով կամ առանձին գործելով:

Ամէն պարագայի մէջ, մարդիկ խօսքէն գործի անցած են, եւ կարելին կը փորձեն, յանուն սերունդի փրկութեան:

Ինքնապաշտպանութեան պայքար, ազատարար գօտիներ հաստատելու համար տունէն դուրս: Հանրային գործունէութեան բոլոր ասպարէզներուն մէջ:

Ահազանգը սերտ կապ ունէր մեր գաղութին հետ:

•

Լսեցի՞ք որ եւ է խլրտում կամ ձեռնարկ, բացի յօդուածներէ եւ ճառերէ:

Մեր գաղութը աւելի երիտասարդ է, երեսուն տարեկան, բաղդատելով ամերիկեանին հետ (60 - 70 տարեկան):

Եւ սակայն, կը թուի թէ ժամանակէն առաջ ծերացած է:

Մէկ հայաշատ կեդրոնէն միւսը, կա՛մ ականջները թափած են, կամ աչքերը դեղնած: Եւ կամ ոտքերն ու ձեռքերը կը դողան, որեւէ հանրային ձեռնարկի մօտեցածատեն:

Այսպէս նաեւ հարեւան գաղութներու մէջ, ուր ոչ բանուորական հոգեր ունին, ոչ ալ տնտեսական տագնապ:

Ճիշդ այս միջոցին ազդեր եւ նկարագրութիւններ կը հրատարակուին ամավերջի հանդէսներու մասին:

Իբրեւ ընդհանուր կանոն, ամէն տեղ ալ աչքի կը զարնէ ներկաներու աննշան թիւը:

Այս առթիւ ալ, թղթակիցները մեքենաբար կը գործածեն «Յառաջ»ի հերթական բանաձեւը, — «Կոկիկ բազմութիւն»:

Կը նշանակէ 40 - 50, երբեմն ալ 100 - 150 հոգի: Համաձայն տեղին կամ ձեռնարկին:

Կեղծի՞ք չէ պարծենալ Հայկով եւ Տիգրան - Վարդանով, Գրիգոր Լուսաւորիչով կամ Սահակ - Մեսրոպով, երբ հայախօս մանուկներու թոթովանքն անգամ չի կրնար 4-500 ունկնդիր հաւաքել, հայաշատ կեդրոնի մը մէջ...

Մանր վէրքե՞ր են ասոնք:

Գիտութիւնը կ'ըսէ թէ մանր վէրքերը յաճախ աւելի մահացու չարիքներ կը պատճառեն քան մեծերը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄ ՍՏԱՑԱՒ
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՄԲ

•

Ինչպէս կը նախատեսուէր, վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ. Ժոզէֆ Լանիէլ վաւերացում ստացաւ ուրբաթ օր, Ազգ. Ժողովին մէջ, արտակարգ մեծամասնութեամբ, 206ի դէմ 398 ձայնով: Օրինական մեծամասնութիւնը 314 է. ուրեմն ստացած կ'ըլլայ 84 ձայն աւելի:

Առաջին անգամ էր որ այսքան կարճ կը տեւէր վարչապետական յայտարարութիւն մը, հազիւ կէս ժամ: Ամբողջ գործողութիւնը տեւեց 140 վայրկեան: Ոչ հարցում, ոչ ալ վիճաբանութիւն: Շատեր ձանձրոյթի կը վերագրեն այս բացառիկ պարագան, քանի որ դահլիճին տագնապը տեւած էր 36 օր, եւ այնքան երեւելիները ձախողած էին:

Տեղական թերթերը Պ. Լանիէլի յայտարարութիւնը կը գտնեն «պայծառ եւ պետական աւանդութեան այնպիսի պաշտպանի մը

Վարչապետը ըսաւ թէ այս ծանր պաշտօնը ստանձնած է համեստօրէն: «Եթէ այս պարտականութիւնը ինծի ինկաւ, եթէ ես չխուսափեցայ, պատճառը այն է որ իբրեւ երեսփոխան եղած եմ պաշտպանը հանրապետական աւանդութեան այնպիսի պահու մը եր բան բռնաբարուած էր եւ միշտ անվթար կը պահեմ հաւատքս ազատութեան մասին»:

Իր յայտարարութիւնը ծրագիր մը չէր, այդ գործը ձգած է կազմելիք նախարարութեան: Բայց որոշ տեսակէտներ կը յայտնէր, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Նոր կառավարութիւնը խորհրդարանին կը ձգէ միացեալ Եւրոպայի եւ միջազգային բանակի խնդիրները, վերջերս կնքուած դաշնագիրներուն քննութիւնը: Ֆրանսա պատրաստ է օգտուելու ամէն լուրջ պատեհութենէ, միջազգային մթնոլորտը բարւոքելու եւ բանակցութիւններ կատարելու համար, կը բաւէ որ դիմացինը իր յօժարութիւնը ապացուցանէ շօշափելի փաստերով. (կ'ակնարկէ Չորս Մեծերու Ժողովին): Հնդկաչինի պատերազմը շատ ծանր բեռ մըն է Ֆրանսայի համար: Խնդիրը պիտի քննուի Պերմուտայի Ժողովին մէջ: Կառավարութիւնը պատրաստ է կարելին փորձելու, որպէսզի վերջանայ այս արիւնալի պատերազմը: Թունուզի հանդէպ Ֆրանսան ունի յանձնառութիւններ որոնք հետզհետէ պիտի գործադրուին: Ֆրանսայի գլխաւոր մտահոգութիւնն է ամրապնդել ապահովութիւնը եւ Հիւս. Ափրիկէի պաշտպանութիւնը, ռազմագիտական բոլոր դիրքերով:

Գալով ելմտական կացութեան, անհրաժեշտ է կարգ մը նոր աղբիւրներ ճարել, ինչպէս միաձայնութեամբ յանձնարարած էր 17 վարչապետներու ժողովը: Պանք տը Ֆրանսը կը պահանջէ որ տրամադրուած կանխավճարները հետզհետէ վճարուին, մասնաւոր աղբիւրներով, ինչպէս ըրած էր ժամանակին Փուանքարէ: «Ճիշդ է որ մեր տուրքերուն համագումար ծանրութիւնը ծայրագոյն սահմանին հասած է: Ես միշտ հակառակ եղած եմ տուրքերու յաւելման: Բայց երբ խնդիրը կը վերաբերի ամբողջ դրամի մը գինը վճարելու, ներելի չէ որ եւ է վարանում: Կը կրկնեմ, տնտեսական խնդիրը ամէնէն էական հարցն է մեզի համար»:

Վարչապետը համառօտակի պարզեց նաեւ իր տեսակէտները հողագործութեան եւ ընկերային քաղաքականութեան մասին: Կառավարութիւնը պիտի ջանայ պաշտպանել դրամը, իբրեւ առաջին երաշխիք աւելցնելու աշխատաւորներուն գնելու կարողութիւնը: Պիտի բարեփոխէ հարկային դրութիւնը: Պիտի ջանայ զարկ տալ տնտեսական գործունէութեան, նոր միջոցներ ձեռք առնել գործազրկութեան դէմ, յարգել շարժական սակացոյցիօրէնքը՝ աշխատավարձքի մասին, աւելցնել արտադրութիւնը եւն.:

Վարչապետը անհրաժեշտ կը գտնէ կարգ մը մասնաւոր իրաւասութիւններ, գործածելու, մասնաւորապէս միաձայնութեամբ պահանջուած խնայողութիւնները կատարելու համար: Այդ իրաւասութիւնները պիտի չգործադրուին նոր տուրքեր հաստատելու համար, քանի որ այդ իրաւունքը խորհրդարանին վերապահուած է»:

Յայտարարութիւնը կ'ընդմիջուէր ծափերով: Մեծ տպաւորութիւն գործեցին Պ. Լանիէլի վերջին խօսքերը.

— Եթէ օր մը, ինչպէս կը յուսամ, յաջողութիւնը պսակէ մեր միացեալ ջանքերը, այդ մէկ մարդու, մէկ կուսակցութեան յաջողութիւնը պիտի չըլլայ, այլ պարզապէս Հանրապետութեան եւ Ֆրանսայի յաջողութիւնը»:

× Նոր կառավարութիւնը կազմուած պիտի ըլլայ երեկ: Վարչապետը կ'ուզէ կրճատել նախարարներուն թիւը: Դահլիճը Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ Գշ. օր:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՋԻՋՈՒՄՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

•

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Կրոթվոլ Յունիս 26ին յայտարարեց թէ մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուած է լայն իրաւասութիւններով, միջոցներ ձեռք առնելու եւ բարւոքելու համար աշխատաւոր բազմութեանց վիճակը:

Աւելորդ է ըսել թէ այս տնօրինութիւնը հետեւանք է ըմբոստական շարժումին, որ տեղի ունեցաւ արեւելեան Պերլինի եւ ուրիշ կարեւոր քաղաքներու մէջ,

Նոր յանձնաժողովը հետեւեալ գործերը պիտի կատարէ. —

1. Հրապարակ հանել ուտեստի եւ հագուստի բոլոր տրամադրելի մթերքները:

2. Գրեթէ կէս առ կէս զեղչել սպառազինութեանց եւ ընդհանրապէս ծանր ճարտարագործութեանց արտադրութիւնը եւ այսպէս խնայուած 670 միլիոն մարքը յատկացնել բնակարաններու շինութեան, ինչպէս եւ ընկերային ապասարկութեանց բարելաւման:

3. Նուազագոյն չափին իջեցնել այն արտադրութիւնը զոր հողագործները պարտաւոր են պետութեան յանձնել:

4. Աւելցնել ծերունիներու եւ անկարներու հանգստեան թոշակը:

5. Աւելի աշխատավարձք վճարել այն բանուորներուն որոնք իրենց յօժար կամքով կ'անցնին արտադրութեան օրինական չափը:

Արեւելեան Գերմանիոյ փոխ - վարչապետը, Իուլբրիխտ, այս փոփոխութիւնը կը բաղդատէ Խ. Միութեան երբեմնի «Նեփ»ին հետ (տնտեսական նոր քաղաքականութիւն): Այս առթիւ յայտարարեց.

— « Լենին ըսած է թէ երբ կուսակցութիւնը սխալներ կը գործէ, լաւագոյն ուղին է փոխել քաղաքականութիւնը եւ իր պարտականութիւնը կատարել քննադատութեամբ եւ ինքնաքննադատութեամբ: Մեր կուսակցութիւնը բացէ ի բաց յայտարարեց աշխատաւոր բազմութեանց թէ չափազանց պարծենկոտ եղած եւ զանգուածներէն հեռացած էր»:

ԴԱՍԱԼԻՔՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԻԺՆԵՐ

Արեւմտեան Պերլինի անթելը կը ծանուցանէ թէ 41 ոստիկաններ Արեւելեան Գերմանիայէն արեւմուտք անցած են, դասալիք ըլլալով: Չորեքշաբթի օր ալ ուրիշ 46 ոստիկաններ փախած էին: Դասալիքներու թիւը հասած է 377ի, որոնց քանը

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՆՈՐ « ՀԱՅՐ ՄԵՐ »

Ամերիկացի պատուելի մը մեծ աղմուկ հանեց վերջերս, վերաքննելով եւ սրբագրելով «Հայր Մեր»ը:

Ի՛նչ յանդգնութիւն...

Մեր մէջ գրոց - բրոցներ կան որոնք տարիներով քէն կ'ընեն, եթէ անտեղի բառ մը փոխած, կամ լեզուական սխալ մը սրբագրած ըլլաս:

Պատուելին սրբապղծութիւն կը համարի «Հայր Մեր»ին հետեւեալ նախադասութիւնը. —

«Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա ի չարէն»:

Բարի քրիստոնեայի մը կը վայլէ՞ այսպիսի աղօթք ուղղել Աստուծոյ, կ'ըսէ պատուելին:

Ուրեմն Աստուած մեզ փորձութեա՞ն կ'առաջնորդէ, — Մեղայ, մեղա՛յ...

Եւ ուրիշ քանի մը դիտողութիւններ:

Դժբախտաբար կորսնցուցեր եմ իր սրբագրած եւ վերամշակած «Հայր Մեր»ին բնագիրը:

Աստուածաբանութիւնը չինարէն է ինծի համար: Բայց կը կարծեմ թէ պատուելին կը չափազանցէ:

Միայն Հայոց պատմութիւնը քրքրելով, ես այն եզրակացութեան յանգած եմ թէ Աստուած կը սիրէ փորձութեան ենթարկել մարդիկը: Ամբողջ ազգեր եւ ժողովուրդներ:

Իսկ երբ կարգը կուգայ «չարէն փրկելու», յանկարծ կը կորսնցնէ իր չէզոքութիւնը: Կը դառնայ կողմ:

Դեռ աւելին, — կը հակի այն կողմը որ ոչ թէ գրիչ, այլ սուր ունի: Ոչ թէ «Մատեան ողբերգութեան» եւ սրբանօթ, այլ հրանօթ եւ թնդանօթ:

Հեռո՛ւ ինծմէ՝ «Հայր Մեր»ը սրբագրելու որեւէ յաւակնութիւն:

Երբ Նարդունին անգամ «Խոնարհեցո՛» կ'երգէ Վենետիկի կամարներուն տակ, ինծի՞ մնացեր է բառ կամ խօսք փոխել տէրունական աղօթքէն:

Միայն համեստ առաջարկ մը:

«Հայր Մեր»ը ի միջի այլոց կը խնդրէ «զհաց մեր հանապազորդ»:

Հայերը աշխարհի որ ափն ալ ինկած ըլլան, հաց ճարելու ճամբան կը գտնեն:

Հայկական առած է քարէն հաց հանելը:

Մե՞ղք մը գործած կ'ըլլանք, եթէ հացի տեղ ազատութիւն խնդրենք, աշխարհաբար թէ գրաբար:

— Բայց «Տէր Ողորմեա»ն ունինք:

— Հոգ չէ: Այս անգամ ողորմութիւն չենք խնդրեր, այլ մեր արդար իրաւունքը, քիչ մը աւելի բարձրացնելով մեր ձայնը: ՎԱՀԷ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՈՃԻՐ ՃԵՊԸՆԹԱՑԻՆ ՄԷՋ

Հեղինակը՝ անգլիացի աշխարհահռչակ վիպասանուհին՝ Ականթա Քրիսթի, ծանօթ է *Յառաջ*ի ընթերցողներուն, որոնք մէկ շունչով կարդացին քանի մը թարգմանութիւններ, պատերազմէն առաջ:

Նոյն անհամբերութեամբ պիտի կարդան այս վէպը, որուն անցուդարձը տեղի կ'ունենայ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ 20րդ միջազգային ցուցահանդէսը բացուեցաւ Պուրժէի մէջ: Պիտի տեւէ մինչեւ կիրակի, 5 Յուլիս: Հարիւր յիսուն հազար հանդիսատեսներ կը նախատեսուին այդ օրը: Կը մասնակցին 170 ցուցադրողներ ինը ազգերէ: Այս առթիւ բազմաթիւ յանդուգն մարզանքներ պիտի կատարուին, արդիական օդանաւերով որոնց մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնեն ֆրանսական արտադրութիւնները:

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

•

ԺԳ.

Ինչպէս վարդի մը կոկոնը, փակ էին Աստուծոյ շրթները : Շարունակեցի .

— Տէ՛ր, փառաւոններու եւ տառապաբեկական թագաւորներու կրունկին տակ նուաստացած ժողովուրդ մը, որ հզօր եւ ամենակալ Աստուծոյ մը փառաբանութեան մէջ մխիթարութիւն եւ ապաւէն փնտռեց՝ լուծելու ձեւով մը իր ստորագրութեան վրէժը, եղծեց դիմագիծըդ եւ նկարագիրդ .

1.— Արարչագործութեանդ տուաւ այն իմաստը թէ ստեղծեցիր մարդը, անոր տալու համար իբրեւ գոյութեան պատճառ կամ նպատակ՝ գո՛վքդ միայն երգել:

2.— Փառքիդ ընկեր հռչակելով ինքզինք(*), աստուածերգութեան մէջ դրաւ ներքին թաքուն հաճոյքի մը գոհացումը, ներանձնական զգացողութեանց վայելումը, իր եսը գովաբանելու անխոստովանելի եւ ծածուկ եղանակ մը, զոր կը ճանչնան սօլիփսիզմի զաղտնիքներուն հաղորդակիցները :

Ժպտեցաւ Աստուած, Ու վարդ մը բացուելու նման, գոյները աւելի եւս աճեցան, առատացան, թարմացան, կենդանացան, իր դիմագծին տալով փոփոխութիւն մը, մտերիմ ու քաղցր :

Պատկերը արագ այլակերպութիւն մը կրեց :

— Ո՛վ զարմանալի, գոչեցի, Մխիթա՛րըն է, Մեծն Մխիթարը :

— Տղա՛ս, ըսաւ ան, հասկնալի է ինծ թէ ի՛նչ բան կը մղէ քեզ տրտնջալու, քըննադատելու եւ մեղադրելու : Արդար է միտքդ, բայց արտայայտութեանդ եղանակը՝ անարդար: Ուշադրութի՛ւն, — երբ աչքերուս մէջ կը դիտես՝ կը տեսնես զիս երկու, ճիշդ ինչպէս ինքզինքդ կը տեսնես, բայց այդ երկուքը դիտելու խաղմըն է միայն՝ եթէ ոչ սխալ մը: Պատճառն այն չէ թէ երկու աչք ունիս,—որոշ պարագաներու մէջ՝ մէկ աչքն իսկ երկու կը տեսնէ: Առարկան, որ մէկ է, մեղք չունի, ուրեմն, թիւրատեսութեանդ մէջ : Ի՛նչ ձեւի տակ ալ ներկայանայ առարկան, անշուշտ դուն կը դատես համաձայն տեսողական մեքենայիդ առանձնայատկութեան :

Աստուած մէկ է: Բայց սխալ է հաւատալ թէ Եբրայեցին, Եղլադացին կամ Հայաստանցին նոյն ձեւով, հետեւաբար մէկ կը տեսնեն Աստուածը: Աստուած կը բազմանայ համաձայն այն աչքերուն ,որոնք կը դիտեն զինք: Ու կը գունաւորուի համաձայն պրիսմակին, որու մէջէն կը նային իրեն :

Այս տրամաբանութեամբ՝ Աստուած չէ որ ստեղծած է մարդը, այլ մարդն է որ ստեղծած է իր Աստուածը, — ահաւասիկ երկու տարազ, զորս հակադրութիւն մը կազմելու համար չըսէի քեզի: Առաջին տարազը բարդ է, քննութեան ուղին եւս խորտուբորտ: Կատարեա՞լ է մարդը, — եթէ կատարեալ է, ուրեմն հաղորդակից է արարչագործութեան գաղտնիքին , իսկ եթէ անկատար է, իբրեւ ձեռակերտ՝ վայել չէ Աստուծոյ արարչական կարողութեան: Նախընտրելի է հեռանալ տարազին ցոյց տուած խորտուբորտ ճամբէն: Լաւագոյն է հետեւիլ երկրորդ տարազին, — մարդն է որ ստեղծած է իր Աստուածը, որ տենչ մըն է կատարելութեան եւ որ կը համըրաչխի անհատին ստեղծագործական կարելիութիւններուն հետ: Ո՞վ կրնայ հաւատալ թէ աւելածուին Աստուածը եւ ակադեմականին Աստուածը նոյն Աստուածներն են :

Աստուած մէկ է, բայց իբրեւ վախճան կամ point de convergence.

Այս տեսակէտով, պէտք է ընդունիլ թէ ժողովուրդները ունին իրենց Աստուածները, օժտուած՝ կատարելութեան տենչերով ու նուաճումներով այնքան որքան ժողովուրդները իրենք: Օժտուած ժողովուրդներուն կեանքը վազք մըն է դէպի Աստուած :

Տղա՛ս, դուն կը պատկանիս օժտուած ժողովուրդի մը, որ կը յառաջանայ դէպի անմահութիւն, դէպի յաւիտենականութիւն, դէպի Աստուած: Այդ ճամբուն փառքը կ'երգեն մեր մագաղաթները, մեր մտքի ժառանգութիւնները, ճարտարարուեստի վկայութիւնները : Հայ հանճարն է որ կ'երգէ եւ կը յառաջանայ, Աստուծոյ անունը իր շրթներուն վրայ...

— Փա՛ռք քեզ, Տէ՛ր, յաղագս ամենայնի ...

Կ'ըսէր արբահայրը, Ուլոհօճեան , երբ անհետացաւ տեսիլը: Երկու պատանիները վերսկսան փոխասացութիւնը:

Լոյսին սուրը ինկեր էր ուսիս վրայ: Ձախ հակեցայ, ծածկելու համար արցունքներս, որոնք կը հոսէին այտերս ի վար: Կոկորդս կը սեղմուէր, հեծկլտալու վախը կը նեղէր զիս, — ո՛րքան քաղցր էր լալը, այդ պահուն: Ծայրայեղ անօթութեան մը զգայութեան չափ սաստիկ էր լալու փափաքս, որ թէ՛ կոկորդս կը ցաւցնէր, թէ տարօրինակ հաճոյք մը կը պատճառէր :

Տաղանդաւո՛ր ժողովուրդ, ժայռերը փետեկտեցիր, վարարուն գետերը կամրջեցիր, քարքրուտ անապատները ծաղկեցուցիր, արիւնովդ գիր գրեցիր մագաղաթներու վրայ, բայց դարձեալ մնացիր զրկուած, տարմացրիւ եւ հալածական :

Ահա տաղանդաւոր Հայ մը, մեն – մինակ, եկեր փոքրիկ Հայաստան մըն է շինեի անշուք կղզեակի մը վրայ, — եկեղեցիով, դպրոցով, տպարանով: Իսկ ի՞նչ հրաշք պիտի գործէինք մենք բոլորս՝ մեր հողին վրայ:

Հիմա, ես ալ, տարագիր, ուրիշ իտէալ չունիմ, բայց եթէ հիմնել աշխարհական միաբանութիւն մը, — տարիներէ ի վեր կ'որոճամ այդ ծրագրին վրայ: Զրվէժ հատորիս վերջը՝ դրած եմ նկարագրական մը իբրեւ մաքէթ նման աշխարհական վանքի մը: Արտասահմանի մէջ նման Տուն մը, ուր պիտի ճգնէին յիսուն միաբաններ, կրնայ փրկել ստուարաթիւ գաղութ մը տարիներ ու տարիներ: Կը հաւատամ, որ գաղութներու փրկութիւնը կապուած է նման միաբանութիւններու գործունէութեան ...:

Հ. Եղիա Փէչիկեան կը մօտենայ մեզի ու կը մրմնջէ . — Ժամն է մեկնելու :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Իսրայէլ անունին նոր ստուգաբանութիւնն է«Իշխան որ ընդ Աստուծոյ»,— այս տեսակէտով՝ Իսրայելացի ժողովուրդը կը դառնայ ոչ միայն աստուածընտիր, այլ եւ հաւասար՝ իշխանութեան իրաւունքներու մէջ, մեկնելով այն աւանդավէպէն, ուր կը պատմուի թէ Յակոբ կը մարտնչի Աստուծոյ հրեշտակին հետ ու կը յաղթէ:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

•

Գ.

1931 — 34 թուականներուն «Համազգային»ի աշխատանքներով առիթը կ'ունենայի յաճախ Ա. Ահարոնեանին այցելելու: Մեր ընթացիկ աշխատութիւններէն դուրս կը սիրէի հարցումներ ուղղել հայկական կեանքին քաջածանօթ մեր մեծատաղանդ գրագէտին :

Օր մըն ուզեցի լսել իր կարծիքը մեր արտագաղթի պատճառներուն շուրջ: Եբեւոյթ մը կը տանջէր զիս — մեր եւ Թուրքերուն տարբերութիւնը՝ հողին կըպչելու, հողէն չզատուելու հարցին մէջ : Արդարեւ մենք Հայերս , քաղաքական դաժան պայմաններու հարկադրանքին տակ երկիրը ձգել հեռանալու հակամէտ գտնուած ենք, իսկ Թուրքերը, ամենադէշ պայմաններու մէջ իսկ իրենց հողին վըրայ մնացած են: Օրինակ կ'առնէի մեր օրերու պատերազմական բախումները : Ռուսեւհայկական բանակները 1915էն սադին կը յառաջանային մինչեւ Կարին , բայց Թուրք բնակչութիւնը չէր փախչեր արտակարգ համեմատութեամբ : 1921ին յունական բանակները Իզմիրէն սկսեալ յաջորդաբար կը խորանային Թրքական մայր հայրենիքէն ներս, բայց, Թուրք բնակչութիւնը մեծ մասով իր տեղը կը մնար: Ահարոնեանին կարծիքը ուզեցի :

= Քաղաքականին զուգընթաց Թ. դարէն ասդին յաճախադէպ ահարկու երկրաշարժները զգուեցուցին մեր ժողովուրդը, որ տուն տեղ ձգած, աւելի ապահով անկիւններ փնտռեց :

Քիչ անդին, ընկողմանած մօրկ կ'ընէր հայկ. կեանքի ուրիշ առաքեալներէն մին, Մ. Վարանդեանը որ տկար էր: Անմիջապէս միջամտելով ըսաւ .

— Սխալւում ես, Աւետիք, շարժը չէ մեր գաղթին բուն պատճառը, այլ աճը:

Ըստ Վարանդեանի ալ, հայ ժողովուրդին արտակարգ կերպով աճելու, ծննդաբերելու յատկութիւնը նախանձն է գըրգած մեզ շրջապատող ժողովուրդներուն, որոնք կոտորածներով յուսահատեցուցած են այս ժողովուրդը եւ գաղթի ցուպը ձեռքը տուած: Այս երկու վարկածներուն վրայ, եթէ աւելցնենք ուրիշ հիմնական պատճառներ, քաղաքական ու աշխարհագրական աննպաստ պայմանները, հարկային ծանրդրութիւնը և մանաւանդվայրենի ժողովուրդներու անցուդարձը մեր երկրին վրայէն՝ կը պարզուին արտագաղթի շարժառիթները :

Թէեւ ոչ հիմնապէս ուսումնասիրուած՝ բայց տարբեր տեսակէտ մըն ալ կայ թէ, արտագաղթը նպաստեց մայր հողին վրայ մնացողներուն՝ հաւատքի տեւականացման, ուժեղացման: Հայրենիքին մէջ մընացող զանգուածը ոգեւորուեցաւ դուրսի հայութեան տնտեսական ու մասամբ մշակութային ճակատներու վրայ տարած յաղթանակներովը: Գաղութները ապահովութեան կղզիներ եղան մեր ձեռագիրներու պահպանութեան համար, միեւնոյն ատեն օտարներու հետաքրքրութիւնը շարժելով հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ մշակոյթի մասին: Արդարեւ տպագրութեան գիւտէն (1455) , ճիշդ 57 տարի վերջ , մեր առաջին գիրքերը լոյս կը տեսնէին նախ Վենետիկի մէջ, 1512 – 13 թուականներուն: 1567ին Կ. Պոլսոյ մէջ, 1616ին Լեմպէրկ, 1623ին Հռոմ, 1624ին Միլանօ, 1633ին Փարիզ, 1640ին Նոր Ջուղա, 1643ին Լիվոռնօ: 1660 – 66 թուականներուն Ամստերտամի մէջ Ոսկանին տպած Աստուածաշունչը գեղարուեստական արտադրութիւն մըն էր: Իսկ անդին Հայաստանի մէջ առաջին տպարանը կը հիմնուէր Խրիմեան Հայրիկի կողմէ դարեր վերջը 1870 թուականներուն:

Օգուտն ու զանազանութիւնը մեծ էր : Վերջացնելու համար այս շարքը, ըսենք թէ մեր առաջին լրագիրն ալ լոյս կը տեսնէր գաղթաշխարհի մէջ, Հնդկաստանի Մադրաս քաղաքին մէջ: Ուրեմն կեանքի ապահովութիւնը մէկ կողմէ, միւս կողմէ հայութեան տնտեսական դետնի վրայ ձեռք բերած արտակարգ յաջողութիւնները դրաւականներ էին մակարդակի բարձրացման: Գաղթը մեզի նպաստեց, նիւթապէս ուռճացանք: Բայց այդ բոլորը ջուրին գնաց երեք հիմնական պակասներով. —

1.— Մտաւորականութեան չգոյութիւն:

2.— Քաղաքական հայադրոշմ կուսակցութեան պակաս՝

3.— Զգոյութիւնը խտէալացած Հայաստան աշխարհին: Մեր այսօրուան որակումովը՝ կորիզ Հայաստան :

Ներկայիս, արտասահմանի մէջ թէեւ այս երեք հիմնական խարխախները ունինք, բայց զանոնք արժեւորելու գիտակցութիւնը կորսնցնելուվրայ ենք:Երբ չենք զուրգուրար մեր մտքի բերքին՝ մտաւորականութեան վրայ, ազգովին թեւ ու թիկունք չենք կանգնիր Դաշնակցութեան, ու վերջապէս հայրենիքի գաղափարը կը վերածենք մենաշնորհներու, մէկ բառով մենք մեր մէջ կը պառակտուինք , պարզ է թէ այսօրուան սփիւռքի հայութիւնն ալ պիտի կորսուի այնպէս՝ ինչպէս անցեալինը :

Վարանդեան «աճ» որակեց: Ներկայիս երբ կը պրպտեմ ԺԷ.դարէն ասդին Հայոց գաղթականութեան պատմութիւնը գրող հեղինակներու գործերը, կը տեսնեմ թէ մարդկային ահաւոր հեղեղ մը թափեր ենք Խրիմի, Բիւզանդիոնի, Պալքաններու, Ուկրայնայի, Լեհաստանի, Թրանսիլվանիոյ, Հոլանդայի, Իտալիոյ, Հնդկաստանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Էր երբեմն, Խրիմի թերակղզիին վրայ հայութիւնը այն աստիճանի մեծ թիւով մը կուտակուեր է, որ միջին դարու օտար պատմիչներ այդ ցամաքամասը կ'անուանեն ծովային Հայաստան (Արմէնիա Մարիթիմա) :

Այս յօդուածաշարքիս պատմական մասին մէջ պիտի ներկայացնեմ զարմանալի կամ եղերական երեւոյթներ, բոլորն ալ քաղուած պատմական երկարասիրութիւններէ: Բայց քանի որ կ'արտայայտուիմ օրաթերթի մը սիւնակներուն մէջ, նիւթիս չտալու համար բանասիրական հանգամանք, զանց պիտի առնեմ աղբիւրներու էջ առ էջ յիշատակութիւնը: Միայն այսքանը ըսեմ որ, նկատի առած եմ Դաւրիժեցին, Զամչեանի Հայոց Պատմութիւնը, Լէոյի Հայկ. Տպագրութիւնը, Օրմանեանի Ազգապատումը, Ալիշանի Հայ – Վենետը, վերստին Լէոյի Խոճայական Կապիտալը, Սարուխանի Հոլլանտան եւ Հայերը, Յ.Ճ.Սիրունիի Հայերը Ռումանիոյ Մէջն ու Յ. Զաւրեանի Լեհահայոց Գաղթըն ու Ներքին կեանքը, (այս վերջին երկու աշխատուած ուսումնասիրութիւնները «Հայրենիք Ամսագիր»ներու մէջէն):

Ուրեմն բանանք այս մեր արտագաղթին պատմութեան ծալքերը, տեսնելու համար թէ ինչ ահաւոր ողբերգութեան մը արարները պիտի պարզուին մեր առջեւ :

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՋՈՒՐԵՐ

•

Վազել ձեզի պէս օրն ի բուն
Ջուրբէ՜ ձոր, ո՛վ ջուրեր,
Վազել անվերջ դէպի ծովուն
Կապոյտ ափերն արեգջեր :

Վազել ընդմիշտ, ու ձեզի պէս
Երբեք, երբե՛ք չըյոգնիլ ,
Ըլլալ ազատ ձեր երգն ինչպէս
Մարգերու մէջ նորածիլ :

Վազել կեանքին մութին մէջէն
Դէպի տաճարն հաւատքին ,
Ու լոյսերու մէջ ոսկեղէն
Հրդեհել միտքն ու հոգին :

Վազել անվերջ ազատութեան
Եռեւէն կեա՛նք ու տեսիլ,
Ու ձեզի պէս, ո՛վ ջուրեր լայն,
Երբեք, երբե՛ք չըյոգնիլ ...:

Միլանօ — ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Յ. ԻՐԱԶԵԿ)

•

Ողբացեալ ընկեր Տէր Յակոբեան, որուն մահը հաղորդած էինք անցեալ օր , ծնած էր 1882ին Հայաստանի Գողթան գաւառի Ագուլիս գիւղը: Նախնական կրթութիւնն ստացած է գիւղի դպրոցին մէջ , ապա գացած է Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը, աւարտելով դասաբանական եւ լսարանական բաժինները: Հմուտ էր Հայոց լեզուի եւ պատմութեան : Ուսուցչական պաշտօն վարած է իր հայրենի գիւղին մէջ: Կը թղթակցէր «Հորիզոն»ի եւ ուրիշ թերթերու՝ «Իրազեկ» ծածկանունով :

Հայաստանի Հանրապետութեան օրով անդամ էր խորհրդարանի, նաեւ նախագահութեան՝ իբրեւ քարտուղար :

Հանրապետութեան անկումէն ետքը կ'անցնի Թաւրիզ, փարչապետ Սիմոն Վրացեանի օգնականն էր : Ուսուցչական պաշտօններ վարած է Ատրպատականի Հայոց թեմական (միջնակարգ) դպրոցին մէջ. միաժամանակ կը զբաղի կուսակցական գործերով: Անդամ էր Հ. Յ. Դ. Ատրպատականի Կ. Կոմիտէին, նաեւ քարտուղար :

1930ին կը նշանակուի Նոր Ջուղայի Հայոց դպրոցի տեսուչ: Կը պաշտօնավարէ մինչեւ 1936: Երբ հայկական դպրոցները կը փակուին, կը հաստատուի Թեհրան, ուր մեծ կապալառուներէն փոքրիկ կապալներ կը վերցնէ Իրանի վերաշինութեանց գործերուն մէջ :

1939էն մինչեւ 1941ի ամառը անդամ էր Հ. Յ. Դ. Մրգաստանի Կ. Կոմիտէի , ապա կը մեկնի Մարաղայի շրջանը, ուր երկաթուղիներու շինութեան գործերով կը զբաղի :

1941ի Օգոստոսին , երբ պատերազմի բերումով կարմիր բանակը Ատրպատական կը մտնէր, Մարաղայէն Թաւրիզ , ապա Թեհրան կ'անցնի :

Պատերազմի ընթացքին դարձեալ կապալներու գործով կը զբաղի, մինչեւ 1947, երբ իբրեւ տեսուչ կը հրաւիրուի Պաղտատ :

1950ին, թիւրիմացութեան մը պատճառով, կը վերադառնայ Թեհրան, ապա կը նշանակուի Արաքսի Հայոց դպրոցի տեսուչ : Կը պաշտօնավարէր մինչեւ իր մահը, Արաքսի դպրոցը կը վերածէ միջնակարգի, բանալով առաջին կարգերը (մինչեւ 9րդ):

Կ'աշխատակցէր մեր բոլոր թերթերուն, ուսումնասիրութիւններ գրելով Հայոց պատմութեան, գրականութեան եւ քաղաքական հարցերու շուրջ : Ունի շատ մը ձեռագիրներ, որոնք հրատարակութեան կը կարօտին :

Իր մահով Իրանի հայութիւնը կը կորսնցնէ կարող մտաւորական մը, մանաւանդ հիմա որ այնքան կարօտ ենք Հայագէտ ուսուցիչներու :— Ա.

ՏՈՄՍԵՐ

ՆԱԽ ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ

★

Ուշադրութիւն ըրէք, երբ դրոց – բրոցին մէկը անգլերէն, ֆրանսերէն կամ չինարէն ու չինումաչինսերէն յօդուած մը կը գրէ, այդ լեզուներուն քիչ – շատ ծանօթ իր բարեկամները, չորս աչքով, սըխալներ կը փնտռեն այդ յօդուածին մէջ։ Բառական սխալներ, քերականական սըխալներ, ինչպէս նաեւ շարադրական տգեղութիւններ։

— Եղբայր, նայէ, այս նախադասութիւնը սխալ գործածուած է. այստեղ ածական պիտի չդրուէր, մակբայ պիտի դրուէր, որովհետեւ ածական ըսածդ գոյականը կը նկարագրէ, մինչդեռ մակբայը այդ դերը կը կատարէ բային համար... Վայ, այստեղ ալ ստորակէտ դրեր է փոխանակ միջակէտի... Այստեղ, աւելորդ բառ մը գործածեր է... Զեղաւ, այս տըղան անգլերէն չի գիտեր, ֆրանսերէն չի գիտեր, չինարէն չի գիտեր...

Միեւնոյն անձը թող գրէ հայերէն յօդուած մը կամ ոտանաւոր մը եւ միեւնոյն քննադատները — Հայ ու հայագէտ — աչք կը գոցեն կիսակատար դրոց – բրոցին սըխալներուն վրայ։

— Եղբայր, ինչ կարեւորութիւն ունի, քանի մը սխալներ ըրեր է, այո, բայց քերականութիւնը կենսական չէ, կը բաւէ որ ըսածին մէջ համ ու հոտ կայ։ Այո, «թեբեւս» պիտի ըսէ եղեր, բայց «դուցէ» ըսեր է, ի՞նչ կ'ըլլայ, ազգը կը գործա՞նի. այստեղ ալ «տարիքաւոր»դրեր է փոխանակ «տարէց»ի. քիչ մը վարը «բեղմնաւոր» մը փախեր է. աւելի լաւ կ'ըլլար եթէ գրած ըլլար «բեղուն»... Այս «անպէտք»ին ալ չհանեցայ, «անպէտ»ը աւելի ճիշդ է... Իրաւունք ունիս, այս «զօր»ը չգնաց կրաւորական բային հետ... Բայց, ինչպէս ըսի, մեր լեզուն ճիշդ գրուեր է, սխալ գրուեր է, բնաւ տարբերութիւն չըներ, կարեւորը նիւթն է. մնաց որ մեր մինուճար ազգին ո՞ր բանը շիտակ է. չե՞ս գիտեր, ուղտին ըսեր են որ «վոնակդ ծուռ է» եւ ուղտը պատասխաներ է — սիրելիներ, իմ ո՞րտեղս ծուռ չէ որ...

Ուշադրութիւն ըրէք ուրիշ տխուր երեւոյթի մը — մեր բանդէտներէն ոմանք երբեք չեն ընդունիր որ իրենց գիտցած անգլերէնը, ֆրանսերէնը կամ ճափոներէնը շատ ջուր կը վերցնէ, բայց կարծես թէ հաճոյքով կը խոստովանին.

— Իմ գիտցած հայերէնս բան մը չէ. ուղղագրութիւն ալ չեմ գիտեր, քերականութիւնս ալ շատ տկար է...

Պոլսոյ ամերիկեան վարժարանին շրջանաւարտներէն մէկուն հարցուցի օր մը.

— Հայերէն գիտէ՞ք, կրնա՞ք գրել...

— Ոչ, ես միայն անգլերէն կը բարբառիմ։ Ֆրանսերէնս ալ շատ լաւ է...

Տեսնելու էիք իր դէմքին պայծառութիւնը, երբ այդ «յանցանքը» կը խոստովանէր....

Շատ անգամ կը պատահի որ հայերէն ձեռագիր մը քիչ - շատ մասնագէտի մը յանձնուի՝ սրբագրութեան համար։ Բայց այդ ձեռագրին հեղինակը, երբեք «չի պղտիկցներ» ինքզինքը եւ սրբագրիչ մը չի փնտռեր իր չինումաչինսերէն գրուածքին համար։

— Ամօթ է...

Կարծեմ, ամէն խելքը գլուխը հայ գրող նախ պէտք է պարծենայ իր գիտցած հայերէնով ու յետոյ թեւերը վեր առնէ ու պարէ իր գիտցած օտար լեզուներուն համար։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

★

Անցեալ ուրբաթ օր, մեղուի փեթակի մը վերածուած էր Փարիզի շուէտական եկեղեցիին սրահը, Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի աշակերտներուն երգահանդէսով։

Մեներգներու եւ խմբերգներու կարգին, այս տարի մասնաւորաբար աչքի կը զարնէր զուգերգներու յաջող ընտրութիւնը, ինչ որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց։

Վաստակաւոր ուսուցչուհին առաջին անգամ ըլլալով ասպարէզ հանած էր Օր. Ալիս Քրաճեանը։ Նորատի աղջիկը, թէեւ օժտուած քաղցր եւ տոհմիկ ձայնով մը, դժբախտաբար չկրցաւ արդարացնել իր վրայ դրուած յոյսերը, խրտչելով հոծ բազմութենէն։ Այնպէս որ թէ Ժ. Թիէրսոյի «Մայիսեան Դաշտերգ»ին եւ թէ Կոմիտասի «Զինար ես» մեներգին՝ չյաջողեցաւ իր իսկական կարողութիւնը երեւան բերել։

Նոյն բանը կարելի է ըսել, թէեւ աւելի նուազ չափով, Տիկին Մոնիք Հիւկէնէնի մասին։ Տկար էր Շումանի «Պատուհանիս տակ» զուգերգին (Օր. Մառի Անժի ընկերակցութեամբ) եւ մանաւանդ Կրեթրի «Կը վախնամ գիշերը խօսիլ իրեն հետ» եւ Ֆորէի «Թիթեռնիկը եւ ծաղիկը» մեներգներուն մէջ։

Օր. Փօլէթ Աչըգեան, անցեալ տարուան «յայտնութիւն»ը, օժտուած է անուշ, հնչուն եւ խանդակաթ ձայնով մը, բայց կարծես թէ դեռ բան մը կը պակսի իր մէջ։ Երիտասարդ Հայուհին պատուով դուրս եկաւ Թիէրսոյի «Մայիսեան Դաշտերգ» զուգերգին, Հէնտէլի «Ռինալտօ»ին եւ Պիզէի հովուերգական կտորներուն մէջ։

Ժան Լեժէ ունի փոքրիկ ձայն մը եւ սկսնակի բնական ամօթխածութիւնը։ Հէնտէլի «Ուրեմն ճշմարիտ է» զուգերգին՝ (Օր. Փօլէթ Աչըգեանի ընկերակցութեամբ), ԺԳ. դարու կրօնաշունչ մէկ հաղներգութեան եւ մանաւանդ Պիզէի «Մարգարտորսները» կտորներուն մէջ յաջողեցաւ երեւան բերել կոկորդի նուրբ խաղեր։

Օր. Մառի Տէր Թովմայեան, օժտուած ջինջ եւ հնչուն ձայնով մը, այս անգամ աւելի համարձակ էր։ Յաջող էր Մենտելսընի «Մայիսեան ծաղիկ» զուգերգին՝ (Վարդի Քէօսէեանի ընկերակցութեամբ) եւ նոյնքան վեր. Միսիրեանի «Բեթլէհէմի աստղ»ին եւ Հէնտէլի «Եւ դուն, Սիօն» կրօնաշունչ երգերուն մէջ։ Նոյն ատեն, երիտասարդ Հայուհին կատարեց խօսնակի դերը յստակ առոգանութեամբ մը։

Գնահատելի է Օր. Վարդի Քէօսէեանը, որ տարուէ տարի ցոյց կուտայ զգալի յառաջդիմութիւն երգարուեստին մէջ։ Համարձակ, օժտուած տաք եւ քաղցրահընչուն ձայնով մը, դեռատի Հայուհին համակրութեամբ ողջունուեցաւ վերեւ յիշուած զուգերգին, ինչպէս նաեւ Քլերամպոյի «Օրփէ»ին եւ Ռամոյի «Կավոթ»ին մէջ։

Տիկին Ժոզէթ Նորման կարելի է ըսել թէ «հասած»ներէն է։ Սոփրանոյի իր վըճիտ ձայնով, ան հաւասարապէս տպաւորիչ էր Պախի, Պլուայի, Տիփարքի, Շիւպէրթի եւ Տեպիւսիի կտորներուն մէջ։ Նոյն բանը կարելի է ըսել Տիկին Իվոն Ֆիլտերմանի մասին, որ առաջին անգամ երեւցաւ Լիւլլիի մէկ «Մընիւէ»ին մէջ (ընկերակցութեամբ Տիկին Ի.ժէնի Ալէնի)։ Յետոյ յաջորդաբար երգեց Շոսոնի «Կարաւանը», Տէպիւսիի «Պիլիթիսի ծամերը» եւ Ալպեռ Ռուսէլի «Վտանգուած սիրտը»։

Օր. Մառի Անժ դեղձանիկն է Օր. Բաբայեանի սանուհիներու տարմին եւ առաջին տարիէն արդէն ցոյց տուած է իր տաղանդը։ Ոսկեվարս Ֆրանսուհին Տելվէնքուռի «Անյիշաչար հովուհի»ին եւ «Լքեալ»ին, Ֆորէի «Իսրահանի վարդեր»ուն, իսկ աւելի վերջ Շարլ Լըքօքի «Փոքրիկ ամուսնացեալը» զուգերգին մէջ (ընկերակցութեամբ Խտուար Քարպոնէլի) հմայեց ներկաները իր քնքուշ դայլայլներով։

Անակնկալ մը եղաւ անշուշտ ներկայութիւնը Տիկին Սառա Վիսէրի (երէց քոյրը Վարդի Քէօսէեանի), որ Հոլանտայէն մասնաւորաբար եկած էր իր յարգանքի տուրքը ընծայելու վաղեմի ուսուցչուհիին։

Պարզ, այլ խոր եղերերգականութեամբ մը օծուն իր ձայնով, ան ցնցող տպաւորութիւն մը թողուց Շուպերթի մէկ երգին եւ Տեպիւսիի «Երկու սիրահարներու շրջապտոյտ»ին երկու հատուածներուն մէջ։ Ժողովուրդը ջերմ ծափերով գնահատեց տաղանդաւոր Հայուհին։

Տիկին Սիւզան Էրմընօ, — որ առաջին անգամ կ'երեւէր Օր. Բաբայեանի սանուհիներու երամին մէջ.— գերազանցօրէն ցոյց տուաւ թէ հասուն տարիքը ոչ մէկ կերպով կրնայ մարել արուեստի սրբազան հուրը։ Թաւ, այլ խորաթափանց ձայնով մը, — որ սրտէն կը բխէր եւ կ'երթար սրտերուն, հրապոյր եւ սանձակոտոր աւիւնով մը, — Համակրելի Ֆրանսուհին նախ երեւցաւ Հէնտէլի «Դառն փորձութիւն» զուգերգին՝ (Տիկին Էօժէնի Ալէնի ընկերակցութեամբ), յետոյ Սքարլաթիի «Արլէզա»ին եւ Հէնտէլի «Սուրբ Հայր ճիւղեր» կտորներուն մէջ։

Օրուան յայտնութիւնը եղաւ Օր. Ռիմա Քերլան (Տիկին Կ. Բասմաճեանի քեռաղջիկը)։ Ոչ այնքան Ֆորէի «Ոսկեայ արցունքներ» զուգերգին՝ (ընկերակցութեամբ Ռոպէր Պերթէնի), որքան մեներգներուն մէջ, ան երեւան բերաւ հասուն երգչուհիի մը շնորհները։ Զմայլելի էր իր երգած Կոմիտասի «Քէլէր – Ցոլէր»ը, ուր երիտասարդ Հայուհին հմայեց ժողովուրդը իր նուրբ եւ թաւշափափուկ «Փիանիսիմօ»ներով։ Նոյնքան յաջող էր Բավալիի «Տուղէ Ամոր»ին եւ Մեսաժէի «Վերոնիք»ին կարգ մը տուներուն մէջ, որ բոլորովին տարբեր սեռ մը կ'ընդգրկէր։

Ցայտագրէն դուրս, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան խոր զգայնութեամբ երգեց Պելինիի «Քնաշրջիկ»ին եղանակը, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով գեղարուեստասէր հասարակութեան մէջ։

Ինչպէս անցեալ տարիներուն, այս յիշատակելի երեկոյթին իր մասնակցութիւնը բերած էր Ռուպէի երաժշտանոցի դաշնակի ուսուցիչներէն Պ. Ժան Փէնչօ։ Իսկ Պ. Ռոպէր Պերթէն, երգեհոնահար Քլամարի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին, վարեց Կոմիտասի վրդ.ի «Իմ չինարի եարը» եւ Բախիլէի եռաձայն պատարագին կարգ մը հատուածները, մասնակցութեամբ ամբողջ սաներուն։ Այս հսկայ աշխատանքին դիմաց մեզի կը մնայ բարեւի կենալ եւ ի խորոց սրտի աղաղակել. — Վարձքդ կատար, բազմավաստակ ուսուցչուհի։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՉՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

100 ՆՇԱՆԱՒՈՐՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

•

Պոլսոյ «Հիւրիյէթ» թերթին մէջ յօդուածագիր մը դառնացեր է հետեւեալ պատճառով. —

Ամերիկեան հանրածանօթ հրատարակչական տուն մը վերջերս հատոր մը հրատարակեր է «Աշխարհի ամենակարեւոր 100 անձնաւորութիւնները» խորագիրով։

Ըստ այդ գիրքին՝ աշխարհի ամենակարեւոր անձը՝ զոր. Այզընհաուըրն է։ Չըրչիլ՝ երկրորդ։ Թիթօ՝ եօթներորդ, զոր. Զանկ Հայ Չէք տասներորդ։ 16րդ տեղը կը գրուի Եգիպտոսի վարչապետ զոր. Նեկիպ, որուն համար կ'ենթադրեն թէ 1945ին երրորդ կամ չորրորդ տեղը կրնայ գրաւել, քանի որ Ամերիկացիները շատ յափշտակուած են եղեր արեւելքի այս դաւէն։ Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը Իպնը Սէուտ որ միանգամայն աշխարհի քարիւղի արքան է, 18րդ զոր. տը Կօլ, 28րդ, զոր. Զուքօֆ 34րդ, Ֆորտ 38րդ, գիտուն Այնշթայնի 58րդ, իսկ ամենավերջինը՝ Չարլի Չէփլին։

Հիմա տանք խօսքը Թուրք յօդուածագրին.

— «Գիրքին մէջ աշխարհի ամէնէն նշանաւոր հարիւր անձերուն միջեւ Հայու մը համբաւը կը տեսնենք։ Ծանօթ հայ տնտեսագէտ Միկոյեան...։ Գիրքին համաձայն Սանահինցի Միկոյեանը ոչ միայն Խ. Ռուսիոյ, այլեւ աշխարհի ամենանշանաւոր Հայն է։ Կը յիշուին նաեւ Իրանի վարչապետ Մոսատեղը, Եգիպտոսի Թահա Հիւսէյինը։ Փոքրիկ Տանըմարքայէն մինչեւ ռուսական Հայաստան, Հնդկաստանէն, Եգիպտոսէն մինչեւ Իրան ամէն կարգի նշանաւոր անուններ յիշուած են այս գիրքին մէջ։ Միայն մենք (Թուրքերը) բացառութիւն ենք։ Հարիւր երեւելիներուն մէջ մէկ հատիկ հայրենակից չէք կրնար գտնել։ Արդեօք հին ասացուածքին համաձայն՝ երեւելիներու սո՞վ է...»։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ քաղով մը ծածկեցին խաւ. Խոմայիլի արձանը։ Յետոյ վար պիտի առնեն։ Կառավարութիւնը որոշած է ջնջել միապետութեան բոլոր հետքերը։

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Միջոց մը՝ հեռուէն տեսանք գետնին հակած մարդ մը, որ հողին վրայ կ'աշխատէր. երբ մեր կառքը մօտեցաւ, գըլուխը բարձրացուց ու կոթնած իր բահին՝ աչքովը հետեւեցաւ մեզի։

Ծերունի մըն էր որ կը ճանչնայինք. սարսափելի օրերու մէջ տեսեր էինք՝ անկա հիւանդանոցին մէջ. արիւնոտ վէրք մը, տապարի հարուած մը կտրած էր դէմքը, ու աջ այտին վերի մասը, աջ աչքը ինչպէս նաեւ ճակատէն կտոր մը, անհետացեր էին։

Վիրակապը կը ծածկէր իր ամբողջ դէմքը. միայն ռնգունքը եւ շրթունքը բացը կը մնային շնչելու համար։ Օրերով ու շաբաթներով խեղճ մարդը մնացեր էր կիսամեռ վիճակի մէջ՝ անտանելի ցաւերու մատնուած։ Երբ վիրակապը կը քակէին, կը տեսնէինք մարդկային դէմքի փոխարէն արիւնոտ շարաւով լցրծուն մկանունքներ որոնք բաբախուն էին ցաւով։

Ոչ մէկ յոյս կար զինքը փրկելու, բայց ծերունին դիմացաւ ու ապրեցաւ. մէկ աչքը ողջ էր մնացեր. օրէ օր վիրակապը պզտիկցաւ, մարդը կրցաւ տեսնել լոյս աշխարհը, ու անկէց ետք զգալի կերպով բարուոքում ունեցաւ։

Հիմակ վէրք չունէր. երկայն սպի մը կարծր գիծերով կը գծուէր աջ դէմքին վրայ. ողջ աչքը կ'ապրէր սակայն արտակարգ եռանդով մը, ու անոր բոցեղ նայուածքը կը կանչէր մեզի։

Կառքէն իջանք, դէպի իրեն գացինք ու բարեւեցինք.

— Կիրոս Էմմի, մեզի չճանչցա՞ր։

Ծերունին խորամանկութեամբ ժպտեցաւ։

— Կիրոս Էմմին մէկ աչք ունի, պատասխանեց, բայց լաւ աչք է, երկուքի տեղ կը տեսնայ։

Ու զաւառական սովորութեամբ ձեռքը երկարեց մեզի եւ առանց ձեռքը սեղմելու կարծես շօշափելի կերպով առաւ մեր բարեւը նախ ճակատին տարաւ, յետոյ կուրծքին, ու կեցաւ։

Միջոց մը խօսեցանք իր այգիին մշակութեան եւ յուսացած հունձքերուն վըրայ։

Կիրոս Էմմին կը խօսէր ու կը շարունակէր աշխատանքը. երկրագործական գործիքներ չկային... դրեթէ մատներով հարկադրուած էր հերկել։ Բահով կը վերցնէր հողը ու անոր մէկ եզերքով կը զարնէր փշրելու համար, երբ կարծրացած հողի գունտեր յամառէին տափակնալու, կը ծռէր ու մատներովը կը կակուղցնէր զանոնք։

— Ինծի համար չէ, ըսաւ ծռած քամակը շտկելով, տեսնենք ես պիտի հասնի՞մ եկող տարուան հունձքին ճաշակելու. բայց թոռներս կան...։ Երբ առողջացայ, գացի զիրենք առի որբանոցէն. եսս՝ իրենց, իրենք ալ ինծի պէտք ունին...։

Բահը ձգեց գետին ու ձեռքը ձեռքին մէջ զարկաւ։ Այս նշանին վրայ 6–10 տարեկան երեք մանչ եւ մէկ աղջիկ տղաք երեւան եկան ծառերու ետեւէն ոստոստելով եւ խաղալով. առողջ էին, զուարթ էին, կեանքը կը խայտար իրենց ամէն մէկ նշարդներուն մէջ։ Թխորակ գլուխներ սեւ աչքեր, հուժկու անդամներ, կարծես կ'անդրադառնային իրենց վրայէն անցած փոթորիկը։

Մեզ տեսնելով լըջացան ու իրարու քով սեղմուեցան։ Զիրենք չխրտչեցնելու նպատակաւ շուտով մեկնեցանք եւ գացինք այգիներու մէջէն։

Վերադարձին ուշ ատեն հեռուէն տեսանք ծերունին որ կը շարունակէր աշխատիլ իր մատներով կակուղցնելու կարծր հողը։

— Բարի յաջողութիւն, Կիրոս Էմմի...

Հովը տարաւ մեր ձայնը, եւ ծերունին գլուխը բարձրացուց։ Երկար ատեն իր միականնի սեւեռող նայուածքին ջերմութիւնը զգացինք մեր վրայ։

Առաջին անգամ ըլլալով կատարելապէս ուրախ էինք այն իրիկունը. որովհետեւ երբ քաղաք մտանք, մեզի թուեցաւ որ Ատանան, հսկայական գերեզման, յամրօրէն, տաժանելիօրէն՝ բայց ապահովաբար յարութիւն կ'առնէր իր աճիւններուն մէջէն։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(Վերջ)

սպաներ են : Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, 826 սպաներ մասնակցած են Յունիս 17ի ցոյցերուն : Ռուս զինուորական ատեանները մահուան դատապարտած են քանի մը դասալիքներ, իսկ ուրիշներ ալ՝ երկարատեւ բանտարկութեան : Աւելի քան 134 սպաներ իրենց աստիճաններէն զրկուած են իբրեւ անհնազանդ :

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ռուսերը երեք լման զօրաբաժին ունին արեւելեան Պերլինի մէջ եւ թէ արեւմտեան դաշնակիցներուն ուժերը շատ վար կը մնան (երեքի դէմ մէկ) :

× Նախագահ Այզընհաուըր գիր մը ուղղեց արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին, ըսելով թէ արեւելեան Պերլինի եւ Գերմանիոյ ցոյց տուած հակարոլշեւիկեան քաջութիւնը արձագանգ պիտի գտնէ ուրիշ հարստահարեալ ազգերու մէջ, երկաթեայ վարագոյրէն անդին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ չէ փարատած տակաւին, ազդարարեց նախկին նախագահ Թրումըն, ճառ մը խօսելով Ֆիլատելֆիոյ մէջ : Այս առթիւ բացատրեց թէ արեւելեան Գերմանիոյ վերջին խռովութիւնները համայնավարներուն տկարութիւնը կը ցուցնեն, բայց «այդ պարագան պնպատճառ չի նշանակեր թէ վըտանգը անցած է Արեւմուտքի համար : Ոչ ոք գիտէ թէ ինչ կ'անցնի Կրեմլինի վարիչներուն միտքէն : Բայց ամէնքս ալ գիտենք թէ խորհրդային կայսրութեան բոլոր սահմանները պայթուցիկ կէտեր են ուր բռնութիւնը կրնայ պայթիլ որեւէ ատեն » :

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ նախագահը առաջին տեսակցութիւնը ունեցաւ Մ. Նահանգներու կառավարութեան լիազօրին հետ : Այզընհաուըր կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնիլ : Հակառակ պարագային հաւանական է որ Սինկման Ռի պաշտօնանկ ըլլայ :

ՀՐԵԱՅ ՈՐԲԵՐԸ Ռոպէռ եւ Ժերալտ Ֆինալի, որոնք 1942ին ընտանիքի մը յանձնուելով վանքէ վանք փոխադրուած եւ Սպանիա փախցուած էին իբրեւ քրիստոնեայ, Փարիզ փոխադրուեցան եւ պիտի մնան խնամակալի մը պաշտպանութեան տակ : Փարիզի հրեայ բարունապետը շատ գոհ մնաց այս կարգադրութենէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խստօրէն կը քննադատէ հեռագրական գործակալութիւնը, «Թաս» : Կը պահանջէ արագութիւն եւ աւելի լայն գործունէութիւն : Այս առթիւ կը գանգատի նաեւ թէ թղթատարական վարչութիւնը կանոնաւոր չի կատարեր թերթերու բաշխումը :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
La Résidence : 5, Rue Henri Regnault,
St. Cloud (S. et O.)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement
Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայ Տիկ. Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը եւ Կարմիր Խաչը կազմակերպած են գեղարուեստական ցերեկոյթ – պարահանդէս մը կիրակի, 8 Նոյեմբեր, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի սրահներուն մէջ :

1, Avenue Gabriel, Paris 8e

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՍԵՒՌԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

28 Յունիս, ժամը 16ին :

Կը նախագահէ՝
Նախարար՝ ԷՏՈՒԱՐ ՊՈՆՖՈՒ
որ նաեւ խօսք պիտի առնէ :

Աշակերտները պիտի կատարեն խմբերգներ, արտասանութիւններ, պիտի երգեն Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ տեղի պիտի ունենայ պարգեւաբաշխութիւնը, եւ պիտի ներկայացուի Մոլիէռի ծանօթ խաղը

LES FOURBERIES DE SCAPIN

Ե. եւ Զ. դասարաններու աշակերտներուն կողմէ :

Շրջանաւարտ աշակերտները պիտի ըստանան իրենց վկայականները :

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները, ընտանիքներ, բարեկամներ եւ ծանօթներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժամուն, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտ ունենայ ուրբաթ, 3 Յուլիս, ժամը 20.30ին : Ազգ. Տան մէջ : Կը խօսի Թեհրանի «Արմենուհի» ամսագրի խմբագիր Պ. ԱՆՏՌԷ ՏԷՐ ՕՀԱՆԵԱՆ : Նիւթը Հայ Մշակութային կեանքը Իրանի մէջ :

Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Ռոստոմ խումբերու :

Մէտոնի Պաղ Աղբիւրին մօտ, կիրակի 5 Յուլիս, ամբողջ օրը : Երթ ու դարձ մասնաւոր օթօքարներով : Գին 250 ֆր. : Նախօրօք արձանագրուիլ վերոյիշեալ խումբերու ընկերներու մօտ, ինչպէս նաեւ Ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ :

Բարձրախօս հայերէն եւ ֆրանսերէն պնակիտներով : Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Սիրով կը հրաւիրուին Իսիի, Քլամարի, Շաւիլի, քոյր կազմակերպութիւնները, խմբովին հայրենաշունչ օր մը անցնելու համար :

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսանճաղի Հայր. Միութեան, այս կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ Թը լա Ռօշըվէռի գովասուն, կանանչազարդ եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, ռիւ տէ Քլեմիթի, Սէն Ժիլիէն, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ Հայրենակից Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ : Կը բանախօսէ Հայրենակից Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ :

Առաւօտեան գնդակի մրցում, գնդակ (պուլ) ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ անակնկալներ : Պիտի ներկայացուի խիստ քրքջալից զաւեշտ մը «ՊԱՇՏՕՆԱ ԽՌԸՄԲԱԼ Է», ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան եւ դերասանուհի Կիկօ Շամոյեանի : Հայկ. եւ եւրոպական պարեր : Հայկական պարեր տառւլ զուռնայով :

ԾԱՆՕԹ.— Քաղաքէն առնել 7 եւ 7 պաչ հանրակառքերը եւ իջնել Ս. Ժիլիէն չհասած մէկ կայարան առաջ :

ՋԵՆՈՎԱ.— Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանի բացումը պիտի կատարուի մէկ Յուլիսին : Տղոց մեկնումը Փարիզէն նոյն օրը, առաւօտուն ժամը 8.30ին : Մանրամասնութիւնները ժամանակին պիտի հաղորդուին մամուլի միջոցով :

Օդափոխութեան ղրկուելիք Ա. խումբի տղոց անունները պէտք է այժմէն արձանագրել տալ ամէնէն ուշը մինչեւ Յունիս 25, իր կեդրոնը, 15 ռիւ ժան Կուժօն, ամէն օր ժամը 9–12 եւ 14–18 :

Անհրաժեշտ է որ արձանագրուող տըղաքը մասնաւոր քննութեան ենթարկուին եւ Բատիսոքօրիէ անցնին իր դարմանատան մէջ, Ուրբաթ կամ երկուշաբթի օրերը ժամը 10–12 : Տղաքը պէտք է ունենան նաեւ պատուաստի վկայագիրը :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին :

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը :

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս :

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ .—
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր. :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը :

ՁՕՄՈՒՆԻՔ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

5 Յուլիս, կիրակի, կէսօրէ ետքը ժամը 3 — 7, Արարատ ճաշարանին մէջ, ռիւ տէ զ'Էֆօլ, Փարիզ :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առթիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19 :

32. Bd. du Général de Gaulle, Montmorency

Մուտքը ազատ է :

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բաժին : Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը : Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ (20) : Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Յուլիս 2ին : Կը խնդրուի առտուն ժամը 7ին գտնուիլ Օսթերլից կայարանին տոմսակի մեծ բակին մէջ :

× Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տիկիններ Տ. Սէրէնկիւլեանէ, Երուանդեանէ, Պ. Մելիքեանէ հազարական ֆրանք Կապոյտ Խաչի Օրուան առթիւ : Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին հանդէսին գեղարուեստական բաժնին :

200.000 ՖՐԱՆՔ

Ծախու է Փարիզի 15րդ թաղամասին մէջ, 200.000 ֆր. եկամուտ ունեցող եւ 17 յակաբաժինով, երկյարկանի զոյգ մը շէնք : Գին մէկուկէս միլիոն : Հեռախօսել՝
GOB. 05 - 63

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱԻԼ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Անդրանիկ խումբի դասախօսական ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 9ին դպրոցի սրահը : Կը դասախօսէ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ : Մուտքը ազատ է հասարակութեան, մասնաւորապէս երկսեռ երիտասարդութեան համար :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ի հրաւէրով, տասը Հայր. Միութիւններ 20 Յունիսի իրենց ժողովին մէջ, սերտօրէն գործակցելու համաձայնութեան մը յանգած ըլլալով, ներկայիս կը հրաւիրեն բոլոր Հայր. Միութիւններու ներկայացուցիչները Բ. ժողովի մը, այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը (մեթրօ Քատէ), գոյացած համաձայնութեան մանրամասնութիւնները իմանալու համար :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ
Օգոստոս 16 – 23

Արձանագրութեան եւ պայմաններու համար դիմել՝

Rev. Père V. Momdjian,
78, Rue Rabelais, LYON
ou Rev. Père V. Babian,
11, Rue Belle Image, VALENCE

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամը Յուլիս 25 :

ՁԵՐ ԳԻՐՔԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2e)
(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)

Շատ գոհ պիտի մնաք իր գեղարուեստական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշխատանքէն :

Imp. ARAXES 46, Rue Richer, Paris 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286

Le Directeur: SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32,Rue de Trévise,Paris 9

Tél.: PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամսեայ 1300

Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 30 JUIN 1953

29րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7104

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2515

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՐՊՏԵԼ ԵՒ ՕԳՏՈՒԻԼ

Անձրեւը եւ ցուրտը աչք բանալ չտուին այս տարի: Մայիսը եւ Յունիսը մեծ տարբերութիւն մը չունեցան Սեպտեմբեր-Հոկտեմբերէն :

Այնպէս որ, ամէնքն ալ անձկութեամբ կը սպասեն Յուլիսին եւ Օգոստոսին, իրենց տարեկան արձակուրդը վայելելու համար :

Երբեմնակի ծախքերը անտանելի չափերու հասած են: Եւ սակայն ամէնէն անձարն ալ միջոց մը կը գտնէ տեղէն չարժելու համար :

Աշխատաւորները լիովին կ'օգտուին ընկերային օրէնքներէն, իսկ ունեւորները սահմանէն անդին ալ կ'անցնին, արեւ եւ հանգիստ փնտռելով :

Կատարեալ տեղաշարժ, որուն չնորհիւ տարիներով բաժնուած բազմութիւնները իրար կը դիմաւորեն նոյն երկրին մէջ կամ այլուր :

Պոլիսն անգամ Ջուրի ճամբայ դարձեր է երեք-չորս տարիէ ի վեր:

Անդին, Միջին Արեւելքի մէջ, նոյնքան յաճախաղէպ են պտոյտները երկիրէ երկիր :

Այսպէս, ամառը իրար կը խառնուին տարագիր բազմութիւնները: Տեսակ մը փոխադարձ այցելութիւն, ուր մարդիկ իրենց կարօտը կ'առնեն, կը նորոգուին հոգեպէս եւ ֆիզիքապէս :

Ամէն ամառ, երբ արձակուրդները կը սկսին, կը թուի թէ «քննութեան» շրջան մը կը բացուի:

Աչհաւասիկ պատեհութիւն մը՝ իրար ճանչնալու, սերտելու: Առիթ մը փոխադարձաբար օգտուելու :

Մեր գաղութին մէջ, օրէնքի կարգ անցած են խմբական արձակուրդները :

Տեղափոխութիւններ կը կատարուին քաղաքէ քաղաք, ստուարաթիւ բազմութեամբ:

Մասնաւորապէս մեր հայրենակիցները ո՛ւր որ ալ երթան, լեռ, դաշտ կամ ծովափ, իրար կը գտնեն խմբովին : Եւ կը կազմուի նոր հասարակութիւն մը, ընտանիքներով, ծանօթներով եւ անծանօթներով :

Այս նոր հասարակութեան մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն երիտասարդները:

Տարրական պարտականութիւն մըն է օգտուիլ այս հանդիպումէն, փոխադարձաբար տեղեկութիւններ քաղելու, գաղափարներ փոխանակելու համար :

Ամէնէն յոգնածը կամ հաճոյասէրն ալ չի կրնար օրը իրիկուն ընել քնանալով, լողալով կամ խաղալով :

Բնականաբար զրոյցներ պիտի կատարուին օրուան հարցերու, մանաւանդ քաղաքական խնդիրներու մասին :

Պիտի թելադրէինք որ կարճ կայեն քաղաքականը, եւ փոխադարձաբար տեղեկութիւններ քաղեն իրենց ներքին հոգերու մասին:

Այդ կերպով, կը պարզուէր այսինչ հայաշատ կեդրոնին առաւելութիւնը կամ տկարութիւնը՝ ազգապահպանման տեսակէտով :

Օրինակ, Մարսէյլի այսինչ արուարձանին բնակիչը կ'իմանար թէ ի՛նչ կը բանին Վիէնի մէջ, նոր սերունդին փրկութեան համար :

Եւ այսպէս Փարիզցին կը ծանօթանար Կրընոպլի մէջ կատարուած աշխատանքին: Լիոնը կը ներշնչուէր Վալանսէն: Մարսէյլը կը մղուէր նոր ճիգ մը փորձելու : Փարիզը, իբրեւ ամբողջութիւն, կրնար դասեր առնել կամ աշխատանքի նոր ձեւեր փորձել :

Միամտութիւն պիտի ըլլար այս պարտականութիւնը պահանջել ամէն գիւղագնացէ:

Եւ սակայն, բազմաթիւ ընկերներ եւ քաղաքացիներ կրնան քննական պտոյտի մը վերածել իրենց արձակուրդը, պըրպտումներ կատարելով: Առանց զրկուելու իրենց վայելքէն : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

•

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Պ. Լանիէլ իր դահլիճը կազմելով, շաբաթ օր, ցանկը հաղորդեց հանրապետութեան նախագահին, իսկ այսօր, երեքշաբթի, պիտի ներկայանայ Ազգ. ժողովին :

Նոր դահլիճը կը բաղկանայ 22 նախարարներէ: Պ. Լանիէլ ստանձնած է միայն վարչապետութիւնը: Կան երեք փոխ-վարչապետներ, Պ. Պ. Փոլ Ռէնօ, (անկախ), Անրի Քէօյ (արմատական), եւ Փ. Ա. Թէյթժէն (ժողովրդական) :Ստեղծուած է նոր նախարարութիւն մը, իբրեւ Ֆրանսայի պատուիրակը Եւրոպայի խորհուրդին մէջ (Պ. Միթռան): Անպաշտօն նախարար նշանակուած են Պառաչէն, որ մասնաւորապէս պիտի զբաղի սահմանադրութեան վերաքննութեամբ եւ զօր. Քօրնիլիօն Մոլինիէ (երկուքն ալ նախկին անդամ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան): :

Իրենց պաշտօնները կը պահեն արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները, Պ. Պ. Ժորժ Պիտօ եւ Ռընէ Փլեւէն: Ներքին գործերու նախարարն է Պ. Մարթինօ Տեփլա (նախապէս գաղութական): Ելմտական նախարարը՝ Էտկառ Ֆոռ (արմատական), հանրօգուտ շինութեանց՝ Ժաք Շաթըլէն (անկախ), կրթական՝ Անտրէ Մարի (արմատական), ճարտարարուեստութեան եւ ազգ. տնտեսութեան՝ Պ. Լուվէլ (ժողովրդական), աշխատանքի՝ Պաքօն (ժողովրդական), անդրծովեան (գաղթային) Ժաքինօ (անկախ), հողագործական Ռոպէռ Հուտէ (անկախ), վերաշինութեան Մ. Մոռիս (նախկին Կոլեան), ռազմիկներու՝ Անրի Միւթէր (գիւղացիական), առողջապահութեան՝ Փոլթ Ֆլռէ (ժողովրդական), Թղթատարական՝ Փիէռ Ֆեռի :

Ինչպէս կ'երեւայ, նախկին դահլիճին կուսակից վեց հոսանքները, պահպանողական եւ չափաւոր, կը պահեն իրենց դիրքերը: Եօթներորդ հոսանք մըն ալ կը միանայ նոր դահլիճին, «Ընկերային գործունէութեան հանրապետական միութիւնը», որ բաժնուեցաւ զօր. տը Կոլէն: Այս խմբակցութիւնը երեք նախարարներ ունի նոր դահլիճին մէջ: Այսպէս կամ այնպէս, 1946էն ի վեր առաջին անգամ է որ Կոլեաններ կը մասնակցին կառավարութեան: Այդ օրէն ի վեր, զօրավարը միշտ կը պնդէր թէ իր կուսակիցներէն ոչ ոք պիտի մասնակցի դահլիճին, մինչեւ որ Ֆրանսա արմատապէս վերակազմէ վարչութիւնը, գործադիր իշխանութիւնը կեդրոնացնելով դահլիճին վրայ :

Զօրավարին կուսակիցները վերջերս աւելի չափաւոր դիրք մը բռնել սկսան. բայց կը կարծուի թէ պիտի օգտուին իրենց մասնակցութենէն, ընդդիմանալու համար եւրոպական բանակի ծրագրին :

Դահլիճին նոր անդամներէն մէկը, Էտմոն Պառաչէն, որ 53 տարեկան է եւ անջատուած՝ զօր. տը Կոլի կազմակերպութենէն, պիտի ջանայ սահմանադրութիւնը յարմարցնել օրուան պահանջներուն: Կը կարծուի թէ նոր կառավարութեան մէջ վճռական դեր պիտի կատարէ երբեմնի վարչապետը, Փոլ Ռէնօ, որ 75 տարեկան է եւ որ իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր 1940ի եղերական օրերուն: Պ. Ռէնօ վերջերս Հնդկաչինի կացութիւնը ուսումնասիրած էր տեղին վրայ. այնպէս որ կ'ենթադրուի թէ պիտի ջանայ նոր բանաձեւ մը գտնել, պատերազմը վերջացնելու համար: Պիտի համոզէ Խ. Միութիւնը թէ օգնելով Հնդկաչինի, Ջինաստան ի վերջոյ կրնայ սպառնալիք մը դառնալ ամբողջ Արեւմուտքի, ամէնէն առաջ Ռուսերուն համար:

Նոր դահլիճին 22 անդամներէն տասը անդամ են նոր կառավարութեան, իսկ միւսները պաշտօններ վարած են նախընթաց դահլիճներու մէջ, բացի վեցէն :

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անրի Դ. (Հէնրիկոս) Թագաւորին ծընընդեան 400ամեակին առթիւ, Հանրապետութեան նախագահը քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Փոյի մէջ, ի ներկայութեան 30.000 ունկնդիրներու Այս առթիւ յիշեց թէ պատմագիր մը հետեւեալ ձեւով կը պատկերացնէր Ֆրանսայի կացութիւնը՝ Հէնրիկոս Դ.ի օրով. — «Գիներու բարձրացում, որմէ շատ հեռու կը մնար աշխատավարձքի բարձրացումը. լճացում արտադրութեան, աճում դրամական առեւտուրի (աժիոթաժ) եւ չայլութիւն : Ոչինչ կը պակսէր Ֆրանսական ընկերութեան 1598ին երբ կը ճաշակէր ներքին եւ արտաքին խաղաղութեան առաջին քաղցրութիւնները, — երբ ազգ մը կ'ապրէր իր դրամագլուխին վրայ փոխանակ ապաւինելու իր եկամուտին եւ աշխատանքին»: Նախագահը եղրակացուց .

— Այս էր կացութիւնը 1598ին: Ա՛յս է նաեւ 1953ին: Այսօր չափազանց շատ պետութիւններ կան պետութեան մէջ: Ուժանյութիւն է ազատութիւնը եւ պատրանք՝ ժողովրդապետութիւնը, եթէ իշխանութիւնը կը կազմալուծուի, չկարենալով արժեցնել հանրային շահը եսասիրութեան եւ մասնաւոր ախորժակներու միացեալ ճակատին դիմաց: Ազատութիւնը Ֆրանսայի փառքերէն մէկն է եւ կարելի է ըսել թէ ամէն անհատ Ֆրանսացի իր սեփական կուսակցութիւնը կը ներ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՔՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՆՈՐԷՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

•

ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ ՄԷԿ ԱՄԻՍ ՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏՈՒԻՐԱԾ ԵՆ ՉԸՐՉԻԼԻ

Պերմուտայի խորհրդաժողովը նորէն յետաձգուեցաւ, անակնկալ դէպքի մը հետեւանքով:

Շաբաթ օր Անգլիոյ վարչապետութեան դրասենեակէն պաշտօնապէս հաղորդեցին թէ Չըրչիլ յանկարծ հիւանդացած է եւ բժիշկները հանգիստ պատուիրած են առնուազն մէկ ամիս :

Չըրչիլ 78 տարեկան է: Բժիշկները շատ ծանր կը գտնեն իր պաշտօնին պատճառած հոգերը եւ ամենօրեայ յոգնութիւնները: Այնպէս որ, յարմար չեն գտներ իր մեկնումը, մասնակցելու համար Յուլիս 8ի ժողովին: Ծերունի վարչապետը այսօր իսկ (Գշ.) ճամբայ պիտի ելլէր անգլ. մարտանաւով մը, սակայն բժշկական դեկոյցը վերի վայր շրջեց ամէն բան :

Չըրչիլ այժմ կը հանգստանայ իր գիւղական բնակարանին մէջ, շատ քիչ այցելուներ ընդունելով: Բժշկական տեղեկագիրը մանրամասնութիւններ չի հաղորդեր. միայն կ'ըսէ թէ վարչապետը անկողին չէ ինկած եւ կրնայ դարմանուիլ, ատեն մը հանգստանալով :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Պերմուտայի ժողովին այս նոր յետաձգումը գոհունակութիւն պատճառեց Ուաշինկթընի մէջ: Նախագահ Այզընհաուըր հեռագիր մը ուղղեց Չըրչիլի, ապաքինում մաղթելով : Այս առթիւ կ'ըսէ . — « Ձեր առողջութիւնը կարեւոր խնդիր մըն է բովանդակ աշխարհի համար. ահա թէ ինչո՛ւ պարտաւոր էք խոնարհիլ ձեր բժիշկներուն պատուէրին առջեւ »:

Պ. Ժորժ Պիտօ եւս հեռագիր մը ուղղեց Չըրչիլի, որուն առողջութեան վրայ կը հսկեն երկու մեծ բժիշկներ, մասնագէտ ջղային հիւանդութեանց: Վարչապետութեան գործերը առժամապէս պիտի վարէ ելմտական նախարարը, Պ. Պըթլըր:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք . — Ս. Ա.-է (Փարիզ) 3000 ֆրանք :

Պ. Յարութիւն Պալեանէ (Պոնտի) 500 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

Ո՞ՒՐ Է « ԱԶԳ »Ը

Կիրակի օր ամավերջի հանդէսներ սարքած էին երկու ծանօթ կրթարաններ, Դպրոցասէր եւ Մուրատեան վարժարան: Մէկը արեւելք, միւսը արեւմուտք:

Երկուքին ալ սրահները եւ պարտէզները լեցուն էին բազմութեամբ, հակառակ երբեմնակի դժուարութեանց :

Մէկուն պարտէզը նստած, սկսայ մտածել, ծառերու շուքին տակ. —

Այս հաստատութիւնը — Դպրոցասէր, նոր լրացուց 75 տարեկանը: Հիմնուած է նախանձախնդրութեամբ խումբ մը կիներու, եւ կանգուն մնացած՝ առաւելապէս անոնց աշխատանքով :

Միւսը, Մուրատեան վարժարան, կը պատկանի կրօնական Միաբանութեան մը, — Մխիթարեանց մէկ թեւին :

Երկուքն ալ մասնաւոր հաստատութիւններ են :

Անշուշտ ազգն է որ կը պահէ զանոնք, նիւթապէս եւ բարոյապէս :

Բայց, բուն «ազգ»ը ի՞նչ կը բանի, մեր գաղութին մէջ:

Չի բաւեր քովնտի քալել, ուրիշին աշխատանքով պարծենալ եւ զանազան օգնութիւններ ընծայել :

Երբ ափ մը կիներ եւ վարդապետներ ահագին բեռ մը շալկեր են, յանուն սերունդի փրկութեան, ո՞ւր է «ազգ»ին ազգային պարծանքը :

Ո՞ր օրուան կը սպասեն ունեւորները եւ ուրիշ ամէն կարգի երեւելիներ, նմանօրինակ մըն ալ իրենց անունով հաստատելու համար Փարիզի, Մարսէյլի կամ Լիոնի մէջ:

... Հարցումները իրար կը հրմշտկէին գլխուս մէջ, երբ աղջնակ մը անցաւ քովէս :

— Անունդ ի՞նչ է :

Վարանումով պատասխանեց, — Արաքսի :

— Քանի՞ տարեկան ես :

Հազիւ հասկցաւ եւ մրմնջեց, ֆրանսերէն.

— Թուու զ'ան ...

Կը կարծէ՞ք թէ հայերէ՞ն պիտի պատասխանէին 12-15 տարեկանները :

Լեզուն ալ որ կորսուի, «ազգ»ը ոչ իսկ «Հայր Մեր» մը պիտի կրնայ արտասանել ...

ՎԱՀԷ

ԱՅՍՕՐ ԿԸ ՍԿՍԻՆՔ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ ՈՃԻՐ ՃԵՊԸՆԹԱՑԻՆ ՄԷՋ : ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ ՄԷԿ ՇՈՒՆՉՈՎ :

ՄԻՍԻ բաժնեչափը 7 ոս. հարիւր պիտի աւելնայ Անգլիոյ մէջ, Յուլիս հինգէն սկսեալ: Մսավաճառները պիտի կրնան ազատօրէն ծախել բաժնեչափէն աւելցած միսը: 1940էն ի վեր առաջին անգամ է որ Անգլիացիները կ'արտօնուին միս գնել ազատօրէն :

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ նախագահը տրամադիր կ'երեւայ ընդունելու նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկները զինադադարի մասին: Կարմիր Չինաստանի անթելը, որ լաւատես լուրեր կը հաղորդէր անցեալ շաբթու, այս անգամ դիտել կուտայ թէ «զինադադարը կը հեռանայ»:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հանդէպ նոր զիջումներ կատարելով, Խ. Միութիւնը ազատ արձակեց 607 բանտարկեալներ, որոնք աւստրիական իշխանութեանց պիտի յանձնուին Յուլիս մէկէն սկսեալ: Այս որոշումը անակնկալ մը եղաւ Աւստրիոյ համար, որ նախապէս իմացած էր ընդհ. ներման լուրը. բայց կը կարծէր թէ հազիւ 237 հոգի պիտի կրնան օգտուիլ :

ԷՋ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀՆԱՄԵԱՅ ԲԱՆՏԸ

●

Ավինեօնի Պապերու դղեակին եւ Մոն Սէն Միշէլի կարգ մը սրահներուն հետ, Հնամեայ բանտը (Քօնսիէրժըրի) Ֆրանսայի մէջ կը ներկայացնէ մէկը գոթական ոճի ամէնացայտուն յիշատակարաններէն, որ ոեւէ աղերս չունի կրօնական ճարտարապետութեան հետ։

Քօնսիէրժ բառը Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ մուտք գործեց 1195ին, երրորդ Խաչակրութեան վախճանին, ու այդ շրջանին կը բնորոշէր տան եւ ինչքերու պահապանը։ ԺԴ. դարու վերջաւորութեան, ան կ'ընդգրկէր արքունի բարձր պաշտօն մը։ Փիլիփ Գեղեցիկի եւ Շարլ տը Վալուայի իշխանութեան տակ, Թագաւորին «Քօնսիէրժ»ը։— Սովորաբար մեծ հողատէր մը,— հրամանատարի եւ վեհապետին պաշտօնէութեան վարիչի դերը կը կատարէր։ Նոյնպէս իրեն կ'իյնար տուրք գանձելու աշխատանքը բոլոր անոնցմէ, որոնք կը բնակէին արքայական կամ յարակից հողամասերուն վրայ, ինչպէս նաեւ արքունիքի լուսավառութեան հսկողութիւնը։ Եկեղեցիներու մէջ գործածուած կերոնը կը ծառայէր նմանապէս լուսաւորելու արքայական դարպասին դահլիճները։ «Քօնսիէրժ»ին պաշտօնի եւ իր իշխանութեան ենթարկուած վայրերը ի վերջոյ կոչուեցան «Քօնսիէրժըրի»։ Այս բառը հրապարակ եկաւ 1328ին եւ մինչեւ մեր օրերը պահած է իր իմաստը։

Հնամեայ բանտը, հաստատուած Սիթէի կղզիին եւ արդարութեան պալատի հողամասին վրայ, իր պատմական հռչակը շահեցաւ Ֆրանսական յեղափոխութեան մըռայլ օրերուն, երբ մէկ անգամէն 1200 բանտարկեալներ արգելափակեց։ Ահուսարսափի շրջանին, ան նախադահլիճը կը դառնար Յեղափոխական Ատեանին եւ տասնի վրայ ինն անգամ կիյոթինին։

Այսօր, նշանաւոր բանտին մէկ մասնաբաժինը միայն կարելի է այցելել։ Մուտքը արգիլուած է վերի յարկերուն, որոնք վերապահուած էին մարդոց եւ արքայասպաններուն, ուրկէ անցած էին յաջորդաբար Հենրիկոս Բ.ի ակամայ սպանիչ Մոնկոմըրին. Շաթէլը, որ վիրաւորած էր Հենրիկոս Դ.ը, Ռավայաքը՝ որ մեռցուցած էր զայն. Լուվէն՝ Պէրրիի դուքսին սպանիչը, Ֆիէշի որ ընդդէմ Լուի – Ֆիլիփի վարած էր դժոխային մեքենան, ու մանաւանդ հոն, ուրկէ անագորոյն Ֆուքիէ Թէնվիլ կ'արձակէր իր գարհուրելի ամբաստանութիւնները։

Առաջնորդը անմիջապէս այցելուին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ «Պահակներու Սրահ»ին ներքին ճարտարապետութեան, սիւներու հաստութեան եւ գեղեցկութեան վրայ։ Մարդ կարծես կը խորտակուի այդ հռչակաւոր բարձր կամարներուն տակ։ Անկիւնը՝ երկու սանդուխներ. մին՝ դէպի «Արծաթէ Աշտարակ»ը, իսկ միւսը՝ դէպի «Կեսարի Աշտարակ»ը կ'առաջնորդէ։

Հիանալի դահլիճը, որ անոր կը յաջորդէ, «Զինուորականներու Սրահ»ը,— եղական իր յղացումով, ճարտարապետութեամբ եւ տարածութեամբ (70 × 27),— կառուցուած է գոթական ամենահարազատ ոճով եւ կը ծառայէր արքայական պաշտօնէութեան, որ հոն կը ճաշէր եւ կը հանգստանար։ Նոր կառուցումներու հետեւանքով, այդ տեղը մթնած է եւ քայլերը կը թնդան ուժ մեծր բարձրութեամբ կամարներուն տակ։ Դեռ կ'երեւին հսկայ բուխերիկները, ուր կը տաքնային արքայական պահակները։ Սրահի մուտքին հաստատուած է վիմագիր փոքրիկ թանգարան մը, որ կը պարունակէ Ս. Շափէլի եւ Արդարութեան Պալատի վերանորոգման պահուն գտնուած արձաններու, սիւներու եւ ճարտարապետական պաճուճանքներու մնացորդներ։ Սրահին ձախակողմը՝ խոհանոցը, նուազ շահեկան ոճի տեսակէտով, բայց եւ այնպէս պահ մը կը կեցնեն այցելուն։ Ծանր պարտականութիւն մը կ'իյնար անոր վրայ, օրական 2 կամ երեք հազար անձի վրայ շուրջ 800 հոգի կշտացնել։ Այդ շրջանին ճաշը կը բաղկանար միսէ, հացէ ու արդանակէ։

Բանտին չարաշուք բաժնին այցի երթալէ առաջ, լաւագոյն է նախապատրաստել Ֆրանսական յեղափոխութեան շրջանի անհամար երկերով սնած վիպական միտքերը, որոնց յուսախաբութիւն մը կը սպասէ այստեղ։ Գրեթէ մէկուկէս դար մեզ կը բաժնեն Յեղափոխութեան ահաւոր անցուղարձէն։ Այնտեղի մթնոլորտը Վ. Հիւկոյի «Իննսուն երեք»ի (1793) սըրտաշարժ էջերուն կամ Անաթոլ Ֆրանսի «Աստուածները ծարաւի են»ին մէջ անսահմանօրէն աւելի ուժեղ ներկայացուած է քան մեր առաջնորդին նկարագրութեան մէջ։

Անսահման նրբանցքը, զոր մինչեւ ձեղունը հասնող վանդակորմը կը բաժնէ «Զինուորականներու Սրահ»էն, թաղուած է կէս մը մթութեան մէջ։ Ժամանակին կը կրէր Ռիւ տը Փարի անունը եւ Ահուսարսափի շրջանին սահմանուած էր ընդունելու Ֆրանսայի չորս կողմերէն եկող անարծաթ այրերն ու կիները, որոնք խառն ի խուռն կը պառկէին յարդերուն վրայ, հոտած եւ ոջիլներէն կրծուած։ Առկէ յառաջ եկած է իրենց տրուած յարդաւոր (փայեօ) արհամարհական մակդիրը։

Իսկ հարուստ կամ բարեկեցիկ բանտարկեալները կը տեղաւորուէին «Փիսթօլ»ի փոխարէն (դրամանիշ մը շուրջ տասը Ֆրանք արժէքով)։ Անոնք անձնական անկողինով կամ շատ մը անկողիններով խցիկներ ունէին, ու դրամի ուժով իրենց աւելի խնամուած ճաշ մը կը տրուէր։

ԱՐՄԷՆ ՊՍԱԿՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

« ՏԻԿՆԱՅՔ ԻՄԱՍՏՈՒՆ ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻ »

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, 23 Յունիս.— Կիրակի, 21 Յունիս, առաւօտեան ժամը 10.30ին Սինեմա Ռիվոլիի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի տօնակատարութեան հանդէսը, ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան մը, որ եկած էր իր յարգանքը յայտնելու այս մեծ կազմակերպութեան։

Օրուան նախագահը, Շրջ. Վարչութեան քարտուղարուհի Տիկին Լ. Սասունի, ուրախութեամբ յայտարարեց թէ այս տարուան հանդէսը կը ստանայ ընդհանրական բնոյթ՝ ներկայութեամբը Ամերիկայի Հայ Օգն. Միութեան եւ ԱՆԶԱՅի ներկայացուցիչ Տիկին Ջապէլ Սերոբեանի։ Յետոյ կարդաց Լիբանահայ Օգն. Խաչի միամեայ տեղեկագիրը։ Անցնող տարեշրջանին Օգնութեան Խաչը ունեցած է 2323 անդամուհիներ եւ 349 արծուիկներ, բաժնուած 17 մասնաճիւղերու։ Նոյն տարեշրջանի ընթացքին Շրջ. Վարչութիւնն ու տեղական վարչութիւնները մուտք ունեցած են 85.525 լ. ոսկի, ելք՝ 69.776 լ. ոսկի։ Պատրաստ գումար 15.749։

Տիկին Լ. Սասունի ցաւ յայտնեց թէ կամքէ անկախ պատճառներով այսօրուան տօնակատարութիւնը կը զուգադիպի հոգելոյս կաթողիկոսի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ կազմակերպուած հոգեհանգստին եւ ազգային իշխանութեանց ներողամտութիւնը խնդրեց։

Գեղարուեստական բաժինէ մը վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Ջապէլ Սերոբեան։

Պատկերալից ոճով եւ հաւատքի հաստատ վկայութեամբ, Տիկին Սերոբեան խօսեցաւ բովանդակալից ճառ մը, որ հանդիսականներու լարուած ուշաչարութեան արժանացաւ։

Ահաւասիկ ամփոփումը.

— Փառատօն է այսօր։ Փառատօնը կը կատարէ մեր կազմակերպութիւնը, իսկ պատարագողն է հայ կինը։ Ասիկա փառատօնը չէ միայն Լիբանահայ Օգնութեան Խաչին, այլ կնոջական այն մեծ կազմակերպութեան, որուն մէկ մասնիկն է ան։

Այսօր, Լիբանահայ Օգնութեան Խաչին հետ, Սփիւռքի բոլոր գաղութներուն մէջ, բոլոր Խաչուհիները իրենց սրտին մէջ հպարտութեամբ եւ երկիւղածութեամբ կը տօնեն այս օրը։ Գերազանցապէս համազգային կազմակերպութիւն մըն է մերինը։ Հիմնուած առանձնապէս բարեսիրական նպատակներու համար, մեր ազգին բացառիկ պայմաններուն բերումով ան դուրս ելաւ իր սահմաններէն եւ իր բոլոր ուժով նուիրուեցաւ ազգապահպանման մեծ գործին։

Եթէ մեր տեղեկագիրները կը խօսին դրամի մասին, բայց այդ թիւերու ետին մեր մեծագոյն նպատակը — պահել ու պահպանել մեր ժողովուրդը, ոչ թէ իբրեւ ցանուցիր բազմութիւն, այլ իբրեւ ազգ։ Բարեսիրական գործերէ աւելի, Օգնութեան Խաչը կը կատարէ կրթական եւ մշակութային աշխատանք, կ'արթնցնէ մեր մէջ գիտակցութիւն այն արժէքներուն, որոնք ժողովուրդ մը կը բարձրացնեն ազգի մը աստիճանին։

Այս գիտակցութեամբ է որ Ամերիկահայութիւնն ու մեր կազմակերպութիւնը, հազարաւոր մղոններ հեռուէն, ինքզինքը մէկ մասը կը զգայ աշխարհի բոլոր կողմերը ցրուած մեր ժողովուրդին։ Ամերիկահայութիւնը կ'օգնէ մեր բոլոր գաղութներուն, բայց ատիկա չըներ շնորհատուի մը պէս, այլ իբրեւ քոյր, որպէս եղբայր, իբրեւ այս ազգին մէկ հատուածը։ Ան կուտայ իր սիրտը ձեզի, իր հոգին կուտայ ձեզի, կուտայ իր ազգին եւ հայրենիքին։ Նկատի ունենալով մեր պայմանները, հրաշքի համազօր երեւոյթ մը կը նկատենք ասիկա։

Երկու օրէ ի վեր ներկայ եղայ Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի պատգամաւորական ժողովներուն։ Յուզիչ է տեսնել թէ ինչպէս, անձնական բազմաթիւ մտահոգութիւններ ունեցող Հայուհիներ, կ'ապրին մտահոգութիւնը ընդհանուրին, ազգին։ Այս է նշանը ազնուականութեան։

Ամերիկայի պանդուխտ ափերուն վրայ, ամէնէն դժնդակ պայմաններու ենթակայ, մեր գաղութը շնորհիւ այս կազմակերպութեան, հակառակ 80 քաղաքներու մէջ ցանցնուած ըլլալուն, կ'ապրի որպէս ամբողջութիւն, կ'ապրի որպէս մասնիկը մեր ազգին։ Ամերիկահայութիւնը այդ կլանող պայմաններուն տակ իսկ չէ դադրած Հայ ըլլալէ, չէ դադրած իր ժողովուրդին եւ հայրենիքին մօտ զգալու ինքզինքը։

Ամերիկահայութիւնը ձեռք երկարած է ամէն տեղ, ուրկէ որ մեր մարած ճրագներուն տեղ նորեր վառին, ուրկէ որ մեր նահատակուած մտաւորականներուն տեղ նորեր հասնին, ու մենք կարենանք ըսել մեր թշնամիին.— Դուն ուզեցիր մեզ ոչնչացնել, Հայ անունը անհետացնել աշխարհի երեսէն, բայց մենք կանք ու պիտի մնանք, ի խնդիր նոր յաղթանակներու եւ նուաճումներու։ Ժողովուրդէն ծնած է այս կազմակերպութիւնը, անկէ ուժովցած եւ անոր ծառայած։

Ամերիկահայութիւնը իր հայրենասիրութեան վերջին ապացոյցը տուաւ, երբ սովետական աշխարհի սարսափներէն փախած մեր բեկորներուն տուն ու տեղ տրամադրեց Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու մէջ, շնորհիւ մեծասիրտ Հայու մը՝ Պ. Ճորճ Մարտիկեանի ջանքերուն եւ մեր կազմակերպութեան եւ նոյն գաղափարակից այլ կազմակերպութիւններու աջակցութեան։

Մենք հպարտ ենք մեր գործերով, բայց մեր մեծագոյն հպարտութիւնն է այն կապը զոր կը պահենք հայութեան բոլոր հատուածներուն միջեւ։ Մեր կազմակերպութեան գերագոյն նպատակն է հայութիւնը ազգ չինել ու անոր մէջ վառ պահել հայրենիքի սէրը։ Մենք չակերտաւոր Հայաստանասէրներ չենք։ Մենք հայրենասէրներ ենք ու կը պաշտենք մեր հայրենիքը, որուն ծուէնները կը տեսնենք բոլոր գաղութներու մէջ, որոնց ամբողջութիւնը կը կազմէ մեր հոգեղէն հայրենիքը։ Այս բոլորէն ծնունդ կ'առնէ մէկ իմացուած, մէկ հասկցուած հայրենիք։ Ով որ չի հաւատար անոր, թող ինքզինքը Հայ չկոչէ։ Ով որ չի հաւատար անոր՝ թող իր անցեալովը չհպարտանայ։

Մենք հպարտ ենք մանաւանդ այն դերով զոր հայ կինը կը կատարէ մեր իրականութեան մէջ։ Փոխանակ «Տիկնայք փափկասուն»ի, մենք այսօր ունինք «Տիկնայք իմաստուն Հայոց աշխարհի» որոնք բարձր իտէալներով օժտուած, նախախնամական դեր մը կը կատարեն մեր ժողովուրդին մէջ։

Մենք առանձին չենք այս գործին մէջ։ Մեզի հետ, մեր կողքին ունինք այն մեծ կազմակերպութիւնը, որուն գերագոյն նպատակն է մեր հայրենիքի անկախութիւնն ու ազատութիւնը։ Մենք կ'ընթանանք նոյն ճամբով, հասնելու համար մեր պապերու հայրենիքը, տաճարներն այդ խնկարոյր, ուր վար պիտի դնենք տարագրի մեր ցուպը եւ պիտի երգենք յաղթանակի երգը մեր լեռներուն ստորոտը, մեր գետերու ափին»։

Տիկին Սերոբեանի ճառը բազմաթիւ անգամներ ընդմիջուեցաւ որոտընդոստ ծափերով։ Նախագահին փակման խօսքէն ետք, հասարակութիւնը մեկնեցաւ վառ տրամադրութեամբ։

× Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէր նաեւ « Գուսան » երգչախումբը, ղեկավարութեամբ վաստակաւոր երաժշտագէտին՝ Բ. Կանաչեանի։

× Լիբ. Օգն– Խաչի 12րդ պատգմ. ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ Շրջ. վարչութեան անդամ ընտրեց.— Տիկիններ Լ. Սասունի, Վ. Տէր Կարապետեան, Է. Գրիգորեան, Լ. Ասլանեան, Ա. Ռաֆայէլեան, Ա. Գաղանճեան եւ Օր. Ն. Լիմոնճեան։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԲԱԲԳԷՆ ՔՀ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

(վախճանման քառասունքին առթիւ)

●

Մահեր կան, որոնց հետ կարելի չէ հաշտուիլ։ Այդպիսիներէն էր Բաբգէն քահանայ Ասլանեանի մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 8ին, իր քահանայութեան հինգերորդ տարին։

Մենք կորսնցուցինք խոստմնալից հոգեւորական մը։ Ծնած էր Բաբերդի Լսոնք գիւղը, 1890 Ապրիլ 20ին։

Իր ուսումն ստացած էր գիւղին Ղազարեան վարժարանին մէջ եւ իբրեւ ուսուցիչ պաշտօնավարած նոյն դպրոցին մէջ, միաժամանակ սարկաւագ դառնալով սիրուելով ժողովուրդէն եւ յառաջդիմելով։

1914ին զինուորագրուելով կը տարուի Մուրատ խան օղլի (Բաբերդի եւ Տըրապիզոնի մէջտեղը)։ Երբ Բաբերդի Հայերու տեղահանումը կը լսէ, չորս ընկերներու հետ Թրքական զօրամասէն փախչելով, կը միանայ Լսոնքի լեռներն ապաստանած 60 ընկերներուն, դառնալով անոնց կազմակերպիչ, մղիչ ուժը։

Վեց ամսուան ընթացքին, բացի եօթը դժուարին կռիւներէ, մասնակցած է նաեւ բազմաթիւ ուրիշ յարձակումներու եւ ընդհարումներու։

Ամենավերջին ուժեղ կռիւը տեղի ունեցած է Օգոստոսի վերջ, Խըրխըղ եաթաղի կոչուած լերան վրայ, Թրքական կանոնաւոր զօրքի, ոստիկաններու եւ խուժանին հետ։

Պաշարումն ու կատաղի կռիւը կը տեւէ մօտ քառասուն ժամ եւ հայ մարտիկներէն կը զոհուին տասներկու անձնուրացներ։

Յաջորդ գիշեր գրոհ տալով, Մաղաքիա եւ ընկերները կը ճեղքեն պաշարման շղթան ու կը բարձրանան Թրքական շրջաններու լեռները, ուր՝ երկու շաբաթ մնալէ վերջ, կը վերադառնան իրենց լեռները։

Մաղաքիա գրի առած է այս հերոսական կռիւներու մանրամասնութիւնները, որոնք դժբախտաբար անտիպ կը մնան։

Ձմեռը վրայ հասնելով, այլեւս անկարելի կը դառնայ պատսպարուիլ Լսոնքի լեռներուն մէջ եւ երկու տասնեակներ Թրքական զինուորի հագուստ հագած ճամբայ կ'իյնան դէպի Կովկաս։

Թուրք դասալիք զինուորներէն կը գրաւեն անոնց թուղթերը եւ հագուստները, կը յաջողին հասնիլ ռուսական սահմանագլուխ եւ յանձնուիլ Խաղախներուն։

Պաթումի մէջ 12 օր բանտարկուելէ վերջ, կ'ազատուին։

Մաղաքիա կ'անցնի Գանձակ, Բագու եւ ապա Սիմֆերոպոլ, ուր՝ կը միանայ իր երկու եղբայրներուն եւ կը մտնէ Հ. Յ. Դ. շարքերը, վարելով զանազան պաշտօններ։

1917ին, երկու եղբայրներու եւ երեք հարիւր կամաւորներու հետ կ'երթան Թիֆլիս, կը մտնեն Անդրանիկի գունդը եւ կ'անցնին Ալեքսանդրապոլ, Ճալալ – Օղլի, Ղարաքիլիսէ, Տիլիճան։

Բանակը Նախիջեւան – Ջուլֆա երթալու օրերուն, կը մասնակցի Ագուլի – Վաղուտի կռիւներուն։

Յետոյ կ'երթան Գորիս։ Մաղաքիա մասնակցած է նաեւ Խոյի եւ Զապուղի կռիւներուն։

1919ին, բանակը Էջմիածին գալով, Մաղաքիա զինուորութենէ կ'արձակուի եւ Պաթում կ'երթայ իբրեւ սարկաւագ։ Տարիուկէս Պաթումի եկեղեցիին մէջ պաշտօնավարելէ վերջ, կը յաջողի Պոլիս անցնիլ։

Ատեն մը Տիրանեաններու դրասենեակին մէջ պաշտօնավարելով, կը յաջողի Ֆրանսա գալ եւ 1923 – 1924 մտնել Կարտանի ածխահանքը։ Հինգ տարի շարունակ կ'աշխատի, իբրեւ հանքագործ։ Գլխաւորապէս իր ջանքերով է որ կը հիմնուի Կարտանի Հ. Յ. Դ. ակումբը։

1929ին կը վերադառնայ Մարսէյլ եւ կը հաստատուի Սէնթ Մարկրիթի մէջ։

Անդամակցած է Մարսէյլի Տրջ. կոմի-

ՎԱՐՊԵՏ ՓՈՐԱԳՐԻՉ ՄԸ

•

«Էջմիածին» ամսագրին ապրիլ թիւէն կ'իմանանք թէ Երեւանի մէջ մեռած է Տարագրոս Ստեփանի Տէր–Վարդանեան, մանրանկարչութեան եւ քանդակագործութեան ականաւոր վարպետ մը : Ծնած է Երեւան, 1878ին : Նախնական ուսումը աւարտելէ ետք, բարերարի մը օգնութեամբ կ'երթայ Մոսկուա եւ Լենինկրատ, ստանալով իր մասնագիտական ուսումը Գեղարուեստի եւ Հնագիտական կաճառին եւ Լազարեան ճեմարանին մէջ : Մասնագիտական կրթութիւնը աւարտելէ ետք, 1907ին Մոսկուայի կայսերական Հնագիտական ընկերութեան կողմէ աշխատանքի կը հրաւիրուի իբրեւ Հայաստանի եւ Վրաստանի հնագիտական յուշարձանները չափագրող – գծագրող ճարտարապետ եւ կ'աշխատի մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը : Այդ տարիներուն կը մասնակցի Անիի պեղումներուն : 1921ին կը հրաւիրուի Եալթայէն Ս. Հայաստան եւ կ'աշխատի կարգ մը պաշտօններով՝ իբրեւ Էջմիածնի թանգարանի վարիչ տեղակալ, պատմութեան եւ գրականութեան կաճառի գիտական աշխատող, նկարչութեան եւ փորագրութեան դասատու :

Տարագրոս տարիներ շարունակ ուսումնասիրելով Հայկ. Պետական մատենադարանի մանրանկարչութիւն պարունակող հազարաւոր Հայկ. ձեռագիրները կը թափանցէ Հայկ. մանրանկարչութեան բնորոշ առանձնայատկութիւններուն եւ մեծ յաջողութեամբ կ'օգտագործէ իր ձեւաւորած գիրքերուն եւ ալպոմներուն մէջ, որոնց թիւը կը հասնի հարիւրի : Կը բաւէ թերթատել Հայ ժողովրդական հերոսական դիւցազներգութիւնը «Սասունցի Դաւիթ» իր ձեւաւորած գունատիպ ժողովածուները, տեսնելու՝ թէ որքան խորապէս ըմբռնած է հայ մանրանկարչական արուեստը եւ որքան հարազատութեամբ եւ ինքնատպութեամբ վերարտադրած է :

Մեծ է Տարագրոսի թողած վաստակը փորագրութեան մէջ : Ան է զարդաքանդակած Երեւանի կառավարական տունը, Նամակատունը, Ֆիլհարմոնիական դրամատունը, Ակնաբուժարանը եւ ուրիշ տասնեակ մը շէնքեր : Անոր հեղինակութեան կը պատկանին կարծր քարէն պատրաստած կարգ մը զարդանօթներ (վազ) որոնք բարձր գնահատանքի են արժանացած Հայաստանի եւ Մոսկուայի գեղարուեստասէր հանրութեան կողմէ :

Տարագրոս մեծ գործ կատարած է նաեւ երիտասարդ մասնագէտներ պատրաստելով : Իր գործերն են «Հայկ. արուեստի տեխնոլոգիան հնագոյն շրջանից մինչեւ մեր օրերը», «Հայկ. կիրառական արուեստը», «Փորագրութիւնը Հայաստանում հնագոյն շրջանից մինչեւ ԺԷ. դար» եւ ուրիշ աշխատութիւններ :

Իր արուեստը զոր կը սիրէր ամբողջութեամբ, իր ստեղծած արժէքները զորս մեծ խանդավառութեամբ կը կատարէր յանուն Հայրենիքի արուեստի զարգացման, բացառիկ խանդավառութեամբ կը համակէին զինք : Ամէն տեղէ քաղաքին մէջ, թէ հեռաւոր գիտական արշաւի ատեն, արհեստանոցին մէջ, թէ շէնքերուն չորրորդ յարկի ճակատը զարդանկարած ատեն, միշտ կարելի է տեսնել Տարագրոսը խանդավառ իր աշխատանքով, միշտ գլխաբաց, միշտ կենսուրախ եւ զուարճախօս : Ան կ'ըսէր «վաստակեա' յաւիտեան եւ կեցցես մինչեւ ի սպառ» :

տէին, «Հայաստան» ենթակոմիտէի վարչութեան, իբրեւ հաւատաւոր եւ օրինակելի Դաշնակցական մը :

1928ին, ժողովուրդի բուռն փափաքով քահանայ կը ձեռնադրուի :

Դժբախտաբար իր փափաքները անկատար կը մնան վաղաժամ ու դաժան մահով :

Սէր Բարգէնը բնաւորութեամբ հեզ էր, հայրենասէր եւ անձնուէր, գիտակից իր կոչումին ու պարտականութեանց :

ԲԱԲԵՐԴՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԻՆ՞Չ ԿԱՐՕՏՈՎ ՏՕՆԵՑԻՆՔ ...

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 21 Յունիս (Յառաջ). — Կ'աճապարեն հայորդիներ, հեռու թէ մօտիկ, կուգան խումբ, խումբ, ծնողներ բռնած զաւակներու ձեռքէն, մամիկներ՝ թոռնիկներու հետ, կուգան Ազատութեան տօնին, «Մայիս 28»ի հանդէսին :

Նախագահը՝ ընկեր Ե. Մարաշլեան հանդէսը կը բանայ : Երգչախումբը կ'երգէ «Բամ Փորոտան»ը : Ժողովուրդը յոտընկայս եւ երկիւղած մտիկ կ'ընէ. նոյնպէս ուրիշ երգ մը, «Մայիս 28»ի նուիրուած : Նախագահը կը բացատրէ տօնին իմաստը, յարգանքի հրաւիրելով բազմութիւնը : Սրահը ոտքի է լռութեամբ :

Ցեռոյ Խաչօն, Պէաթրիսը, Մարօն, Կապոյտ Խաչի փրկածներ, շարան, շարան, կը փայլին բեմին վրայ, կ'արտասանեն մաքուր հայերէնով, յստակ եւ չեշտուած :

Կը զարմանանք : Տարիներու ինչ համբերատար աշխատանք է տարուած, ինչ աչքի լոյս թափուած, ինչ զոհողութիւն եղած, որ մեր քաղցր լեզուն, այսքան յստակ կը հոսի այս անուշ բերաններէն : Կ'երգէ Տիկ. Շաքէ Մարաշլեան, դաշնակի վրայ կը նուագէ Օր. Աստղիկ Թորոսեան Շօփէնէն եւ Խաչատուրեանէն կտորներ : Բոլորն ալ բուռն ծափեր խլեցին :

Վարագոյրը կը բացուի : Բեմին վրայ Կապոյտխաչի երկրորդ պարախումբն է :

Վեց լուսերես մաղտաշ աղջիկներ, վեց կայտառ տղաներ... Հայկական հագուստով ամէն մէկը առանձին գոյնով եւ ձեւով, պարզութիւն գեղեցկութեան հետ : Վայելուչ եւ նուրբ, կը փայլին բոլորն ալ : Սրահը կը թնդայ : Խումբը կը պարէ երգելով : Աղջիկներ իրենց նազերով, տղաները իրենց սիրակարօտ նայուածքով կը շօրօրան ու կը կոտրտուին, ոտքերը շընորհալի եւ համաչափ կ'ոստոստեն, թեւերը դուրեկան եւ զուսպ կը խաղան :

Հայկական կլոր պարն է զոր պարեցին մեր պապերը, մեր հարսները մեր տանիքներու վրայ, մեր կալերուն մէջ, մրեհարսանիքի սեղաններուն շուրջ... Ապրիք աղջիկներ, այսօր Հայաստան ապրեցուցիք մեզ : Խումբը յաջորդաբար պարեց եօթը պարեր, բոլորն ալ անթերի եւ հաճելի : Ի՞նչ սրտհատնում աշխատանք, ի՞նչ նուիրում, ի՞նչ եռանդ՝ բեմ հանեցին այս սիրուն աղջիկները : Ապրի Կապ. Խաչը իր սանուհիններով : Ես ալ Նարդունիի պէս կը պոռամ «Ոչ, Հայկազանց ճանապարհը այնքան ալ տխուր չէ» :

Օր. Մառի Կաւվարենցն է, կուռնկ մը Հայաստան աշխարհէն, որ կը լեցնէ մեր կարօտի սիրտը հայրենիքի երգերով ու հայ մօր օրօրով : Շուտով կը փախի : Բայց իր երգին թռիչքը մեր հոգիներու մէջ երկար կը տեւէ ... :

Վերջին արտասանողն է Տիկին Ազատուհի Կիմիւշլեան : Ծնած օտարութեան մէջ, նախկին սանուհի, կրթուած, թրծուած Կ. Խաչի, շունչով ու լոյսով : Կ'արտասանէ Արմէն Գրառյի մէկ գըրուածքը Փարիզէն, օտար ափերէն ուղղուած իր նահատակ ընկերներուն «Մայիս 28»ը կերտողներուն : Կը սկսի մեղմ, յստակ ու եւ վարակիչ յուզումով եւ յանկարծ կ'ալեկոծի, կրակոտ խօսքերը թափելով մեր կարօտ սիրտերուն մէջ :

Կարգը օրուան բանախօսին է : Ընկեր Տ. Թադոյեան յայտնապէս յուզուած՝ խօսեցաւ իր գեղեցիկ ճառերէն մէկը, քրքրեց մօտիկ անցեալի պատմութիւնը : Փաստերով, թիւերով եւ օտարներու վըկայութեամբ տուաւ պատկերը Հայաստանի մէջ տիրող անտանելի ողբերգութեան, որուն բնական հետեւանքը եղաւ յեղափոխութիւնը : «Հայը զէնք վերցուց պաշտպանելու իր պատիւը, իր տունը, իր կեանքը» : Մանրամասնօրէն պարզեց դէպքերը մինչեւ կոտորածները, որ տեղի ունեցան մեր «Բեռի» Ռուսի աչքին առջեւ : Թուեց բոլշեւիկներու խոստումները և խաբէութիւնները, որոնք թշնամինհասցուցին Հայաստանի սիրտը : «Ու մեր մահու կենաց վերջին կռիւը մղեցինքՍարտարաբատի, Բաշ Ապարանի եւ Գարաքիլիսէի մէջ, եւ թշնամին պարտութեան մատնեցինք : Ահա այս զոյամարտէն ծնաւ Հայու ազատութեան արշալոյսը «Մայիս 28»ը : Սիրելի հայրենակիցներ, ազատութեան սէրը վառ պահեցէք ձեր մէջ եւ զայն փոխանցեցէք ձեր զաւակներուն, որպէսզի երբ ժամը հնչէ, պատրաստ գտնուինք մեր պարտքը կատարելու հայրենիքին հանդէպ» :

Բանախօսութիւնը կ'ընդմիջուէր ջերմ ծափերով :

Հանդէսի պաշտօնական մասը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակով» :

Կազմակերպութիւնը կատարեալ էր : Շնորհակալութիւն կարգադիր յանձնախումբի եռանդուն անդամներուն, Կապ. Խաչին սանուհիներուն, երգիչներուն, նուագողներուն, յայտնի եւ անյայտ բոլոր աշխատաւորներուն :

Սրահէն ժողովուրդը փոխադրուեցաւ Պ. Քէչիշեանի սրճարանը շարունակելու խնջոյքը : Այստեղ նոյնպէս ջերմ մթնոլորտի մէջ կը թնդային ազգային եւ յեղափոխական երգեր մինչեւ կէս գիշեր :

Կը վերադառնամ տուն՝ ձեր երգը շըրթունքիս, սիրելի աղջիկներ.— Լուսնակը պար ա բռնել, աղջի տուլ տուլ, ջան տուլ տուլ ... :

× Ինչպէս գրած էր «Յառաջ»ի թղթակիցը, Վիէնի հայկական երգչախումբը քաջալերելու համար Յ. Կ. Խաչը 5000 ֆրանք նուիրեց : Սրտաբուխ նուէրներով մասնակցեցան նաեւ Պ. Պ. Սիսլեան, Փիլաւճեան 2000ական ֆրանք, Պ. Վահան Սպենչեան եւ Տիկիններ Սիրանոյշ Ասլանեան, Արթինեան հազարական ֆր. : Գումար 12.000 ֆր. : Կրընոպլի ժողովուրդը իր այս գնահատութեամբ կ'ուզէր ըսել նաեւ, թէ կեդրոնական Ֆրանսայի համար ազգապահպանման տեսակէտէն բարիք մը եւ անհրաժեշտութիւն մը կը նկատէ այս կարգի ձեռնարկները :

ԱՆԹՕ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԸ ՀԻՒՐԸՆԿԱԼ Է

★

ՎԱԼԱՆՍ, 28 Յունիս.— Ազգ. Միութեան վարչութիւնը զարմանքով կարդաց Պ. Յ. Կարապետեանի տարօրինակ թղթակցութիւնը «Այսօր»ի 7–8 Յունիս թիւին մէջ :

Վարչութիւնս պարտք կը սեպէ հրապարակաւ յայտարարել թէ Պ. Կարապետեանի գրութիւնը անձնական ներշնչում մըն է որ բոլորովին կը հակասէ իրականութեան : Եւ կը հրաւիրէ զինքը եւ ուրիշներ որ չփորձեն մոլորեցնել անտեղի ակնարկներով որոնք կրնան խոչընդոտ հանդիսանալ Ազգ. Միութեան ապագայ գործունէութեան :

Այս առթիւ հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր հեռաւոր բարեկամներուն որոնք յօժարակամ կը մասնակցին մեր եկեղեցւոյ շինութեան յատուկ տոմսերը սպառելով : Միեւնոյն ատեն պատրաստ ենք տրամադրելու մեր փոխադարձ օժանդակութիւնը որեւէ պարագայի մէջ :

Ատենապետ՝ Անտոնեան, ատենադպիր՝ Պ. Գապագեան :

ՈՃԻՐ ՃԵՊԸՆԹԱՑԻՆ ՄԷՋ

★

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴ ՄԸ ՏԱՒՐՈՍԵԱՆ ՃԵՊԸՆԹԱՑԻՆ ՄԷՋ

•

Ձմրան առաւօտ մըն էր Սուրիոյ մէջ : Ժամը հինգն էր : Տաւրոսեան ճեպընթացը կանգ առած էր Հալէպի կայարանը : Մահճաբարձ վակօնին առջեւ կեցած էր ֆըրանսացի տեղակալ մը որ խօսակցութեան բռնուած էր փոքրակազմ մարդու մը հետ, որուն քթին ծայրն ու սրածայր պեխերը կ'երեւէին միայն իր հաստ վզնոցին մէջէն :

Հակառակ սաստիկ ցուրտին եւ այդ չնաշխարհիկ ժամուն, տեղակալ Տիւպօաք Ֆրանսացիներու յատուկ համեմուած խօսակցութիւն մը կ'ունենար պելժ անծանօթին հետ, որ Անգլիայէն կուգար : Տեղակալը չէր ճանչնար զայն, սակայն զօրավարը չեշտած էր թէ կարեւոր անձնաւորութիւն մըն էր ան :

— Այսօր կիրակի է, ըսաւ տեղակալ Տիւպօաք, վաղը, այսինքն երկուշաբթի երեկոյ Պոլիս կը հասնիք :

— Այո, հաստատեց էրքիւլ Փուարօ — այս էր անծանօթին անունը :

— Կարծեմ մտադրած էք քանի մը օր անցընել այդ քաղաքին մէջ :

— Այո, երբեք Պոլիս չեմ այցելած եւ կ'ուզեմ առիթէն օգտուիլ : Իբրեւ զբօսաշրջիկ պիտի պտտիմ քանի մը օր :

— Այա Սօֆիան կ'արժէ տեսնել, ըսաւ տեղակալը :

Քամին հետզհետէ կը սաստկանար : Տեղակալ Տիւպօաք ժամացոյցին նայեցաւ, շոգեկառքին մեկնումին հինգ վայրկեան մնացած էր :

— Այս եղանակին շատ ճամբորդ չի գտնուիր շոգեկառքին մէջ, ըսաւ ակնարկը դարձնելով մահճաբարձ վակօնին պատուհաններուն :

— Այո :

— Կը յուսամ թէ ձիւնամրրիկի չէք բռնուիր Տաւրոսեան լեռներուն մէջ :

— Յաճախ կը պատահի՞ ատիկա :

— Այո, սակայն այս տարի դեռ չպատահեցաւ :

— Ուրեմն վաղը ժամը եօթը քառասունհինգին Պոլիս պիտի հասնիմ, ըսաւ Փուարօ, որ խօսակցութեան ուրիշ նիւթ չէր կրնար գտնել այդ ժամուն :

Այդ պահուն մահճաբարձ վակօնին պատուհաններէն մին բացուեցաւ, կնոջական գլուխ մը երեւան բերելով :

Մէրի Տէպէնհամ Պաղտատէն ի վեր գրեթէ չէր քնացած : Վակօնին ապականած օդէն եւ անքնութենէն մղուած բացած էր պատուհանը : Տեսաւ երկու մարդիկը որոնք կը խօսէին : Ժպտեցաւ նշմարելով պեխաւոր մարդը որ մինչեւ ականջները ծածկուած էր :

Շոգեկառքը ճամբայ կ'ելլէր, Փուարօ հրաժեշտ առաւ տեղակալէն եւ վակօն մտաւ, ինքնիրեն մրմնջելով «վերջապէս» :

— Ահաւասիկ, Պարոն, կ'ըսէր պաշտօնեան, բանալով վակօնին դուռը, ձեր պայուսակը հոս դրած եմ : Կը հաճի՞ք ձեր անցագիրը եւ տոմսակը տալ : Կարծեմ Պոլսոյ մէջ քանի մը օր պիտի մնաք :

— Այո : Վայրկեան մը. ուրիշ ճամբորդներ ալ կա՞ն այս վակօնին մէջ :

— Երկու ճամբորդ եւս կան, երկուքն ալ Անգլիացի : Հնդկաստանէն գնդապետ մը եւ Պաղտատէն տիկին մը : Ուրիշ բան մը կը փափաքի՞ք պարոնը :

— Ոչ, շնորհակալ եմ :

Փուարօ տաքէն թմրած անկիւն մը քաշուեցաւ եւ խկոյն քնացաւ :

Ժամը իննուկէսն էր երբ արթնցաւ : Հագուեցաւ եւ ճաշարան վակոնը ուղղուեցաւ : Կին մը անցած էր սեղանի մը առջեւ, ուրեմն այս էր Պաղտատէն եկող Անգլուհին : Բարձրահասակ, նուրբ եւ թուխ էր, հազիւ քսանըութ տարու կ'երեւէր : Մութ գոյն զգեստ մը հագած էր : Փուարօ որ այդ պահուն ոչ մէկ զբաղում ունէր մտքին մէջ, սկսաւ զննել զայն :

Քննութիւնը կարճ տեւեց սակայն, որովհետեւ բարձրահասակ մարդ մը մտաւ ճաշարան : Քառասունէն յիսունի միջեւ տարիք մը ունէր ապահովաբար, արեւէն այրած դէմքով եւ յօնքերուն վրայ ճերմըկած մազերով համակրելի կերպարանք մը ունէր :

— Գնդապետն է, խորհեցաւ Փուարօ :

Նորեկը խոնարհութիւն մը ըրաւ մանկամարդուհիին առջեւ :

— Բարի լոյս, Օր. Տէպէնհամ :

— Բարի լոյս գնդապետ Արպըթնօթ :

Գնդապետը Օր. Տէպէնհամի դիմացը գտնուող աթոռին քով կեցած էր :

— Կրնա՞մ նստիլ, հարցուց :

— Անշուշտ, հրամեցէք :

Գնդապետը տեղաւորուեցաւ եւ սուրճ ու հաւկիթ ապսպրեց : Ակնարկը պահ մը կանգ առաւ էրքիւլ Փուարոյի վրայ : Փուարօ ծանօթ ըլլալով Անգլիացիներու հոգեբանութեան, վստահ էր թէ Անգլիացին մտովի «անիծեալ օտարական մը» խորհած էր իր մասին :

Երկու սեղանակիցները մերթ ընդ մերթ կարճ նախադասութիւններ կը փոխանակէին. վերջապէս մանկամարդուհին բարեւեց, դուրս ելաւ :

Ցերեկուան ճաշին երկու Անգլիացիները դարձեալ նոյն սեղանը գրաւած էին եւ ուշադրութիւն անգամ չդարձուցին անծանօթին : Փուարօ ականջալուր կ'ըլլար անոնց խօսակցութեան :

(Շար.)

կայացնէ ։ Բայց այդ ազատութիւնը կը - նայ դառնալ նաեւ մեր տկարութիւնը եւ կորուստը, եթէ գետակցօրէն չստանձնենք անոր թելադրած պարտականութիւնները։ Ժողովրդապետութիւնը ամէնէն դժուա - րին վարչաձեւն է. վասն զի քաղաքացի - ներէն եւ իրենց ներկայացուցիչներէն կը պահանջէ տեւական ճիգ մը հաշտութեան եւ ներդաշնակութեան, այլապէս կ՚այլա- սերի եւ կը վերածուի անիշխանութեան եւ անկարողութեան »։

Պ. Վէնսան Օրիօլ մատը վէրքին վրայ դնելով, չեշտեց թէ անհրաժեշտ է վերա- քննել օրէնքները, «բայց մանաւանդ մեր քաղաքական բարքերը։ Մեր վէրքերը նոր չեն։ Եւ կը բուժուին, եթէ ներշնչուինք Հենրիկոս Դ.ի լուսապայծառ խօսքերէն .

— « Մենք միայն մեզի համար ծնած չենք, այլ մանաւանդ հայրենիքին ծառա- յելու համար »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆ առժամապէս արգիլեց ամէն նե - րածում մինչեւ յառաջիկայ Օգոստ. 21, երբ մասնաւոր արտօնագիրներ պիտի տրուին անհրաժեշտ պիտոյքներու հա - մար ։ — Թեհրանի խորհրդային դեսպանը Մոսկուա պիտի երթայ մօտերս ։

ԺԸՆԵՒԻ քաղաքացիները հաւանութիւն յայտնեցին որ աշխատանոց մը հաստատ- ուի քաղաքին մէջ, հիւլէական ցննու - թեանց համար ։ —

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ելմտական նախարարը, Պ. Արսէն Զվերեւ, պաշտօնապէս հաղոր - դեց թէ յաջողութեամբ վերջացաւ 15 մի- լիառ րուբլի նոր փոխառութիւնը։ Այս առթիւ յօդուած մը հրատարակելով, հեր- քեց այն զրոյցները թէ դրամական բարե- նորոգում պիտի կատարուի։ «Մեր րուբ - լին հաստատուն է աւելի քան երբեք »։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կացութեան առթիւ, նոր կոչ մը ուղղեցին արեւմտ - եան պետութիւնները, պահանջելով խոր- հրդային հրամանատարէն՝ ապացուցանել իր հաշտարար քաղաքականութիւնը ։ Յայտնի չէ թէ երբ պիտի վերնայ պաշար- ման վիճակը։ — Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ Խ. Միու - թիւնը մեծ քանակութեամբ ուտեստ պի- տի տրամադրէ։ Աժանս Ֆրանսի մէկ թղ- թակիցը ձերբակալուելով չորս ժամ վար դրուեցաւ արեւելեան Պերլինի մէջ ։

Այրի Տիկին Վարսենիկ Քէպապճեան եւ զաւակները, Մարտիրոս, Արշակ, Պերճ, Արայ եւ Գուրգէն, Այրի Տիկին Հայկա - նոյշ Քէպապճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէպապճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սիրական Քէպապճեան եւ զաւակները կ՚ողբան իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ զաւկին եւ իրենց եղբօր՝

ԽՈՐԷՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Հայնի, 49 տարեկան)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Յու - նիս 27ին, յետ կարճատեւ հիւանդու - թեան։

Իրենց հետեւեալ սգակիր ազգականնե - րու հետ, Արամ Յակոբեան եւ զաւակնե- րը, Այրի Տիկին Ծիածան Մեներեան եւ զաւակները, Տիկին Ռաքէլ Երամեան եւ զաւակները, Տիկին Խ. Շմաւոնեան, Պետ- րոս Շմաւոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ջէգոյեան եւ զաւակ - ները, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Առաքելեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պողոյեան եւ զա - ւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յով- հաննէս Ղազարեան եւ զաւակները (Ամե- րիկա), Տէր եւ Տիկին Վահան Պարուչեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Նշան Պասմաճեան եւ զաւակները (Սու - րիա), Տէր եւ Տիկին Թուխման Ծուհար - եան եւ զաւակները (Սուրիա), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Միւճէրէտեան եւ զաւակ- ները ։

Թաղումը պիտի կատարուի վաղը չո - րեքշաբթի 1 Յուլիս, ժամը 14.30ին, Պի- սէթրի գերեզմանատունը ։

Հաւաքուիլ Պիսէթրի քաղաքապետու - թեան ետին, ուր Քոնվանսիոնի անկիւնը։ Մեթրօ Փորթ տ՚Իթալի ։ Հանրակառքին թիւը 47 ։

Հ. Յ. Դ. «Ագրիւր Սերոբ - Եօթնեղ - բայրեան» խումբը սրտի խորին ցաւով կ՚ողբայ մահը իր լաւագոյն ընկերներէն ԽՈՐԷՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԻ եւ մխիթարութիւն կը մաղթէ իր տիկնոջ եւ մօր, ինչպէս նա- եւ իր եղբօր ընկերներ Միհրան եւ Սիրա- կան Քէպապճեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն ։

ՓՆՏՌՈՒԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար ։

Եօթը հատորը միասին, կ՚արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով ։

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
La Résidence : 5, Rue Henri Regnault,
St. Cloud (S. et O.)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու - թեան ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչխարհանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի զովասուն ծառաստաններուն մէջ, Քաֆէ Լաֆարքի մօտ ։

Գեղարուեստական բաժին, եւ անակն - կալներ։ ՓՈՂ եւ ԹՄԲՈՒԿ ։

Տոմսերու գինն է երթուդարձի համար 100 ֆրանք ։

Օթօքարերը կը մեկնին Փլաս Կիչառէն առաւօտ ժամը 9ին։ Պիտի անցնի Փլաս Մեզոն Նէօվ եւ Փլաս Վիլլէօրպանէն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Անձրեւի պա - րագային կը յեաափգուի յաջորդ շաբ - թուան ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ, 3 Յուլիս, ժամը 20.30ին։ Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի Թեհ - րանի «Արմենուհի» ամսագրի խմբագիր Պ. ԱՆՏՐԷ ՏԷՐ ՕՀԱՆԵԱՆ։ Նիւթը Հայ Մշակութային կեանքը Իրանի մէջ ։

Մուտքը ազատ է։ Կը խնդրուի ճշդա - պահ ըլլալ ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Երկրորդ հանգստեան տան բացման առ- թիւ կազմակերպուած է ընդունելութիւն մը յառաջիկայ Յուլիս 5ին, ժամը 14էն 19 ։

32. Bd. du Général de Gaulle, Montmorency

Մուտքը ազատ է։

Այցելութիւն եւ գեղարուեստական բա- ժին ։ Այս առթիւ նոյն օրը ժամը 12ին կազմակերպուած է ճաշ մը։ Մասնակցիլ փափաքողները դիմեն Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎ - ՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ՝ 14 ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փա - րիզ (20)։ Մասնակցութեան գինը 1200 ֆրանք, ղրկել նոյն հասցէին՝

C. C. P. PARIS 7065 - 15

Ճաշի արձանագրութիւնները կը փակ - ուին Յունիս 30ին ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը Փարիզէն կը մեկնի Յուլիս 2ին։ Կը խնդրուի առտուն ժամը 7ին գտ- նուիլ Օսթերլից կայարանին տոմսակի մեծ բակին մէջ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մօտ օրէն Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ճաշը, ի պատիւ իր մարզիկներուն, պատանի, կրտսեր, երէց եւայլն։ Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բարեկամները։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

Imp. ARAXES 46, Rue Richer, Paris 9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փ. տ՚Իթալիի մասնաճիւղի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի սովորական հաւաքատեղին ։ Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վար - չութեան վիճակախաղէն շահած են հե - տեւեալ թիւերը.— 607 ձայնասփիւռի գործիք մը (ռատիօ), 335 իւղանկար (Մոմճեան), 915, 645 Հայաստանի մէկ բաժանորդագրութիւնը, 633 924 135 341 606 921 534 Հ. Յ. Դ.ի հրատարակած գիրքեր ։ Պարգեւները ստանալու հա - մար դիմել Օր. Մկրտիչեանի 146 Ավընիւ ժան ժօրէս, էփինէյ ս. Սէն ։

ՁՈՄՈՒՆԻՔ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

5 Յուլիս, կիրակի, կէսօրէ ետքը ժամը 3 — 7, Արարատ ճաշարանին մէջ, ռիւ տէ գ՚էֆօլ, Փարիզ ։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Կին մը արեւելեան բաղնիքի մէջ մաք - րութեամբ զբաղելու համար։ Լաւ վճա - րում։ Դիմել Տիկին ԱՐԱՊԵԱՆԻ՝

50, Rue de Fg. St. Martin,
Paris (10e) Tél. LAM. 63 - 95

Հայկական եղանակներ դաշնաւորող մը ։

Դիմել Տիկին ԱՐԱՊԵԱՆԻ՝

50, Rue de Fg. St. Martin,
Paris (10e) Tél. LAM. 63 - 95

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ